?AVLI BELLONI
IVRISCONSVLTI
Collegij Ticinensis, & Patricij

?lim primarij legum interpretis, & in Sacrosancto Tribunali Inquisitionis Consiliarij.

NVNC REGII MEDIOLAN. SENATORIS.

De Potestate eorum, quæ Incontinenti fiunt, vel ex interuallo.

LIBER PRIMVS

?us in scholis, & in foro versantibus ob Quæstionum, & Rerum Iudicatarum varietatem apprimè vtile, & necessarium.

?cessit duplex Index, vnus capitum, alter rerum, & verborum singularium à Alphabetico ordine conscriptus.

Ad perillustrem ac patricium virum

?· ANTONIVM MONTIVM

Ex Coll. Iurisc. Mediol. & S. Inquis. Consultorem.

MEDIOLANI, Apud Io. Bapt. Bidellium. M. DC. XXIII.

Superiorum permissu, & Priuilegio.

Die 6. Aprilis 1622.
Imprimatur F. Hyacinthus Vicecomes Sacrę Theologię Lector, & Vic. S. Offitij Mediolani.
Fr. Al. Bariola pro Illustriss. D. Card. Archiepisc.
Vidit Saccus pro Excellentiss. Senatu.

Perilluſtri ac patricio virō

M. ANTONIO MONTIO
EX COLL. IVRISC. MEDIOL.

S. Inquiſitionis conſultori.

Emper mihi fuit in optatis, vt libros, quos excuderem, ſub eorum tutela collocarem, qui vel eo delectarentur argumento, quod ijs libris contineretur: vel ſcientiam eiſdem explicatam apprime callerent. Sic enim ſperabam fore (ac ſpei reſpondit euentus) vt inſtanti patrocinio fauerent operi, ex quo caperent voluptatem: & typographum forti brachio tuerentur, qui noſſent rei tractatæ dignitatem, & ob peritiam probe ſcirent rationem operis defendendi. In te, M. Antoni iuriſconſultorum ſplendor, *vtrumque ineſſe video, quod quærere conſueui: Delectationem ſummam, & ſcientiam iuris exquiſitam à delectatione procreatam. Quis enim capaciſſimo ſolertiſſimoque ingenio præditus eſt, qui non eam artem doctrinamue breui ac feliciter aſſequatur in quam cum voluptate incubuerit? Tu ineunte adoleſcentia, litteratura plenus, eloquentiæ præceptis expolitus, iuriſprudentiæ ſtudium toto pectore complexus, is euaſiſti, qui primum, vt mos eſt, laurea doctoris in præſtantiſſimo Ticinenſi gymnaſio cum laude decorareris. At cuius manu? Pauli Belloni iuriſconſulti doctiſſimi, nunc digniſſimi Senatoris: quem docentem audieras diligenter, & noueras auctorem præclari operis de ijs, quæ fiunt incontinenti. Quo fit, vt eius patrocinium hoc maxime nomi-*

ne tibi sit accuratius & impensius suscipiendum. Deinde reuersus in patriam, & in nobilissimum iurisconsultorum collegium cum assensione omnium collegarum adscriptus, illico in ciuibus defendendis, in respondendo de iure, in causis coram Senatu viua voce perorandis, in consultationibus ad fidem catholicam spectantibus in sacro tribunali Inquisitionis, cuius es consultor, declarasti quantum in dicendo & sentiendo valeres. Hinc omnes, qui te norunt, & hunc incitatum ingenij tui cursum intuentur, augurantur tibi eas omnes dignitates, quas Hieronymus *auus, &* Princiuallis *pater tuus, ob uirtutem, scientiam iuris, & in rebus agendis prudentiam merito consecuti sunt. Ille enim auditor quondam magni Andreæ Alciati, quantum eloquentia posset, ter in regijs funeribus ostendit: prudentiam vero atque scientiam tempore pestis præses conseruandæ sanitatis, Mediolani Senator, & Ticini Cremonæque prætor exprompsit.* Princiuallem *vero patrem, quem vidimus ter iudicem Cremonæ, bis Vicarium Prouisionis in sua patria; quadriennium vicarium iustitiæ: vicarium prætoris; iudicem in tribunali, quod ab Equo nomen habet; Sacræ Inquisitionis Consultorem, quæstorem regium ordinarij magistratus, postremo sedentem in Senatu, nuper luximus acerba morte prǽstinctum. Quid quod non sinis te à Cæsare fratre virtutis æmulo superari? Vix enim hic Romam ingressus, à Paulo V. Pont. Max. vtriusque signaturæ referendarius creatus, in sacram consultationem totius Ecclesiastici status adscriptus, & à Gregorio XV. consultor S. Inquisitionis, munere priore retento (quod rarum est) renuntiatus, alia quidem uia, sed tamen æque grandibus passibus ad summos honores procurrit. Quamobrem mihi perhonorificum ac perutile iudicaui, sub eius nomine, qui tot tantorumque uirorum stimulis incitatus auita, pa*

ter-

terna fraternaque vestigia calcat, dare in lucem recusum hunc primum librum de ijs, quæ fiunt in continenti ab suo auctore recognitum & auctum. Accipe igitur illum ex meo prælo, tam beneuola voluntate, quàm mihi virtus, humanitas & nobilitas tua pollicentur. Vale Idibus Martijs M.DC.XXIII.

Dom. tuæ perillustris

Seruus addictiss.

Io. Baptista Bidellius typographus.

DIDACVS MILLIANVS

In Ticinensi Academia Pontificij iuris Antecessor Primarius

LECTORI.

Erè de virtutibus proditum est, præcipuam earum laudem in actione, non in contemplatione positam esse. Quod sanè de scientijs ferè omnibus, præcipuè de iurisprudentia dici posse, nemo est, qui ignoret: nam cum iuris non scientiam, sed prudentiam dicamus, profectò iuris periti illi non prudentes appellandi sunt, (nisi nouum fortasse prudentiæ genus in dicendo tantum non etiam in agendo consistens fingamus) qui iuris scientiæ, non prudentiæ sedulam operam dare nituntur. itaque non tàm mirandum, quàm dolendum est, multos ætate nostra clarissimos iurisconsultos sibi defuisse, qui in tradendis artis nostræ præceptis, vt veterum illorum prudentium vestigijs videantur inhærere, quando ad actionem deueniendum est, vel de minima quacunq; re interogati aut obmutescunt, aut tam ineptè respondent, vt irridendi sui vel imperitis rabulis occasionem præbeant. Et sanè ridiculi sunt, qui rem cognitione dignissimam ob id solùm magno cum reipublicæ detrimento prætermittunt, quòd eam nullo labore comparari, vel à quolibet litteris mediocriter tincto percipi posse existimēt. Vt enim contemplatio sine actione, tanquàm ars sine exercitatione aut inutilis, aut parum commoda est, ita nihil reipublicæ magis perniciosum, quàm ab illis, qui iura, & res forenses tractant, actionem à contemplatione seiungi. Quare & si omnes de republica benemeriti videntur, qui in iurisprudentia tradenda versantur, illos ego iudico multo magis prodesse hominibus, qui sic eam docent, vt ad contemplationem addant actionem. Inter hos non minimam assequutus est gloriam *PAVLVS BELLONVS* iurisconsultus eruditissimus, quem non minus in legendo studij, quàm in scribendo, ac bene partitèque loquendo diligentiæ adhibuisse ex ipsa lectione, studiose lector, facile deprehendes. Hic cum animaduertisset, iurisprudentiam in scholis tot sapientissimorum hominum, quos ætas nostra doctissimos tulit, singulari quodam studio à barbarorum spurcitie vindicatam, multa verò in actione, ne dicam innumera, quæ animaduersione indigent, ac reprehensione, manum huic operi admouit; vt in foro quoque vera, solidaque boni & æqui artis in difficili illa re, hoc est,

in

in vi & Potestate eorum, quæ fiunt incontinenti, vel ex interuallo, fundamenta splendescerent. Hic inquam vir, quem cordata Minerua proprijs manibus finxit, superioribus annis ad titulos institutionum Iustiniani de testamentis, & de obligationibus breues, luculentos tamen commentarios edens, vtiliora reipublicæ litterariç pollicitus fuit, hodiè persoluit, tunc futuri studij spem dedit, nunc transacti rationem exhibet. Per viginti annos in ius ciuile interpretandum non sine celebri gloria incumbens nihil publicè ex iurisprudentiæ dignitate docuit, quod non ad causidicorum errores detegendos, confutandosque plurimum conduceret. Prodit igitur primus operis liber, dignus planè authoris ingenio, atque eruditione, dignus oculis doctorum virorum, non indignus commendatione, nisi ea apud bonos in bona causa esset superuacua. Paruæ mihi vires sunt, curta supelles, opus sanè doctum, egregia arte distinctum, omnium curiarum patronis, iudicibus, ac iura interpretantibus maximè vtile, de quo cum Claud. dicere licet.

Nil opis externæ cupiens, nihil indiga laudis
Diuitijs animosa suis.

Omnia pro tua humanitate vt æqui & boni consulas, rogo, atque oro, ita enim fiet, vt extremam manum quamprimùm toti operi imponere studeat. Vale.

Per-

Perfectissimo Viro

PAVLO BELLONO

artis, & iuris dicendi peritissimo

IO. BAPTISTA SACCVS

S. D.

SErio ne istud quæso? expectare te encomium aliquod meum, quod operi tuo præfigas? scilicet hac hedera opus est tam probæ merci: aut defuturi sunt istic præstantissimi poetæ, qui munus hoc pro dignitate obeant, atque adeò certatim ambiant. Quibus si me inseram, crocitare videar inter cycnos, infantiamque meam turpiter traducam. Seriò ne (si Deo placet) istud quoque? nisi fortè existimationis meæ iacturam reformidem ex commendatione tui? Nimis quidem Socraticè iã, mi Bellone. Sed liceat hoc tibi per amicitiam, vel per lusum: alioquin vapulares à me non leuiter pro tali iniuria. Ego quid de te sentiam in omni politioris doctrinæ scientia, iampridem tibi ipsi, & alijs quamplurimis testatus sum scriptis qualibuscumque meis. Ea si vigebant, vigebit simul testimonium de te meum. sin perierint, non ideo tamen minus celebris erit Paulus meus Bellonus, Themidis, Palladis, Phœbi perenne decus

Illum aget penna metuente solui
    Fama superstes.

Hoc tibi sit pro elogio nostro. Quòd si ampliùs requiris, Magni illius Massinij, corculi tui, Antecessorem omnium coryphæi encomium expecta, meq; illi subscribe, & Vale.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De pecunia mutuò data ciuitati. Cap. 1.
De simulatione contractus. Cap. 2.
De Trebellianica non detrahenda de relictis piæ causæ. Cap. 3.
De Separatione Thori. Cap. 4.
De Spoliatore, & spoliato. Cap. 5.
De Possessione statim recuperanda. Cap. 6.
De Homicidio ad necessariam defensam patrato. Cap. 7.
De Iratis. Cap. 8.
De Marito, & Patre occidente vxorem, & filiam deprehensam in adulterio. cap. 9.
De sententiarum exsecutione impedienda per restitutionem in integrum, vel nullitatis exceptionem. Cap. 10.
De Instrumentis habentibus paratam exsecutionem. Cap. 11.
De Monete augméto, & diminutione. c. 12.
De iuramento calumniæ. Cap. 13.
De Reconuentione. Cap. 14.
De Epistolæ approbatione ex silétio. C. 15
De declaratione. Cap. 16.
De Compensatione. Cap. 17.
De Exceptionibus impedientibus litis ingressum. Cap. 18.
De Notario aliquid addente, vel detrahé te publico documento. Cap. 19.
De Teste se ipsum corrigente. Cap. 20.
De Annulo sponsalitio. Cap. 21.
De Hæretico statim resipiscente. Cap. 22.
De Domino seruum vulnerante. Cap. 23.
De Pace non frangenda, & an, & quando teneatur quis tanquam pacis violator. Cap. 23.
De Exsulibus. An possint impunè interfici, & eorundem bona diripi. Cap. 24.
De Calumniatoribus. Cap. 25.
De Adquisitione, quæ fit alteri per alterum. Cap. 26.
De Deposito pecuniæ, & cuius sit periculo. Cap. 27.
De Conditione tacita natiuitatis liberorum. Cap. 28.
De validitate actus. Cap. 29.
De Relictis in testamento, in quo filij sunt præteriti maximè ignoranter, & de clausula codicillari. Cap. 30.
De Pacto societati adiecto circa lucrum, & sortem. Cap. 31.
De sententia festinanter lata, & similibus. Cap. 32.
De Obreptione, & subreptione. Cap. 33.
De Fuga. Cap. 34.
De Iure accrescendi. Cap. 35.
De Coniunctione plurium reali, reali, & verbali, & verbali tantum. Cap. 36.
De Voluntatis mutatione non præsumenda. Cap. 37.
De Quantitate repetita, & scriptura subscripta. Cap. 38.
De Lege Commissoria. Cap. 39.
De Contumace. Cap. 40.
De rogato restituere quidquid supererit, & de confessione facultatis alienandi, vel vendendi. Cap. 41.
De Inuentario. Cap. 42.
De Posthumo præterito, & conditione existente. Cap. 43.
De Inductis temporis momento. Cap. 44.
De venditione facta ad corpus, vel ad mensuram. cap. 45.
De Confessione qualificata diuidenda, vel secus. cap. 46.
De Masculo excludente feminas. Cap. 47.
De Tempore limitato, & prohibitione alienandi ad tempus. Cap. 48.
De Caducitate excusanda facta alienatione. cap. 49.
De Cessione. Cap 50.
De Gestis per metum. Cap. 51.

b De

De Reconductione præsumpta. Cap 52.
De Recommendatione carcerati. Cap.53.
De Pactis adijciendis emptioni, & venditioni tam à maiore, quàm à minore, & ab administratoribus, alieno nomine contrahentibus. Cap.54.
De Maiore rarum habente quod fecit in minori ætate. Cap. 55.
De Fideiussore statim condemnando, & euictione imminente. Cap. 56.
De Fideiussore se principalem constituente. Cap.57.
De Fideiussore, & an possit agere, vt liberetur ante solutionem. Cap. 58.
De Copula carnali in loco sacro. Cap.59.
De Debitore suspecto. Cap. 60.
De Donatione perfecta, an illi possint adijci conditiones. Cap.61.
De Debitore mei debitoris. Cap.62.
De Negante, & mendace. Cap.63.
De Domino seruum in capitali iudicio defendente. Cap.64.
De Alienatione in fraudem fisci. Cap. 65.
De Loci adiectione in legatis. Cap.66.
De Errore calculi. Cap.67.
Oratio Cic. Pro Quinctio exponitur multis in locis, & præcipuè vbi agitur de eo, quod fit ex interuallo, vel statim. Cap.68.
De Potentia proxima actui. Cap. 69.
De Prohibitione alienationis. Cap.70.
De Denunciatione litis facienda venditori. Cap. 71.
De Retractu. Cap. 72.
De Purgatione moræ. Cap.73.
De Pacto reuendendi. Cap.74.
De Exceptione contra testes statim probanda. Cap.75.
De Testatore priuante hæredem inferentem molestiam vsufructuariæ. cap.76.
De Mandato homicidij præsumendo. Cap.77.
De Mandante, & mandatore. Cap. 78.
De Recusatione iudicis. Cap.79.
De Iudice procedente ad vlteriora. C.80.
De Possessione, & vsucapione interrumpenda. Cap. 81.
De Statuto vetare vxori relinqui. cap. 82.
De Solutione, acquisitione, quæ durauit momento. Cap. 83.
De Censibus. Cap.84.
De Testibus affirmantibus certo tempore aliquid accidisse. Cap. 85.
De Appellatione à sententia diffinitiua, & interlocutoria. Cap. 86.
De Renunciantibus liti. Cap. 86.
De Clerico capto à laico. Cap.87.
De Dilationibus. Cap.88.
De quarta debita coniugi pauperi. Cap. 89.
De Hærede fideicommissarij manumissi, Cap.90.
De Inuectis, & illatis. Cap. 91.
De Instrumento descripto ex protocollo mortui notarij, & de relato. Cap. 92.
De Restitutione in integrum maiorum. Cap.93.
De Clerico admittendo ad sacerdotale beneficium, & de computatione temporis, & die termini. Cap. 94.
De Donatione insinuanda. Cap. 95.
De contractibus correspectiuis, & donationibus ob causam. Cap. 96.
De Geminatione verborum, & actuum. Cap.97.
De Protestatione. Cap. 98.
De Stipulatione dotis facta à patre. C.99.
De Confessione quæstionibus extorta confirmanda, libertate oneranda, & de promissione per metum facta. Cap.100.
De Donatione facta ob ingressum Monasterij. Cap.101.
De Adulto relinquente Curatori, & de impediente testamentum. Cap.102.
De Laudemio, & vectigali. Cap.103.
De Auctoritate, & consensu. Cap. 104.
De Missione in possessione ex l fin. C. de edict. D. Hadriani toll. impedienda. cap. 105.
De Tempore concedendo ad soluendum. Cap. 106.
De Tertio veniente ad iudicium. Cap. 107.
De Delegatione facta creditori. Cap.108.
De Tutela matris, & illius onere petendi tutorem filijs. Cap.109.
De pactis incontinenti contractibus adiectis. Cap.110.
De Iuramento decisiuo. Cap. 111.
De Vicino, an præsumatur scire facta vicini, & An bona sit ratio vicini, Scio quia vicinus. Cap. 112.
De Formula stipulationis, Ante Kal. & Kalendis. Cap.113.
De Iuramento suppletorio & de præfationibus. Cap. 114.

DeTe-

De Teftibus iuratis ante, vel poft teftificationem. Cap. 115.
De Sententijs refcindendis ob inftrumenta de nouo reperta, fiue falfa. Cap. 116.
De Solutionis declaratione. Cap. 117.
De Stupro puniendo. Cap. 118.
De Naufragio, & furto intrà annum probando. Cap. 119.
De Promiffione, confeffione fine caufa. Cap. 120.
De Notario, an poffit interrogari quid fit Velleianum. Cap. 121.
De Simonia probanda. Cap. 122.
De Electione Abatis nulla. Cap. 123.
De Mulieribus properantibus ad fecundas nuptias. Cap. 124.
De Pacto, & ftipulatione ftatim, vel ex interuallo ineundis. Cap. 125.
De Emphyteuta alienante, & interueniente poffeffionem domini. Cap. 126.
De Conditione, & claufula repetenda, & referenda. Cap 127.
De Actibus legitimis. Cap. 128.
De Conditione in faciendo confiftente implenda. Cap. 129.
De Negatiuæ probatione. Cap. 130.
De Renunciatione iuris futuri. Cap. 131.
De Satifdatione legatarijs, fideicommiffarijs, & nuncianti nouum opus præftanda. Cap. 132
De Noui operis nunciatione. Cap. 133.
De Coacto vendere. Cap. 134.
De Supplicatione, fiue recurfu. Cap. 135.
De Mutuo dato in refectionem rei. Cap. 136.
De Confeffione dotis. Cap. 137.
An res vendita, & quando efficiatur emptoris. Cap. 138.
De Obligatis pro alijs in duriorem caufam. Cap. 139.
De Conductore, An poffit locatori quæftionem dominij referre. Cap. 140.
De Sententia ferenda fub conditione. Cap. 141.
De Interrogationibus, An quis velit vti teftibus, vel inftrumentis. Cap. 142.
De Variatione. Cap. 143.
De Libelli emendatione. Cap. 144.
De Inftrumentis intrà terminum producendis. Cap. 145.
De AEdilitio edicto, & conditionibus implendis. Cap. 146.
De Eade materia redhibitoriæ. Cap. 147.
De Pacto ingrediendi poffeffionem propria auctoritate, an tranfeat in fingularem fucceflorem. Cap. 148.
De Curatore bonis iacentibus, dando. Cap. 149.
De Simul temporis ordine fecutis, & de Commorientibus. Cap. 150.
De Natis eodem tempore. Cap. 151.
De Societate contrahenda, & diffoluenda. Cap. 152.
De Poffeffione momentanea. Cap. 153.
De Tranfactione, & alijs refcindendis ob læfionem. Cap. 154.
De Donatione omnium bonorum. Cap. 155.
De Claufula derogatoria, adiecta in priore teftamento, & tacita teftamenti reuocatione. Cap. 156.
De Contractibus minorum, & mulierum iuramento confirmandis. Cap. 157.
De Aeftimatione rei dotalis, an inducat venditionem. Cap. 158.
De Appellante, poft appellationem quid noui faciente. Cap. 159.
De Nouatione. Cap. 160.
De Probando rem fuiffe fideicommittentis. Cap. 161.
De Confeffione. Cap 162.
De Verbis directis, obliquis, communibus, Mox, Protinus, & fimilibus. Cap. 163.
De Dote, & eius lucro. Cap. 164.
De Recufante poft tempus pecuniam accipere, & diftinctione dierum. Cap. 165.
De Falcidia ex legatis detrahenda. Cap. 166.
De Formula contractus, Vendis? Vendo. cap. 167.
De Manumiffione ex caufa matrimonij, & legitimatione per fubfequens matrimonium. Cap. 168.
De Donationib. inter fponfos, & coniuges. Cap. 169.
De Formulis relinquendi fub conditione mortis, quam vim habeant. Cap. 170.
De Dominio reuocabili, & de æftimatione nudæ proprietatis. Cap. 171.
De Qualitate certo tempore requifita. Cap. 172.
De Repetitione dati ob caufam, ea non fecuta. Cap. 173.
De Tempore modico non præfinito, & de his, quæ ftatim fieri poffunt, vel ex interuallo.

uallo. cap. 174.
De Famulo teste. cap.175.
De Confessario solicitante mulieres ad tur pia. cap.176.
De Donationibus imputādis in legitimā, & conferendis. cap. 177.
De Fideiussoribus idoneis petendis in ipso contractu, vel post. cap.178.
De Actu semel, vel iterum, & perpetuò implendo. cap. 179.
De Excussione. cap. 180.
De Inquilino expellendo. cap. 181.
De Venditionibus factis cum reseruatione dominij. cap. 182.
De Dote relicta nepti per auum, an censea tur relicta contemplatione patris, necne. cap. 83.
De Sententia obscura. cap. 184.
De Dolo malo. cap.185.
De Tutore differente distrahere res pupilli, pecunias collocare,& exigere. cap. 186.
De Tutore,cui præcipitur, vt consilio alterius tutelam gerat. cap. 187.
De Pupillari substitutione, & de ordine scripturæ. cap 188.
De Saluo conductu. cap.189.
De Confessione, quæ venit in consequentiam. cap.190.
De Adiecto. cap.191.
De Surripiente aliquid ex incendio,ruina, naufragio. cap.192.
De Hæretico incorrigibili,pertinace,& relapso. cap 193.
De Sententia l. lecta, ff. si cert. pet. cap. 194.
De Ratihabitione. cap 195.
De Vectigali,an sit soluendum per eos,qui emunt ab immunibus. cap.196.
De Sera numinis vindicta. cap. 197.
De Interpellatione repetita. cap.198.
De Præsumptione temporis ad tempus in dominio,& de referenda possessionis tra ditione ad titulum. cap.199.
De Honorato grauato restituere. cap.200.
De Iudice, Magistratu, Decurione absentibus, vel relegatis. cap 201.
De Parocho, & nato in transitu cap.202.
De Subhastatione. cap.203.
De Renunciatione simulationis. cap.204.
De Vsuris in mutuo promissis, conciliatione l. singularia, ff. si cert.pet. cum l. qui negotia. ff. mand. & De breuima nu. cap. 205.
De Obligatione naturali geminata, & de constituto. cap.206.
De Laico trahente clericum ad iudicem laicum. cap.207.
De Vendentibus carius ob solutionem dilatam. cap.208.

Indicis Capitum Finis.

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS.

Ordine Alphabetico dispositus verborum, & rerum præcipuarum, quæ hoc primo libro continentur.

Primus numerus caput, secundus marginis numerum, tertius paginam indicat.

A

, Ab, dictiones excludunt terminum. 94.17.142.
Abesse non dicitur qui statim est rediturus, Declara. 81.7. & 12.122.
Absentia iusta causa restitutionis in integrum. 93.2.139.
Absens potest cōstituere pcuratorē. ibid.
Absentia breuis an habeatur pro absentia. ibidem num.5.& 7.139.
Abesse non dicitur qui statim est rediturus. ibidem num.7.
Non procedit in concedenda restitutione in integrum. Ibidem.
Abstinere quādo filius nō possit 145.5.210.
Accessorium non sequitur principale, vbi diuersa ratio. 135 12.198.
Accursij expositiones reiectæ. 188.3.278.
Accusationem differens, contra se habet præsumptionem.68.5.96.
Actionem qui habet videtur rem habere. 86.6.136.
Actionem esse perpetuam furti, & incendij, temporalem autem exceptionem, est absurdum.119.3.180.
in Actionibus tēporalibus nouissimus dies debet compleri. 94. 10.141.
Actui quādoq; obest qđ statim fit.32.1.46.
Actus qui non durauit non est habenda ratio. 83.6.127.
Actus simultanei præsumuntur facti iuxta ordinem iuris. 104.55.163.
Actus legitimi perficiuntur momēto,& an recipiant diē, vel cōditionē, 128.1.2.189.
Actus legitimi, qui,& quare dilationem nō recipiant. Ibid. num.2.3.
Act', qui potest reuocari, an habeatur pro resoluto. 171.2.249.
Actus initium spectandum. ibid.nu. 4.
Actus simul facti se inuicem impediūt.150. 1.215.
Actus præsumitur sequi in exsecutionem præcedentis tractatus. 77. 4. 117.
Actus pro validitate præsumendum. 29.1. 42
Actus censetur præcedere, quando ita requiritur, vt valeat. Ibidem num.3.
Actus præsumitur præcedere, qui pro forma debuit præcedere. Actum valere interpretamur. 188. 9. 10.279.
Actus plures vbi requiruntur non debent fieri statim. 97.15.149.
Actuum vicinitas quando inducat correspectiuitatem. 96.3.145.
Actu vnico quis consentit homicidio, adulterio. 193.2.281.
Actū an sufficiat semel implere. 179. 1.267
Ad, dictio. 94.19.142.
Adiecto soluitur, qui non potest reuocari. 191.2.& 5.281.
Adiectus nō potest agere, vt sibi soluatur. Ibid. num.5.
Adiudicatio arbitri modus est adquirendi iure Rom 177.18 262.
Aditio debet statim fieri, vt quis se iuuet inuentario,& protestatione. 42.6.62.
Administratio cuiq; permissa rerum suarum, etiam abutendo. 155.6.225.
Administrator nō debet retinere penes se

pecu-

pecunias ociosas 186 13.276.
Administrator an præsumatur locupletatus ex bonis administratis. 161. 4. 234.
Adoptio censetur fraudulenta, quando statim emittuntur filij. 65. 16 91.
Adquisitio eius, qui est in potestate. 83.3. 127.
Adquirens alteri, statim potest eidem obesse. 54.16.77.
Adriani Turnebi expositio. 68.12.98.
Adulterium punitur. 118.1. 160.
Aedilitium edictum continet æquitatem. 146.1.211.
Aedificatum a vicino quando possit ex interuallo destrui 6.7.13.
Aedificeijs fauendum. 136.3. 199.
Aequalitas quomodo considerãda in collatione. 177.38.45.264.266.
Aestimatio rerum, quæ in dotem datę sũt, an inducat emptionem, & venditionem 158.1.230.
Aestimatio non inducit emptionem, & vẽditionem, vbi fuit facta ex interuallo. Ibid. num.2.
Aestimationis non est habenda ratio, quæ non durauit 83 6.127.
in Aestimatione faciẽda tempus mortis quomodo spectetur. 166.9.239.
Aetas certa licet requiratur, tamen est id accipiendum cum aliquo temperamento. 94.7.141.
Aetas ignorari potest. 121.16.183.
Affectus nõ punitur, nisi secuto effectu 78. 2.118.
Afflict. decis. 231. improbatur.135.13. 198.
Aggressorem possumus interficere. 7.2.14.
Agnatus proximior reuocat intrà annum alienationem factam in remotiorem. 126.4.188.
Alciati sententia reiecta. 188.5. 278.
Alexandri Raudensis I.C. doctissimi passim fit mentio. 195.1.286.12.2.22.
Alexander Lodouisius Cardinalis. 105.5. 164.
Alienationis prohibitio altera iuris communis, altera testatoris. 70. 2. 104.
Alienari res prohibita, perpetuò remanet alienabilis, si semel alienetur. declara. ibidem num. 2.& 3.
Alienatio præsumitur fraudulenta, quæ modico durauit tempore, nec momentanea alienationis habetur ratio. ibidem num.3. & 4.
Alienatum mancipium licet redimatur, tamen erit locus pœnæ ob alienationem. 75.23.110.
Alienare prohibitus extrà familiam, an ita possit alienare, vt reddatur res alienata statim familiæ. 81.10. 123.
Alienans res ecclesiæ an celeri recuperatione euitet excommunicationem. ibidem num. 11.
Alienandi potestate prohibita ad tempus, censetur permissa post tempus, non obstante fideicommisso 41.4.59. vide 48. 4.39.69.
Alienandi facultas continet etiam eã, quæ fit in vltima voluntate. 41.5. & 3.59. & 60.
Alienatio permissa in casu necessitatis, censetur prohibita illa non existente. 48. 4.69.
Alienationis prohibitio cuius fauore censeatur facta. 37.6.55.
Alimenta legata in testamento non solemni, qui præstitit, an in posterum teneatur ea præstare. 97.17.149.
in Alimentis quomodo probetur insumptam fuisse pecuniam. 136. 5.199.
Alteri per alterum non adquiritur. 26. 1. 39.
Alteri per alterum adquiritur ex dispositione statuti Ticinensis, & vbi notarius interuenit. & an ratificatio tunc requiratur ibidem num.2.
Alteri per alterum adquiritur in contractibus re celebratis, & vbi res traditur, ibidem num.5.
Don Alonsus Altamiranus Ticinensis arcis Præfectus.145 7.210.
Alloquens famulum secretò paulò ante delictũ, habet cõtra se pręsumptionem. 77. 3.117.
Aloysius Meltius Senator Mediol. 121.10. 182.
Aloysius Bellonus I.C. auctoris pater.158. 1. 230.
Aloysij Belloni, auctoris patris epitaphiũ, & primum munus. 69. 30. 103.
Animal quando dicatur statim mortuum. 147. 2.212.
Animal quando præsumatur morbosum ante venditionem. ibid.num. 2.
Animus verbis, & factis declaratur. 159. 4.231.
Annibal Campegius I.C. 172. 12.251.

Annuli traditio in contrahendis matrimonijs.21.1.33.
Annuli sponsalitij an vxori adquirantur. ibidem num. 2. & 3.
Annulum sponsalitium an lucretur vxor. 169. 16.245.
Annus cœptus an habeatur pro completo. 94 8 & 12. 141.
Ante significat tempus, quod præcedit, 113. 2. 174.
Antifactum debetur, vbi non est mora in solutione dotis. 171.10.250.
Antistrephonta, siue reciproca argumenta.88. 12. 135.
Antonius Faber vir doctissimns. 61. 4. 86.
Antonij Fabri summum ingenium. ibidem num. 8.
Antonius Gallia I.C. 154.3.223.
Appellationi an sit locus in causa momentaneæ possessionis. 153.7. 11.12.221. 222.
Appellatio denegatur in causa seditionis. ibid.
Appellatio in possessorijs an admittatur quoad vtrunq; effectum, vbi statutum permittit appellationem, vt Ticini. ibid. num. 12.
Appellatio quando proponenda in scriptis, vel viua voce 86.1.133.
Appellare statim quando quis dicatur. ibidem.
Appellatio an sit vna, an gemina, vbi quis voce, & in scriptis appellat, & quando incipiat tempus currere. ibidem num. 2.
Appellatur regulariter à diffinitiua, secus ab interlocutoria ibid. num. 4
Appellatio fit in scriptis ab interlocutoria. ibidem num. 5.
Appellatur ab interlocutoria inferente grauamen irreparabile. ibid. nu. 6.
Appellans appellato non debet aliquam exhibere molestiam, alioquin censebitur appellationi renunciatum. 159. 1. 231.
Appellans innouando videtur ab appellatione recessisse 159 2 231.
Appellationis renunciationem quinam actus inducant, ibid. num. 5.
Appellationi censetur renunciatum, si appellans exhibuit molestiam appellato, quæ tamen statim debet probari. ibid. num. 7.
Appellatio an censeatur sublata illis verbis, Illico, statim, & similibus. ibidem num. 8.
Appellatio an detur in rem. l. si quis. C locat. 140.6. 203.
Appellatio est vna, vbi quis incontinenti ait. Appello, appello. 97. 10. 148.
Appellatio non censetur sublata quoad tertium. 107.13.168.
in Appellationibus de momento ad momentum tempus computatur. 94. 10. 162.
Appellatio quandoq; denegatur respectu causæ principalis, & conceditur quoad expensas. 135. 11. 198.
Appellatio datur ab interlocutoria super competentia, & quid dicendum, vbi tacitè iudex declarauit se competentem. 80.3.120.
Appellare non licet iure communi à tribus sententijs conformibus, & in ditione Med. à duabus 10. 1. 19.
Appellare semper licet ob grauamen successiuum. 6.10.13.
Apostoli petendi cum instantia ab appellante. 86.2. 132.
Arbitrium pro socio, quo sensu scripserit Cic. pro Quinctio. 68. 9. 97.
Arbitrio locus erat in societate. ibid. num. 10.
Arbitrum adigere quid. ibidem.
Arbiter non cogitur ferre sententiam, vbi post longum tempus ad eum redeunt litigatores. 64 7. 89.
Arbitri statim eligendi, vel dandus adiunctus facta recusatione iudicis. 79.3.120.
Argumentum à solitis. 90.1.130.
Argumentum à cõtrario sensu an inducat dispositionem. 48.5.69.
Areopagitarum præclarum iudiciũ, facta comperendinatione. 32.12.
Aristarchus in Homeri versibus. 61. 9.87.
Arma prohibita retinens breui tempore non punitur. 22. 5.35.
Auctoris opinio. 67.5.94.
Auctoris opinio. 116.3.178.
Auctoris distinctio. 98. 22.152.
Auctoris opinio 190.4.280.
Auctoris opinio, & lectio. 113.6.174.
Auctoris opinio. 135.8. 198.
Auctoris opinio. 126. 5.188.
Auctoris opinio. 145.4.209.
Auctoris opinio. 65.12.91.
Auctoris sententia. 61.5. & 7.86.87.
Auctoris distinctio. 56.4. & 7.79. 80.

Auctoris opinio. 59.3 84.
Auctoris opinio. 102.12.1?9 1.6.4.
Auctoris opinio. 80 3.120.12.5.23.
Auctoris opinio. 1?4.7.196.
Auctoris sententia. 177.19 262.
Auctoris distinctio. 11?.9.174.
Auctoris testatio erga Senatum Med. & Ciues Ticinenses. 69.33. 104.
Auctor Valentinus, & ciuis Ticinensis. ibidem num. 34.
Auctoritas in ipso negotio interponitur, vel statim post. 104. 3. 4. 6. 161.
Auditorium, idest locus, in quo ius reddebatur. 194.6. 284.
Augmentum dotis est quod fit ex parte vxoris. 169.9.243.
Augustinus Dominicus Squarciaficus Praeses. 2. 9. 7.
Augustus nimis properè Liuiam à Nerone abductam suis penalibus induxit 124.3. 185.
Auth. Contra eum rogatus. C. ad Trebell. declaratur 41 1.58.
Auth. ex causa. C. de lib praet. an procedat in omni praeteritione. 30.1.42.
Auth quae supplicatio. C. de precib. Imper. offer. declaratur. 135.6.197.
Auth. si testis productus. C. de testib. sententia. 75 6. 112.
Associans aliquem post delictum praesumitur praestitisse opem delinquenti. 77.3. 117.
Atheniensium lex de vi, & contumelia statim propulsanda. 7.5.15.
in Attentatorum iudicio quae exceptiones non procedant. 5 7.11.
Attentatorum iudicium magis priuilegiatum, quam recuperandae. ibidem.

B

Banniti possunt impunè occidi praesertim in ditione Mediol. 24.1.37.
Banniendi intrà breue tempus an possint interfici. ibid. num. 2.
Bannitus nil possidet, nil adquirit, & illius bona possunt diripi, & quomodo. ibid. num. 3.
Banniti nomine non agitur ob spolium. Et an sint iuris communis capaces. ibid. num. 4.
Banniti bona non debent diripi, nisi statim post mortem. ibid. num. 5.
Banniti bona non diripiuntur in damnum fisci, ibid. num. 6.
Bannitus captus potest probare delictum non esse punibile, maximè statim. ibidem num. 7.
de Bannito statim rebanniendo. 69.1.100.
Bannitum, siue proximè banniendum offendens non facit contrà promissionem de non offendendo. 23. 4.35.
Banniendus pro bannito habetur. 69. 3. 99.
Baptismo quis adquirit Ciuitatem. 202. 3. 292.
Bartholomaeus Regius. 106.9. 165.
Bartolus saepe sibi contrarius. Eius dicta conciliantur. 133.1.194.
Bartolus reprehensus. 177.23.263.
Bartoli verba explicata. 98.22.152.
Bartoli opinio dubia. 127.4.189
in Bello dicitur factum, quando statim est coortum. 6?.4 89.
Belloni antiqui Decuriones, & ciues Ticinenses. 69.32. 104.
Benignius est, verba significant rigorem iuris videri aliud suadere. 173.6.252.
Bisexto anno biduum pro vno habetur die. 94 9. 141.
Blasphemia repetita etiam statim magis punienda. 97. 18.149.
Blasphemiae plures quando pro vna existimentur, & quando statim reuocantur. 97. 11. 148.
Bona praesumuntur à patre obuenisse. 161. 2.234.
Bonus vir, idest iudex. 186. 7.275.
Breuis manus. 205.8.293.

C

Caducitas multas ob causas declaratur. 49.1. 70.
Caducitas incurritur ob alienationem. ibidem num. 2.
à Caducitate excusatur quis ob alienationem necessariam, ac etiam ob voluntariam ob clausulam, Nec aliter &c. Ibidem nu. 3. & seq.
Caducitatem non incurrit ignorans emphyteusim. ibid. num. 5.
Caesar Augustinus I.C. 55.2.78.
Caesar Manentus Senator. 54.19.78.
Caesar eius nuptias diremit, qui à marito digressam statim vxorē duxerat 124. 4. 185.
Calculi error potest opponi, & vsq; ad quod tempus, & an vbi secuta est liberatio. 67.1.& seq. 94.

Ca-

Calumniari quid. 15. 1.38.
Calumnia duplex. ibidem nu.2.
Calumnia qua lege,& quibus pœnis puniatur. ibid. num. 3.
Calumniator præsumptus an puniri possit, & an condemnetur in expensis, & quando excusetur. ibidem nu.4. & seq.
Calumniator an sit eadem sententia condemnandus in expensis. ibid. nu.6. & 7. 39.
Cameralis obligationis exsecutio impeditur exceptione statim probanda. 11. 6. 22.
Camerarij plura furta pro vno habentur. 97.13. 148.
Camillus Gallinius I.C. Ticinensis. 179. 6. 268.
Cancellario quando possit fieri. 19. 2. 31.
Captiuitate amittitur possessio, & vsucapio. 81.1.122.
Captare quid. & Captatoria institutio. 152. 6.219.
Cap. quosdam. de præsumpt. c. cum dilectus. de purgatione can. exponuntur. 112.5.173.
Cap. 16. de Reg. sess. 25. Trid. Syn. 101.5. 157.
Cathedrales præbendæ non sunt conferendæ, nisi habentibus annos 14. completos. 94.14.142.
Carcerat⁹ an possit recōmendari ob aliud delictum, vel ob debitum ciuile. 53. 1. 74.
ad Carcerem rediens statim purgat moram. 73. 7.108.
Carcere statim liberandus, non debet valdè arctè custodiri. 69 6.100.
in Carcere facta promissio an valeat. 52. 3.72.
Carcer an dicatur reddere confessionem non spontaneam. 100.12.156.
Carcerem priuatum nō committit qui capit, vt statim occidat. 23.6.37.34.4.49.
Carceris priuati pœnā euitat, qui captos statim consignat. 34.4.49.
Catoni Tusculum,& Roma patria. 69. 35. 104.
Causa cessante an cesset effectus. 43. 5. 64.
ob Causam datum,ea nō secuta repetitur. 173.1.252.
Causæ præparatæ,& inchoatæ idem iudicium. 93.6.139.
Causa noua censetur excepta, etiam vbi adest iuramentum. 23.3.35.
ob Causam nouam licet recedere à contractu, etiam iurato. 154.4.223.
Causa an dicatur deserta expedita paulo post tempus 94.18.142.
Cautio interponenda ex iusta causa.178.5. 268.
Cautio quid. 194.5.284.
Cedentem bonis pœnitere. 4.7.9.
Celeritas inimica negotijs magni consilij 32.4.46.
Celeritatem celeris consequitur pœnitentia. ibid. num.6.
Celeritatem quænam causæ desiderent. ibidem num 7.
Celeritas in bellis commendatur,& in gratia referenda. ibid. num. 11.
Celeritas nunciandi cedem Sext. Roscij fuspiciosa contra Capitonem. 68. 14. 98.
Census non valet, vbi pecunia numerata statim redditur. 83.5.127.
Census non potest imponi super re empta cum reseruatione dominij. 182.7. 271.
Census aliter olim,ac nunc accipiebatur. 84.1.130.
Census est tabula,in qua Rom. suas scribebant facultates. ibidem.
Census appellatione bona continentur. ibidem.
Censum agere,capite censi,censui censendo agri. ibidem nu.2.
Census tributum significat. ibidem.
Censualis contractus fit duobus modis. ibid.num.3.
Census differt ab emptione fructum. ibid. num. 4.
Census contractus hunc est in vsu, iuxta formam præscriptam à S. Pont. Pio V. ibid. num.5.
Census an valeat,si prædium vendatur,& statim post facta in numerationem pecuniæ venditori, constituatur census. ibid. num.6.
Census vno & eodem tempore potest constitui,& vendi.ibid.num.3.
Census pacta,& maxime circa redemptionem. ibid. num. 11.
Census semper redimi potest. ibid.
in Census constitutione numeranda pecunia etiam ante, vel post incontinenti. ibid. num.6.
Census an possit constitui absq; numeratione pecuniæ, vbi debitum præcedebat.

bat. ibidem nu. 7.
in Censu quæ prohibeantur anticipatæ solutiones. ibidem.
Cessio debet fieri statim soluenti pro alijs. 50. 1. & 2. 71.
Cessio quando possit fieri ex interuallo. ibidem nu. 3.
in Cessione accessoria non requiruntur solemnitates statutorum. ibid. nu. 5.
Cessio quæ fit fideiussori soluenti, debet esse generalis. ibid. num. 6.
Cessio quæ fit à fideiussore etiam ex interuallo potest fieri. 50. 6. 72.
Ciceronis oratio, Pro Quinctio, illustrari potest per tit. Quibus ex causis in possess. eatur. 68. 1. 95.
Ciceronis locus in orat. Pro Quinctio declarat auctor. ibid. nu. 7. 96.
Ciceronis locus. 73. 2. 108.
Ciceronis oratio Pro Milone scripta, non habita. 7. 1. 14.
Cicero Arpinas, & ciuis Romanus. 69. 35. 104.
Cingendus pro cincto. 69. 1. 99.
Citationes fiunt per interualla. 97. 17. 149.
Citationes debent fieri cum suis interuallis. 43. 4. 64.
Citandi non sunt incerti, nisi per proclama. 149. 4. 214.
Ciuis originarius an dicatur quis eius ciuitatis, vbi fortuito est natus. 202. 3. 292.
Ciuitas quomodo obligetur mutui datione. 1. 1. 3.
Clamor an arguat aliquem esse impeditũ testari. 102. 10. 159.
Clausula derogatoria posterioris testamẽti solet poni in primo, & quando valida. 156. 1. 226.
Clausula reuocatoria testamenti reuocatur, & quomodo ibid. n. 2.
Clausula derogatoria posterioris testamẽti, quam vim habeat. ibid. n. 3.
Clausulæ derogatoriæ quando non sit habenda ratio. ibid. n. 5.
Clausulæ, Nec aliter &c. quænam sit vis. 49. 4. 71.
Clausulæ, Nec aliter, nec alio modo virtus. 97. 12. 148.
Clausula in fine posita an referatur ad omnia præcedentia. 127. 1. 188.
Claus. Rebus sic se habẽtibus intelligitur, etiam si adsit iuramentum. 154. 3. 223.
Clausula, Ipso iure, significat statim. 42. 5. 62.
Clausula, ex nunc fingit aliquem retro nõ fuisse heredem. 76. 18. 116.
Clausulæ codicillaris vis, & effectus. 30. 2. 43.
Clausula codicillaris sustinet institutionẽ hæredis nullam ob præteritionem, vel exhæredationem. ibid.
Clausula codicillaris nullius est effectus, vbi deficit voluntas. ibidem num. 3. & 5.
Clausula codicillaris an ex stylo censeatur adiecta. ibid. nu. 6 44.
Clausulam codicillarem adijcere an cẽseatur rogatus notarius. ibidem nu. 7. 44.
Clerici, & equites si fiant post delictum, an eximant se à iurisdictione laicorum 69. 22. 101.
Clericus quãdo possit admitti ad sacerdotale beneficium. 94 3. 6. 141.
Clericũ trahens ad iudicem laicum cadit à iure suo, nisi sequatur pœnitẽtia. 207. 1. 3. 300.
Clericus quando dicatur fieri in fraudem, patrato delicto. 65. 14 91.
Clerici non possunt renunciare priuilegio fori. 87. 1. 133.
Clerici quandoq; amittunt priuilegium fori. ibidem nu. 2.
Clerici in ipso delicto, vel statim post capi possunt per iudicem secularem ibid. num. 3.
Clerici capti auctoritate iudicis laici ob periculum in mora, statim reddendi iudici ecclesiastico. ibid. nu. 4.
Codicilli censentur inesse testamento. 98. 15. 152.
Codicilli trahuntur ad testamentũ, & contra ibid. nu. 18.
in Codicillis, in vltimis volũtatibus relicta non conferuntur. 177. 8. 260.
in Codicillis facta confessio an noceat testamento. 15. 6. 27.
Colonus non facit fructus suos, nisi soluta mercede, vel habita fide de pretio. 138. 3. 199.
Collatio est rei propriæ contributio. 177. 12. 260.
Collationi facto testamento nõ erat locus, sed ab intestato. Quod nũc correctum. ibid. nu. 14. 26. 261. 262. 263.
Collatio olim fuit inducta ob emãcipatos, postea extensa etiã ad suos. ibid. nu. 25.

circa

circa Collationem non faciendam, testamento facto ius antiquum correctum. ibid.num.26.
Collatio non habet locum, nisi in casibus expressis. ibid.num.34.152.
Collationi est locus, quando emancipato, & suo donatum est. ibid.nu.37.153.
Collatio donationis simplicis fit ob seruandã æqualitatem. ibid. nu.38. & 42.
Collationis legem non potest donator imponere donationi, vbi valuit initio, nisi tempore ipsius donationis. 61.2.86.
Collationi stipulatio eo tempore committitur, quo quis nõ contulir, cum posset. 166 6.239.
Commissoria lex quæ in venditionibus, & pignoribus. 39.1.56.
Commissoriæ legis pactio perperam appellatur. ibid.2.57.
Commissoria lex in pignoribus improbatur, nõ in venditionibus. ibid.nu.3.
Commissoriæ pactioni an censeatur receptione, vel petitione pretij renunciatũ. ibid. nu.4.
Compensatio quid. 17.1. & 3.29.
Compensationis exceptio opponitur contra instrumentum dotis. ibid.nu.2.
Compẽsatio æquiparatur solutioni. Quid dicendum in debito iurato? ibid. nu.3.
Compensatio debiti illiquidi non admittitur, nisi statim possit liquidari. ibidem nu.4.
Compensationis probationi præfinitum censetur tempus, quod fuit assignatum probationi solutionis. ibid.nu.6.
Comparitio statim facta tollit suspicionẽ contemptus. 40 5.58
Comperendinatio qi id. 88 8.135.
Competentiæ an requiratur expressa pronunciatio, vt possit appellari. 80.4.120.
in Compromissis an spectetur tempus acceptationis, & an computetur tempus à momento ad momentum. 94.21.142.
Compromissi nullitati potest renunciari. 204.3.292.
Concessa re aliqua, an censeantur omnia concessa, sine quibus inutilis esset concessio. 190.1.280.
Condemnandus statim habetur pro condemnato 69. 3.99.
Condemnatis a Principe dies 30. conceduntur. 53.6.74.
Condemnari potest quis ad soluendum quod liquidabitur. 141.4.204.
Condemnatis quodnam tempus concedatur ad soluendum. 106.4.165.
Conditio rei suæ non datur, nisi contra furem 138.6.202.
Condictio est denunciatio. 68.8.97.
Condictione an vindicatione datũ ob causam repetatur, ea non secuta. 173.1.252.
Condictio rei suæ non datur, nisi contra furem. ibid.nu.2.
Condictio, & actio personalis idem est. Distingue ibid.nu.3.4.
Condictionis formulæ. ibid.n.4.
in Conditionibus prima spectatur existentia. 43.4.64.
Conditionem sufficit semel impleri, nisi tractum habeat successiuum, & perpetuum ibidem num.11.
Conditio in faciendo consistens habetur pro defecta lapsu temporis. 129.3.190.
Conditio, Si Capitolium adscenderit statim implenda. ibid n.6.
Conditio adiecta stipulationi quando faciat eam conditionalem. 110.3.171.
Conditio semel implenda, nisi requirat tractum successiuum. 179.2.267.
Conditio statim deficienda habetur pro defecta. 69 5.100.
Conditio in fine posita an referenda ad legata præcedentia, & quando censeatur repetita. 127.4.189.
in Conditionibus implendis spectatur tẽporis momentum. 146.6.211.
Conditio, Si decederet in actu moriendi verificatur. 170.8.248.
Conditio an purificetur in morte, an post mortem plurimum refert. ibid.nu.10.
Cõditio an habeatur pro impleta, vbi qui recusauit, offert se paratum. 146.11.212.
Conditio intrinseca, & extrinseca. 141.1. 204.
Conditionalia non disponunt. ibid.nu.2.
Conditio priuatio puri. ibid.
Conditio. Si fructus nascetur intelligitur, & an sit taxatina 66.7.93.
Conductor nõ potest locatori dominij exceptionem obijcere. Declara. 140.1.203.
Conductor restituta re, potest litigare super eius dominio. ibid. n.4.
Conductor non tenetur restituere rem domino, ob nouam causam superuenientem. ibid.n.7.204.
Conductor rei suæ an perdat illius possessionem

sionem. ibid. num. 5.
Conductio rei propriæ esse non potest. ibid. num. 2.
Conductoris diuturna absentia efficit, vt locator possit rei locatæ possessionem ingredi. 93.9.139.
Conductores dicuntur etiam ij, qui statim sunt associati. 110.3.171.
Conductor an cadat à pacto francandi, si cecidit à locatione. 95.7.145.
Conductio censetur renouata, vbi in ea conductor post tempus perseuerat, & quare. 52.1.73.
Conductio non censetur renouata, vbi cõductor in ea remansit modico tempore, vel præcessit protestatio contraria. ibid. num. 2. & 3.
Conciliatio adhibita distinctione. 12.6.23.
Conciliatio. 15.8.27.
Confœderationes pro defensione sunt licitæ. 7.2.15.
Conferre, & non habere præcipuum, Non conferre, & præcipuum habere nõ sunt synonima. 177.17.262.
Cõfessio geminata ex interuallo validior. 97.14.148.
Confessarij puniendi ab Inquisitorib⁹, qui mulieres in sacramentali confessione ad turpia solicitant. 176.1.256.
Confessarijs solicitantib⁹ mulieres ad turpia in actu confessionis quænam imponenda pœna, & quomodo abiurent, & an conuincantur duarum mulierum testimonio. ibid. nu 2.3. 5.
Confessarij puniendi, licet ante, vel post confessionem solicitauerint mulieres, vbi incontinenti facta fuit solicitatio. ibid. num. 5.
contra Confessarios solicitatores mulierũ Const. Sum. Pont. ibid. nu. 4.
Confessio quæstionibus extorta, sine inditijs est nulla, neq; conualidatur superuenientibus inditijs. 100.1.154.
Confessione nulla maior probatio. ibidem.
Confessio facta in tormentis, confirmatur extrà tormenta ex interuallo. ibidem num. 2.
Confessio metu tormẽtorum extorta sine indicijs, an per aliam confessionem confirmetur. ibid. num. 3. & 4.
Confessio facta in processu nullo an possit ratificari. ibidem nu. 4.
Cõfessiones qualificatæ solent fieri à reis. 46. 1.67.
Confessio qualificata fit. Occidi, sed ad defensionem. Peperi filium, sed statim perijt. ibid.
Confessio qualificata an possit diuidi. ibid. num 2.
Confessio potest diuidi in prohibitis, & vbi adest præsumptio contra confitentem. ibid. nu. 2.
Confessio dicentis, se extraxisse frumentũ extrà territorium cum licentia, & facta solutione vectigalis, an possit scindi. ibid. nu. 3.
in Confessione qualificata diuidendi an sit spectandum, vna ne oratione, an ex interuallo sit adiecta qualitas. ibidem nu. 4. & 5.
Confessionem suam ex interuallo etiam potest quis interpretari. ibid. nu. 4.
Confessiones qualificatæ non possunt in ciuilibus diuidi, vbi sumus in connexis. ibid. num. 6.
Confessionis debitoris extorquendæ cautela. 15. 2. 27.
Confessio debiti ante fugam. 108.9.169.
Confessus non semper statim tradendus supplicio. 53.8.74.
Confessio facta ob tormenta potest approbari 51.4 72.
Confessio dotis in fraudem. Tunc præsumitur simulata, quando maritus statim contractis æs alienum. 137.8. & 10. 201.
Confessio superat omnes probationes. 162.1.235.
Confessio alia iudicialis, alia extraiudicialis. ibid. num. 2.
Confessiones probantur quandoque per fraudem. ibid. nu. 3.
Confessio extraiudicialis quando probet. ibid. nu. 4.
Confessio facta per procuratorem, an noceat principali, & quando possit reuocari. ibid. nu. 5.
Confessionem propriam an quis reuocet, & quando. ibid. nu. 6.
Confessio semper reuocatur, ostenso errore. ibid. num. 8.
Confessio dotis receptæ fit in vltimis voluntatibus, & inter viuos. 137. 1.200.
Confessio dotis in testamento non nocet hæredib. mariti, licet dos debeatur in

vim legati, vel fideicommissi. Quid dicendum Ticini. ibid. num 2.
Confessio dotis inter viuos per maritum facta argui solet tamquam suspiciosa. ibid. num. 3.9 10. 200. 201.
Confessionem dotis receptæ si statim sequatur promissio, censebitur facta Confessio spe subsecutæ promissionis. ibid. num.4.
Confessio dotis probat, quando præcedit promissio, quando renunciatum fuit exceptioni non numeratæ dotis, vel lapsa sunt tempora. ibid. nu. 5.
Confessio dotis constante matrimonio an censeatur facta spe futuræ numerationis, an ex causa donationis, an ob veritatem, nam sit triplicem ob causam. ibid. num. 6. 9.
Confirmari non potest, quod est nullum. 100. 3. 155.
Confirmandum non est, quod est validum. 54. 18. 78.
Confiscatione bonorum rei principalis, an fideiussor liberetur. 57. 4. 81.
Coniugi inopi debetur quarta. 89. 1. 136.
in Coniunctis neutrum videtur sequi, vel præcedere. 188. 7. 278.
Coniunctio iuris accrescendi fundamentum. 36. 1. 52.
Coniunctio quid. ibidem.
Coniunctio quotuplex ibidem nu. 2.
Coniunctio verbalis quæ, ibidem nu. 3.
Coniunctio mixta quæ, ibidem.
Coniunctio non est, vbi non est vnitas, & vbi sunt res demonstrabiles ad oculum, ibidem num. 4.
Coniuncti vbi concurrunt quinam præferendi. ibid. nu. 5. 53.
Coniunctus verbis re coniuncto præfertur iuxta communem opinionem. ibidem num. 6.
Connexæ obligationes quæ. 96. 11. 146.
Consensus simultaneus an in pactis, in matrimonijs, in pœnitentię sacramento requiratur. 125. 2. 186.
Consensus domini superueniés confirmat alienationem. 49. 3. 70.
Consensum alicuius qui tenetur obtinere, statim illum obtinere debet. 129. 2. 190.
Consensus requisitus in contractibus minorum, & mulierum an possit præstari ex post facto, statim, vel ex interuallo. 104. 7. 8. 162.
Consensus alius confirmatorius superioris, alius paris. ibid. num. 8. 142.
Consensus superueniés an validet actum. 104. 11. 162.
Consensus patris præstandus filio in iudicio. ibidem.
Consensus requisitus in ipso actu potest incontinenti post interponi. ibid. num. 12.
Consens[u]s alicuius absentis si requiratur, poterit actus sine eo explicari, nisi breui sit rediturus ibid. nu. 13.
Consensum an satis sit requiri. ibidem.
Consensus præsumitur interuenisse ob diuturnitatem temporis. ibidem nu. 14.
Consensum initio interuenire, vel sequi ex interuallo ratihabitionem, idem est. 195. 1. 286.
Constantia hominibus conuenit. 143. 1. 206.
Consilij ea est natura, vt non teneatur quis illud sequi. 187. 4. 276.
Consilium malum potest re integra reuocari. 22. 4. 34.
Constitutiones Nouæ Med. in §. & quia plerumq; de probat. declarantur. 20. 8. 32.
Const. Med. in tit. De probat. §. & quia plerumq; 162. 3. 235.
Constitutiones Nou. Mediol. in §. si quis quempiam De accusat. declarantur 25. 5. 38.
Const. Med. De aquis, & flum. & De priuatis ædific 134. 4. 196.
Const. Med. in §. quicunq; De offic. Abb. 60. 3. 85.
Cóstitutum in temp⁹ mortis, vel post mortem collatum an valeat. 170 9. 248.
Constitutum parit actionem. 206. 2. 297.
in Constitutum deduci hominem mortuũ. ibid. num. 4.
Contrarium eius, quod quis agit, non debet sequi. 198. 3. 289.
Contractus dicitur facti, & quare. 58. 4. 83.
Contractus quando dicatur perfectus. 54. 8. 76.
Contractus dicitur vnicus cum suis pactis. ibidem.
Cótractus vel in totum reijciédus, vel omnino acceptandus. ibidem num. 9.
Contractus qui fiunt separatim, fieri etiã possunt coniunctim. 31. 3. 44.
Contractus quinam sint, vbi hęc verba proferun-

feruntur. Vendis tanti? Vendo.167.3.& seq 240.
Contractus nouus quis. 103.5.160.
Contractus plures an possint ex eodem facto oriri. ibid. nu. 5.
Contractus qualitas censetur in actu sequenti etiam ex interuallo repetita. 120. 4. 181.
Contractus ad rescissionem, an ad implementum agatur, vbi quis non implet promissa. 185.7. 273.
Contumacia repetita maior. 145. 6. 210.
Contumaciam variæ pœnæ. 40. 1. 57.
Contumax non appellat, licet restituatur in integrum. ibidem num. 2.
Contumacia alia vera, alia præsumpta. ibidem num. 3.
Contumax quis. ibidem.
Contumax fictus appellat, nec eget restitutione. ib. nu. 4.
Contumeliæ plures, quando pro vna habeantur. 84. 11. 131.
Conuenit, verbum infert pactum nudum. 194. 11. 285.
Conuentio postrema detrahit stipulationi, vbi adijcitur statim. ibid. num. 15.
Conuentio actoris, reconuentio rei. 14. 1. 26.
Conuentio facta in primo matrimonio nō porrigitur ad secundum. 98. 11. 152.
Conuentio non egreditur personas, & res. ibidem.
Copula carnalis coniugum an polluat locum sacrum. 59. 2. 84.
Correctio incontinenti non præsumitur. 37. 2. 54.
Correctionem adhibens statim, minus videtur peccare. Doctiss. Aquilinus Coppinus lib. 3. Epist. Io. Phrygio.
Correspectiui actus censentur, incontinēti facti. 183. 3. 272.
Creditorem quando afficiat periculum. 108 4. 169.
Creditor condemnatus ad tradendum pignus tertio, iterum tradere compellendus, si ad eum redeat. 179 5. 268.
Creditoribus an obsit augmentum, quod dicitur factum vxori. 65. 19. 92.
Creditor non præsumitur qui differt petere. 68. 1. 95.
Creditori alicuius soluens, an habeat eius creditoris priuilegium, & an pecunia soluta censeatur posterioris creditoris. 1. 7. 4.
Creditori priori res empta ex pecunia posterioris an remaneat obligata. 54. 4. 75.
Creditor quando existimari debeat non recepturus, antea pecuniam. 165. 2. 237.
Cridis non contradicens ius suum amittit. 57. 4. 81.
Cridarum instrumentū statim probat exceptionem præscriptionis. 18. 3 30.
in Criminalibus perspicuæ requiruntur probationes. 77. 2 117.
in Criminalibus causis non festinandum. 32. 6 46.
in Crimine læsæ maiestatis non debet iudex esse nimis præceps. 32. 6. 46.
Christianorum aliquorum impietas. 197. 6. 288.
Cumulatio actionis ciuilis, & criminalis. 144. 2. 208.
Cumulatio actionum, idest concurrētes actiones. ibidem num. 4.
Cumulatio causæ principalis, & proprietatis cum possessione momentanea. 153. 5. 221.
Cunctatio an reprehendenda. 88. 17. 136.
Curator solet bonis iacentibus, & vacantibus dari. Quæ necessaria in hac datione. 149. 1. 214.
Curator quando non sit dandus bonis iacentibus ibidem nu. 2.
in Curatore dando quinam citandi. ibi. n. 4
Curator, functus tutelæ munere, an ab adulto possit hæres institui, vel ab eo legatum, vel liberationem consequi. 102. 1. 157.
Curatori an donare possit adultus. ibid. n. 6. & seq 158.

D

DAre quis tenetur vbi commodè potest. 166. 8. 239.
Datio in solutum fit pro debito statim cōtrahendo. 2. 7. 6.
Debilior præsumitur prædecessisse. 150. 14. 217.
Debitor solebat cauere creditori. 194. 5. 284.
Debitor an, & quando declaret, in quam causam sit facta solutio. 117. 1. & 3. 178. 179.
Debitori modicum tempus concedendū, vt possit soluere. 106. 3 165.
Debitorū sectio inhumana. 106. 4. 165.
Debitoris suspicio tempore contracti debiti.

biti non consideranda. 181.4.270.
Debitor ob denunciationem non statim in mora constituitur. 39.6.57.
Debitor qui scit rem breui tempore perituram, debet denunciare creditori 73. 27.110.
Debitor mei debitoris non est meus debitor. ratio quæ. 62. 1.88.
à Debitore mei debitoris non possum quidquam exigere, nisi tria concurrant. ibid. nu.2.
Debitorem aliquem esse si probetur, perinde erit, ac si esset confessus. ibid nu.3.
Debitoribus condemnatis vel statim condemnandis à Principe non conceduntur induciæ. 5?.2.79.
contra Debitores suspectos de fuga multa prodita. Ordo Senatus. 60.1 & 2.85.
Debitores suspecti de fuga capiēdi, & quo modo probanda suspicio. ibidem.
Debitorem suspectum de fuga non potest quis eum allegare, quem sciebat esse ad uenam, & statim recessurum. ibidem num.4.
Debitum quando dicatur statim posse probari. 17.5.29.
Decij distinctio defenditur. 121.8.
Declaratio tempore habili censetur facta. 29.2.42.
Declaratio rei dubiæ fit ex interuallo. 16. 1.28.
Declarans nil noui facit ibidem.
ad Declarationem fit repetitio etiā ex interuallo. ibidem nu.4.
Declarandum vbi est aliquid, fit etiam declaratio ex interuallo. ibidem.
Declaratio non fit, vbi est aliquid omissū. ibid. num.5.
Decretum 24. Ticinense declaratum. 11. 7.22.
Decurio ad tempus relegatus an desinat esse decurio, & an reuersus recuperet pristinam dignitatem. 201. 2. 289.
Decreti secundi interponendi quantum sit tempus. 174.9.254.
ad Defensam necessariam licitum est occidere cum moderamine tutelæ. 7.13.15.
Defensio corporis debet statim fieri, rerū etiam ex interuallo. 7.6.15.
Defendere non dicitur, vbi nō durauit defensio. 21.4.34.
in Defensione modum excedens, punitur pro excessu. 22.3.35.
Defensio sit à perturbatis. ibidem nu.4.
Delendus ex albo pro deleto habetur. 69. 3.99.
Delegari possunt causæ meri imperij ab eo qui est statim absfuturus, nec extinguitur delegatio ob reditum, vbi delegans est iterum statim absfuturus, 81.12.123.
Delegare quid 108.1.168.
Delegare est soluere. ibid.
Delegatione facta omnis perimitur obligatio. ibid. nu.2.
Delegatus debitor cuius sit periculo. ibid. nu.3.
Delegans an liberetur, si sciat delegatum debitorem decocturum. ibid. n.7. & quo modo probetur delegantis scientia, ibi. nu. 8. 169.
Delegatione etiam iure nouo inducitur nouatio 108.10.169.
Delicti grauitatem pœnæ atrocitate metimur. 9.2.18.
Delicto quando dicatur consensisse, qui potuit illud prohibere. 77.6.117.
Delictum quando dicatur incontinenti patrarum. 65.8.90.
Delicta iterata quando pro vno habeātur. 97.13.148.
Delictum non committēdum ob securā abolitionem criminum. 12.9.24.
Denunciatio consumptionis successiuæ est facienda non momentaneæ. 73.28.110.
Denunciationes in venditione pignoris requirunt interuallū temporis. 97.10.16. 148.149.
Denuncianda societatis dissolutio, reuocatio mandati, & administrationis. 152.9. 220.
Denunciatio est facienda ipsius litis vēditori, vt sit locus euictioni. 71.1.105.
Denunciatio litis an sit facienda scienti, vbi adest iuramentum. ibid. nu.2.
Denunciatio non est iterum facienda, nisi longum tempus effluxerit. ibi n.9.
Depositarius vendens, & redimens an teneatur de interitu rei sine dolo. 73.24.110
Depositum pecuniæ si fiat per debitorem, cuius sit periculum. 27.1.40.
Depositum debet fieri congruo loco, & tēpore. ibid n.2.
Depositum pecuniæ mox improbandæ. 12. 8.& seq. 24.
Depositum factum penes eū, qui decoxit, an sit iterum faciendum. 108.5.169.

Deposi-

Depositum habet paratã executionem, maximè stante pacto. 11.7.22.
Depositum an possit statim reuocari. 174. 4.254.
in Deposito an habeat locũ l. quod dicim' ff. de solut. ibid.
Deponens an possit cogi ad recipiendũ depositum ante tempus. ibid. nu. 5.
Depositum irregulare, vbi fit conuẽtio de vtenda re deposita. ibid.nu.6.
in Depositi cõtractu possunt plures rei debendi constitui. 57.2.81.
Depositum ex interuallo factum non attenditur in subhastationibus. 203.6.293.
Derogatoria clausula an porrigatur ad actus sequentes ex interuallo. 98. 5.151.
Destinatio habetur pro re perfecta. 69 10. 100.
Destinatio testatoris attenditur in legatis. ibidem nu.12.
Dictio, Intra, Post, Proximus quid significent. 73.13.109.
Didacus Millianus. 141. 1. 204.
Didaci Couar. distinctio. 134. 6. 196.
Didacus Millianus. 128.2.189.
Dies diffindi, differri dicitur. 88.7.135.
Dies diffisus, & diffusus. ibidem nu.8.
Dies cæptus habetur pro completo in fauorabilibus. 94.20.142.
Dies festi, profesti, fasti, comitiales, præliares, intercisi. 165. 5.238.
Dies iusti olim concessi debitoribus. 106. 4.165.
Differens censetur velle nihil agere. 88.14. 135.
Difficultas an excuset à mora debitorem quantitatis. 186.8. 276.
Diffinitio in iure periculosa. 73.2. 108.
Diffinitio qualis esse debeat. ibidem.
Dilatio concessa ad tempus. 94.19. 142.
Dilatio nimia quandoq; inducit doli, & fraudis præsumptionem. 68.5.96.
Dilationes neq; nimis longæ, neq; nimis breues esse debent. 88.1.134.
Dilationib. in concedendis iudicis arbitrium. ibidem.
Dilationum constringendarnm quænam sit causa. ibidem nu 2.
Dilatio non concedenda, vbi periculum in mora, & vbi quis potest venire ad iudicium. ibid.
Dilatio non conceditur parato soluere. ibidem num.3.
Dilationem petens suspectus. ibid. nu. 4.
Dilationes quænam concedendæ à Dilatione nimis breui appellatur. ibid.num. 5.
Dilatio ob impedimentum concedenda. ibid.nu.6.135.
Dilatio pro absolutione. ibid.nu. 13.15.
Diploma quid. 186.7.275.
Disdicta quid. 94. 27.143.
Disponendi verbum refertur ad vltimas voluntates. 41.13.60.
Disposita in termino, censentur disposita in via. 69.14.100.
Dispositio primo actu perficitur. 179. 6. 268.
Ditari quis præsumitur, sed non statim, nisi malis artibus. 161. 2.234.
Diuertisse non dicitur, quæ statim redijt. 81.8.122.
Diuortium non dicitur, quando statim redit vxor. 8.2. & seq. 9.123.
Diuortium quid. ibid. nu. 4.
Diuortium ad tempus quando licitum. ibidem.
Doctores variant quandoq; in dubijs quæstionibus. 48. 7.70.
Dolus ex breuitate temporis præsumitur. 175.3 256.
Dolo præterito potest renunciari. 67.6. 94.
Dolo malo inita pacta non seruat Prætor. 185. 1.273.
Dolu quando dicatur initio interuenire, vel ex post ibid. nu.2.& 3.
Dolum ex euentu præsumi, quando quis non vult stare promissis. ibid. num.4.
Dolus an reddat contractus ipso iure nullos, an ope exceptionis. Distingue inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris ibidem nu.5.
Domicilij contrahendi extra patriã is animum non habuit, qui statim in patriam reuersus fuit. 175.5. 256.
Domesticus testis non est idoneus. 175. 1. 255.
Dominij quæstionem non potest quis illi referre, à quo habuit causam. 140.3. 203.
Dominij reseruatio an possit fieri post venditionem. 54.3 75.
Domicilium quot modis quis contrahat. 69.31.103.
Dominij translatio verbis directis impeditur.

tur.74.3.111.
Dominij exceptio quando non possit opponi. 5.6.10.
Dominium rei suæ non amittit, qui eam conducit, vel accipit in emphyteusim. 140. 4.203.
Dominium, quod non durat, non est considerandum. 83.3 127.
Dominij reseruatio adijci solet venditionibus 182.1.270.
Dominij vnius finis quandoq. alterius origo, & principium. 182. 5.271.
Dominij defectus an impediat missionem in possessionem ex l.fin. C. de ed. D. Hadr. 105.9.164.
Dominij reuocabilis an habenda ratio. 171.1.248.
Dominium rerum obnoxiarum restitutioni est penes grauatum. ibid.n.4.
Dominus olim, & nunc præsumitur dominus, & non contra. 199.2.288.
Dominus potest incontinenti, post interuersam possessionem, rem suam inuadere. 126.4.188.
Dominus vulnerans seruum an puniendus lege Mosis, iure gentium, & ciuili. 23.1. 36.
Dominus punitur, si nimis feneram exerceat in seruos potestatem. ibidem nu. 2.
Dominus seruum in iudicio capitali defédens, sistendum satisdatò tenetur promittere. 64.1.89.
Donari non potest filio in potestate. Quid dicendum statim secuta emancipatione. 100.6.156.
Donare filiæ, & eius nomine comparare idem significant. 177. 14. 261.
Donatio quando fiat in fraudem personæ mediæ. 82. 3.125.
Donatio facta ante, vel post testamentum an censeatur facta in testamento. ibidem.
Donatio omnium bonorum non valet. Ratio quæ. 155.1.224.
Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, an saltem pro præsentibus sustineatur. ibi. nu.7.
onatio sine insinuatione sustinetur vsq. ad quingentos solidos. ibi. nu.8.
Donatio post mortem dilata valet. ibid.
Donationes sine publicationibus quænã sint nullæ in ditione Med. & an sint nullæ in totum. ibi. n.9. & 10.
Donatio valida inter coniuges qui simul moriuntur. 150.15.217.
Donationes factæ filio per patrem an imputandæ in legitimam, an conferendæ. 177.1.259.
Donatio facta filio, vt possit promoueri ad sacros ordines, non dicitur ob causam, ideo non conferenda. ibid. nu.2.
Donatio facta filio, vt honorificentius contrahat matrimonium, nec confertur, nec imputatur in legitimam. ibid.nu.3. & 41. 265.
Donatio simplex an conferatur. ibid. n.4. 265.
Donatio simplex imputatur in legitimam. Contra. ibid.n.5. & 13.
Donatio in filium collata retrotrahitur ad tempus, quo fuit conscripta. ibid. nu.6. & 20.
Donationes simplices habent vim legati. ibid. n.8.
inter Donationem ob causam, & simplicem discrimina. ibid. nu.11.
Donatio in filium collata non valet, & remanet donatum in hæreditate. ibid. n. 12.
Donatio non valet siue fiat filio à patre, siue ab alio. ibid.n.15.261.
Donatum filio in potestate statim patri acquiritur. ibid.
Donatæ res filiæ p patrẽ, vel per alium, an debeant eius esse præcipuæ. ibi.n.16.
Donatio simplex an conferenda, vbi statim valuit. ibid.nu 21.262.
Donatio ob benemerita, & iurata an valeat in filium collata. ibid.
Donatio ob benemerita est peculium aduentitium. Contra. ibid.n.23.
Donationem simplicem præcipuam habuisset emancipatus, si in potestate mansisset. ibid.nu. 28.
Donatio simplex confertur ab emancipato, non à suo, nec inter emancipatos. ibid.n.40.265.
Donatio propter nuptias confertur. ibid. n.41.
Donatio simplex in duob. casib. confertur. Quandonam dicatur ob causam. ibid. nu.43.
Donatio vt quis matrimonium honorificentius contrahat non est subrogata loco donationis propter nuptias, & non est aduentitia. ibid. n.44.45.

d Dona-

Donatio inter sponsos valet, non inter coniuges. 169.2.242.
Donatio inter coniuges inualida, licet ex interuallo post matrimonium fiat, & licet diù seorsum maritus, & vxor habitauerint. 163.3.& 4.243.
Donationes ante matrimonium factæ, & in eius tempus collatæ inualidæ. ibid. nu.4.
Donationes inter sponsos an valeant legibus municipalibus Ticinensibus. 169.5. & 6.243.
Donatio propter nuptias quænam sit, & an sit nunc in vsu. ibi.nu.7.
Donatio propter nuptias, ante nuptias, sponsalitia, largitas, sponsalitium, antidos, antifactum idem significant hoc tēpore. ibid,n.8.
ex Donationis propter nuptias prohibitione quænam sequantur incommoda. ibid. n.10. 244.
Donatio propter nuptias reuertitur ad hęredes mariti. ibid. n.11.
Donationes propter nuptias validæ iure communi. ib.n.12.
Donationes simulatæ inter sponsos. ibid. nu.13.
Donationes inter coniuges, vel sponsos quænam morte confirmentur, vel iuramento, ibid.
Donatio collata in tempus nuptiarum nō valet, & quomodo. ibidem. nume.15. 245.
Donata tempore nuptialium benedictionum an lucretus vxor. ibid. nu. 16.
Donationis prohibitæ inter coniuges quãnam tempus esse dicatur. ibi.
Donatio facta vxori valet, vbi tenetur statim alteri eam restituere. ibidem. num. 17.
Donationes quænam in ditione Med. publicandæ. 171.3.249.
Donatio valida ex succedenti actu non irritatur. ibid.n.5.
in Donatione non sunt comprehensa bona obnoxia restitutioni. ibidem. num. 6.
Donatio an sit maioris partis dimidia, nec ne ratio vsusfructus habenda. ibid. nu. 7.
Donatio reuocatur, filio nato, licet illico decedat. 43.6.64.
Donatio ob confessionem dotis factam à marito an confirmētur mortē, vel iuramento. 137.8.201.
Donans nepti non potest postea declarare, comprehendi in donatione legitimā, & Trebellianicam. 16.7.29.
Donatio in dubio non præsumitur, maximè vbi apparet de causa dandi. 21. 3. 33.
Donatio inter virum, & vxorem inualida etiamsi conferatur in tempus prohibitum. ibid. nu.4.
Donare non dicitur qui necessarijs oneribus succurrit. ibi. nu.5.
Donatio inter coniuges confirmatur morte. ibi.nu.6.
Donari quando dicantur iocalia, & vestes. ibid. nu.7.
Donatio alteri per alterum quæritur. 26. 3.39.
Donatio censetur facta mediæ personæ, quæ ex interuallo debet donatum tertio restituere. ibi. n.4.40.
Donatio inter coniuges prohibita. 158.3. 231.
Donationi perfectæ non possunt ex interuallo adijci conditiones. 61. 1.& 4.85. & 86.
Donatione perfecta statim ius fuit quæsitum donatario, ideo non potest etiam statim tolli. ibidem. nu.4.
Donationem perfectam ne Principis quidem auctoritate reuocari. ibidem numer.5.
Donans si quid sibi referuet, & intestatus decedat, an res reseruata sit donatarij. ibid.
Donatio facta inter coniuges, quæ morte est confirmanda, an comprehendatur in statuto, vetante vxori reliqui in vltimis voluntatibus. 82.4.126.
Donans omnia sua bona, & statim delictū committens, censetur donasse in fraudem. 65.2.& 12.90.91.
post Donationem contracta societas præsumitur fraudulenta. ibi.
Donatio fraudulenta præsumitur, etiam patrato delicto postea ex interuallo, vbi donationis tempore suberat causa. ibid.n.3.
Donationis fraude probata, fiscus vindicat bona, in cuius fraudem facta fuit donatio. ibid. nu.6.
Donatio præsumitur fraudulenta, quando
quis

quis debita statim contraxit. ibidem n.8.
Donationes factæ post admissum delictum valent. ibi.nu.10.
Donatio facta filio emancipato in fraudē an valeat. ibid.n.15.
Donatio quæ insinuanda.95.1.143.
Donans an possit alteri rem tradere ante insinuationem. 95.4.132.
Donatio facta ob ingressum monasterij re uocatur, si donans illud egrediatur. 101. 1.156. Quid vbi cogitat de egressu.ibi.
Donatio facta ob ingressum monasterij est nulla, nisi fiat duob. mensibus ante ingressum. Men.opinio.ibi. nu.4.
Donatio facta in præmium emancipationis an sit simplex.96.8.146.
Donatio ob causam an requirat aliarum solemnitates, & quid in ditione Med.& quæ dicatur donatio ob causam.96.1.& & seq. 145.
Donatio ante vel post emancipationem facta dicitur in illius præmium facta. ibi. n.8.
Dos an redeat ad patrem, filia mortua in matrimonio. 164.1.236.
Dos an redeat ad patrem, vbi filij statim post matrem moriantur. ibidem num. 2.
Dotis lucrum nunc ex legibus municipalibus solet deferri marito. ibidem numer.3.
Dotis lucrum an procedat in dote promissa. ibid.nu.4.
Dotis, & piæ causæ fauore an minime sit licita pœnitentia in contractibus innominatis.173.7.253.
Dote an priuetur vir male tractans vxorem. 4.6.9.
Dos an sit constituenda de pecunijs communibus à socijs 152.8.220.
Dotis lucrum an deferatur hæredibus mariti ob statutum, vbi simul maritus, & vxor perierunt.150.13.216.
Dotem reddi sibi si mater sit stipulata, filia, in matrimonio decedente, & decedat cum ipsa filia, non debetur dos. 150. 17.217.
Dos apud maritum esse debet constante matrimonio. 169.14.245.
Dotis lucrum an habeat locum, vxore mortua in itinere, & in sponsa. 69. 23. 102.
Dotis lucrum habet locum etiam in matrimonio momentaneo.83.12.129.
Dotis æstimationem potest petere mulier, licet statim secuta æstimatio. 54.7.89.
Dos relicta nepti per auum, an censeatur relicta contemplatione patris. 183.1. 271.
Dos relicta nepti per auum an sit imputãda in legitimam. ibid.
Dos data per patruum, vel amitam filiæ fratris, censetur relicta contemplatione patris. ibi. nu. 2.
Dos data primo viro, an censeatur data secundo. 98.12.152.
Dotis stipulatio à patre facta, cui adquirat actionem. 99.1.153.
Dotem censetur incontinenti sibi pater stipulari in dubio. ibid.2.88. & quando incontinenti dicatur sibi stipulari ibid. nu.4.
Dotis actio quæritur patri cum onere iterum dotandi.ibid.n.5.
Dotans filiam an possit eidem pactum præiudiciale adijcere.ibidem nu.6. & 7.
Dotata femina quo tempore esse debeat, vt arceatur à successione ob statuta. 172.n.2.250.
Dubia causa quæ.88.9.135.
in Dubijs an pronunciandum. Non liquet. ibid. n.10.

E

Edicto non iuuandus, qui in illud committit.159.3.231.
Electio Abbatis incontinenti facta est nulla.123.1.184.
Electio fit de multis, & vnius electio aliorum reprobatio.143.4.207.
Electione vnius remedij quando alijs dicatur renunciatum. ibi.nu.5.
Emancipatio quando dicatur fradulenta ob incontinenti secuta. 96.9.146.
Emancipatio facta in fraudem paulo ante, vel post contractum æs alienum. 65.15. 91.
Emancipatio in fraudem non prodest volentibus diuidere militum hospitationes.ibidem.
Emancipatus confert simplicem donationem filijs in potestate. 177.27.& seq. 263.
Emancipatus nō tenetur conferre ea, quæ

præcipua habuisset, si mansisset in potestate. Declara ibi.n.28.& 32.
Emancipatio reddit filium capacem donationis.ibid.nu 29.
Emancipati conferebant olim quæ aliunde obuenerant, ergo multo magis profectitia conferent.ibid.n.30.
Emancipati conferunt donationem factã sibi existentibus in potestate.ibid.num. 33.& seq.
Emancipati inter se non conferunt donationem.ibid.n.39.264.
Emancipatus an conferat emancipato, vbi ex interuallo sunt factæ emancipationes.ibi.n.40.265.
Emendatio debet esse animi tranquilli.23. 4 36.
Emolumentum ab aliquo non debet consequi, qui eius voluntatem spernit. 76.8. 114.
Emptio quando vna, vel plures in materia euictionis, vel redhibitoriæ. 96.7. 145.
Emptionis contractus cum pacto redimẽdi inter immobilia censetur. 74 7.112.
Emptore non soluente, res venditam cum reseruatione dominij potest alteri vendi. 182.9.273.
ad Emptorem pertinet commodum accedens rei venditæ etiam statim. 146.3. 211.
Emptor agit de euictione, vbi ea imminet. 56.4.79.
Emptor, cui imminet euictio, non cogitur ad soluendum pretium. Declara. ibid. nu.5. 80.
Emptor tenetur litem venditori denunciare.ibid.n.8.80.
Emphyteuta interuertẽs possessionem domini, iure suo cadit, & an possit expelli. 126.1.2. 187.
Emphyteuta an ciuiliter, an naturaliter possideat.ibi.n.3.
Emphyteuticam rem esse negans, iure suo cadit. ibid nu.4.
Emphyteuta an euitet pœnam statim facta redemptione rei alienatæ. 81.12.123
Emphyteuta alienans, & statim recuperãs an excusetur 76. 15.116.
Emphyteuta etiam ecclesiæ celeri satisfactione purgat moram. Quid si alienet? 73.11.& 17.108.109.
Emphyteusis differt à censu.84.3.130.
in Emphyteusim an possit statim accipi ab ecclesia fundus, eidem venditus. 54.19. 78.
in Emphyteusim an possit statim concedi res empta. 2. 13.7.
Epistolam recipiens an censeatur fateri cõtenta in ea.15.1 3.& 8.17.
Epistola priuata est scriptura. ibidem nu. 4.
Equo mortuo intra decem dies an sit locus redhibitoriæ.147.1.212.
Euictioni vt sit locus an sit facienda denũciatio.71.1.& seq.105.
Exceptio requirens altiorem indaginem an impediat rem.l.fin.C.de edict.D.Hadr.Toll.105.4.163.
Exceptio non numeratæ pecuniæ excluditur ob repetitam confessionem.97.3.14. & 17.147.& seq.148.
Exceptiones aliæ statim cognoscendæ, alię reseruandæ.75.4.112.
Exceptio firmat regulam. 177. 24.263.
Exceptiones incontinenti probandæ nunquam censentur reiectæ. 11.3. & seq. 21.
Exceptiones litis finitæ eiusdem ingressum impediunt.18.1.30.
Exceptiones litis finitæ, & peremptoriæ, statim cognoscuntur, si probationes incontinenti offerantur. ibid.nu.2.
Exceptiones an reseruentur in meritis ob stat.Med.Tici.No. Const.ibid.
Exceptiones dilatoriæ etiam post litẽ contestatam incontinenti opponuntur.144. 6. 208.
Exceptioni non numeratæ dotis, vel grani non consignati quando sit locus. 137. 7. 215.
Exceptio incontinenti probanda in summarijs recipitur. 132.3.193.
Excessus tutelæ inculpatæ, vel defensionis punitur extra ordinem.7.8.15.
Excommunicato vno, censentur alij excõmunicati, qui simul deliquerunt 150. 9. 216.
Excussionem non potest opponere fideiussor, qui se principaliter obligauit cũ renunciationibus. 57.3.& 6.81.82.
Excussionis beneficium competit fideiussori, etiam si creditor habeat pignus. ibi. n.7.
Excussionis exceptio, vel alia requirens altiorem indaginem non habet locum cõtra

tra Saluianum. ii.5. 21.
Excussionis diffinitio quid rei, & quid nominis. 180 1.268.
in Excussione multa necessaria ibidem numer. 3.
Excussio an opponenda ante litem cōtesta tam. ibi n.4. & 5.
Excussionis exceptio dilatoria, vel anomala. ibid.
Excussio aut respicit ordinem iudicij, aut interesse partis. ibi. n.5.
Excussionis exceptio an sit de apicibus iuris. ibi. n.6.
Excussio non habet locum in Saluiano. ibid. n.7.
Excussio cessat, vbi probatur statim aliquē non esse soluendo. ibid. n.8.
Excussionum variagenera. ibi. n.9.
Excussio, idest liquidatio debiti ibi.
Exempla plura recriminationis, relationis criminis, mutuæ accusationis. 7.13.16.
Exemplum Regis Persarum. 32.13.48.
Exemplum pulchrum. 6.12.13.
Expensæ plures continuata habentur pro vna. 97.10 148.
Expensæ accessoriæ ad causam principalem. 135.10.198.
Expensarum, & causæ principalis diuersa ratio. ibid. n.11.
in Expensis minor adhibetur causæ cognitio, quam in causa principali. ibid.
Expensas factas ante litis contestationem non euitat quis facta renunciatione. 86. 1 132.
Expensis non est opus, vbi quis renunciat liti. ibid. nu. 2.
Expensæ continentur, in re iudicata. 107. 14.168.
Exsecutio quando possit peti, pendente iudicio nullitatis. 143.2.206.
Exules. Vide Banniti.

F

Fabij Belloni, auctoris fratris liber laudatur. 83.11.129.
Fabius, & Io. Stephanus auctoris fratres. 69.30.103.
Fabij Maximi cunctatio. 88.16.136.
Fabri opinio. 76.19.116.
Fabritius Landrianus, Episcopus Ticinensis. 202.3.292.
Facere qui aliquid tenetur, debet primo quoque tempore id facere. 126.1.187.
Faciendum de proximo an habeatur pro facto. 69.9.100.
Factum non sufficit, nisi duret. Declara. 81. 14.24.
Factum esse aliud est, aliud fieri posse. 10. 3.157.
Facta magis, quam verba spectanda. 98 191 152.
pro Facto habetur statim faciendum. 149. 2. 214.
pro Facto habetur illud quod imminet. 56 1.79.
Factum dicitur esse, licet postea definat. declara. 43.5.64.
in Falcidiam imputare quid. 166 2.239.
Falcidiā an detrahat hæres ex legato hoc pacto. Hæres penum dato. Si non dederit, decem dato. ibid. nu. 3.
Falcidia habet locum solum in his, quæ voluntate testatoris soluuntur. ibidem numer 4.
Fallere quis dicatur. 146.3.211.
Falsi exceptio incontinenti liquidabilis potest opponi. 116.3.178.
Falsitatis exceptio quādo opponatur contra instrumentum. 11.4.21.
Falsitas, & simulatio differunt. 11. 8. 22.
Falsum fit qnattuor modis. 142.4.205.
Falsitas in testibus quot modis committatur. ibid. n.5.
Falsi causa an differre faciat causam ciuilem. 102.4.158.
Famulus non est idoneus testis pro domino. 175.1.255.
Famulus si quis fiat alicuius, an illi sit credendum in his, quæ ante pro domino deposuit. Quid si discesserit domo pendente lite? ibid. n.2. & 4.
Farina ex frumento ante vendito præsumitur. 1.7.4.
Fecisse non sufficit, nisi factum duret. 179. 3.267.
Federicus Borromæius Card. & Archiep. Med. 137.10.201.
Fœminarum exclusionis effectus dicitur consumatus natis masculis. 47.3.68.
Femina neque videre uiros, neque videri velit. 32.13.43.
Femina exclusa ob masculos an perpetuò remaneat exclusa, etiam ijs mortuis. 43.3. & 47.3.81.

Fera

Fera vulnerata quando efficiatur vulneratis. 69.18.101.
Festinatio solidæ scientiæ nouerca. 32.3.46.
Festinatio nimia, etiam boni est suspiciosa. 102 11.159.
Festinatio præceps reprehenditur. 186.5.274.
ob Festinationem nimiam probat Cic. pro Quinctio, Neuium, non potuisse bona Quinctij possidere. 68.6.96.
Feudum alienatum an possit statim recuperari. 73.18.109.
Feudis adiecta pacta. 110.3.171.
Feudi alienatio vbi sit reseruato consensu domini, an statim debeat peti assensus. 129.4.190.
Fideicōmissum non relinquitur ab eo, qui non est honoratus. 200.1.289.
Fideicommisso si quis asserat bona esse subiecta, reuocari potest confessio, etiam per hæredem, vbi appareat de errore. 162.9.235.
Fideicommissarius debet probare bona fuisse in bonis fideicommittentis, & quo modo id probet 161.1.& 3.234.
Fideicommittentis bona præsumuntur, vbi statim post mortem fuerunt diuisa. ibid. nu.3.
ex Fideicommissis variæ fiunt detractiones. 41.9.60.
in Fideicommissis an recipienda differentia inter verba illa Si decederet, &, Post mortem. 170.11.248.
Fideicommissum, & facultas alienandi stāt simul. 41.3.59.
Fideicommissarius statim docens de iure suo. 105.8.164.
in Fideicommissarium dantur actiones. 90.4.137.
in Fideicommissarij hæredem an dentur actiones. ibid.
Fideicommissum ab eo potest relinqui, ad quem aliquid est perueuturum. 26.4.40.
Fideicommissarius an impediat missionē in possessionem ex l. fin. C. de ed. D. Hadr. 105.5.164.
Fideiussor de non recedendo a certo loco, & districtæ. 34.3.49.
Fideiubens pro aliquo actu, non tenetur post tempus actu celebrato. 48.3.69.
Fideiussores si fuerint alicuius Titius, & mulier, subducta muliere, remanet Titius obligatus in solidum. Quid si minor cum Titio? 121.15.183.
Fideiussor an sit iterum dandus, vbi factus est non soluendo. 108.5.169.
Fideiussor condemnatus, vel statim condemnandus agit contra reum. 56.3.79.
Fideiussor quando agat contra reum ante condemnationem. ibi.
Fideiussor sub conditione si accesserit obligato in diem, fideiussio stat in pendenti. 139.2.202.
Fideiussor si obligauerit se in plus, corruit in totum oblig. tio. ibid. nu.3.
Fideiussorem dans eum, qui statim aufugit, an sit in dolo. 175.4.256.
Fideiussores dare an cōpellatur debitor. 178.1.266.
Fideiussores an præsumendi idonei. ibidem.
Fideiussor negans se fideiussisse an habeat excussionis beneficium. 63.3.88.
Fideiussori ab hærede soluendum, quod ille soluit pro debitore. 106.1.164.
Fideiussor constituens se principalem remanet adhuc fideiussor. Quod improbat auctor. 57.1.81.
Fideiussor habetur pro principali, vbi ita se obligauit, videlicet respectu creditoris. ibid. nu.2.
Fideiussoria obligatio quando non dicatur sequela principalis. ibid. nu.3.
Fideiussoria obligatio an extinguatur extincta principali. ibid. nu.4.
Fideiussor an liberetur, confiscatis bonis principalis. ibid.
Fideiussor soluens pro reo, habet mandati actionem. 58.1.82.
Fideiussor quando dicatur soluisse, vel satisfecisse pro reo. ibid. nu.2.
Fideiussor ante solutionem non agit regulariter, vt liberetur. ibi n.3.
Fideiussoris beneficium non est intempestiuè reuocandum. ibid. n.6.
Fideiussor quandoque agit ante solutionē, vt si fuerit condemnatus, vel diù steterit in obligatione arbitrio iudicis. ibidem nu.7.
Fideiussor census non agit, vt liberetur eo prætextu, quod diù steterit in obligatione. ibid. nu.9.
Fiducia quæ fuerit antiquis. 39.1.56.

Filius

Filius cuius præsumatur in dubio. 114.5.185.
Filius an impediat missionem in possess. ex rem l.fin.C.de ed.D.Hadr. 105.4.163.
Filia an mittatur in possessionem, ubi agnati volunt probare bona esse feudalia. ibid. n 6.
Filij primi matrimonij an, & quando in casu stat. succedant iuxta l.hac edictali.37.7.55.
Filius validè se obligat, vt liberet patrem carceratum, vel carcerandum. 157.11.230.
Filius potest exhæredari, qui patrem è carcere non exemit. ibid.n.12.
Filia mortuo patre statim est hæres ob ius sui.172.4.250.
Filius habet castrensia, & quasi præcipua, etiam patre viuente, donationem autẽ simplicem habet præcipuam post mortem.177.32.264.
Filij in potestate non conferunt donationẽ simplicem. ibid.nu.35.
Filius potest priuari hæreditate, vbi delictum committat. 65.7.90.
Filius, & seruus, an possint addere pacta contractibus in damnum patris, vel domini. 54.13.77.
Fini verbum, quid significet. 66.6.93.
Fiscus iure priuatorum vtitur. 119.4.180.
Fisco soluens an consequatur eius priuilegium.50.4.72.
Fluminis momentanea occupatio non aufert possessionem.81.7.122.
Fœneratores Kal. & ponebant, & relegebant pecunias 113.5.175.
Forenses prohibiti adquirere, an statim possint vendere, & aures paruas adquirant.83.8.127.
pro Forma actus quod requiritur debet in ipso actu interuenire.104.10.162.
Formulæ variæ relinquendi purè, & sub conditione, in tempus, & post tempus. 170.1.246.
Formulæ illæ, Cum morietur, & post mortem an differant. ibid.n.4.247.
Formulæ, Quoad viuet, & Quoad morietur idem significant. ibid.
Formula. Hodie constat &c. 132.2.193. 133.5.195.
Formulæ recedendi à sponsalibus, & diuortij.173.5.252.
Formulæ, Quorum legatorum, & si paret. 68.10.97.
Foro cedere quid. 108.7.169.
Franciscus Cautius I.C. Cremonensis. 170.11 248.
Franciscus Cicereius, præceptor auctoris. 165.5.238.
Franciscus Duarenus illustrauit l. lecta. ff. si cert.pet.194.1.283.
Francisci Syluij interpretationes reiectæ. 68.7.96.
Fraus fit statutis prohibentibus relinqui vxori, relinquendo mediæ personæ. 82.3.125.
Fraus præsumitur ex incontinenti secutis. ibidem.
Fraus, & simulatio ex vicinitate actuum colliguntur.65.1.& 2.146.
Fraus præsumitur ex incontinenti secutis. 102.5.158.
Fraus præsumitur contra instrumenta ob delictum statim secutum. 65.5.90.
Fraude caret, qui iure suo vtitur. 41.6.59.
Frequenter quod contingit spectandum, non q od raro. 90 6.137.
Fribusculum, frigusculum, friuusculum, friuolum quid 8.4.17
Friuolum, friuolæ exceptiones, interpretationes. ibidem.
in Fructibus percipiendis per emptorem bonæ fidei spectamus momenta. 94.16.142.
Fructus statim colligendi an habeatur pro collectis.69.24.& seq.102.
Fructus an dicantur mobilia. ibid.
Fructus non lucrãtur hæredes vsufructuarij mortui ante collectionem. ibidem nu.25.
Fructus prædij dotalis diuidendi pro rata. ibid.
Fructus beneficiorum diuidendi pro rata. ibid.nu.26.
in Fructibus beneficiorum diuidendis inter successores, & hæredes beneficiarij solet transigi. ibi.nu.27.
Fructus an debeantur fideicommissario, an hæredi ibid. nu.28.
Fructus pendentes an augeant hæreditatem. ibid.n.29.103.
Fructus primi si non sufficiant, an sequentes expectandi, vbi vestis est soluenda de primis fructibus.66.3.92.
Fructus sequentis anni dicuntur primi, vbi

bi non nascuntur primo anno. ibid. nu. 4.
de Fructibus primis censetur actum, licet nil exprimatur. ibi.nu.5. 93.
Fructuum petitioni censetur renūciatum promissioni implementi 39.6.57.
Frumentum venditum alienigenis per ciues, quando ipsa ciuitas possit retinere. 134.7.196.
Frumentum vltra triennium non durat. eius æstimatio vsq. ad quod tempus debeat restringi.186.2.274.
Fuga consideratur tanquam delictum, & tanquam indicium 24.1.49.
Fuga quando faciat indicium.ibid.
Fugiens è carcere qua pœna puniatur, 34. 2.49.
Fugiens si statim redeat an puniendus.ib. nu.2.
Fundo vendito non potest quis vti, nisi viā habeat 190.5.280.
Furem an licitum sit statim occidere. 6.4. 12.
Furtum an præsumatur ob acclamationes. 116.6.180.
Furtum, & incendium socio deuunciandum statim.ibid.
Furta plura quando pro vno habeantur. 97.13.148.

G

GEminationis magna vis ex interuallo, ac incontinenti. 97. 1.9.12.147. 148.
Geminatio tollit omnem suspicionem, & exceptionem.ibi.n.7.
Geminatio actuum, & verborum quantā vim habeant.ib.num.14.
in Generali promissione omnia continentur. 71.7.106.

H

HÆreditas non potest pacto dari.155. 3.225.
Hæreditatis partem qui agnouit non potest amplius repudiare.35.3.50.
Hæreditatis pars adiri, & pars repudiari non potest.ibid.
Hæreditas adita fit patrimoniū hæredis. ibid.nu.8.51.
Hæreditatem viuentis adiens, est illius indignus, nisi sciat eum statim capitis pœna puniendum. 69.7. 100.
Hæreditatis incapax an possit alteri illam statim restituere. 83.7. 127.
Hæreditatis aditio inducitur ex cessione. Hæreditas statim quæritur. ibi.
Hæres quando præter satisdationem legatarijs, & fideicommissariis. 132.1.193.
Hæredi an impediatur missio in possessionem ob probationes incontinenti faciēdas.105 7.164.
Hæres cogitur adire, & restituere ex Trebelliano.90.3.137.
Hæres ad id potest compelli, ad quod destictus poterat. ibi.n.5.
Hæres compulsu adire, statim restituit. Limita.ibid.n.6.
Hæres an præsumatur soluisse æs alienum de rebus hæreditarijs alienatis. 1.5.4.
Hæres tenetur probare iuxta l.cum de lege.ff de probat.130.5.191.
Hæres vbi quis semel fuit, non desinit esse hæres. 35.8.51.
Hæres inferens molestiam vsufructuariæ solet priuari hæreditate.76.1.114.
Hæres qui semel fuit, nec pacto nec lege desinit esse hæres excipe casum, vbi nō impleuit voluntatem testatoris.ibid.num. 19. 116.
Hæres grauatus ad aliquid faciendum nō est interpellandus. ibid. n.21.
Hæres quando debeat adsumere cognomen testatoris.ibid.n.21.
in Hæresi requiritur pertinacia in voluntate. 193.2.282.
Hæreticus incorrigibilis pertinax quis. 193.1.282.
Hæreticus dicitur, qui momento temporis in praua fuit opinione. ibid.nu.3.
Hæreticus resipiscens, relapsus quis. ibid. nu.3.& 4.
Hæreticus quomodo statim resipiscens euitet pœnas hæreticis impositas. 22. 1. 34.
Hęreticorum libros statim comburens innoxius censendus. ibi. n.2.
Harpalus prædo felicissimus 197.5.288.
Henricus Arsagus I.C.& Iacobus fratres. 37.9.55.
Hieronymus Bossius. 194.22.286.
Homicida non est, læthaliter vulnerans, non sequuta morte. 69.19.101.
de Homicidio quis nam teneatur, an primus

mus vulnerans, an secundus. ibidem n.20.
Homicidium, quando dicatur incontinenti patratum, vt dicatur ad necessariam defensam, vel vt euitetur animus deliberatus 7.7.15.
Homicidium non esse factum ad necessariam defensam, & esse animo deliberato patratum, differunt. 7. 7.15.
Homicidium quando dicatur animo deliberato patratum 7.8 15.
Homo mortuus an possit deduci in constitutum. 206.3.300.
Homo mortuus pro viuo habetur post moram. ibid.
Hominis mortui nullus est vsus. ibidem nu.5.
Homobonus Redenascus I.C.Cremonensis 172.9 251.
non Honoratus non oneratur. 200. 1. 289.
Honoris, & vitæ causæ æquiparatur.7.10. 16.
Honoris tuendi gratia multa concessa incőtinenti ibi.num.11.
Horatij locus. Mactata hostia. 106. 8. 165.
Horatij locus variè legitur, & exponitur. 88.7 135.
ab Hostibus recuperata prioribus dominis reddenda. 81.16.124.
Hostium in potestate quis dicatur. 81.15. 124.
Hyperocha quid 107.11.167.
in Hypothecis momentum spectatur.182. 6.271.
Hypothecæ nexus impositus, durante pacto redimendi, an soluatur facta redemtione. 74.6.111.

I

Iacobus Menochius Præses Mediol 37. 5 54.
Iacobus Philippus Molus Bellinzona. I.C. 75.8.113.
Iacobus Regius I C.78 6.118.
Idoneus facultatibus nemo præsumitur. 178.2.266.
in Ieiunijs computatur tempus de momẽto ad momentum. 94.13.141.
Immunes an fint emptores fructuum ab immunibus. Distingue 196.1.287.
Immunes, venditione abdicant à se dominium fructuum, & ideo emptor tenetur ad solutionem vectigalis, nisi ea res in damnum immunium redundet. ibid. nu.2.
Immunes, an teneantur denunciare fructus exactoribus vectigalium. ibidem num. 3.
Immunitas cőcessa ab oneribus an rescindenda ob læsionem. 154.3.223.
Immunitas ad quæ onera extendatur. ibi. num.7.
Immunitas inducta momẽto temporis puta contractu, vnico actu contrario tollitur. Quod non probat Auctor. 44. 2. 65.
Immunitas pluribus solutionib. tollitur. ibid.
Immunia censentur bona empta ex pretio bonorum immunium. 1.9.4.
Immunitas concessa ob paupertatem, cessat superuenientibus diuitijs. 172. 11. 251.
Impedimenti dies non computatur in termino. 165.3.238.
Impedimẽtum præstat excusationem. ibi. num. 6.
Impedimentum perpetuum præstat ignorantia. 121. 11. 183.
Impios non statim punit Deus. 197. 4. 288.
Implendum est aliquid semel. 108. 6. 169.
Implementum an debeat esse successiuũ. 76.21.116.
Implementum statim secutum, dicitur in tempore.146.5 211.
Impubes, & infans, pręsumitur prædecessisse.150.18.218.
Impuberis, & eius, qui paulò ante excessit pubertatem, solet esse idem iudicium. ibid.n.19.
Impubes an possit recedere à sponsalibus, vbi peruenit ad pubertatem 55.5.79.
Impunitatis litteræ. 78 6.118.
Ignorantia impedit renunciationem. 121. 11. 183.
Ignorantia, quando non excuset. 149. 7. 214.
Inadimplementi exceptio non habet locum in separatis 96.11. 146.
ex Incendio naufragio rapiens qua actione teneatur. 191.2.281.

ex Incendio licet rapere rem illico periturа. ibi. nu. 2.
Incompetentiæ exceptio an censeatur reiecta per processum ad vlteriora. 80. 2. 120.
in Incontinenti factis, nec prius spectatur, nec posterius. 188. 4. 278.
Incontinenti factum nullum est quandoque. 123. 1. 184.
Incontinenti dicitur arbitrio Iudicis. 117. 2. 179.
Incontinenti factum post litem contestatam, censetur factum ante. 113. 5. 175.
Incontinenti factum non censetur factum prius, & inesse, vbi verbis geminatis tradita est forma. 97. 8. 147.
in Incontinenti gestis, nec prius datur, nec posterius. 89. 5. 136.
Incontinenti verbum arbitrio Iudicis accipitur. 166. 5. 239.
Incontinenti secutum efficit, vt nil videatur actum. 83. 1. 126.
Incontinenti, quæ fiunt censentur inesse, 54. 5. 75.
Incontinenti verbum accipitur cum aliquo temperamento. 85. 3. 131.
Incontinenti, an ex interuallo quid fiat æstimat iudex. 8. 5. 17.
Incontinenti vbi quid est secutū, tempus præteritum respicit præsens. 65. 11. 91.
Incontinenti factum quandoque est sine dolo, interuallum autem arguit dolum. ibi. n. 17.
Incontinenti quæ sequuntur actum, illi censentur inesse. 69. 13. 100.
Incontinenti gesta quandoque valida, & ex interuallo secuta inualida, quandoque contrarium contingere. 191. 5. 281.
Indiuiduum dicitur quidquid ad solemnitatem actus requiritur. 104. 11. 162.
Infans transmittit hæreditatem, licet statim post mortem patris decedat. 43. 7. 64.
Iniuriam tacens dicitur remisisse, nisi sit successiua. 6. 8. 13.
Iniuriæ quædam semper præsentes. ibid. nu. 9.
Initium spectatur, vt dicatur emptio imaginaria. 204. 8. 292.
Inquilinus quando expelli possit. Ob necessitatem vsus domini expellitur, de qua Iudex inquirit. 181. 1. 2. 5. 269. 270.
Inquilinum expellens, & statim domum alteri locans non præsumitur ea indiguisse. ibi. n. 6.
Inquilinum expellens locator quando teneatur ad id, quod eius interest. ibidem.
Inquisitor quomodo debeat veritatem inuestigare, vbi confessarij accusantur de solicitatione mulierum in confessione. 176. 3. 257.
Insinuatio quid, & quomodo fiat. 95. 2. 132.
Insinuatio an possit fieri post ex interuallo, & an tunc sit locus retrotractioni. 95. 3. 132.
Instantiam esse lapsam semper potest opponi. 10. 6. 20.
Institutio hæredis irrita fit ob præteritionem, & exhæredationem. 30. 2. 43.
Instrumenti præsumptio. 2. 2. 5.
Instrumenta quibus in casibus habeant paratam exsecutionem, & quibus exceptionibus impediatur eorum exsecutio. 11. 1. 2. & seq. 21. & 22.
Instrumentum non producens statim, cōtra se habet præsumptionem. 68. 5. 83.
Instrumentis falsis vtentium scientia præsumitur post interrogationem, non tamen statim respondens incurrit pœnā. 142. 2. 5. & 8. 205.
Instrumenta plura quādo habeantur pro vno. 96. 4. 145.
Instrumentū descriptum ex protocollo tabellionis mortui quando probet. 92. 1. 138.
Instrumenta post terminum statim possūt produci. 145. 1. 209.
Instrumenta vsque ad sententiam possunt produci, & an statim post. ibidem numer. 3.
Instrumenta duo eodem tempore confecta pro vno habentur. 54. 9. 76.
Instrumentum est falsum, in quo dicitur aliquem accepisse pecuniam, si constet statim fuisse redditam. 83. 4. 130.
Intelligitur verbum quid significet. 149. 8. 214.
Intercessio quid. 187. 4. 277.
Interdictorum species. 105. 1. 163.

Inte-

Interesse an possit excidere sortem.194.9.284.
Interpellatus non statim in mora constituitur. 73.29.110.
Interpellandus non est qui tenetur aliquid facere.129.6.190.
Interpellatio vnica an sufficiat, & an extra iudicium.197.1.288.
Interpellatione repetita an tollatur præcedens.ibi.n.2.
Interpellatio repetita maior robur obtinet.ibi.n.3.
ab Interpellationis die necesse est, vt aliquod effluat tempus. ibi n. 5.
Interpretibus legum quantum tribuendum.61.9.8.
Interrogatoria quæ recipiantur post litẽ contestatam. 121.4.176.
Interrogari solent producentes instrumẽta; & testes, an velint vti. 142.1. 205.
Interrogationi, an velit quis vti instrumentis, clarè respondendum. ibidem. nu.3.
Interrogatus, an velit vti instrumentis, vel testibus quid facere teneatur, & quãdo puniendus. ibid. n.6 8.205.
Interroganti an velit vti testibus an respõdendum post didicita testificata. ibid. nu. 7.
Interrogationes, an velit quis vti instrumentis, in quacunque parte iudicij admittuntur.ibi.
Interrogari an possit quis, vbi agitur de facto alieno, an velit vti testibus, & instrumentis. ibi.n.8.
Interuallum modicum non est interuallũ. 146. 8. 211.
Intra, dictio, quid significet. 135.4.197.
Inuasorem an liceat statim interficere. 6. 4. 12.
Inuecta, & illata in prædia vrbana sunt tacitè obligata, modo ibi sint permansura non modico tempore. Secus in prædijs rusticis. Ratio discriminis. 91. 1. & 2. 137.
In Inuectis, & illatis habet quis ius prælationis.91.5.138.
Inuentario nihil potest addi, nisi statim. 19.2.31.
Inuentarij forma.42.1.62.
Inuentarium intra mensem debet inchoari, & intra alios duos perfici. ibidem. num.2.
Inuentarium statim conficit tutor. ibid. nu. 4.
Inuentarium arbitrio iudicis intra breue tempus conficiendum, vbi testator statim mandat fieri. ibid. nu.6.
Inuestituram non petens intra tempus an excusetur. 165.6.238.
Inuidiam recentem qui pertimescunt, statim non respondent 32.12.48.
Inutile additum inutili non facit vtile. 206 1. 297.
Don Io. Beltramus Gueuara Archiep. Salern.196.1.287.
Io. Petrus Ala I.C. Cremonensis. 201. 1. 289.203.2.293.
Io. Petrus Bimius I.C. eruditissimus passim allegatur.
Io. Baptista Sormanus I.C. 67.6.94.
Io. Baptista Funchus I.C. 138.6.202.
Io. Baptista Vicecomes Senator Mediol. 146.4.211.
Io. Baptista Saccus. 61. 11. 91.
Don Io. Salamanca Magnus Cancellarius. 43.13.64.
Io. Caualchinus I. C.2.9.7.
Io. Baptista Trottus Senator Mediol.172. 9.251.
Io. Baptista Costa.102.2.158.
Io. Baptista Sormanus Iudex Ticinensis. 135.12.198.
Iocalia, & vestes quando dicantur donari. 21.7.34.
Ira excusat à periurio, à delictis, & quando. 8.2.17.
Iram cohibere difficile. ibid.
Iræ effectus.ibid.
Ira quando dicatur quid factum. 8.6. 17.
Iratus quod quis fecit non valet. 8. 1. 17.
Iracundiæ calor difficile cohibetur. 7.9. 15.
in Itinere tutus, debet esse tutus, dum se comparat ad iter. 189. 6.279.
Iudex recusatur ob infinitas causas. 79.1. 119.
Iudex procedens ad vlteriora censetur exceptiones eijcere.80.1.120.
Iudex procedens ad vlteriora an censeatur reijcere exceptiones personam suã respicientes. ibi.nu.2.& 5.120.121.
à Iudice recusato procedente ad vlteriora an appellandum.ibid.n.4.

pro Iudice non præsumitur ob temporis breuitatem 32 3 46.
Iudici afferenti interueniſſe ſolemnitatem an credatur. ibid. nu 4.
in Iudice ſubrogato temporis breuitas nõ ſpectatur ibid.nu.9.
Iudicum nimia cunctatio reprehendenda, & punienda. ibid. nu. 10.
Iudex ſolet æſtimare, an læſio vel nullitas ſtatim poſſit probari in impedienda rei iudicatæ exſecutione. 10 7 20.
Iudex ſi abſuturus ſit, an debeat expectari, an alius in eius locum ſubrogetur. 201.1 289.
Iudex a quo poteſt in cauſa procedere, vbi fuit appellationi etiam tacitè renũciatum. 159.6.232.
ad Iudicem trahere quando quis dicatur. 207.1. 300.
Iudicem eſſe incompetentem ſemper opponi poteſt. 10 6.10.
Iudicis arbitrio eſt locus, vbi nil diffinitũ eſt.59 3.84
Iudex an iuret ſtatim, vbi abſoluit reum ab expenſis.111.10.172.
Iudicium an incipiat à litis conteſtatione.13. 5.25.
Iudicia vniuerſalia,generalia, & particularia. 144.1. 207.
Iulius Areſius Præſes Med.37 5.54.
Iulius Areſius Præſes.61.11.8 7.
Iulius Sannazarius I.C 35.1.50.
Iulius Curtius I.C.25 8 39.
Iuramento an tollatur reſtitutio in integrum.158.2.229.
Iuratur illa formula. *Habbia forza d'inſtromento giurato* ibid.
Iuramentum non validat contractum, vbi ſtatutum præſumit dolum. ibidem n. 3.
Iuramenti vis an poſſit tolli ſtatuto laicorum ibid. nu 4.
Iuramentum etiam ex interuallo interpoſitum, reddit contractum validum. ibi. n 6.
Iuramentum an reddat validam obligationem mulieris, & alienationem dotis. ibid nu 8.
Iuramentum calumniæ in primordio litis præſtandum, & poſt litem ſtatim, non poſt conclufionem in cauſa 13.1.& ſeq. 25.
Iuramentum calumniæ, vbi non eſt præſtitum, acta corruunt. ibid.n.6.
Iuramentum calumniæ eſt iuris diuini, & debet peti.ibid.
circa Iuramentum calumniæ quando requiratur iudicis declaratio. ibid. num. 7.
Ius iurandum multiplex. 111.1.171.
Iuramentum litis deciſiuum. ibidem num. 2.
Ius iurandum delatum an poſſit reuocari. ibidem.
Iurare quis teneatur, vel referre iuramentum Declara ibid. nu.3.
ad Iuſiurandum poteſt quis deuenire, vbi alias deſperauit probationes. ibid. numer 5
Iuramenti delationi an cenſeatur quis renunciare, aſſumendo in ſe onus probationis ibidem nu 8.
Iurandum incontinenti. Declara ibidem nu.9.
Iuramentum teſtis debet præſtari ea hora, pro qua facta fuit citatio. 115.4. 178.
Iuramento ſuppletorio an ſit locus, vbi deficit numerus teſtium, & vbi plena nõ eſt teſtificatio. 114.2.175.
Iuramentum ſuppletorium deferendum, vbi adeſt ſemiplena probatio. ibidem nu 4.
Iuramentum ſuppletorium deferendum in dubijs.88.9.235.
Iuramentum an ſuppleat defectum inſinuationis, & aliarum ſolemnitatum, quę à ſtatutis requiruntur. 95.4.132.
à Iuramento abſolutio an concedẽda poſt moram.73.10.108.
Iuramentum admonet quemq; officij ſui. 71.4. 106.
Iuramentum ſufficit adijci in fine inſtrumenti. ibid.nu. 5.
Iuramentum interpellat. ibidem.
Iuramenti formula, quæ contractibus adijcitur. ibid.n.6.
Iuriſdictio extinguitur lapſa inſtãtia.184. 4 272.
Iuri vni renuncians tacitè, vel expreſſè alterius non facit iacturam.57.5. 82.
Ius futurum an pacto tolli poſſit, & renunciatione 131.5.192.
Ius quæſitum non tollitur.98.10.152.
Ius parti quæſitum non debet tolli. 121.7. 181.

Ius

Ius quærendum facilius tollitur. 172. 3. 250.
Ius superueniens. 154. 5. 224.
Ius significat locum, vbi ius redditur. 68. 9. 96.
Iuris patronatus donatio an valeat super ueniente consensu ordinarij. 104. 9. 162.
Ius patronatus instituens, potest eidem statim addere conditiones. 54. 16. 77.
in Iure accrescendi portio an accrescat inuitis. 35. 1. 2. & seq. 50.
Ius accrescendi cum substitutione vnitum multo magis habet locum quoad inuitos. ibid. nu. 4.
Ius accrescendi non procedit quoad inuitos, hæreditate delata domino per seruum. ibi. n. 9. 51.
Ius accrescendi in legatis habet locum solum quoad volentes, & quænam sit ratio. ibid. nu. 10.
Iussus, auctoritas, consensus, ratihabitio, differunt. 104. 1. 161.
Iussus, præcedit. ibid. n. 2.
Iussus patris in adeunda hęreditate quando præsumatur ibid. n. 15. 163.
Iustus septies in die cadit. 197. 2. 288.
Iusti vir quare omni acerbitatum genere vexetur. ibid. n. 3.
Iustos Deus præmijs afficit immortalibus. ibid. nu. 4.

K

KAlend. futuris promittens, censetur promittere proximis. 194. 7. 284. 113. 3. 174.

L

LAderch. cons. 141. n. 3. declaratur. 41. 14. 60.
Læsio an sit spectanda tempore cōtractus, an superueniens. Distingue. 154. 2. 223.
Laicus trahens clericum ad iudicem laicum, multipliciter excusatur. 207. 2. 300.
Laicus iudex non dicit ius in clericos. 87. 1. 133.
Laudi execution͂ an impediat reductio. 10. 7. 20.
Laudemium ab emptore soluitur domino directi dominij. 103. 1. 160.
Laudemium an debeatur, vbi venditio fit cum pacto redimendi, an vnicum, an duplex. ibid. nu. 2.
Laudemium an debeatur, vbi discessum fuit ab emptione. ibi.
Laudemium an soluatur in retrodatione, vigore reseruationis dominij. ibidem n. 3.
Laudemiū duplex an debeatur pro cōtractu reuocato. ibid. n. 6.
Laudemium duplex an debeatur, quando quis emit rem sibi, & alteri eligendo, & an vbi emptor tenetur præferre venditorem. ibid. n. 7. 8. 161.
Laureandus in multis habetur pro laureato. 69. 1. 99.
Legatarius potest rogari, vt statim alteri rem legatam reddat, vel ex interuallo. 200. 2. 289.
Legatarius si statim doceat de iure suo, cessat interdictum, Quorum legatorum. 105. 8. 164.
Legata non conferuntur. 177. 7. 260.
Legata censentur facta incontinenti, vbi fiunt in eodem testamento. 98. 14. 152.
Legare censetur quis illud, quod aderat tempore mortis. 98. 9. 151.
Legata pecunia soluenda est intra tempus iudici arbitrarium. 166. 7. 239.
Legatæ rei dominium transit à die mortis testatoris in legatarium. Declara. 89. 5. 136.
Legatum inter coniuges non impedit breuitas temporis. 82. 1. 125.
de Legato relicto cognatis, vter prior adscendcrit Capitolium. 150. 2. 215.
Legatum exspirat, mortuis simul legante & legatarijs. ibid. n. 3.
Legatum post mortem conditionale. 170. 6. 247.
Legata relicta in testamento nullo sustinentur iure authenticorum. 30. 1. 42.
Legatum factum cognatus ijs censetur factum, qui tempore mortis erant cognati. 172. 8. 251.
Legis auxilium non debet implorare, qui in eam committit. 159. 7. 252.
Leges an obligent statim à die scientiæ, & ante promulgationem. 12. 10. 24.
Legis maior potestas, quam nominis. 55. 3. 79.
Leges an sint coniecturis emendandæ. 61. 10. 87.

Lege satisdicitur cautum, quod est ex illius ratione. 177.36.264.
L. in vendendo. ff. de contr. empt. sententia 190.6.280.
L. lecta, ff si cert. pet. difficilis existimatur. Eius verba. lectio vera, & sententia. 194. 1.2.8.21.283.284.
L. Aemilius. ff. de min declaratur. 198.5. 285.288.
L. Rogasti, ff si cert. pet. sententia. 205.5. 293.
L. Qui negotia, ff. mand. conciliata cum l. singularia. ff. si cert. pet. ibid. numer. 7.
L. Promissor hominis. ff. de const. pecun. expositio communis, & auctoris. 206.4. 300.
L. 2. §. si quis, ff. si quis caution. expositio, & lectio. 88.8.135.
L. admonendi. ff. de iure iur. de quib. causis loquatur. ibid. n. 9.
L. postulante. ff. ad trebell. sententia, & vera lect. 90.2.136.
L. iura. ff. de legibus exposita. ibidem numer. 6.
L. certi. C. locati exposita. 91.3.138.
L. cum domini. ff. locat. sententia. 93.9. 139.
L. 3. §. minorem. ff. de min. 25. annis declaratur. 94.9.141.
L. Ballista. ff. ad S.C. Trebell. exposita. 97. 12.150.
L. Quicunq; C. de apoch. publ. quomodo procedat. ibi. nu. 16.
L. 3. & 4. C. de vsuris declaratur. 98.7.151.
L. si ita. ff. de auro, & arg. leg. sententia. ibid. nu. 9.
L. si tibi certam ff. de adim. legib. ibidem nu. 10.
L. dotem l. post diuortium. ff. de iure dot. declaratae. ibid. nu. 11.152.
L. si ita sit adscriptum, ff. de leg. 1. sensus ibid. nu. 13 152.
L. talis scriptura §. fin. cum leg. seq. ff. de legat. 1. ibidem n. 17.
L. si tibi liberum, ff. de action. empt. l. si binarum, ff. de seruit. vrban. praed. expositae. ibid. n. 20.
L. 1. §. idem Labeo, ff. Quod vi, aut clam. ibid. nu. 2.
L. post dotem, ff. solut. matrim. 99.1.153.
L. 1. §. quae onerandae, ff. Quarum rerum act. declarata 100.5.155.
L. si quis. 25. §. iussum. ff. de adquir. haered. 104.6.161.
L. obligari. §. tutor ff. de auct. tut. ibidem.
L. fin. C. de edict. D. Hadr. 105. num. 2. & 3. 93.
L. quod dicimus. ff. de solut. L. 1. C. de exsecut. rei iud. 106.1.6.94.
L. is à quo. ff. de rei vind. 107.4.95.
L. a D. Pio §. quod si res. ff. de re iud. ibid. num. 11.
L. iam hoc iure. ff de vulg. sententia. 163. 2.236.
L. 1. §. item si ita. ff. ad leg. Falcid. 166.1. 239.
L. matrimonij. ff. Qui, & à quibus sententia, & ratio. 168.2.241.
L. 1. l. quod sponsę. C. de donat. ante nupt. expositae. 169.13.15.244.245.
L. 2. C. de dote cauta exponitur. ibidem nu. 14.
L. fin. in fin. ff. vnde lib. exponitur. 172.6. 251.
L. si ego. ff. de iure dot. sententia. 173. 1. 252.
L. si quis inficiatus. §. fin. ff. Depos. sententia. ibi. n. 4.
L. si donatione. C. de collat. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter virum, & vxor. sententia. 177.6.259.
L. filiam. l. à patre, C. de collat. sententia. ibi. n. 8.
L. filiae. C. fam. ercisc. exponitur, & conciliatur cum l. si donatione. C. de collat. ibid. n. 9.13.260.
L. illud. C. de collat. declaratur. ibid. num. 10.24.28. & 32.264.
L. vt liberis. C. de collat. ibidem numer. 31.
L. fin. C. de collat. declaratur. ibid. num. 42.265.
L. in omnibus, ff. de iudic. exposita. 178.5. 267.
L. Boues. §. hoc sermone ff. de verb. sign. exponitur. 179.6.268.
L. aede. C. locat. declaratur. 181.1.269.
L. vbi lex. ff. de reg. iur. declarata. 184. 3. 272.
L. iurisgentium, §. siue. ff. de pactis sententia. 185. 6. 273.
L. si tutor constitutus, ff. de admin. tut. sententia. 186.12.275.
L. quidam decedens, §. Papinianus. l. Titium, & Maeuium, ff. de admin. tut. expositae

itæ.167.2.4 140.
1. §. quisquis. §. prius verſ. ſed ſi quis, ff de vulg.exponitur.188.2.277.
fin.C.ſi maior factus alienat.rat declaratur.
Lecta verſ Dicebam.ff. ſi cert. pet ſententia.61.7 87.
Lecta.ff ſi cert.pet.verba lectio, & expositio.194 1.283.
Perfecta.C.de donat.quæ ſub modo explicata.61 2.86.
Poſt contractum.ff.de donat.variè legitur,& exponitur 65.12.& ſeq 91.
Firmio.ff. Quando dies, varia lectio, & expoſitio. 66. 6 93.
. ff.de tritic.vin.ole.leg. expoſita ibid. nu.7.
ſi quis ſtipulatus in princ.ff. de verb.oblig.declarata ibid.n.10
Pen. ff.de milit.teſtam. declaratur.69.2. 99.
diuortio ff.ſolut.matrimonio declarata. ibid.n.25.102.
n lege Falcidia.ff.ad legem Falcid.declaratur. ibi. nu.28.
Pater.§.quindecim, ff.de leg.3.declaratur.70.2.104.
ſi quis maior,C.de Tranſact.pœnæ habeat locum, etiam ſi iuratum ſit poſt inſtrumentum 71.3.106.
mora ff. de vſuris. l. omnis diffinitio. ff. de reg.iur.quomodo accipienda. 73. 2. 108.
1.§.ſi rem.ff depoſ.declarata.ibid.n.24. 110.
1. C.de donat.quæ ſub modo.ibid.num. 14.
1. §.vnde quæri,ff de manu.77.4.117.
non ideo minus.C.de accuſat.lectio.78. 3 119.
qui ſie.ff.de ſolut.83.2.127.
fin. ff. de cond. inſt.ibidem nu. 10.128.
.C.de donat.ante nupt. 84.8.131.
. ff.de diuortijs lectio,& expoſitio. 8.3. 7.
quod ait,ff.de adult.verba.9.6.18.
nec in ea l capite.ff.de adult.lectio,& expoſitio. ibid.n.4.
. in princ conciliatur cum § fin eiuſdẽ l.C de iur.calum. 13.3.25.
ſi filius fam.ff.ad S.C.Maced.declaratur 15.6.27.
.C.de calum.expoſitio.25.7.39.
L.quoties, C.de donation. quæ ſub modo &
L Ariſto,ff de donat.declarantur. 26.3. & 4.39.
L.ſi ſoluturus,l.creditor,ff.de ſolut ſenſus 27.1 & 2 40 21
L.cum auus,ff de cond.& demonſtr. ratio & expoſitio.28.1.41.
L. cum auus, ff. de condit. & demonſtrat. non habet locum, vbi quis rogatur, vt ſtatim reſtituat, vel etiam in vita ſua.ibid. num. 2.
L.ſi vnquam,C. de reuoc. donat.procedit contra Fabrum non ſolum in patrono, ſed etiam in alijs,ibidem nu.3.
L.cum hæreditate,ff de adquir hæred.declaratur.35.5 51.
L.ſi duo, l.ſi minor, ff.de adquir.hæredit. exponitur ibid.6.51.
L.1. §.1.ff.de vſuſuctu accreſcendo. 36. 2. 52.
L.& Proculo,ff de leg.2.ibid.
L.huiuſmodi, §.quibus, ff.de leg.1. ibidem nu.4.
L.re coniuncti,ff.de leg.3.ſentẽtia, ibidem n.6 53.
L.ſi ita quis hæredes, ff.de hæred.inſt. ſententia, ibid.
L.Diuus,ff de reſtit.in integr. de quo contumace loquatur. 40 4.58.
L. quod certatum, C.de poſt. hæred.inſt. 43.2.63.
L. ſi vindicari,C.de pœnis 53.6.74.
L.licet,C Qui potior in pign ſententia. 54.10.76.
L 1. § fin cum l ſeq.ff de reb eorum exponitur. ibidem n 11.
L 2.ff.de rebus eorum declarata, ibidem nu.17.77.
L 2.§ ſi mater,§ confeſtim,ff.ad S.C Tertull.109 6.170.
L.manifeſtæ,ff de iure iur.ſententia . 111. 6 171.
L. ſi ita,ff.de fundo inſtr.l filium, ff.De ijs, qui ſunt ſui,vel alien.iure.111.5.173.
L eum qui.56 § qui ita,l.qui ante, 13.ff.de verbor ſignif.ſententia.113 2.174.
L. anniculus.132.ff. de verb.ſignif ibidem num.6.
L.admonendi,ff.de iure iur ſententia.114 4 176.
L.admonendi,ff eod 116 1.1 8.
L. 1 ff. de varijs cogn. exponitur. 118.5.

179.
L.2. C.de naufr.lib.11. declaratur. 119. 3. 180.
L. si Titius. ff.de fideiuss. lectio,& expositio.121.15.182.
L. actus legitimi. ff. de reg. iur. sententia. 128. 2.3.189.
L.eum de lege. ff.de probat. sententia,reiecta interpret.glossæ. 130 4.191.
L.si seruitus.ff.de seruit. Vrban. præd. exposita. 131.2.191.
L.si is, à quo. ff. vt in possess. leg.exposita. 132.4.193.
L.1 ff de oper.nou.nunci.declaratur ibid. n.6.
L.vnica.C. de operis noui nunci. ibid. nu. 7.
L.1.§.in operis. ff. de operis noui nunciat. declaratur.133.4.195.
L.Creditor.25.ff.si cert.pet.sententia.136 2.199.
L. si quis. C. locat. quando non procedat. 140. 6.203.
L.edita.C.de edendo iungenda l.1.C. de litis contest.144 4.208.
L.qui duos.l.sed & in illo.l. si inter,l quod de pariter, ff.de reb. dubijs expositæ. 150.8.13.14.15.17.217.
L.inter socerum. ff de pactis exponitur. ibid. n.18.
L.actione. §.diximus. ff. Pro socio. 152. 4. 219.
in Legitimam quæ imputantur,conferuntur. Declara.157.5.13.259. 260.
Legitimæ censetur renunciatum ob geminationem. 97. 6.147.
Legitimatio per subsequens matrimoniū non impeditur ob matrimonium intermedium.168.3.241.
Legitimationem per subsequens matrimonium maximo fauore prosequuntur leges Pontif. & Cæsareæ. ibi.n.4.
Lentum nomen quid. 186.12.275.
Libelli famosi statim comburendi. 22. 3. 34.
Libellus dubius vsque ad sententiam declaratur.16.3.28.
Libelli requisiti. 144.1.207.
in Libello tempus exprimendum. ibid.
Libelli emendatio vsque ad litem contestatam permissa in iudicijs particularibus, & an statim post.ibid.n.2.5.& seq.
Liberatio tutoris à redditione rationis requirit interuallum.97.14.148.
Liberatio tutelæ suspiciosa, quæ statim secuta est impetrationem variæ ætatis.96.5 145.
Liberatio facta ex interuallo,difficilius retractatur.67.5.94.
Libertus si decesserit cum filio vter præsumatur prior decessisse.150.11.216.
Libertatem quidnam dicatur onerare. 100.5.155.
Licentiatus quando habeatur pro doctore. 69.16.101.
Liquidatio an fieri possit in exsecutione. 141.4.204.
Lites celeriter terminandæ. 32. 10. 47.
Lis contestata quando dicatur. 13.2.25.
Litis in exordio dicitur factum,quod in ipsa contestatione,vel statim post factum fuit.ibid.nu.4.
Liti renūcians an sit condemnandus in expensis.86.1.132.
Litis renunciatio est permissa,refectis impensis iam factis.ibid nu.5.
Lis inter Veronenses, & Mantuanos. 81. 15.24.
Litis mentio non debet fieri in rescripto, vbi ob diuturnitatem temporis fuit illi renunciatum.33.3.49.
Litigantes diù non excusandi, licet velint à lite discedere. 76.14.115.
Litteris exsecutorialibus statim parendū. 159.9.232.
Litteræ collybisticæ acceptatæ. 15. 3. 27.
Locatio bonorum statim facta est suspiciosa.2.12.7.
Locator purgat moram.73.12.109.
Locus solet designari ex quo legatum percipiendum. 66.1.92.
Loci adiectio an sit taxatiua, an demonstratiua. ibid.nu.2.
Ludouicus Madius Vicepræses Sen. Med. 37. 9. 55.
Ludouicus Vismarius I.C.66.10.93.
Ludouicus Taberna Comes, & Senator. 178.2.266.
Lucrum non facere, & damnum pati differunt,nisi lucri spes sit proxima. 69. 8. 100.

Ma-

M

Magistratus tenetur ob cessationem. 186.13.276.
andatum ad occidendum præsumitur, vbi homicidium statim sequatur post collocutionem cum aliquo. Declara 77. 1. 117.
andatum vt sequatur condemnatio præsumitur non exsecutis incontinenti tantum, sed a lijs simul iunctis. ibi. nu. 3.
andans homicidium non potest se excusare, quod ob aliam causam sit secutum. ibi. nu. 4.
andantes, & mandatarij, delicto non patrato, an puniendi. 78.1.118.
andatarij quandoque pœna ordinaria affecti, non secuto homicidio. ibid. nu. 3.
andans delictum an puniatur, si eum pœniteat, ante quam fuerit patratum. ibi. nu. 4.
andatarij an dicantur principales ibid. nu. 5.
andans ne, an mandatarius magis delinquat. ib. nu. 7. & 8.
andatarij, & mandantes dicuntur principales diuersis respectibus. ibid. num. 8. 119.
andatum non extingui morte fauore piæ causæ, & dotis. Contra. 173. 8. 253.
andato impleto agit procurator. 58.3. 83.
andans alicui, vt fideiubeat, censetur mandare, vt soluat. ibi. num. 5.
andati, & administrationis reuocatio denuncianda. 152.9.220.
anus breuis, & longa. 84.8.131.
anui breui, aut longæ an sit locus vbi sponsus confitetur se accepisse quod nō accepit. ibid.
anus breuis habet locum in litteris collybisticis. ibid. n. 9.
anu breui, & longa dari dicitur figura prouerbiali. ibi. n. 10.
anumissionis causa est matrimonium, & quomodo id procedat. 168.1.241.
arius Antoninus Vic. Arch. Med. 137 10. 201.
arij Giurb. opinio. 135.7.198.
Maritus prohibetur statutis relinquere vxori. 82.1.125.
Maritus præsumitur remittere vsuras, qui diu tacuit. 68.4 96.
Maritus post adquisitionem factā nomine vxoris, an possit addere pactum redimēdi. 54.16.77.
Maritus tenetur à se ipso exigere nomine vxoris. 186.14.276.
Maritus quando possit constante matrimonio soluere dotem vxori. 136.5.199.
Mariti iniuriam, qui meretricem retinet, an dicatur vxor remisisse. 69.13.
Maritus, qui non præstitit vxori alimenta, nec medicos adhibuit moram purgat. 73.15.109.
Maritus, & vxor si decedant simul, quis præsumatur, prior decessisse. 150. 12. 216.
Marsilius Panizzonus I. C 11.7.22.
Martini consuetudo an strictè accipienda, & an iuxta leges dicatur inualuisse. 164. 1.2.236.
Masculus an transmittat ius excludendi feminas ex statuto ad hæredes. 47.1. 68.
Mater etiam debitrix potest esse tutrix. 109 2.169.
Mater suscipiens tutelam filij quid teneatur præstare. ibid. num. 3.
Mater tutrix filij an teneatur renunciare secundis nuptijs. ibidem num 4.
Mater non petens tutorem filijs arcetur à successione ib. n. 5. 170.
Matriculandus habetur pro matriculato. 69.1 99.
Matrimonium metu gestum postea approbari 51 5.72.
Matrimonium metu contractum quando dicatur spontè ratificatum. 100.10. 156.
in Matrimonio dicitur vxor decessisse, licet cum viro simul decedat. 150.14. 217.
Matrimonium an præsumatur ex annuli traditione. 21.1.33.
Matrimonium in articulo mortis. 83.13. 129.
Matrimonij appellatione an intelligatur consumatum. 69.23.102.
Matrimonium intermedium an impediat libertatem. 168.2.241.

Matrimonium intermediũ an impediat libertatem. 168. 2. 241.
Matrimonium contrahitur etiam in articulo mortis, vt legitimentur filij. 41. 7. 59.
Mẽdicantes an possint adire, vt statim reddant. 83. 7. 127.
Mendicantes, & alij Monachi an alienent statim sine solemnitatibus. ibid.
Menochij locus ab errore vindicatur. 43. 1. 63.
Menoch. cas. 150. num 10. de Arbitr. declaratur 149. 9. 214.
Menoch. cons. 216. n. 31. exponitur. 41. 14. & seq. 60.
Menochij opinio. 101 5. 157.
Mensium duorum vbi fit mentio, sexagesimus primus dies continetur 184. 3 272.
Mensis appellatio an contineat tantum dies triginta. ib n. 6.
Mensura quo tempore debeat fieri. 45. 4. 66.
Mentiri aliquem affirmans ex intaruallo an excusandus. 7. 12. 16.
Mercator an debeat probare casum intrà annum. 119. 3. 180.
Mercator debet reddere certiorem sociũ furti, vel incendi secuti. 119. 3.
Metus purgatur solutione. 100. 9. 156.
Metum præcedentem quando tollant actus approbatorij. 100. 11. 156.
Metu gestium non debet esse ratum. 51. 1. 72.
Metus purgatur per consensum ex interuallo. ibi. n. 2.
Militia quid. Militia ex casu. Militiæ, & dignitates an conferendæ, & imputandæ in legitimam. 94. 26. & seq. 143.
Minoris alienationẽ an superueniens confirmet ætas. 55. 1. 78.
Minor fideiubens cum Titio. 121. 15. 183.
à Minore empta res an possit venditori obligari. 54. 5. 75.
Minorum contractus iuramento cōfirmãtur. 157. 1. 228.
Minor non restituitur in integrum ob geminationem actus. 97. 5. 147.
Minoris contractus potest partim valere, partim secus. 54. 11. 76.
Minoribus interdicta alienatio, & obligatio bonorum, & quomodo id procedat. ibi. n. 12.
Minorum contractibus an possint adijci pacta. ibid.
Minor an possit obligare bona empta cũ reseruatione dominij, vel pactum reuẽdendi statim adijcere. 182. 4. 5. 270. 271.
Molestiam vsufructuariæ dicuntur hæredes inferre, qui eam in iudicio conueniunt 76. 2. & 6. 114.
Molestiam prohibens non censetur prohibere iuridicam. ib. n. 3.
Molestiam prohibitus hæres inferre vsufructuariæ, potest ab ea cautionem exigere de vtendo fruendo &c. ibi. n. 5 11. 12. 115.
Molestiam ille dicitur inferre tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus, qui aliquem siue iure, siue facto, siue agendo, siue excipiendo, siue in iudicio, siue extra vexat. ibidem num. 7.
Molestiam si filius inferat vsufructuariæ, pater priuabitur hęreditate. ibid. num. 9.
Molestiam inferre prohibitus, potest eam molestiam inferre via iuris, quia venit ex natura actus. ibi. n. 12.
ob Molestiam iniustam multo magis priuandi hæredes. ibi nu. 13.
Molestia licet non habeat effectum, tamen est locus priuationi. ibid.
Molestiam inferentes excusantur si statim eos pœniteat. ibi. n. 14.
Momentanea possessio. 153. 1. 221.
Momenti reformatio. ibid.
Momentanea possessio quare ita appellata. Momentum quid, & vnde. ibid. n. 2. 3.
Momentaneum, & successiuum quid. 43. 5. & 11. 64.
in Momentis incontinenti facta non censentur inesse. 184. 5. 272.
Momentum quid. 166. 8. 239.
in Momentaneis etiam punctum temporis spectatur. 170. 6. 247.
in Momenti quæstionibus etiam quæ fiũt incontinenti non censentur inesse. 145. 4. 146. 9. 211.
de Momentanea possessione coram quo iudice agendum. ibi. n. 4. 211.

Momenti, & proprietatis causa ab eodé iudice decidenda, & an eodem tempore. ibid. num. 5.
Momentibeneficium per quamcunq. personam postulari.ibi.n.4.
Momentaneæ possessionis causa debet statim audiri. ibid. n.6.
Momentaneæ possessionis iudicium summarijssimum recredentia, interim, & noua prouisio appellatur. ibidem num. 8.
Momento temporis inducta, momento tolluntur, & quomodo 44.1.65.
Momentanea captiuitate an interrumpatur vsucapio. 81.5.& 13.122.123.
Momentanea adquisitio non est spectanda. ibi.n.7.
Momento expeditur actus extinctio.ibid. n.13.
in Momentaneis non habet locum quod dicitur de secutis incontinenti. 81.14. 124.
Momentanea captiuitate extinguitur possessio, quæ integrari nequit. ibidem 16.
Momento quæ expediuntur, dicuntur concedi propter ipsum ius simpliciter, quæ tractum temporis successiuum habent dicuntur propter vsum concessa. 190 2.280.
Momentanea adquisitio an spectanda. 83.7.127.
in Momentanea concessione dicitur quis statim liberatus, secus in successiua.190. 3.280.
Monachorum in regula nó po test quis statim instrui. 123.2.185.
Monetæ augmentum,& diminutio ad quē pertineat, & quod tempus inspici debeat, contractusne, an solutionis in testamentis,contractibus,& in alijs dispositionibus. 12 1.2.& seq.22.23.
Monetæ materia à quibus tractetur.12.2. 22.
Moneta magna an præsumatur creuisse ob deteriorationem minutæ. 12. 5. 23.
Monetas expendens statim ac audiuit fuisse prohibitas in alia regione, caret fraude.65.17.
Moneta statim improbanda habetur pro improbata, nec valet ejus solutio, vel depositum. Declara. 12.8. & seq. 24.
Monetæ mutationem futuram non censetur quis cogitasse. 12.9.24.
Monetæ mutatione incontinenti secuta, attenditur tempus promissionis. ibid. nu. 7.
in Mora non constituit omnis dilatio.186. 9.275.
Mora non purgatur in conditionibus implendis. 146.7.211.
Mora non est, vbi non est petitio. 194.22. 286.
Mora solet inualescere seditio. 32. 7. 46.
Mora solet longa quandoq. est pro absolutione. ibi. n.12.
Mora in parendo punitur. ibidem num. 13.
Mora solet purgari. 73. 1.108.
Mora quid sit. ibid. nu. 2.
Moræ purgatio quid. ibi.n.4.
Mora purganda statim.ibi.n.5.
Moram purgat elapso tempore præfinito constituens se in carcere. ibidem num. 6.
Mora breuis non est mora, nec in ea est damnum.ibid.n.7. 8.
Morosus non dicitur, qui statim offert probationes ibid.n.9.
Mora purgatur in casu l.1.C.de donat.quę sub modo. ibi.n.14. 109.
Mora etiam in faciendo consistens purgatur. ibi. n.16.
in Mora purganda incontinenti, vel ex interuallo plurimum arbitrio iudicis relinquitur.ibidem nu. 19.
Mora non purgatur in multis casibus.ibid. num. 20.
Mora non purgatur, vbi contrahentes volunt post certum tempus contractum dissolui,& vbi quis appellauit à sententia arbitrorum. ibid.nu.21 110.
Mora non purgatur in facto momentaneo, sed in successiuo.ibid. nu.25.
Mora non purgatur in adquirendo lucro. ibid. n.26.
Mortis tempus plures formulæ relinquen direspiciunt.170.2.246
Mortis sub conditione grauati hæredes restituere.ibid.
post Mortem tertij grauatur quis restituere.ibid.n.3.247.

f 2 Mortis

Mortis instans an vitæ, an morti tribuatur. ibid.num. 4.247.
in Morte tria tempora considerantur.ibi. num.5.
Mortis in articulo quæsitum ius alicui præfertur iuri quæsito post mortem.ibi. nu.7.
Morte confirmatum habet naturam vltimarum voluntatum. 177.20.262.
Mori prior quis præsumatur.Vid.cap.150. 215.
Mortuus quando quis dicatur ex vulnere, vel ex veneno. 147.4.213.
Mulieris priuilegium in augmento.65.19. 92.
Mulier non iuuatur Velleiano, quæ actum geminauit. 97 4.147.
Mulier exclusa ob statutum, quę nupsit extra territorium, censetur etiam exclusa ab hæreditate patris, nisi nupserit post eius mortem 172.7.251.
Mulier ob statuta lucratur antifactum ad ratam dotis.171.9.241.
Mulier potest vno partu plures parere. 151.2.218.
Mulier cum iuramento renunciat S.C.Velleiano,121.2. 182.
Mulier non iuuatur Velleiano, quæ actum iterauit. ibi.nu.14. 183.
Mulieri relictum, si vidua erit, debetur, etiam si non remanserit in viduitate. 43. 8.64.
Mulieribus properantibus ad secundas nuptias impositæ pœnæ, sunt nunc sublatæ 124.1.& seq.185.
Mulier nimi festinans ad secundas nuptias non effugit notam. ibidem nume. 5.
Mulier transeundo ad secundus nuptias an priuetur relicto sub conditione, si castè vixerit ibid.n.7.
de Muliere, quæ audita morte mariti, alteri nupsit.ibi.n.8.186.
Mutationis, quæ non durauit, non habenda ratio in moneta.12.4 23.
Mutuum non potest statim reuocari.174.3 254.
Mutuo dans pecuniam in refectionem rei, habet prælationé.136.2 199.
Mutui datione an obligetur Ciuitas. 1. 1. 3.
Mutuum an probetur ex eo, quod petita sit pecunia mutuo.114 3.176.
Mutua accusatio an permissa.7.13.16.
Mutui datione an obligentur pupilli, ecclesiæ,& vniuersitates. 1.4.3.
Mutuum est, vbi transfertur dominium. 31. 2.44.
Mutuum est stricti iuris.205.3 293.
Mutuum celebratur re, neque est mutuũ, nisi pecunia proficiscatur. ibidem.num. 4.
in Mutuo non valet pactum, vt datis decé, vndecim restituantur.ibid.
Mutuo adiecta pacta incontinenti an pariant actioné.ib.n.3.

N

NAsci non possunt duo eodem tempore. 151.1.218.
Nati post conditionem an admittantur. 43 14 65.
Natis duobus eodem partu, quis præsumatur natus prior in dubio. 151. 3. 218.
Naufragium statim probandum. 119. 1. 180.
Necessitatis superuenientis habenda ratio. 181.3.269.
Negatiua vaga improbabilis. 130. 1. 191.
Negatiuam non probat, qui pro se habet præsumptionem. ibid.nu.2.
In negatiua dicitur quid probatum, vbi contrarium non probatur,& quomodo id procedat. ibi.n.3.
Negatiuã non probari, vbi actus est momentaneus, qui non fit palam. ibid. n.6.
Negantibus, & mendacibus imponuntur pœnæ. 63.1.88.
Neganti non imponuntur pœnæ, nisi fit in dolo,& nisi legibus id sit expressum. ib. nũ. 3.
Negans non patitur pœnas, si statim reuocet negationem.ibi.n.4.
Negusantij opinio reiecta. 54.3.89.
Neptidonans non potest postea declarare, in donatione comprehendi legitimam,& Trebellianicam. 16.7.29.
Nicolaus Leyzaldus Senator, & Prætor. 58.10.84.

Nicolaus Genua I.C. 205.7.293.
Nisi, dictio est exceptiua. 65.13.91.
Nominatus priore loco alijs prælatus censetur. 188. 8. 278.
Notario referenti instrumentum ab alio, vel à se confectum non creditur. 92. 2. 138.
Notarius non potest aliquid addere, vel detrahere instrumento, nisi statim, & quando dicatur statim. 19.1 31.
Notarius potest addere omissum tempore instrumenti, etiam ex interuallo, & cohærentias, & diem, & clausulas consuetas. ibid. n. 3. & 5.
Notarij error non debet alicui nocere. ibi. n. 4.
Notarius cum ittit falsum, qui scripsit pecuniam fuisse numeratam, cum reuera non sit numerata, sec⁹ si fuerit statim restituta. ibi. n. 6.
Notarius an possit interrogari, quid sit S. C. Velleianum, vbi asseruit mulierem certioratam illi renunciasse. 121, 1. 182.
Notarius non potuit certiorem reddere mulierem eius S. C. quod ipse ignorauit. ibid. n. 5.
Notarius si nesciat respondere interrogationi extra iudicium, id non nocet parti. ibid. nu. 13. 183.
Nouatio prioris contractus non præsumitur. 158.3.231.
Nouatio non censetur facta, nisi actum sit expressè, vel coniecturis concludentibus probetur nouatum. 160.1.233.
Nouationem non esse factam in dubio pronunciandum. ibid nu. 2.
Nouatio non censetur facta, vbi secunda obligatio idem continet quod prima. ib. nu. 7.
Nullitas quando impediat exsecutionem conformium. 135.8.198.
Nullitas notoria an impediat executionẽ sententiarum. 10.4. & seq. 20.
Nullitas notoria, & incontinenti probanda, nunquam censetur reiecta. 10. 5. 20.
Nullitas notoria impedit exsecutionem, etiamsi non colligatur ex ijsdem actis. ibid. n. 7.
Nullus actus firmari nequit pacto, potest tamen nullitatis exceptioni renunciari. 204.2.293.
Nullitati renunciatur, vbi ex pacto oritur consensus aptus ad validandum contractum ibi. n. 5. 292.
Nullum quod est an possit reddi validum. 157.7.229.
Numeratio vna tollit plures obligationes & plures parit effectus. 167.5.240.
Numularij probabant olim pecunias. 27. 4. 41.
Numularij, mensarij, argentarij qui. ibid. nu. 5.
Nunciata quandoque statim quæ resciri nonnisi longo interuallo poterant. 32.15. 48.
Nunciatione facta debet quis abstinere ab ædificando. 142.5.205.
Nunciatio quot modis remittatur. ibidem.
Nuncians quando possit ædificare, oblata satisdatione. ibid. nu. 8.
Nunciationis in materia quando dicatur factum statim. ibid. n. 9. 205.
Nuncians verbo an possit postea opus destruere propria auctoritate. 133. 1. 194.
Nuncians an faciat aduersarium possessorem. Nunciatio quid, quotuplex, quare introducta ibid. nu. 2. & 3.
in Nunciationis materia illa formula vsitata. Hodie constat &c. ibidem num. 5. 195.
Nunciationis materia desiderat celeritatem. ibid. n. 6.
Nuptias secundas non laudare orthodoxi est, damnare hæretici. 124.2.185.
Nuptias secundas non debet adeo festinãter contrahere mulier, vt periculum sit commixtionis sanguinis. ib. n. 3.
Nuptiæ non statim contrahendæ post diuortium ibi. n. 4.
Nuptiæ nimis fœdè inter Masinissam, & Sophonisbam festinatæ. ibid. n. 4.
Nuptias secundas contrahens statim cum eo, qui erat de adulterio suspectus, redditur magis suspecta. ibi. nu. 6.

O

Obligationes plures similes lex abhorret. 160 8.233.
in Obligationẽ non veniunt bona empta, cum reseruatione dominij. 182.3.270.

Obli-

Obligati pro alijs in duriore m causam nó tenentur. 138.1.201.
Obligatus ad rem tradendam liberatur tradendo semel. 43.9.64.
Obliuio præsumitur decennio. 156.6. 228.
Obliuio an præsumatur in profitentibus aliquam artem. 121.8.182.
Obliuio alquorum prodigiosa. ibidem nu. 9.
Obliuio ob temporis interuallum præsumitur. 121 12.183.
Obreptio subreptio an differant. 33. 1. 48.
Octauianus Picenardus I. C. 36.6.53.
Octauiani Picenardi liber. Discordia Cócors Africani, & Vlpiani. 205.7.293.
Oldrad. cons. 21. reijcitur, & declaratur. 43.12 64.
Opinionis communis graue præiudiciú. 15.7.27.
Opinio Crauet. reiecta. 2.8.6.
Opinio auctoris. 1.6 4. Vide Auctor.
Opinio communis, & auctoris. 82. 4. 126.
Opinio Turreti, Fachinei, & auctoris. 30. 4.43.
Opinio Bartoli, & Fabri. ibidem num. 1.
Ordo intellectus, non scripturæ spectandus. Distingue. 278.4.8.

P

PAcem ineuntes curant, vt ea sit firma, adiecta pœna, & datis fideiussoribus. 33.1.48.
Pacem rumpens ob nouam causam etiã iniustam non punitur tanquam pacis ruptor, licet id contingat statim. 23.3. 36.
Pacis ruptores Pont. Const. puniuntur. 23. 4.36.
Pacem rumpens occidendo aliquem, postea bona diripiendo, an & quãdo duplici afficiendus pœna. 23.5 37.
in Pactis distinguitur an incontinenti adijciantur contractibus, an ex interuallo. 61.7.87.
Pacta plura si reperiãtur in vno instrumẽto, vnum respicit alterum. 54 6.76.
Pacta adiecta sunt pars contractus. ibid. n. 9.
Pactum duorum, vel plurium consensum requirit. 125.1.186.
Pactum an sit adiectum incontinenti, vel ex interuallo, refert. 160.4.233.
Pacto quando fiat nouatio. ibidem num. 4.
Pacta nouissima derogant prioribus. 98.1. 351.
Pactum prius continens clausulam derogatoriam, non tollitur per posterius. ibi. n. 2.
Pacta quando dicantur incontinenti adiecta. 110.2.170.
Pactum nudum etiam geminatum ex interuallo, non parit actionem. 206. 1. 297.
Pacta resolutiua contractus statim debent adijci. 39. 3.56.
Pacto redimendi durante an præferatur consanguineus retrahens, an venditor. 72.2.106.
Pactum censetur præcessisse, re statim reddita. 122 3.183.
Pacta an inconuenienti, an ex interuallo adijciantur contractibus plurimum refert. 110.1.170.
Pactum reuendendi an impediat dominij translationem. 74.2.111.
Pacto reuendendi solet consuli venditori, ne possit res vendita alienari in tertiũ, & quomodo. ibid. n 6.
Pacta resolutiua contractus. ibid.
Pacta afficiunt tertios possessores. ibidem.
Pactum quando dicatur adiectum statim. ibid.
Pactum redimendi, de quo conuenit in capitulis, an censeatur repetitum in instrumento venditionis. ibi. n. 12.
Pactum de re vna initum ad aliam non non porrigitur, nisi agatur de accessionibus. 194.16.285.
Pactum non parit actionem, sed tantum exceptionem. ibid. n. 17.18.
Pactum contractui adiectum an pariat actionem, an exceptionem. ibidem nu. 20.
Prædicatorum pœnæ. 118.4.179.
Papinianus Præfectus prætorio. 194. 6. 284.
Papponij noua opinio. 167 7.241.

Papponij reiecta opinio,& responsio. 194. 11. 285.
Papyrius Cattaneus Senator Med. 57. 6. 82.
Paragraph si quis autem non implens in auth. De hæred. & Falcid. exponitur. 76. 10. 116.
§. fin autem mulier. in auth. De æqual. dot. explicatur 65. 18. 92.
§. si minus de action. declaratur. 144. 3. 4. & 6. 208.
§. venditæ de rer. diuis. in quibus contractibus procedat. 138. 3. 202.
§. Manet. De societ. sent 152. 5. 219.
§. item lex Iulia. De iud. declaratur. 118. 3. 179.
Paratum pro facto habetur. 69. 14 100.
Pariter, verbum quid significet. 166. 8. 239.
Parochi iurisdictio, & auctoritas in matrimonijs, mortuis, sacramentis, & in alijs. 202. 1. 292.
Parochus ruralis an sit proprius parochus ciuium. ibid.
Parochus quis dicatur illius, qui non habet animum commorandi in aliquo loco. ibi. n. 2.
Parochus vagorum. ibid. n. 1.
Parochia illius non dicitur, quam statim est relicturus. ibid.
Paroemiographus reprehensus. 106. 8. 164.
Parum distans non censetur distare. 176. 5. 257.
Pater filiæ non potest præiudicare. 99. 1. 153.
Pater prior decessisse præsumitur. 150. 10. 216.
Pater quando teneatur pro filio tutore. 187. 4 277.
Pactum vlcisci licet quocunque tempore. 6. 12. 13.
Pater aliquid relinquens filio simpliciter, an possit postea declarare, se illud reliquisse titulo institutionis. 16. 6 28.
Pater quando censeatur filio vsumfructũ remisisse. 68. 4. 96.
Pater promittens dotem pro filia, non potest postea declarare se promisisse de bonis maternis. 16. 8. 29.
Pater potest filiam in ipsa turpitudine deprehensam statim occidere. 9. 3. 5. 48.
Pauli Manutij lectio. 68. 10. 97.
Paulus Adsessor Papiniani. 194. 13. 285.
Pauper quisnam dicatur, vt consequi possit quartam. 89. 2. 136.
Peccatorum vltio statim secuta leuis, dilata solet esse acerba. 197. 1. 288.
Peccatorum statim pœnitendum. 197. 7. 289.
Peculium profectitium diuidendum, nec filius illud habet principiũ. 177. 18 262. eõ fertur aduentitium non confertur. ibid. nu. 23. 42. 263. 265.
Pecunia ærosa. 27. 3. 41.
Pecuniam versam fuisse in vtilitatem Ciuitatis quis probet, & quomodo probetur. 1. 2. 3.
Pecunia est ex his rebus, quæ seruando seruari non possunt 186. 10 275.
Pecunia recepta ab emptore census præsumitur soluta ob temporis breuitatem. 1. 8 4.
Pecuniæ appellatione quæcunq. continetur satisfactio. 203 4. 293.
Periculi ratione certa merces potest solui. 31. 5. 44.
Periculum pecuniæ, quod quis in se suscipit, potest compensari cum maiori lucro, quod facit. ibid. n. 6.
Periculum vbi est in mora, iudex post impositam pœnam reddet Principem certiorem. 32. 7. 46.
Pericula summa negligunt iuris solemnitates. ibid. n. 7.
Pensio soluitur pro rara fructuum collectorum. 69. 27. 202.
de Persona ad personam non debet fieri fraus. 102. 7. 159.
Petri Caballi honorifica mentio. 23. 2. 36.
Don Petrus Toletanus Gubernator Med. 43. 13. 64.
Pertinacia quid sit. 193. 1. & 2. 282.
Petrus Barbouius I.C. Cremouensis. 170. 11. 248.
Philippi Massinij mentio honorifica. 23. 5. 35.
Philipdus Massinius. 201. 1. 289.
Pignus quando pro vsuris non possit retineri. 98. 7. 151.
Pignora non sunt capienda ante rem iudicatam. 106 7. 265.
Pignoris pactum an possit addi cõtractui

emptio-

emptionis 54.17.77.
Pignus quando dicatur addictum. 107.4. 166.
Plus petens quando possit reuocare petitionem. 144 6 208.
Plus debito si petatur, an possit totum negati ibid
Pęnæ plures quomodo imponantur ob plura delicta, & vulnera. 23.7.37.
Pęna priuationis hæreditatis valet 42. 5. 62.
Pœna committitur, vbi quid durat. 73. 28. 109.
Pœna quandoque vsuram significat. 194 10.284.
Pœna velox sequitur conuictos. 53. 5. 74.
à Pœna quando excuset secuta pœnitentia 207.3.300.
Pœnæ diuersæ eidem crimini diuersis legibus impositæ. 118.5.179
Pœna laueos habet pedes 197.4.288.
Pœnitentia est sera, vbi pœna fuit commissa. 73.22.288.
Pęnitentia in contractibus innominatis nō est licita fauore dotis, & piæ causæ. 173. 7 253.
Pęnitentia excusat in delictis. 22. 4. 46.
Pœnitentia quando prosit 4.6.9.
Polydorus Ripa auctoris collega. 83. 13. 129.
Polydori Ripæ opinio. 145.4.209.
Positionibus quando nequeat quis respōdere. 145 7.210.
Ponens dicitur fateri contenta in positionibus. 162 7 235.
Positiones quando possint reuocari. ibidem.
Portio an accrescat inuitis an volentibus in iure accrescendi. 35.1.50.
Portio hæredis necessarij, qui abstinuit, vel minoris restituti non accrescit inuitis. 35.5.51.
Portio deficientis cohæredis alteri accrescit, non autem cohæredis patrimoniū. ibi.n.7.
Possessio an sit vnica, an duplex naturalis, & ciuilis. 126.2.5.187.
Possidere quis dicatur, & an occupatur. ib. n.5.
Possessio est facti. ibid.
Possessio iniusta est possessio. ibidem nu. 6.
Possessionis translatio quibuscunque verbis non censetur prohibita. 74.2.111.
In Possessorio summarijssimo an detur restit. in integrum, appellatio, supplicatio, dictio de nullitate. 153. 7. 11. 12. 221 222.
Possessionem ingrediendi propria auctoritate tribui solet facultas, & quando dicatur rributa. 148 1.2.213.
Possessionem ingrediendi propria auctoritate facultas an transeat in singularem successorē. 148.3. 213.
Possessionis traditio censetur facta ob præcedentem tractatum. 77.5.117.
Possessio recuperari potest. 6.1. & seq. 12.
Possessionem non solum per nos, sed etiam per alios recuperare possumus, etiam conuocatis amicis. ibid. nu.4.
Possessionem quando dicatur quis incontinenti recuperasse. ibi.n.5.
Possessionem occupatam à legataria vitiosè, recuperat hæres etiam ex interuallo. ibid.nu.11.
Possessor an citandi. 149.5.214.
Possessio amissa per captiuitatem, non recuperatur iure postliminij. 81. 3. & 13. 122.
Possessoria remedia non dantur reuersis ab hostibus iure postliminij. ibidem nu. 4.
Possessionem vi ereptam qui recuperat statim dicitur reuerti in pristinam causam ib nu 6.13.123.
Possessor temporis præteriti, & præsentis creditur, non contra. 199.3.288.
Possessor litis contestatæ tempore an præsumatur nunc possidere. ibidem. numer. 4.
Possessione præteriti, & præsentis temporis probata, præsumitur quis possedisse tempore intermedio. ibidem num. 5.
Possessionis traditio an censeatur facta ob titulum præcedentē, vbi tradita fuit ex interuallo ibid nu.6.
Postea dictio, quid significet. 61.3.86.
Postea dictio, quid significet. 98.17.152.
Postea, dictio varie accipitur. 104. 9. 162.

Poste-

Posterioribus tolluntur priora incompatibilia 198.4.288.
Posthumi præteritione rumpitur testamētum, quod tantum ex æquitate sustinetur, sina seatur viue testatore, & postea decedat, alias licet illico, decedat, testamentum rumpitur. 43.1.63.
Potentia proxima actui pro actu habetur. 69.14.100.
Potentia proxima actui non semper habetur pro actu. 101.2.157.
Potentia proxima actui non semper iure actus censetur. 169.1.242.
Publicum ius priuatorum pactionibus nequit tolli. 155.5.225.
Publicum fauorem quæ respiciunt non tollit testator. 76.12.115.
Puniendus in eo quis est, in quo deliquit. 159.7.232.
Pupillarem substitutionem quis facere non potest, nisi sibi quoque faciat testamentum. 188.1.277.
Pupillarem substitutionem præcedere debet testamentum patris. ibidem num. 2.
Pupillaris substitutio potest fieri ex interuallo post testamentum. ibidem num. 4.
Pupillos an daret tutori, vel curat. vel cū liberet. 102.6.158.
Precarium potest statim reuocari. 174.2. 254.
Precario à me possidens, spoliare me dicitur, nisi statim faciat restitutionem. 140.3.203.
Precarium non est intempestiuè reuocandum. ibid. n. 3.
Precedentia declarantur à sequentibus, & contra. 1.11.5.
Præcipuum habere quid significet. 177 9. 260.
Prædo spoliatus restituendus 5.5.10.
in Præfationibus narrata censentur repetita in contractibus. 114.5.176.
Præfationes mentem contrahentium declarant, & causam finalem indicant. ib. nu. 6.
in Præfationibus conuenta censentur repetita in stipulationibus. ibid. numer. 7.
Præfationes an attendantur in his, quæ sequuntur ex interuallo. ibidem numer. 9. 177.
Præfationes an exponant legem, statutum, vel aliam dispositionem. ibidem.
Prælatus an possit addere pacta contractibus à seipso initis. 54.14.77.
Prælatio ex ordine scripturæ. 188. 9. 279.
Prælati confessio successori non nocet. 82. 3. 125.
in Prælatione etiam momentum spectatur. 146.10.212.
Præscriptio differt à præsumptione solutionis. 68.4.95.
Præsumptioni legis standum. 149. 8. 214.
Præsumptio hominis. 151.3.218.
Præteritione nullum testamentum an sustineatur quoad legata, & ob clausulam codicillarem, vbi præteritio fit ab ignorante. 30 3 43.
Pretij receptione an censeatur renunciatum pactioni commissoriæ exceptioni lapsus temporis ad redimendum, & pactis resolutiuis. 39. 4. 5. 56. & 3. 69.
Pretium oblatum accipere recusans, an cēseatur antea fuisse eiusdem animi. 165. 2. 237.
Pretio bonorum venditorum alia censentur comparata, quæ postea fuerunt empta. 1.9 4.
Pretium loco rei succedit. 1.9.4.
Pretia, quæ parum durant, non sunt spectanda. 56.6.80.
Prætor æquum, & bonum sequitur. 206.2. 297.
Præuentioni non est locus in concursu pari. 150.15.217.
Primogenitus quis dicatur, & spectatur momentum. 14.10.212.
in Primogenijs spectatur momentum. 151.3.218.
in Primogenijs vocari solent masculi. ib i. num. 4
in Primogenijs perpetua successio, & repetitum censetur fideicommissum in descendentibus. 43.13.64.
Principis sigillum surripiens non tenetur furti, si illud paululum suppressum statim aptauit. 23.7.37.
Prior tempore præferendus. limita. 136.1. & seq. 199.

Prius, & Posterius non consideratur in eodem instrumento. 182.8.271.
Priuationis hæreditatis in casu molestiæ pœna an habeat locum in molestia facti tantum, an etiam in molestia iuris. 76. 2.& 3.114.
Priuationis pęna imponi potest hæredi non obtemperanti voluntati testatoris. ibid.num.6.
à Priuatione hæreditatis excusatur quandoque hæres inferens molestiam vsufructuariæ. ibid.n.9.115.
Priuatio hæreditatis nocet filijs in casu molestiæ.ibidem num.10.
Priuatio hæreditatis in casu molestiæ illatæ vsufructuariæ censetur inducta non tam fauore vsufructuariæ, quàm substitutorum.ibid.nu.11.
Priuatione hæreditatis, secuta, admittuntur substituti per fideicommissum.ibid. n.16.116.
Probatio per iuramentum magis priuilegiata, & fit etiam post conclusum in causa.111.6.171.
Probationes quæ offeruntur incontinenti, nunquam censentur reiectæ. 5. 4. 10.
Processus iudicis ad vlteriora vide Iudex.
Proclamata non statim tollenda. 152. 9. 220.
Procrastinandum non est.197.7.289.
Procuratoribus pluribus simul datis melior est conditio occupantis. 150. 6. 216.
Procuratoris dimissio quandoque necessaria.32.7.46.
Procurator post instrumentum an possit apocham statim in præiudicium domini scribere.54.16.77.
Procuratoris confessio potest stat im reuocari, & quandoque etiam ex interuallo. 20.4 32.
Procuratoris factum statim dominus debet ratum habere. 159.10.232.
Procuratorem quando quis non teneatur mittere. 93.4.139.
Procuratorem vbi mittere non tenetur impeditus, an sit iusta causa illum constituendi, si diù sit absfuturus.ibid.
Productio verbalis non sufficit. 145. 1. 209.
Prohibitio semper durat. 98.21.152.
Professio eius recipienda, qui nunciauit post apertas tabulas, tacitam fidem fuisse accommodatam. 186.6.274.
Promissori concedendum tempus, intra quod possit soluere in eo loco, vbi se daturum promisit 186.7.275.
in Promissione rati succedit obligatio ad id, quod interest. 129.5.190.
Promissio sine causa non valet. Declara. 120.1.191.
Promissio censetur facta ob pręcedentem causam, siue statim secuta sit, siue ex interuallo.ibi.num.2.
Promotionis honorarium non debetur hæredibus ipsius interpretis.69.14.100.
Pronunciandi olim tria genera. 88. 8. 135.
Properantes serius rem absoluunt. 106.7. 165.
Proprietas non statim censetur relicta vxori post legatum vsusfructus. idem in filia. 37.3.54.
Potestatio non porrigitur vires suas ad ea, quæ sequuntur ex interuallo. Protestatio iura potestantis conseruat. 97. 15. 149.
Protestatio tollit actum ex interuallo sequentem, vbi respicit futurum. Declara.98 nu.3.6.151.152.
Protestatio quadruplex. Alij addunt quintam. ibi. n.4.
Protestatio extenditur etiam ad ea, quæ relicta sunt in codicillis. ibidem numer. 15.152.
Protestatio non prodest in his, quæ pendent à voluntate protestantis, & alterius.ibid. n.24.153.
Protestationis formula. ibi.
Protestatione sibi consulere solent, qui verentur ne vi, vel metu cogantur quid facere. ibid. nu.25.
Potestatio an trahatur ad ea, quæ sequũtur ex interuallo. 52. 4. 73.
Prorogatio nocet tantum prorogantibus. 72.4.107.
Prouerbium, Ad sacculum, & peram.180. 2.268.
Prouerbia, Cum sacco adire, Nimis propera Marcelle. 166.2.5.165.
Prout, verbum quid significet. 160. 9. 234.

Proximè, Proximus pubertati. Proximi. Proximi dies.94.22.& seq.143.
Proximus agnatus intelligitur etiam qui solus est.150.9.215.
Proximum nihil tam est. quod non possit au ferri.69.17.101.

Q

QVæstio iuris,& facti.124.9.186.
Qualitas certo tempore requisita, an to tempore pacis debeat interuenire 172.1.250.
Qualitas necessaria ad actum, debet inter uenire tempore actus. ibidem numer. 5. 251.
Qualitas requisita quando debeat interuenire, & an durare debeat. ibid. num. 13.
Qalitate cessante, cessat confessio. ibid. n. 10.
Qualitas adiecta etiam ex interuallo confessioni, potest probari. 46. 4.67.
Qualitatem etiam ex interuallo posse adiji ci confessioni, sed tunc maiores requiri probationes. 46.5.67.
Quantitas, de qua in duobus instrumentis an sit eadem, nec ne. 38.1.55.
Quartam consequitur vxor inops, etiam si habeat dotem non congruam. Quid si factum sit eidem legatum? 89.3.& 4. 136.
Querelatus querelantem non querelat. 7. 14 15.
Quod, relatiuum an restringat. 66. 8. 93.

R

RAtificatio intra quod tempus debeat sequi. 129.5.190.
Ratificatio, alia tacita, alia expressa, & quomodo differant.55.2.78.
Ratificatio contractus minoris an reddat contractum validum vt nunc, an vt tūc. ibid.
Ratificatio inducitur ex lapsu temporis. ibid.n.4.
Ratio adiecta prohibitioni, alienationis incontinenti, non extendit fideicommissum, vbi refertur præcedentibus. 37. 5.54.
Ratio extendit dispositionem & præcipuè vbi testator spectauit effectum. 41 10. & 16.60.
Rationes quomodo reddendæ. 67. 4. 94.
Ratihabitio trahitur ad initium actus, nisi agatur de præiuditio tertij. 195. 2. 287.
Ratihabitio quandoque confirmat actū, vt ex nunc, quandoque vt ex tunc. ibid. nu.3.
Ratihabitio sequitur.104.3.161.
Receptans delinquentem præsumitur opem eidem tulisse.77.3.117.
Recommendatio carcerati quando permittatur.53.2.74.
Reconuentio quid.14.1.26.
Recōuentio fit ante litem, vel statim post. 14.2.26.
Reconuentionis natura est, vt simul vtraq. causa decidatur. nu.3.
Reconuentio ex interuallo an fiat quoad effectum prorogandæ iurisdictionis, & simultanei processus.ibi.n.4.
Reconuentioni non est locus in causa appellationis. ibid.
Reconuentio post litem contestatam incō tinenti fit, si debitum sit statim liquidabile arbitrio iudicis. ibidem numer. 5.
Reconuentio in quibus casibus non procedat.ibi.n.6.
Recriminatio quid.7.13.16.
de Recursu impetrando aduersus rem iudi catam. Vide supplicatio.
Recusari debet iudex ante litis contestationem, ac etiam post, vbi causa superuenit, vel fuit ignota. 79. 2.& 5.119.
Recusationis exceptio princeps dilatoriarum. ibid.n.4.
non Recusans iudicem, in eum censetur consentire. ibid.
Redemptio an possit statim fieri, vbi facta fuit venditio cum pacto redimendi. 174.14.255.
Redeundi animum ille dicitur habuisse, qui statim redijt.34.3.49.
Redhibitoriæ quando sit locus. 146 5.147 1.211.212.
Reductio ad arbitrium boni viri intra quod tempus petenda, & coram quo. 174.11.254.

Refectam fuisse rem quomodo probetur. 136.4.199.
Referenti non creditur, nisi constet de relato. 91.2.138.
Regula Dolo facis &c. quando cesset. 5.6.10.
Rei vindicatio dominis competit. 138.5.202.
Relapsus tradendus curiæ seculari. 193.4.282.
Relatio ad vnum instrumentum facta, an censeatur facta ad alterum. 96. 4. 145.
Relatio quibus verbis fiat. 160.9.234.
Relato standum. ibi.n.10.
Relatio criminis quid. 7.13.16.
Remedium can. redintegrandæ datur cõtra possidentem cum titulo. 5. 6.10.
Rem.can.redintegr an detur contra titulo possidentem, vbi titulus est geminatus. 97 8.147.
Remedia plura contra rem iudicatam. 135 1.197.
Rem.l.fin.C.de edicto D. Hadr. est adipiscendæ possess. & datur hæredi scripto, nisi adsit legitimus contradictor. 105.2. & 3. 163.
Rem. l fin.C.de edict.D Hadr. priuilegiatum. 152.12.222.
Renunciatio mulieris facta S.C. Vell eiano an valeat, vbi notarius nescire se ait, quid sit Velleianum. 121.6.182.
Renunciatio ex interuallo validior. 191.4. 281.204 9.292
Renunciatio expressa trahi non potest ad ignorata. 143.5.207.
Renunciationes dolo initæ 185.4.273.
Renunciari an possit iuri futuro. 131.1. & .3. 191.
Renunciatio strictè accipienda. ibid. nu. 2.
Renunciatio iuris futuri colligitur ex verbis 131.6.192.
in Renunciationibus iuris futuri an requiratur insinuatio. ibidem numer. 8.
Renunciatio fraudulenta facta societati nocet tantum renuncianti. 152. 3. 219.
Renunciationi geminatæ nihil potest opponi. 97.2.147.
Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ, vel graui non consignati ex interuallo magis valida. ibid. num. 14. & 17.148.149.
Renunciatio simu lationis ex interuallo, & incontinenti 204.7.292.
Remitti, & reduci adulter, & vxor dicitur. 9.4.18.
Repetitio conditionum. 127.4.189.
Repetitio eius, quod ob vim fu it exactũ. 100.7 156.
Repudiatio tacita validior ipsa expressa. 55.3.78.
Repudiatio est iuris delati. 131. 4. 192.
Rescriptum vitiatur, nisi fiat mentio litis. 33.2 48.
in Rescriptis spectatur momentum. 146. 10.212.
Resignatarius si statim post resignationẽ constituat procuratorem ad consentiẽdum reseruationi regressus, & pensionis, an dicatur simonia. 122. 4.184.
Responsio ex interuallo non potest reuocari. 142.6.205.
in Restitutione in integrum à momento ad momentum tempus spectatur. 94.9. 141.
Restituti in gratiam an admittantur ad hæreditates, quæ delatæ fuerunt tempore exilij. 43.15.65.
Restitutionem in integrum an impediat procurator constitutus, vel non constitutus. 93.7.139.
Restitutio in integrum non solum minoribus, se etiam maioribus concedenda. 93 1. 139.
Restitutio in integrum quando sit impedimento rei iudicatæ. 135. 8.198.
Restitutionis in integrum articulus terminandus prius. 10. 3.19.
Restrictio, & correctio nõ censetur statim fieri. 41.12.60.
Restrictio non fit, vbi verba media sunt specialia, postea generalia. ibid.num. 14.
Reticentiæ pœna. 146.1.211.
in Retractu an purgetur mora. 165. 3. 238.
in Retractu quomodo computetur tẽpus. ibi.
Retractus tempus à quo die incipiat. ibidem.
Retractus legibus municipalibus conceditur

ditur consanguineis. 72.1. 106.
Retractus quid. ibid.
Retrotractio non fit, vbi est conditio pote statiua. 95.3.144.
Reuendere an teneatur, qui intra tempus partem pretij accepit. 48.2.69.
Reorum constitutionem non impedit modicum interuallum. 125.4.186.
Rei vbi cognoscunt causam iniustam, renuncient liti. 86.3.76.
Reus ampliatus 88.10.135.
Reuerso modicum tempus conceditur, intra quod agat. 174.10 254
Rigori debet præualere æquitas. 188. 3. 278.
Rodobaldus Parinus I.C. 83.3.127
Rogatus restituere quidquid superfuerit, potest alienare vsque ad dodrantem, etiam interuertendi fideicommissi gratia, iure nouissimo. 41.1.58.
Rogatus restituere, data facultate alienandi, potest etiam dodrantem alienare, si data sit statim. ibidem num.2.& 5.
Rogatus restituere, data facultate alienādi, potest etiam donare paulo ante mortem ibi.n 6.
Rumoribus non statim credendum. 32.14. 48.

S

SAcer locus violatur carnali copula, viri, & mulieris licita. 59 1. 84.
Sacerdotale beneficium non potest obtinere clericus primæ tonsuræ. Declara. 94.1. & seq. 140.
Sacerdotale beneficium quodnam dicatur ibid. num.2.
Sacerdos dicitur qui intra annum potest promoueri. ib.n.5.141.
Sacerdotij qualitas annexa beneficio per modum aptitudinis, & non actualiter requiritur. ibid.n.6.
Salarium an transmittat Præses ad hæredes, si nondum ingressus sit prouinciam. 69.15.100.
Sallustij locus de fide publica. 189. 4. 279.
Saluus conductus conceditur in ciuilibus, & in criminalibus. 189.1.279.
Saluum conductum cōcedit Princeps, vel Senatus. ibi. nu.2.
Saluus conductus conceditur hostibus; quem nefas violare. Quid si noua existat causa? ibid. nu.3.
Saluus cōductus an prosit existenti in domo. ibid n 5.
Sanchez opinio. 59.3 84.
Satisdatio rati à procuratore exigenda ante litem contestatam, ac etiam statim post. 144.5 208.
Satisdatio an permittatur domino postea offerenti, in defensione serui. 64. 2. 89.
Satisdationem initio offerri, & incontinēti post, paria sunt. ibid nu.3
Satisdatio non est, quæ non durat. 83.6. 127.
Satisdationem non possunt petere creditores hæreditarij ab hæreditatis emptore. 178.3 267.
Satisdatio non est iterum præstanda. ibid. nu. 4.
Satisdationis vis tollitur per illam formulam. Hodie constat &c. 132.7.194.
Schematicum quid. 65.19 92.
Scientiæ præsumptionem inducit statim secutum. 108.9.169.
Scientia præsumitur crescere. 121. 8. 182.
Scientia an præsumatur ex cohabitatione. 112.10 174.
Scienti non est facienda denunciatio. 71. 5.106.
Scriptura priuata an plenè probet. 15 4. 27.
Semen potest statim effūdere cognita per vim. 6.4.12
Senatus qua pœna afficiat aufugientes è carcere, & statim redeuntes. 24 4.37.
Sentētia diffinitiua non retractatur, secus in interlocutoria. 86.3 132.
Sententia obscura vltima die instantiæ ferri potest. 184.1.272.
Sententia sub conditione an possit ferri. ibid.
Sententia obscura an possit ferri paulo ante, vel post vltimum diem instantiæ. ibi. nu. 2.
Sententia lata in casu l. admonendi, ff. de iure iur an sit ipso iure nulla, an vero rescindenda ob instrumenta de nouo reperta 116.1.178.

Sen-

Sententiæ rescindi solent ob instrumenta de nouo reperta.ibi.n.2.
Sententia potest pro parte valere,pro parte secus. in Sententia datur prius, & posterius. 188.10.279.
Sententiam non creditur quis mutasse. 114.7.176.
Sententia lata pro tertio prodest victo. 107.4.166.
Sententiæ non debent celeriter ferri,secus in exsecutione. 53.7.74.
Sentẽtia semel missa exsecutioni, iterum mittenda 179.4.267.
Sententiæ conformes quæ. 10.2.19.
Sententiarum exsecutio an impediatur per restitutionem in integrum . ibidem nu 3.& seq.
Sententiarum executionem an impediat nullitas notoria.10 4 20.
Sententia, & exsecutio nulla est in totũ, licet in parte tantum adsit excessus.155. 9.229.
Sententia lata instante falso procuratore statim ratificanda 159.11.231.
Sententia non debet diferri,etiam ine liquidato , exceptis nonnullis casibus. 53.4. 74.
Sententia lata festinanter nulla est. Declara.32.2 8 & seq.46.
Sententiæ nullitas ob breuitatem temporis non opponitur, eausa iam instructa, nec ab eo , cuius non interest . ibidem.
Sententia non potest ferri sub conditione. Ratio quæ.141.1.204.
Sententia referens se ad probationes statim faciendas an feratur. ibidem num. 3.
Sententia an mittenda exsecutioni, fine si deiussione, vbi offertur satisdatio. 135. 6.7. 197.
Sequestrum affectatum non prodest. 56.6. 80.
Sermo generalis, & indefinitus an trahatur ad futura. 151. 3.192.
Seruitutes an comprehendantur in venditione fundi. 190.6.280.
Seruo damnato dominus non amitrit peculia.53.3. 74.
Seruum interficiens dum eum corrigit,est reus homicidij. 23.3.35.
Seruus si non defendatur à domino, erit in vincula conijciendus.64.2.89.
Seu, verbum quomodo accipiendum.169. 6.& 9.243
Sexus non potest ignorari,vt ætas. 121.16. 183.
Sfondrati fratres. 205.8.293.
Sfortia Alemanus I. C. 156.1.226.
Simonia committitur, licet alius det aliquid 195.1.286.
Simonia an probetur præsumptionibus. 122.1.183.
Simonia an præsumatur ex secutis incontinenti.ibi.n.2.
Simonia an præsumatur ex permutatione sacerdotij cum officio, & ex oblatione bonorum facta ecclesiæ, si offerens fiat statim canonicus cum præbenda. ib. nu.3.
Simulationis exceptio frequens,nec temerè præsumenda. 2. 1.5.
Simulatio quid.ibid.nu.2.
Simulatio præsumptionibus ostenditur, & quibus. ibid.n.3.
Simulationum plures species . ibidem.
Simulatio illicita probanda. ib.
Simulationem an arguat modicitas pretij, pacto de retrouendendo,an vero alia reque coniectura.ibidem nemer.5. & 9.7.
Simulationem infert vicinitas actuum. ibid. n.6.
Simulationem arguit incontinenti factũ. ibid.
Simulatio ex pactis insolitis. ibidem.
Simulationem non arguit, nec purgat ex interuallo factum. 2.7.6.
Simulatiouem magis arguit pactum incõtinenti adiectum. ibid.n.8.
Simulationis in materia multa relinquuntur arbitrio iudicis . ibidem numer. 10.
Simulatus sit nec ne contractus plurimũ refert.ibi.n.11.
Simulatus præsumitur contractus,vbi paulo ante actum fuit de ineundo mutuo. 1. 12. 5.
Simulationi an possit renunciari. 204.1.4. 293.
Simulatus contractus non est contractus. ibid. n.2.

INDEX.

Simulata est renunciatio contractus simulati. ibi.n.4.
Simulatus magis arguitur contractus ex renunciatione simulationis. ibi numer. 6.
Simulatus præsumitur contractus ob præcedentem tractatum. 177.5.117.
Simulatio arguitur ex secutis statim. 122. 3.183.
Simultaneus actus tollit rationem prioris & posterioris. 150.5.216.
Smyrnææ mulieris exemplum clarum. 32. 12 48.
Societas etiam omnium bonorum contrahitur consensu tacito, & expresso, & distrahitur actibus contrarijs. 151. 1. 219.
Societas quomodo dissoluatur. ibidem n. 2.
Societati quando dicatur fraudulenter renunciatum. ib.n.4.
Societati fraudulenter dicitur renunciasse, qui sciebat sibi obuenturam hæreditatem. ibid.n.6
Societati per dolum censetur renunciasse, ne filiç nubiles alterius socij nuptui traderentur, constituta dote de pecunijs communibus. ibi.n.7.
Societati si quis intempestiuè renunciauerit, contra eum agendum. ibidem num. 9
Societatis dissolutio quibus denuncianda. ib.n.9.
Societas an sit fœneratitia, vbi sors est in tuto. 31.1.44.
Societas fit vno conferente pecuniam, altero operam. ibid.
Societas an sit, vbi transfertur dominium in accipientem. ib. n 2.
Societatis contractus iustus. ibidem num. 4.
in Societate periculum pecuniæ ad quem spectet, vbi vnus ponit pecuniam, alter industriam. ib.n.7.
Societas officiorum. Societas super periculo vitæ personæ nominandæ intra 15. dies. 94.25.143.
in Societate officiorum an, & quando possit mutari persona. ibid.n.28.
Socio denunciandum incendium, & furtũ. 119.6.180.
Solutio in quam causam dicatur facta, & quomodo fiat declaratio. 117.1. & seq. 178.
Solutio est facti, ideo probanda. 68. 2. 95.
Solutio coniecturis probatur, etiam si debitum instrumentis probetur. ibidem nu. 3.
Solutionis præsumptionem non inducit sola traditas in petendo. ibidem nu. 5. 96.
Solutio pecuniæ mox improbandæ. 12. 8. & seq. 24.
Solemnitates illæ requiruntur in pactis adijciendis, quæ in contractibus. 54 15. 77.
Solemnitatis leuis omissio non nocet. 42. 3.62.
ad Solemnitatem, & integrandam personam pertinentia nequeunt diuidi. 104. 5.161.
Solitum transit in ius. 91.4 138.
Solui potest adiecto, & illi, cui postea permissum, vt soluatur, & quomodo. 191.1 281.
Solutio probatur coniecturis 1.10.5.
Soluens sponte quod per vim promisit nõ repetit. 100.8.156.
Soluisse non dicitur statim repetens. 81.7. 122.
Solutiones trium cohærentium annorum inducunt aliarum præsumptionem. 97. 16. 149.
Soluenri pro alio fit cessio 50.1.71.
Solutione facta omnis extincta est obligatio. ibid.n.2.
Soluere quis censetur pro sua obligatione ibid n 3.
Solutiones, quæ non durauit, nulla habenda ratio, declara. 83. 1. & 10. 127. & seq.
Sophistæ, & discipuli contentio de pacta mercede. 88.11.135.
Spei an habeatur ratio, & an illi sit renunciatum 1317.192.
Spoliator si incontinenti compareat, & cedat liti, & possessioni, non est condemnandus. 86.3.133.
Spoliatus ante omnia restituendus, etiã si à iudice sit spoliatus. 5. 1.10.
Spoliatum quanto tempore possidere oporteat, vt restituatur. 5.2 10.
Spoliatus an restituendus, vbi spolians

vult

vult statim probare dominium. 5.3. 10.
Spoliatus predo rest tuendus. ibidem nu. 5.
Spoliato an possit alterum spolium obijci. 6.2 12.
Spoliatus non dicitur, nec spoliator, vbi statim recuperatur possessio ibid. num. 3.
Spoliatus non restituitur, vbi sit spoliatio legis auctoritate, vel quando notorius est defectus in spiritualibus 4 4.9.
Sponsi,& sposæ appellatione an contineatur maritus,& vxor. 69.16 101.
Sponsis de religionis ingressu deliberantibus an computetur tempus de momento ad momentum. 64.13. 141.
Sponsalia, & matrimonium, sponsi,& coniuges differunt. 169. 1. 242.
Statim debent adcurrere vocati ad Principem, ad Prætorem 32.14 48.
Statim quomodo accipiatur. 119.2.180.
Propriè sumptum non admittit interuallum temporis. 86.7.133.
Statim, verbum in tit. de appellat. quomodo accipiendum 86.7 133.
Statuliber non dicitur, cuius libertas in nimis longum tempus differtur. 88.15. 135.
Status præsens consideratur. 171.2.249.
Statutum Ticin. 49. non meretur executionem, vbi nullitas est notoria. 10 7.20.
Statutum Ticin. 151. declaratur. 11 7. 22.
Statutum Ticin. de modo obligandi minorem. 54 15.77.
Statutum Ticin. 43. De eo, qui diù stetit in obligatione 58.8.83.
Statut. Ticin. 7. contra debitorem suspectum. 60.2.85.
Stat. de inuento cum armis post pulsatam campanam. 61.6 87.
Statut. prohibens vxori relinqui. 82. 1. & seq. 125.
Statutum Ticin. De curatore dando bonis iacentibus declaratur. 149.3. & seq. 214.
Statutum Ticin. 48. expositum. ibid. num. 6.
Statum Ticin. 3. 153.11. & 12. 222.
Statutum Ticin. 24. declaratum. 157.5. 229.
Statutum Ticin. 121. De lucro dotis. 164.4. 237.
Statum Ticin. 85. 86. 88. & 121. declarantur 169.5. & 6. 243.
Statuta Alex. de lucro mulieris. 171.9. 249.
Statutum Med. 310. declaratur. 172.7. 251.
Stipulatio non committitur, quando quis statim paruit arbitro, aliquid iubenti. 64.5.89.
Stipulatio, Quem volam, &, Quem volue ro differunt. 66. 10.93.
Stipulatio secuta statim post numeratione an nouet. 160.3.233.
in Stipulatione nouante quæ censeantur repetita 98.8 151.
Stipulatio de bonis non ferendis nõ statim committitur. 174 9 254.
in Stipulatione requiritur cõsensus simultaneus,& internallum, & diuersitas responsionis eam vitiat,& quomodo. 125. 3.4.186.
in Stipulationem censetur deductum triticum Africanum, de quo actum in præfationibus. 114.7.176.
Stipulatio ante kal. & Kalendis an differant. 113.1 174.
Et ante diem 10. Kal & post diem 10. Kal. ibid nu 9.
Stipulans pro filijs, censetur stipulari tam quam hæredibus. 96. 10.146.
Stipulationes sub commemoratione mortis variæ. 170.3 246.
Stipulationes inuentæ gratia firmandorũ contractuum 167.1.240.
Stipulatio quænam insit contractui ibid. num. 2.
Stipulatio respicit tempus futurum,& quomodo. ibi nu 3.
Stipulatio non debet eodem momento tolli, quo fuit inducta. ibidem num. 6.
Stipulatio vel adijcitur statim coutractui, vel contractus celebratur per stipulationem. ib. n. 8 241.
Stultorum dictum. Non putaram. 154.5. 224.
Stuprum punitur, & quando non, & quibus pœnis. Stuprum quid. 118. 2. & 179.
Subscr bens an censeatur approbare scripturam,

pturam, cui se subscribit. 38.3.55.
Subhastationum requisita. 203.1.293.
Subhastationem debet praecedere aestimatio. ibid. nu. 2.
in Subhastationibus quandoque habetur fides de pretio. ibidem numer. 6.
in Subhastationibus laeso. ibidem num. 2.
in Subhastationibus praesens requiritur pecunia. Declara. ibid. num. 3.
Substitutio, & prohibitio alienandi non censetur statim sublata. 48.8.70.
Substitutione facta duobus impuberibus, deferuntur duae hereditatis substituto, vbi simul pueri pereant. 150.4.216.
Substitutio si facta sit duobus impuberibus, quid statuendum ambobus mortuis. ibid. num. 7.
Substitutio non est inutilis facta ab eo, qui vnicum filium habent, si supremùm morienti substituat. ibid. nu. 8.
Substitutus Titio, si sine liberis decesserit, admittitur ad fideicommissum, Titio, & eius liberis eodem tẽpore mortuis. ibid. nu. 16.217.
in Successorum singularem transit possessio affecta ea qualitate, quae erat penes venditorem. 148.3.213.
Successio ciuilis filio statim adquiritur, non autem praetoria. 172.6.251.
Supplicatio aduersus rem i dicatam. 135. 2.197.
Supplicatio intrà quod tempus debeat offerri. ibid. num. 3.6.
Supplicatio differt ab appellatione. ibid. num. 5.
Supplicatione, siue recursu impetrato nõ impeditur exsecutio quoad causã principalem. Quid dicendum respectu expensarum? ibid. num. 9.
Supplicatio, siue recursus non denegatur in causis momentaneae possessionis. ibid. num. 14.
Supplicationibus destinatum tempus dicendum de ipso termino. 165.4 238.
Surdi opinio contra Neguf. 54.5. & 7.75.
Surdus varius in materia monetae. 12.2. 22.
Surdus non iuste reprehendit Doctores. 12.6.23.
Suspecti de fuga. Vide Debitor.
Suus haeres quando desinat esse. 83.11. 128.
Syluam intempestiue caedere non potest eius emptor cum pacto reuendendi. 74. 7.112.

T

TAcere medium inter fateri, & negare. 15.5.23.
Taciti locus. 23.3.35.
de Tempore ad tempus arguimus. 199.1. 288.
ex Tempore praesenti, non praesumitur retrò. 65.9. & 11.90.
Tempus an computetur à momento ad momentum. 94.8.141.
Temporis momentum, quando non spectatur. ibid. nu. 11.
Tempus modicum excusat à delictis. 22. 5.35.
Tempus ad deliberandum nonnullis petentibus concedendum, vbi res plurium consilio expedienda, licet alij velint suam statim proferre sententiam. 32.5.46.
Tempus congruum, quo iudex possit instrui, quod nam sit ibidem nu. 9.47.
Tempus vbi non est determinatum aliquid faciendi, tunc recurrimus ad arbitrium iudicis. 174.1.254.
Tempus eligendi deliberandi circa emptionem, agendi, & alia tempora non praefinita in iure reliquuntur arbitrio Iudicis. ibid. num. 11.
Tempus constitutum debet omnino obseruari. ibid. nu. 12. 255.
Tempore certo quod deber fieri, censetur factum eo tempore, si incontinẽte ante vel post est secutum. ibid. nu. 13.
Tempore concesso ad aliquid faciendum quocunque die temporis concessi res potest explicari. ibid. nu. 15.
Tempus ad deliberandum solet filijs praefiniri. 145.5. 210.
Temporis ad redimendum lapsus an censeatur remissus receptione pretij. 39.4. 56.
Tempore aliquo detrectans aliquid facere, creditur ad ipsum paulò ante recusaturus. 165.1.237.
Tempus vnum alterius non recipit fictionem. ibid. nu. 2.

Temporis diuersitas arguit diuersitatem facti 38.2.55.
Tempus intrà præfinitum negligens quid facere, censetur renunciare iuri intrà illud tempus concesso.135.7 197.
Tempus limitatum contrariam inducit dispositionem. 48.1.69.
ad Tempus concessum, post tempus censetur denegatum, & contra. ibid.
Tempore elapso ad redimendum, nulla amplius datur facultas redimendi, non nullis exceptis casibus ibid. nu.2.
Tempora duo vbi sunt inter se opposita, & cohærentia, quando vnum insit alteri.170.4.247.
de Tempore diuturno, & antiquo hic nō agitur præcipuè. 44.3.4 63.
Temporis breuitas reddit sententiam, & alia nulla.32.4.46.
Termini dies an imputetur in termino.94 17.142.
Tertius potest venire ad iudicium. 107.1 166.
Tertius accedens ad iudicium in quo statu debeat illud accipere ibid. numer. 2.
Tertius an possit impedire exsecutionem ibid. nu.3.& 15.
Tertius comparens inducit litis pendentiam, & attentata. ibid.
Tertius non impedit causæ institutæ exitum, nisi doceat de iure suo. ibid. num. 4.
Tertius in quibus casibus non admittatur. ibid. nu.5.& 7.167.
Tertius per calumniam non potest impedire exsecutionem. ibid. nu.6.
Tertius, petens editionem instrumentorū, debet docere de iure suo. Idem si cōpareat contra mulierem agentem pro restitutione dotis ob vergentia mariti ad inopiam. ibid.
Tertius contra exsecutionem opponit ius dominij possessionis, & pignoris ibi. n. 9.
Tertius vbi allegat sibi fuisse rem pignoratam quidnam agendum ibid. nu.10.
Tertius comparens si obtineat sententiā, illa erit dicenda prima, aliæ tertio non præ iudicant. ibid. num.12.
Tertius non impedit exsecutionē quoad expensas ibid. nu.14.
Tertius non impedit exsecutionem sententiæ, vbi alienatio fuit facta in fraudem paratæ exsecutionis. contra Tertium an possit agi exsecutiuè ob censum, vel canonē. ibi. n.15.
Testamentum quando præsumatur metu conditu. 51.6.72.
Testamentum conditum fuisse ad suggestionem, ad importunas preces, vel coactè ex quibus præsumatur. 102.4 158.
Testamenta impedientes puniendi.102 8. 159.
Testamentum an fuerit prohibitum, necne quænam inferant. ibid. n 9.
ex Testamento nullo, & reuocato an colligatur voluntas testatoris. 37.8. 55.
Testamenti mutandi facultas plerunque adimitur.20.5.43.
Testamenti factio debet esse libera. 155. 2.225.
Testamenti factio iuris publici. ibi. num. 4.
Testamentum fit vnico contextu, & momento perficitur.125.5 187.
Testamentum declaratur ex dictis antè, & post.16.2.28.
Testandi facultatem non potest quis sibi auferre, vel constringere .156.2.227.
Testamentorum solemnia non potest quis mutare. ibid.
Testamento posteriore tollitur prius. Declara ibid nu.4.
Testamentum an cursu temporis censeatur reuocatum, & an per vulgarem substitutionem ex interuallo. ibid. nu.7.& 8.228.
Testatorum liberæ sint voluntates. 102.8. 159.
Testatorum iudicium licitum est blandis verbis in se prouocare. ibid. nu.12.
Testator quando spectauerit posteriorē scripturam 98 10.151.
Testatori an credendum circa metum illatum.51.6.72.
Testator non censetur recessisse à priore institutione ob pœnam nullitatis, adiectam alienationi.37.4.54.
Testatoris voluntas præsumitur iuri consentanea, nec potest efficere, quominus leges in suo testamento locum habeāt. 76.3.114.

Testa-

Testatoris voluntatem spernens, iura pietatis violat. ibid. num. 8.
Testator potest mandare hæredi, vt etiam à legitima molestia vsufructuariæ abstineat. 76. 9. & 11. 115.
Testatores sæpe disponunt instigati. 156. 4. 227.
Testator non potest mandare tutori, vt cũ alterius consilio administret. 187. 2. 276.
Testi vario & contrario non creditur. limi ta. 20. 1. 32.
Testis potest se incontinenti corrigere. ib. num 2.
Testis quando dicatur incontinenti se cor rexisse. ibid. & num 5.
Testis, quando ex interuallo se ipsum corrigat. ibi n. 6.
Testium correctionem non facile debet iudex admittere. ibi
Testis si dicat, se non recordari, an habeatur pro negante. ibi. n. 8.
Testes an de tempore, & de loco debeant præcisè deponere. ibid.
Testes in crimine hæresis an possint reuocare ex interuallo testificationem. ibid. num. 7.
Testis, vt se corrigat, an possit interrogari. ibid. n. 3.
Testi an credendum, qui dicit extra iudicium se falsum deposuisse. 121. 13. 183.
Testibus an sit abroganda fides, si deposuerint aliquid factum tempore belli, quod paulo ante, vel post gestum fit. 84. 1. 131.
Testes inter se non conciliantur, quorum vnus dicit quid gestum ante bellum, alter post. ibid num. 2.
Testes si dicant quid incontinenti post mortem Titij factũ, probant, licet modi cum intercercesserit interuallum. ibid. n. 3.
Testis debet sui dicti rationem reddere. 112. 3. 173.
Testis an possit afferre eam rationem. Scio quia vicinus ibid. n. 4.
Testis potest omittere maiorem propositionem in reddenda ratione, & deponere per enthymema, exemplum, inductionem. ib. nu. 4.
Testis debet testificari de his, quæ sensu corporeo percipiuntur. ibid. num. 6.
Testis depositio debet concludere, & quo modo. ibi. n. 7.
Testis debet deponere de causa, non de occasione scientiæ. ibid. nu. 8.
Testes antequam examinentur, an recipiã tur contra eos probationes. 11. 5. 21.
Testibus fidem multa abrogant. 75. 1. 112.
Testis seruus, & inimicus non probat. ibidem.
in Teste inhabilitas consideratur tempore testificationis. ibi. nu 2.
Testi inhabilitas obijcienda statim, & qua re. ibid. n. 3.
contra Testes exceptiones, an sint statim probandæ, an reseruandæ post testimonia, & in quibus casibus. ibidem num. 5.
Testis inimicus statim repellitur à dicẽdo testimonio. ib. n. 7.
Testis dicens se libertinum quomodo reci piatur. ibi.
in Testibus inhabilitas statim potest probari. ibi. nu. 8.
Testis debet esse iuratus. 115. 1. 177.
Testis potest incontinenti iurare. Distingue. nu. 2.
Testis potest interrogari post terminum, modo iurauerit in termino. Distingue. ib. n. 3. & 4. 178.
Testes conciliandi, quorum vnus deponit quid factum ante kal. alter post, & quomodo. 113. 7. 175.
Testes interrogari possunt ad æternam rei memoriam, qui diù sunt absfuturi. 93. 8. 139.
Testes debent perfectè deponere. 114. 1. 175.
Testium numerus necessarius non debet omitti. ibi.
Testes in foro interrogantur. 121. 3. 182.
Thomas Gallaratus Mediol. Senator. 203 2. 293.
in Thori separatione iudicium ecclesiæ necessarium. 4. 2. 8.
Thori separatio fit ob fornicationem. 4. 1. 8.
Traditio censetur facta ob præcedentem obligationem. 120. 3. 181.
Tiberius natura cunctator. 88. 17. 136.

Transactiones rescindi ob instrumenta de nouo reperta. 116.2.178.
Transactio ob læsionem enormissimam rescind itur. 154.1.223.
Transactio an possit rescindi ab eo, qui renunciauit paternæ hæreditati, si postea beneficijs fuerit spoliatus. ibidem num. 5.
Transactiones in causis onerum, an rescindendæ ob læsionem superuenientem. ib. nu 6.
Transactione censetur nouatum. 160.6. 233.
Transgressor in modico non est transgressor. 146.5.211.
Transitus momentanei an sit habenda ratio. 83.6.127.
Transactio an fiat debiti ex legis, vel statuti dispositione 47.2.68.
Trebellianicam non detrahunt hæredes priuati hæreditate ob inobedientiam. 76.17.116.
Trebellianica cessat in relictis pio loco. 3. 1.8.
Trebellianica non habet locum, vbi pio loco est statim facienda restitutio, secus si ex interuallo, & quomodo id procedat. ibi. n. 2.
Triboniani quanta esse debeat auctoritas. 61.9.87.
Tribuni an haberent iurisdictionem. 68. 11.97.
Tribuni appellati auxilij, & moræ causa, & quomodo id accipiendum. ibidem.
Tribuni plebis, & militum non propriè dicuntur esse in magistratu. ibidem nu. 13.
Truffus Truffius Senator Mediol. 107.8. 167.
in Turbationibus successiuis quis dicitur semper se, & sua defendere. 6. 6.13.
Tutela testamento data, non censetur ob breuitatem temporis agnita. 32.4. 46.
Tutelæ excusatio ob liberos non irritatur, licet liberi decedant. 43 10.46.
Tutela virile munus. 109. 1.169.
Tutelæ moderatio inculpatæ in quibus consistat. 7.4.14.
Tutor in negotijs pupilli debet esse præsens. 104.4.161.
Tutori an possit relinqui in testamento, vel donari. 102.3.& seq. 158.
Tutoris officium debet esse integrum. 187 1.276.
Tutor an teneatur sequi, vel requirere alterius consilium. ibid. n. 3.
Tutor matris consilium salubre debet admittere ib. n. 4.
Tutores debent distrahere res tempore perituras. Declara. 186.1.4.274.
Tutor debet statim gerere tutelam, ac scit se datum, vel afferre excusationem. ibi. nu. 3.
Tutor non est audiendus, qui dicit se alios contutores expectasse. ibidem nu. 4.
Tutores honorarij non excusantur. Tutores notitiæ. ib. n. 9.
Tutor idoneus si statim labatur facultatibus, non imputatur aliquid alijs. ibidem.
Tutor quando teneatur ob pecuniam ociosam retentam. ib. nu 10.275.
Tutor non collocans pecunias, quando teneatur ad vsuras. ib. nu. 11.
Tutor debet exigere à debitoribus, & à se ipso. ibid. n. 13.

V

VAconij sententiam probat auctor. 167.7.241.
Valentia trahit originem auctor, qui nūc ciuis est Ticinensis. 69.30.103.
Variare licet in obligatione generali, non in alternatiua. 143.6.207.
Variatio magis prohibita in vltima voluntate. ibi. n. 7.
Variatio re integra fit. ibid.
Variare non potest appellans. ibid.
Variatio permissa quandoq. etiam in collatione beneficiorum. 143.2.206.
Variatio an permissa quoad iudicia, actiones, & modum agendi. ibid.
Variatio circa postulationem, & præsentationem. ibid.
Variare an liceat mulieri, quæ rem aliquā pro dote elegit. ibid. n. 3.
Vasallus præsumitur inuestitus, si dominus tacuit per annum. 126.4.187.
Vasallus purgat moram, qui non petijt inuestituram. 73.13 109.

Ve-

Vectigal non dicitur fraudatum, cessante dolo.196.3.287.
Velle inter & nolle medium est non nolle. 15. 5. 27.
Vendendi verbo quid contineatur. 41.8.& 16.59.61.
Vendere, & emere nemo compellitur.134. 1.195.
Vendere in quibuscasibus quis compella tur.ibid.nu.2.
Vendere cogitur quis ob augendum viridarium Monialium. ibidem numer. 3. 196.
Vendere cogitur quis aquarum ducendarum causa. ibid. num.14.
Vendere an quis cogatur volenti ædificare in ciuitatibus,& in suburbijs.ibid.nu. 5.
Vendere coacto quodnam pretium soluẽdum.ibid.nu.6.
Vendi carius an possit res ob dilatam solutionem. 208.1.301.
Vendita res quando fiat emptoris. 138.1. 201.
Venditor quando dicatur sequi fidem emptoris ibi.nu.2.
Venditam rem an possit venditor vindicare. ibi.nu.4.
Venditio an reddatur conditionalis ex pacto mensuræ.ibi.nu.6.
Venditio prædiorum minoris non censetur facta in eiusdem vtilitatem, vbi habita est fides de pretio. ibidem numer. 8.
Venditor præfertur creditoribus, & alijs quibuscunq; in re vendita,& illam vindicat,vbi emptor habebat animum fallendi.138.7.202.
Venditiones quare fiant cum reseruatione dominij.182.1.270.
Venditores an præferantur alijs in re venta. ibid.
Venditor an possit aliquid consequi ab emptore,donec soluatur pretium. ibidem.
Venditio cum reseruatione dominij dicitur conditionalis. ibid.num.2.
Venditio an sit facta ad corpus,an ad mensuram spectatur incontinenti adiectis. 45.1. & 3.66.
Venditio quãdo dicatur celebrata ad corpus, vel ad mensuram. ibidem nume. 2.
Venditio censetur contracta ad corpus, vbi à corpore incipiunt contrahentes, licet statim subijciant mensuram ibidem num.5.
in Venditione censetur actum de redimẽdo.iuxta præfationes 114 8.176.
Venditionibus pacta reuendendi solent adijci.74.1.111.
Venditioni rei suæ potest quis statim quæcunque pacta adijcere. 54.1.75.
Venditor an possit adijcere venditioni pactum, vt res vendita sit posteriori creditori obligata 54 2.75.
Venditor virtute pacti de reuendendo agit personali contra emptorem, qui rẽ in alios transtulit, non autem reali exceptis nonnullis casibus.74. 5.111.
Venditor pretium petendo censetur recedere à pacto resolutiuo contractus, & quomodo. 39.5.57.
Venditor sciens rem breui corrumpendã tenetur. 12 9.24.
Venditor bonæ fidei, quid præstet. 146.2. 211.
Venditor tacens ad quid teneatur.ibidem numer.3.
Venditor sciens breui futuram rei imminutionem ad quid teneatur.ibid.
Venditor præferatur ne consanguineo retrahenti.72.2.& 3.106.
Venereis in rebus alius alio magis temperans.59.3 84.
Venisse non dicitur,qui non stetit 81.7. 122.
Verba, Quod natum erit, Qui nascentur, Si nascentur, an sint taxatiua.66.9.93.
Verba directa, & obliqua in pactis quæ. 74.4.111.
Verba directa,ciuilia,obliqua,inflexa, cõmunia.163.1.236.
Verba, Mox,protinus,illico an immutent naturam verborum communium ibid. n.3.
Verba generalia,& repetita quænam comprehendant.41.11.60.
Verbum, En plati, quid significet. 15.9. 28.
Verba, Ante III.Kal.& III. Kal.non differunt. 113.4 175.
Veritas filia temporis.32.16.48.
Veritas mora, falsum valescit festinatione.

ne.32.16.48.
Versum non dicitur, quod non durauit. 1. 3.3.
Veteranus, vt dicatur reuersus ab hostibus, longum, & breue tempus considera tur. 64 6.89.
Veterum consuetudo, vbi quis natus esset. 43.2. & 3.63.
Vi exactum repetitur. 100.7.156.
Via sequitur fundi venditionem 190.5.280
Viæ illi debet quis insistere, quam elegit. 111.4.171.
Vicini an præsumantur scire facta vicinorum. 112.1 9.1'3.
Vicinus quis. ibid.
Vicini mali. ibid. nu 5.
Vidua quando priuetur doario. 124. 6. 185.
Viglij opinio. 188 6.277.
Vim vi licet repellere pro defensione rei, & vitæ. 7.1.14.
Vindiciarum lis. 153.11.222.
Vindiciæ vnde dictę, & quando dari diceretur secundum libertatem, & secundum seruitutem. ibid. nu. 9.10. & 11.
Vindicta Dei sera, & cita 197.6.288.
Vini appellatione an contineantur vua, & quid appellatione victualia. 69.16.101.
Virtus infusa vnico actu amittitur. 193. 2 282.
Vitia suos habent progressus. 78.3.118.
Vlpianus Adsessor Papiniani. 194. 15.285.
Vltrà, verbum quomodo accipiatur. 177. 8.260.
Voluntas testatoris spectanda. 37.1.54.
Voluntas colligitur ex incótinéti scriptis. ibid.
Voluntatis mutatio non præsumitur. ibid. nu. 3.
Voluntatis mutatio an præsumatur. 98.19 149.
Voluntatis mutatio magis præsumitur ex interuallo. 160.5.233.
in Vsucapionibus non fit computatio de momento ad momentum. Secus in præscriptionibus. 94.15.142.
Vsucapio quare dicatur bono publico inducta. ibid. num. 16.
Vsucapio non contingit sine possessione. 181.1.122.
Vsucapionis diffinitio. ibid. nu. 2.
Vsucaptum eatenus, quatenus possessum. ibid.
in Vsucapionibus an semper requiratur bona fides ibid. nu. 9.13 123.
Vsufructuarius quos percipiat fructus. 69. 25.102.
Vsusfructus per se æstimatur ac etiam nuda proprietas. 171.8.249.
Vsura an sit, si vendantur res carius ob dilatam solutionem. 208.2.301.
Vsura centesima quę, & vnde appellata. 194.9.284.
Vsura, & pœna differunt ibid. n. 10.
Vsuræ non debentur ante quam sors possit peti. ibid. nu. 14. & 18.
Vsurę non debētur, nisi quatenus debetur sors. ibid.
Vsuræ tanquam accessiones. ibidem num. 13.
Vsuræ, & fructus an debeantur à die inter positæ stipulationis. ibid. nu. 22.286.
Vsuræ sine stipulatione non debentur, nisi datum sit pignus. 98.7.147. Vsuræ odiosæ. ibid nu. 8.
Vsuræ non possunt in mutuo promitti sine stipulatione, etiam si incontinenti adijciatur pactum. ratio quæ. 205.1.292.
Vsuræ odiosæ. ibid. nu. 2.
Vsuræ an excidere possunt sorté. 194.9. 284.
Vulnus læthale quodnam dicatur. 69. 21. 101.
Vxor an præsumatur cauta in bonis mariti, & quo tempore debeat esse cauta. 157 9.10.229.230.
Vxor in quibus casibus se possit obligare pro marito. ib. n. 11.
Vxor validè se obligat, vt liberet maritum carceratum, vel carcerandum. ibid.
Vxorum in alienationibus, & obligationibus solemnia ib. num. 10.
Vxorem interficere graue delictum. 9.1.18
Vxor, & vir eadem caro. ibid.
Vxorem in adulterio deprehensam maritus interficit iure. ibi. nu. 3. & 5.
Vxori potest Ticini relinqui, si statim restituat. 83 8.127.
Vxor an censeatur prohibita relinquere marito, stante statuto ne maritus relinquat vxori. 82.2.125.
Vxor quando possit redire ad virum. 4.5. 9.
Vxor diuertens quando non reddatur viro.

re. ibid. n. 3.
Vxor cognito errore impunè an dimitti possit. 22. 5. 35.
Vxor rem mariti commodatam inconti-nenti repetit. 174. 7. 254.
Vxor repetit dotem, & donationem propter nuptias ob fornicationem viri. 4. l. 8.
Vxor an teneatur sequi virum vagum. ib.
Vxori inopi an debeatur quarta, quæ post mortem mariti facta est locuples. Distingue. 172. 12. 251.
Vxor non potest repudiare legatum, vt sequatur beneficium quartæ. ibid.

FINIS.

PAVLI BELLONI
I. C. SENATORIS MEDIOL.

De Poteſtate eorum, quæ fiunt incontinenti; vel ex interuallo.

LIBER PRIMVS.

RE eſt, priuſquam ad opus ipſum accedamus, pauca quædam referre de ſignificatione ipſius tituli, ſiue inſcriptionis. Quoniam igitur in vniuerſa hac tractatione, diſtinctis capitibus, conati ſumus complecti præcipuè vim, & poteſtatem eorum, quæ incontinenti, vel ex interuallo geruntur, qui nam inde manent effectus, quid referat vtro modo quid fiat, ideo præfari voluimus, huiuſmodi verba, Incontinenti, Statim, Illico, Mox, Protinus, ex interuallo, Poſtea, Poſt, Continuo, *& ſimilia, aliter atq; aliter accipi iuxta ſubiectam materiam, & arbitrium ipſius iudicis Doct. in l. 1. §. 1. ff. de verb. oblig. in l. 1. ff. ſi cert. pet. vbi gloſſ. in verb. Mox. Dec. num. 27. Socin.*

 & Iaſ.

& Ias. in l. diuortio, ff solut. matrim. Rebuff. in l. Labeo, §. item si dominus, versic. Nec placet, ff. de verb. sign. Octau. Vulp. De Præp Aduerb. in verbo Incontinenti, & in verbo Postea, Rot. Rom. decisio. 8 1 1. part. 1. num. 36. & 40. Surd. consil. 550. num. 6. consil. 437. num. 31. consil. 271. num. 2. Ios. Seff. decis. Arag. 16. Thesau. decisio. 30. Fontanell. de Pactis nuptial. claus. 4. gloss. 5. nu. 8. de dictione Postea, & Post Farinac. consil. 12. num. 23. Capic. decis. 37. num. 2. quæ dictioni Statim opponitur. Cic. pro Rab. Quod fiet manifestius ex infrascriptis capitibus. Opponitur etiam verbum Proxime, & Proximus *ijs, quæ fiunt* ex interuallo, *vt apud Ciceronem. Litteras, quas a te proxime accepi. Et de Nat. Deorum. Is, quem proxime nominaui, c. dilectus, de præbendis. &, Nemo diu tutus, periculo proximus. Proximus est, quem nemo antecedit. l. proximus, ff. de verb. sign. Et ideo possunt etiam simul hæc stare, quod quis sit proximus alicui, & eum longo subsequatur interuallo, vt apud Ciceronem obseruauit in Bruto. Duobus igitur summis, Crasso, & Antonio L. Philippus proximus accedebat, sed longo tamen interuallo proximus. Et in frag. Sallustij in fine. Proximum dicebant veteres non solum adhærens, & adiunctum, verum etiam longo remotum, si tamen inter duo discreta nihil medium extitisset. Virg. Æn. lib. 5.*

Proximus huic, longo sed proximus interuallo
Insequitur Salius.

Item proximus dicitur etiam, qui solus est, quiq. neminem antecedit. l. proximi. ff. de verb. signif. l. qui duos. ff. de reb. dub.

SVMMÆ.

1 *CIVITAS quomodo obligetur mutui datione.*

2 *Pecuniam versam esse in vtilitatem Ciuitatis quis probet; & quomodo num. sequent.*

3 *Versum non dicitur, quod non durauit.*

4 *Pupilli, Ecclesia, & aliæ vniuersitates, an eodem iure vtantur circa pecuniam mutuo acceptam.*

5 *Hæres an præsumatur soluisse æs alienum de rebus hæreditarijs alienatis.*

6 *Opinio Auctoris.*

7 *Creditori alicuius soluens an habeat eius creditoris priuilegium, & an pecunia soluta censeatur posterioris creditoris.*

Farina ex frumento ante vendito præsumitur.

8 *Pecunia recepta ab emptore census præsumitur soluta ob temporis breuitatem.*

9 *Ex pretio bonorum venditorum alia, quæ sunt empta præsumuntur comparata. Pretium loco rei succedit.*

10 *Solutio probatur coniecturis.*

11 *Præcedentia declarantur à seque & contra.*

12 *Simulatus præsumitur contractus, vbi paulo ante actum fuit de ineundo mutuo.*

De pecunia mutuo data Ciuitati. Cap. I.

1 CIVITATEM mutui datione † obligari scribit Vlpian. in l. Ciuitas. 27. ff. si cert. pet. Si modo pecuniæ in eius vtilitatē sint versæ. Licet enim quandoq. Ciuitas iure priuatorū vtaē, tamē hic, vt in alijs speciebus, singulare habet ius, ne ad ministratorū culpa dāno aliquo adficiatur. Duar. ad tit. Si cert. pet. ca. 3. in fin. Cēsuit vero Accurs., quem
2 crebriore calculo † sequuntur interpretes in eadem lege, onus illud probandi pecuniam mutuo acceptam, cessisse in vtilitatem Ciuitatis, pertinere ad creditorem. Leonard. Less. De iust. & iur. lib. 2. cap. 20. dub. 2. num. 12. nisi tamen Decurionibus Ciuitatis, populo præsente, siue illius consilio, eandem repræsentanti pecunia mutuo data sit, tūc enim ea probandi necessitas non erit creditori iniungenda. Fachin. lib. 2. Controu. iur. cap. 75. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 196. Non
3 dicitur tamen † versum, quod non durauit. l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso. Verum eo casu, quo huiusmodi exigitur probatio, cum difficillimum sit liquidò id ostendere, & demonstrare, verisimilib⁹ probationibus, quæ à coniecturis peti solent, erimus contenti. Duar. d. cap. 3. in fin. Alb. cons. 205. num. 73. Mantic. de tacit. & ambig. Conuent. libr. 8. tit. 12. 13. & seq. Cuius probationis varij adferuntur modi, quorum vnus ille est, videlicet, quando eo tempore, quo mutuò pecunia fuit ab administratore accepta, pro comperto habetur, Ciuitatem illa indiguisse. glos. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacr. sanct. eccles. in fin. Salic. Castr. in d. l. Ciuitas, vbi Dec. num. 10. Bald. in l. 1. C. si aduers. cred. Redoan. de rebus eccles. non alien. quæstio. 56. cap. 1. Surd.
4 decis. Mant. 15. num. 16. qui † ad pupillos, loca pia, & ecclesiastica idē ius extendunt. Duar. d. cap. 3. Did. Couar. libr. 2. Variar. Resol. cap. 17. num. 3. Surd. cons. 181. nu. 13.

 43. &

43. & seq. vbi hac de re late agit, pro sequiturq. casus, in quibus in ecclesia id sibi vindicat locum in cuius vtilitatem etiam ex longinquitate temporis præsumitur versa pecunia. Crau. de antiq. temp. part. 3. num. 26. Mantic. de tacit. & ambig. Conuent. libr. 3. tit. 15. num. 79. & d. lib. 8. tit. 12. vbi quærit an d. l. Ciuitas procedat etiam in Collegijs, & in alijs Vniuersitatibus. Quid de vxore? Valasc. cons. 83. num. 7. Facit pro prædicta sententia, & modo probandi, quod ait Bart. in l. fin. §. & si, in fine, C. de iure delib. nempe
5 præsumi hæredem † soluisse æs alienum ex bonis hereditarijs alienatis. Confirmatur per l. vlt. ff. de exercit. action. Verum displicuit multis hic modus probandi, ita, vt frequentius in contrariam itum sit sententiam. Alex. in d. l. Ciuitas. num. 11. Ias. num. 18. Rip. in l. si quis mihi bona. num. 10. ff. de pign. Mascard. de probat. concl. 1165. num. 8. Fachin. lib. 2. Contr. iur. cap. 76. reiecta Menoch. sententia cas. 432. De arbitr. existimantis id esse iudicis arbitrio relinquendum. Alcia. in d. l. Ciuitas. num. 18. Mascard.
6 citata concl. nu. 10. Ego † quemadmodum a communi Doct. opinione non puto hac in re discedendum, ita si illico post mutuum, ipsius contractus initi a Ciuitate causa impleta inueniatur, aliud sequerer, maximè cum hic minime exigam liquidissimas probationes, veluti si Ciuitas eguerit pecunia. necessitas enim alicuius inducit præsumptionem erogationis pecuniæ acceptæ mutuo in eiusdem vtilitatem Stephan. Gratian. libr. 1. Discept. Forens. capit. 107. num. 17. & 20. Surd. De Alim. tit. 8. priuil. 34. in fine. Et maximè vbi eguerit ob solutionem rei emptæ, nam credendum est, ex illa pecunia rem fuisse emptam, si statim fuerit secuta solutio. Mantic. d. lib. 8. tit. 15. num. 2. l. fin. C. de alim. pupill. præst. latè Bolog. in d. l. Ciuitas. num. 44. Fœnut. de moment. temp. cap. 27. num. 7 vbi etiam ait,
7 si quis † incontinenti soluat pecuniā creditori alicuius, id præsumi conuentum inter partes, & ita soluens priuilegium dicti creditoris consequitur. id enim efficit modicum interuallum temporis, vt posterioris creditoris præsumatur pecunia soluta priori, & in locum prioris succedatur. Ang. in l. fin. C. de pign. Qua de re videas. l. si ventri. §. fin. vbi Rip. num. 3. ff. De priuil. cred. l. j. vbi glos. C. De his, qui in prior. cred. locum. l. si cum pecuniam. C. de priuil. fisci. Franc. decis. 134. num. 3. & decis. 97. Surd. consil. 444. Paul. Mont. De tut. cap. 39. nu. 141. Bart. in. l. 3. ff. Quæ res pign. num. 5. Gasp. Thes. lib. 2. Quæst. Forens. c. 30. Cost. de fact. scient. & ignor. Centur. 2. dist. 73. Et quod dicam infr. capit. 50. De cessione. Et ideo Surd. decis. 55. num. 8. ait præsumi farinā confectam ex frumento, paulo ante vendito adhoc, vt venditor in re propria præferatur anterioribus creditoribus, arg. d. l. si ventri. §. fina. Et Honded. cons. 35. nu.
8 13. lib. 2. respondit † ex breuitate temporis præsumi factas solutiones de pecunia recepta ab emptore census. Quod alijs similibus comprobat, Surd. d. decis. 55. num. 9. & ex
9 pretio bonorum † immunium venditorum præsumi alia empta, scribit Morot. resp. 20. num. 4. ita, vt empta pariter debeant censeri immunia, cum pretium loco rei succedat. Trita enim est iuris regula, ex postea gestis cognosci, quidnam antea actū fuerit, & à sequentibus maximè incontinenti declarari præcedentia. §. pauo-

pauonum. in Inst. De rer. diuis. Surd. cons. 150. num. 95. Doct. in d. l. Ciuitas. Quamobrem licet so-
10 lutionem † allegans, teneatur regulariter eam probare. l. quinquaginta. ff. de probat. Natt. cons. 569. nu. 1. Mascard. de probat. concl. 78. nu. 18. tamen diuturnitate temporis, & alijs coniecturis, & præsumptionib' id ipsum fieri poterit. Mascard. de probat. concl. 1324. Surd. decis. 105.
11 veluti si dictum sit † soluta fuisse quingenta Titio Mediol. monetæ partim aureæ, partim argenteæ sine dubio solutionis præsumptionem inde poterimus colligere, quod postea Titius eodem monetæ genere sit vsus in emptionem alicuius rei, vel in societatem eam collocando. Afflict. decis. 13. num. 20. Menoch. lib. 3. præsumpt. 135. nu. 16. Calcan. cons. 23. nu. 15. Surd. dicta decis. 55. nu. 8. Quæ præsumptio erit fortior, si ex continenti in prædictos, vel alios vsus Titius pecuniæ idem genus conuerterit. Contra autem paulo ante gesta declarāt sub sequentia, ideo responsum est, præ-
12 sumi contractum † simulatum, si appareat venditorem quæsiuisse pecuniam mutuò super illo fundo postea vendito. Surd. consil. 32. num. 15. Verum de simulatione contractus agendum capite prox. seq.

SVMMÆ.

1 *Simulationis exceptio frequens, nec temerè præsumenda.*
2 *Instrumenti præsumptio. Simulatio quid.*
3 *Simulatiò præsumptionibus ostenditur & quibus num. seq.*
4 *Simulationum plures species. Illicita est probanda.*
5 *Simulationem an arguat modicitas pretij, & pactum de reuendendo, an vero alia reque coniectura, & num. 9.*
6 *Simulationem infert vicinitas actuū. Incontinenti factum arguit simulationem.*
Simulatio ex pactis insolitis.
7 *Datio insolutum fit pro debito statim contrahendo.*
Simulationem non arguit, nec purgat ex interuallo factum.
8 *Crauet. opinio reiecta.*
Simulationem magis arguit pactum in continenti adiectum.
9 *Io. Caualchinus I. C.*
Augustinus Dominicus, Squarciaficus Præses Sen. Med.
10 *In simulationis materia multa iudicis arbitrio relinquuntur.*
11 *Simulatus an sit ne contractus, an secus plurimum refert.*
12 *Locatio bonorum emptorum statim facta, est suspiciosa.*
13 *In emphyteusim an possit statim concedi res em.*

De simulatione contractus. Cap. II.

FREQVENS est in foro ex-
1 ceptio † contractus simulationis, cuius in fine præced. cap. meminimus, quæ licet non sit temerè præsumenda, vbi contractus probatur
2 publico † documento, quod censetur verum, & solemne. Rolād. Vall. cons. 47. num. 25. lib. 4. Alb. cons. 571. num. 4. Ios. Ludou. decis. Perus. 50. nu. 7. tamen quandoq. adeo suspiciosè arguitur simulatio per coniecturas, vt de illa cōstare dicatur, ad cuius veluti cubilia per vestigia, & indicia peruenimus, est autem simulatio veluti mendacium in actionib. vitæ. Less. de iust. lib. 2. cap. 47. dub. 6. num. 45. Neq. dubiū, quin
3 possit ostendi † præsumptionibus, de quibus Panor. Imol. & alij in cap. ad

ad nostram. De empt. & vend. Roman. cons. 423. Anch. cons. 257. Iatē Menoch. cons. 576. Ann. Robert. lib. 2. Rer. iud. cap. 8. cum res sit difficilis probationis, quæ secreto, & cautè solet fieri. Doct. in l. pen. C. plus valere, quod agitur. Mascard. concl. 438. Verum non quæuis præsumptiones recipiuntur, & cum
4 multa † sint simulationum genera, debet in specie illicita simulatio probari. Surd. decis. 23. nu. 17. Rolād. d. cons. 47. num. 30. Decian. resp. 75. num. 6. lib. 5. Alb. cons. 97. nu. 24. & cons. 9. Magon. decis. Flor. 77. num 10. & seq. Grass. de except. cap. 12. & multo magis requirimus præsumptiones iustas, & minimè leues, vbi arguitur contractus simulatus, & vsurarius. Hond. cons. 53. num. 53. lib. 2. Contractum igitur simulatū arguere poterit pretij modicitas, & pactum de reuendendo. Crauet. cons. 156. num. 4. Quod ita debet accipi, vbi pactum illud fuit incontinenti adiectum, secus si ex interuallo. Alex. cons. 38. num. 3. lib. 5. Abb. cons. 5. lib. 1. & cons. 69. lib. 2. Rip. in l. si ventri, §. fin. nu. 7. ff. de priuileg. cred. Cepoll. de simulat. contractus num. 11. Gabriel. De præs. lib. 1. conclus. 13. nu
6 mero 10. Actuum † enim, & contractuum vicinitas infert præsumptionem simulationis. Menoch. de præs. lib. 6. præs. 12. num. 33. Mantic. De tacit. & ambig. Conuent. lib. 13. tit. 38. num. 31. Alb. cons. 97. nu. 3. & cons. 778. nu. 51. & seq. Paul. Gall. De Renunc. lib. 4. cap. 7. num. 4. vide infra cap. 65. & maxime quādo coram ijsdem testibus, & notario sunt initi contractus. Surd. cons. 327. num. 3. Sic etiam ex actuū vicinitate præsumitur fraus. Mascard. de probat. concl. 815. nu. 4. & ex pretio numerato statim redito oritur simulationis præsumptio. Roland. Vall. d. cons. 47. nu. 14. 15. Mascard. concl. 438. nu. 15. Idem quando quis vendit, & statim redimit. Crot. cons. 13. num. 26. vol. 1. Menoch. cons. 1095. nu. 7. & seq. vel modico tempore fuit in possessione bonorum. Alb. cons. 742. num. 11. vel quando statim restituitur depositum: existimatur enim simulatum. Costa De rem. subsid. remed. 103. num. 3. Adeas Farinac. quæst. 162. num. 146. & 218. De simulat. vbi plura cōgerit circa præsumptionem simulationis ex his, quæ fiunt incontinenti. Sol. ad const. Sabaud. tit. De pactis inter empt. & vend. num. 46. vbi late hac de re, præsumitq; simulationem ex eo, quod venditor prædia vtiliora vendit, vt statim alia emeret, excusatq. fraudem, si contractus ex interuallo fuit approbatus, num. 57. Et licet pacta insolita arguant simulationē. Mantic. de tacit. & ambig. Conuent. lib. 8. tit. 29. nume. 38. tamen non erit censendum insolitum, & suspiciosum illud pactum, quo conuenit inter contrahentes, vt fieret insolu-
7 tum † datio pro debito mox contrahendo. Menoch. cons. 576. num. 35. & 40. In summa innumerabilibus hoc posset comprobari exemplis, nimirum ex gestis statim fraudem, & simulationem quæ multis solet obtendi, & obscurari inuolucris, & integumentis, præsumi, & quemadmodum pactum quod sequitur ex interuallo non arguit simulationem, ita nec purgat. Mant. d. lib. 8. tit. 25. num. fin. confessio tamen partis ex interuallo inducit aliquam simulationis præsumptionē. Mant. lib. 13. tit. 25. num. fin.

8 Verum non defuerunt, qui contrariam † secuti sunt opinionem, existimantes, immò maiorē simulationis,

lationis, & fraudis coniecturam colligi ex pacto adiecto ex interuallo, quā si incontinenti adiectum fuisset, Crauet. d. cons. 156. num. 18. Quæ sententia non placet. Sol. dicto tit. De pactis inter empt. num. 42. nam vbi adijcitur pactum ex interuallo, censetur sponte, & ex mera liberalitate adiectum, nec credendum ad cautelam a callidis Pragmaticis id fuisse excogitatum, vt inquit Crau. d. num. 18. quem sequitur Menoch. alijs tamen concurrentibus coniecturis, & adminiculis. & faciunt optime tradita ab ipso Abb. d. cons. 69. lib. 2. Angel. in d. l. si ventri, §. vlt. Osasc. decis. 12. num. 10. Roland. Vall. cons. 69. num. 27. & 36. lib. 3. vbi ait pactum hoc adijci statim, Mascard. concl. 441. num. 9. Facit etiam simile pacti legis commissoriæ in pignoribus, de quo c. 39. infra. De lege commissoria. Vbi igitur alia non concurrant, crediderim maiorem suspicionem argui ex pacto incontinēti adiecto, quam ex interuallo. Octo autem dierum, vel decem interuallum non dicitur modicum. Quamobrem prædictam excludet præsumptionem, Mantic. De tacit. & ambig. Conuent. d. lib. 8. tit. 20. num. 24.

9 Prædictæ autem duæ † coniecturæ, videlicet modicitas pretij, & pactum statim adiectum de retrouendendo non sufficiunt ad probandam simulationem, nisi etiam doceatur, ementem solitum esse fœnus exercere. Doct. in l. 2. vbi Cagnol. num. 50. C. de pact. inter empt. & vend. Sol. eodē loco Menoch. cons. 358. & præs. 122. lib. 3. Decian. resp. 2. num. 132. lib. 1. Hond. cons. 33. nume. 66. lib. 2. Mascard. conclus. 447. Fab. de err. Prag. dec. ad 9. err. 9. Fachin. lib. 2. contr. iur. cap. 12. vt etiam respondit nuper præstantiss. I. C. Ticin. & Feudatarius Io. Caualchinus, alumnus meus, & Illustrissimi Augustini Dominici Squarciafici, Senatus Præsidis gener, cuius valde erudito responso me libentissime subscripsi.

12 Cæterum in vniuersa hac materia quamplurima relinquuntur arbitrio iudicis, qui potissimum præ oculis habebit qualitatem personarum, Menoch. & Masc. dictis locis. Alciat. resp. 40. lib. 1. Coras. lib. 3. Miscell. cap. 9. Couar. lib. 3. var. Resol. cap. 8. nu. 4. inde

11 autem maxima vtilitas † manat, an contractus sit simulatus, nec ne, c. ad nostram. De empt. & vend. c. illo vos. De pign. gloss. in c. conquestus, De vsur. Abb. d. cons. 69. in princ. Cepoll. d. tract. De simul. cōtract. Couar. lib. 3. variar. Resol. cap. 9. num. 1. Non est alia omittenda huc spectans simulationis † coniectura, quæ colligitur ex locatione bonorum statim post emptionē facta, Barr. in l. sicut, §. superuacuum, ff. Quibus mod. pign. vel Hypo. sol. Robert. Ann. d. lib. 2. Rer. iud. cap. 8. latiss. Farinac. vnde plura desumes, de simulat. quæst. 163. num. 120. Vide Giurb. decis. 22. nu. 11. Quamobrem existimarunt nonnulli non posse rem vēditam statim dari venditori in emphyteusim ab emptore. Verum contrarium recipitur ob l. fundi partem. ff. de cōtr. empt. cuius tamē legis alia est prorsus species. Anton. Gam. decis. 113. & decis. 39. vide infr. cap. 54. in fine.

S V M M Æ.

1 Trebellianica cessat in relictis pio loco.

Hoc procedit etiam in primi gradus liberis.

2 Trebellianica non habet locum, vbi pio loco

loco est facienda statim restitutio, secus si ex interuallo.
Et quomodo id procedat.

De Trebellianica non detrahenda de relictis pia causa. Cap. III.

CEssat Trebellianica in multis casibus, quos non est operæ pretium hic congerere. Inter eos
1 † vnus est, quãdo piæ causæ relinquitur, nam de huiusmodi relictis non detrahitur Trebellianica, vt in auth. similiter, C. ad legem Falcid. Gabriel. ad Trebell. concl. 11. Menoch. consil. 737. num. 18. & seq. Quod procedit etiam in libris primi gradus, Honded. consil. 73. nu. 43. volum. 1. Temperatur hoc, vt ita demum sibi vindicet locum, si incontinenti sit facienda restitutio
2 † pio loco. secus si mediatè, & ex interuallo, tunc enim locus est detractioni Trebellianicæ. Honded. dict. num. 43. Verum eo casu, quando ex interuallo, & sub conditione facienda est restitutio, detrahitur quidem Trebellianica ab ipso grauato, verum eueniente casu fideicommissi, & vocationis piæ causæ restituitur Trebellianica: immo grauatus restituere sub conditione pio loco, cauet de restituenda in eum euentum Trebellianica, Gabr. d. conclus. 11. num. 6. Hond. consil. 64. num. 68. volum. 1. Vide Mariscott. lib. 2. Variar. Resolut. cap. 72. num. 14. & seq.

SVMMÆ.

1 *Separatur thorum ob fornicationem alterius ex coniugibus.*
Tunc vxor sibi repetit dotes, & donationem propter nuptias, quando adest fornicatio viri.
Vxor an teneatur sequi virum vagum.
2 *Ecclesia iudicium in separatione Thori.*
3 *Vxor diuertens propria auctoritate, quando non reddatur viro, & num. 4.*
4 *Spoliatus non restituitur, vbi fit spoliatio legis auctoritate, vel adest notorius defectus in spiritualibus.*
5 *Vxor quando possit redire ad virum.*
6 *Dote an priuetur vir male tractans vxorem.*
Pœnitentia quando prosit.
7 *Cedentem bonis pœnitere.*

De separatione thori. Cap. IV.

1 FORNICATIO † tàm mariti, quàm vxoris est iusta separandi thori causa. Canon. in c. quæsiuit. de diuort. c. ex litteris. eod. tit. cap. quemadmodum de iure iur. Socin. iun. cons. 32. lib. 2. Couar. 4. part. decret. despons. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 8. & seq. latiss. Farin. agit de separatione thori q. 143. Thes. for. eccl. de spon. & matr. c. 24. nu. 111. Fachin. cons. 42. lib. 1. Deciā. resp. 26. num. 14. lib. 4. Quod procedit, siue fornicatio sit cum muliere soluta, siue nupta. Alb. vbi Vinc. Anibald. cons. 636. M. Anton. lib. 1. variar. resol. cap. 35. Seraph. Oliu. decis. 226. & ideo poterit vxor diuertens à viro sibi dotem suam petere, & habere. Thes. decis. 130. nu. 4. & donationem propter nuptias lucratur Anton. Gama decis. 234. nu. 3. Seraphin. Oliu. decis. 1315. num. 1. Vagum etiam virum non tenetur vxor sequi, nisi statim sit rediturus. Farinac. de delict. carn. quæst. 143. nume. 283. Iudicium
2 † tamen ecclesiæ erit necessarium, cap. litteras. de restit. spoliat. Decian. resp. 68. num. 4. vol. 5. M. Anton. d. Resol. 35. in fine Clar. vbi Baiard.

aiard. num. 91. in §. adulterium. Quamobrem si propria † auctoritate diuerterit vxor, debet reddi viro, quem dicitur spoliasse, nisi tamen notoria sit fornicatio, vel nisi possit incontinenti probari. Alb. d. cons. 636. Decian. d. resp. 26. & 68. Menoch. cons. 850. alias refert causas ob quas non reddatur vxor marito. Nam quorsum cogatur ad virum accedere vxor, quæ paulo post ab eodem possit diuertere? Et hic † est casus præcipuus, & singularis, quo spoliatus non debet restitui, cum spoliatio fiat a iure, & legis auctoritate. c. quemadmodum de iure iur. c. Agathosa. 27. q. 2. cap. dixit. 32. q. 1. Non solum igitur non cogitur vxor redire ad maritum, si notoria sit fornicatio ob confessionem mariti, vel ob cohabitationem, sed etiã si aliter constet de notoria fornicatione, vel incontinenti offerantur probationes. Quod postremum non probat Couar. de sponsalib. d. par. 2. cap. 7. §. 5. num. 12. in fine. Et licet contrarium videlicet notoriam fornicationem non impedire restitutionem latè probet Decian. prædictis in locis, tamen sententiã Couar. sequitur Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 12. num. 22. Farin. d. quæst. 143. num. 63. §. Notorium. Etenim, vbi notoria est fornicatio, auctoritate legis diuertit vxor, & licet non posset diuertere, quod tamen secus est, iuxta prædicta, nihilo minus vbi discessit, non cogitur redire, cum etiam notorius defectus obstet agenti interdicto recuperandæ in spiritualibus, Couar. d. §. 5. num. 10. & seq. gloss. & alij in d. c. litteras. de restit. spoliat. Menoch. de recuper. possess. remed. primo, num. 131. idem probata incontinenti sæuitia, & consanguinitate. Sanch. de matr. lib. 10. disp. 18. nu. 2. vel minori ætate tempore matrimonij Marisc. lib. 2. c. 121. nu. 110.
5 & seq. Quod si vxor sine culpa viri ab eo secedat, & postea velit redire, debet recipi, alioquin dicetur spoliata. Quod intelligendum dato modico interuallo, nec enim dicitur diuertisse, quæ statim redijt, vt dixi cap. 8. latè hoc probat Surd. de alim. tit. 1. quæst. 32. nu. 26. & seq.
6 & ideo licet vir priuetur † dote, qui male tractat vxorem, tamen secus est, si re integra incipiat eam bene tractare. Sic dicitur de filio ingrato pœnitentiam agente, & de filia, quæ redijt ab bonam viuendi consuetudinem, exuitq; prauos mores. Surd. ibid. nu. 32. sic potest eum
7 pœnitere, qui bonis † cessit, videlicet incontinenti, dum res est integra. Brun. de cession. quæst. 14. D. Cost. de re integra quæst. 74.

SVMMÆ.

1 *Spoliatus ante omnia restituendus, etiã si a iudice sit spoliatus.*
2 *Spoliatum quanto tempore possidere oporteat, vt restituatur.*
3 *Spoliatus an restituendus, vbi spolians vult statim probare dominium, & num. sequenti.*
4 *Probationes, quæ offeruntur incontinenti nunquam censetur reiecta.*
5 *Prædo spoliatus restituendus.*
6 *In quibus interdictis cesset illa reg. Dolo facis, & non possit opponi exceptio dominij.*
Rem. canon. redintegranda datur contra titulatum.
7 *Attentatorum iudicium priuilegiatum magis, quam recuperandæ. Et quæ exceptiones in eo non procedant.*

De spoliatore, & spoliato.
Cap. V.

1 POSSESSIONIS † spoliatorem summopere abhorrent leges nostræ, & ideò in eius odium multa fuerunt constituta, & illud præcipuè est sancitum, vt non audiatur spoliator, nisi omnia restituat spoliato, Tritissima est regula, spoliatum ante omnia esse restituendum. cap. fin. De ordin. cognit. l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam de vi publ. c. in litteris, de restit. spoliat. Et quidem integrè. cap. conquerente. vbi Ba'd. de restit. spoliat. c. grauis, eod. tit. Bald. cons. 135. volum. 2. Rip. & alij, in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. poss. Tiraq. De retract. conuent. §. 4. in glos. 1. num. 23. Bertazzol. cõs. 71. num. 3. in ciuilibus. Hond. cons. 23. num. 15. & seq. lib. 1. Alb. cons. 287. num. 56. & seq. cons. 416. nu. 3. cons. 433. num. 4. ubi agit de spolio facto a Iudice, a quo spoliati sunt incontinenti per superiorem restituendi. And. Gaill. obs. 76. nu. 13. lib. 2. Matiscott. lib. 1. Variar. Resol. cap. 59. num. 25.

Quanto autem tempore debeat
2 frui pacifica possessione, † qui asserit se spogliatum, est iudici arbitrarium. glos. in c. 1. 3. q. 2. Vberrimè prædictam regulam cum extensionibus, & restrictionibus explicat Anton. Gabr. lib. 5. com. opin. de resti t. spoliat. concl. 1. & seq.

3 Si igitur aduersus † spoliatum, agentem interdicto recuperandæ opponatur exceptio dominij, siue tituli, non debet attendi huiusmodi exceptio. Alciat. in l. post contractum. ff. de donat. num. 57. Mynsing. lib. sing. obs. cap. 85. num. 5. cent. 3. Andr. Gaill. lib. 2. Pract. obs. cap. 75. Rip. in d. §. nihil commune. nu. 73. Gabr. d. concl. 1. num. 45. Stephan. Gratian. lib. Discep. forens. cap. 142. num. 1. & 13.

Quod intelligunt Doctores procedere, nisi dominium incontinenti probetur. Ias. in d. §. nihil commune, num. 45. Dec. cons. 449. nu. 20. Bertazzol. con. 32. nu. 7. in ciuilibus. Alb. cons. 433. nu. 12. Hond. cons. 21. nu. 34. vol. 2.

4 Probationes enim † quæ incontinenti offeruntur nunquam censentur exclusæ. Abb. in cap. super eo. in fin. de offic. deleg. & dicuntur fieri probationes in continenti arbitrio iudicis, Menoch. de arbitr. cas. 20. & de recuper. remed. 1. nu. 159. Mascard. conclus. 687. in fin. Marisc. lib. 2. variar. resol. cap. 121. nu. 75. 76. Vide Becc. cons. 89. num. 18.

Verum ego semper in diuersam inclinaui sententiam, quam conatus sum tueri in interpretatione d. §. nihil commune, nimirum de possessione deturbatum, siue deiectum, quem nos spoliatum dicimus, esse illico in pristinum restituendum, nec audiendum spoliatorem, etiamsi paratus sit dominium suum statim probare. c. litteras. de restit. spol. l. 1. C. si per vim. vel alio modo, vbi sine aliqua cunctatione restituitur. d. l. si quis ad se fundum. Confirmatur hæc sententia, nam hæc restitutio nõ titulo, aut iure petentis, sed odio spoliantis nititur, c. fin. de ordin.
5 cognit. Quamobrem † etiam prædo, & iniustus possessor nullum habẽs in re titulum si fuerit spoliatus, debet restitui. l. 1. §. qui à me, ff. de vi, & vi arm. c. in litteris de restit. spoliat. Menoch. d. remed. 1. num. 109. Gabr. d. concl. 1. in princ. Ne-
6 que hoc casu, vbi † agitur interdicto recuperandæ, habet locum illa regu la. Do-

la. Dolo facis &c. l. dolo, ff. de doli except. c. dolo facit, de reg. iur. lib. 6. Andr. Gaill. d. lib. 2. Obser. 75. num. 4. Caroc. decis. 134. num. 7. quæ procedit in interdicto adipiscendæ, Surd. decis. 333. num. 7. Osasch. decis. 133. num. 9. Immo in interdicto retinendæ, vti possidetis, non admitti exceptionem dominij, etiam incontinenti probandam cen suit, idem Surd. cons. 93. num. 7. vi deas Menoch. de retin. rem. 3. num. 672. cum seq.

Prædictam opin. sequitur Boer. decis. 238. num. 2. Natt. cons. 419. num. 5. & 6. vide Mastard. dicta concl. 687. nu. 20. Adeas Menoch. de recuper. rem. 1. quæst. 21. & cōs. 2. nu. 189. Marisc. dicto cap. 121. num. 76. Valasc. consult. 88. num. 2. Excipio tertium, qui velit statim ius suum ostendere Rot. Rom. decis. 201. part. 2. num. 2. in nouiss. Alb. dicto consil. 433. nume. 16. & alios casus, de quibus ibidem Menoch. & alij, nam cum hæc quæstio latè pateat, & à me fuerit in scholis disputata, satis est indicare tamquā sedes ipsius materiæ, vnde omnia possis haurire, & contrariis respondere. Nec omitto Hond. dict. cons. 21. loqui eo casu, quo probationes non offeruntur, sed constat de domi nio spoliatoris, & de non iure spolia ti. Morot. resp. 96. Menoch. d. remed. primo. quæst. 16. & seq. vnde licet plura desumere ad hunc tractatum spectantia, item vbi non adest uis, incontinenti fit probatio. M. Anton. resol. 59. cas. 24. lib. 2. Decius cons. 191. nu. 9. Pulchrè M. Tullius in orat. Pro Cæcin. agit de illo, qui possessione fuit deiectus. Dabitur igi tur etiam contra titulo possidentem rem. recuperandæ, iuxta congestos per Laderch. cons. 106. nu. 14. Bertazzol. cons. 20. nu. 2. Galuan. cons. 19. Benint. decis. 33. Torr. ad d. Star. 54. num. 12. Gaball. cons. 57. nu. 8. lib. 2. & per Menoch. de recuper. rem. 15. num. 89. Myn. cēt. 3. obs. 85. Becc. cons. 75. num. 4. Stephan. Gratian. cap. 318. Discept. forens. num. 41. M. Anton. resol. 37. num. 9. Surd. consil. 28. Marisc. lib. 1. Resol. cap. 59. contra Laderch. cons. 75. Men. cons. 2. num. 171.

Multo min' debet admitti prædi-
7 cta exceptio in iudicio attentatorū, quod est magis priuilegiatum, quam recuperandę, attentata enim debent ante omnia reuocari in odiū illius, qui leges, iudicem, iudicium, & partem contempsit. Rot. Auen. decis. 8. Stephan. Gratian. Discepr. Forens. 142. num. 18. & 19. Marisc. lib. 2. var. Res. cap. 121. num. 56. & seq.

SVMMÆ.

1 *Possessio recuperari potest, & num. seq.*

2 *Spoliato an possit alterum spolium obijci.*

3 *Spoliatus, nec spoliatur dicitur, vbi statim recuperatur possessio.*

4 *Possessionem non solum per nos, sed etiā per alios possumus recuperare, eti am conuocatis amicis, sed statim.*

Inuasorem, & furem an liceat interfice re. Et quid in clericis. Semē potest statim effundere cognita per vim.

5 *Possessionem quando dicatur quis incon tinenti reuocasse.*

6 *In successiuis turbationibus dicitur quis semper statim se, & sua defendere.*

7 *Aedificatum à vicino quando ex interuallo possit destrui.*

8 *Iniuriam tacens dicitur remisisse, nisi sit successiua.*

9 *Mariti iniuriā, qui meretricem retinet,*

an dicatur remisisse vxor.
Iniuria quadam semper præsentes.
10 *Appellare semper licet ob grauamen successiuum.*
11 *Possessionem occupatam a legataria vitiose recuperat hæres etiam ex interuallo.*
Quod declarat auctor.
12 *Patrem vlcisci licet quocumque tempore, exemplum pulchrum.*

De possessione statim recuperanda,
Cap. VI.

PRÆCEDENTI capiti præsens est valde ad fine. Vis omnino, & violenta spoliatio possessionis ꝓhibetur, et ideo non solū possumus eū, qui cū armis venit armati repellere confestim, sed etiam si fuerimus
1 de possessioue † deiecti, eundē non ex interuallo, sed statim deijcere ob recuperationem possessionis. l. j. ff. de vi, & vi armata. l. 3. §. eū igitur, ff. eod. sicq; vltrà alios varios modos consulitur possessori aduersus violentum inuasorem, & deiectorem. Cęs. Vrsill. ad afflict. decis. 19. num. 4. & & 5. ita, vt qui continuò vi ereptam possessionem vi recuperat effracto, & reuulso ostio, sublatisq; omnibus impedimentis, in pristinam causam reuerti potius, quam vi possidere intelligatur. l. qui possessionem. ff. de vi, & vi armat. Corn. cons. 193. & cons. 280. lib. 3. Quamobrem in il-
2 la queſtione.† An spoliato obijci possit alterum spolium, ita distinguitur, vt si secundum spolium sit factum ex interuallo illi possit opponi, & vltimum sit restituendum, secus si spoliatus suum spoliatorem statim de possessione deiecerit. Valasc. cons. 88. Farin. De Furt. quæst. 135. nu. 79. & seq. Benint. dec. 8. Menoch. De recuper. rem. primo, nu. 382. &
3 seq. immo nec dici potest † spoliat⁹, qui statim suam recuperauit possessionem. Cephal. cons. 460. num. 31. vol. 4. Nec spoliatus igitur, nec spoliator dicitur. Neq. verò solum per
4 nos ipsos, sed etiam per † alios possumus possessionē recuperare. l. cū fū dum. 18. §. emptorem. vbi glos. ff. de vi, & vi armat. quam legem ita intelligit Alex. in l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. num. 9. ff. solut. matri. etiam cōuocatis amicis. Crau. cons. 4. Menoch. d. rem. 1. nu. 385. Quod permittitur etiā pro recuperatione animalium ablatorum, sed debet fieri incontinenti. Farinac. cons. 65. num. 26. & vim intelligo etiam illatam a Iudice. Massin. Distinct. 45. vide Guliel. Onciac. lib. Quæst. Iurisphil. cap. 5. Immo licet inuasorem interficere, quando aliter non possunt res defendi sine vitæ periculo, vt optime probat Andr. Fachin. lib. 1. contr. iur. cap. 31. Vide Vasq. lib. 1. c. 2. contr. illustr. num. 4. Cum tamen aliud videatur dicēdum in clerico. Vid. Felin. in c. 1. de homicid. & eiusdem Repert. in verb. Clericus in fine. Farin. de homicid. quęst. 125. nu. 221. Furē igitur licet statim percutere. Qua ratione cognita per vim potest incōtinenti semen effundere. Sanch. lib. 2. de matri. disp. 22. nu. 17. licet alias læthali se obstringat peccato, quæ statim a coitu effundit vrinam, vel quid aliud facit, quo semem expellat. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 20. nu. 3.
5 Cæterum circa † principem quæstionē dicitur quis statim recuperasse possessionem arbitrio Iudicis, si id fecerit quamprimum oblata fuerit commoda occasio, etiam ex interuallo, considerata qualitate rei, & personarum iuxta ea, quæ tradit Abb. in cap. potuit. de locat. nu. 12. Bart. in d. §. eum igitur. l. 2. §. confestim, ff. ad S. C. Tertyll. Dec. cons. 460. num.

num. 18. & seq. Menoch. d. rem. j. num. 385. Morot. resp. 8. nu. 30. & seq. Marant. in sua prima Disput. num. 27. Valasc. d. decis. 8. nu. 6. Quamobrem incontinenti dicetur recuperata possessio, etiam si id factum sit intra sex menses, vbi nimirum eo tempore spoliatus se comparauit ad recuperationem, vt tradit doctissimus Raudensis cōsil. 21. nu. 241. lib. 1. modo nulla recuperanti possit adscribi negligentia, cum varie hic terminus Incontinenti accipiatur. Franc. Zoann. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. part. 2. nu. 55. Rot. Gen. decis. 31. num. 9. imò etiam post decenniū dicetur incontinenti recuperata, si ante illud tēpus fuerit quis impeditus, ne recuperaret. Rot. Gen. decis. 31. num. 9. Lancell. De attent. lit. pend. 2. part. cap. 4. limit. j. num. 28. Cæs. Vrsil. ad decis. Afflict. 289. num. fin. vbi affert exēplū in depopulatore agrorum. Addo Farinac. late hac de re agētē De furtis quæst. 174. nu. 77. & seq. vbi ait pœnam l. si quis in tantam, C. vnde vi, & alias impositas bullis Pontif. non habere locū contra recuperantes statim suā possessionē, nam, vt supra dixi, isti censentur reuerti ad pristi-
6 nam causam. Vbi etiā † turbatio est successiua, iuxta prædictos incōtinēti censetur quis facere, licet post decenium fecerit, vt apparet ex congestis à Carpan. in stat. Mediol. c. 342. nu. 47. & seq. vol. 2. vbi idcirco affirmat posse vicinum propria auctori-
7 tate etiam ex interuallo † ædificatum ab altero vicino destruere, cum non momento temporis, sed successiuè perturbetur. Sed tūc quandocūq; quis ius suum tueatur recuperādo, vel conntinuando possessionem, semper incontinenti dicetur fecisse. Quamobrem licet tacens dicatur
8 † remisisse iniuriam, tamen si iniuria sit successiua, secus erit, veluti, si
9 maritus † cum aliqua meretrice, siue pellice adsidue consuetudinē habeat, nam vxor poterit quandocunque voluerit ad animum reuocare hanc iniuriam, quam adsiduè dicitur à marito accipere. iuxta cons. Fachin. 42. num. 22. lib. j. D. Cost. de re integra Distinct. 61. num. 16. Sūt enim quædam iniuriæ huiusmodi, vt omnibus interuallis præsentes esse videantur P. Aerod. lib. 8. Rer. iud. tit. 6. cap. 2. Accedat etiam ob metum reuerētialem, & ob potestatem, quam in vxorē habet maritus, non censeri illam silentio remittere iniuriam. M. Anton. Resol. lib. j. cap. 35. Eadem ratione qui sentit
10 grauamē † successiuū, semper potest appellare, exemplum in carcerato, & in eo qui se ex cusat à muneribus, quæ successiuè imponuntur. Fœnut. De momento temp. c. 10. nn. 4. & 5.
11 Item hæ res etiam ex interuallo † potest propria auctoritate recuperare possessionem occupatam à legataria vitiosè, quia id dicitur facere incontinenti, cum successiuè turbetur. Torniol. consil. 92. num. 22. Quod intelligo cū aliquo temperamēto, videlicet, si nunquā amisit animum recuperandæ possessionis, ob virtutem decreti continuatiui, sed fuit impeditus, iuxta prædicta. Menoch. dicto rem. primo, nu. 385, alioquin sequeretur absurdum, vt quis posset semper propria auctoritate recuperare possessionem, allegando se turbari successiuè, nam aduersario, qui spoliauit detinente, semper verum est turbari spoliatū. & tamen nō aliter leges permittunt propria auctoritate possessionem recuperari, nisi fiat incontinenti recuperatio. Hoc igitur intellige iuxta superius tradita. Addo Farin. de homicid. d. quæst.
12 125. num. 218. & † pulchrum exēplum

plũ, quod mihi indicauit clariss. meus collega Octauianus Picenardus, & refert, P. Aerod. dict. lib. 8. Rer. iud. tit. 4. cap. 36. de illo, qui patris interfectoré occidit, cui nihil obfuit medium interuallum, quo minus impunè ferret homicidium. Perpetuò enim videtur incontinenti, & officiose occidere, qui quocunq. tẽpore patris vlciscendi causa occidit.

SVMMÆ.

1 *Vim vi licet repellere pro defensione rei, & vita.*
Ciceronis oratio Pro Milone scripta, nõ habita.
2 *Aggressorem possumus vi interficere.*
Confæderationes pro defensione sunt licita.
3 *Licitum est aliquem occidere ad necessariam defensam cum moderamine tutela.*
4 *Moderatio tutelæ inculpata in quibus cõsistat.*
5 *Lex Atheniensium de vi, & contumelia incontinendi propulsanda.*
6 *Defensio corporis statim debet fieri, rerũ etiam ex interuallo.*
7 *Incontinenti, quando dicatur secutum homicidium, vt euitetur animus deliberatus, vel vt dicatur ad necessariam defensam. Nam inter hac est differentia.*
8 *Excedens modum tutela inculpata, vel defensionem punitur tantum extra ordinem.*
9 *Iracundia calor difficile cohibetur.*
10 *Honoris, & vita causa aquiparatur.*
11 *Honoris tuendi gratia multa concessa incontinenti.*
12 *Mentiri aliquem affirmans ex interuallo an excusandus.*
13 *Relatio criminis, quid.*
Recriminatio. Mutua accusatio an permittat.
Exempla plura.
14 *Querelatus querelantem non querelat.*

De homicidio ad necessariam defensionem patrato. Cap. VII.

1 SI licet pro defensione † possessionis, & rei suæ vim vi repellere, vt vidimus in præcedenti capite, multo magis id erit concessum pro tutela corporis, l. vt vim. ff. de iust. & iur. quam copiosis, & eleganti orationis genere scripsis commentarijs illustrarunt Mar. Salom. & Franc. Zoann. & alij. quid est, quod sine vi contra vim possit fieri inquit Cicero? Huc pertinet Cic. oratio pro Milone, quam scripsit, non habuit Petr. Vict. lib. 20. var. lect. cap. 18. armis enim, vel potius armorũ timori tunc cessit toga. Aggressorẽ
2 itaque possumus impunè † interficere Farin. de crim. læs. Maiest. quæst. 113. insp. 4. num. 129. & ideo confæderationes pro defensione sunt licitæ. Farin. quæst. 113. insp. j. nu. 37. vide quæ de statua re inanimata scripsit P. Aerodius lib. 3. rer. iud. tit. 16. cap. 3. Sit enim homo homini homo, vel Deus potius, quam lupus, vt vetere fertur dicto. l. itaq; 4. l. scientiam. 45. §. qui cum aliter. ff. ad legem Aquil. l. is qui aggressorẽ. l. si quis percussorem. C. de sic. Dec. in d. l. vt vim, num. 26. Menoch. de arbitr. cas. 257. & cognatione, affinitateq. diuino, humanoq. iure homo homini coniunctis est. Petr. Aerod. lib. 8. Rer. iud. tit. 4. cap. j. latè Lessius De iust. & iur. cap. 9. lib. 2. dub. 8. Hoc etiam caput ex illis est, quæ latissimè patent, & certis in locis à Doctoribus examinantur, ideò breuiter ea tantum attingam, quæ huc spectant, sede materiæ indicata. Addo Vasq. lib. 1. Contr. Illustr. cap. 18. Quod igitur dictum est, ita

demum

demũ procedit, ſi fiat cũ moderamine tutelæ inculpatæ. Doct. in d. l. vt vim. Maſcard. de probat. cõcl. 1131.
3 nimirum † ad neceſſariam def. Etenim ſi quis hominem interficiat, cũ aliter poſſit ſe tueri, non cum moderamine tutelæ inculpatæ, vel ad neceſſariam defenſionem occidiſſe, ſed potius ad vindictam exiſtimabitur. Andr. Fachin. lib. 1. contr.
4 iur. cap. 30. Hæc † autem moderatio in tribus paſſim exiſtimatur conſiſtere, videlicet in modo, in tempore, & in cauſa. gloſſ. in l. 1. C. vndè vi, Bologn. in d. l. vt vim. num. 87. Maſcard. d. concl. 1131. nu. 31. & in ſumma debet eſſe æquabilis defẽſio, remota ab omni culpa, pro modo videlicet periculi, qui modus ſeruatur, cum vim defendẽdo propulſamus, ideſt, quatenus noſtri, noſtrorumvè defenſio exigit, non vlciſcendo. Coraſ. in d. l. vt vim, num. 7. Cuiac. lib. 5. obſ. cap. 18. Defenſio igitur requiritur, & moderamen, & quidem incontinenti, neq; enim ad defenſam quidquam ſolet fieri ex
5 interuallo, & ideò in leg. quoq; † Athenienſium de vi, & contumelia propulſanda apud Demoſthenẽ additur dictio *euthys*. Cuiac. d. c. 18. Marius Salom. in d. l. vt vim. num. 6. Marant. in ſua prima diſput. nu. 27. D. Coſta De re integra diſtinct. 61. nu. 11. Paul. Gall. De Renunc. lib. 4. cap. 7. Farinac. de homicid. quæſt. 125. num. 338. & 340. & nu.
6 211. vbi affert diſcrimen inter † defenſionem rerum, & perſonæ, quod illa fieri poſſit, etiam ex interuallo, vt dixi in præcedenti capite, hæc autem debeat fieri incontinenti, ideſt in ipſo congreſſu, & rixa ante quàm
7 ab armis recedatur, quidquid dici poſſit circa excuſationem animi deliberati, Caball. de omni genere homicidij, nu. 96. & ideo quod ait idẽ Farinac. conſil. 2. num. 8. videlicet cenſeri commiſſum homicidium in continenti, etiam ſi effluxerit tempus 30. dierum, modo iracundiæ calor durauerit, nõ procedit quoad neceſſariã defenſionem, vt etiam ſe ipſum declarauit idem Farinac. De homicid. quæſt. 126. num. 214. Præſumitur autem factum homicidium incontinenti, & ad defenſam; ſi probetur interfectum inſultum feciſſe contra interfectorẽ. videas Dec. in c. in præſentia de prob. nu. 14. Farin. d. quæſt. 125. num. 433. Hac tamen in re plurimum verſatur iudicis arbitrium. Cuiac. d. cap. 18. Menoch. de arbitr. caſ. 11. neq; enim ob nimiam factorum multiplicitatẽ certa regula hac in re poteſt tradi, ſed iudex ex varijs circumſtantijs arbitrabitur, an quis ſteterit in meris finibus defenſionis, an verò exceſſerit modum neceſſariæ defenſionis, progreſſuſq; ſit ad vindictam. Abb. in cap. olim de reſtit. ſpoliat. Bald.
8 in d. l. vt vim num. 20. Quo caſu, vbi videlicet quis excedit modum inculpatæ tutelæ, vel defenſionem, quæ putat differre Salom. in d. l. vt vim. num. 10. & 11. non punitur pœna ordinaria, ſed extra ordinem pro modo exceſſus. difficillimum e-
9 nim eſt iracundiæ † calorem cohibere, & iuſta abreptum ira ſibi temperare, & modum adhibere in defenſione. P. Aerod. lib. 8. Rer. iud. tit. 4. cap. 32. l. ſi adulterium. §. imperatores, ff. de adult. l. Gracchus. C. eod. l. diuus. 5. ff. ad leg. Pomp. de Parricid. Bald. in d. l. vt vim. nu. 27. Salom. num. 11. qui reſpondet contrarijs, de quibus Dec. in d. l. vt vim num. 18. Claud. de Seiſſ. num. 101. & ſeq. Menoch. de arbitr. caſ. 278. Andr. Fachin. lib. 1. Controu. iur. cap. 32. Farinac. d. q. 125. nu. 396. Caball. d. tract. De omni

omni genere homicid.nu.98.& seq. Vide quæ infrà dicā in duob⁹ prox. sequentibus capitibus. Illud non o-
10 mittam hoc loco, cum honoris,† & vitæ causa æquiparentur. Caball. De omni gen.hom.nu.89. Zoan. ad d.l. vt vim.part.2.num.17.& 18. immo pluris faciant viri probi, ingenui, & nobiles honorem, quā vitam. l. isti. ff. De eo, quod metus causa, multa
11 fieri incontinenti† posse honoris tuendi gratia, quæ alioquin ex interuallo facta, non remanerent impunita. Exemplum est inter cætera,
12 quādo† quis ex interuallo ait aliquē mentiri, à quo insigni aliqua contumelia suam putat læsam fuisse existimationem. Farin. De Diuers. crim. q.105. nu. 333. Dici pōt hæc relatio
13 †criminis, cum nimirum ideo iure factum quid aliquis dicit, quod ali⁹ ante iniuria lacessiuerit. Cic. lib. j. De Inuent. Relatio criminis dicitur in. l. 5. ff. de publ. iud. quando quis vult accusare suum accusatorem antequam, se ipsum purgauerit, quod non licet, constitutionibus enim obseruatur, vt non relatione criminū, sed innocentia reus purgetur d. l. 5. alias, vt à Gratiano fuit rescriptum ne ipse quidem cognitor securus esset. Hoc autem iure ordinario locum habet; nam hoc genus mutuarum concertationem recipitur à Senatu, vel à Principe extra ordinem. Exemplum nobis suppeditat ex Plinio Petrus Aerod. lib.6. rer. iud. cap. 33. de Lustrico Brucciano, qui cum Montanum Atticinum Comitē suū in multis flagitijs deprehendisset, & ad Traianum Imperatorem accusasset, Atticinus contra, & Brruccianum, Præsidem suum, de crimine postulauit. Recepta est autem cognitio, iussiq; sunt ambo causam dicere, & accusare. Cæterum non fuit recriminatio Scauri, qui Cæpionem accusatorē suum contra detulit, effecitq; vt ille priore loco causam diceret. Sic C. Sempronius Rufus obtinuit, vt Tuccius accusator prior accusaretur. Cęlius ad Ciceronē. Neq. enim ambæ accusationes simul exercebātur. Sed si accusatus homicidij, de eodem crimine accuset suum accusatorem, in illumq. crimen transferat, vt apud Cic. Pro Roscio, non est mutua accusatio, si per exceptionē id faciat, si per *anticatigoriam*, recriminatio erit, vt Budæus magis ad verbum, quam latine reddidit. Qua recriminatione, vt dixi in foro non vtimur. d.l.5. Petr. Aerod. d.cap. 33. Apud nos exstat ordo Sen. Excell. diei 10. Iulij ann.1570. quo cauetur,
14 vt querelatus† non possit querelantem querelare. Vide Clar. in §. fin. Prax. Crim. quæst. 14. vers. Tertius.

SVMMÆ.

1 *Iratus quod quis fecit, non valet.*
2 *Ira effectus.*
Iram cohibere difficile.
Ira excusat a periurio, à delictis, & quando.
Diuortium non dicitur, quādo statim redit vxor, & num. seq.
3 *L. 3. ff. de diuortijs lectio, & expositio.*
4 *Diuortium, Fribusculum. Frigusculum.*
Friusculum. Friuolum quid.
Friuolæ exceptiones, interpretationes.
Diuortium ad tempus quando licitum.
5 *Incontinenti, an ex interuallo, quid fiat æstimat iudex.*
6 *Per iram quando dicatur factum.*
7 *Homicidium animo deliberato patratū esse quando dicatur.*

De

De Iratis. Cap. VIII.

NON debet esse † ratum illud, quod quis iratus dixerit, fecerit ue. excœcat enim homines ira, caliginemque & † tenebras iudicio offūdit, ita vt non possit dignosci quid geratur, vt tradunt Dec. & Cagn. in l. quidquid. ff. de reg. iur. iratosq. propriè cum Cic. dicimus ex ijsse de potestate, id est de consilio, de ratione, de mente, similisq. est ira insanię. Coras. libr. 1. Misc. ca. 8. & difficile est iram cohibere teste D. Gregorio de quo Surd. cons. 40. num. 21. & 25. Petr. Aerod. lib. 8. Rer. iud. tit. 4. ca. 32. Et ideo prodest etiā ira ad excusandū delictum. Cagnol. ibidē. Thes. decis. 178. latiss. Farinac. De pęnis temp. quęst. 91. excusatq. à periurio. Menoc. de arbitr. cas. 319. nu. 35. inferens ad declarationem Stat. Ticin. & Nou. Cōst. Med. & à blasphemia. Laderch. cons. 195. Nec dicitur diuortium, misso repudio per calorē iracundiæ, si breui reuersa fuit vxor, vt ait Paulus in l. 3. ff. de diuort. qua in lege male Haloander, vir alioquin apprime doct⁹, loco illius dictionis vxor, reponendū

3 censuit † verbum Vox, vt animaduertit. Coras. d. lib. 1. Miscell. c. 8. in fine. Hinc factum puto, vt I. C. distinxerit inter diuortium, & fribusculū, idest de re parua subitam iram inter coniuges, in l. cum hic stat⁹. 32. ff. de don. inter virum, & vxor. §. Quod si diuortium. licet alij legāt friuusculū,

4 † alij frigusculū cum videlicet maritalis amoris ardor aliquantisper refrigescit, & digreditur vxor à marito, sed intra breue tempus reuertitur. Alciat. De verb. sign. lib. 4. num. 27. vbi recenset quamplurimas dictiones Iurisconsultorum, quæ nusquam in alijs auctoribus eo sensu reperiuntur, & inter cæteras hanc refert. Friuolum fortasse ibi legi potest, quod leue quiddam significat. Bud. ad l. solutum. §. solutam. ff. De pign. act. Menoch. de arbitr. cas. 197. num. 6. vbi infert ad declarationem exceptionū, & interpretationum friuolarū. Non dicitur autem vxor diuertisse, quę statim redijt, Surd. de alim. q. 32. num. 28. tit. 1. Quamobrem poterit ad modicum tempus diuertere vxor ob malum mariti ingenium, donec illi⁹ feruens iracūdia sedetur, vel ob alias causas, quæ diuortio nō sufficiant. Sanch. de matrim. lib. 10. tit. 18. nu. 9. Cæterum quod dixi calore iracundię præ

5 stare delinquenti † excusationem, procedit si incontinenti, idest, dum feruet ira, admissum sit delictum secus si ex interuallo. Obseruatur enim hæc distinctio in iudicijs, statim an ex interuallo, consilio, doloue, an impetu, & imprudenter fuerit aliquid admissum, nisi tamen agatur de iniuria, quę semper dicitur præsens, iuxta preclarū exēplum, cuius meminit P. Aerod. lib. 8. rer. iud. c. 2. tit. 6. de Fabriciano qui cum ad ætatē, qua parricidiū sensit, peruenisset adulterum, & matrē interfecit. vi enim censetur id patrasse. Plat. lib. 9. de legibus vide. An autē ex continenti, an ex interuallo fiat, æstimabit iudex Thes. d. dec. 178. nu. 6. Men. de arb. cas. 361. num. 20. & quandoq; continuat calor iræ per aliquod spatiū temporis, vt in specie, de qua Boss. in tit. De homicid. num. 61. & Surd. dicto cons. 40. num. 26. Farinac. De homicid. quæst. 125.

6 num. 342. veluti si ira abreptus † in aliquem impetum faciam, ille autem fuga sibi consulat, seque in domum aliquam munitam conferat, ego autem amicis conuocatis in ostium coner perrumpere, domumq. ingredi, si enim inimicum interficiam tandem effracto ostio antequam ad aliadiuertam, dicar id fecisse ob iracun-

C diæ

diæ calorem, Addo Caball. de omni gen. homicid. num. 383. vbi etiam
7 agit de † homicidio deliberato, quod ex eo solet dignosci, quod secutum sit, incontinenti, vel ex interuallo. Vide quæ scripsi in cap. prox. præcedenti.

SVMMÆ.

1 *Vxorem interficere graue delictum.*
Vir, & vxor eadem caro.
2 *D. licti grauitatem atrocitate pœnæ metimur.*
3 *Vxorem in adulterio deprehensam maritus iure interficit.*
Patri idem tribuitur, vt filiam interficiat in adulterio. imo plus patri, & quare.
4 *l. nec in ea. l. capite. ff. de adult. lectio, & expositio.*
Remitti, & reduci adulter, & vxor dicitur.
5 *Vxor, & filia statim in ipsa turpitudine possunt interfici.*
6 *l. Quod ait. ff. de adult. verba.*

De marito, & patre occidente vxorem, & filiam deprehensam in adulterio.

Cap. IX.

1 GRAVISSIMO se obstringit † scelere, qui vxorem interficit ita, vt lege Pompeia de parricidijs caueatur huiusmodi occisorem teneri ea pœna, quæ est legis Corneliæ de sicarijs, l. prima. ff. ad leg. Póp. de parricid. nec mirum id cuiquam videri debet, cum vir, & vxor vna, & eadem caro censeantur, dicanturq; socij diuinæ, & humanæ domus. l. ad uersus. C. de crim. expilat. hæred.
2 grauitatem autem delicti † pœnæ atrocitate poterit quis metiri ex c. admonere 33. q. 2. Verum cessat hæc pœna, vbi maritus in adulterio depre-
3 hensam † interficit, l. si adulterium 38. §. Imperatores. ff. ad l. Iu. de adult. l. si quis in graui, §. si marit⁹, ff. ad S. C. Silan. & quod ius tribuitur marito idē tributū cēsetur patri, cui permissū est filiam in adulterio deprehensam occidere. imo plus patri permittitur, quam marito, vt tradunt Doct. in l. Gracchus, C. ad l. Iul. de adult. cuius
4 rei rationē pete à l. † nec in ea, ff. ad l. Iul. de adult. nā plerumq. pietas paterni nominis cōsiliū ꝓ liberis capit: cæterum mariti dolor, & impetus facile decernentis fuit refrenandus. late doctiss. Caballus Resol. 300. n. 20. in d. autē l. nec in ea Cuiac. li. 6. obs. c. 14. legit, In occisionē. nō autē in accusationem. Laudo ingenium, sed cum id reponat, vt alia quamplurima, sine veterum codicum auctoritate, non recedo a recepta lectione. Eam probo interpretationem l. capite ff. eod. tit. nimirum quādoniam dicatur remitti, & reduci adulter, sicuti etiā dicitur reduci, & remitti vxor: Terent. Vosmet videte remissa an opus sit vobis, an reducta domū. Cuiac. d. lib. 6. c. 15. Redeo in viam: ita demum licitum erit marito, & patri vxorem, & filiam in-
5 terficere, si id faciat † statim non si ex interuallo, vt vberrimè explicat idem Caball. d. Resol. 300. num. 22. Addo D. Costā distinct. 61. nu. fin. in tract. De re integra, & debet adulterum, & vxorem siue filiam vnā post alterum statim interficere. Farin. de hom. quæst. 121. nu. 22. & 110. & facit optimè l. quod ait. ff. De adult. nimirum si in ipsa turpitudine, & vt verbis Solonis, & Draconis vtar *en ergo* illam
6 deprehendat. Nonnulli reponunt † in d. l. quod ait, verba illa *arthra en arthris echonta*, quasi dixeris articulos, siue genitalia in ipsis genitalibus habentem, Bellon. in rub. C. de edendo, num. 91. quam tamen lectionem magis elegantem, quam verā esse scribit

it Alc. lib. 2. Parerg. c. 25. Ego nec eram puto. Caball. d. resol. 300. nu. 15. nec dignam castitate Iurisconsultorum, sed potius Luciani scriptis, vnde mutuò fuit sumpta, aut alterius, eiusdem farinæ auctoris consentaneam; vt dixi, cum interpretarer d. rub. C. De edendo.

SVMMÆ.

1 *Appellare non licet iure communi à tribus sententijs conformibus, & in hac Med. ditione non licet à duabus.*
2 *Conformes sententiæ quæ.*
3 *Sententiarum exsecutio an impediatur per restitutionem in integrum, & nu. seq.*
4 *Nullitatis exceptio an sit impedimento exsecutioni sententiarum, & num. seq.*
5 *Nullitatis notoria, & incontinenti probanda exceptio nunquam censetur reiecta.*
6 *Iudicem esse incompetentem, vel lapsam esse instantiam semper opponi potest.*
7 *Nullitatis exceptio notoria impedit exsecutionem, etiam si non colligatur ex ijsdem actis.*
Statutū Ticin. 49. non meretur exsecutionem, vbi nullitas est notoria.
Iudex solet æstimare an læsio vel nullitas statim possit probari circa impediendam exsecutionem rei iud.
Landi exsecutionem an impediat reductio.

De sententiarum exsecutione impedienda per restitutionem in integrum, vel nullitatis exceptionem. Cap. X.

1 IVRE cōmuni à tribus † conformibus sententijs nō licet appellare, & in hac ditione Med. à duabus. §. lata. in No. Const. De appellat. quęnā
2 autem † dicantur conformes tradit Thes. decis. 122. & 228. Rugin. ad Cōst. Med. d. tit. De appell. §. 12. gloss. 1. c. vnico. Surd. cons. 102. nu. 9. Couar. Pract. Quæst. cap. 3. nu. 6. Grat. cap. 42. Discept. Foréf. nu. 12. Giurb. decis. 66. nu. 7. Felic. alleg. 20. part. 1. Destituti igitur litigatores dicto remedio appellationis, solent confugere ad restitutionem in integrum. Sed tūc dubitatur, an impediatur exsecutio. Dubia est adeò hæc quæstio Marisc. lib. 2. var. Reso. cap. 12. nu. 12. quæ fere quotidie in foro versatur, vt teste Cassad. decis. 1. De restit. in integr. quandoq. vna, quando altera præualuerit sententia Didac. Couar. Pract. Quæst. cap. 25. Thesaur. decis. 181. Pe regr. consil. 73. num. 19. libr. primo, Hond. cons. 28. nu. 32. lib. 2. Mastr. decis. 30. Gall. cons. 61. nu. 36. Rip. in l. 4. §. condemnatum. num. 31. ff. de re iud. Magon. decis. Florent. 145. Menoch. de arbitr. cas. 9. Odd. de restit. in integr. quæst. 43. num. 4. 45. & 55. Mascard. concl. 1280. Lancell. De attent. cap. 18. par. 2. Vide Fach. lib. 12. Contr. cap. 17. 18. & 19. Raud. de Analog. cap. 33. nu. 139. Ego sequor communē, quæ videtur æquior, & melioribus nititur rationibus, vide licet ita demum impediri exsecutionem, si appareat eam per malitiam, & morandæ exsecutionis gratia nōn peti. l. vnica. C. in integr. rest. post. Abb. & alij in ca. suscitata. De in integr. restit. Afflict. decis. 356. Gab. de exsecut. rei iud. conclus. 1. num. 17. Quod tunc apparet, quando incontinenti offertur probationes. Mynsing. lib. obser. sing. obs. 84. cent. 3. Cost. cons. 16. num. 55. Hond. cons. 18. num. 91. vol. 1. Odd. d. loco nu. 57. & 80. Barz. decis. 107. nu. 12. Cost. de re integr. quæst. 60. Rot. Auen. decis. 2. nu. 4. & 8. Cap. Tolos. decis. 54. & in hanc sententiam sæpenumero hoc anno dixi
3 scessimus. Articulus autem restitutionis terminandus prius cum interual-

lo temporis Giurba decis. 32. Huic
4 subnectitur † alia quæstio non minorē continens difficultatem, an exsecutio conformium impediatur obiecta exceptione nullitatis. D. Costa de re integra Distinct. 60. & creditum est nō impediri. clē. vt calumnijs de re iud. etiam si offerantur probationes incōtinenti, nisi tamen nullitas probari possit ex ijsdemmet actis. Magon. decis. Florent. 104. Decian. cons. 45. nu. 5. vol. 1. Oldrad. cons. 106. Roland. cons. 29. nu. 44. & cons. 37. nu. 14. lib. 1. Fœnut. de momento temporis. ca. 14. nu. 4. & 5. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. forens. cap. 384. nu. 10. licet. n.
5 statutum reijciat † exceptionem nullitatis, tamen non censetur ea reiecta, quæ colligitur incontinenti ex ijsdem actis. Gratian. lib. Discept. Forens. ca. 118. nu. 47. Peregr. cons. 73. nu. 14. & seq. lib. 1. cons. 91. nu. 3. lib. 4. Giurb. decis. 4. nu. 21. Alb. cons. 609. num. 1. Natt. cons. 120. num. 14. Osasc. decis. 142. num. 30. Et licet d. clem. vt calūnijs loquatur de actore tamen, cum vigeat eadem ratio, idem erit respondēdum de alio, qui velit trium sententiarum exsecutionem impedire, obiecta nullitatis exceptione. Idem recipitur quoties lege aliqua municipali, vel Principis, vt in hac ditione, à duabus cōformibus denegaretur appellatio. Couar. d. cap. 25. Paris. cons. 109. num. 15. lib. 4. Surd. d. cons. 102. num. 15.
6 Quod si obijciatur † iudicem incompetentem fuisse, vel lapsam fuisse instantiā, semper id fieri poterit. Alb. cons. 776. num. 7. cons. 70. num. 14. cōs. 690. num. 2. Mariscot. lib. 2. var. Resol. cap. 121. num. 38. Verum ego crediderim, licet exceptio nullitatis aliter, quam
7 ex ijsdemmet † actis probetur, tamen impedire exsecutionem conformium vbi sit notoria, vel vbi aliter incontinenti probata sit. Mynsing. obser. 4. cent. 6. exceptio enim notoria nūquā censetur reiecta per statutū. Gabr. de stat. concl. 3. late Crass. de except. cap. 20. num. 8. & seq. esset n. alioquin statutum iniquum. Alb. cons. 278. num. 8. & cons. 609. num. 2. Qua ratione ego respondi statutum Ticin. 49. non mereri exsecutionem, cum appareret de nullitate sententiæ notoria, etiam ex defectu iurisdictionis, quæ non censetur reiecta, etiam si altiorem requirat indaginem. Surd. cons. 99. nu. 42. Rip. obs. 74. in lib. sing. obser. Marisc. lib. 2. var. Res. cap. 121. Faciunt quæ scripsi cap. seq. De instru. habentib. paratam exsecutionem. num. 3. & 4. Iudex autem cuius arbitrio hoc relinquitur. Bursat. cons. 73. num. 2. & 3. lib. 1. æstimabit statim probari læsionē, vel nullitatem, si id fiat intra tempus, intra quod posset sententia mandari exsecutioni. Rip. in d. § condemnatum. num. 32. Menoch. d. casu 9. nu. 5. Mynsing. d. obser. 4. nu. 5. Arbitrium enim iudicis versatur in faciēda hac probatione, vt multis docet Fœnut. De momento temporis cap. 15. exsecutio laudi pariter non retardatur per reductionem, vbi incontinenti puta intra duos menses ex forma statuti alicuius esset terminanda. Lancell. De attent. red. pend. 2. part. cap. 16. nu. 39. 40.

SVMMÆ.

1 *Instrumenta quibus casibus habeant paratam exsecutionem.*

2 *Instrumentorum exsecutio non impeditur nisi ijs exceptionibus, quæ incontinenti probantur Et quid iudicatum Ticini num. 7. & 8.*

3 *Exceptiones incontinenti probandæ nunquam censentur reiectæ, & num. 4.*

4 *Falsitatis exceptio quando opponatur contra instrumentum.*

5 *Contra Saluianum exceptio excussionis non habet locum, nec alia requirens altiorem*

tiorem indaginem, sed ea solum quæ statim potest probari.
Contra testes, quando recipiantur probationes antequam examinentur.
4 *Cameralis obligationis exsecutio impeditur exceptione incontinenti probanda.*
5 *Statutũ Ticinense 151. & Decretum 24. declarantur.*
Depositum habet paratam exsecutionem maxime stante pacto, & num. 8.
8 *Falsitas, & simulatio differunt.*

De instrumentis habentibus paratam exsecutionem. Cap. XI.

CVM præcedentibus maximam coniunctionẽ habet presens caput. Non solent instrumenta paratã
1 habere † exsecutionem. Doct. commu niter in l. minor. 25. annis, cui fideicõmissũ. in princ. ff. de min. Boer. quæst. 295. Thes. latè decis. 26. nisi aliter caueatur legibus municipalibus, quæ tamen accipiuntur de instrumentis liquidis, vt tradit distinguendo Mynsing. lib. sing. obser. cent. 2. obser. 6. Surd. decis. 27. num. 5. vel statim liquidand s D. Costa de retrotract. cas. 9. cap. 8. num. 6. vel nisi insit instrumentis præceptum illud, quod guarentigię dicitur, de quo Graff. de except. in prælud. nu. 10. tunc enim pariter datur illis parata exsecutio etiam cõtra hæredem, modo saltem summariè cõstet eum esse hæredem Cæs. Vrsill. ad
2 Afflict. decis. 145. Quę † sane exsecutio non potest impediri, nisi illis exceptionibus, quæ incontinenti probari queunt, intra tempus videlicet iudici arbitrarium, Menoch. de arbitr. cas. 17. Barz. 2. decis. 88. nu. 20. Graff. de except. cap. 7. & 29. Ant. de Canar. De executi. instru. quæst. 5. 9. & 51. exceptio
3 nes enim huiusmodi, quę † incontinẽti sunt probãdæ nunquam censentur reiectæ. Abb. in cap. super eo, num. 7. de offic. deleg. Menoch. de recuperpossess. remed. primo, num. 240. Dec conf. 424. nu. 6. & latè Fœnut. De momento temporis, cap. 14. num. 4. in quem nuper incidi, & ideo licet † fal
4 sitatis exceptio non possit opponi contra instrumentum, tamẽ secus, est vbi incontinenti probari poterit Bened. de Barzis in tract. de guarẽt. q. 9. part. vlt. Afflict. decis. 229. Thesaur. decis. 26. num. 15. alioquin vbi requiritur altiorem indaginem, & maxime vbi iudex animaduertit per calumniam, & moram dæ exsecutionis causa eam opponi, non differet exsecutionem. l. 2. C. ad legem Cornel. de falsis. vide Graff. dicta except. 7. & 29. In summa exceptiones quæcunque falsitatis, nullitatis, & similes, quæ notoriæ sunt, & statim probandæ nunquam censetur exclusæ; statuentium enim, & legislatorum imperium, & propositum eò spectat, vt prosit, non vt noceat. Noceret autem si legitima exceptio statim probanda excluderetur Vasq. lib. 1. c. 32. num. 2. Illustr. contro. & ideo etiã
5 aduersus † Saluianum poterit allegari nullam esse obligationem. Barth. Scapucc. De Saluiano lib. 2. Quæst. 16. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 264. num. 42. licet aduersus intentantem Saluianum non possit opponi aliqua exceptio requirens altiorem indaginem Hond. conf. 17. num. 14. lib. 2. Menoch. de adipiscenda poss. remed. 3. num. 180. Scapuc. dicto tract. de Saluiano lib. 2. quæst. 19. num. 3. vbi concludit idcirco cessare exceptionem excussionis contra opin. Thes. decis. 175. Vid. Peregr. cons. 102. num. 8. lib. 1. Malu. cõs. 98. Becc. cõs. 89. nu. 18. li. 1. Et, si contra personam testium examinandorum quid obijciatur, debent recipi probationes incontinenti oblatæ, etiam ante ipsorum testium examen, Men. de arb. cas. 239. num. 12. Farinac. De Testibus quæst. 62. nu. 354.

&c.

& seq. Vid. infrà cap. 75. Imò executio † obligationis cameralis impeditur per depositum, statim facta probatione pecuniæ non numeratæ, vel alterius similis exceptionis. Rot. Rom. decis. 281. lib. 5. num. 1. in nouiss. quæ pateat ex ipso instrumento, vel statim sit probanda. Hond. d. cons. 17. nu. 5. lib. 2. Marisc. lib. 2. var. Resol. ca. 121. num. 55. 56. & seq. † Cæterum hic Ticini ... nius legem municipalē 151. circa exceptiones non admittendas contra instrumentum, ... derogatur in aliqua parte per decretum 24. ... non obstante ego sæpe numero obtinui coram Sapientissimis viris, & I. C. Marsilio Panizono, & Iacobo Philippo Molo non retardandam executionem instrumenti depositi eo prætextu, quod quis vellet probare pecuniam nō fuisse nūmeratam, tum quia hæc est potius falsitas, quam simulatio de qua solum loquitur decretum,
8 † simulatio enim remouet mentem, falsitas verba, & mentem, Bald. in l. si ex cautione num. 9. C. de non nu. pec. Farinac. de falsit. & simulat. quæst. 162. Dec. in l. singularia num. 29. ff. si cert. pet. Caball. resol. crim. 130. nu. primo, tum quia aderat pactum executiuum in instrumento, & per quod renunciatum fuerat omni exceptioni. quamobrem non erat retardanda executio instrumenti, postea probatio non deneganda. optime Graff. de except. in prælud. num. 254. & 257.

SVMMÆ.

1 *Moneta augmentum, & diminutio ad quem pertineat, & quod tempus debeat inspici, contractus ne, an solutionis, & num. 3. & seq. vbi distinguitur in testamentis, & in alijs dispositionibus.*

2 *Moneta materia à quibus tractetur. Surdus varius in materia nummorum.*

4 *Mutationis, quæ non durauit, in moneta non est habenda ratio.*

5 *Moneta magna, an præsumatur creuisse ob deteriorationem minutæ.*

Auctoris opinio.

6 *Surdus non iustè reprehendit Doctores. Conciliatio adhibita distinctione.*

7 *Tempus promissionis attēditur, vbi secuta est mutatio incontinenti.*

8 *Moneta statim improbanda habetur pro improbata, & non valet solutio ipsius, vel depositum. Quod declarā num. seq.*

Auctoris opinio.

9 *Mutationem futuram non censetur quis cogitasse.*

Delictum non committendum ob secuturam abolitionem.

Venditor sciens rem venditam breui corrumpendam tenetur.

10 *Legens an statim obligent à die scientiæ, vel etiam an ligent ante promulgationem.*

De monetæ augmento, & diminutione. Cap. XII.

1 SI moneta † augeatur imminuaturuè, solet quæri, & latè patens est quæstio, quodnam tempus inspici debeat in facienda solutione, contractusnè, an solutionis. Doct.
2 † in l. Paulus. ff. de solut. in l. cum quid vbi Bolog. numero 74. ff. si cer. pet. Afflict. decis. 194. quem uide nu. fin. Natt. cons. 454. Thes. decis. 174. Gabr. cons. 164. num. 3. vol. 1. Surd. cons. 210. 391. & 392. 335. 406. 454. Mastrill. decis. 7. lib. 1. qui sibi non videtur cōstare. Gall. consil. 35. Gab. de solut. conclus. 1. & 2. Boer. decis. 327. And. Gaill. obs. 73. lib. 2. num. fin. Menoch. consil. 49. Peregr. cons. 13. lib. 3. Crau. cōs. 836. 761. Cephal. cōs. 31. Raud. cons. 33. num. 20. vol. 2. vbi meminit cons. Louan. Sol. ad cōst. Sab. tit. De pact. inter empt. & vend. num.

num. 70. & seq. Felician. à Sol. lib. 4. De censib. cap. vnico. tom. secundo. Mynsing. cent. 4. obs. 1. Socin. cõs. 298. vol. secundo. Fachin. late lib. 2. cons. 46. & lib. 2. Contr. iur. cap. 9. & seq. Benint. decis. Bono. 39. Tort. ad Stat. Ticin. 60. Cost. De Fact. scient. Distinct. 63. cent. 1. Gratian. lib. 3. Discept. Forens. cap. 417. & alij quos non est operæ pretium huc congerere, cum de hac materia integri exstent tractatus Couarr. Bruni, Curtij, Martin. Laudẽsis, Io. Aquilæ, Renerij, Budellij, Antonij Fabri, Antonij Solæ, Gasparis Thes. & aliorum, ex quorum scriptis apparet eam esse magis communem,
3 sententiam, nimirum † tempus contractus esse spectandum, si agatur de bonitatis vt appellant, intrinsece mutatione, si autem de extrinsecę inspiciendum tempus solutionis. Marisc. lib. 1. var. Resol. cap. 94 num. 12. Adhibentur etiã aliæ distinctiones, an agatur de certa specie pecuniæ, an de imaginaria, an sit æstimata, an vero addita tantum demonstratio, Cost. De rẽ. subsid. rem. 88. an versemur in contractibus, an vero in vltimis voluntatibus, in quibus testamenti tempus attenditur etiam si diu testator post illud conditum vixerit, Gabr. de solut. concl. 4. licet magis communiter alij existiment spectandum tempus solutionis. Sol. de mon. cas. 8. 31. 40. Men. cons. 49. in fin. lib. 4. præs. 127. num. 25. vide Mant. lib. 3. de coniect. vlt. volunt. tit. 11. num. 8. Nummi autem tales præsumuntur legati, quales declarant ea, quæ habenda sunt præoculis in l. si seruus plurium, §. fin. ff. de leg. 1. Men. de præs. li. 3. præs. 109. nu. 3. Item an tractetur de statutis. Surd. d. cons. 454. an statim obligent, nec ne. Surd. d. cons. 454. num. 25. & 32. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 51. num. 9. an mutatio statim superuenerit, & an sit dura
4 tura, nec ne, † mutationis enim, quæ non durauit, nullã esse habendam rationem scribit Bart. in d. l. Paulus. Surd. d. cons. 220. num. 18. cõtra Bald. ibidem Sol. de monet. cas. 16. Gabr. cõcl. 9. & Thes. part. 2. de Monet. aug.
5 ait ob paruum † interuallum inter tẽpus contractus, & solutionis non præsumi creuisse monetam magnam ob paruæ deteriorationem. Credidit. n. Surd. cons. 406. num. 7. hoc esse præsumendum, ita vt non egeat probatione, nimirum monetam magnam augeri ob deteriorationem minutæ. Grat. cons. 12. 13. & 14. Surd. cõs. 368. Quod ego non probo, quia non esset, quod distingueremus inter imminutionem, & augmẽtum intrinsecæ, vel extrinsecæ bonitatis, nisi dixerimus eam distinctionem respicere eandem monetam. Quidquid sit, probãda erit hęc deterioratio, cum ob varias causas augeri possit moneta magna. Cor. cons. 181. num. 72. & 73. vol. 2. vide Sol. De monetis cas. 7. sed neq. Surd. d. cons. 406. num. 11. iuste inuehitur in Grat. Gabr. & alios quasi
6 ignorauerint † terminos, verum enim est, quod tradunt passim Doctores nimirum, vt si tempus cõtractus sit spectandum augmentum, & imminutio pertineat ad debitorem. Bolog. d. nu. 74. Natt. d. cons. 454. Mynsing. d. obs. 1. nu. 1. si tempus solutionis, ad creditorem. Gaill. d. obs. 73. numero fin. Quod exemplo declarat Sol. cas. 24. & Marisc. d. cap. 94. numero 14. Non debuit igitur Surd. Doct. reprehendere, licet ipse aliud spectauerit, & locutus sit eo casu, quo auctus fuit valor aurei ob deteriorationem minutæ monetæ iuxta Socin. d. cons. 298. quo casu septuaginginta solidi pro sexaginta in singulos aureos sunt soluendi creditori inspecto tempore contractus, & ita augmentum videtur pertinere ad creditorem

torem æstimando non aureum tempore contractus, sed solidos, quibus conficiebatur aureus. Verum id contingit ob deteriorationẽ monetæ partuæ illaq. æstimata. & nullum commodum videtur sentire creditor, cum septuaginta solidi, qui nunc sunt in vsu valeant tantum sexaginta monetæ antiquæ. Gall. d. cons. 35. & Sol. d. tract. De pact. inter empt. & vend. num. 77. vid. Ren. Bud. de mon. c. 5. & concl. 2. nu. 27. & Ann. Rob. eleganter hac de re agentem lib. 1. Rer. iud. c. 16. At iuxta Doct. si aureus tempore cōtractus valeat libras sex, & tempore solutionis septem, cum spectetur tempus solutionis, pertinebit augmentum ad creditorem, nam in singulis aureis lucrabitur libram. Natt. d. consil. 454. Diuersis igitur respectibus, & iuxta diuersa exempla videntur & Sur. & alij bene loqui, & iuxta Surd. exemplum si aureus olim valebat solidos sexaginta, & nunc septuaginta, & spectetur tempus solutionis iuxta Rob. d. cap. 16. erit lucrum ipsius creditoris, licet re vera nullum in ea re sit lucrum.

7 Vbi autem † promissionem incōtinenti secuta sit repentina mutatio, tunc attenditur tempus promissionis, non solutionis, immo licet esset facta solutio & incontinenti esset improbata moneta, non erit censenda solutio facta, pecunia enim pro impro-
8 bata habetur, quæ statim est improbanda. Gabr. d. concl. 2. num. 24. Plot. cons. 49. num. 15. Tort. ad d. Star. 60. num. 18. & ideo ait Men. De arbitr. cas. 232. num. 6. non valere depositum pecuniæ mox improbandæ. Quod tamen non est simpliciter accipiendum nam cum soluens non
9 præsumatur cogitasse de futura † mutatione. Surd. cons. 454. nu. 17. non debet illi obesse statim secuta mutatio, diminutio, vel improbatio, nisi sciens sit deponens. Et creditor ignoret Sola De Monet. cas. 22. in fine. Steph. Gratian. ca. 260. num. 15. vbi infert ad venditorem vini, frumenti breui corrumpendi, & ad festinantes ad delicta propter abolitionem criminum secuturam. Addo Cæs. Vrsill. ad decis. Afflict. 194. in fine. Vinc. Caroc. decis. 63. & De Dep. q. 131. part. 2. vbi etiam quærit. An le-
10 ges † statim ligent a die scientiæ, an sint expectandi duo menses. Gab. de legib. & Const. conclus. 3. Men. De arb. cas. 185. Farin. cons. 65. num. 2. & an statim, ac sunt conditæ censeatur quis illis adstrictus, an vero sint promulgandæ. Qua in re distinguit Ann. Rob. lib. 1. Rer. iud. c. 1. Aut versantur circa ea, quæ factum hominis desiderant, & tunc oportet eas resciri, aut circa ea, in quibus sola legis dispositio sufficit, & secus est. Ego circa imminutionem pecuniæ statim secutam eius sum sententiæ, videlicet probata fraude deponentis, vel soluẽtis non valere depositum, vel solutionem. Cæterum fraus non ex eo solum probatur, quod statim sit secuta mutatio, nisi probetur id solum sciuisse debitorem, nam si rumor futuræ statim mutationis increbuerat, quare accepit creditor pecuniam? illi igitur id erit adscribendum. Alia tamen est depositi ratio, quod a creditore impediri nequit. Adde Giurb. decis. 87. nu. 17. & 33. Hæc varietas nummorum olim contingebat sæpe, neq; enim idem semper valebant. Quò respexit Cic. pro Quinctio propter ærariam rationem &c. & lib. 3. Offic. Iactabatur enim temporibus illis nummus, sic, vt nemo scire posset quid haberet.

SVMMÆ.

1 *Iuramentum calumniæ in primordio litis præstandum, & post litem contesta-*

testatem statim, non post conclusionem in causa num. 3. & 6.
2 Lis contestata quando dicatur.
3 L. 2. in princ. conciliatur cum §. fin. eiusdem l. C. de iur. calum.
4 In litis exordio dicitur factum, quod in ipsa contestatione, vel statim post factum fuit.
5 Iudicium, an incipiat a litis contestatione.
6 Iuramentum calumniæ vbi non est præstitum, acta sunt nulla.
Est iuris diuini. Et peti debet.
7 Iudicis declaratio, quando circa iuramentum calumniæ requiratur.

De iuramento calumniæ. Cap. XIII.

1 IN ipso litis primordio † præstari oportere iuramentum calumniæ sancitum est Iustin. Constitutione in l. 2. §. fin. C. de iur. calumniæ. Quod videtur pugnare cum eo, quod paulo ante idem Imper. rescripserat initio eiusdem legis, ibi, Post narrationem, & responsionem, idest, post litis contestationem, tunc enim
2 † lis dicitur contestata, cum Iudex per narrationem negotij causam audire cœperit, l. 1. C. de litis contest. Verum facile erit hunc nodum dis-
3 soluere, si dixerimus, satis † dici initio litis iuratum de calumnia, si statim post iuretur, vt exponit ibidem Accur. quem omnes alij communiter sequuntur. Quod enim fit in ip-
4 se litis † cõtestatione, vel statim post, dicitur in litis exordio factum. Bart. in d. l. 2. num. 8. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 2. per l. lecta. ff. si cert. per. Borell. in summ. Decis. tit. 51. num. 14. Confirmatur hoc eorum sententia, qui existimant
5 iudicium † incipere a litis contestatione, quam sententiam publicè defẽdi in interpretatione rub. C. de edendo, & est communis Dec. in rub. De in ius vocando. Rip. in rub. de iud. num. 46. Andr. Gaill. lib. 1. Obs. cap. 74. Andr. Fach. lib. 11. cap. 81. Contr. iur. licet acerrimè cõtrarium defẽdat d. Massin. num. 85. in d. rub. C. de edendo. Iuramentum igitur ca-
6 lumniæ parte † instante non poterit post conclusionem in causa præstari, gloss. in cap. ex litteris De iur. iur. Felin. in cap. cum dilectus. De fide instrum. num. quinto. Rol. Vall. cons. 71. num. 32. lib. 1. vbi limitat hoc non procedere ex officio iudicis, vel ad instãtiam partis in summarijs cau-
7 sis. Cæterum † si iuramentum calumniæ non fuerit præstitum, quod dicitur esse iuris diuini, & introductum ob publicam vtilitatem, Menoch. de arbitr. quæst. 20. Surd. decis. 18. acta dicũtur nulla. Debet autem peti à parte. Menoch. ibidẽ. Surd. cons. 124. in princ. Grass. De except. ca. 32. nu. 155. Mariscot. lib. 1. var. Resol. cap. 47.
8 in princ. & super hoc † non puto requiri declarationem iudicis, licet sec⁹ esse existimem, vbi pars petit pronunciari aduersarium haberi pro confesso, & conuicto, l. 2. §. quod si actor. C. de iur. calum. Alb. cons. 690. Rol. Vallad. cons. 71. nu. 7. & seq. vt respondi superioribus annis in quadam causa Vicuiriensi.

SVMMÆ.

1 Conuentio actoris. Reconuentio rei.
Reconuentio quid.
2 Reconuentio fit ante litem contestatam, vel statim post.
3 Reconuentionis natura est, vt simul vtraque causa decidatur.
4 Reconuentio ex interuallo an fiat quoad effectum prorogandæ iurisdictionis, & simultanei processus.
Reconuentioni non est locus in causa appellationis.
5 Reconuentio post litem contestatam in-

D con-

continenti fit, si debitum sit statim liquidabile arbitrio Iudicis.

6 *Recõuẽtio in quibus casibus nõ procedat.*

De reconuentione. Cap. XIV.

1 QVEMADMODVM † conuentio actoris est, ita reconuentio rei. Sunt enim hæc connexa, & mutua hæc petitio nihil est aliud quã retorsio, l. cum Papinianus. cũ auth. seq. C. de sentẽtijs, vbi Bart. latè mate riã recõuẽtionis examinat. Canon. in
2 rub. De mut. petit. Cæterum † licet ante litis contestationem debeat fieri reconuentio, vt in locis iam allegatis, & per gloss in clem. sæpe, in verb. exordio. §. verum. De verb. signif. Surd. consil. 322. num. 11. tamen si incontinenti post fiat, antequam iuretur de calumnia, erit legitimè facta, & ritè reconuentio. Tiraq. De Retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 11. Honded. consil. 21. numer. 9. lib. 1. paria enim sunt reconuenire ante litis contestationem, vel incontinenti post. Sebast. Med. De reg. iur. reg. 5. num. 165. Addo nunc D. Costam De remed. subsid. remed. 120. num. 22. ita vt eodem tempore sit vtraque
3 causa terminanda † iuxta naturam reconuentionis, Bart. in d. auth. & consequenter num. 4. Surd. cons. 396. nu. 32. Giurb. decis. 1. nam si id agatur solum per reconuentionem, vt
4 actor † non possit recedere a iudice, quem semel elegit, ea fieri poterit, etiam post conclusionem in causa, & vsque ad sententiam. Vinc. Franc. decis. 376. part. 2. Vide Marant. in suo speculo part. 4. tit. An sit iud. conuen. vel recon. Giurb. dec. 74. Abb. in sua Pract. cap. 64. Surd. d. cons. 322. num. 11. qui etiam quoad prorogandam iurisdictionem negat eam fieri posse interuallo, vbi iudex esset incompetens, vt optimè declarat ex multorum sententia Hond. dicto cõsil. 21. num. 10. & seq. & num. 14. ait non esse locum reconuentioni in causa appellationis. Schol. ad decis. Luc. Magon. 55. Vid. Petegr. decis. 142. num. 24. Addo Cost. d. remed. 120. nu. 20. & seq. vbi ait incontinenti esse faciẽdam reconuentionem, tã prorogandã iurisdictionem, quam quoad effectum simul procedendi, nisi in casibus exceptis, in quibus potest fieri vsque ad sententiam respectu prorogationis iurisdictionis. Cæterum
5 quod diximus reconuentionem † esse admittendam statim post litis contestationem, ita demum verum est, si debitum, pro quo quis reconuenitur si huiusmodi, vt statim arbitrio iudicis possit liquidari, secus si altiorem indaginẽ requirat. Apostill. ad Bart. in d. auth. & consequenter. num. 4. Tib. Decian. resp. 98. num. 5. lib. 2. Mynsing. lib. sing. Obs. cent. 1. cap. 10. vbi ait iudicis potestati id esse permissum, vt tantisper differat cognitionem in causa conuentionis, donec pariter in causa reconuentionis concludatur, & vtramq. simul decidat.
6 † Quamobrem recõuentio nõ erit admittenda, vbi conuentio celeritatem desiderat, & periculum est in mora. Menoch. de arb. cas. 184. Bimius cõs. 50. num. 11. vt in deposito & similibus. Vide Mastrill. decis. 41.

SVMMÆ.

1 *Epistolam recipiens si non contradicat censetur fateri in ea contenta, contrà num. 3.*
Conciliatio num. 8.
2 *Confessio debitoris qua extorqueatur cautela.*
3 *Collibysticæ litteræ acceptatæ.*
4 *Epistola priuata scriptura.*
Scriptura priuata an plene probet.
5 *Tacere medium inter fateri, & negare.*

Non

Non nolle medium inter velle, & nolle.
6 *L. si filius fam. ff. ad S.C. Maced. declaratur.*
7 *Communis opinionis graue praiudicium.*
8 *Epistolam recipiens non statim censetur approbare in eo contenta.*
9 *Verbum* En platei, *quid significet.*

De epistolæ approbatione ex silentio. Cap. XV.

1 NISI pater contestationem † contrariæ voluntatis continuò interposuerit, idest statim acceptis à filio litteris aduersus eas non sit protestatus, videbitur probare factum filij, vt ait I. C. Paulus in l. filius fam. 16. ff. ad S. C. Maced. efficit enim taciturnitas, vt recipiens videatur ea fateri, quæ litteris continentur; Clem. 1. De procurat. nisi contineant calculum accepti & expensi Gam. decis. 336. num. 3. Quamobrem traditur à Pragmaticis huiusmodi
2 cautela ad extorquendam † debitoris confessionem, vt videlicet ad eum mittatur per nuncium epistola coram testibus lecta, qua creditor roget debitorem, vt acceptum puta ex causa mutui, aut ex alia causa reddat. Si enim debitor simpliciter accipiat Epistolam, neq. contradicat, videtur debitum fateri, Bart. in l. quo enim, §. 1. ff. rem rat. hab. latè agit de hac cautela Gabr. lib. 1. commu. opin. De præsum. cócl. 2. Men. de arb. cas. 21. Surd. cons. 157. num. 22. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 64. nu. 7. & 8. Rot. Rom. decis. 811. part. 1. Bursat. cons. 39. lib. 1. nu. 15. vbi la-
3 tè agit de litteris collybisticis acceptatis cum protestatione, vel simpliciter Gam. d. decis. 336. Rot. Gen. decis. 70. Cost. de claus. conu. pact. 2. clau. 67. Genu. de priu. script. lib. 3. q. 1. nu. 136.

Verum dubitaui semper de huiusmodi opinione, & cautela, & cum interpretarer l. admonendi ff. de iure iur. secutus sum contrarium sententiis Coras. sententiam ibidem nu. 73. & lib. 6. Miscell. c. 16. Non probo ta-
4 mé † eam rationem, quod cum epistola sit priuata scriptura, nec possit expresso partium consensu effici, vt illi plena adhibeatur fides. Innoc. in c. cum P. tabellio. de fide instru. nam id minime verum est in hisce terminis, Couar. lib. Pract. Quæst. c. 22. Gen. de priu. script. lib. 1. q. 4. nu. 35. Men. De arbitr. cas. 94. eam potius ob rationé inclinaui in sententiã contra communé; quod hic tacitus cõsensus propriã nõ inducat pactioné, nec videatur tacens fateri, l. qui tacet 184. ff. de reg.
5 iur. Silétiũ enim est mediũ † quoddã inter fateri, & negare, quemadmodũ sæpe admonui inter velle, & nolle est medium non nolle. Menoch. De Arbitr. cas. 406. Passim Cic. Intellexi ex tuis te non nolle, & cum is se non nolle dixisset.

6 Neq. obest. d. l. si filius fam. † quia illa pcedit in filio, qui nomine patris pecuniam accepit, ideo nõ est ad alios quoscunq. extendenda. Præterea negari posset ibi epistolam plene probare, etenim licet pater teneatur statim cõtrariũ protestari, si factum filij improbet, tamen non sequitur, ergo si nõ fuerit protestatus, probauit factũ. Mediũ est enim inter probare, & improbare, nimirũ tacere. Quã tamé expositionem non videntur pati verba, & multo minus mens Iurisconsulti.
7 Verum quia graue nimis est † communis opinionis præiudiciũ, & præcipuè nostris téporibus, ideo si retineamus communem sententiam, eam ita temperabimus ex sententia Alc. in l. detestatio. 40. ff. de verb. sign.
8 num. 51. vt non statim † dicatur recipiens consentire, sed modicum temporis detur interuallum arbitrio iudicis, Rub. in l. non solum. §.

D 2 mor-

morte, num. 262. ff. de oper. noui nũc. Men. de arbit. d. caſ. 21. num. 6. Rot. Rom. deciſ. 811. num. 36. & 40. part. 1. in nouiſſ. Gen. d. q. 1. num. 136. Hoc
9 enim † *En platei* accipiendum eſt, & cũ quodam temporis ſpacio, nec minimo, nec maximo, & quod magis intellectu percipi, quam elocutione exprimi poſſit, vt verbis I.C. vtar in d. l. quo enim 12. §. 1. in l. ratum. 13. ff. de ſolut. loquentis de ſolutione procuratori facta, quam dominus ratam habeat. Cæterum Græcis vſitatum eſt hoc dictum *En platei*, vbi ſignificare volunt paululum vltra præſcriptum eſſe concedendum in his præſertim, quæ ſunt humanitatis, l. in hac, ff. de cõd. tritic. l. quod dicimus, ff. de ſolut.

SVMMÆ.

1 *Declaratio rei dubiæ fit etiam ex interuallo.*
2 *Declarans nil noui facit. Teſtis dictum ſuum declarat poſt terminum.*
Teſtamentum declaratur ex dictis ante, & poſt.
3 *Libellus dubius vſq. ad ſententiam declaratur.*
4 *Ad declarationem etiam ex interuallo fit repetitio Bertaz. contra Crau.*
5 *Declaratio non fit vbi aliquid eſt omiſſum.*
6 *Filio aliquid relinquens ſimpliciter, non poteſt poſtea declarare illud fuiſſe relictum titulo inſtitutionis In Codicillis facta confeſſio an noceat teſtamento.*
7 *Donans nepti non poteſt poſtea declarare in donatione comprehendi legitimam, & Trebellianicam.*
8 *Pater promittens dotem pro filia, non poteſt poſtea ex interuallo declarare ſe promiſiſſe de maternis.*

De declaratione. Cap. XVI.

NON admittitur diſtinctio, an quid fiat incontinenti, an ex interuallo, vbi agitur de facienda declaratio-
1 ne rei † dubiæ. Ea enim poteſt etiam ex interuallo, & quandocunq. fieri. Vide Surd. conſ. 192. num. 10. & 30. conſ. 196. num. 39. & ſeq. Ratio eſt,
2 quia qui declarat nil † noui facit, l. hæredes. §. 1. ff. de teſtam. Steph. Grat. diſcep. 68. num. 26. & ideo poteſt probatio declarari etiam poſt terminũ, Felin. in cap. licet cauſam de teſtib. verſ. limita decimo, Rip. in l. 1. ff. ſi cert. pet. n. 24. Mant. de cõiect. vlt. vol. lib. 3. tit. 1. vbi ait num. 5. declarari etiã teſtamẽtum ex dictis ante Caroc. dec. 56. num. 17. & libellus dubius poteſt
3 declarari † etiam vſq. ad ſententiam, Dec. in l. edita, C. de edendo num. 47. Faciunt tradita à Bertaz. conſ. 15. nu. 29. & ſeq. vbi contra Crauet. conſulu
4 it fieri repetitionem † ad declarationem etiam ex interuallo, & cum aliquid declarandum reſeruant contrahentes, intelligitur etiã ex interuallo Mantic. de Conuent. lib. 2. tit. 1. num. 7. Hæc tamen ſunt intelligenda, vbi nos ipſos contineamus intra limites,
5 & cãcellos declarationis. † Quamobrẽ ſi aliquid omiſſum ſit, non poteſt declarari ex interuallo, tunc enim non dicitur declarari, ſed potius ſuppleri, Bald. in l non condicillum, C. de teſtam.

Hinc reſponſũ fuit, ſi teſtator ali-
6 quid relinquat filio † ſimpliciter, & poſtea declaret, ſe illud reliquiſſe iure inſtitutionis, non eſſe admittendam huiuſmodi declarationẽ, ſiue verius ſupple tionem, Magon. deciſ. Florent. 4. num. 39. Contradicit tamen Rom. cõſil. 179. num. 7. cum ſeq. vide Mant. De coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 4. nu. 6. vbi ſubijcit ſi quis in codicillis dixerit ſe feciſſe teſtamentum in ſcriptis, talis confeſſio ex interuallo non reddit irritum teſtamentum, quod initio tanquam nuncupatiuum valuit. Sic

etiam

7 etiam si auus donet nepti, non potest ex interuallo declarare, se illud donasse ob legitimam, & Trebellianicam, vt in specie Surd. d. cons. 192. nu. 24. & 30. nepti enim iam fuerat ius quæ-
8 situm, & quando † pater promisit simpliciter dotem pro filia nō potest postea ex interuallo declarare se de bonis maternis promisisse. Cephal. cons. 737. num. 19. hæc enim non est declaratio, licet ita appelletur, Crau. cons. 112. num. 12. est enim potius destructio, Menoch. cōs. 501. num. 24. & seq. vbi num. 26. ait declarationem ex interuallo non posse fieri, cum præsumatur obliuio, etiam in Principe idem cons. 331. num. 103. Quod est intelligendum iuxta Ang. & Crau. ab eo allegatos, & iuxta prædicta.

SVMMÆ.

1 *Compensatio quid. & num. 3.*
2 *Compensationis exceptio opponitur cōtra instrumentum dotis.*
3 *Compenset quis, an soluat nihil refert, & quid vbi est iuratum.*
4 *Compensatio debiti illiquidi non admittitur, nisi statim possit liquidari.*
5 *Debitum quando statim dicatur posse probari.*
6 *Solutioni probandæ præfinitum tempus, censetur etiam præfinitum probationi compensationis.*

De compensatione.
Cap. XVII.

1 COMPENSATIO diffinitore † Bald. in l. fin. C. de compensat. num. 8. est debitorum hinc inde loco solutionis legitima computatio. Vim enim solutionis habet compensatio, l. si debitor, ff. Qui potiores in pign. hab. l. amplius, ff. rem ratam hab. Et ideo contra instrumentum dotis pote-
2 rit opponi exceptio † cōpensationis, qua opposita non dicetur opponens quidquam facere contra instrumentum, sed potius illud acceptare, cum
3 nil interest. soluat ne quis, an † compēset. Bart. & Bald. in l. diuortio, §. donatione, ff. sol. matrim. Afflict. decis. 121. num. 4. Hond. cons. 41. num. 11. lib. 2. Alb. cons. 501. num. 8. Surd. cons. 562. num. 12. Andr. Gaill. lib. 2. obser. cap. 17. num. 10. vide Osasch. decis. 91. An stante iuramento quis possit compensare. Anch. lib. 2. Quæst. Fam. q. 2. nu. 3. & seq. Fachin. lib. 1. contr. cap. 7. Grat. lib. discept. forens. cap. 129. nu. 20. Grass. de excep. cap. 16. nu. 28. Quāto melius, & elegantius I. C. in l. 1. ff. de compensat. ait compensationem esse debiti, & crediti inter se contributionem. Quo in loco intepretatur Castr. & rectè, Debiti, idest, liquidi, neque enim illiquidi debiti compen-
4 satio † obijci potest, vt liquidi solutio retardetur, l. vlt. C. de compensat. vbi Doct. & in §. in bonæ, in §. compensationes. in Inst. De action. Felin. in ca. cum Ioannes. de fide instru. Alc. resp. 10. & seq. lib. 6. Hoc est quod voluit Iustin. dum inquit in d. §. in bonæ compēsationes niti iure aperto. Sed enim vbi debita illiquida incontinenti possunt probari, non denegabitur exceptio compensationis, d. l. vlt. æquiparatur enim debitum illiquidum, quod statim potest liquidari, debito liquido; immo tam dicitur liquidum, quod statim potest probari, quam quod ex se iam liquidum est & probatū. Tiraq. in l. si vnquam, in verb. Reuertatur, num. 11. & 12. C. de reuoc. donat. Abb. in cap. 2. de p. Afflict. d. decis. 121. Osasc. d. decis. 92. nu.
5 36. Et dicitur quis † incontinenti debitum probare per instrumētum, si modo nominatim de eo fiat mentio, nec verba egeāt interpretatione, Dec. cōs. 424. num. 7. & 19. Natt. cons. 121. nu. 14. Et ne hoc in articulo pluribus immorer,

morer, in quo variæ recensetur opiniones, concludo, vt sit sæpe in hac tractatione, rem totam esse relinquendam arbitrio iudicis, an videlicet statim possit liquidari debitum, an vero id requirat altiorem indaginē. Gloss. & Cin. in d.l.fin.C. de compēsat. Ias. in d.§.in bonæ, num.72.vbi Oinot. n. 18.Fab.num.18.Aret.num.5.Cęs.Vrsill. ad Afflict.decis.121.num. 5. Bald. in l.ex falsis, C. de transact. Men. de arbit.cas.14.& cas.15.nu.12.vbi ait, illud dici posse statim liquidabile quod non retardat processum, vel parum iudicis arbitrio, l.ille à quo, §.si testamēto, ff.ad Trebell. l. si is à quo in princ. ff.vt in possess. legat. Mascard. de probat. concl. 334. num. 5. Graff. de except.cap.16.nu.57. Gratian.d.ca.129. num.16.

Neq. vero obijciat quispiam, cum terminus duorum mensium reperiatur præfinitus ad opponendam exceptionem compensationis, l.aufertur.§. qui compensationem, vbi Bart.l. in fraudem, §. fiscalibus. ff.de iure fisci, ideo nō esse recurrendum ad arbitrium iudicis, arg. l. 1. C. de iure delib. nam illæ leges procedunt in fisco, in priuato autem nil est decisum nominatim, Oinot.in d.§.in bonę.num.19. Alciat.d.resp.10.Men.d.cas.14.in fisco enim idem terminus recipitur circa solutionem, & ideo si lege munici-
6 pali certum tempus sit præfixum ad † probandam exceptionem solutionis, crediderim idem tempus censeri præfinitum probationi exceptionis compensationis, quæ dicitur solutio, vt initio dixi.

SVMMÆ.

1 *Exceptiones litis finitæ eiusdem ingressū impediunt.*

2 *Exceptiones litis finitæ, & peremptoriæ statim cognoscuntur, si probationes incontinenti offeruntur. Exceptiones an reseruentur, in meritis, circa stat. Med., Ticin., & No. Const.*

3 *Cridarum instrumentum statim probat exceptionem præscriptionis.*

De exceptionibus impedientibus litis ingressum. Cap. XVIII.

1 EXCEPTIONES litis † finitę eiusdem ingressum passim dicuntur à pragmaticis impedire, de quib. ipse verba feci ad tit. Inst. De obligat. num.251. Andr.Gaill.lib. 1. Obser.c.
2 17.& ideo ante omnia † de huiusmodi exceptionibus est cognoscēdum, si earū probationes offerantur incontinēti. Sic etiam exceptiones peremptorię non debent reseruari, sed statim de illis est cognoscendum, vbi ea cognitio non requirit longam indaginem, & discussionem. Menoch.de arbitr. cas. 19.& cons.746.Surd.consil.252.nu.1. Molin.De Hisp. Primog.lib.4.cap.9. num.40.Carpan.latè ad stat. Mediol. cap. 23. num. 89. & seq. vol.1.vbi ait exceptiones notorias, & incontinenti probandas non reseruari in meritis, licet stat.Med.& No.Const.omnes exceptiones sint saluæ in fine litis. Men. de arbitr.cas.167.num.22. vbi de stat. primo Ticin. in verb. statuentes circa quod vide D.Tortum num.638. nam & peremptoriæ exceptiones notoriæ, & incontinenti probandæ litis ingressum impediunt. Menoch. d. cas. 19. Mastrill.decis.8.nu.10. lib. 1. Borell. in sum.decis.tit.50.nu. 66. 89. & seq. Afin.in sua prax. §. 18. cap. 1. & seq. Hinc tradidit Alciat.resp.67.lib.2.ex
3 instrumento publicorum † edictorū, siue cridarum incontinenti probari exceptionem præscriptionis, & italitē impediri.ca.1.De litis contest.lib.6.l. transacta cum l. seq. ff. de verb.signif. Vide Men. cons.1202.num.15.lib.13.

SVM-

SVMMÆ.

1 *Notarius non potest aliquid addere, vel detrahere instrumento, nisi statim, & quando dicatur statim.*

2 *Inuentario nil potest adijci, nisi incontinenti.*

Cancellatio quando possit fieri.

3 *Notarius potest addere omissum tempore instrumenti, etiam ex interuallo, & coharentias, & diem, & clausulas consuetas, & num. 5.*

4 *Notarij error non debet alicui officere.*

6 *Falsum admittit notarius, qui scripsit pecuniam numeratam, cum reuera non sit numerata, secus si fuerit statim restituta.*

De Notario aliquid addente, vel detrahente publico documento. Cap. XIX.

1 NON potest† tabellio publico documento aliquid addere, vel detrahere citrà crimen falsi, quidquid enim continetur instrumento censetur voluntate partium scriptum. Bar. in l. si quis filiabus, ff. de testam. tut. Dec. consi. 185. in fine, & ideo aliquid ex suo veluti capite, & ingenio deprõptum non potest in tabulas iam perfectas redigere, Alb. conf. 139. num. 14. nisi id faciat incontinenti. Hier. Gab. conf. 65. lib. 5. vbi respondit conditionem potuisse à Notario incontinenti adijci, exponitq. quid dicatur factũ incontinenti. Tiraq. de retract. conuent. gloss. 5. num. 19. Farin. consil. 12. vbi latè ostendit non censeri mutationem factam incontinenti, vide Laderch. conf. 91. num. 6. & Gratian. discept. Forens. cap. 201. num. 82. & seq. Farin. quæst. 156. num. 60. & seq. Sic
2 † inuẽtario nihil potest adijci, nisi statim, Bertazz. conf. 105. num. 50. Nec cancellatio permittitur, nisi incontinenti, Farin. d. quæst. 156. num. 16. 30.
3 & 60. Quod† si probetur aliquid fuisse omissum tempore contractus, de quo contrahentes cogitarunt, poterit Notarius etiam ex interuallo illud addere. Bart. in l. fin. ff. de tab. exhib. Felin. in ca. ex litteris. de fide instru. col pen. Mascar. de probat. quæst. 6. num. 98. multo magis excontinenti. Frãc. Marcus quæst. 743. vol. 1. Et ideo tunc potest addere, quando verisimile est eũ non esse oblitum, quidnam partes voluerint. Marisc. lib. 1. Res. cap. 93. nu.
4 5. Error† enim Notarij non debet cuiquam nocere, vt traditur in l. si librarius, ff. de reg. iur. Alb. conf. 136. num. 11. & ideo multo magis confines, & cohærentias, vt vulgo loquimur, fun-
5 di poterit addere† Notarius, & diem omissum etiam ex interuallo. Alb. conf. 10. num. 14. Bossius inter conf. Alb. conf. 776. num. 28. & clausulæ cõsuetæ probata consuetudine vniformi, possunt addi de illis enim censetur rogatus notarius Gabr. de cõsuet. concl. 3. Mant. de coniect. vlt. volunt. tit. 9. & 10. lib. 1. Menoch. præs. 14. lib. 6. num. 12. & 17. & lib. 4. præs. 4. cap. 31. Masc. concl. 1103. etiam ex interuallo, Men. conf. 37. num. 74.
6 Falsum † etiam committit Notarius, qui scripsit pecuniam fuisse numeratam, quæ re vera non fuit numerata, vt tradunt Doct. in l. singularia, ff. si certum petatur. Quod si numerata fuerit, & statim restituta, non erit tabellio falsi insimulandus. Farin. De falsit. quæst. 154. num. 85.

SVMMÆ.

1 *Testi vario, & contrario sibi ipsi non creditur. Limita, vt num. seq.*

2 *Testis potest se incontinenti corrigere.*

Et quando dicatur id facere statim nu 5.

Et quando ex interuallo se ipsum corrigat. num. 6.

3 *Testis, vt se corrigat, an possit interrogari.*

gari.

4 *Procuratoris confessio potest ex continenti reuocari, & quandoq. etiam ex interuallo.*

6 *Testium correctionem non facile debet index admittere.*

7 *In crimine haresis potest testis ex interuallo reuocare suam testificationem.*

8 *Testis si dicat se non recordari, an habeatur pro negante. Obliuio prasumitur arbitrio Iudicis. q. § & quia plerunq. de probat. declaratur Testes an de tempore, & loco pracisè debeant deponere.*

De teste se ipsum corrigente. *Cap. XX.*

1 TEsti varia & contraria † in eodem iudicio deponenti fidem abrogant leges nostræ, l. qui falsò, ff. de testibus, l. eos, ff. de falsis. Hoc tamen minimè est perpetuum, nam
2 si † statim corrigendi animo contraria dicat, secundæ testificationi adhibetur fides. Bart. in d. l.eos, num. 3. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præs. 29. num. 1. Couar.lib.2. variar. Resol. cap. 13. num.8.c.præterea. De testibus cogendis, gloss. in §. quia vero. in auth. De testibus, Gabr. lib. 7. commun. opin. De malef. concl. 27. num. 4. Capyc.decis. 41.& hoc casu,
3 vt se † corrigat statim poterit rursus interrogari parte instante, non ex interuallo, Gabr. d. concl. 28. Tiraq. De retract. conuent. §.1. gloss. 5. num.18. qui nu.19. id extendit etiam ad Notarium corrigentem autographum, siue originale documentum, qua de re supra egimus in cap. præced. Confessio etiam procuratoris †
4 statim potest reuocari, ex interuallo autem ita demum, si ostendatur error. Caroc. decis. 60. num. 18. Sunt autem variæ opiniones Doct. in hoc
5 articulo, quandonam † testis dicatur incontinenti se ipsum velle corrigere, de quibus vberrimè Gabr. d. concl. 27. num. 5. Tiraq. d. num. 18. Qua in re ego relinquo plurimum arbitrio iudicis, qui præ oculis habebit testiũ qualitatẽ, tẽporis interuallum, & huiuscemodi circunstantias. Hostiens. in d. c. præterea. Couar. d. cap. 13. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 2. cas. 108. num. 5. in vniuersum enim æstimat Iudex, quando dicatur incontinenti factum, vbi nihil in iure est decisum, vt sæpe dixi. Rot. Gen. decis. 1. num. 32. optime circunstantias perpendit Capyc. decis. 142. num. 3. 4. 9. Addo Octau. Vulpell. De præp. Aduerb. & coniunct.
6 sign. in verb. Incontinenti, † vbi consulit iudici, ne sit facilis in admittenda huiusmodi correctione ob timorẽ subornationis. Farinac. latè quæst. 66. De testib. num. 226. Gall. cons. 117. num. 35. ex interuallo se corrigit probato errore, Farinac. cons. 44. num. 19. Laurent. Tenin. in sua Praxi Caut. cap. 268. & cap. 280. & in
7 crimine † hæresis iure quodam singulari testis etiam ex interuallo se corrigit, vt in Direct. Inq. part. 3. Com. 114. Illud non omittendum circa te-
8 stes. Quandoque † enim aliunt se non recordari. Placet igitur eo casu eos haberi pro negantibus, & perinde censeri deposuisse, ac si dixissent, se non interfuisse, vbi tantum temporis spacium non effluxit arbitrio iudicis, ex quo obliuio possit præsumi, Farinac. de falsit. quæst. 158. nu. 122. Quod in vniuersum procedit in his, qui negãt se recordari, Mascard. concl. 1081. num. 48. concl. 170. nu. 22. concl. 1127. num. 1. vbi agit de tempore, ex quo inducitur obliuionis
9 præsumptio. Qua † ratione sæpe respondi non habere locum, §. & quia plerumque in No. Const. Med. de probat. vbi tantum tempus abijt, ex quo faci-

facile induci potuerit obliuio. Alb. cõs.602. nu. fin. tunc enim testes non tenentur deponere de tempore præcisο. Cæterum de eodem §. latè agit idẽ Alb. conf. 623. num. 4. conf. 727. nu. 1. conf. 529. num. 25. Plot. consi. 6. 60. 92. & 94. & de tempore, & loco, an teneantur præcise testes deponere, Farin. de testib. quæst. 64. vbi nume. 90. & 101. ait tunc non teneri deponere, vbi ob lapsum temporis præsumi potest obliuio, veluti in actu momentaneo, & qui iamdiu contigit. Item vbi non est quæstio de priore, vel posteriore tempore, non est de illo deponẽdũ, Alb. d. consil. 623. num. 4.

SVMMÆ.

1 *Annuli traditio in contrahendis matrimonijs.*
An matrimonium ex traditione annuli præsumatur.
2 *Annuli sponsalitij an vxori acquirãtur, & nu. seq.*
3 *Donatio in dubio non præsumitur, maxime vbi apparet de causa dandi.*
4 *Donatio inter virum, & vxorem inualida, etiam si conferatur in tempus prohibitum.*
5 *Donare non dicitur, qui necessarijs oneribus succurrit.*
6 *Donatio inter coniuges confirmatur morte.*
7 *Iocalia, & vestes an et quando donari videantur.*

De annulo sponsalitio. Cap. XXI.

1 INVALVIT † hic mos in Ecclesia nostra Romana, vt in contrahendis matrimonijs iuxta sacrosanctam Trident. Synodum sess. 24. capit. 1. dentur annuli a sponso sponsæ, qui idcirco sponsalitij appellantur, ita vt ex traditione annuli matrimonium quandoque præsumatur, Menoch. de præsumpt. libr. 3. præsumpt. 2. Non semel autem incidit quæstio, sint ne vxoris huiusmodi annuli, an remaneant in dominio mariti. Et videbatur dicendum eos non acquiri vxori, siue
2 † sponsæ, vt ex sententia Bald. & aliorum, tradit Bertazzol. cons. 59. n. 21. in ciuilibus.

Primo quia cum nemo præsumatur velle iactare suum, l. cum de indebito, ff. de probat. sitque in dubio
3 quælibet alia † potius, quam donationis inducenda præsumptio, non interpretabimur hoc casu donatos fuisse annulos, late Menoch. de arbitr. cas. 88. in princ. & multo magis est excludenda donationis præsumptio, cum appareat de causa dandorum annulorum, nempe, vt comptior, & ornatior sit sponsa, Hond. consil. 30. num. 29. vol. 2. & inueteratæ satisfiat consuetudini.

Secundo si dicimus hanc esse dona-
4 tionem annulorum, adhuc † dicendum eos non fieri sponsæ, vel vxoris, cũ inter coniuges prohibeatur donatio, vt passim in tit. Digest. & Cod. de donat. inter virum, & vxorem. atqui hoc in casu antequam dentur annuli, præcedunt verba de præsenti, & puella facta vxor iuxta Bald. in l. cum te. nume. 1. C. de donat. ante nupt.

Tertio debet esse sine effectu huiusmodi donatio, cum videantur ea lege donati annuli, vt tunc fiant vxoris, cum matrimonium erit secutum. l. quod sponsæ, C. de donat. ante nuptias.

Contrariam sententiam amplexus fuit Surd. decis. 166. num. 1. & 3. quẽ sequitur Hond. d. cons. 30. num. 42. volum. 2. per l. si quis pro vxore ff. de do
5 nat. inter virum, & vxorem, non † enim donat, qui necessarijs oneribus succurrit, sunt autem annuli iuxta cõ-

suetudinem necessarij, & cum incontinenti, & in eodem actu dentur, post verba de præsenti; non est spectandū, quid prius, quid posterius fiat; in momentaneis enim non datur prius, vel posterius, Fœnur. De momento temporis cap. 17. qui latè agit de hac reg. L. ædiles, §. fin. ff. de ædil. ædicto. Et hoc pacto cessant contraria, nam aut dicimus factam esse donationem, & cum fiat in ipso actu matrimonij contracti, non erit inualida, aut negamus esse donationem, & eos annulos sibi habebit vxor tanquam in necessariā causam emptos. Quod in alijs casibus magis dubitabilibus procedere ait Surd. d. decisio. 166. Et omnino dona-
6 tio annuli confirmabitur† morte, quē admodum & aliæ donationes inter coniuges. Bertazzol. consil. 59. num. 27. & seq. Gal. ad consuet. Alexandr. in verbo Legare. quæst. 6. num. 55. & in verbo, Solidos. quæst. 4. Honded. d.
7 consil. 30. nume. 36. vbi etiam † agunt de iocalibus, annulis, vestibus, an & quando censeantur huiusmodi res donatæ, distinguentes inter res modici pretij, & magni, inter quotidianas, & festiuas vestes. Vide latè distinguentē Stephan. Gratian. lib. Discept. Forēs. cap. 189. nu. 10. cum seq. Seraph. Oliu. Cardin. decisio. 914.

SVMMÆ.

1 *Hæreticus quomodo statim resipiscens euitet pœnas hæreticis impositas, ac etiam ex interuallo rediens.*

2 *Hæreticorum libros statim comburens innoxius censendus.*

3 *Libelli famosi statim corrumpendi.*

4 *Pœnitentia excusat in delictis. Consilium malum potest re integra reuocari.*

Defendere non dicitur, vbi non durauit defensio.

5 *A delictis excusat modicum tempus.*

Arma prohibita retinens breui tempore non punitur.

Vxor cognito errore impunè an dimitti possit.

De Hæretico statim resipiscente. Cap. XXII.

1 HÆRETICVS si† resipiscat incontinenti, & abiuret graue scelus, quo se obstrinxit, dum ab orthodoxa religione desciuit, euitabit pœnas hæreticis impositas. Menoch. De arb. iud. cas. 373. vbi quattuor præstari tenere hæreticum ait, vt impunè ferat huiusmodi crimen, relinquitq; arbitrio iudicis, an dicatur incontinē ti prauam deposuisse opinionem, imò prima vice etiam ex interuallo recipitur hæreticus ab ecclesia, quæ neminē arcet à sinu suo, & restituuntur illi bona. Bursat. cons. 14. num. 31. lib. 1. Farinac. de Hæresi. quæst. 193. §. 2. num.
2 41. & seq. Sic etiam qui statim † libros hæreticorum comburunt, innoxij sūt censendi. Gloss. Archid. in tit. De hæret. cap. quicunque, num. 12. vt in Direct. inquis. part. 2. Eodē modo si quis
3 libellos† famosos statim non corruperit, vel igne consumpserit, sed vim eorum manifestauerit, sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali sē tentiæ subiugandum, vt ait Imper. in l. vnica. C. de famosis libellis. cap. 1. ca. si qui, 5. q. 1. Farinac. cons. 30. nu. 1. Peguer. decis. 77. & in vniuersum sta-
4 tuere possumus† pœnitentiam, & correctionem sui ipsius incontinenti factam præstare excusationem in delictis quibuscūq; etiam atrocibus. Quamobrem non tenetur qui dedit malum consilium, si illud reuocauit, maxime re integra, etiam si coactè, nam nec sufficit vnquam defendisse, cum non durauerit defensio. l. 2. ff. Quibus ex causis in poss. eatur. Dec. & Cagn. in l. non videtur quisquam, &

l. non

l. non videtur defendere, ff. de reg. iur. Farinac. conf. 60. num. 72. Quemadmodum † etiam excusat a delictis breue temporis interuallum, exempli gratia si fuerit imposita pœna retinentibus arma vetita, non habebit locum in eo, qui breui tempore ea retinuit, Farinac. de var. crimin. quæst. 108. num. 43. Baiard. ad Clar. quæst. 82. num. 74. & P. Aerod. lib. 4. Rer. iud. tit. 15. cap. 4. ait. impunè illis fuisse, qui incontinenti vxorem dimiserunt cognito errore, quam ducere non licebat.

5

SVMMÆ.

1 *Dominus vulnerans seruum, an puniendus lege Mosis.*
An iure gentium, & ciuili.
2 *Dominus punitur, si nimis seueram exerceat in seruos potestatem.*
3 *Seruum interficiens, dum illum corrigit, reus est homicidij.*
Secus in interficiente, excedente modum defensionis, & quare.
4 *Emendatio debet esse animi tranquilli.*
Defensio fit a perturbatis.

De Domino seruum vulnerante. Cap. XXIII.

1 LEGE Mosis olim † si seruus vulneratus statim moriebatur, puniendus erat dominus, si vero superuiuebat vnum, aut alterum diem, pœna carebat. Exod. 20. Iure gentium dominis in seruos vitæ, necisque potestas fuit. At nunc ex Const. Antonini Imper. non licet in seruos supra modum sæuire, §. in potestate
2 in Inst. De patria potest. Aut igitur dominus, exsuens omnem humanitatem, immoderatè iure suo vtitur, & pœnam meretur, aut corrigendi serui gratia virgis, aut loris eum afficit, vel in vincula conijcit, & tunc nullum crimen committit, cessatque dierum illa distinctio, de qua in l. Mosaica. l. vnica, C. de emend. seru. vbi Accur. & Contius.
3 Sed si dum corrigere † vult seruũ, illum interfecerit, non solum erit puniendus pro excessu, vt contingit, quando quis excedit defensionis modum, vel defensionem, vt dixi capit. 7. sed etiam pœna ordinaria homicidij. l. 1. C. de emend. seru. Ratio
4 discriminis est, nam defensio † nō fit sine perturbatione. Emendatio debet esse tranquilli animi. Notum est illud, Vapulares, nisi essē iratus. Mar. Salom. in l. vt. vim. ff. de iust. & iur. num. 11.

SVMMÆ.

1 *Pacem ineuntes curant, vt ea sit firma, quod videtur difficile.*
Idque adiecta pœna, & datis fideiussoribus.
2 *Petri Caballi, & Philippi Massinij mentio honorifica, & num. 3.*
3 *Pacem rumpens ob nouam causam, etiã iniustam non punitur tanquam fœdifragus. Etiam si contingat idipsum statim.*
Causa noua censetur excepta, etiam vbi adest iuramentum. Corn. Taciti locus.
4 *Pacis ruptores Pontif. Const. puniuntur, & quomodo.*
Bannitum siue proxime banniendum offendens non facit contra promissionẽ. num. 4.
5 *Pacem rumpens occidendo aliquem, postea bona diripiendo, an & quando duplici pœna afficiendus.*
6 *Carceris priuati pœna non tenetur, qui cepit vt statim occideret.*
7 *Sigillum Principis subripiens non tenetur furti, si statim illud aptauit.*
Pœnæ plures quando imponantur ob plura delicta, & vulnera.

De pace non frangenda, & an, & quando teneatur quis tanquam pacis violator. Cap. XXIII.

1 QVI pacem † faciunt, solent sepenumero, vt perpetuo firma, & stabilis maneat, quod videtur esse difficile, iuxta illud Apostoli, de quo Balzar. in princ. tit. De pace tenenda num. 9. inter se conuenire, vt qui illam non seruaueris fędifragus, non solum Deum habeat vltorem, quod satis deberet Christianos homines in officio continere, sed etiã pœnam aliquam præstet, datis fideiussoribus. vt nuperrime eleganter,
2 scripsit doctissimus, & clarissimus † vir, & I.C. cuius amicitia, vt ingenue more maiorum sine fuco, & fallacia loquar, valde gloriari soleo, nimirum D. Petrus Caballus in suis Resol. Crim. cas. 189. Verum non est huiusmodi pœnæ locus, si quis obnoxam causam pacis ruptor existat, etenim pax inita censetur solum ob veteres causas, non autem ob nouas. Bart. in l. aut facta. §. causas. ff. de furtis. Multos in hanc sententiam allegar Hond. consil. 89. nume. 29. & 73. lib. 2. & consil. 97. nume. 27. & 35. lib. 1. Causa enim superueniens, & noua semper censetur excepta, ita vt nec ad eam porrigatur iuramentum, vt latè docui cum interpretibus præ, tanno ad rub. C. Qui admitti, vbi Andr. Sic. nume. 62. 69. & seq. Bolog. nume. 37. Dec. in l. 3. C. de seruis fugit. l. fin. ff. qui satisd. cogantur, & in d. rub. D. Philippus Massinius interpretum coryphæus, præcipue nume. 415. quem sane mihi collegam obtigisse palmarium ducã in omni vita. Eidem plurimũ hoc etiã nomine debeo, quod mihi principum virorum in re litteraria beneuolentiã, & præcipue ipsius Caballi conciliauerit. Id autem, quod dixi, procedit etiam si causæ essent iniustæ. Decian resp. 4. num. 22. volum. 3. Qua in re non puto distinguẽdum, an causa noua ex continenti, an vero interiecto tempo ris spacio fuerir exorta. Mascard. De probar. concl. 1162. nume. 27. nam vtroque casu est recipienda excusatio. Crediderim tamen, si dubitetur, an causa noua fit re vera, an vero antiqua, sed noua affectata fuerit, incontinẽti factũ inducere aliquam præsumptionem affectationis, quasi quis non potuerit diu dolorem dissimulare. Sed leuis erit huiusmodi presumptio. Venit mihi nunc in mentem Seiani, qui verebatur ne incontinenti patratæ cædes: & Cæsarum continuata funera detegerent dolum, de quo præclare Tacitus initio lib. 4. Et quia vi tot simul corripere intutum, dolus interualla scelerum poscebat. Sic apud Ios. lib. 15. cap. 3. Antiq. Iudaic. Herodes statuerat Aristobulum de medio tollere. Sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Cæ
3 terum Pontificijs † Constitut. occurritur fraudibus, ne quis possit prætextu nouarum causarum, quarum solent esse quandoque improbi homines architecti, pacem violare. Farinac. consil. 30. numero. 98. Quibus tamen cõstitutionibus non est locus, vbi nota, & testata est noua causa. Hond. lated. cons. 82. num. fin. Farinac. cons. 62. Mascard. d. concl. 1162. nume. 37. M. Antonin. variar. Resol. lib. 3. Resol. 23. Ob prædictam rationem in eam sententiam communiter itum est a Doct. nimirum non fieri contra dictam promissionem, si quis offendat exsulem, siue bannitum, qui potest impune offendi, cum promissio intelligatur, nisi noua causa superueniat. Caball. d. tract. cas. 275. vbi num. 12. refert nonnullorum opin. existimantium id procedere etiam in banniendo

niendo intra modicum tempus, vide cap. 69. De poten. prox. actui. & Farinac. quæst. 103. part. 3. numero 35. Sed quæritur, si promissio facta sit de non offendendo aliquem, vel eius bona, adiecta certa pœna † toties incurrenda, quoties factum fuerit contra promissionẽ, & vnus alterum occidat, deinde eius bona diripiat, an duplici si pœna afficiendus. Hanc quæstionem decidit, distinctione adhibita d. Caballus eodem in loco, quem nunc sufficiàt indicasse. Illud non omittam, quod præsentem re spicit tractationem, nam si homicidiũ statim sequatur rapina, & domus direptio, duabus pœnis erit locus, l. qui duos. ff. de manu. testam. l. nunquam actiones, vbi gloss. de oblig. & action. Dicitur autem incontinenti factum, quando inimicus, qui delicta perpetrauit, non diuertit ad actus extraneos, l. quod ait lex. §. fin. ff. ad legem Iul. De adult.

6 Sic etiam † non tenetur pœna carceris priuati, qui aliquem capit, vt statim interficiat Bart. in l. capite quinto, ff. de adult. circiter fin. Quamobrem censet Farinac. cons. 60.

7 nu. 4. eum esse excusandum, qui † subtraxit sigillum Principis, vt illud aliqualiter suppressum aptaret, si id fecerit incontinenti. Cæterum in ea quæstione, An pluribus pœnis quis affici possit ob plura delicta eiusdem, vel diuersi generis, solet distingui an statim an ex interuallo sint patrata. Adeas Farinac. q. 22. & Cab. resol. crim. 158. & eundem resol. 155. vbi latissime agit de percutiente aliquem, vel plures vno, & eodem tempore, & incontinenti, an teneatur de omnibus percussionibus. Nolo nunc eorum dicta referre.

SVMMÆ.

1 *Exsules, siue banniti impune possunt occidi in hac præsertim ditione Mediol.*

2 *Banniendi intrà breue tempus an possint interfici.*

3 *Bannitus nil possidet, nil acquirit, & illius bona possumus diripere, & quomodo.*

4 *Banniti nomine non agitur ob spolium. Et an sint capaces iuris communis.*

5 *Banniti mortui bona non possunt diripi nisi statim post mortem.*

6 *Banniti bona non debent diripi in damnum fisci.*

7 *Bannitus captus potest probare delictum non esse punibile, maximè incontinenti.*

De exsulibus. An possint impunè interfici, & eorundem bonam diripi. Cap. XXIV.

1 LEGES municipales † vbiq. ferè vigent, vt possint impunè exsules, siue banniti interfici. Quod in hac ditione Med. edictis Principum est seuerissime sancitum. Qua de re egimus cum Doct. ad l. vt vim, ff. de iust. & iure. An hoc procedat etiam

2 in banniendo † intra breue tempus vide cap. 23. De pace non frangenda. nu. 4. Inde consequitur, vt bannitus nil possit acquirere, nilq. possideat, &

3 multo magis † possimus eius bona diripere. Bart. in l. nec in ea. ff. de adult. Bald. in l. 3. C. si pend. appellat. quib⁹ enim vitam possumus eripere, multo magis bona. l. 1. §. Quod Prætor. ff. de aleat. Et ipse superioribus mensibus latè probaui, non potuisse nomine exsu-

4 lis allegari † spolium nonnullorum bonorum, nam cum exsul. nõ possit possidere, Iof. Lud. decis. Perus. 11, nu. 13. neq. aliquid acquirere, non erit locus spolio, priuatio enim supponit habi-

tum.

tum. Et licet dubia sit illa quæstio.
An bannitus amittat ea, quæ sunt iu-
ris communis, nec ne, & An possit ac-
quirere, tamẽ in hac ditione Mediol.
placuit eam amplecti opinionem,
quæ aduersatur bannitis, cum pro ho
stibus habeantur, & possint impunè
occidi, Vid. Peregr. de iure Fisci. lib. 3.
tit. 7. Crau. cõs. 941. lib. 5. Farinac. De
varijs, & diuersis quæst. quæst. 102. Al
ciat. conf. 6. num. 14. lib. 2. Boss. de
bon. publicat. num. 69. Baiard. ad
Clar. quæst. 78. num. 114. Menoch.
De præsumpt. lib. 5. præs. 45. Ca-
ball. resol. crim. 264. num. 28. &
passim. Alb. cons. 17. num. 19. cons.
304. num. 6. Eugen. cons. 69. num.
15.

Hoc tamen est ita declarandũ, vt vi
5 uo exsule possint † eius bona diripi, &
auferri, non etiam mortuo. Bald. in
l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. soluit
enim omnia mors, & cum bannito
debet cessare pęna, quæ alioquin ad
alios iniquè redundaret. Et nimis
præterea inhumanum esset, & bar-
barum contra bona mortui sæuire.
6 Quod si statim post banniti † mortem
quis illius bona fuerit prædatus, eam
deprædationem feret impunè. Tiraq.
De retract. conuent. gloss. 5. §. 1. num.
12. Hæc intelligo procedere, nisi aga
tur de damno fisci, cui bona delinquẽ
tis acquiruntur, & ideo priuatus non
poterit ea prædari in damnum fisci.
Et posteaquam facta est mentio fisci,
nolo latere lectorem, bannitum cap-
tum, non obstantibus quibuscunque
sanctionibus, quæ prohibeant contu-
maces audiri, esse admittendum ad
7 probandum † delictum patratum
non esse punibile, maximè si incon ti-
nenti id faciat. Eugen. cons. 20. Fari-
nac. cons. 101. num. 47.

SVMMÆ.

1 *Calumniari quid.*
2 *Calumnia duplex.*
3 *Calumnia qua lege, & quib. pœnis puniatur.*
4 *Calumniator præsumptus an puniri possit, & an condemnetur in expensis, & quando excusetur, & num. seq.*
5 *No. Const. Med. in § si quis quempiam. De accus. declaratio.*
6 *Calumniator, an sit eadem sententia condemnandus in expensis, & num. seq.*
7 *l. 1. C. de calumn. expositio.*
8 *Decisio quæstionis circa expensas a calumniatoribus soluendas.*

De calumniatoribus. Cap. XXV.

1 CALVMNIARI est † falsa
crimina intendere l. 1. ff. ad S.
C. Turpill. Diciturq. calumniari, qui
non probat, quod intendit. Hinc †
2 duplex apud nostros calumnia, ve-
ra, & præsumpta. Clar. in sua pra-
xi quæst. 62. Boss. de accusat. num. 19.
Caball. Resol. crim. 205. Ang. de
malef. in verb. & ad querelam. Puni-
3 tur autem † calumnia l. Memmia,
siue Rhemmia. l. 1. ff. ad S. C. Tur-
pill. Menoch. de arbitr. cas. 322. vbi
varias refert pœnas calumniatorum,
a quibus præstant excusationem non
nullæ causæ, de quibus apud Clar. d.
loco. Mascard. de probat. concl. 253.
num. 42. & concl. 36. num. 46. Men.
4 de arb. cas. 321. Licet autem † præ-
sumptus calumniator excusetur a pę-
nis impositis calumniantibus, tamen
non euitabit condemnationem expẽ-
sarum. Boss. d. tit. de accus. num. 28.
Caball. d. resol. 305. licet Fachin. pu-
tet in criminalib. victum victori non
condemnari in expensis. lib. 1. contr.
cap. 42. Hinc potest inferri ad decla-
5 rationem Nou. Constit. Mediol. in
tit. De accusat. §. si quis quempiam.

Sed

Sed & ab expensis quandoque excusatur, vt in prædictis locis. Menoch. cas.
6 321. num. 34. Est tamen † calumniator eadem sententia condemnandus in expensis, vt sancitum est in d. §. si quis quempiam, l. 1. C. de calumn. Clar. in d. quæst. 62. vers. Sed quæro. Nam posteaquam iudicatum fuit de causa, non debet puniri accusato-
7 rum calumnia. d. l. 1. C. de calumn. nisi id fiat incontinenti. glos. in d. l. 1. quæ hoc pacto, & alijs modis conatur conciliare d. l. 1. cum l. 1. §. 1. ff. ad Turpill. ibi. Qui reo absoluto. Sed hac in re vide distinctionem Angel. & add. De malefic. in verb. Et ad que
8 relam. num. 71. & seq. Et cum † nuper hæc quæstio incidisset, An videlicet posset agi ad condemnationem expensarum aduersus calumniatorē præsumptum, cum Senatus Excellentissimus mandasset reum absolui, non probata ab accusatore querela, neque expensarum mentionem aliquam fecisset, respondimus ego, & Iulius Curtius in hoc gymnasio legū interpres eximius, posse agi ad expensas. Addo nunc Morot. resp. 55. nu. 8. & Prosp. Farin. De accus. quæst. 16. nume. 5. & seq. Sed cum ageretur inter affines, & multa alia cōcurrerēt, quæ dubitationem augerent, rem totam composuimus, litigatoresq. inter se conciliauimus.

SVMMÆ.

1 *Alteri per alterum non acquiritur.*
Quod tamen cessat in nonnullis casibus, num. 2. & seq.
2 *Alteri per alterum acquiritur ex dispositione Statuti Ticinensis, & vbi notarius internenit.*
Ratificatio an tunc requiratur.
3 *Donatio alteri per alterum quæritur.*
L. Quoties. C. de donat. quæ sub modo. L. Aristo. ff. de donat. declarantur, & num. 4.
4 *Donatio censetur facta media persona, quæ ex interuallo debet donatum tertio restituere*
Fidei commissum à quo possit relinqui.
6 *Alteri per alterum quæritur in contractibus re celebratis, & vbi res traditur.*

De acquisitione, quæ fit alteri per alterum. Cap. XXVI.

1 ALTERI per alterum † non posse acquiri nemo est, qui ignoret, modo saltem à limine, quod aiūt, iurisprudentiam salutauerit. §. si quis alij. §. alteri. De inut. stipul. Sed quandoq. cessat prædicta regula, vt docui hoc anno in l. 1. C. Qui admitti. prælect. 18. vbi adhibita distinctione conatus sum quamplurima complecti verborum compendio, quæ in hac
2 re traduntur à Doct. Vigent. † tamen passim leges municipales, vt hic Ticini, quibus cauetur, vt quilibet alteri possit stipulari, & acquirere, quod etiam facit tabellio, tanquam publica persona. glos. & alij in d. §. alteri. Magon. decisio. Luc. 55. nu. 9. & seq. vbi subijcit eo in casu requiri ratificationem, sed Alb. in casu Ticinensis Statuti putat nulla opus esse ratificatione nimirū cōs. 480. nu. 11. Videas hac de re latissime agētē Ceuall. in suo tract. cōmu. cōtra cōmu. qu. 54. vbi recēset opiniones, Doctoresq. enumerat in ea quæstione, an acquiratur per notarij stipulationem, ante ratificationem vel secus, dubiamq. ait esse quæstionem. Osasc. decisio. 33. Thesaur. decisio. 70. Caball. Resol. crimin. 207. Peregr. cōs. 100. vol. 5. Surd. dec. 111. Gratian. lib. 3. Discept. Forens. c.
3 405. nu. 20. Iure tamē singulari † hoc esse receptum creditur in donatione, vt alteri per alterum quæratur. l. quoties. C. de donat. quæ sub modo. Osasc. d. decisio. 33. in fin. Vide Clar. in §. do-

§. donatio. quæstio. 13. Quod tamen ita debet accipi, si facta sit donatio iuxta speciem d. l. quoties, videlicet, si ex interuallo, quod significatur ijs verbis, Post tempus, sit facienda restitutio tertio. Didac. Couar. libr. 1. Variar. Resol. cap. 14. num. 2. & 13. qui latè agit de expositione d. l. quoties. Secus si ex continenti. Bertazzol. consil. 18. num. 12. in ciuilib. Etenim vbi rei donata non est statim à media persona facienda tertio restitutio, ob interusurium medij temporis quid censetur etiã personæ mediæ donatũ, secus autem vbi continuo est facienda restitutio, iuxta l. Aristo. ff. de donatio. Sic etiam ob fructus medij temporis potest relinqui ab aliquo fideicommissum, quod nonnisi ab eo potest, ad quem aliquid est peruenturum morte relinquẽtis. l. 1. §. penult. & l. 3. ff. de leg. 3. Verum d. l. quoties aliæ atque aliæ afferuntur rationes & expositiones, quas multo negotio poteris videre apud Couaruuiam, & Clarum locis citatis. Ego sic statuo, siue statim, siue ex interuallo sit facienda restitutio alicui tertio, iure singulari hoc esse receptum in donatione, vt alteri per alterum acquiratur, saltem vtilis actio, Didac. Couar. d. cap. 14. num. 2. & 3. vel personalis iuxta Couar. vel realis iuxta Fab. decad. 47. err. 8. & 9. vid. Molin. li. 3. de Hisp. prim. c. 12. nu. 2. neq. rationem illius l. quoties eam esse, quod videlicet ex interuallo sit facienda restitutio rei donatæ, sed id receptum esse benigna iuris interpretatione ob voluntatem donatoris, Faberd. err 8. cuius benignæ interpretationis passim in iure fit mentio, l. 5. ff. de leg. 3. l. Scæuola ff. ad Treb. & alibi Hic autem ideo est receptum, cũ donationibus faueamus, l. si quis argentum, C. de donat. Bald. in d. l. quoties, Gul. Onciac. lib. 1. Quæst. Acad. cap. 49. in fine, & ideo dictam l. si quis argentum habere etiam locum in pacto de donando scripsit Andr. Fachin. lib. 11. contr. cap. 24. Sed Fab. contra De err. Prag. decad. 43. err. 4. qua de re scripsi in comment. De oblig. nu. 167. vel ob aliam causam, vt videre est apud Couar. d. cap. 14. nu. 2. Cæterum an restitutio debeat fieri incontinenti, vel secus, plurimum refert in casu d. l. Aristo, vt iam dixi neq. aliud sentiunt Couar. Batt. & Bertazzol. supra allegati, nam si statim sit facienda restitutio personæ mediæ, nil censetur donatum, secus si interiectum fit temporis interuallum, quamquam dici posset d. l. quoties procedere ob rationem genera-
5 lem, quia † res fuerit tradita, ponderando, illa verba, vt post tempus id, quod donatum est, atqui in contractibus, qui re celebrantur alteri per alterum acquiritur, l. ea quæ ciuiliter, ff. de acq. rerum dominio, Couar. d. num. 2. Bald. in d. l. quoties, nam licet per actum ciuilem alteri non acquiratur, tamen acquiritur per naturalem, Duar. ca. 3. ad tit. si cert. pet.

SVMMÆ.

1 *L. si soluturus, & l. creditor, ff. de solut. sẽ- sus, & num. seq.*
Depositum pecuniæ si fiat per debitorem, cuius sit periculum.
2 *Depositum debet fieri congruo loco, & tempore.*
3 *Aerosa pecunia quæ.*
4 *Nummularij probabant olim pecunias.*
5 *Nummularij, menarij, argentarij qui.*

De deposito pecuniæ, & cuius sit periculo. Cap. XXVII.

MELAE sentẽtiam probat Africanus in l. si soluturus 39. ff. de
1 solut. existimantis, si debitor † soluturus pecuniam creditori, illius iussu eam deposuerit signatam penes num-

nummularium, quo ad probaretur, & postea pereat, periculum pertinere ad creditorē. Verum adijcit modum idē I.C. vt in l. & hæc distinctio. §. vlt. ff. locat. nam si incontinenti pecunia potuit spectari, & probari, & per creditorem steterit, quominus id fieret, erit illius periculo. Secus si per ipsum non
2 steterit, vt quia † tempore, & loco nō opportuno fiat oblatio, vel alio pacto non steterit per creditorem, vt explicat Iac. Cuiac. tract. 8. ad Afric. & iuxta hanc distinctionem debet accipi l. creditor. ff. de solut. vt etiam animaduertit Accur. nam ibi ideo periculum non pertinet ad creditorem, quia iustam ob causam recusauit tunc accipere pecuniam. vide Bologn. in l. quod te, num. 44. ff. si cert. pet. & Marisc. lib. 1. var. Res. capit. 7. Periculum autem fuit, quia pecunia tamquam ærosa à magi-
3 stratu fuit improbata. Est autem ærosa, quæ in se habet plurimum æris. Cuiac. d. tract. 8. quam lectionem sequor, reiectis alijs ridiculis lectionibus, & expositionibus, de quibus ibi Accur. & Alciat. lib. 2. Disp. cap. 25. Sic Festus appellat ærosam Cyprum, quod in ea plurimum æris nascatur. Sic Plin. lib. 3. Nat. Hist. cap. 5. appellat aurum ærosum, & argentosum, & lib. 34. cap. 1. lapidem ærosum. Coras. lib. 1. Miscell. cap. 9. Men. de arbitr. cas. 147. Tiraq. de Retr conuent. gloss. 6. §. 4. num. 34. Ann. Robert. lib. 1. Rerum iudi. cap. 16. & quamquam Coras. d. loco putat creditoris periculum non esse in d. l. creditor, licet sit in mora, cum vsus pecuniæ è rep. fuerit sublatus, tamen cōmuniter ea recipitur opinio, quod in d. l. creditor non adsit mora ipsius creditoris, & hanc sententiam probo Tiraq. d. num. 34. cum alijs congestis per Caroc. De dep. part. 2. quæst. 81. Cæterum quod attinet ad d. l. creditor olim solebant dari pe-
4 cuniæ nummularijs † probandæ Cuiac. d. tract. 8. Hos enim, siue ars, siue vsus longus tractandarum pecuniarum, & permutandarum ita erudiuerat, vt auri, argenti, æris qualitatem probe nosse existimarentur, vt explicat idem Cuiac. lib. 10. obs.
5 cap. 14. qui latè † agit de nummularijs, mensarijs, argentarijs, per quos fiebant solutiones. Alciat. lib. 1. Parerg. cap. 24. Vacon. lib. 1. Decl. iur. decl. 14. Coras. in l. 1. §. Præterea, ff. de offic. præf. Vrb. Menoc. de arbitr. cas. 91.

SVMMÆ.

1 *L. cum auus, ff. de cond. & dem. ratio petita a coniectura pietatis. Late Rustic. de hac lege.*

2 *L. cum auus ff. de cond. & dem. non procedit, vbi rogatur quis, vt statim restituat, vel etiam in vita sua.*

3 *L. si vnquam. C. de reuoc. donat. procedit contra.*

Fabrū non solū in patronō, sed ēt in alijs.

De conditione tacita natiuitatis liberorum. Cap. XXVIII.

1 VARIAS afferunt rationes nostri interpretes l. cum auus. ff. de cond. & demonstr. vnde sumpta l. cum acutissimi. C. de fidei com. Ego non puto discedendum ab ea, quā ipse Papinianus in eadem lege scriptā reliquit. Coniectura enim pietatis id suasit, quam rationem declarat Iustin. in d. l. cum acutissimi videlicet, ne videatur testator voluisse alienas successiones proprijs anteponere. Rustic. ad d. l. cum auus. lib. 1. cap. 2. qui egregiè legem illam integro illustrauit volumine. Crass. in §. fidei commissum, quæst. 52. & seq. Mantic. De coniect. vlt. volunt. lib. 10. tit. 8. Peregr. de fidei com. art. 34. Men. cōs. 625. num. 25. & lib. 4. Præs. 89. Cephal. cons. 306. numer. 8. cons. 197.

F Ve-

Verum Iustin. rationem carpit Fab. lib. 7. Coniect. cap. 14. Inter cæteras restrictiones d. l. ea est, vt non proce-
2 dat vbi † statim quis rogatur, vt restituat hæreditatem, ac etiam intra annum, immo in vita sua. Barbat. in d. l. cum acutissimi. num. 289. Gabr. de fideicom. concl. 2. num. 42. Menoch. dicta præs. 89. num. 137. Rusticus in d. l. cum auus. lib. 1. cap. 17. num. 3. vbi huiusce rei ratio affertur. Cæte
3 rum ex dictis legibus, atque adeo tanquam ex earum medullis, visceribus, & intimis præcordijs, vt loquitur Tiraquel. manauit l. si vnquam. C. de reuocat. donat. Tiraq. ibid. in verb. Donatione largitus. num. 250. quem vna cum alijs sequitur Rustic. in d. l. cum auus, lib. 1. cap. 1. nu. 9. & cap. 15. num. 7. & lib. 3. cap. 18. num. 36. existimat tamen Faber d. cap. 14. & 15. d. l. si vnquam, solum sibi vindicare locum in patrono, sed pugnat eius opinio cum communi opinione, & cum ratione legis. Quamobrem facessat nunc vir alioquin ingeniosissimus, cum suis coniecturis.

SVMMÆ.

1 *Actus pro validitate vehemens sumitur præsumptio, quæ alias superat.*
2 *Tempore habili censetur facta declaratio.*
3 *Actus censetur præcedere, quando ita requiritur, vt sit validus.*

De validitate actus. Cap. XXIX.

1 VEHEMENS est adeo præsumptio, quæ sumitur pro validitate actus, vt existimetur superare alias omnes præsumptiones. Alb. cons. 119. num. 39. latè Menoch. de præs. lib. 6. præs. 4. Cum igitur præfinitum fuisset alicui certum tempus
2 ad faciendam declarationem, neq; constaret, quo nam die esset facta, respondi præsumi factam tempore habili, nimirum intra tempus statutũ, alioquin corrueret actus, pro cuius validitate adeo est facienda interpretatio, vt si incontinenti eodem tempore
3 duo † actus sint gesti, & requiratur aliquem eorũ præcedere, ita factum esse credatur. Magon. decis. Flor. 10. num. 27.

SVMMÆ.

1 *Legata relicta in testamento nullo sustinentur iure authenticorum.*
Auth. ex causa. C. de lib. præt. an procedat in omni præteritione. Opinio Bart. & Fabri.
2 *Institutio hæredis irrita fit ob præteritionem & exhæredationem. Clausula codicillaris eam sustinet.*
Clausula codicillaris vis, & effectus.
3 *Præteritione nullum testamentum an sustineatur quoad legata, & ob clausulam condicillarem, vbi præteritio fit ab ignorante.*
Clausula codicillaris nullius effectus, vbi deficit voluntas, & nu. 5.
4 *Opinio Turreti, Fachinei, & auctoris.*
5 *Testamenti mutandi facultas plerumque adimitur.*
6 *Clausula codicillaris an ex stylo censeatur adiecta.*
7 *Clausulam codicillarem censetur rogatus notarius, an adijciat, probata consuetudine eam adponendi.*

De relictis in testamento, in quo filij sunt præteriti, maxime ignoranter & de clausula codicillari. Cap. XXX.

1 LEGATA in testamento † relicta, quod nullum, vel rescissum est ob præteritionis, vel exhæredationis vitium, sustineri iure authenticorum neminem latet auth. ex causa. C. de liberis præteritis: accipitur enim

nim ille tex. de omni præteritione Bart. ibidem num. 2. & 4. Licet ego in illius interpretatione cum Fabro de err. Prag. decad. 39. err. 5. exiſtimauerim præteritionem in ea Conſtitutione intelligi, quæ teſtamentum nō facit nullum, ſed quæ habetur pro exhæredatione, vt eſt pterito linee maternæ. Inſtitutiones autem † omnino
2 fiunt irritæ ex prædictis cauſis, niſi adiecta ſit clauſula codicillaris, qua cenſētur vocati venientes ab inteſtato, vt ſcriptis hæredibus hæreditatem reſtituant, cuius clauſulæ naturam, vim, & effectus vbertimè tradunt. Doct. in d. auth. Ex cauſa, in l. 1. ff. de iur. codicill. & Fab. Turret. ex profeſſo, De effectibus, & defectibus clauſulæ codicillaris. Gratian. lib. 2. Diſcept. Foréſ. cap. 398.

Eſt autem dubia illa quæſtio. An,
3 quod dictum † eſt de præteritione, vindicet ſibi etiam locum in ea, quæ ignoranter facta eſt à teſtatore, qui forte fortuna vel nondum vxorem duxerat, vel eam, cum qua matrimonium contraxerat, ignorabat graui vtero eſſe. Et poſt lógam diſputationem vtrinque relatis rationibus, & Doctorum auctoritatibus placuit Turret. in d. tract. quæſt. 68. num. 78. & 101. tunc non conſeruari legata, nulliuſq. poteſtatis eſſe prædictam clauſulā. Andr. Fachin lib. 4. Contro. iur. ca. 12. & ca. 14. Cui ſentētiæ me ſubſcribo, etenim quotieſcunq. certi ſumus voluntatem teſtatoris deficere, vel nobis ſit veriſimile, aliquid nolle teſtatorem, toties pronunciabimus ſine effectu eſſe clauſulam codicillarem, quæ vim ſuam ſolet à voluntate teſtatoris accipere. Alb. conſ. 463. num. 19. Atqui † credendū eſt, teſtatoré, ſi de filijs cogitaſſet, non eo modo ſuprema ſua fuiſſe ordinaturum. idem Turret. quæſt. 75. nu. 15. Aliud ſequimur, vbi poteſt colligi ex mēte teſtatoris, cum nihilominus
4

relictum fuiſſe legata, licet de liberis cogitaſſet: cuius rei varias cōiecturas recenſent Doct. in d. auth. ex cauſa, & præcipuè Cagnol. ibidem Men. de arbitr. caſ. 147. Turret. q. 74. Ea præcipua eſt, quando teſtator non ſtatim fuit mortuus, ita vt fuerit prohibitus,
5 morte † videlicet præuentus, teſtamētū mutare, ſed diu vixit, vt illius mutandi habuerit facultatem, tūc enim creditum eſt valere relicta ob clauſulam codicillarem, cum cenſeatur teſtator in eadem voluntate deceſſiſſe. Mantic. De coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 2. num. 35. & tit. 1. num. 12. Gaſp. Theſ. lib. 2. Quæſt. Forenſ. quæſt. 70. la tiſſ. Turret. quæſt. 62. Coſt. De Rem. ſubſid. rem. 109. Cæterum an ſit modicum, an longum tempus, iudicis arbitrio relinquitur. Gabr. conſ. 113. nu. 13. & 16. lib. 1. Turret. quæſt. 63. num. 3. Ego tamē prædictam diſtinctioné, videlicet, Diu ne ſuperſtes fuerit teſtator, an intra breue temporis ſpacium deceſſerit, nōn vſquequaque veram eſſe exiſtimo, cum teſtatores negligant mutare teſtamenta, quæ ſuſceptis, liberis ſibi perſuaſerunt corruiſſe, ideo cōtrarium quandoq. reſpondi, maximè cum Turret. d. quæſt. 62. nu. 27. fateatur dubiam eſſe prædictam opinioné, & mecum ſentientem reperiam Fachin. lib. 4. Contr. iur. cap. 13. Et multo magis in ea ſententia permanere, ſi teſtator diu quidem vixiſſet, ſed repentinò interijſſet, vt conſului in cauſa cuiuſdam, qui fuerat interfectus, ademptaque illi prorſus mutandi teſtamenti facultas. Nitebar auctoritate Iuſtin. in auth. Vt factæ Nou. Conſt. Non enim, ait Iuſtinianus, omnia ſunt in nobis, nec ſemper quibuſq. tempus eſt teſtandi, & repente plerumque incidunt hominibus mortes, teſtandi eis poteſtatem auferétes. Omnino autem inanis erit hæc clauſula, ſi à legum imperito fuerit

rit adscripta, cui tabellio illius vim minimè exposuerit. Bursat. cons. 436. nu. 7. lib. 4. Turret. quæst. 9. num. 2. quæst. 62. num. fin. quæst. 68. nu. 94. ignorantis enim quæ potuit esse volū tas? Quamobrem cum hodie potius
6 ex stylo, & consuetudine † tabellionū huiusmodi clausulæ consueuerint adponi, quam adhibita aliqua in consilium ratione, non temerè pronunciabunt iudices per eas sustineri relicta in testamento nullo. Sed non desunt existimantes, non ex consuetudine censeri adiectam hanc clausulam, sed ita iubente testatore. Hond. cons. 74.
7 num. 43. lib. 1. Immo † si non sit adiecta, licet non subintelligatur Bertazzol. cons. 25. nu. 42. Turr. de clausula cod. quæst. 138. def. 55. & quæst. 143. def. 56. tamen probata consuetudine rogatus censetur notarius, vt eam adponat. Masc. conclus. 1103. Dixi in cap. 19.

SVMMÆ.

1 Societas an sit fœneratitia, vbi fors est in tuto & num. seq. Societas fit vno conferente pecuniam, altero operam.
2 Mutuum censetur, nō societas vbi trāsfertur dominium in accipientem.
3 Contractus qui possunt fieri separatim, fiunt etiam eodem tempore.
4 Societatis contractus iustus.
5 Pro periculo pecuniæ certa merces solui potest.
6 Periculum pecuniæ, quod quis in se suscipit, potest compensari cum maiori lucro, quod facit.
7 In societate periculum pecuniæ ad quem spectet, vbi vnus ponit pecuniam, alter industriam.

De pacto societati adiecto circa lucrum, & sortem. Cap. XXXI.

1 SI quis det alicui † pecuniam, qui artē quæstuariā exerceat, hac lege, vt, pecunia sit in tuto, pertineatq. eius periculum ad mercatorem, lucrū autem diuidatur, traditum est huiusmodi pactum fœneratitium esse. Nat. cons. 403. & seq. licet in societate possit vnus ponere pecuniam, alter operam. Oliu. decis. 1316. Gratian. lib. Disc. Forens. cap. 160. num. 8. vbi ait operā esse loco iuterusurij, Gam. dec. 110. nu. 28. Neq. enim est hæc socie-
2 tas, sed † mutuum, cum transferatur dominium pecuniæ in mercatorem, Laderch. cons. 189. nu. 4. & ita obtendatur contractus falsę, & simulatæ societatis vero mutuo, ex quo percipiantur vsuræ. Addo Sot. de iust. & iur. lib. 6. q. 6. art. 2. Fachi. lib. 2. Contr. cap. 95. Lud. Lopez. lib. 1. contr. c. 64. Plot. in l. si quādo nu. 498. C. vnde vi, Dec. cons. 116. nu. 5. Hect. Felic. De societ. cap. 18. Anton. Come. in Comm. suis Var. Resol. tom. 2. cap. 5. De societ. nu. 5. Ant. Nald. in suis Quæst. Pract. in Verb. Societas nu. 6. Verum Caiet. lib. 16. resp. c. 11. existimat ita demum improbam esse huiusmodi conuentionem, si vno, & eodem contextu fiat, secus si ex interuallo, veluti si inita sit societas, & susceptum periculum pecuniæ separatim, vide Farin. decis. 130. Gras. part. 1. dec. aur. lib. 2. cap. 120. At Did. Couar. lib. 3. Variar. Res. ca. 2. num. 4. nihil referre putat an incontinenti, an ex interuallo initi sint huiusmodi contractus. Si enim se-
3 paratim † fieri possunt, quid prohibet quin etiam vnico celebrentur contextu, modo absit fraus, & prudentis viri arbitrio seruetur æqualitas? Val. Reginal. lib. 25. For. pœnit. nu. 247. causa 18. & num. 396. Dub. 5. tit. An licitè iniri possit societas &c.
4 Societatis † contractus per se iustus est. Pariter contractus ille, in quo id
5 agitur, vt pro periculo pecuniæ † certa merces soluatur illi, qui pecuniam saluam fore promittit. Com-

pen-

pensatur igitur periculum pecuniæ, 6 quòd quis † in se suscipit cũ maiore lucro quod facit suscipiens periculũ. Hanc sententiam defendit Molin.de contract. tract.2. Disp.417. num.17. Less. de iust. & iur. lib.2. cap.25.dub. 3. vbi hac de re latiss. Mariscott. lib. 2. Variar. Resol. cap. 132. num.21. & olim in causa D. Saxoniæ Bartolæ eam multis rationibus,& auctoritati bus comprobauit præstantiss. I. C. Ludouicus Visinarius publicus in hoc Ticinensi Gymnasio Interpres, cuius responso simpliciter me cum alijs sub scripsi,fuitq. ita Iudicatũ. Vide Cost. de facti scient. cent.2. dist.72. Alia est
7 †opinio distinguentiũ in simili quæstione, an videlicet periculum amissionis pecuniæ debeat esse commune inter socios,vbi quis confert pecuniã, alter operam, & industriam, videlicet, Aut statim contracta societate an te operas præstitas perit pecunia, & damnum debet esse cõmune,aut post ex interuallo, & secus est. Quam distinctionem non probat Fachin. d. cap. 95. Hect. Felic. De Societ. cap. 16.num.11.

SVMMÆ.

1 *Actui quandoq. obëst,quod statim fit.*
2 *Sententia lata festinanter nulla est,idem in laudo, decreto, & similib. num. 4. & quomodo id procedat num. 8. & 9. vbi distinguitur.*
3 *Pro Iudice cessat præsumptio ob temporis breuitatem.*
Festinatio solida scientiæ nouerca.
4 *Temporis breuitas sententiam, & alia reddit nulla.*
Iudici asserenti solemnitatem interuenisse an credatur.
Celeritas inimica negotijs magni consilij.
Tutela testamento data non censetur ob breuitatem temporis agnita.
Citationes debent cum suis fieri interuallis.
5 *Tempus ad deliberandum nonnullis petentibus concedendum, vbi res pluriũ consilio expedienda, licet alij velint suam statim proferre sententiam.*
6 *In causis criminum multo magis procedendum sine festinatione.*
In crimine lesę maiestatis non debet iudex nimis præceps esse.
Celeritatem celeris consequitur pœnitentia.
7 *Celeritatem qua nam causa desiderent.*
Periculum vbi est in mora, iudex post impositam pęnam reddet certiorem Principem.
Mora solet inualescere seditio.
Pericula summa negligunt iuris solemnitates.
Procuratoris dimissio quando necessaria.
8 *Sententiæ nullitas ob temporis breuitatem non opponitur, causa iam instructa.*
Item non opponitur ab eo, cuius non interest.
9 *Tempus congruum, quo iudex possit instrui, quodnam sit.*
In Iudice subrogato non attenditur temporis breuitas. Quod declara.
10 *Iudicum nimia cunctatio reprehendenda, & punienda.*
Lites celeriter terminandæ.
11 *Celeritas in bello commendatur, & in gratia referenda.*
12 *Mora longa quandoq. pro absolutione est.*
Smyrnęæ mulieris exemplum clarum.
Areopagitarum præclarum iudicium, facta comperendinatione.
Statim non respondent, qui recentẽ pertimescunt inuidiam.
13 *Mora in parendo punitur. Exemplum Regis Persarum.*
Fęmina neq. videre viros, neq; videri velit.

14 Ad Principem, ad Praetorem vocati statim adcurrant.
Rumoribus non statim credendum.
15 Nunciata quandoq. statim, quae resciri nonnisi longo interuallo poterant.
16 Veritas filia temporis.
Veritas mora, falsum valescit festinatione.

De sententia festinanter lata, & similibus. Cap. XXXII.

1 SOLET sępenumero † quod statim fit, actui obesse, exemplo no-
2 bis sit sententia, quam si ferat † iudex statim post acceptum processum, vel modico interiecto interuallo, nullam esse tradunt Doct. in l. prolatam. C. de sentent. Fęnut. de moment. temp. cap. 27. num. 7. & 8. Vid. Felin. in c. ecclesia, num. 19. de const. Men. de praesumpt. lib. 1. praesumpt. 67. num. 31. & praes. 75. lib. 2. num. 35. & 72. Alex. Raud. resp. 17. lib. 1. num. 120. part. 1. Caball. resol. crim. 286. num. 42. Quamobrem praesumptio, quae
3 pro Iudice † est, cessat vbi temporis breuitas interuenit. Mascard. concl. 951. num. fin. solidae enim scientiae nouerca festinatio, vt inquit Plato in Dial. de Regno. Ian. Langl. lib. 11. semestr. cap. 2. pag. 708. Aldou. cōs. 20. num. 91. & seq. Valenz. conf. 6. num.
4 32. Quod procedit † in Laudo, decreto iudicis, consensu curatoris, confirmatione, alienationibus bonorū pupilli, & similibus, quae temporis breuitas reddit irrita, Men. cōs. 501. num. 43. cons. 387. num. 18. Cephal. cons. 316. num. 61. Men. cons. 508. num. 25. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 32. n. 68. Benint. decis. 2. nu. 6. Borell. in sum. decis. tit. 63. num. 233. Laur. de iud. suspect. cap. 7. num. 30. Laderch. cons. 98. num. 9. & ideo iudici non creditur asserenti aliquid gestum solemniter, vbi ob temporis breuitatem nō potuit ea solemnitas interuenire. Men. cons. 108. num. 42. Praeclare Damocritus Aetolorū Praetor apud Liuium lib. 31. ait rem magni consilij negotijs nullam tam inimicam, quam celeritatem. Sed nec videtur agnita tutela testamento data ob breuitatem temporis inter mortem patris, & pupilli Surd. cons. 541. num. 1. Citationes etiam cum suis interuallis fieri debent ita, vt possint peruenire ad notitiam citati, & ille possit se iudicio sistere. Farinac. cons. 85. num. 125. 168. Immo verò si in re aliqua plurium consilio sit o-
5 pus, petentibus † tempus ad deliberandum est concedendum, licet alij velint suam statim expromere sententiam. Quod tempus arbitrio iudicis est concedendum Abb. in c. cum in veteri nume. 5. de elect. Immo si pars videat iudicem praecipitem ferri, & nimis breuem dilationem concedere poterit appellare, quae tamen appellatio non tenet, vbi grauamen nimis breuis dilationis reparari potest in diffinitiua. Maluas. cons. 73. num. 9. & 10. Quod si causae cognitio est adhibenda, & sine festinatione procedendum in causis pecuniarijs, multo magis id fieri conuenit †
6 in causis criminum, ita, vt traditum sit etiam in crimine laesae Maiestatis non debere iudicē nimis praecipitem esse in procedendo. Vid. Farin. de crim. laes. maiest. q. 118. §. 2. num. 4. celeritatem enim celeris poenitentia, sed eadē sera, atq. inutilis sequitur, vt inquit idem Damocritus loco citato. Plura tradit in hanc rem Ann. Robert. lib. 1. Rer. iud. c. 4. l. fin. ff. de ferijs. Nulla de morte hominis cūctatio longa. Duar. ibid. Vide Lāgl. d. cap. 2. vbi latè agit de differendo supplicio. Excipe tamen eos casus, in
7 quibus † periculum est in mora. Crauet. cons. 179. num. 1. tunc enim iudex post

post impositã pœnã, statim reddet certioré Principé. Adeas l. si quis filio, §. hi auté, ff. de iniusto rupto, cuius sunt hæc verba. Nõ pœna festinatione, sed præueniendi periculi causa. Ideo in summis periculis iuris ordine, atque accusationum formulis non vtimur, sed inauditos, indicta causa, immo priusquam inter reos sint recepti, dãnamus, occidimus. Mora. n. inualesceret seditio. P. Aerod. lib. 7. Rer. iud. tit. 9. cap. 2. In illis etiam causis, quę celeritatem desiderant, vt dãni infecti, rerum breui tempore periturarum, & similium debet quis procuratorem dimittere, etiã si alioquin eius dimissio nõ esset necessaria. Odd. de restit. in integr. q. 30. art. 10. Latiss. autem agit Maur. Burg. De modo proceden di ex abrupto, & in quibus causis sic procedatur in suo peculiari libro. Ve-
8 rum quod diximus † nullam esse sententiam, vel similem actũ ob temporis breuitatem, ita temperandum est, vbi causa non est instructa, & adeo breue est tempus, vt intra illud nõ potuerit de causa cognosci, quæ per sententiam fuit decisa. Menoch. d. cons. 387. num. 18. cons. 508. num. 25. Stephan. Gratian. Discept. Forens. cap. 153. nu. 2. & 8. vbi num. 9. ait nõ posse opponi hãc nullitatem propter temporis breuitatem ab eo, cuius non interest, Seraph. Oliu. decis. 455. num. 9. vbi inquit tépus dierũ 27. visũ fuis-
9 se † congruum, quo iudex potuerit instrui. Crau. d. cons. 179. nu. 1. & 5. quo in loco affirmat, non posse allegari hanc nullitatem sententiæ, nisi probetur, iudicem aliter pronunciaturum, vbi tàm citò sententiam non protulisset. Quod minimè probo. Caball. d. resol. 286. num. 42. Item in iudice subrogato hæc temporis breuitas non spectatur. Marisc. lib. 2. variar. Resol. cap. 115. Quod intelligo, vt nõ requiratur tãtum temporis spacium ad instructionem illius, quantum in primo. Aut igitur constat non fuisse adhibitam cognitionem, aut constat ad hibitam, & res clara est, aut dubitatur, & tũc ex tempore interiecto sumimus coniecturam adhibitæ, vel non adhibitæ causæ cognitionis, & præsumitur id factum, quod consueuit præcedere. Surd. decisio. 334. E contrario nimia cunctatio, & negligentia iudicũ reprehendéda, ne lites fiant immortales, ideo celeriter eas
10 terminari debere statuit † Sum. Pont. in cap. iurgantium de sent. & re iud. vbi plura hac de re Doct. Immo puniuntur, iudiciarioque munere priuantur iudices, vbi ter ex interuallo requisiti negligunt ius reddere. Sol. ad Const. Sab. Quo temp. proc. sint form. gloss. vnica. num. 11. Libet hęc concludere præclara illa Sallust. sententia in Catil. Priusquam incipias, consulto, &, vbi consulueris maturè factos est opus, quod à Græcis mutuatus est. Celebre est adagium Festina lente, de quo multa Parœmiographus Celeri-
11 tas quãdoq; † summopere commendatur, vt in bello. M. Tull. Pro Lege Man. vnde illud Veni, Vidi, Vici. Quod sit vt ait Liui⁹ lib. 25. in occasionis momento, cuius præteruolat opportunitas, cunctatus paulum fueris, ne quiuquam mox amissam queratis. In referenda pariter, & promerenda gratia minime cunctadũ. Celebre est Epigramma Græc.

Gratia, quæ tarda est, ingrata, est gratia namque.
Cum fieri properat gratia grata magis.

Vel

Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vide Parœmiograph. *Bis dat, qui cito dat.*

Tacit.

14 Ad Principem, ad Pratorem vocati statim adcurrant.

Rumoribus non statim credendum.

15 Nunciata quandoq. statim, qua resciri nonnisi longo interuallo poterant.

16 Veritas filia temporis.

Veritas mora, falsum valescit festinatione.

De sententia festinanter lata, & similibus. Cap. XXXII.

1 SOLET sępenumero † quod statim fit, actui obesse, exemplo no-
2 bis fit sententia, quam si ferat † iudex statim post acceptum processum, vel modico interiecto interuallo, nullam esse tradunt Doct. in l. prolatam. C. de sentent. Fęnut. de moment. temp. cap. 27. num. 7. & 8. Vid. Felin. in c. ecclesia, num. 19. de const. Men. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 67. num. 31. & præs. 75. lib. 2. num. 35. & 72. Alex. Raud. resp. 17. lib. 1. num. 120. part. 1. Caball. resol. crim. 286. num. 42. Quamobrem præsumptio, quæ
3 pro Iudice † est, cessat vbi temporis breuitas interuenit. Mascard. concl. 951. num. fin. solidæ enim scientiæ nouerca festinatio, vt inquit Plato in Dial. de Regno. Ian. Langl. lib. 11. semestr. cap. 2. pag. 708. Aldou. cōs. 20. num. 91. & seq. Valenz. cons. 6. num.
4 32. Quod procedit † in Laudo, decreto iudicis, consensu curatoris, confirmatione, alienationibus bonorū pupilli, & similibus, quæ temporis breuitas reddit irrita, Men. cōs. 501. num. 43. cons. 387. num. 18. Cephal. cons. 316. num. 61. Men. cons. 508. num. 25. Redoan. de reb. Eccl. non alien. q. 32. n. 68. Benint. decis. 2. nu. 6. Borell. in sum. decis. tit. 63. num. 233. Laur. de iud. suspect. cap. 7. num. 30. Laderch. cons. 98. num. 9. & ideo iudici non creditur asserenti aliquid gestum solemniter, vbi ob temporis breuitatem nō potuit ea solemnitas interuenire. Men. cons. 108. num. 42. Præclare Damocritus Aetolorū Prætor apud Liuium lib. 31. ait rem magni consilij negotijs nullam tam inimicam, quam celeritatem. Sed nec videtur agnita tutela testamento data ob breuitatem temporis inter mortem patris, & pupilli Surd. cons. 541. num. 1. Citationes etiam cum suis interuallis fieri debent ita, vt possint peruenire ad notitiam citati, & ille possit se iudicio sistere. Farinac. cons. 85. num. 125. 168. Immo verò si in re aliqua plurium consilio fit o-
5 pus, petentibus † tempus ad deliberandum est concedendum, licet alij velint suam statim expromere sententiam. Quod tempus arbitrio iudicis est concedendum Abb. in c. cum in veteri nume. 5. de elect. Immo si pars videat iudicem præcipitem ferri, & nimis breuem dilationem concedere poterit appellare, quæ tamen appellatio non tenet, vbi grauamen nimis breuis dilationis reparari potest in diffinitiua. Maluas. cons. 73. num. 9. & 10. Quod si causæ cognitio est adhibenda, & sine festinatione procedendum in causis pecuniarijs, multo magis id fieri conuenit †
6 in causis criminum, ita, vt traditum sit etiam in crimine læsæ Maiestatis non debere iudicē nimis præcipitem esse in procedendo. Vid. Farin. de crim. læs. maiest. q. 118. §. 2. num. 4. celeritatem enim celeris pœnitentia, sed eadē sera, atq. inutilis sequitur, vt inquit idem Damocritus loco citato. Plura tradit in hanc rem Ann. Robert. lib. 1. Rer. iud. c. 4. l. fin. ff. de ferijs. Nulla de morte hominis cūctatio longa. Duar. ibid. Vide Lāgl. d. cap. 2. vbi latè agit de differendo supplicio. Exciperem eos casus, in
7 quibus † periculum est in mora. Crauet. cons. 179. num. 1. tunc enim iudex

post

post impositā pęnā, statim reddet certiorē Principē. Adeas l. si quis filio, §. hi autē, ff. de iniusto rupto, cuius sunt hæc verba. Nō pœna festinatione, sed præueniendi periculi causa. Ideo in summis periculis iuris ordine, atque accusationum formulis non vtimur, sed inauditos, indicta causa, immo priusquam inter reos sint recepti, dānamus, occidimus. Mora. n. inualesceret seditio. P. Aerod. lib. 7. Rer. iud. tit. 9. cap. 2. In illis etiam causis, quę celeritatem desiderant, vt dāni infecti, rerum breui tempore periturarum, & similium debet quis procuratorem dimittere, etiā si alioquin eius dimissio nō esset necessaria. Odd. de restit. in integr. q. 30. art. 10. Latiss. autem agit Maur. Burg. De modo procedendi ex abrupto, & in quibus causis sic procedatur in suo peculiari libro. Ve-
8 rum quod diximus † nullam esse sententiam, vel similem actū ob temporis breuitatem, ita temperandum est, vbi causa non est instructa, & adeo breue est tempus, vt intra illud nō potuerit de causa cognosci, quæ per sententiam fuit decisa. Menoch. d. cons. 387. num. 18. cons. 508. num. 25. Stephan. Gratian. Discept. Forens. cap. 153. nu. 2. & 8. vbi num. 9. ait nō posse opponi hāc nullitatem propter temporis breuitatem ab eo, cuius non interest, Seraph. Oliu. decis. 455. num. 9. vbi inquit tēpus dierū 27. visū fuis-
9 se † congruum, quo iudex potuerit instrui. Crau. d. cons. 179. nu. 1. & 5. quo in loco affirmat, non posse allegari hanc nullitatem sententiæ, nisi probetur, iudicem aliter pronuciaturum vbi tàm citò sententiam non protulisset. Quod minimè probo. Caball. d. resol. 286. num. 42. Item in iudice subrogato hæc temporis breuitas non spectatur. Marisc. lib. 2. variar. Resol. cap. 115. Quod intelligo, vt nō requiratur tātum temporis spacium ad instructionem illius, quantum in primo. Aut igitur constat non fuisse adhibitam cognitionem, aut constat ad hibitam, & res clara est, aut dubitatur, & tūc ex tempore intericcto sumimus coniecturam adhibitæ, vel non adhibitæ causæ cognitionis, & præsumitur id factum, quod consueuit præcedere. Surd. decisio. 334. E contrario nimia cunctatio, & negligentia iudicū reprehendēda, ne lites fiant immortales, ideo celeriter eas
10 terminari debere statuit † Sum. Pont. in cap. iurgantium de sent. & re iud. vbi plura hac de re Doct. Immo puniuntur, iudiciarioque munere priuantur iudices, vbi ter ex interuallo requisiti negligunt ius reddere. Sol. ad Const. Sab. Quo temp. proc. sint form. gloss. vnica. num. 11. Libet hęc concludere præclara illa Sallust. sententia in Catil. Priusquam incipias, consulto, &, vbi consulueris maturè factos est opus, quod à Græcis mutuatus est. Celebre est adagium Festina lente, de quo multa Parœmiographus Celeri-
11 tas quādoq; † summopere commendatur, vt in bello. M. Tull. Pro Lege Man. vnde illud Veni, Vidi, Vici. Quod fit vt ait Liui⁹ lib. 25. in occasionis momento, cuius præteruolat opportunitas, cunctatus paulum fueris, ne quiuquam mox amissam queratis. In referenda pariter, & promerenda gratia minime cunctadū. Celebre est Epigramma Græc.

Gratia, quæ tarda est, ingrata, est gratia namque.
Cum fieri properat gratia grata magis.

Vel

Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vide Parœmiograph. *Bis dat, qui cito dat.*

Tacit.

Tacit. lib. 1. Annal. licet aliò spectās, Tarda sunt, inquit, quæ in commune expostulantur. priuatam gratiam statim mereare, statim recipias. Non omitto hoc loco quandoque longam
12 † moram, & dilationem, siue comperendinationem damnandi, absoluendiué pro absolutione esse. exemplum refert Petr. Aerod. lib. 8. Rer. iud. cap. 4. tit. 6. De Parricidijs. Materfam. Smyrnę ex nescioquo pepere rat iuuenem eximiæ indolis. Hunc secundus vir Smyrnææ mulieris, & filius occiderant. Quamobrem percita ira, & dolore mulier vtrunque veneno sustulerat. Accusata fuit. Gn. Dolabella Proconſ. Asiæ rom totam ad Areopagitas Athenas reiecit. Illi accusatorem, & mulierem centesimo anno iusserunt adesse. Qua comperendinatione, neque absoluta fuit mulier, cum per leges id fieri nequiret, neque pœna adfecta, quæ veniā meruit. Meminit Valer. Max. lib. 8. Fact. & dict. mem. Agellius lib. 12. cap. 7. Noct. Attic. Menoch. de retinenda possessione rem. 3. num. 750. Et qui recentem pertimescunt inuidiam non solent statim se ab obiecto crimine purgare, sed postea, vt apud Cic. Pro Rabirio. Mora etiam in
13 † non parendo statim punitur ita, vt confestim non parere perinde esse videatur, ac non parere. Exemplum suppeditat P. Aerod. lib. 4. tit. 17. cap. 1. De diuort. de Rege Persarum Assuero, qui ex sententia consilij Reginæ repudium misit, quod statim non paruisset. Verum illa omnino venire detrectauerat, quod rem parum decoram Rex, post epulas factus hilarior mandasset, inquit enim D. Ambrosius, Neq. videre viros, neque videri velit femina. Magis appositum exemplum affert idem Aerod. lib. 3. tit. 3. cap. 5. de eo, qui non statim accurrit vocatus ad Principem. Incon-
14 tinenti † igitur vocari ad Prætorem, & multo magis ad Principem debent ire. Periculosum est valde præterea rumoribus temere, & statim credere, & multo magis ex ills aliquid statuere. Hinc enim infinita propemodum manarunt incommoda, licet, quandoq. contigerit, vt quæ nisi longo interuallo resciri poterant,
15 † momento fuerint verè nunciata, quod exemplis illustrat P. Aerod. lib. 6. Rer. iud. cap. 26. 27. tit. 8. expectandi igitur certi cuiusq. rei nuncij, neque statim ex rumoribus quidquā decernendum. Notum est adagium.
16 veritatem † esse temporis filiam, & præclarē Tacitus lib. 2. Annal. Veritas visu, & mora, falsa festinatione, & incertis valescunt.

SVMMÆ.

1 *Obreptio, & subreptio an differant.*
2 *Rescriptum vitiatur, nisi fiat mentio litis motæ, & quomodo id procedat nu. 3.*
3 *Litis mentio non debet fieri in rescripto, vbi ob diuturnitatem temporis illis esset renunciatum.*

De obreptione, & subreptione. *Cap. XXXIII.*

NOTVM est discrimen, quod
1 † inter obreptionem, & subretionem nostri constituunt Doctores; illa enim falsa narratione committitur, hæc veri taciturnitate, vel obscura, & perplexa eius narratione Abb. in cap. cū dilecta nu. 15. de rescript. Verum, & veteres I. C. & recentiores, ac etiam boni alij omnes scriptores promiscue hisce vtuntur vocabulis, vt animaduertit Menoch. de arbitr. cas. 201. nu. 9. vbi, & in cap 202. latè agit de hoc vitio. Cæterū vbi lis
2 est cœpta, debet † illius mentio fieri alio-

alioquin eius omissio vitiat rescriptũ. Sufficit autem causam fuisse commissam, & partem aduersam fuisse citatam, vel eius notitiam habuisse. Menoch. d. cap. 202. num. 4. Marisc. lib. 2. Variar. Resol. cap. 85. nu. 10. Quod tamen non procederet, vbi diu abstinuissent litigatores † a lite ita, vt illi
3 dicatur renunciatum. Menoch. d. ca. 202. num. 14. Quam sententiam non aliter amplecterer, quã si ex lapsu tẽporis diuturni renunciatio litis induceretur.

SVMMÆ.

1 *Fuga potest alicui obijci tanquam delictum, & tanquam indicium.*
Fuga quando faciat indicium.
2 *Fugiens e carcere qua pœna puniatur.*
3 *Fugiens si statim reuertatur an puniendus, & qua pęna num. 4.*
Redeundi animum ille dicitur habuisse, qui statim redijt.
4 *Fideiussor de non recedendo a certo loco, & districte, Carceris priuati pęnam euitat, qui captos statim consignat.*
Carcerem priuatum non committit, qui capit, vt statim occidat, nam maiori est locus pœna.
Senatus qua pœna afficiat aufugientes è carcere, & statim redeuntes.

De fuga. Cap. XXXIV.

1 FVGA aut obijcitur † alicui tanquam delictum, & ea probata, delictum dicitur probatum. Doct. in l. admonendi, ff. de iure iur. Men. conf. 230. num. 79. Aut obijcitur ad probationem alterius delicti, & tunc requiruntur alia adminicula, vt faciat indicium. Men. d. conf. 230. num. 77. & distinguitur, an quis arripiat fugam ante citationem, vel accusationem, siue inquisitionem, an post Menoch. conf. 283. num. 25. Farinac. conf. 88. num. 10. conf. 5. num. 83. & latiss. quæst. 48. Peregr. decis. 17.
2 Non leuis autem † oritur perpetrari criminis suspicio contra fugientes è carcere, quos etiam solet Sen. Excellentiss. pœna aliqua, veluti tribus ictibus equlei plectere, Farinac. quęst. 30. num. 22. vbi Clar. allegar, immo fugiens è carcere, eo facto habetur pro cõfesso quoad delictum, pro quo fuerat carceri mancipatus, Cabal. resol. crim. 213. Clar. in sua praxi crim. §. fin. quæst. 21. vers. Tertio autem, Boss. in tit. De captura num. 20. & De carcere num. 4. Mascard. de probat. concl. 265. Farinac. conf. 39. nu. 5. & latiss. q. 30. vbi num. 22. post enumeratas plurimas opin. censet hanc esse pœnam arbitrariam. Caball. resol. crim. 100. num. 14.
3 Verum si fugiens † statim reuertatur, excusandus erit Boer. decis. 215. num. 18. & 19. Clar. d. loco, vel mitiori pœna erit puniendus, etiam si post aliquot dies redierit. Thes. decis. 77. num. 4. Nihil enim est tam naturale, quàm libertatis appetitio, in quam se quilibet modis omnib. studet vindicare, & præsertim vbi tetro alcui carceri fuit inclusus, quæ tamen ratio nimis late patet, nam per eam excusari deberent, etiam non reuertentes. Addo Hond. conf. 94. num. 3. & 25. vbi probat habuisse eum animũ redeundi, qui statim redijt, Farinac. q. 30. nu. 156. vbi causam requirit, cum nec dicatur factum, quod factũ non durat, Mascard. d. concl. 265. nu. 22. Quæ obtinent in eo, qui promisit non recedere a certo loco. Caball. resol. 212. & in fideiussore, qui districtæ dicitur, vide Caroc. decis. 28. in fine. Eodem modo euitat quis pęnã
4 priuati † carceris, de qua Farin. conf. 60. nu. 4. & q. 27. qui capit statim delinquentes, & qui incontinenti captos consignat. Farin. conf. 55.

G nu.

num. 77. & 78. Clar. in §. fin. Prax. Crim. quæst 68. ver. Priuatum, immo qui capit, vt statim occidat, non tenetur pena priuati carceris, quia maior eum manet pœna, Farin. d. consf. 80. num. 4.

Verum non impunè omnino solet abire ij, qui fugiunt, licet statim reuertantur Men. cas. 301. Mascard. d. concl. 265. num. 24. Farin. q. 30. num. 151. Caball. d. resol. 212. & solet Senatus aliqua pœna eos coercere. Die 26. Nouembris. 1619. me referente censuit Senatus quosdam Bazinettos loci Albirati duobus ictibus funis publicè plectendos ob arreptam fugam è carcere, eo effracto, licet eodem die redijssent.

S V M M Æ.

1 *Portio an accrescat inuitis, an volentibus in iure accrescendi. Iulius Sannazarius I. C.*

2 *Accrescit portio in hæreditatibus inuitis, & quare nu. seq. Hoc quandoque cessat nu. 5. vsque in fi.*

3 *Hæreditatis partem qui agnouit non potest amplius repudiare.*

Hæreditatis pars adiri non potest, pars repudiari.

4 *Ius accrescendi cum substitutione vnitum multo magis habet locum quoad inuitos.*

5 *L. cum hæreditate. ff. de acq. hær. declaratur.*

Inuitis non accrescit portio hæredis necessarij, qui abstinuit, vel minoris restituti.

6 *L. si duo, l. si minor. ff. de acq. hær. exponitur.*

7 *Portio deficientis cohæredis alteri accrescit, non autem cohæredis patrimonium.*

8 *Hæres vbi quis fuit semel, non desinit esse hæres.*

Hæreditas adita fit patrimoniũ hæredis.

9 *Ius accrescendi non procedit quoad inuitos hæreditate delata domino per seruum.*

10 *In legatis habet locum ius accrescendi solum quoad volentes. & qua sit ratio.*

De iure accrescendi. Cap. XXXV.

IN materia iuris accrescendi inter cæteras quæstiones, quas præt. anno examinauimus, dum publicè rub. & l. vnicã, C. quãdo non petent. part.
1 † interpretaremur, quam commentarijs suis editis illustrauit præstantiss. I. C. & Interpres Collega meus Iulius Sannazarius illam expendimus. An videlicet portio accrescat inuitis, an volentibus. Quam sane quæstionem subtili distinctione explicat, & decidit doctissimus Massinius, mirus, vt ita dicam, distinctionum architectus in d. rub. num. 164. & 167. Ego sic statuo in præsentia
2 omissa omni disputatione. In † hæreditatibus accrescit portio hoc iure inuitis. glos. in d. l. vnica. in fin. vbi Paulus Pic. num. 28. Crass. in §. ius accrescendi quæst. 29. Duar. lib. 1. De iure accrescendi, cap. 2. & 3. lib. 2. cap. 1. Hug. Donell. De iure ciuili c. 12. lib. 7. in princ. Ex quo præcipuè habemus huius rei rationẽ a duobus principijs iuris nostri peti posse: quorũ vnum est. Qui partem hæreditatis
3 † agnouit, amplius non potest eam repudiare, l. 4. C. de repud. hæred. alterum est, eiusdem hæreditatis partem non potest quis habere, partem repudiare, l. 1. & l. 2. ff. de acquir. hered. l. quidã in fine. C. de iure delib. His duobus principijs efficitur, vt inuitis accrescat portio, l. vnica, §. his ita, C. de caducis tolled. Accedat reg. l. ius nostrum, ff. de reg. iur. Multo magis quoad inuitos existimatur
4 † habere locum ius accrescendi cum sub-

substitutione vnitũ l. testamento, C. de impub.

5 Cessat, quod dixi multis in † casib⁹, Primus est in l. cum hæreditate, 55. ff. de acqu. hær. cuius rei multiplex affertur ratio. Rip. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. num. 184. & quam exponit, & confirmat. Ann. Rob. lib. 4. Rer. iud. c. cap. 5. Vasq. de succ. progr. lib. 3. §. 23. num. 48. Fab. de err. Prag. decad. 50. err. 8. & 9. vbi eam legem declarat. Ego puto id procedere ea ratione, q̃a ibi agitur de hærede necessario, qui Prætoris beneficio se abstinuit ab hæreditate, l. necessarij 57. ff. de acq. hær. quod beneficium in cohæredum damnum non est trahendum. l. impub. 40. ff. de admin. tut. & ideo quando necessarius abstinuit post aditam à cohærede portionem, datur optio ipsi cohęredi, vt possit, vel totam retinere hæreditatem, vel totam repudiare, sicque non præcisè, sed causatiuè accrescit inuitis portio abstinentis. Quamobrem improbantur DD. quos refert, & sequitur. Crass. d. quæst. 29. num. 2. dũ existimant d. l. cum hæreditate procedere etiã in extraneo. Eadẽ ferè ratione resp. I.C. in l. si minor 61. ff. de

6 acquir. hæred. † non accrescere inuito portionem minoris, qui ex parte hæres extitit, si deinde in integrum fuit restitutus post agnitam à coherede portionem. secus esset, si cohæres post restitutionẽ agnouisset portionẽ suã, vel nõ fuisset adita portio à minore l. qui ex duab. §. qui semel. ff. de acquir. hæred. Odd. De rest. in integr. quæst. 62. art. 11. Addo rationẽ, l. si duo 38. ff. de acq. hæred. ob quam crediderim, si incontinenti post abstensionem vel restitutionem agnoscat cohæres portionẽ suam, non cogi eum præcisè adire hæreditatem totam, neque enim scit aut scire potuit fore, vt oneribus implicaretur, & ideo ea conditione non censetur adire, quando nimirum statim adit, & hoc etiam probatur per dictionem illam. Postea in d. l. si duo, quã sæpe diximus indicare temporis interuallũ. Acceda t alia ratio d. l. cum

7 hæreditate & d. l. si minor, nã † portio deficientis cohæredis alteri debet accrescere, nõ aũt ipsi⁹ cohæredis patrimonium, l. qui ex duabus 53. §. vlt. ff.

8 de acq. hæred. Sed vbi semel † quis fuit hæres, non desinit esse hæres l. ait 7. §. sed quod Papinian⁹, ff. de minor. & hæreditas cœpit fieri patrimoniũ hæredis, nec est amplius hæreditas, d. l. qui ex duabus 53. §. vlt. ff. de acquir. hæred. & ideo Fab. d. loco existimat in dictis legibus non esse locum iuri accrescendi, cum portio sit quæsita, sed d. l. cum hæreditate procedere in abstinente suo iure, l. si minor in restituto in integr. Alius est casus, in quos prædicta regula cessat in §. si quis implens. in auth. De hæred. & Falcid.

9 Tandem, vt cæteros † omittam, cessat dicta regula, quando delata est hæreditas domino per seruum, nam tunc potest dominus, cui pars vna quæsita est, alteram repudiare, quæ illi postea fuit delata, iuxta l. si solus 80. §. fin. ff. de acqu. hær. Quod verũ quãdo ex interuallo altera portio defertur domino per seruum. secus si incontinenti vno, & eodem tempore. l. si hæres. 55. ff. de acq. hær. & tradit Duar. d. cap. 1. lib. 2. & sequitur Massin. dicto num. 167.

10 Cæterum in legatis solum uolentibus pars repudiata accrescit. l. vnica §. vbi autem, C. de cad. tollendis, nam legata fiunt tantum gratia legatariorum, cum hæredes etiam gratia testatorum instituantur. Qua tñ in re distinguitur iuxta varietatem coniunctionis. Doct. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. vbi Bolog. nu. 355. & seq. Duar. d. ca. 1. in fi. Crass. d. §. ius accrescendi in fi. q. 29. De qua coniunctione agendum cap. seq.

G 2 SVM-

SVMMÆ.

1 *Coniunctio iuris accrescendi fundamentum.*
Coniunctio quid.
2 *Coniunctio quotuplex.*
L.1.§.1.ff.de vsufructu accresc.
L.& Proculo,ff.de leg.2.declarantur, et conciliantur.
3 *Coniunctio verbalis,qua.Coniunctio mixta qua.*
4 *In l.huiusmodi,§.quibus,ff.de leg.1.nulla adest coniunctio.*
Coniunctio non est, vbi non est vnitas, & vbi sunt res demonstrabiles ad oculum.
5 *Coniuncti vbi concurrunt quinam prafe rendi,& num.seq.*
6 *L.Re.coniuncti, ff. de leg. 3. sententia.*
Octauianus Picenardus I.C.publicus Interpres.
L.si ita quis haredes,ff.de hared. inst. sensus.
Coniunctus verbis re cõiuncto prafertur iuxta communem opinionem.

De coniunctione plurium reali, reali, & verbali, & verbali tantum.
Cap. XXXVI.

CAPVT spectans ad ius accrescendi iure sequitur præsens, in
1 quo agendum de coniunctione † quæ solet esse iuris accrescendi fundamentum, Pereg.cons.57.nu. 3. vol.5.est autem coniunctio nihil aliud, quam plurium personarum connexio, vel vnio ad successionem. Hinc appellantur cõ
2 iuncti. Duplicem † esse tradunt DD.cõiunctionem, legalem, & hominis Bolog.num. 16. in rub. C. quando non pet.part.quæ traditio est præter veterum Iurisconsultorum morem, apud quos nulla reperitur legalis coniunctionis mentio. Legalis exemplum affertur, quando lex plures vocat eodem, tempore ad eandem rem nominibus collectiuis, puta filiorum agnatorum, cognatorum, fratrum. Licet enim dicat lex. Agnatus proximus familiam habeto, tamen non est dubiũ, quin si plures sint agnati, omnes admittantur §. si plures. in Inst. De leg. agnat.success.l.2.ff.de suis, & leg.hæred.Duar.lib.1.cap.1. De iure accresc. Aliud affertur exemplum in l. & Proculo.20.ff.de leg.2.vbi Celsus I. C.refert sententiã Proculi, à quibus dissentire Iulianum in l.1.§.1.ff.de vsufr. accrescendo existimat Iacobus Cuiacius in Parat.eiusdẽ tit. licet d.l.& Proculo loquatur de proprietate relicta seruo plurium dominorum, vbi non habet locum ius accrescendi, & l. 1.§. 1. de ipso vsufructu, vbi procedit ius accrescendi. Rationem discriminis pete à Duar. d.lib. 1. De iure accresc. cap.13. Ideo per d.l.& Proculo traditum est in coniunctis legatarijs legali coniunctione nõ habere locum ius accrescendi. Peregr.d.consil.57.num. 2. Alc.in d.rubr. C. quando non pet. num. 9. Coniunctio hominis duplex est, plena, & semiplena. Bolog. ibidẽ. Sed melius est, sequi veteres I.C. in l.triplici,ff.de verb.sign.in l.re coniũcti.ff.de leg. 3.Constituentes, triplicẽ coniunctionem re tantum, re & verbis, & verbis tantum. in l. Si duob.§. vlt.ff.de leg. 1. ponitur discrimen inter coniunctos re,& verbis, & coniunctos verbis tantum, vt enim adsit coniunctio verbalis, quidquid statuant alij, requiritur, vt plures ad eandem rẽ
3 † vocentur, sed partibus distributis, cum in coniunctione mixta re,& verbis non fiat distributio partiũ expressa. Duar. d.lib.1. cap. 9. Quamobrem si duobus eadem oratione res diuersæ
4 legatæ sint, non erunt verbis † coniuncti, l.huiusmodi,§. quibus. ff. de leg.1. vbi existimo nullam factam esse coniunctionem. Peregr. de fideicom. art. 9.nu.

9.num.8.Coraſ.in l.teſtamento,C.de impub.num.10. Hug.Donell.de iure ciuil.li.7.c.13.nec.n.adeſt vnitas,& vbi res ſunt ad oculum demonſtrabiles nō eſt coniunctio verbalis. Pereg.cōſ. 59.lib.1.num.1.Fachi. lib. 4.cōtr.iur. cap.94. Men.conſ.1008.nu.2.& conſ. 10069.nu.22.Vid.Mãt. d.tract.li.10. tit.3.num.6.Cæterum vbi inter ſe cōcurrunt coniuncti hac triplici coniun
5 ctione † non eſt ambigendū, quin potiores ſint, & cæteris præferendi re, & verbis coniuncti, Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 4. tit. 11. nume. 13. Sed anceps eſt quæſtio vbi re tantum coniuncti,& verbis tantum coniuncti inter ſe contendunt. Difficile eſt autem hanc dirimere quæſtionē, quæ fuit olim inter veteres gloſſatores; & recentiores interpretes in d. l. re coniuncti ob legis illius obſcuriſſi-
6 mam ſententiam. Ego ſemper exiſtimaui Paulum I. C. in d. l. re coniuncti affirmare coniunctum verbis tantum præferri, re, tantum coniuncto, cum verba illa finalia. Et magis eſt, vt & ipſe præferatur,ſint accipienda de verbis tantum coniuncto,de quo fuerat quæſitum. Inci di nuper in præclarum locum Fachin. lib.4. contr. c. 94.vbi hæc comprobãtur, & eandem opin.defendit clariſſ.I. C. Cremonenſis Collega meus D. Octauianus Picenardus in d. l. re coniuncti : vocantur enim verbis tantum coniuncti ad eãdem rem, licet partes diſtribuãtur, & coniunctorum nomina veniunt, l. 1. §. interdum, ff. de vſufr. accreſc. quaſi in vnum corpus ſint redacti, cū tamen re coniuncti, disiuncti appellentur, l.vnic.§. his ita, §. ſi eadem res C. de cad. tollend. Communem hanc appellat Iaſ. in d. l. re coniuncti, num. 46. eamq. ſequuntur relati per Craſſ. lib. commu. ſent. §. ius accreſcendi, quæſt. 13.num.7.Coraſ. in d. l. teſtamento, num.14.vbi reſpondet contrarijs, ſimulque tẽperat hanc opinionem,vt procedat,quãdo ex interuallo realis poſt verbalem, aut verbalis poſt realem coniunctio facta eſſet. Si autem incontinenti vna coniunctio aliam ſequatur, tunc ait veram eſſe Bart. & aliorum opinionem, quæ videtur æquior, admittit enim ex æquo dictos coniunctos, Craſſ. d. num.7.cum tunc non tam coniuxiſſe, quam cleriter dixiſſe videatur, & ita erit accipienda, l.ſi ita quis hæredes.ff.de hæred.inſt.At Vaſq. De ſucceſſ. progreſſ. tit. de hæred. inſt.lib. 1. §. 3. numer. 86. poſt relatas aliorum opiniones latiſſime probat eam ſentẽtiam, quod re coniunctus præferatur verbis coniuncto. Et hanc rem totam aliter explicat Hug. Donell. de iure ciuil. d. cap. 13.exemploque declarare nititur d. l. re coniuncti quo Baro. in §.ſi eadem.in Inſt. De leg. vſus eſt. Sed nobis placet prædicta opin. quod verbis coniunctus præferatur, vel ſaltem amplectimur æquitatem ſententiæ Barr. Cæuall. lib. Quæſt. commu. cõtra commu. quæſt. 99. maxime vbi incontinenti vna coniunctio aliam ſequitur.

SVMMÆ.

1 *Voluntas Teſtatoris, maxime ſpectanda.*

Voluntas colligitur ex incontinenti ſcriptis.

2 *Corrigere incontinenti ſe ipſum quis non creditur.*

3 *Vxori non cenſetur ſtatim relicta proprietas poſt legatum vſus fructus, idē in filia.*

Voluntatis mutatio non præſumitur.

4 *Teſtator non cenſetur receſſiſſe à priore inſtitutione ob pœnam nullitatis adiectā alienationi.*

5 *Ratio adiecta prohibitioni alienationi incontinenti non extendit, fideicommiſſū* *vbi*

ubi refertur praecedentibus.
Iulius Aresius, Iacobus Menochius Praeses.
6 *Prohibitio alienationis cuius fauore censeatur facta.*
7 *Filij primi matrimonij, an, & quando in casu stat succedant iuxta l. hac edictali.*
8 *Ex testamento nullo, & reuocato colligitur declaratio voluntatis.*
9 *Henricus Arsagus I.C. Med. & Iacobus fratres.*
Ludouicus Madius Vicepraeses Sen. Med.

De voluntatis mutatione non praesumenda. Cap. XXXVII.

1 VOLVNTATEM testatoris† quam potissimū in vltimis voluntatibus spectamus Rol. Vall. cons. 35. nu. 3. lib. 3. Menoch. cons. 95. num. 104. lib. 1. Gall. cons. 114. non praesumimus mutatam Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 1. maxime incontinenti. Neque enim quis cen-
2 setur † statim vellem se ipsum corrigere, l. non ad ea 89. ff. de cond. & demon. Rot. Rom. decis. 640. part. 1. nume. 20. in nouiss. Quamobrem consuluit Bellon. conf. 6. numero 13.
3 non censeri relictam † proprietatem vxori, licet adscripta sint nonnulla verba statim post legatum vsusfructus, quae videantur inferre dominiū, idem tradit Barth. Bertazz. consil. 51. nume. 16. in ciuilibus. absurdum enim esset, testatorem ex continenti voluntatem mutasse, & veluti à se ipso desciuisse. Alb. consil. 529. nu. 23. & cum voluntatis mutatio non praesumatur, multo minus debet praesumi incontinenti. Honded. consil. 69. numero 12. & seq. libr. 1. vbi ait non cēseri relictam proprietatem filiae, sed tantum vsumfructum, ne substitutiones dicantur statim reuocatae, quae factae fuerant in eodē testamēto. Hinc ad alia similia posset inferri. Surd. conf. 352. nu. 3. conf. 362. nu. 15. conf. 365. nu. 10. Aldouin. conf. 71. nu-
4 23. Quamobrē olim respondi † testatorem, qui institutionem fecerat sub cōditione non censeri ab ea recessisse ob pœnā nullitatis adiectam prohibitioni alienationis, ne statim videretur se ipsum correxisse, & ideo non esse contētū pœna nullitatis, vt in casu Surd. cōs. 559. nu. 4. & seq. vbi specialis prouisio facta est in vtroq. casu. Ob eandē rationem dixi etiam in alia specie nō
5 censeri inductum † nouum fideicommissū, vltra personas supra expressas ob rationem subiectam, Bardell. cōs. 99. nu. 38. ne censeatur quis incōtinēti se ipsum correxisse, Odd. conf. 44. n. 19. & 39. Gabr. de claus. concl. 9. nu. 9. Vid. Thes. quaest. Forens. 117. nu. 18. li. 3. & quia ratio incontinenti adiecta censetur correspectiua ad praecedētia iuxta celebre cōs. Dec. 636. nu. 8. Alex. cōs. 59. in fin. lib. 3. Ruin. cōs. 134. nu. 14. 15. & 16. lib. 3. Peregr. cōs. 23. n. 23. li. 4. Seraphin. Oliu. decis. 1023. nu. 5. & 10. & decis. 1216. num. 12. Quod sequitur Rot. Rom. decis. 558. in priparte Borgnin. decis. 5. nu. 66. & seq. part. 3. & caret omni dubio, vbi adsūt verba relatiua, & restrictiua. Men. conf. 376. nume. 47. & seq. conf. 315. num. 43. lib. 3. Surd. decis. 85. cōs. 448. num. 17. Fachin. lib. 3. cōsil. 92. num. 21. Cephal. conf. 17. num. 24. consil. 477. num. 16. conf. 269. nume. 46. Torniol. conf. 8. num. 80. conf. 76. num. 19. Mariscott. libr. 2. variar. resol. cap. 103. Bursat. conf. 195. nume. 7. Peregr. de fideicom. artic. 11. numero 55. & art. 14. num. 22. Rim. iun. conf. 279. num. 34. vol. 3. conf. 535. nu. 46. vol. 5. Bardell. d. consil. 99. Odd. consil. 66. Alban. conf. 1. numero 9. Hond. conf. 78. nu. 50. lib. 1. Molin. de Hisp. primog. lib. 1. c. 5. num. 37. & lib. 3. cap.

cap. 5. num. 24. Seraph. Oliu. decis. 1373. Ex his respondi in eadem specie pro vxore Illustriss. Præsidis Iulij Aresij, quem vnice semper obseruaui, & colui contra d. Menoch. pariter Præsidis, ac etiam Præceptoris mei cons. 900. Ob eandem Decij tra-
6 ditionem d. cons. 656. in alia † causa dixi non fauore prohibiti, sed aliorum censeri factam prohibitionem alienationis a testatore ex eo, quod factum fuerat incótinenti, prohibitio enim alienationis statim facta censetur respicere fideicommissarios. Ob huiusmodi rationem, & alias responsum fuit contra Ruin. cós.
7 59. vol. 3. verb. illa, Saluo iure liberorum in Stat. Med. 298. de quo Carpan. vol. 1. efficere, vt filij primi matrimonij non vindicent sibi vniuersam successionem, sed solum succedere possint iuxta l. hac dictali, C. de sec. nupt. Dec. cons. 283. num. 4. Carpan. dicto loco nu. 318. qui perperam allegat Rum. Addo Alc. Rol. Vall. relatos per Menoch. de præsum. lib. 6. præs. 37. num. 25. & ideo cum id statuto Serrauallensi cessent prædicta, & aliæ rationes, existimaui posse sustineri opinionem Ruin. Neque
8 vero † declaratio in vltimis voluntatibus, & in alijs ab eo petitur solum, quod incontinenti est secutum, cuius rei innumeræ sunt species, sed ex eo, quod antea est factum, etiam ex interuallo. Crauet. consil. 113. num. 6. Immo ex actu etiam nullo voluntas declaratur. l. fin. ff. de rebus eorum, quæ lex procedere existimatur non solum in testamento nullo, sed etiam in reuocato, vt inde pariter dubiæ volútatis sumatur interpretatio. Crau. d. num. 6. licet alij dissentiant, vt videre est apud Peregrin. de fideicom. art. 16. num. 51. Gabr. consil. 97. nu. 28. volum. 1. qui in eo vim facit, an statim, an ex interuallo sit reuocatú. Barzi. decisio. 93. nu. 17. & seq. Ego
9 hac de re egi in causa † præstantissimi I.C. ex selectis Iudicib. Mediol. Henrici ex Capitanis de Arsago de Ripalta, & fratris Iacobi, viri ornatissimi aduersus quosdam alios cum subtilissimis dubitationibus Illustrissimi Vicepræsidis Senatus Mediol. Ludouici Madij satisfacere conarer. Vide Torniol. consil. 76. num. 30. Gall. cons. 106. num. 105. Menoch. de Præsumpt. lib. 4. Præs. 15. & præsumpt. 177. eod. libr. Valasc. consult. 61. num. fin. qui vberrime hac tota de re tractant.

SVMMÆ.

1 *Quantitas, de qua in duobus instrumentis an sit eadem, nec ne.*
2 *Temporis diuersitas arguit diuersitatem facti.*
3 *Subscribens censetur approbare scripturam, cui se subscribit. Distingue.*

De quantitate repetita, & scriptura subscripta. Cap. XXXVIII.

ILLVD sæpenumero venit in quæstionem. An quantitas, cu-
1 ius † fit mentio in duobus instrumentis, vel apochis sit eadem, an vero diuersa. Qua de re eleganter, & pluribus distinctis capitibus tractauit Menoch. de arbitr. cas. 213. In vniuersum, quod præsentem respicit tractationem affirmamus, præsumi diuersitatem summarum, vbi plures scripturæ ex interuallo sunt scriptæ. Surd. consil. 80. num. 18. Mascard. de probat. conclus. 1255. num. 33. diuersitas
2 † enim temporis arguit diuersitatem facti. Plurinm pariter refert, an quid
3 fiat statim, an ex interuallo in † questione de subscribente, numquid censeatur scripturam approbare, cui se subscribit. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 66. num. 26.

SVM-

SVMMÆ.

1 *Commissoria lex quæ in venditionibus, & pignoribus. Fiducia quæ fuerit antiquis.*

2 *Commissoria legis pactio perperam appellatur.*

3 *Commissoriæ legis pactio quæ dicitur in pignoribus improbatur, secus in venditionibus.*

Et quomodo id procedat.

Pacta resolutiua contractus statim debent adijci.

4 *Pactioni commissoriæ an censeatur receptione, vel petitione pretij renunciatum.*

Temporis ad redimendum lapsus, an censeatur sublatus receptione pretij.

5 *Venditor pretium petendo censetur recedere a pacto resolutiuo contractus, & quomodo.*

6 *Denunciatio facta debitori, vt soluat non statim eum constituit in mora.*

Fructuum petitione censetur renunciatum promissioni implementi.

De lege Commissoria. Cap. XXXIX.

1 IN venditionibus, & † oppignerationibus solet illa pactio vsurpari, qua id agitur, vt si intra diem statutum emptor pretium non soluerit, & venditor rem venisse nolit, res nec vendita, nec alienata sit. tot. tit. ff. de leg. Commiss. &, nisi debitor soluat definito tempore, pignus fiat creditoris. Mantic. de tac. & ambig. Conu. lib. 4. tit. 29. in princ. Fiduciā antiquis appellatam esse nonnulli putant, de qua Paulus lib. 2. tit. De leg. Commiss. licet alij putent fiduciam esse pactum reuendendi. Verum non ita fiebat hoc pactum vt vulgo creditum est, sed interueniebat fiducia, id est pignoris dominiū transferebatur in creditorem ita, vt soluta ad diem pecunia, rediret ad debitorem, non soluta, creditori pleno iure commiteretur. Faber de error. Prag. decad. 21.

2 err. 1. vbi etiam admonet † perperam appellari pactionem legis Commissariæ, cum perinde sit, ac si dicatur pactio pactionis, lex enim significat pactionem. l. 1. §. si conuenit. ff. Dep. Du-

3 ar. De lege Commiss. Hæc pactio † in pignoribus improbatur. l. 1. C. de pactis pign. Surd. decis. 259. nu. 2. latiss. Mant. De tacit. & ambig. Conuēt. li. 8. tit. 20. num. 40. libr. 11. tit. 9. vbi rationem affert, & lib. 4. tit. 29. num. 5. nisi adijciatur ex interuallo, Abb. consil. 69. par. 2. circiter med. Rip. in l. nemo potest ff. de leg. 1. Bereng. Fern. in l. pacta. ff. de contr. empt. numero 17. Cæs. Vrsill. ad decis. Afflict. 368. Cin. in l. fin. C. de pactis pign. Can. in cap. significante. De pign. Quod tamen cōfutat Faber d. dec. 21. Err. 2. Borell. in sum. Dec. tit. 60. num. 268. In venditionibus licita est. l. 3. vbi Bald. & Salic. C. de pactis inter empt. & vendit. l. Celsus. §. 1. ff. de contr. empt. D. Præses Morot. resp. 40. num. 6. in quibus passim solēt adponi pacta contractus resolutiua, quę legi Cōmissoriæ æquiparantur. Morot. resp. 6. nume. 25. & seq. Surd. d. decis. 259. num. 13. Sed debent adijci statim Ios. Sess. decisio. Arag. 17. numero 20. Alex. cons. 10. volum. 1. num. 5. & seq. vbi fit differentia, an verba sint directa, an obliqua. Vid. cap. 74. De pacto reuendendi. Vincent. Franch. decisio. 355. num. 3. & Mantic. d. libr. 4. tit. 29. num. 24. & seq. vbi ait idem receptū, in pacto addictionis in diem. Cæterum quæritur

4 † An huiusmodi pactioni commissoriæ censeatur renunciatum receptione, vel petitione pretij. Qua de re agitur in l. Aemilius. 38. ff. de minorib. Distinguo. Aut venditor accepit re ipsa

sa pretium, aut solũ illud petijt. Priore casu non potest peti res vendita, sed censetur renunciatum prædicto pacto. l. de lege. ff. de lege Commiss. l. cõmissoriæ. 4. C. de pact. inter empt. & vẽd. Gratian. lib. 2. Discep. Forens. cap. 302. nu. 3. nisi tamen alia coniectura, quam renunciationis sumi posset, vt in specie, de qua Morot. d. resp. 6. nu. 26. Sic etiam ex receptione pretij post lapsum tempus ad redimendum censetur renunciatum exceptioni lapsus temporis, licet partem pretij emptor receperit. Vid. Caual. decisio. 16. numero 38. part. 2. Altero casu rursus distinguit Castr. in l. 1. C. de pactis inter empt. & vend. num. 11., quam distinctionem refert, & sequitur. Morot. d. resp. 40. num. 11. Aut petitio fit extra iudicium, & potest petentem pœnitere, aut in iudicio, & tunc aut pretium non potuit consequi petens, sed tulit repulsam ob aliquam exceptionem, & nihil prohibet, quominus ad pactum reuertatur, aut non fuit sommotus aliqua exceptione, & tunc ita demum repellit emptor venditorem, illiq. intercludit viam rem vindicandi, quasi †
5 venditor pretium petendo recesserit a lege sua d. l. Aemilius, si statim pretium offerat, secus si ex interuallo. Videtur enim venditor non simpliciter petijsse pretium, sed ea lege, & conditione, vt sibi incontinenti soluatur, idest, intra aliquod modicum tempus. glos. in d. l. Aemilius. in verbo Restitui, ex qua habemus de-
6 nunciationem factam † debitori, vt soluat, non statim eum constituere in mora, sed censeri concessum modicum aliquod tempus ad comparandã pecuniã. Bald. ibid. Menoch. de arb. cas. 27. Caroc. De Depos. q. 6. par. 2. n. 39. Sic ex petitione fructuũ censetur renunciatum promissioni implementi, Qua de re Gratian. d. cap. 302.

SVMMÆ.

1 *Contumaciam varia pœna.*
2 *Contumax non appellat, licet restituatur in integrum.*
3 *Contumacia alia vera, alia præsumpta.*
Contumax quis.
4 *L. Diuus. ff. de restitut. in integr. de quo contumace loquatur.*
Contumax fictus appellat nec eget restitutione.
5 *Comparitio statim facta tollit suspicionẽ contemptus.*

De contumace. Cap. XL.

1 INFINITÆ propemodum † pœnæ imponuntur a legibus contumaci, vt videre est apud Marant. de ordin. iud. part. 6. membr. 2. princip. num. 9. & seq. Surd. consil. 340. num.
2 9. & 10. præcipue † autem eius appellatio non recipitur. l. 1. C. quorum appell. non reci. Marant. d. membr. 2. num. 17. Habet tamen restitutionem in integrum, vt possit appellare, quãdo confestim adijt Prætorem, adhuc videlicet sedentem pro tribunali. l. Diuus. 7. ff. de restit. in integr. Sed cũ
3 duplex sit contumacia † vera, & ficta. Menoch. de arbitr. cas. 194. num. 50. Alb. cons. 162. num. 8. latè d. Oddus præceptor meus in suo vere aureo tracta. de restit. in integrum quæst. 72. art. 7. num. 81. quæritur de qua contumacia accipi debeat d. l. diuus. Cõtumax est, qui tribus edictis propositis, vel vno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris euocatus, præsentiam sui facere contemnit. l. contumacia. 53. ff. de re iudic. Contumacia vera, & manifesta contrahitur, si reus dicat se non compariturum, aut non obtemperaturum. Præsumpta, & ficta, cum reus ad domum citatus, vel in valuis ecclesiæ nõ comparet. Ceuall. in suo tracta. com-

H mun.

mun. contra commu. quæst. 266. &
4 quæstio. 412. Azo. igitur † credidit dictam l. diuus procedere in contumace ficto. Sed & in vero eandem sibi locum vindicare existimo. glos. & Bartol. ibidem num. 4. nam fictus cõtumax non eget restitutione, cum iure communi appellet. l. post edictum in fin. ff. de iud. Ceuall. d. quæst. 412. & quæst. 612. Ergo hoc recipitur in vero contumace ea ratione, quod statim comparuerit, restitutioq. in integrum attribuitur comparitioni ex
5 continenti factæ, quæ omnem † tollit suspicionem contemptus Prætoris, ob quem arcendum verum contumacem ab appellatione traditum est. Vide Guttier. lib. 1. Pract. Quæst. cap. 105.

S V M M Æ.

1 *Rogatus restituere quidquid supererit pōtest alienare vsque ad dodrantem, etiã interuertendi fideicommissi gratia, iñ re nouissimo.*

Auth. Contra cum rogatus. C. ad Treb. declaratur.

2 *Rogatus restituere data facultate alienandi potest etiam dodrantem alienare, Si data sit statim. num. 5.*

3 *Fideicommissum, & facultas alienandi stant simul, & num. 4.*

4 *Alienandi facultate prohibita ad tempus, censetur permissa post tempus, non obstante fideicommisso.*

5 *Alienandi facultas continet etiam eã, quæ fit in vltima voluntate. & num. 13.*

6 *Rogatus restituere data facultate alienandi potest etiam donare paulo ante mortem.*

Fraude caret, qui iure suo vtitur.

7 *Matrimonium contrahitur etiam in articulo mortis, vt legitimentur filij.*

8 *Vendendi verbo quid contineatur. Et num. 16. vsque in fin. cap. An etiam donatio.*

9 *Detractiones variæ ex fideicommissis fiunt.*

10 *Ratio extendit dispositionem, & præcipuè vbi testator spectauit effectum, & num. 16.*

11 *Verba generalia, & repetita plura comprehendunt.*

12 *Restrictio, & correctio non censetur fieri statim.*

13 *Disponendi verbum refertur ad vltimas voluntates.*

14 *Restrictio non fit, vbi verba media sũt specialia, alia generalia.*

Laderch. consil. 141. num. 9. declaratur, & Menoch. cons. 216. num. 31. Vid. num. 15. 16.

De rogato restituere quidquid supererit & concessione facultatis alienandi, vel vendendi. Cap. XLI.

1 Rogatus restituere quidquid † supererit ita demum alienare olim permittebatur, si non interuertẽdi fideicommissi gratia alienasset. l. Titius. 54. ff. ad S. C. Trebell. Nunc etiam in fraudem fideicommissi donare, & alienare non prohibetur vsq; ad dodrantem, ita vt vltra quartam nihil præterea reseruare teneatur fideicommissario auth. contra cum rogatus. C. ad Trebell. § nob. in auth. De restit. & hęc est communis opinio Alciat. resp. 66. lib. 9. Licet alij dissentiant. Castr. in d. l. Titius num. 2. Cum. nu. 13. Nart. consil. 115. num. 8. Crau. cons. pro Genero In condimento. num. 13. Menoch. de arb. cas. 182. num. 4. & videre est apud Surd. decis. 93. num. 23. Hond. cons. 22. nu. 134. lib. 1. Peregr. cons. 45. vol. 4. Thes. quæst. Forens. 25. lib. 3. Verum quidquid hac de re dici possit, illud
2 crebriore † Doctorum calculo recipitur, data expressa facultate alienandi in testamento, posse non solum dodran-

drantem, sed etiam ipsam quartam fideicommissoriò reseruatam in d. auth. contra eum rogatus alienari. Etenim cum in arbitrio ipsius fideicommittentis esset positum, vt non fideicommitteret, potuit multo magis permittere grauato, vt alienaret, non obstante substitutione, ita vt fideicommissum censeatur solum eo casu illi iniunctum, quo non secuta esset alienatio. Hanc sententiam multis rationibus, & auctoritatibus probat Hier. Gabr. consi. 99. li. 2. Surd. cõs. 10. & consi. 71. consi. 294. num. 10. Peregr. de fideicõm. art. 40. num. 46. Tib. Decian. resp. 27. lib. 3. nume. 10.
3 Stant † enim simul facultas alienandi, & fideicommissum, neque dicitur fraudẽ committere, qui iure suo vtitur, & facultate disponendi, D. Præses Morot. resp. 29. num. 42. resp. 4. n.
4 4. † & 5. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 131. num. 17. Marcobr. cons. 81. nu. 27. Gratian. lib. 3. Discept. Forens. cap. 416. num. 5. & ideo censent multi prohibita facultate alienandi vsque ad certum tempus censeri concessam post tempus non obstante fideicommisso, cum stet simul fideicommissum cum facultate alienandi, Surd. dec. 75. num. 7. & cons. 294. num. 12. contra Fachin. lib. 4. cap. 75. Contr. iur. Vide infra cap. 48. imò facultas alienandi continet etiam institutionem hæredis, & eam
5 alienationem, quæ † fit in vltima volũtate, Peregr. consil. 66. lib. 5. Gratian. Discept. cap. 315. Quod multo magis esset dicendum data facultate disponendi per verba amplissima, & repetita. Surd. cõs. 213. num. 4. Menoc. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 188. num. 5. Cost. de Rem. subsid. rem. 9. num. 2. Anguiss. consil. 138. volum. 1. Verum procedunt prædicta, vbi facultas alienandi concessa est statim, idest in eodem testamẽto, in quo facta fuit substitutio, secus si ex interuallo fideicõmissum esset inductũ, vt in specie, de qua Morot. d. resp. 4. num. 9.

6 Dubitatum quandoq. fuit, an † donatio à fideicommissario grauato restituere eo pacto, vt iã dixi, facta paulo ante mortem, valeat nec ne. Qua in re vidi responsa celeberrimorum Iurisconsultorum, Et licet ex his, quæ incontinenti fiunt, possit colligi aliqua præsumptio malitiæ, Crot. cons. 13. num. 26. vol. 1. Menoch. cõs. 1095. num. 17. & 18. maxime quando de re aliqua disponitur, quæ breui in aliquem erat peruẽtura. Morot. resp. 52. num. 8. tamen cum hic rogatus restituere habeat amplam facultatem disponẽdi, fraude dicetur carere, qui iure suo vtitur, & facultate sibi tributa, & facit quod potest, nec iure aliquo prohibetur, Morot. d. resp. 52. num. 35. l. nullus videtur, ff. de reg. iur. l. iniuriarũ, §. 1. ff. de iniurijs, & ideo non cõsideratur dolus, & fraus his, in quibus habet quis arbitrium disponẽdi, vt optimè tradit idem Morot. d. resp. 29. num. fin. Dicimus igitur ex eo solum non præsumi fraudem, quod paulo ante mortem fit facta donatio deinde frustra quæritur de fraude, vbi quis facit actũ iure permissum. l. Gracchus, C. de adult. Men. d. præs. 188. &
7 ideo responsum † est etiam in articulo mortis cõtrahi posse matrimonium, vt legitimentur filij ad exclusionem substituti, Andr. Fachin. li. 4. Contr. iur. cap. 55. Menoch. lib. præsumpt. 4. præs. 81. num. 28. Alia exorta fuit dubitatio in eadem specie, quam prudẽtissimus excitauit iudex satis subtiliter, nam in testamento de quo agebatur, non alienandi generalem facultatem concesserat testator, sed vendendi, & ideo restricta videbatur facul-
8 tas ad venditionem, qua nõ erat vsus grauatus, cum in matrem liberali donatione ferè omnia contulisset, Me-

 noch.

noch.consil.216.num.31. Licet agere
9 tur de re modica fideicommisso† subiecta, ob varias detractiones dotium, & aliarum rerum, quæ fieri possunt. Decian.resp.85.num.2. vol.2. tamen responsum fuit multipliciter prædictæ dubitationi. Primo nam post facultatem vendendi subijciuntur illa
10 verba per modum causæ, & †rationis videlicet, Quia mens & intentio ipsius testatoris fuit, & est substituere eidẽ, prout substituit d.Caium in dicta hæreditate, & parte hæreditatis, & seu bonis, vel parte bonorum tantum, quæ superrerit tempore mortis dicti filij &c. & ideo dispositio quæ alioquin procederet in casu speciali, debet extẽdi ob traditiones communes Doctorum in l. filiusfam. §. diui vbi Rip.nu.120.ff. de leg.1. Decian. resp. 3.nume.61.volum.1.Surd. consil. 67. Galli. consil. 17. Torniol. consil. 41. Gam.decis.206.nu.14. Menoch.consil.173.nume. 65.qui omnes allegant Bart.in l.pater filium.§.fundum.ff.de leg.3. vbi I. C. Scæuola vtitur verbo venundari.Cephal. consil. 16. nume. 57.& num.7.Peregr.cons. 44. nu.25. cons.62.nu.8.volum.2.Et multo magis ex ratione debet extendi dispositio, cum clarè appareat testatorem respexisse effectum, vt videlicet filius nõ obstante substitutione possit disponere de rebus suis, & de hæreditate, nõ autem verba. Laderch. consil.87.nu. 10.& in terminis Surd. consil. 394. num.26.

11 Secũdo in eo casu erant †verba valde enixa, & generalia, quæ comprehẽdunt ea, quæ alioquin non comprehẽderentur. Alb. consil.73.nu.6. Immo ratio erat geminata, & repetita ibi. Quia mens est, & Quia vult &c. Cephal.cons.614.num.18.

Tertio cum verbis amplissimis da-
12 ta † sit facultas alienandi non censetur postea testator statim voluisse illã restringere, & seipsum corrigere verbis specialibus, l. non ad ea.ff.de cõd. & demonst. cum etiam genus præcedens non restringatur per speciem, Menoch.cõs.1157.n.14. Vid.Decian. resp.35.lib.3.

Quartò res videbatur carere dubitatione, nã in eo testamẽto priore loco data fuerat facultas alienandi amplissima, deinde facta videbatur restrictio ad venditionem, & postremo data rursus potestas disponendi non obstante dicta substitutione, & licet potestas alienandi referatur etiam ad
13 heredis †institutionem. Surd.cõs. 213. num.4. Hond.cons.43. num.47.cons. 33.num.48.lib.1.cons.39. num.30.li. 2. Surd. cons.352. nume. 10. Peregr. cons.53.num.14.lib.1.& cons.66.lib. 5.tamen multo magis idem dicendũ de verbo Disponẽdi. Bertazzol. cons. 9.num.14.cons.10.num.25.Laderch. cons.133.num.8. Peregr.cons. 19. nu. 48.li.4. Vsusq. etiam fuit testator verbis præcisis, Nec aliter, nec alio modo. Morot.resp.62.num.26. Quod cũ ita sit verba posteriora in omnem casum ampliabunt præcedentia Cephal. cons. 13. num. 13. Nec obstant verba, Durãte vita, quia adsunt etiam verba Alienandi, & disponendi. Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.3. tit.18. num.9.illudq. obtinebit, quòd tradit Gabr.De reg.iur.concl. 4. nume. 35. vt nimirum, quoties præcedunt ver-
14 ba generalia †deinde specialia, & postea subijcitur clausula generalis, non fiat aliqua restrictio per specialia. & hoc pacto cessat, quod obijci poterat ex Laderch.cõs.141.nu.3. vbi ait, quoties venditionis verbo subijcitur verbũ alienãdi debet id intelligi de alienatione inter viuos onerosa. Cephal. d.cõs.13.Etenim ibi agitur de prohibitione, deinde licet intelligi debeat de alienatione inter viuos, tamen nõ est restrictio facienda ad onerosam alie-

natiqnem

nationem, & tandem non procedũt eius dicta, vbi præcedit generalis facultas, & tandem secuta est alia generalis & ampla. Media enim verba nõ sunt attendenda, iuxta prædicta. Optime faciunt pro hac sententia tradita per Peregr. consil. 36. nume. 4. cum seq. volum. 5. vbi Surd. decisio. 124. improbat ex professo. Idẽ peregr. art. 14. nu. 4. & consil. 16. nu. 16. volu. 3. Et opinionem Laderch. non esse tutã apparet ex eodem Cephal. cons. 153. num. 6. & 108.

15 Quintò appellatione † venditionis lex 12. tab. complexa fuit omnem speciem alienationis. l. statu liberi à cæteris. ff. de statu lib. Et ideo passim traditum est eo verbo omnem alienationẽ cõtineri. Vide l. fin. §. filiusf. C. de bonis, quæ lib. Gratian. Discept. Forens. 460. num. 27. Doct. in d. l. filiusfam. §. Diui. vbi Rip. numer. 100. Tiraq. de Retract. lign. §. 1. glos. 2. in princ. Sol. ad Constit. Sabaud. De forma, & solem. obser. num. 5. pag. 692. Alberic. in suo Diction. in verb. Venditio. Surd. d. consil. 394. numero 25. Et præsertim continetur donatio. l. 4. vbi Bart. & alij, C. dę fideicom. Quod multo magis videbatur dicendum in casu iam proposito, cum ageretur de fauore. Alberic. in d. verbo venditio, Bald. in d. l. 4. num. 11. fauorabilis enim est promissio alienandi, & maximè in matrem, ne filij luctuosa careat successione, verbum hoc vendendi declaretur alijs verbis alienandi, & disponendi, Peregr. d. cons. 36. simpliciter fuerit permissa venditio, non autẽ in casu necessitatis, iuxta l. sicut. §. venditionis, ff. Quibus modis pign. vel hyp. non fiat mentio pretij, Alex. cõs. 120. num. 1. lib. 1. & in terminis istis Cephal. cons. 16. num. 4. vbi ait queãd modum prohibita venditione censetur ꝓhibita alienatio quælibet Doct. in l. 2. C. de vsucap. pro empt. Natt. cons. 528. num. 4. Fabian. de Monte in tract. de empt. & vend. quæst. 2. ita ẽt ea permissa, etiam si fiat mentio pretij, immo permissio alienandi est fauorabilior. Addo si de venditione stricte accepta tantum intellexisse testator, quorsum permisisset alienare, & disponere de parte, & tota hæreditate verbis amplissimis, & sic non solũ titulo particulari, sed etiam vniuersali? Quo casu continetur etiam hæredis institutio, maxime attentat ratione subiecta, quæ tantum abest, vt restringat, vt potius extendat, Bolog. in d. §. Diui. num. 260. Ratio enim gene-

16 ralis, Quia † vult dictum filium posse de dictis bonis disponere, non obstante dicta substitutione, procedit etiam in donatione, & in vltimis voluntatibus, ideo hæc ratio extendet verbum vendendi, quod alioquin ex se complectitur quamcunque alienationem in materia fauorabili. Men. autem in contrarium allegatus d. cons. 216. num. 31. loquitur in materia stricta.

Non ommitto hæc esse verba dicti testamenti, videlicet; Non censeatur adempta facultas alienandi, & alienare possendi dictam hæreditatem, & seu eius partẽ ad eius libitum in quascunque personas voluerit, & sibi placuerit, non obstante substitutione, de qua supra, casu quo dictam hæreditatem, & bona vendere vellet, aut eius partem, quia mens &c. postea repetitur, Quia vult præfatum &c. satis esset igitur apparere de voluntate vendẽdi, cum etiam facilius permittatur donatio, quam venditio, l. fin. C. de præd. decur. lib. 10. Ann. Robert. lib. 2. Rerum. iud. cap. 14.

SVMMÆ.

1 *Inuentarij forma.*

2 *Inuentarium intra mensem debet inchoari, & intra alios duos perfici.*

Quid si non fuerit inchoatum intra mensem,

sem, fuerit tamē completum intra tres menses: & nu. seq.

3 *Solemnitatis leuis omissio non nocet.*

4 *Inuentarium statim conficit tutor.*

5 *Pœna priuationis hæreditatis valet. Clausula Ipso iure, significat statim.*

6 *Inuentarium arbitrio iudicis intra breue tempus conficiendum, quando testator mandat statim debere confici. Aditio debet fieri statim, vt quis se iuuet inuentario.*

De Inuentario. Cap. XXXXII.

1 INVENTARII conficiendi † formam, & solemnia præscripsit Imper. in l. fin. C. de iure delib. vbi Doct. Borgnin. de tut. num. 106. & num. 58. & ex professo De inuentario scripsit Phan. & Rol. Vall. Cost. De
2 tem. subsid. rem. 39. Inter cætera † illud requiritur, vt primo quoque tempore inchoetur, & perficiatur, idest intra mensem incipiat hæres illud conficere Bertazz. cons. 107. num. 33. & intra alios duos menses finiat. Quæstio autem est non leuis, An satis sit illud perfici intrà tres menses, licet non sit cœptum intrà mensem. Assertores vtriusque opinionis refert Borgnin. d. tit. De tut. num. 79. qui in eam videtur inclinare sententiam, nimirum inchoandum esse intrà mensem, licet non teneatur hæres vltra vires hæreditarias, ex eo, quod intrà illud tẽpus non inchoauerit, modo spatio trium mensium perfecerit omnia, nam tam
3 leuis † solemnitatis omissio non debet nocere. Et pro hac sententia potest expendi d. l. fi. §. fin vero. ibi, Ad inuentarij confectionem effluxerit, quasi requiratur totum tempus lapsum esse, vt hæres beneficio inuentarij se iuuare non possit, licet videantur obstare verba sequentia, videlicet. Secundum formam præsentis constitutionis, forma autem constitutionis est, vt intra mensem debeat inchoari, nisi dixerimus leuem esse hanc formam, & non esse aliquem vltrà vires hæreditarias obligandum ob tam modicum negligentiam. Tutores autem incontinen-
4 ti debẽt † inuentarium cõficere, gloss. in d. l. fin. vers. Sin autem in verb. Capiat. Menoc. de Arb. cas. 174. Tort. ad Stat. Ticin. 123. num. 31. Gutr. de tut. 2. part. cap. 1. num. 10. Osasc. decis. 58. Thes. lib. 3. Quæst. Forens. quæst. 6. Vid. Io. Castill. decis. 80. num. 34. Nihil itaque geret tutor, ante inuentarium confectum nisi id quod dilationem, nec modicam expectare possit, vt ait Vlpian. in l. tutor. 7. ff. de admin. tut. Solent autem quandoque iu
5 bere testatores adiecta pœna † priuationis, vt statim hæredes, vel vsufructuarij conficiant inuentarium, alioquin ipso iure pœnam incurrant, quæ clausula idem significat, quod inconti nenti, Cauagnol. ad decret. Montisf. decret. 7. §. 5. lib. 4. Quam pœnam valere existimamus iuxta tradita infra cap. 76. Borell. in summ. Decis. tit. 32. num. 157. vbi ait verbum Statim acci pi iuxta iuris terminos. Et ideo cum hæc species contigisset, consului clieti meo, vt nullo modo cunctaretur inuẽtarium conscribere, & antequam substituti, & vocati in casu priuationis illius negligentiam accusassent, cum
6 mora † possit purgari re integra, & multæ recenserentur causæ excusationis à pœna priuationis, verbumque illud. Statim accipiatur cum aliquo temperamento, & arbitrio iudicis iuxta subiectam materiam, vt dixi in præfat. Aditio etiam debet fieri statim, vt quis possit se iuuare inuentario, & protestatione de qua Bertaz. cõsil. 107. num. 40. & 50.

SVMMÆ.

1 *Posthumi præteritione rumpitur testamentum; quod tamen ex æquitate sustinetur,*

netur, si nascatur viuo testatore, & decedat, alias licet illico decedat, testamentum rumpitur.
Menoch. locus ab errore vindicatur.
2 *L. quod certatum declaratio.*
Veterum consuetudo, vbi quis natus esset. & nu. 3.
3 *Fæmina exclusa ob masculos perpetuò remanet exclusa, etiam ijs statim mortuis.*
4 *In conditionibus prima spectatur existentia.*
Causa cessante, an cesset effectus.
Factum dicitur esse factum, licet postea desinat, & quomodo id procedat.
Momentaneum, & successiuum quid, & num. 11.
6 *Donatio reuocatur filio nato, licet illicò decedat.*
7 *Infans transmittit hæreditatem, licet statim post mortem patris decedat.*
8 *Mulieri relictum si vidua erit, debetur etiam si non remanserit in viduitate.*
9 *Obligatus ad rem tradendam liberatur tradendo semel.*
10 *Tutelæ excusatio ob liberos non irritatur, licet liberi decedant.*
11 *Conditionem sufficit semel impleri, nisi tractum habeat successiuum, & perpetuum.*
12 *Oldr. cons. 21. reijcitur, & declaratur.*
13 *In primogenijs perpetua successio, & repetitum censetur fideicommissum in descendentibus.*
Don Petrus Toletus Gubernator Med.
Don Io. Salamanca Magnus Cancellarius.
14 *Nati post conditionem an admittantur.*
15 *Restituti in gratiam, an admittantur ad hæreditates, quæ delatæ fuerunt tempore exilij siue banni.*

De posthumo præterito, & conditione existente, Cap. XLIII.

1 POSTHVMI præteritione † rumpitur testamentum, l. si posthumus. 14. ff. de lib. & post. l. quod certatum, C. de posth. hæred. inst. De posthumis vide quæ scripsit doctissimus Massinius ad l. Gallus. ff. de eod. & quæ in d. l. si posthum⁹ scripsit Fab. lib. 9. Coniect. cap. 15. Hoc tamen non est perpetuum, nã si nascatur viuo testatore, & decedat, sustinebitur testamentum ex æquitate quadam, poterit que hæres scriptus bonorum possessionem secundum tabulas accipere, licet iuris scrupulositate, nimiaq. subtilitate testamentum ruptum videatur, vt inquit Vlpian. in l. posthumus. ff. de iniusto rupto. Ann. Robert. li. 3. Rer. iud. cap. 8. Præterea cessat ea sententia, si natus illico decedat. Menoch. de arbitr. cas. 491. Verum in eum locum Menochij manifestus irrepsit error, nam immo licet illico decesserit, testa-
2 mentum rumpitur. d. l. quod † certatum, quam idem Menoch. allegat & ita declarat in addition. ad d. cas. 491. num. 9. vbi latè hac de re. Qua sane in lege Iustin. censetur respexisse ad antiquam consuetudinem, dum inquit, Postquam in terram cecidit: consueuerant enim veteres, vbi quis natus esset, nudum protinus in terra statuere, opemq. Deum implorare, quod ex D. Augustino, Plinio, Macrobio, Statioq. docuit Alciat. in l. hominis. 152. ff. de verb. signif. num. 5. & 6. Ob
3 † eandem l. quod certatum, cui adstipulatur l. vxoris. C. eod. Dec. cõs. 623. num. 3. (qui contra aliorum sententiam putat eam procedere etiam si viuere nõ possit partus. Odd. consil. 28.) traditum fuit fœminam exclusam propter masculos remanere perpetuo exclusam; licet masculi illico decesserint. Deci. dict. consil. 623. Sebast. Medic. regul. 5. part. 2. nu. 52. & 54. Purpur. cons. 5. nu. 21. Vide ca. 47. Sic etiã satis erit conditionem filiorum semel extitisse, licet statim decesserint, in conditionibus enim consideratur initium

4 tium primæ † existentiæ, nec requiritur permanentia, nec spectatur, quid postea sequatur, vt videre est ex his, quæ tradit vberrime Menoch. consil. 760. Peregr. de fideicom. art. 29. præci
5 puè num. 23. † Et factum dicitur esse factum, licet postea desinat, nam satis est causam suam effectum produxisse in momentaneis. l. 11. quis hæredem. C. de instit. & substit. l. pen. ff. de testam. tutel. Purpuret. d. cons. 5. nume. 21. Rot. Rom. decis. 689. part. 1. Vid. Rustic. ad l. cum auus. lib. 4. cap. 3. ff. de cond. & demonstr. Vide latissimè hac de re agentem Fænut. de momento temporis, cap. 29. Cephal. cōs. 460. num. 52. volum. 4. Peregr. artic. 11. de fid. num. 47. Men. rem. 13. rec. nume. 85. Tiraq. in tract. Cessante causa &c. limit. 23. nume. 4. Vbi ait momentaneū illud esse, cuius est, esse tempore momentaneo, vt adquisitio hæreditatis. Successiuum est, quod ad suum esse requirit, vt sic loquar, temporis successionem. Vbi etiam ait causas esse quadruplicis generis. Aliæ enim sunt momentaneæ, quæ habent momentaneum effectum, aliæ momentaneæ, quæ habēt effectum successiuum aliæ successiuæ, quæ habent successiuū effectum, & aliæ demum successiuæ, quæ habēt effectum momentaneum. Et late circa illas distinguit, vnde habes, an & quando cessante causa cesset effectus in successiuis, & in momentaneis. Eodem pacto si fiat donatio, re-
6 uocatur nato filio, † licet illico decedat. d. l. quod certatum. d. l. vxoris. Crau. consil. 151. num. 28. Rot. Auen. decis. 23. in decis. diuers. tom. 3. Et In-
7 fans † licet post mortem patris statim decedat, tamen transmittit hæreditatem. Sebast. Med. d. reg. 5. nume. 39. Doct. in l. si Infanti. C. de iure deliber. optimè Valasc. consult. 31. n. 5. & seq. vbi ait idem esse siue incontinenti moriatur filius, siue post aliquod tempus, intra quod possit pater donata reuocare. Vide late hac de re agentem Tiraq. in l. si vnquam. C. de reuoc. donat. in verb. Susceperit liberos. numero 187. cum seq. vbi multis similibus id comprobat. Et ideo relictum mulieri sub conditio-
8 ne, si † vidua erit, vel viro, si ad cœlibatum peruenerit, debetur, cum mulier erit vidua, aut vir viduus etiam si non perstiterint in viduitate. Vide Mant. de tac. & ambig. conuent. li. 14. tit. 44. num. 8. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 137. Gall. De except. in Success. tit. 4. except. 17. seu quart.
9 part. 2. nu. 25. 34. Et † obligatus ad rē tradendam ex contractu, vel sententia, liberatur semel tradendo, nec reuiuiscit obligatio, licet res redeat postea
10 ad tradentem: item excusatio † tutelæ ob liberos non irritatur, licet postea liberi decesserint, cum alijs similibus, de quibus ibidem Tiraq. & d. lim. 23. agit de alijs munerib. & passim in hac tractatione. Surd. cons. 501. nu. 12. Molin. de iure prim. lib. 1. cap. 6. nu. 16. Alia similia vide apud Ann. Rob. lib. 3. Rer. iud. cap. 8. Bald. cons. 42. lib. 5. Doct. in l. si quis hæredem. C. de inst. & subst. Et de his, Et alijs, vide Mant. de tac. & ambig. conuent.
11 d. lib. 14. tit. 44. Et in summa sufficit † conditionem semel impletam fuisse, licet postea non duret. Quod tamen non procedit in conditione habente tractum successiuum, & exigente perseuerātiam iuxta cōgestos per Grass. De except. ca. 33. num. 25. & Tir. in d. lim. 23. Mor. resp. 68. Ideo respondi in cā primogen. Com. De Cifuentes
12 regni Hispan. non esse locum illi celebri cons. Olde. 21. cum enim in primo
13 genijs † perpetua successio attēdatur, conditio, si decesserit sine liberis censetur repetita in nepotibus, & in cæteris descendentibus. Molin. d. cap. 6. nume. 18. Peregr. de fideicom. art. 29. num.

num. 36. vbi ait fuisse Iudicatum per Collegium Patauinum contra illud consil. 21. Oldrad. Addo Menoch. consil. 220. num. 43. vbi illud declarat, & seipsum consil. 85. Laderch. consil. 72. nu. 8. Andr. Fachin. lib. 13. Contr. Iur. cap. 25. Card. Seraph. Oliuar. decisio. 1373. Marisc. lib. primo, Var. Resol. ca. 45. Vide Galuan. cons. 49. num. 71. Rot. Rom. decis. 677. lib. 1. Rust. ad d. l. cum auus. lib. 4. cap. 2. neque enim possent bona cóseruari, inter vocatos ad primogenituram, si non céseretur facta repetitio fideicommissi, & conditionis in nepotibus, & descédétibus, vt latè in eodé meo responso, qđ edidi mandatu Illustrissimi Don Ioanis De Salamanca, Magni in hac ditione Mediol. Cancellarij, cuius vicaria opera nunc vtitur absens, belli causa Excellétissimus Don Petrus Osorius Toletus Prorex noster, non minus pacis, quam belli artibus clarus. Quod eiusdem victoriæ, & Italiæ reddita pax testantur, Vide Odd. consil. 67. latè agétem de cons. Oldr. 21. & Menoch. d. consil. 760. qui scripsit in eadem causa. & cons. 1216. nu. 8. lib. 13. Et Mant. d. tit. 44. constituit prædictam regulam, nimirum momentaneum conditionis implementum sufficere, quam postea octo limitat modis, exemplisq. appositissimis omnia illustrat. Sed
4 4 conditionis † prima existentia spectatur regulariter. Et ideo in fideicómisso códitionali nati postea quã extitit conditio, non admittuntur cum alijs, qui extabant tempore euenientis conditionis. l. si quis hæredem. C. de inst. & subst. Menoch. consil. 413. nu.
15 26. Quemadmodum si incapaces † aliqui extitissent tempore euenientis conditionis, puta banniti non admittuntur, etiam si postea in gratiam restituantur, vbi per alios vocatos fuit facta apprehensio. Boss. de remed. ex sola Princ. clem. numero 13. Gabr. consil. 134. numero 32. lib. 2. Menoch. consil. 103. num. 24. & 25. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 2. nu. 33 & seq. Doct. communiter in l. Gallus, §. & quid si tãtum, ff. de lib. & post. Cost. de re integr. distinct 30. nume. 4. De Rat. quæst. 30. nume. 11. De Retrotract. cas. 17. cap. 8. Farin. quæst. 102. num. 103. Gall. cons. 43. nu. 25. Surd. cons. 79. num. 15. consil. 90. num. 41. & licet anceps sit quæstio non facta apprehensione, Ant. Gom. var. Resol. li. 3. ca. 13. num. 36. Andr. Fachin. lib. 1. Contr. ca. 39. tamen facta apprehésione res videtur carere difficultaté, nisi tamen aliam esse appareat testatoris voluntatem. Qua de re Laderch. consil. 184. num. 19. Surd. consil. 125. Menoch. cós. 413. Fachin. li. 4. Contr. iur. cap. 88. Gasp. Thes. lib. 2. Quæst. Forens. quæst. 58.

SVMMÆ.

1 *Momento temporis inducta momento tolluntur, & quomodo.*
2 *Immunitas inducta momento temporis, puta contractu vnico actu contrario tollitur.*
Quod auctor non probat.
Solutionib. pluribus tollitur immunitas.
3 *De tempore diuturno hic præcipue non agitur.*
4 *De antiquitate temporis qui nam tractent.*

De inductis temporis momento. Cap. XXXXIV.

1 MOMENTO temporis inducta, pariter momento poterunt tolli. Veluti si priuilegio, vel
2 contractu, † qui momento fit, concessa fuerit immunitas, & momento, vnico videlicet solutionis actu tolletur, secus si consuetudine quæsita est. Sed puto, licet momento sit inducta, tamen quia priuilegiũ, vel

I con-

contractus non continet effectum momentaneum, sed iterabilem, ideo requiri plures solutiones cum lapsu temporis iuxta Surd. conf. 262. numer. 78. & 80. & conf. 419. num. 32. Cæterum de vi, & potestate temporis diuturni, & de effectibus inde
3 manantibus † non est mihi propositum, vt agam in hac tractatione, licet id pertinere videatur ad temporis interuallum, cum etiam ex profes-
4 so † & Crauet. & alij diligenter, ea sine exsecuti, quæ temporis respiciunt antiquitatem.

SVMMÆ.

1 *Venditio an sit facta ad corpus an mensuram spectatur incontinenti adiectum & nu. 3.*
2 *Venditio quando dicatur celebrata ad corpus, vel ad mensuram.*
3 *Venditio censetur contracta ad corpus, vbi à corpore incipiunt contrahentes, licet statim subijciant mensuram.*
Quod declaratur eodem nu. 3.
4 *Mensura quo tempore fieri debeat.*

Venditione facta ad corpus, vel ad mensuram. Cap. XXXXV.

1 IN ea pariter quæstione, An † videlicet venditio sit facta ad corpus, an ad mensuram, solet spectari illud quod incontinenti fuit adiectum. Communis enim est traditio Doct.
2 tunc dici † venditionem celebratam ad corpus quando contrahentes animi sui conceptum incipiunt a corpore explicare, vbi autem à mensura incipiunt, tunc ad mensuram celebrari. Thes. decis. 185. Peregr. conf. 94. num. 2. vol. 4. Surd. decis. 64. & 257. Mantic. de tacit. & ambig. Conuent. lib. 4. tit. 17. qui latè quamplura constituunt capita huiusq. decisionis ostendunt vtilitates.

3 Verum non censetur † contracta ad corpus, licet a corpore incipiant contrahentes, vbi illico subijcitur mensura, quæ tamen opinio improbatur à Doctoribus, nam licet eadem oratione, & incontinenti post corpus expressum, mensura subijciatur, tamen non taxatiuè, sed demonstratiuè censetur id factum, neque desinet venditio esse ad corpus. Mantic. d. tit. 17. nu. 16. Surd. Thes. locis iam citatis, nisi tamen aliud suadeant coniecturæ, veluti si non perfunctoriè facta sit mensuræ mentio iuxta conf. Laderch. 130. num. 4. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 256. num. 46. Bonint. decis. Bonon. 30. Decian. conf. 44. lib. 1. Cæterum quo tempore debeat fieri mensura, tradunt allegati Doct. quibus addo eundem Surd. conf. 366. num. 18. Bertazzol. De clausul. claus. 20. gloss. 20.

SVMMÆ.

1 *Confessiones qualificata fieri solent a reis.*
Confessio qualificata fit, Occidi, sed ad defensionem, Peperi filium, sed statim perijt.
2 *Confessio qualificata an possit diuidi.*
Confessio potest diuidi in prohibitis, & & vbi adest præsumptio contra confitentem.
3 *Confessio dicentis se extraxisse frumentum extra territorium cum licentia, & facta solutione vectigalis, an scindi possit.*
4 *In confessione qualificata diuidenda, an sit spectandum, vna ne oratione, an ex interuallo sit adiecta qualitas, & numer. 5.*
Qualitas adiecta confessioni etiam ex interuallo potest probari.
Confessionem suam etiam ex interuallo potest quis interpretari.
5 *Qualitatem confessioni ex interuallo adijci posse sed maiores requiri tunc probationes.*

tiones.

6 *Confessiones qualificatæ non possunt in ciuilibus diuidi, vbi sumus in connexis.*

De confessione qualificata diuidenda, vel secus. Cap. XXXXVI.

SOLENT quandoq. rei delicta
1 † confiteri non simpliciter, sed adiecta qualitate, quas cõfessiones qualificatas appellamus, veluti si homicidij insimulatus fateatur se illud admisisse ad necessariam defensionem, Doct. in l. vt vim, ff. de iust. & iur. vel cum mulier confitetur se peperisse filium mortuum, vel statim illum interijsse, postea quam editus fuisset, iuxta decis. Thes. 13. num. 6. Magna tunc est quæstio, an huiusmodi confes
2 siones sint à iudicibus † omnino recipiendæ, an vero possint scindi, & pro parte reijci, pro parte acceptari. Quod vltimum passim recipitur, cum versamur in his, quæ sunt prohibita natura sua, vel iure communi, & in his, in quibus presumptio viget contra confitentem. Bart. in l. Aurelius, §. idem quæsijt, ff. de liberat. leg. vbi Alex. in Schol. Dec. in d. l. vt vim num, 19. vbi Bolog. numer. 47. Alexan. in l. prima. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. Canon. in c. 1. de confess. lib. 6. alioquin facta confessione qualificata posset quis iudicibus illudere, & pœnam euadere, quod è re pub. minime est, Andr. Fachin. lib. 1. contr. iur. cap. 27. Communis est igitur hæc Doct. sententia, licet Salom. & Claud. in d. l. vt vim videantur dissentire. Vid. Gabr. lib. 7. Comm. opin. concl. 19. tit. De malef. nu. 1. Clar. in praxi crim. §. fin. q. 55. vers. Posset quoq. reus vbi Baiard. Hond. consil. 96. nu. 25. lib. 1. Men. de Arb. cas. 93. num. 37. & alios de communi testantes recenset Farinac. de reo conf. quæst. 81. c. 4. nu. 110. vbi hanc opin. multis modis extendit, & restringit. Addo eruditiss. Caballum Resol. crim. 254. vbi idcirco
3 ait posse diuidi confessionem † illius, qui dixit se frumentum extraxisse extra territorium, cum licentia, & vectigalis solutione, & maxime eodem tempore, cum iure communi id non sit prohibitum, Qua in quæstione non est constituenda differentia iuxta prædictos, quidquid alij distinguant, an
4 cadem oratione, an diuersis † sit facta confessio, & qualitas adiecta, an incõtinenti, an ex interuallo, sẽper enim iudex potest recipere confessionẽ, reiecta qualitate, quæ est contra fiscum. Quod si reus velit qualitatem adiectã probare, iuxta tradita à Fachin. lib. 1. Contr. cap. 30. & quæ exposui in d. l. vt vim, vbi probaui testibus non esse credendum, etiamsi testificentur de necessaria defensione nisi ex narratione facti idipsum colligat prudens iudex. Bald. ibid. nu. 27. vide Bolog. nu. 35. Si igitur reus velit adiectam qualitatem probare, tunc erit audiendus, licet ex interuallo qualitatem tutelæ necessariæ, vel similem adiecerit, quæ à delicto excusare possit, nemo enim etiam ex interuallo prohibetur interpretari suam confessionem, Dec. d. num. 19. in d. l. vt vim, vt declarat Bolog. nu. 50. Mascard. de probat. concl. 867. num. 5. & 6. vbi alios allegat, licet aliud sentiat Ias. in d. l. vt vim, num. 13. non potest tamen reuocari, nisi statim Farinac. De reo confess. q. 81. num. 348. Neq. vero potest fiscus allegare sibi ius fuisse quæsitum ex simplici confessione, cum totum fundamentum constituatur in probationibus pro reo. Est tamen obseruanda differentia, nec leuis inter qualitatem adiectam incontinenti, & ex interual
5 lo, nã si ex interuallo † adijciatur, maiores à reo exigi debent probationes,

tunc enim præsumendum ad suggestionem alterius, vel dato tempore ad cogitandum, falsò fuisse additam huiusmodi qualitatem iuxta ea, quæ tradit idem Farinac. d. cap. 4. num. 118. ex Iasone, & Mascardo. Neque enim dubium, quin etiam ex interuallo possit addi qualitas, & probari, Farin. cons. 6. num. 29. Qualitas etiam personarum est consideranda, Fachin. d. ca.
6 27. Cæterum vbi † huiusmodi confessiones fiunt in causis ciuilibus, scindi non possunt in connexis qua de re latè Men. de Arb. cas. 93. nu. 21. & cas. 95. Surd. decis. 258. Cæuall. in suo tract. commu. contr. commu. q. 362. Mariscot. lib. 2. var. Resol. ca. 45.

SVMMÆ.

1 *Masculus an transmittat ius excludendi feminas ex statuto, ad hæredes.*

2 *Transmisso an fiat debiti ex legis, vel statuti dispositione.*

3 *Femina semel exclusa remanet perpetuo exclusa, licet statim masculus moriatur. Quod procedit in emphyteusi, feudis, primogenijs.*

Exclusionis feminarũ effectus, natis masculis dicitur consumatus.

De masculo excludente feminas. *Cap. XXXXVII.*

SÆpenumero incidit apud nos illa
1 quæstio, An masculus † excludẽs feminas, ita cauente lege municipali, si moriatur nondum adita hæreditate, ius illud excludendi sorores ad hæredes transmittat. Qua in quæstione valde dubia, & ancipiti varia vtrinque affert argumenta, Sur. dec. 238. aitq. Senatum eam fuisse secutum sententiam, quæ est contra sororem, vt videlicet illius, iuris transmissio fiat ad hæredes. Eandem probat Morot. resp. 51. licet Hond. cons. 14. num. 75. li. 2. affirmet valde dubium esse, an
2 † debitum ex legis. vel statuti dispositione trāsmittatur. Magon. decis. Florent. 148. n. 14. Gabr. de statutis cōcl.
3 4. nu. 27. & 28. Verum vbi filius † successit, tunc sine dubio excluduntur feminæ, licet postea deficiat masculus, & semel exclusæ, perpetuo remanet exclusæ, nisi tamen masculus statim moreretur, Gab. d. concl. 4. in princ. & in fin. Quod habet locum etiam in emphyteusi, & in feudis, Clar. in §. feudum, q. 80. Hond. cons. 54. nu. 37. lib. 1. Morot. d. resp. 51. n. 4. ait sufficere masculum momento superuixisse ad perpetuā exclusionem feminarū, & transmissionē. Quod probo Vide c. 43. Ado Hond. cōs. 9. num. 9. lib. 2. vbi probat feminā exclusam semel perpetuo remanere exclusā, nisi statutū illā ad tēpus excluderet, quòd latè ꝓbat in eo resp. Vbi aūt est exclusa, licet illico decesserit masculus, nō pōt amplius admitti femina, siue redintegrari, effectus enim exclusionis iā videtur cōsumatus. Tiraq. in l. si vnquā. C. de reu. don. ĩ verb. Susceperit liberos. n. 194. & 195. vbi ait idem dicendum in femina exclusa à successione feudi, & primogeniture existentibus masculis. Surd. cons. 370. num. 6. Thes. lib. Quæst. Forens. cap. 34. num. 27. Molin. De Hisp. Prim. lib. 3. ca. 10. num. 38. Men. cons. 1170. num. 28. & seq.

SVMMÆ.

1 *Tempus limitatum contrariam inducit dispositionem.*

Ad tempus concessum, post illud censetur denegatum, & contra.

2 *Tempore elapso ad redimēdum, nulla amplius datur facultas redimendi, exceptis nonnullis casibus.*

Reuendere an teneatur, qui intra tempus partem pretij accepit.

3 *Fideiubēs pro aliquo actu, nō tenetur post tempus actu celebrato.*

4 *Alienatio permissa in casu necessitatis*

cen-

censetur prohibita illa non existente.
5 *Argumentum a contrario sensu non inducit dispositionem iuxta Dec. sed cõmunis opinio est contraria.*
6 *Alienatio prohibita ad tempus, an post tempus censeatur permissa anceps est quæstio, in qua multi a se ipsis desciuerunt, & num. 7.*
7 *Doctores variarunt quandoque in dubijs quæstionibus.*
8 *Substitutio, & prohibitio alienandi non censetur statim sublata.*

De tempore limitato, & prohibitione alienandi ad tempus. Cap. XXXXVIII.

1 TEMPORIS limitati † ea est vis, vt eo elapso contraria inducatur dispositio, latè Caroc. decis. 76. Et ideo si quid alicui denegetur ad tẽpus, post illud erit permissum, & cõtra, concessum ad tempus, censebitur denegatum, vbi tempus effluxerit. Verall. decis. 140. part. 2. & 399. Surd. decis. 75. num. 2. decis. 207. num. 18. decis. 244. num. 10. conf. 294. num. 5.
2 & seq. Quam ob rationem, elapso † tempore ad redimendum, nulla datur amplius facultas venditori rẽ venditam redimendi ſ. Tiraque. de Retract. Conuent. §. 1. gloss. 2. num. 46. Exceptis tamen nonnullis casibus, & præsertim vbi adest pretium iniustum iuxta declarationẽ Sol. ad Cõst. Sab. tit. De pact. inter empt. num. 90. Surd. dec. 34. in fin. Steph. Gratian. lib. 1. Disc. Forens. c. 26. Prædicta procedere existimauit Surd. cons. 52. etiã si ille, qui promisit intra certum tempus reuendere, intra illud partem pretij receperit, nisi tamen stipulator incontinenti post lapsum terminum obtulisset pretium, & promittentis conditio non esset facta deterior, Surd. d. cons. 52. num. 44. nam & qui fideiussit
3 pro aliquo † actu tunc faciendo, non tenetur, si post temporis interuallum fiat, secus si statim, Menoch. cons. 212. num. 22. Ob eandem rationem sæpe respondi testatorem permittentem
4 † alienationem in casu necessitatis, cẽseri illam prohibere, non subsistente necessitate, maxime cum adesset dictio taxatiua, & clausulæ resolutiuæ. Osasc. decis. 85. num. 13. & 14. Alb. cons. 147. Magon. decis. Florent. 49. nu. 2. Thes. decis. 270. num. 27. ibi Respondetur, quamquam Dec. in l. 1. ff. de offic. eius, subtiliter putat argu-
5 mento † a contrario sensu non induci contrariam dispositionem, sed cessationem tantum voluntatis, ita, vt res decisioni iuris relinquatur in casu cõtrario, quam opinionem in eiusdem legis interpretatione non probauimus, Mantic. lib. 3. De coniect. vlt. volunt. Andr. Fachin. lib. 13. cont. iur. cap. 3. & in illa celebri, & ancipiti quę
6 stione, An † videlicet, si pater substituerit filio sine liberis decedenti puta Sempronium, & postea prohibuerit filio, ne ante 25. annum ætatis alienaret, possit post illud tempus alienare, in illa inquam quæstione, prædicta ratione freti quamplurimi magni nominis Doct. responderunt posse alienare, Menoch. cons. 151. num. 27. cons. 152. num. 60. Surd. cons. 294. num. 5. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 17. num. 11. Decian. resp. 10. lib. 4. Io. Petrus Bimius cons. 116. num. 1. & seq. lib. 2. Verum licet non facile dijudicari possit quænam sit magis communis, & solidioribus rationibus munita opinio, tamen libet amplecti contrariam sententiam, quæ nititur rebus iudicatis maxime Rotæ Florent. & Romanæ, & quam secuti sunt Castr. cons. 263. num. 3. lib. 3. Dec. cons. 386. Alciat. cons. 42. nu. 12. lib. 9. cons. 136. num 3. eod. lib. Soc. iun. cons. 131. num. 12. lib. 1. cõs. 188. in fin. lib. 2. Paris. cons. 31. num.

27.

27. lib. secundo, cons. 25. numer. 30. lib. 3. Ferdinand. Leaz. ad l. filius fam. §. diui, num. 25. ff. de leg. 1. Ruin. conf. 117. num. 27. lib. 2. conf. 121. numero nono, lib. 3. Gabr. conf. 132. num. 6. lib. 1. Ceph. conf. 153. num. 42. Osasc. d. decis. 85. numer. 13. & conf. 40. Non. conf. 98. num. 8. Hieron. Manfred. de Attent. lib. primo, part. 6. num. 5. Fachin. libr. 4. Contr. iur. c. 75. qui latissime de hac quæstione ad partes disputat, tandem hanc tenet opinionem, & multis comprobat rationibus, Steph. Gratian. lib. Forens. Discept. c. 69. & lib. 3. cap. 416. Petr. De prohib. alien. bon. fid. q. 6. num. 18. Odd. conf. 95. num. 98. & conf. 48. Vinç. Hond. consil. 69. num. 84. lib. 2. Peregr. de fideic. art. 40. num. 64. & conf. 73. num. 8. lib. 5. Cost. conf. 70. vbi num. 18. ait Men. mutasse sententiam, & recessisse ab eo, quod scripserat d. conf. 151. & 152. Quod fecisse apparet Menoch.
7 conf. 1267. † num. 4. volum. 13. quod nuperrimè fuit typis excusum, & multi ante eum in hac eadem quæstione fecerunt. Addo pro eadem opinione Magon. decis. Florent. 149. Marisc. lib. 1. var. Resol. c. 4. num. 9. Illustriss. Card. Seraph. Oliu. decis. 829. & decis. 1244. num. 6. & maximè hãc opinionem debemus sequi, vbi apparuerit prohibitionem alienationis nõ solum esse factam fauore prohibiti, vt eius imbecillitati consulatur, sed etiam ad augendam legalem prohibitionem, resultantem ex fideicommisso fauore substitutorum, ita, vt non debeat contrarium efficere, nec præsumendum sit testatorem incontinenti voluisse tollere tacitè, & a contra-
8 rio sensu iam factam † substitutionẽ maximè perpetuam & eius prohibitionem. Cost. d. resp. 70. num. 22. Seraph. d. decis. 1244. num. 6. Bimius d. conf. 116. num. 10. Licet igitur post tempus cesset prohibitio testatoris expressa, tamen remanebit alia legis. Vide Gasp. Thes. lib. 3. Quest. Forens. quæst. 117. num. 25.

SVMMÆ.

1 Caducitas multas ob causas declaratur.
2 Caducitas incurritur ob alienationem.
3 A caducitate excusatur quis ob alienationem necessariam, ac etiam ob voluntariam propter clausulam, Nec aliter &c.
Quomodo id procedat, vsque in finem, & an facta traditione.
Domini Consensus ex interuallo superueniens, confirmat alienationem.
4 Clausula, Nec aliter &c. quæ sit vis.
5 Caducitatem non incurrit ignorans emphyteusim.
6 Ignorans, nec consentit, nec contemnit.

De caducitate excusanda, facta alienatione. Cap. XXXXIX.

1 SOLENT domini directi † multiplicem ob causam declarare aduersus emphyteutas, caducitatem, &
2 præcipuè † ob alienationem rei emphyteuticæ, sese inscijs factam, Vide cap. 73. num. 16. Excusatio autem petitur quandoq. a necessitate, etenim †
3 cessat caducitas, vbi necessaria est insolutum datio, Ias. in l. fin. C. de iure emphy. num. 115. quandoque sumitur ab eo, quod reseruatus sit consensus domini directi, qui confirmat alienationem etiam ex internallo, vt etiam solemnia adhibita ex interuallo confirmant. Gratian. cap. 202. For. Disc. nu. 20. Hanc reseruationem prodesse respondi sæpenumero, ne incurratur caducitas, vbi addita sunt illa verba, Nec aliter, nec alio modo &c. Ias. in d. l. fin. nu. 14. Clar. in §. emphyteusis, q. 13. vers. item quæro, vbi ait

in

in iudicando ab hac opinione non esse recedendum, latè Menoch. consil. 38. Gasp. Thes. quæst. 53. Huiusmodi .n.
4 verba ostendunt præcisam † mentem contrahentium, habent vim conditionis, & operantur, vt nihil actum videatur, Morot. resp. 62. nu. 26. Verall. decis. 82. part. 3. Multo magis procederet hæc opinio, vbi interiecto modico tẽporis interuallo post celebratam venditionẽ, ac etiam translatam possessionem corporalem rei venditæ, adiretur domin⁹ directi, ab eoq. peteretur consensus, sed si longæua esset possessio translata in emptorẽ, tũc fortasse aliud esset dicendum, cõtemptusq. eo casu diceretur dominus directi, & recessum à protestatione præ-
5 dicta, vbi venditor † nõ ignorasset emphytheusim, ignorans enim non con-
6 sentit, ideo non dicitur † contemnere. Vide M. Ant. resol. 62. lib. 1. & Thes. d. q. 53. Marisc. lib. 1. var. Resol. ca. 78. Galuan. consi. 10. nu. 51. Giurb. decis. 80. Vid. Nou. Const. hui⁹ ditionis De iure emphy.

SVMMÆ.

1 *Soluenti pro alio fit cessio.*
2 *Cessio statim debet fieri soluenti pro alio.*
Solutione facta omnis extincta est obligatio.
3 *Cessio quando possit fieri ex interuallo.*
Soluere quis censetur pro sua obligatione.
4 *Fisco soluens an consequatur eius priuilegium.*
5 *In cessione accessoria non requiruntur solemnitatis statutorum.*
6 *Cessio quæ fit fideiussori soluenti esse debet generalis.*
Cessio quæ fit à fideiussore etiam ex interuallo fit.

De cessione. Cap. L.

1 QVI pro alio † soluit curare solet, vt sibi à creditore cedãtur actiones. Beneficium hoc appellatur cedendarum actionum. Doct. in l. 2. C. de fideiuss. l. nulla, C. de solut. Surd. cons. 536. nu. 3. & seq. Vbi vero
2 plures † tenerentur solida obligatione, si vnus soluat, nihil ei proderunt actiones ex interuallo cessæ, l. Modestinus 76. vbi Bart. & alij, ff. de solut. Rot. Rom. decis. 125. part. 2. nume. 8. in nouiss. Surd. decis. 308. nume. 10. & passim. Fab. lib. 11. Coniect. cap. 9. & lib. 15. cap. 5. nam facta solutione omnis extincta fuit obligatio, & actio ita vt nulla superfit creditori, quam possit cedere. Gratian. c. 269. num. 38. Discept. Forens. Oliu. decis. 558. Secus esset, si quis pro sua tãtũ obligatione soluisset, etenim posset
3 fieri † cessio non solum incontinenti, sed etiam ex interuallo, Alb. cõs. 738. nu. 6. & cons. seq. nu. 10. & 24. Gabr. cons. 63. nume. 3. & 10. libr. 2. vel vbi in solutione præcessisset pactũ de cedẽdo. Bart. in d. l. Modestinus. Rot. Rom. 153. & 1212. part. 2. in dubio si quis soluat simpliciter cẽsetur soluere pro sua obligatione, & ita valebit cessio etiam ex interuallo. Vide Felic. De cẽsibus li. 3. c. 3. nu. 6. & Surd. d. decis. 308. & vbicũq. ita videtur suadere æquitas, tũc etiam ex interuallo potest implorato officio iudicis fieri cessio, vt in causa gẽtilis mei D. Octauij Belloni patricij Casalẽsis respõdit Surd. d. cons. 536. num. 5. & sequitur Costa de remed. subsid. rem. 33. num. 16. & seq. immo licet in contractibus requiratur cessio, tamen secus est, vbi lex aliud statuit, tunc enim migrant actiones in soluentem sine cessione, etiam quoad priuilegium personale, Surd. consil. 444. qui loquitur de soluen-

4 uente † fisco, & concludit eum succedere in priuilegium competens fisco, quod procedit etiam si non constet pecuniam fuisse mutuatam, vt creditori solueretur, nam ex breuitate temporis id præsumitur. Surd. consf. 444. nu.
5 10. Vide c. 1. suprà. Cæterum in hac † cessione, quæ est accessoria solutionis non requiruntur solemnitates iuris communis, & statutorum, Bart. in d. l. Modestinus num. 13. & maxime si fiat ex interuallo. Carpan. ad stat. Med. cap. 447. num. 10. nam huiusmodi solemnitates non sunt necessariæ in cessionib. accessorijs. Stat. Ticin. 135. Alb. consf. 217. Cessio autem
6 quæ fit fideiussori soluenti † debet esse generalis de omnibus iuribus, & & pignoribus, quæ ad creditorem pertinent ob illud creditum, ita vt creditor teneatur etiam cedere illud pignus, quod ex interuallo accepit post fideiussionem pro eodem credito. Morot. De sec. cred. offer. numer. 62. Neguf. quæst. 301. numer. octauo, agens de cessione, quæ fit a fideiussore, ait eam fieri posse etiam ex interuallo.

SVMMÆ.

1 *Metu gestum non debet esse ratum.*
2 *Metus purgatur per consensum ex interuallo, & num. 6.*
3 *In Carcere facta promissio non valet, & quomodo.*
4 *Confessio facta ob tormenta approbari potest.*
5 *Matrimonium metu gestum approbari postea.*
6 *Testamentum quando præsumatur metu conditum.*
Testatori an credendum circa metum illatum.

De gestis per metum. Cap. LI.

1 QVOD metus causa gestum † erit ratum non habebo, inquit Prætor l. 1. & passim, ff. de eo, quod metus causa, Menoch. de arbitr. cas. 135. latiss. Honded. consil. 29. lib. 1. Bert. consf. 75. num. 29. in ciuil. lib. Verum si quod per metum factũ
2 † fuit, ex interuallo fuerit approbatum, cessant Prætoris verba, communiter enim traditur cẽseri sublatum, & purgatum metum, Alb. consf. 4. num. 57. iuxta scripta in l. ex ea stipulatione, ff. de cond. ob turpem causam, & ideo promissio, quam quis
3 ab aliquo extorsit, quem † in carcerem detruserat nullius est momenti nisi promissor in promissione perseueret, l. qui in carcerem, vbi gloss. & alij ff. de eo, quod metus causa. Sic
4 dicitur de confessione † metu tormentorum extorta, quam ex interuallo quis approbauit, qua de re vide quæ
5 scripsi cap. 100. sic etiam dicitur † de matrimonio iuxta tradita in cap. ad id. de sponsalib. & matrim. quo casu satis est eum, qui per metum contraxit, consentire, Sanch. de sponf. & matr. lib. 2. Disp. 32. numer. 8. & in vniuersum debet rescindi quidquid metu est gestum, nisi ex interuallo sub sequatur cõfirmatio actus gesti, Doct. in c. 1. de his, quæ vi metusne causa, l. 2. C. qđ metus causa. optime Surd. consf. 513. num. 16. videlicet eo tempore, quo præsumatur metus illatus non amplius durare. Morot. resp. 28. num. 14. & seq. & resp. 75. num. 9. & 10. Hond. consf. 23. num. 40. & 41. lib. 1. Sed si subsit eadem causa, non est, quòd dicamus metum esse sublatum. Surd. consf. 513. num. 41. 43.
6 Thes. quæst. For. 51. num. 19. † Sic dicitur de testamento ob metum condi to, qui tamen non præsumitur, etiã si te-

si testator dixerit ex interuallo, se eo modo testatum fuisse per metum, nisi exprimat, se ab hæredibus, vel substitutis compulsum fuisse ad testandum, libenterq. se alio pacto ordinaturum suprema, nisi met⁹ obstaret, hæc enim assertio testatoris coram Notario facta, vel coram duobus, aut tribus testibus etiam ex interuallo, plene probat metum, Mant. De coniect. vlt. volũt. lib. 2. tit. 7. nu. 5. Quando dicatur metus purgatus. Caroc. decis. 16. numer. 32.

SVMMÆ.

1 *Conductio censetur renouata, vbi conductor in ea post tempus perseuerat.*
Ratio quæ nam sit.
2 *Conductio non censetur renouata, vbi modico tempore quis in ea remansit.*
3 *Cõductio non præsumitur renouata præcedente protestatione cõtraria. Et quomodo id procedat, & nu. seq.*
4 *Protestatio an trahatur ad ea, quæ sequuntur ex interuallo.*

De reconductione præsumpta.
Cap. LII.

1 QVI impleto tempore † conductionis remansit in cõductione, non solum reconduxisse videbitur, sed etiam pignora videntur durare obligata, l. item quæritur, §. qui impleto. ff. locati. De qua tacita, & præsumpta conductione plura, vide apud Alciat. De præsumpt. reg. 3. præs. 17. Menoch. eodem tract. lib. 3. præs. 85. Mãtic. de tac. & amb. connẽt. lib. 5. tit. 15. Mascard. de probat. cõclus. 993. Ratio est iuxta Alciat. & Men. d. præsumpr. 85. numero quarto quia tam locator, quã conductor, ille patiendo, hic perseuerando in possessione rei, siue detentione, præsumuntur eundem habendo animum, quem in prima locatione habuerant. Alb. consil. 178. Surd. consil. 460. latiss. de hac materia agit Caroc. De locat. part. 3. De renouat. locat. Polyd. Rip. Obs. sing. 154. vbi etiam spectat anteriorem hypothecam respectu initij primæ locationis, quod ego non probo, Vide Caroc. d. tit. q. 34. decl. 12. Bellon. cons. 87. Corna. 22. decis. 117. Verum non est perpetua illa regula, petitur enim multas ex-
2 ceptiones, & præcipuè non habet locum, vbi modico tempore perseuerauit conductor in re conducta, quod erit arbitrio iudicis diffiniendum, Menoch. dicta præs. 85. numer. 45. Masc. d. conclu. 993. num. 21. Caroc. d. loco declaratione 11. Mant. d. tit. 15. num. 16. Magon. decis. Flor. 47. numer. 10. Item non habet locum,
3 vbi locator † sæpe protestatus erat, nolle se in ea locatione perseuerare, licet enim taceat finito tempore, tamen ob protestationem non censetur facta reconductio. At contrarium sequitur Caroc. d. tit. quæst. 31. nam
4 protestatio solum porrigitur † ad actum, qui tunc fit, vel incontinenti sequitur, qua de re latè tractaui in cap. 98. De Protestatione. Verum circa hanc limitationem puto censeri recessum a protestatione, si diù passus sit locator conductorem perseuerare in locatione, sed maiora argumenta huius reconductionis requiret iudex, stante protestatione contraria.

SVMMÆ.

1 *Carceratus an possit recommendari ob aliud delictum, vel ob debitum ciuile.*
2 *Reccommendatio carcerati permittitur, vbi statim potest consuli eam petenti.*
3 *Seruo damnato, dominus non amittit peculia.*
4 *Crimine liquidato, sententia non est*

 dif-

differenda exceptis nonnullis casibus.
5 *Pœna velox sequitur conuictos.*
6 *Condemnatis a Principe dies 30. conceduntur.*
L. si vindicari, C. de pœnis.
7 *Sententia non debent celeriter ferri, secus in exsecutione.*
Confessus non semper tradendus statim supplicio.

De Recommendatione carcerati.
Cap. LIII.

QVAESTIO notissima, & valdè, dubia est, An carceri † mancipatus ob delictum, possit ob aliud delictum eidem reccommendari, vt nostri loquuntur Doctores, vel (quod magis ambiguum est) ob debitum ciuile. Hanc tractat Bart. in l. 2. §. qui exhibendi num. 4. ff. de cust. & exhib. reor. Farinac. tit. de Inquis. quæst. 7. num. 42. & De Carcer. quæst. 27. nu. 154. Caball. resol. crim. 299. Ad quos sufficiat in præsentia lectorē reijcere. Illud non omittendum,
2 quod huc pertinet, hanc † recommendationem permitti, vbi modica dilatione concessa exsecutioni pœnæ corporali, potest consuli petenti recommendationem, Caball. d. resol. 299. nu. 6. & 13. Peguer. decis. 22. l. 1. C. de
3 bonis proscript. vbi seruo † damnato non auferuntur peculia domino, sed debet velociter instare dominus, vt si bi reddatur ratio, vt postea seruus pœ
4 næ subijci possit. Neq; † enim liquidato crimine debet sententia differri, l. cum reis, C. de pœnis, l. si quis forte, ff. eod. tit. sed debet celeriter mitti exsecutioni exceptis nonnullis casibus. Caball. d. res. 299. num. 16. con-
5 uictos † enim velox pœna sequi debet, iuxta l. si quis, l. de his, C. de cust.
6 reorum. Verum in l. vindicari, † C. de pœnis, damnato à Principe dies 30. dantur. De qua lege vide, quæ scripsit Cuiac. lib. 5. Obs. cap. 9. Cagnol. in l. quidquid calore. num. 11. & 12. ff. de reg. iur. Ian. Langl. lib. 11. Semester. cap. 2. pag. 681. Et quod dixi Cap. 32. De Sententijs latis fe-
7 stinanter, procedit in ferendis † Sententijs, in quibus non est æquum iudicem præcipitem esse, sed exsecutio celeriter fieri debet, vbi apparet de crimine. Vide quæ vberrimè, & eleganter scripsit Robert. lib. 1. Rer. iud. c. 4. vbi ait non † sufficere solam confessionem, vt quis tradatur illico supplicio, sed debere quandoque in vinculis asseruari, donec certis probationibus veritas eruatur l. 1. §. diuus, ff. de quæst. l. si confessus, ff. de cust. & exhib. reorum. Vid. Langl. dicto loco.

SVMMÆ.

1 *Venditioni rei suæ potest quis statim quæcumque pacta adijcere. Declara vt infra.*
2 *Venditor an possit adijcere venditioni pactum, vt res vendita sit posteriori creditori obligata.*
3 *Dominij reseruatio an post venditionem fieri possit.*
Negusanty opinio reiecta, & num. seq.
4 *Creditori priori res empta ex pecunia posterioris an sit obligata.*
5 *A minore empta res an possit obligari ipsi venditori.*
Incontinenti quæ fiunt, censentur inesse.
Surdi opinio contra Negus. & num. 7.
6 *Pacta plura si reperiantur in eodem Instrumento vnum respicit alterum.*
7 *Dotis æstimationē potest petere mulier, licet statim secuta sit æstimatio.*
8 *Contractus quando dicatur perfectus.*
Cōtractus dicitur vnicus cum suis pactis.
9 *Pacta adiecta sunt pars contractus.*
Contractus, vel in totum reijciendus, vel omnino acceptandus.
Instrumenta duo eodem tempore confecta pro vno habentur.

10 Li-

10 L. licet, C. qui potior. in pign. sententia.
11 L. 1. §. fin. cum l. seq. ff. de reb. eorm exponitur.
Minoris contractus potest partim valere, partim secus.
12 Minoribus interdicta alienatio, & obligatio bonorum, & quomodo id procedat.
Minorum contractibus an possint adijci pacta.
13 Filius, & seruus an possint addere pacta contractibus in damnum patris vel domini.
14 Prælatus an possit addere pacta contractibus a se initis.
15 Stat. Ticinense De modo obligandi minorem.
Solemnitates illæ requiruntur in pactis adijciendis, quæ in contractibus.
16 Adquirens alteri, potest statim eidem in eodem actu obesse. Maritus post adquisitionem factam nomine uxoris, an possit addere pactum redimendi.
Ius patronatus instituens potest eidem addere conditiones statim.
Procurator post instrumentum an possit apocham statim in praiuditium domini scribere.
17 L. 2. ff. de reb. eorum declarata.
Pignoris pactum an possit addi contractui emptionis.
18 Confirmandum non est, quod est validum.
19 In emphyteusim an possit statim accipi ab Ecclesia fundus eidem venditus.
Cæsar Manentus Senator.

De pactis adijciendis emptioni, & venditioni tàm à maiore, quàm à minore, & ab administratoribus alieno nomine contrahentibus. Cap. LIV.

1 POTEST dominus † venditioni, & traditioni rei suæ quæcunq. voluerit pacta adijcere, l. in traditionibus, ff. de pactis, l. legem, C. eod. nisi tamen improba sint, & legibus prohibita. Et ideo inquit Bald. in l. nulla, C. de iure dotium, in venditione rei propriæ quidquid non est expresse prohibitum, censetur concessum, l. qui absenti, §. 1. vbi gloss. & Doct. ff. de acquir. possess.

Quod tamen est intelligendum, si modo pacta initio ante traditionem, vel saltem, dum fit traditio apponantur, secus si post, tunc enim non valent, etiam si incontinenti adijciatur,
2 exempli gratia. Venditor post venditionem, & traditionem dominij, quæ fit etiam per constitutũ. Tiraq. in suo trac. De iur. const. possess. pactus est, vt res vendita esset specialiter alicui creditori posteriori hypothecata, nam tunc si præcessit pactum valet, secus si secutum fuit. Quod multis rationibus probat Negusant. De pign. in 4. part. princip. numero 33. & 35. Qua
3 ratione etiam si † post constitutum fiat reseruatio dominij, quæ fieri potest, quousque pretium soluatur, non tamen, vt res perpetuo sit penes venditorem Bald. in rubr. C. de contr. empt. quæst. 13. Afflict. decisio. 398. Magon. decis. Florent. 91. & seq. ea dominij reseruatio non valebit.

Hæc autam Negus. opinio nititur præcipue, l. licet. C. Qui potiores in
4 pignor. hab. vbi priori † creditori res empta ex pecunia posterioris remanet obligata, nisi in ipsa emptione statim aliter conuenerit inter contrahentes. Did. Couar. libr. 1. Variar. Resolut. cap. 7. numero 2. Et l. 1. §. fin. cum l. seq. ff. de rebus eorum, vbi non valet pactum, quo conuenit, vt
5 res à minore empta sit † obligata pignori ipsi venditori, nam vbi dominium quæsitum est minori, cœpit non posse obligari.

Contrariam opinionem sequitur Surd. decis. Mant. 157. ob sæpe repetitam reg. l. lecta, ff. si cert. pet. nam

quæ fiunt incótinenti censētur in esse, neq. tūc spectatur quid prius, quid posterius sit scriptum in eodem contractu, & instrumento, l. cum duo, ff. de in diem addict. l. cum plures, ff. de euict. in quo si plura reperiantur †
6 pacta, vnum censetur alterius gratia initum. Becc. cons. 52. num. 6. & 8. & cons. 45. num. 34. Surd. consil. 217. nu. 9. late Andr. de Florent. in sua Apol. nu. 61. cum seq. Anton. Gabr. De præsumpt. concl. 13. num. 4. & seq. & ideo Alb. cons. 136. num. 9. & 10. ait mulie-
7 rem agere posse ad † æstimationem dotis, cum censeatur facta vēditio, licet æstimatio non præcesserit, sed statim sit secuta.

Et licet Neguf. dicto loco tripliciter respondeat d. l. lecta, eamq. totidem modis declaret, tamen nihil eum agere ostendit, Surd. d. decis. 157. cuius opinionem sequimur, cum enim contractus, qui vnico actu, & con
8 textu fit non antea dicatur † perfectus quam fuerit perfectum instrumentū, lectum, & approbatum à partibus, nō poterit dici facta translatio dominij, & ita ius quæsitum emptori, nisi cum pactis adiectis, quæ illi translationi dominij insunt, contractus enim vniuersus cum suis pactis, & conditionibus est vnicus, & indiuiduus. l. 2. §. 1. ff. locat. & pacta apposita dicuntur †
9 pars contractus, l. fundi partem, vbi Bald. Salic. & alij, ff. de contr. empt. Tiraq. late in præf. retract. conuent. num. 21. & ideo debet, vel omnino acceptari, vel in totum reijci, l. cum quæritur, ff. de admin. tut. Tiraq. de retract. conuent. in fin. num. 4. & seq. Gab. d. concl. 13. potestq. venditor in ipso actu rei suæ, vt initio dixi, legem quā voluerit dicere, verum, vbi Doct. de foro compet. cap. dilectus de consuet. Surd. decis. 344. num. 26. Quamobrem contra eundem Neguf. cēsuit Franc. decis. 369. posteriorem creditorem præferri in re vedita statim illi obligata, licet in alio instrumento creditori anteriori. Afflict. decis. 306. vbi Cæs. Vrsill. Duo enim instrumenta eodem tempore confecta pro vno habentur. Qua de re Borgn. decis. 27. num. 27. part. 2. Ios. Lud. decis. Perus. 45. num. 19. Hart. de cred. cap. 16. lib. 2.

10 Non obest † d. l. licet, nam ex prædictis pater solutio, nam dicitur statim facta conuentio, vbi inest eidem contractui, & dicitur facta in ipsa emptione, & venditione, & ita etiam accipitur l. si ad resoluendam, C. de præd. min. Surd. d. decis. 344. nu. 24. vt videlicet procedat, quando ex interuallo adijcitur pactum, secus si incon-
11 tinenti, Non obstat † d. l. 1. §. fin. cum l. 2. quia varijs modis illa lex accipitur. Surd. d. decis. 157. & decis. 173. numero 22. & seq. Alciat. in l. post cōtractum, ff. de donat. nume. 54. Tiraq. de retract. conuent. in fine numero 1. & 13. vbi ait d. l. non carere mendo, cum Bald. cons. 415. libr. 2. in diuersam sententiam eam alleget Vid. Arium Pinell. ad l. 1. 3. part. nu. 52. C. de bonis mat. Borgn. de tut. nume. 426. Fænut. de momento cap. 22. nu. 14. Franc. decis. 105. nu. 8. Quid quid sit satis erit pro responsione circa præsētē quæstionē, tex. illum loqui de minore, cuius cōtractus potest pro parte valere, pro parte secus, l. Iulianus. §. si quis à pupillo, ff. de act. empt. Surd. d. decis. 173. num. 24. Menoch. de arbitr. cas. 171. num. 31. Quæ omnia, vt melius intelligamus, altius tē totam repetendo sciendum est mino-
12 ribus interdictam esse † alienationem, & obligationem bonorum oratione Seueri Imper. cuius verba refert Vlp. in l. 1. ff. de rebus eorum, nisi interueniant ea; de quibus late Bertazzol. cons. 22. nu. 1. in ciuilibus, immo verò si minor prædia emerit, & adiecerit

pactum,

pactum, vt pignori sint obligata vẽdi tori, quoad pretium soluatur, non valebit conuentio pignoris, nisi adhibitis solemnibus, vbi enim dominium quæsitum est minori, cœpit non posse obligari d. l. 1. §. fin. idem in pacto reuendẽdi adiecto per minorem, & in alijs pactis, & quod dicitur de minore procedit in tutore, vel curatore contrahente nomine pupili, vel minoris, Idem recipitur in filio, &
13 seruo † adijciente pacta in damnũ patris, vel domini, quibus ius est quæsitum, etiam per contractum eiusdem filij & serui. Ang. Castr. & Ias. in l. fin. autem, ff. de pactis. Tiraq. de retract. conuent. in fin. nume. 1. & 12. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 242. num. 52. Surd. cons. 290. numer. 62. & d. decis. 344. numero 24. & 25.
14 vbi id extendit ad † prælatum, & alium quemcunq. administratorem. Et ideo infertur ad Stat. Ticin. sub
15 rub. 119. in ciuilibus De modo, & † forma obligandi minorem, nam eædem solemnitates requirũtur in adijciente pacta. Verum hæc intelliguntur si ex interuallo adijciantur pacta, secus si incontinenti. late Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 26. nu. 1. & seq. & cap. 175. etenim vbi adijciuntur incontinenti, non censetur dominium plene, & simpliciter acquisitum, sed ea lege, & conditione, quæ statim fuit adiecta. & qui alte
16 ri † acquirit eidem potest in ipso actu, vel statim post obesse, & modificare acquisitionem illiq. conditionem adijcere. Sic dicitur de marito acquirente emphyteusim, vel quid aliud pro vxore, nam ex interuallo non potest addere pacta, sed statim Gam. decis. 178. num. 6. cum eidem posset, & non acquirere, & ita procedit d. l. fin autem. ff. de pactis, l. 1. in fin. ff. de stip. ser. Imo. in l. iudex posteaquam num. 8. ff. de re iud. Hier. Gabr. cons. 65. nu. 7. vol. 1. Boer. decis. 182. num. 31. & ita distinguunt Tiraq. Surd. & alij locis supra citatis. Castr. cons. 318. nume. 3. & 4. volum. primo, & consil. 245. volum. 2. Menoch. consil. 576. num. 33. vbi probat procuratorem post instrumentum confectum non posse apocham facere in præiudicium mandantis, secus si eam fecerit incontinenti. Eadem pene ratione potest patronus, dum iuspatronatus instituit, adijcere conditiones, & onera imponere non autem post ex interuallo. Roch. Curt. de iure patr. in verb. vtile nume. 7. Paris. consil. 48. vol. 4. Marc. q. 473 & quæst. 493. nisi respiciãt commodum patroni Vinc. Grillenz. consil. 9. num. fin. quæ tolli possunt.

17 Verum prædictis † non leuiter obstat d. l. 2. ff. de rebus eorum, vbi non valet pignus, etiam si initio, & statim adiectum sit illud pactum.

Nonnulli distinguunt inter emptionem factam a minore, & factam a tutore, quos tamẽ reprehendit. Alciat. in d. l. post contractum. num. 54. & Menoch. d. cas. 171. num. 31.

Alciat. ibidem sic distinguit. Aut venditor aliquas reliquias dominij penes se retinuit & valet tale pactum ex continenti adiectum, vt redimendi, aut nullas, vt quando adijcit pactũ pignoris, & tunc secus sit, siue statim, siue ex interuallo id fiat, pignus enim aduersatur dominio l. neque pignus. ff. de regul. iur. Alij d. l. 2. aiunt procedere in quocunque pacto a minore, vel eius curatore statim, vel ex interuallo adiecto. Menoch. d. nu. 31. idq. fauore minoris, & ideo ad alios nõ erit facienda extensio. Surd. d. decis. 173. nu. 24. Accedat prædictis, nã licet I. C. Considerauit illã rationem in d. l. 2. quod videlicet statim in ipso actu adiectum sit pactũ pignoris, ibi. Videtur illud mouere, quod cũ

domi-

dominio pignus quæsitum est, & ab initio obligatio inhæsit, tamen subijcit Imperiali beneficio esse opus, vt ex rescripto pignus confirmetur. Super-
18 fluum autem est† precibus aliquid petere, vt confirmetur, quod validũ est. l. 1. Cod. de Thes. lib. 10. Procedit igitur dicta lex solum in minore, eius fauore: sed ob rationem ibidem adductam à I.C. erit confirmanda obligatio Imper. rescripto. Non erit autem ad alios facienda extensio. Quamobrem tradidit Alciat. in d. l. post cõtractum num. 54. si quis ecclesiæ vendidisset fundum, & incontinenti in em-
19 phyteusim, absq. aliqua solemnitate requisita in concessione emphyteusis, eundem recepisset, valere contractũ emphyteuticũ. Nunc solent Pragmatici adijcere pactũ expressum, vel verba illa, Citra animum incorporandi. Verum ex hac receptione in emphyteusim arguit cõtractum fœneratitiũ. Cæsar Manent. Mant. Senator, quem ego semper merito obseruaui in suo tract. De contr. liuell. q. 1. numero 10. & 15. Vid. supra cap. 2. in fine.

S V M M Æ.

1 Minoris alienationem an superueniens cõfirmet ætas.

2 Ratificatio alia tacita, alia expressa, & quomodo differant.

L. fin. C. si maior factus alien. rat. declaratur.

Ratificatio contractus minoris an reddat contractum validum, vt nunc, an vt tunc.

Cæsar Augustus I. C. & publicus iuris Pont. Interpres.

3 Legis maior potestas, quam hominis.

Repudiatio tacita validior expressa.

4 Ratificatio inducitur ex lapsu temporis.

5 Impubes an possit recedere à sponsalibus, vbi peruenit ad pubertatem.

De maiore ratum habente, quod fecit in minore ætate. Cap. LV.

LICET alienatio minoris non valeat, vt diximus ca. præced. tamẽ
1 † superueniente ætate confirmari poterit, l. fin. C. si maior factus rat. hab. Dec. in l. quod initio nu. 11. ff. de reg. iur. vbi Cagn. nu. 2. late Masc. De probat. concl. 1261. nu. 14. & 18. Magon. decis. Luc. 13. nu. 10. Ant. Gabr. in tit. De minor. concl. 4. num. 1. Aliud tamen respondit Rom. cons. 54. ex nonnullis circunstantijs, quæ in facto possunt considerari, veluti si adsit dolus, & pauculis diebus post perfectam ætatem sequatur ratihabitio, Barbat. cõs. 70. vol. 3. Veral. decis. 1. part. 3. Surd. decis. 70. num. 27. Masc. d. concl. 1261. num. 56. Ego tamen existimo illud minimum quid operari, quod videlicet incontinẽti sequatur ratihabitio, cum dolus potissimum sit spectandus. Verũ in huiusmodi ratificatione est
2 illud obseruandum, nam aut † est expressa ratificatio, aut tacita. De expressa agitur in tit. C. si maior. factus rat. hab. De tacita in l. finali, C. si maior factus alienat. rat. hab. Prior tit. procedit, vbi minor est læsus, posterior vbi deficit decretum, & ita nulla est venditio, Castr. in d. tit. C. si maior factus rat. hab. Tacita aũt ratificatio inducitur p lapsũ quadriennij, vbi petitur rescissio cõtractus, & ob lapsum quinquẽnij, vt in d. l. fin. vbi nulla est alienatio ob defectũ decreti. Alb. cõs. 11. num. 20. & in alijs nonnullis casibus, de quibus abunde Rol. Vall. cõs. 72. vol. 4. Surd. cons. 49. num. 29. Menoch. cons. 196. num. 41. li. 2. D. Cost. cons. 18. Morot. resp 42. nu. 7. 9. & 12. Menoch. De Recup. rem. 15. nu. 165. cons. 29. Gratian. Discept. 513. Gall. cons. 73. num. 49. cons. 105. nu. 21. Borgnin. De Tut. nu. 146. Laderch. cõs. 66. num.

num.19. cons.86.nu.3.conf. 139. nu.4. ex quibus habemus declarationem d. l.fin.& in quibus casibus procedat. Et de illius legis interpretatione egi annis superioribus in causa quadam pro DD. fratribus Alberitijs coram Cæsare Augusto I. C. præstantissimo huius Ticinensis Collegij Iudicum selectorum, & publico ordinario Canonum Interprete quem multis nominibus semper obseruaui. Si igitur expressa interuenit ratificatio, ea reddet contractum validum, vt nunc, quemadmodum loquimur in foro, si tacita operatur, vt tunc. Surd. decis. 245. D. Costa de Retrotract. cap.8. cas.4. num.2. Tacita enim fit à lege, expressa ab homine, atqui maior est legis, quam † hominis potestas. Et traditur in l. 1. C. qui admitti, vbi Bald. num.32. Bolog. nu. 36. plus operari tacitam repudiationem, quam expressam. Inducitur etiā
3
4 ratificationis † præsumptio ob lapsum longi temporis, puta decem annorū. Mascard. d. concl. 1261. num. 10. & quandoq. id contingit ob modicum
5 † tempus, ideo licet impubes possit à sponsalibus recedere etiam factus pubes, tamen id intelligitur si statim id faciat, Sanch. de matrim. lib. 1. Disp. 51. num. 14.

SVMMÆ.

1 *Pro facto habetur illud, quod imminet.*
2 *Debitoribus condemnatis, vel statim condemnandis non conceduntur induciæ.*
3 *Fideiussor condemnatus, vel condemnandus incontinenti, agit contra reum.*
Fideiussor quando agat contra reum ante condemnationem.
4 *Emptor agit de euictione, vbi ea imminet.*
Auctoris destinctio, & nu.7.
5 *Emptor, cui imminet euictio non cogitur ad soluendum pretium, quod declara.*
6 *Sequestrum affectum non prodest.*
Pretia, quæ parum durant, non sunt spectāda.
7 *De euictione quando agatur.*
8 *Emptor tenetur litem venditori denunciare.*

De fideiussore statim condemnando, & euictione imminente. Cap. LVI.

QVandoque non solum, quod incontinenti factum fuit, sed etiā
1 † quod imminet, & breui faciendum est plurimum operatur, cuius rei ex vniuersa hac tractatione multa desumi possunt exépla, & ideo proxime cōdemnandus habetur pro condemnato, & proxime banniendus habetur pro bannito. Vide ca. 23. De pace non frangenda, nu. 4. & cap. 69. De poté. prox. act. ob hanc rationem licet debitoribus soleant concedi induciæ à Principe, tamen secus est, vbi
2 debitores † sunt sententia condemnati, vel statim condemnandi, Thes. decis. 186. num. 7. Præcipuum autem in præsentia affero exemplum in fideiussore, qui non solum condemnatus †
3 agere potest contra reum, sed etiam vbi intra modicum tempus est condēnandus. Bald. in l. si pro ea, C. mand. Ias. in l. diuortio, §. interdum. nume. 16. ff. sol. matrim. Surd. decis. 94. num. 4. Andr. Gaill. obs. 29. lib. 2. nume. 13. vbi recenset casus, in quibus fideiussor ante condemnationem agit contra eū, pro quo fideiussit, Guid. Pap. quęst. 117. Afflict. decis. 241. Vid. cap. 58. Aliud est præcipuum exemplum in emptore, vbi enim imminet periculū
4 euictionis † agere potest contra venditorem, licet res nondum sit euicta. Qua tamē in re ne decipiaris, est etiā atq. etiam animaduertendum. Aut enim quærimus, An emptore, cui imminet euictio, cogi possit ad solutionem

5 nem †pretij, & concludo non posse, l. ex his prædijs, l. si post perfectam, C. de euict. Alb. conf. 347. num. 2. & 21. Surd. conf. 36. num. 14. Giurba decis. 100. num. 24. Sufficit autem imminere euictionem, etiam ob hyppotecã. Franc. decis. 555. vbi latè disputat, an pro tota euictione præstanda fideiussio, an pro ea, quæ imminet. Verum quia solent quandoq. callidi, & improbi emptores, vt quoad fieri possit pretii solutionem effugiant, vel saltẽ differant, curare, vt ex composito ab amicis sibilis moueatur, ideo eorum fraudibus, & calliditatibus multis modis occurritur, de quibus præceptor meus Iacobus Menochius, Præses Illustrissimus in suo libr. De arbitr. cẽt. 3. cas. 224. optime Surd. conf. 32. ostẽdit emptorem non posse sibi pretium retinere, vbi litem sibi intendi affectauit.

Qua ratione nuperrime consului, nullam esse habendam rationem cuiusdã

6 † sequestri, propter quod allegabat nescio quis, se non soluisse rem debitam, vt euitaret moram, & illius pœnam de qua in l. quod te in l. vinum. ff. si certum petatur. Non tamen tenebitur quis ob moram ad pretia quæ inconti nenti fuerant mutata, & momẽto durarunt, l. pretia, §. fin. ff. ad leg. Falc. Fæn. De moment. cap. 31. num. 22. Et enim apparebat sequestrũ illud fuisse affectatũ multis rationibus, & ideo quod affectatum est, non debet prodesse. Addo nunc Caroc. decis. 93. nu.

7 3. Aut quærimus, An †possit agere emptor de euictione ante sententiam, & non posse existimo, l. qui rem. C. de euict. etenim, vt locus sit euictioni, requiritur rem venditam effectu fuisse euictam, l. 3. vbi Cin. & alij, C. de euict. Crauer. conf. 845. num. 12. Thes. decis. 85. ideo ne sententia quidem secura agere emptorem posse traditum est, nisi res ablata sit. Cæs. Vrsill. ad decis. Afflict. 241. Sol. ad const. Sabaud. in tit. De dilat. ad denũc. tit. 12. gloss. 3. in fine. Caroc. decis. 96. Osasc. decis. 181. nu. 4. cum alijs allegaris à Thes. decis. 102. qui tamen ab hac opinione discessit, cum sufficiat, sententia condemnatum quem esse, vt possit agere de euictione. Contrarijs autem rationibus respondet dicta decis. 102. Sed vide Mariscot. lib. 2. Var. Resol. cap. 79. Steph. Gratian. cap. 3. num. 7. cap. 22. num. 5. Discept. Forens. Surd. decis. 22. vbi sequuntur communem. Addo Caroc. d. decis. 96. num. 7. Verum quandoq. cautio imminente periculo potest peti, iuxta prædictos. gloss. & Doct. alij in l. 3. C. de euict. Addo alterum meum præceptorem Costam de Rat. q. 14. Surd. decis. 295. & d. conf.

8 32. Hoc tamen requiritur† vt denunciet emptor venditori, vt adsit ad rem defendendam, qua in re nullum præfinitur tempus, sed id non faciet prope condemnationem. l. si rem. in fine. ff. de euict. Vide Sol. d. tit. Rebuff. de dilat. art. 5. glos. vn. nu. 24. & infrà ca. 71.

SVMMÆ.

1 *Fideiussor constituens se principalem remanet adhuc fideiussor. Quod improbat auctor.*

2 *Fideiussor habetur pro principali vbi ita se obligat, videlicet respectu creditoris.*

In Depositi contractu possunt plures rei debendi constitui.

3 *Fideiussoria obligatio quãdo non dicatur sequela principalis.*

Excussionem non potest opponeret fideiussor, qui se principaliter obligauit cum renunciationibus, & nu. 6.

4 *Fideiussoria obligatio an extinguatur extincta principali.*

Confiscatis bonis rei principalis, an fideiussor liberetur.

Proclamatis, siue cridis non contradicens ius

ius suum amittit.

5 *Non contradicens respectu vnius iuris, alterum non amittit.*

Iuri vni renuncians alterius non facit iacturam.

6 *Papyrius Cattaneus Senator Mediol.*

7 *Excussionis beneficium competit fideiussori, etiam si creditor habeat pignus.*

De fideiussore se principalem constituente. Cap. LVII.

1 SI fideiussor † constituat se principalem debitorem, non facta aliqua nouatione existimat Accur. in §. 1. in verb. fideiussorem. in auth. de fideiuss. remanere adhuc fideiussorē, aeq. esse duos reos principales. Quam sententiā latissimè secutus fuit praeceptor olim meus Sfort. Odd. consil. 41.

Ego contrarium probaui saepenumero, prout casus tulit in praxi. Vbi enim incontinenti fideiussor se obligat principaliter, & insolidum non,
2 ex interuallo, tunc habetur pro reo † aequè principali neque locus est excussioni Natt. cons. 345. num. fin. Fenut. de moment. temp. cap. 22. numero 18. Alb. consil. 638. numero 6. Decian. resp. 72. numer. 5. vol. 2. Sunt enim reus principalis, & fideiussor quoad ipsum creditorem aeque principales, & insolidum obligati, licet pecunia peruenerit ad ipsum reū. Rot. Gen. decisio. 65. num. 2. Natt. cons. 52. nume. 6. Surd. decisio. 308. num. 11. Alb. d. cons. 638. numero 6. Gabr. de fideiuss. conclus. 2. neque dubium, quin iuxta communem sententiam etiam in contractu depositi possint duo, pluresue rei debendi constitui. Alb. consil. 263. vbi Vincen. Anib. Surd. consil. 318. num. 13. Et ideo fideiussoria † obligatio non potest appellari sequela principalis obligationis eo in casu, cum sit aeque principalis respectu ipsius creditoris, & maxime cum adiectae sunt renunciationes, quae nunc consueuerunt apponi, beneficio No. Const. de Duobus reis. Vide Caroc. de Excuss. part. 2. q. 16. & seq. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 122. num. 21. Natt. cons. 245. num. fin. Cephal. cons. 220. Surd. cons. 20. Idem reperi nunc apud Felician. in tract. De censibus libr. 3. capit. 3. numero 3. qui nominatim improbat Odd. d. consil. 41. Hinc inferebam nuperrime ad decisionem infrascriptae quaestionis videlicet. Penes Titium depositi sunt mille aurei nummi à Sempronio. Fideiussit Maeuius, & se constituit principaliter, & insolidum obligatū, renunciauitq. praedictis beneficijs. Titius admisit capitale crimen, propter quod iuxta Nou. Cōst. Med. fuit condemnatus in poenam proscriptionis siue confiscationis bonorum, & iuxta earundem Constit. praescriptū facta programmata, siue proclamata, in quorum termino non comparuit Sempronius creditor, & ideo lapso tempore allegabat Maeuius fideiussor se liberatum fuisse hac praecipua ratione, nam eo elapso tempore obligatio principalis remanet extincta. l. si eo tempore, vbi Doct. C. de remiss. pign. Dec. ad l. fin. C. de Edicto D. Hadr. tollend. numer. 47. Vbi Sap. numero 105. Zucc. numero 415. Alciat. resp. 112. libr. 5. & resp. 57. libr. 2. Bossius in tit. De procl. quod fit bonis publicatis. numero 11. § elapsis in Nou. Const. De offic. Quaest. extr. red. cum igitur obligatio principalis sit extincta, sequi videbatur, vt etiam fideiussoria tāquam accessoria corrueret. Verū Ego cōtrariū respōdi ob praedicta, quia fideiussor se constituerat principaliter & insolidum obligatū. optimè Surd. cons. 20. num. pen. & fin. vbi ait non posse opponere ex-

ceptiones reo competentes, pro quo promisit, & ideo extincta vna obligatione ob lapsum temporis, remanere debet altera æque principalis, Valent Franc. de fideiuss. cap. 5. nume. 134. ita videtur loqui & facit lex. 1. C. de fideiuss. vbi fideiussor remanet obligatus, licet principalis sit liberatus ob publicationem bonorũ. Mant. de Conu. lib. 16. tit. 20. num. 27. Caball. resol. 234. & non contradicens eatenus tantum debet iuris sui iacturam facere, & eo tantum respectu, quatenus fuit negligens in contradicendo, & ideo si nitatur duplici iu-
5 re, & respectu vnius † non contradicat, illud tantum amittit, alterum retinet, quod non censetur a se abdicasse per tacitam renunciationem, & negligentiam, quemadmodum nec qui vni iuri renunciat expressè, censetur alterum amittere. l. quoties duplici. ff. de reg. iur. Faciunt quæ tradidi ad l. 1. C. Qui admitti in tribus postremis interpretationibus. Et ita respondi in causam quadam Patari-
6 ni coram Senatu Excellentissimo † de qua egi præcipuè cum amplissimo Senatore Papyrio Cattaneo, quem clarissimum Insubriæ nostræ lumen soleo appellare. Habebat enim Patarinus ius quoddam cessum, & præterea aduersarium obligatum tanquam fideiussorem, & insolidum Contendebam igitur, & iure quidem, iudicio etiam illius excellentissimi ordinis. licet Patarinus tacens fecisset iacturam iuris cessi, tamen adhuc eundem habere obligatum fideiussorem. Cęterum vbi principaliter & insolidum est obligatus fideiussor, non potest allegare beneficium excussionis,
7 † quo fideiussor simpliciter vti solet auth. præsente. C. de fideiuss. Gabr. de fideiuss. conclu. 1. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 189. volum. 2. Quod beneficium cõpetit fideiussori, etiam si creditor habeat pignus, nam illud prius vendi debet, quam fideiussor conueniatur, siue incontinenti, & facile vẽdi possit, siue secus, nã indistinctè debent in primis excuti bona debitoris d. auth. præsente, & hanc opinionem probat Duen. reg. 335. ampl. 5.

SVMMÆ.

1 *Fideiussor soluens pro reo habet mandati actionem.*
2 *Fideiussor quando dicatur soluisse, vel satisfecisse pro reo.*
3 *Fideiussor non soluens, non agit regulariter, vt liberetur.*
Mandato impleto agit procurator.
4 *Contractus dicitur facti, & quare.*
5 *Mandatus alicui, vt fideiubeat censetur mandare, vt soluat.*
6 *Fideiussionis beneficium non est intempestiuè repetendum.*
7 *Fideiussor quandoque agit ante solutionem, vt si fuerit condemnatus, vel diũ steterit in obligatione arbitrio iudicis.*
8 *Statutũ Ticin. 43. de eo, qui diu stetit in obligatione.*
9 *Fideiussor censur non agit, vt liberetur eo pratextu, quod steterit diũ in obligatione.*
10 *Nicolaus Leyzaldus Prætor.*

De fideiussore, & an possit agere, vt liberetur ante solutionem. *Cap. LVIII.*

1 FIDEIUSSOR † aut solui pro reo, aut secus. Primo casu habet mandati actionem. §. pen. in Inst. De fideiuss. Hoc igitur requiritur, vt pro
2 reo soluerit † satisfeceritue. l. Lucius. ff. madati. l. si pro ea. C. eod. Quibus verbis tria significantur, vt videlicet quid fecerit fideiussor liberandi debitoris gratia, vt fecerit pro debitore obligato, & vt eo facto debitorem liberauerit. Hug. Donell. de iure ciu. lib.

lib.13. cap. 13. versic. Ac de fideiuss. & sat erit si probetur solutio per confessionem creditoris, quidquid tradat Bart. in contrarium. Cæuall. in tract. communem contra commun. quæst. 170. & 699. Mascar. conclu. 361. nu. 9. & conclu. 373. Hond. consil. 17. nu.
3 10. lib. 2. Altero casu, † quando videlicet non soluit non habet actionem, vt liberetur, exceptis nonnullis casibus, de quibus Donel. in d. cap. 13. & in cap. fin. vbi Doct. extr. de fideiss. Andr. Gaill. obseru. 29. libr. 2. Mar. Anton. resol. 60. lib. 2. cas. 18.

Verum illud obest, nam procurator siue mandatarius impleto mandato agit. l. si mandato. ff. mand. Mandatum autem in eo consistit, vt quid vel fiat, vel detur. Si vt fiat, statim impletum est mandatum, ac factum fuit, si vt detur, veluti, vt soluat ex promissione non impletur d. l. si mandatu. Hoc cum ita sit, videbatur fideiussorem posse agere statim, ac fideiussit, quia fecit, & sic mandatum im-
4 pleuit cõtract⁹ † idcirco dicitur facti. l. consilio. §. vlt. ff. de curat. furiosi.

Verum hunc obicem tollit Donell. d. cap. 13. in princ. & cap. 12. ex l. indebitam. 47. ff. de cond. ind. nam qui mandat alicui, vt fideiubeat, cen-
5 setur † mandasse, vt suo nomine soluat, non enim petitur simpliciter a fideiussore, vt se obliget, sed vt se obliget pro debitore, vt in princip. inst. De fideius. & ita vt in se suscipiat personã debitoris. Addo si fideiussor posset incontinenti agere, vt liberaretur, nihil penitus prodesse debitori fide-
6 iussio, & ideo intempestiue † beneficium fideiussionis non est repetendum. Hac rationem affert etiam glos. in d. cap. fin.
7 Sunt autem nonnullæ † species, qui bus recte agitur ante solutionem. Mãtic. de tac. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 22.

Præcipua est, quando fideiussor fuit condemnatus. d. l. si pro ea. d. l. Lucius in fine. d. l. si mandatu. §. si mandauero. nam tunc licet non soluerit, tamen cum possit statim cogi ad soluẽdum perinde iudicatur, ac si soluisset, humanitatis enim tantum causa condemnatis solet tempus modicum indulgeri ad soluendum licet teneantur ipso iure. l. 4. §. 1. ff. de re iud. l. cũ militi in fi. ff. de comp. Andr. Gaill. d. obser. 29. nume. 12. vbi ait idem esse, vbi instrumentum habet paratam executionem. Magon. decisio. Luc. 6. nume. 5. Vide Franc. decisio. 414. part. 2. Surd. consilio 367. num. 20. & Polyd. Rip. obser. 353. vbi ait non procedere decisio. Magon. in fideiussore euictionis. Mantic. de conuent. libr. 16. tit. 22. numero 10. cum seq. vbi agit de condemnato, & condemnando.

Altera est species, si diu cessauerit reus in solutione, & ita fideiussor steterit in obligatione per longum temporis interuallum. d. l. Lucius. Diu autem interpretamur, idest, decẽnium. l. si cum fidei commissa. §. Aristo. ff. Qui, & à quibus Ratio est in promptu, nam non est credendum sine causa debitorem tandiu distulisse solutionem. Quid si fortasse id fecit in damnum fideiussoris? Verum ego puto diu fideiussorem dici stetisse in obligatione arbitrio Iudicis, vt ait gentilis meus Nic. Bellon. in §. si quid autem in Inst. de fideiuss. num. 4. gloss. in d. cap. fin. Marisc. lib. 2. Variar. Resol. cap. 65. num. 11. Mantic. de Conuent. libr. 16. tit. 20. num. 2. text. autem in d. §. Aristo. procedit in alio casu.
8 Res caret dubio hic Ticini † vbi lege municipali. 43. dicitur quis diu stetisse in obligatione per annum. Menoch. de Arb. cas. 41. Addo nunc Felic. De Solis in suo tract. De cẽs. lib. 3. cap. 3. num. 9. vbi ait relictum esse arbi-

arbitrio iudicis, an quis dicatur diu in obligatione, & optime probat †
9 fideiussorem censum non posse agere, vt liberetur eo prætextu, quod diù steterit in obligatione. Thes. lib. 3. Quæst. Forens. cap. 76. in fine. Et licet videatur requiri, vt diu cessauerit debitor in solutione. Affiict. decis. 241. num. 4. tamē iuxta Menoch. de Arbitr. cas. 41. satis est, simpliciter obligationem esse purā, & diu in ea stetisse fideiussorem, quod relinquitur arbitrio iudicis. Vinc. Caroc. decis. 4. num. 16. Hæc sepenumero obtinui in foro, præsertim, Prætore Illustriss. Nicolao Leyzaldo Hispano, cuius in audiendo facilitatem, in decernendo æquabilitatem nemo est, qui non suspiciat, & summis in cœlum laudibus ferat.

SVMMÆ.

1 *Sacer locus violatur carnali copula viri, & mulieris licita.*
2 *Copula carnalis coniugum polluit locum sacrum obstringitq. coeuntes mortali peccato.*
Quod non procedit, vbi coniuges obsessi detinentur in loco sacro, & diu ibi sunt, futuri.
3 *Opinio Sanchez. Opinio auctoris.*
Ad arbitrium iudicis recurrendum, vbi nil diffinitum in iure, & certa regula nequit tradi.
In Venereis reb. alius alio magis temperans.

De copula carnali in loco sacro.
Capp. LIX.

1 VIOLARI locum sacrum † carnali copula viri, & mulieris ēt licita, qualis est inter coniuges, consentiens Canonistarum, & Theologorum vox est, & opinio. Quamobrem
2 & coeuntes mortali † se obstringent peccato, & pollutus locus sacer egebit reconciliatione ob hanc sacrilegā coniunctionem, vt rationibus, & auctoritatibus pene infinitis probat Sanch. de Sponf. & Matrim. lib. 9. disput. 15. nu. 7. Qua in re magnam vim tempus breue, aut longum habere solet. Etenim si coniuges sacro inclusi loco, diu in eodem obsideantur, cessabit labes peccati, neque opus erit reconciliatione, secuta inter eos copula. Secus si breui tempore ibidem fuerint obsessi. Efficit enim necessitas, vt cesset irreuerentia, quæ causa est peccati, & pollutionis. Vide latè hac tota de re agentem Sanch. d. loco nu. 12. quem pro sexcentis mihi satis sit in præsentia allegasse, tū quia alios citat, tū qa Theologis hæc magis conueniunt, & Canonistis, tum etiam quia rarò euenire solet hic casus, vt ait Sāch. a quo facile quis posset dissentire ea in re, quod existimet ille mensem dici lon-
3 gum † tempus. Nam cum nihil in iure diffinitum sit, ad arbitrium Iudicis est confugiendum. l. 1. ff. de iure deliber. Et re vera nulla regula potest hoc certè diffiniri, cum alius alio sit magis temperans natura, vel ratione in rebus Venereis, alius in easdem pronior, & effusus magis. Verum nō male Sanch. certum tēpus definiuit, cum loquatur iuxta ea, quæ verisimiliter solent contingere. Quod spectandum in moralibus. Adde Sannaz. De Sponsal. c. 3. art. 8. Less. De Iust. lib. 4. c. 3. dubit. 12. num. 15.

SVMMÆ.

1 *Contra debitores de fuga suspectos multa prodita.*
2 *Suspecti de fuga capiendi, & quomodo probanda suspicio.*
Statutum Ticin. 7. contra debitori suspectum.
Ordo Senatus Med. contra debitores suspectos.
3 *§. Quicunq. De offic. Abb. in No. Const. Med.*

Su-

2 *Suspectum de fuga non potest quis eum allegare, quem sciebat esse aduenam, & statim recessurum.*

De debitore suspecto. Cap. LX.

1 ADuersus debitores † fugitiuos vel suspectos de fuga multa singularia recepta sunt, possunt enim capi, vt latiss. tractat Caccialup. de Debit. Suspect. No. etiam Constit.
2 ditionis † Mediol. & ordinibus Sen. Excellentissimi præsertim diei 15. Iunij anni 1556. præscripta fuit forma capiendi huiusmodi debitores suspectos, ac probandi suspicionem. Et Statut. Ticin. 7. conceditur sequestrũ contra debitorem suspectum, fugitiuum, vel forensem, quem quis iurauerit proximè se credere recessurum. Borell. in sum. Decis. tit. 60. num. 210. vbi ait iuramento probari suspicionẽ, modo statim post capturam probetur debitum, & suspicio per plenas probationes. Cæterum non potest appellari fugitiuus, qui statim redijt. Carpan. ad Statut. Mediol. 69. num. 26. lib. 2. vt dixi etiam cap. 34. De fuga. Et fidefragi euitant pœnas, de quibus †
3 in §. Quicunq. De offic. Abb. & cons. Mercat. in No. Const. Med. vbi statim, hoc est intra tres menses à die publicationis factæ de fuga conuenerint cum creditoribus. d. §. Quicunq. versic. Hæc tamen pœna. Immo vero †
4 si quis contrahat cum aduena illico recessuro, non potest allegare eundem suspectum. Caccialup. d. tract. vlt. quæst. Quare enim contraxit, cum sciret statim abfuturum? Et ideo cessabit etiam hoc casu beneficium sequestri ex prædicto Statuto. Add. Menoc. de Arbitr. cas. 87. num. 16.

SVMMÆ.

1 *Donationi perfectæ nõ possunt ex interuallo addi conditiones.*
2 *Collationis legem nõ potest donator imponere donationi, vbi valuit initio, nisi tempore ipsius donationis.*
Donationi perfectæ statim possunt adijci conditiones, & nu. 4. & seq.
L. Perfecta, C. de donat. quæ sub modo explicata, & nu. seq.
3 *Postea, dictio tẽporis significat interuallum, & varie accipitur nu. 5. & seq.*
4 *Antonius Faber vir doctissimus improbat communem sententiam.*
Donatione perfecta statim ius fuit quæsitum donatario, ideo non potest etiam in continenti tolli.
5 *Donationem perfectam ne Principis quidem auctoritate reuocari.*
Auctoris sententia, & nu. 7.
Donans si quid sibi reseruet, & intestatus decedat, an res reseruata spectet donatario.
6 *Statutum de inuento cum armis post pulsatam campanam.*
7 *L. Lecta, vers. Dicebam. ff. si certum petat. sententia.*
In Pactis distinguitur, an incontinẽti adijciantur contractibus, an ex interuallo, vt prosint ad exceptionem, vel ad actionem.
8 *Antonij Fabri summum ingenium.*
9 *Triboniani quanta esse debeat auctoritas.*
Aristarchus in Homeri versibus.
Legum interpretibus quantum tributum, & quid in illis exponendis debeant præstare.
10 *Coniecturis an sint emendandæ leges.*
11 *Iulius Aresius Præses Illustrissimus.*
Io. Baptista Saccus vir eloquentissimus.

De donatione perfecta, an illi possint adijci conditiones. Cap. LXI.

1 DOnationi perfectæ non posse † conditiones ex interuallo adijci traditum est in l. perfecta. C. de donat. quæ sub modo. Tiraquel. de Retract. tit 2. in fin. numero 106.

Did.

Did. Couar. lib. 1. Var. Resol. ca. 14. Bertazz. cons. 47. num. 73. Surd. cons.
2 192. num. 25 cons. 196. numero †. 39. Quamobrem nec potest Donator legẽ collationis donationi imponere, nisi tempore ipsius donationis, l. illud 20. in fine, C. de collat. Vbi tamen donatio non valuit initio, potest lex conferendi quocũq. tempore etiam ex interuallo adijci. Fab. De err. Prag. Decad. 41. err. 7. in fine. Verum, & donationi perfectę statim addi posse conditiones passim receptum est, gloss. magna in l. si quidem, in fin. C. de except. Bald. in l. 1. circiter fin. C. de operis libert. Ias. in l. 1. §. 1. col. fin. ff. de verb. oblig. Couar. d. cap. 14. in princ. Huius opinionis fundamentum constituitur præcipuè in dictione illa Po
3 stea d. l. perfecta, cuius † ea videtur esse vis, vt temporis aliquod interuallũ significet, l. in bonæ fidei 13. C. de pactis, l. iurisgentium. 7. §. quin immo, ff de eodem, l. idemque, §. si cui, ff. mand. vbi hæc duo inter se opponuntur, Illico, & Postea. Tiraq. in l. si vnquã in verb. postea. C. de reuoc. donat. & dixi supra in præfat. & c. 73. De purgatione moræ.

Deinde in eandem sententiam profertur sæpe allegata regula in hac tractatione d. l. in bonæ fidei d. §. quin immo, & l. lecta, ff. si cert. pet. vers. Dicebam.

4 Verum hanc † communem interpretum sententiã improbauit nuperrimè vir doctissimus Ant. Fab. in suo libro De error. Prag. Decad. 48. err. 5. Etenim donatione perfecta ius statim fuit donatario quæsitum, quod non debet in totum tolli, vel aliqua in parte imminui absq. eius consensu ob vulgatam iuris regulam. Est prætere
5 rea notissimi iuris, perfectam † donationem non posse ex pœnitentia reuocari, ne accedente quidem principalis rescripti auctoritate. l. 3. 4. & 5. C. de reuoc. donat. Si igitur liceret etiã ex continenti nouas conditiones iam perfectæ donationi adijcere, sine dubio via quadam obliqua censeretur permissa pœnitentia in donatione, quæ recta uia non conceditur. Affero ego præterea pro hac Fabri sententia verba illa d. l. perfecta, videlicet post aliquãtulum temporis. Forte fortuna possumus tueri opinionem communem, vbi adeo incontinenti adijciuntur conditiones, vt quam modicum intercedat interuallũ, & in ipso negotio, alioquin non video quomodo procedere possit communis sententia. Statim enim, ac fuit perfecta donatio, ius quæsitum fuit donatario, & ideo nec cõditiones adijciet donans, nec sibi quidquam reseruabit. Initio autem si quid reseruauerit sibi, & postea non disposuerit, pertinebit id nõ ad donatarium, sed ad veniẽtes ab intestato. Surd. decis. 272. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 23. numero 24. Peregr. de fideicomm. artic. 40. num. 58. Menoch. consil. 210. numero 50. Anton. Mar. Corr. in Synn commun. opin. volum. 1. in præf. numero 1. 12. & 27. Sed cum pro donatario respondeat Alb. vbi Schol. consil. 559. numero 2. consil. 415. numero 2. consil. 295. Peregr. consil. 53. num. 6. lib. 2. Bursat. consil. 266. ideo quidquid tradat Franc. decis. 45. semper secutus sum distinguentis Thes. opin. decis. 97. Caball. Resol. crim. 207. num. 15. vt opinio contra Surd. procedat reseruata facultate disponendi, non autem reseruata certa quantitate Peregr. d. loco. numero 59.

Neq. vero facessit negotiũ in princip. quæstione dictio postea, nam illa varijs modis sumit, vt videre est apud Alb. in suo Lexico, & diximus initio huius tractationis. Octau. Vulpell. in suo tract. De Præp. Aduerb. & Con iunct.

6 iunct. in verb. Postea, vbi infert † ad statutum, quo cauetur, vt si quis fuerit inuẽtus cum armis post pulsatam campanam, puniri debeat certa pœna. Aliter igitur, atq. aliter iuxta subiectã materiam, cui debent verba inseruire, accipitur hæc dicto l. si olei, C. locat. Quamobrem hæc dictio significabit temporis interuallum, vbi versabimur in his, quæ ex continenti, & ex interuallo fieri possunt, sed in hac specie negamus perfectæ donationi posse pacta, & conditiones adijci etiam incontinenti, & faciunt pro hac sentẽtia iam allatæ rationes. Accedat prædictis, nam conditio etiam postea dicitur adiecta, licet non intercesserit temporis interuallum. Neq. huc pertinet
7 reg. d. l. lecta, † vers. Dicebam, quia illa procedit in pactis, in quib. vtriusq; partis interuenit consensus, circa quæ solet distingui, An ex interuallo, an ex continenti fiant, vt prosint ad exceptionem, vel ad actionẽ iuxta ea, quæ diximus ad tit. De oblig. nu. 178. & nu. 183. & cap. 110. De Pactis incontinenti contractibus adpositis. Communis ergo opinio posset defendi ea ratione, quod pacta dicantur adiecta incontinenti antequam contractus, habeatur pro perfecto, & absoluto, vt iam dixi, Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 45. & 47. Cætera quæ pertinent ad confutandam cõmunem sententiam, hancq. comprobandam, pete à Fabr. d. ert. 5. Cuius sa-
8 ne viri † ingenio, & doctrina mirum in modum delector, et tanti facio, quę ab eo scriptis sunt mandata, quanti celeberrimi cuiusq. legum Interpretis. Verum nollem eum quandoq. ingenio suo, & industria abuti in euertendis verius quam interpretandis veterum Iurisconsultorum monumentis, quæ ad manus nostras peruenerunt. Quin potius in eo laborem insumit, eoq. suum confert ingenium, vt, quæ videntur pugnantia in iure nostro, cõciliet, quod illi facile esset, quã vt quidquam contrarium esse affirmet aduersus ipsius Iustin. verba, l. 1. §. quibus, C. de nouo Cod. in l. 2. §. contrarium, C. de vet. iur. enucl. Immo vero eo vsq. fretus eruditione sua prouehitur hic vt ipsius Triboniani auctoritatem tãquam interpretis imperiti conuellat.
9 Mitto qui † vir sit Tribonianus, & alij, qui leges, siue potius centones nobis consuerunt. Nonne erit nefas eorum auctoritatem declinare, quæ Imperatorio nititur numine, & potestate? Inueniuntur nunc sunt nonnulli, qui Triboniani additamẽta ab ipsius Pauli, Vlpiani, & aliorum veterum Iurisconsultorum sententijs seiungant, & quod de Homeri versib. faciebat Aristarchus, id isti de nostris Iurisconsultis comminisci audeant. Quasi vero, licet quædam addita essent à Triboniano, vim legis non obtinere debeant? Rideo quandoq. nudis dentibus, vt ait alicubi idem Faber, dum nequeũt isti commodè leges interpretari, eas enim miris ad cogitationes suas modis detorquent, vt libitum est, eas le-
10 gunt, leui coniectura, & diuinaci † ducti, nullo codicũ testimonio freti multa inducunt, multe addunt de suo. Nõ licebit ergo per istos, Triboniano, auctore Iustiniano quædam addere, & demere, prout visum erit? Hanc isti facultatem temerè sibi assument, vindicabunt? Libros prætere a suos aliorum erroribus, vt ipsi appellant, vel potius vituperatione, alienæ laudis obtrectatores referserunt, quibus cordi est potius hoc pacto crescere, quam veram, & solidam laudem, & gloriam assequi. Sed suus cuiq. mos. Nolo hac de re plura, ne ipse in illud vitium videar incidere, quod tantopere in alijs reprehendo. Horum igitur ingenium laudo, audaciam non
11 perinde. Hac de re tota cum agerem cum

cum Illustrissimo Præside Iulio Aresio, cuius amicitia tamquam fores mihi magis, & magis patefecit eloquentissimus vir Io. Baptista Saccus Sen. Mediol. a secretis probaretq. vir ille omni doctrinarum, & virtutum sept⁹ comitatu ea, quæ dixeram, existimaui præclarè mecum actum esse.

SVMMÆ.

1 *Debitor mei debitoris non est meus debitor, & quæ sit ratio.*

2 *A Debitore mei debitoris non possum quidquam exigere nisi tribus concurrentibus.*

3 *Creditor si probet statim aliquem esse debitorem perinde erit, ac si ipse esset confessus.*

De debitore meis debitoris.
Cap. LXII.

1 CVM debitor † mei debitoris non possit meus debitor appellari, l. nulla sibi, C. de solut. Alb. consi. 547. num. 3. nullum enim inter me, & illum negotium est contractum. Natt. cons. 487. num. 8. Rolan. Vall. cons. 1. num. 5. vol. 2. illud consequi videtur, vt ab eo non possim aliquid
2 exigere, nisi tamen hæc † tria simul concurrant. Primò enim oportet huiusmodi debitorem fateri debitum, requiritur secundo principalis debitoris condemnatio, & tertio eiusdem excussio, l. 2. cum seq. C. quando fiscus, vel priuatus, l. à Diuo Pio, §. sed vtrũ, ff. de re iud. Surd. cons. 4. num. 1. & 2. Gabr. consil. 41. num. 6. libr. 1. Ve-
3 rum si † creditor statim probet, eum esse debitorem, perinde erit, ac si fuisset confessus, Surd. d. cons. 4. num. 27. & seq. Gratian. cap. 356. num. 32. Discept. Forens.

SVMMÆ.

1 *Negantibus, & mendacibus imponuntur pœnæ.*

2 *Fideiussor negans se fideiussisse, an habeat beneficium excussionis.*

3 *Neganti non imponuntur pœnæ, nisi sit in dolo, & nisi legibus sit expressum.*

4 *Negans non patitur aliquas pœnas, si incontinenti reuocat negationem.*

De negante, & mendace.
Cap. LXIII.

1 NEGANTIBVS, & † mendacibus quamplurimæ legibus sunt constitutæ pœnæ, beneficiaque ijsdem multa sunt denegata. l. de ætate. §. si cum esset. ff. de interr. action. latè Ias. in l. quod te, num. 30. ff. si cert. pet. in l. 1. C. de transact. num. 11. in l. 2. C. de iure emphyt. q. 32. in l. sicut. §. quod autem. ff. de re iud. nu. 5. in §. omniũ. De action. Doct. in l. fin. ff. de rei vind. Bald. in l. 2. C. vbi in rem actio. num. 16. Thes. decis. 186. nu. 7. & Ant. Cuccus libellum cõposuit, De pœnis mentiẽtis ad d. l. fin. Caroc. De excuss. par.
2 2. q. 69. vbi quærit. An † fideiussor, negãs se fideiussisse, habeat beneficiũ excussionis.
3 Quæ procedunt, modo † negans nõ careat dolo iuxta eundem Ias. d. num. 5. Neque patitur mendax aliquas pęnas, nisi iure hoc sit expresse cautum. Alb. cons. 606. num. 7. Vbi autem sta-
4 tim post † negationem, veluti palinodiam cecinit, & veritatem fuit confessus, impunè illi erit priore loco, facta negatio, neq. aliqua erit adficiendus pœna, Bald. in l. ea quæ, versic. Decimo quæritur, C. de cond. ind. Ias. in §. ex maleficijs. num. 28. in Inst. De action. Tiraq. De retract. conuent. §. 1. gloss. 5. nu. 20. Sebast. Med. De reg. iur. reg. 5. nu. 165. veluti si veritatem fateatur antequam aduersarius grauetur onere ꝓbãdi, gloss. in d. l. fin. ff. de rei vind. l. cũ qui, ff. de iure iur. Adde Io. Ordelaph. in d. l. fin. nu. 764. 771. Thes. decis. 50. Gratian. Discept. Forens. 109.

SVM-

SVMMÆ.

1 *Dominus seruum in iudicio capitali defendens, sistendum satisdato iubetur promittere.*

2 *Seruus si non defendatur à domino, erit in vincula conijciendus.*

Satisdatio an postea permittatur domino offerenti in defensione serui.

3 *Satisdationem initio offerri, & incontinenti post paria sunt.*

4 *In bello dicitur factum, quando statim coortum est.*

5 *Stipulatio non committitur, quando quis statim paruit arbitro quid iubenti.*

6 *Veteranus, vt dicatur reuersus ab hostibus, longum, & breue tempus consideratur.*

7 *Arbiter non cogitur ferre sententiam, vbi post longum tempus ad eum redeũt litigatores.*

De Domino seruum in capitali iudicio defendente. Cap. LXIV.

1 SI Seruum Dominus in †capitali iudicio defendat, sistendum satisdato promittere iubetur, inquit Modest. in l. si seruum, ff. de accus. Quod
2 si non defendatur, † in vincula erit conijciendus, vt ex vinculis causam dicat, l. 2. ff. de cust. & exhib. reorum, videbaturq. dicendum ob edictũ Domitiani, non esse permittendum postea domino, offerenti satisdationem, seruum è vinculis eximere. Quod durum nimis visum est Papiniano in d. l. 2. maxime cum hoc petatur non post longum temporis interuallum,
3 erit enim perinde, ac si initio oblata
4 esset satisdatio. Sic in bello dicitur factum, quando subito bellum exarsit, l. in bello, ff. de capt. & postl. reu. & alijs similibus, id probat gloss. in d. l. 2. quæ sparsim leguntur in hac vniuersa tractatione, & stipulatio non com-
5 mittitur, †vbi intra modicũ tempus, quis dedit, quod arbiter iussit, l. si cum dies, §. fin. ff. de recept. arbitr. de qua Meno. de Arbitr. cas. 8. Sic etiam modicum, & longum tempus consideratur in eo, qui reuertitur ab hosti-
6 bus, vt dicatur †veteranus, & præmia capiat, l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit. quemadmodum si post
7 multum temporis litigatores ad arbitrum reuertantur, non erit is cogendus sententiam dicere, l. item si vnus, ff. de arbitr.

SVMMÆ.

1 *Fraus, & simulatio ex vicinitate actuũ colligitur.*

2 *Donans omnia sua bona, & statim delictum committens, censetur donasse in fraudem.*

Declara num. 12. & seq.

Post donationem contracta societate, præsumitur fraus.

4 *Donatio fraudulenta præsumitur etiam patrato postea delicto ex interuallo, vbi tempore alienationis suberat causa.*

4 *Fraudis suspicio oritur ex incontinenti gestis.*

5 *Contra instrumenta præsumitur fraus ob delictum statim secutum.*

6 *Donationis fraude probata fiscus vindicat bona, in cuius fraudem facta fuit donatio.*

7 *Filius potest priuari hæreditate, vbi delictum committat.*

8 *Donatio præsumitur fraudulenta, quando quis debita statim contraxit.*

Delictum quando dicatur patratum incõtinenti.

9 *ex Præsenti non præsumitur retrò, & quãdo id procedat nu. 11.*

10 *Donationes factæ post admissum delictũ valent.*

11 *Incontinenti vbi quid est secutum, tempus præteritum respicit præsens.*

12 *L. Post contractum, ff. de donat. varie exponitur, & legitur, & nu. seq.*

Opinio auctoris.

13 *Nisi, dictio est exceptiua.*

M 14 Cle-

14 *Clericus quando fieri dicatur in fraudem, patrato delicto.*
15 *Emancipatio censetur in fraudem paulo ante, vel post contractum as alienum.*
Donatio facta filio emancipato in fraudem an valeat.
Emancipatio in fraudem non prodest, volentibus eo modo diuidere militum hospitationes.
16 *Adoptio fraudulenta censetur, quando statim emittuntur filij.*
17 *Incontinenti factum quandoque est sine dolo, interuallum autem arguit dolum.*
Monetas expendens statim, ac audiuit fuisse probitas in alia regione, caret fraude.
18 *§. fin autem mulier in auth. De aequal. dot. explicatur.*
19 *Mulieris priuilegium in augmento. Schematicum quid Creditoribus an obsit augmentum, quod dicitur factum mulieri.*

De alienatione in fraudem fisci. *Cap. LXV.*

1 FRAUDEM, & simulationem † colligi diximus ex factorum, & actuum vicinitate sup. cap. 2. num. 6. Purpurat. cons. 478. nu. 12. vol. 2. Idipsum quã verum sit ex eo, quod mox subijciam exemplo, liquere poterit,
2 veluti si quis bona sua alicui † donauerit, & statim delictum committat, tũc enim praesumimus, donationem hanc in fraudem Fisci factam fuisse, vt traditur in l. post contractũ. ff. de donat. vbi Bart. nu. 9. Alciat. nu. 52. Pic. n. 56. Io. Annib. nu. 164. Bertazzol. cons. 19. num. 22. in ciuilib. Farinac. cons. 40. num. 62. Mantic. de tac. & amb. conuent. lib. 13. tit. 35. nu. 16. & tit. 18. n. 31. praesumit fraudem, vbi statim post donationem contracta est societas. Sic dicitur de confessionis apocha paulò ante delictum Facta. Stephan. Gratian. cap. 224. num. 7. Discept. Forens. Addo Caroc. videndum De excuss. quaest. 13. 10. quaest. princip. Boss. de Bonorum publicat. numero 51. &
3 numer. 45. vbi † ait praesumi fraudem etiam si delictũ ex interuallo fuerit perpetratũ. vbi tempore alienationis aderat causa, ex qua delictum secutum fuit. Ios. Sess. deciss. Aragon. 78. Clar. in §. fin. q. 78. vers. Fraus autem vbi Baiard. nu. 98. Sed ex eo quod delictum
4 fuit incontinenti † secutum, maior oritur suspicio fraudis, Mascard. concl. 815. num. 34. & 60. Farinac. de poenis temp. q. 89. Insp. 4. n. 115. & seq. Sic ẽt contra instrumenta confecta a notario ante delictum magis praesumitur,
5 si incontinenti delictum † sit secutum, quam si longo tempore post, licet reuera vtroq. tempore cõfecta instrumẽta, videlicet ante delictũ, siue statim, siue ex interuallo, valere debeãt. Vid. Surd. cons. 6. nu. 16. Probata autem
6 fraude donationis, † siue alienationis, fiscus vindicat sibi bona alienata, in cuius fraudem fuit secuta, Doct. in d. l. post contractum. Alia ratio est in patre, qui filiũ instituit, & vbi delictũ
7 † cõmittat, eũdẽ priuat haereditate, licet enim filius statim cõmittat delictũ, tamẽ fiscus non poterit obtinere haereditatem, cum testator ipse non deliquerit. Vide Curt. iun. cons. 182. Peregr. de iure Fisci tit. 7. nume. 31. lib. 3. Boss. d. tit. De bonorum publicat. n. 30. & 31. vbi tamẽ agit de decreto Mediol. an praedictae exhaeredationi ob-
8 stet. Sic † praesumitur fraudulenta donatio, quando quis statim debita contraxit. Qua de re vide Caroc. decis. 1. In hac ditione Med. dicitur incontinenti factũ delictũ intra bienniũ. Vide Men. De praes. li. 3. praes. 124. nu. 21. & §. si quis. De iure, & priuil. fisci. Purp. d. cons. 478. nu. 12.

Caeterũ quod attinet ad alienationem, quam dixi praesumi in fraudem, fa-

factam ex eo, quod delictum fuerit in continenti secutum, duo præcipuè videntur dubitationem facere.

9 Primum est, nam † ex præsenti non præsumitur retrò, l. 1. §. magistratus, ff. de magistr. conuen. c. si eo tempore, de rescript. lib. 6.

10 Secundum est, nam donationes † factæ post admissum crimen valent d. l. post contractum, ergo multo magis ante crimen, licet illud sequatur statim.

11 Verum primæ dubitationi † ita potest satisfieri videlicet, cum incontinenti quid secutum fuit, tunc tempus præteritum præsens respicere, & ita hæc tempora inter se veluti connexa esse, & se se mutuo spectare, l. sed Iulianus, §. proinde, ff. ad S.C. Maced. l. Modestinus, ff. de solut. l. qui sic. ff. eod. Alciat. in d. l. post contractum num. 56. & ex præsenti præsumitur retrò quando adest aliqua causa respiciens præteritum. Bertazzol cons. 41. num. 105.

Secundæ respondent Doct. varijs
12 modis. Pic. in d. l. post contractum num. 61. Alc. nume. 57. Io. Annib. num. 164. communis videtur esse solutio, nimirum d. l. post contractum procedere, vbi delictum est occultũ. Verum ego crediderim ex eo solum, quod fiat alienatio incontinenti ante delictum, non præsumi fraudem, sed si alia concurrant, vt apparet ex his, quæ tradunt Doct. in d. l. post contractum, vbi varias enumerant cõiecturas fraudis, & præcipuè Bart. ibidem. Si quis igitur donat incontinenti, alijs iunctis præsumptionibus, fraus creditur inesse censetur enim cogitasse de crimine, qui paulo ante donauit & eius respectu donasse. Eodem modo licet d. l. post contractũ enũciet valere donationes factas post crimen, tamen non negatur, quin fraus possit probari. Valent igitur fraude non probata, immo ibi non valent secuta postea condemnatione. Hac de re tota, postea latè agentem reperi Farin. q. 164. Varia autẽ est lectio d. l. post contractum: in nonnullis enim codicibus habemus. Si condẽnatio secuta sit, & tunc legẽdũ, Donationes factæ non valent, in alijs legitur, Nisi condemnatio, & tunc deletur negatiua, Non, in verbis præcedentibus, sententia enim dirimit factas Gul. Onci c. lib. 1. Quæst. Acad.
13 q. 41. nu. 7. nam dictio † Nisi est exceptiua l. 1. §. si quis simpliciter, §. si stipulanti, ff. de verb. oblig. Hinc apparet non rectam esse illam lectionem, quæ dicitur esse Pandect. Florent. videlicet. Non valent. nisi condemnatio &c. inde enim sequeretur valere donationes, si cõdemnatio esset secuta quam absurdum sit, nemo est, qui non videat. Ego sequor illam lectionem, Non valent, si condemnatio, quã etiã probat ingeniosissimus Fab. qui eam legem illustrauit lib. 7. Coniect. cap. 20. Cessat igitur ex hac vera lectione secunda dubitatio. Huc spectant, ea
14 quæ traduntur de illo, qui sacris † initiatur, vt se à iurisdictione iudicis, secularis eximat, incontinenti enim factum non caret fraudis suspicione, Caball. latè resol. 108. & Costa De re integra Dictinct. 32. Farinac. cons.
15 76. num. † 5. Emancipatio etiam censetur fradulenta, facta paulo ante, vel post contractum æs alienum, ideo nec donatio facta huiusmodi filio emancipato valet, Gall. cons. 119. nume. 30. Morot. resp. 52. nu. 8. Laderch. cõs. 8. numer. 3. nec proderunt huiusmodi emancipationes ijs, qui hoc pacto, diuiso patrimonio, volũt diuidere militum hospitationes. Sic breuitas adoptionis olim fraudulẽta, pleriq. enim orbi, inquit Tacitus lib. 15. Annal. fi-
16 ctis adoptionibus † adsciebant filios, præturasque & prouincias inter pa-

M 2 tres

tres sortiti, statim emittebant, quos à deptauerant. Contra quandoq. quod statim fit, & non interposito aliquo
17 temporis spacio præsumitur† sine dolo: quod ex interuallo non caret machinatione, & fraude. Qua ratione ait Caball. resol. crim. 199. numero 33. excusandam esse quandam mulierem, quæ statim expendit monetas, ac audiuit in alia regione fuisse pro-
18 hibitas per tex. in §. fin †autẽ mulier in auth. de æquali dot. Quæ tamen ratio satis leuis est neq. probatur in d. §. fin autem mulier. vbi agitur de pri
19 uilegio mulieris in †augmento, quo non debent lædi creditores ideo distinguitur, quod ab initio factum est, tãquam sit indubitatum ab eo, quod postea machinatum fuit contra creditores, illud enim ibi dicitur schematicum, & figuratum, ideo non habet priuilegium, cum non sit verum.

SVMMÆ.

1 *Locus ex quo legatum percipiendum designatur quandoq.*
2 *Loci adiectio an sit taxatiua, an demonstratiua.*
3 *Fructus primi anni si non sufficiant, in sequentes exspectandi, vbi vestis soluenda de primis fruct.*
4 *Fructus sequentis anni dicuntur primi, vbi non nascuntur primo anno.*
5 *De primis fructibus censetur actum, licet nil exprimatur in legato.*
6 *L. Firmio ff. Quando dies lectio varia, & exposita.*
Fini, verbum quid significet.
7 *L. 5 ff. de trit. vin. ol. leg. exposita varijs modis.*
Conditio si fructus nascentur intelligitur & an sit taxatiua nu. 9.
8 *Quod relatiuum an restringat.*
9 *Verba, Quod natum erit, taxatiua sunt, non autem.*
Si nascentur, vel qui nascentur. Ratio discrimis multiplex.
10 *L. si quis stipulatus in princ. ff. de verb. oblig. declaratur.*
Stipulatio. Quem volam, & quem voluero differunt.
Ludouicus Vismarius I.C. & publicus interpres.

De loci adiectione in legatis. Cap. LXVI.

1 Solent testatores† designare locum ex quo percipi velint legatum, puta legant quinquaginta ex fundo Sẽproniano, vel Corneliano. Tunc igi-
2 tur quæritur, an loci †adiectio stet taxatiuè, an demonstratiuè. ita vt si pr.
3 anni† fructus non sufficiant expectanda sit sequentis anni vbertas, nec ne. Qua in re plurimum referre putant nostri Doct. an quid incontinẽti, vna, & eadem oratioue scriptum sit, an vero ex interuallo. & in diuersis orationibus. Si enim post legatum factum adijciatur locus, ex cuius reddito præstandum sit, tunc demonstratio erit. l. Lucius 12. ff. de alim. leg. l. Paula, §. fin. ff. de leg. 3. l. quidam. 96. ff. de leg. 1. Secus si vna sit, & eadem oratio, l. 5. ff. de trit. vin. ol. leg. late hac de re Stephan. Gratian. libr. 2. Discept. For. cap. 256. numero 20. 21. & seq. Faciũt tradita per Morot. resp. 5. num. 4. Hæc pertinent ad eam quæstionem, quam solemus examinare in rubr. ff. De rebus cred. Si cert. pet. occasione illius monosyllabæ dictionis. De., videlicet, si teneatur, puta Canonicus præstare vestem de primis fructibus, & primi anni fructus non sufficiant, an debeant expectari anni sequentis fructus. Ego defendi sequentem vbertatem esse necessariam, ex qua supplendum erit fructibus, qui non suffecerunt in primo anno, Bolog. in eadem rub. numero 12. vbi enim primo anno nõ prouenerũt fructus.

4 ctus, † sequentes dicuntur primi, quos nulli alij præcedunt §. in reliquam, in proœm. Digest. facit optime tex. in l. inter stipulantem. 83. §. Sacram. vers. si stipulatus fuero, ff. de verb. oblig. l. Firmio 26 ff. Quando dies leg. ced. eo addito, quod etiã si non sit expressum de primis, ta-
5 men perinde erit, ac si † esset facta expressio. l. cum qui 41. ff. de verb.
6 oblig. Admonendus est autem lector in d.l. Firmio ex sententia Halo. legi ex fructib. fundi relicta pecunia non percepta. Sed ego eam sequor lectionem, videlicet, Fini, idest ad modum, & quantitatem legatę pecunię, cum nimirum fructus percepti non æquam pecuniam legatam. Quam phrasim esse veterũ I. C. docet Duar. lib. 1. Disp. anni. ca. 12. qui pluribus in locis, etiam ex sententia Halo. reponit verbum Fini.

7 Verum obest † l. 5. ff. De tritic. vin. ol. leg. quam legem olim in publicis disputationibus allegaui contra collegam hoc pacto, Verba illa, Quod natum erit inferunt in d. l. 5. taxationem, ergo multo magis, vel saltem æque erit taxatio in quæstione prædicta de veste præstanda, cum tacitè intelligantur illa verba, Si nascentur, Qui nascentur, l. interdum, 63. ff. de verb. obligat. Nonnulli distinguũt inter conditionem legis, & hominis, quorũ sententiam non probo. Alij pu
8 tant † relatiuum, Quod restringere. Sed peior hæc conciliatio cæteris, l. ex eo, ff. de trit. vin. ol. leg. & deinde I.C. in d. l. 5. non facit vim aliquã in ipso relatiuo, sed in illis verbis, Quod natum erit. Alciat. in d. vers. si stipulatus nu. 15. rectè constituit discrimen
9 inter conditionẽ illam, Quod † nascetur, & illã Quod natũ erit, primã ait constare solum ex futuro tempore, ideo si priore anno res nõ poterit præstari, supplebitur ex fructib. anni seq. Alteram putat esse mixtam quoq. ex præterito tempore, l. verbum erit 123. ff. de verb. signif. ideo vlterius nõ esse porrigendam, sed prima vice consumi. Quod probat exemplo. l. si quis stipulatus 112. in princ. ff. de
10 verb. oblig. † de cuius legis sententia cum ageret mecum præstantissimis I. C. & publicus Interpres Ludouicus Vismarius, eiusdem laudaui, vt meritus erat, ingenij acumen. Ibi enim Pomp. I. C. (quod videtur primo adspectu mirum) constituit discrimen inter stipulationem, ita conceptam, Quem voluero, & Quem volam. In illa semel facta electione non licet amplius mutare voluntatem, nisi fortasse fiat incontinenti, in hac stipulator habet semper mutandi potestatem, nisi res desierit esse integra. Ratio discriminis est, quia stipulatio, Quem voluero continet non simplex futurum, sed admixtum habet præteritum, ideo semel declarata voluntate, & ita prima electione, & testatione res desijt esse integra, vt diximus de verbis. Quod natũ erit. Verbum autem Volam extensiuum est, & habet tractum l. filij, ff. ad S. C. Tertyll. Duar. ad d. l. si quis stipulatus.

SVMMÆ.

1 *Error calculi potest opponi, sed debet probari.*
2 *Calculi error vsq. ad quod tempus opponi possit.*
3 *Calculi error non potest allegari, vbi secuta est liberatio. Declara num. 4. & seq.*
4 *Rationes quomodo reddenda.*
Error consensui contrarius.
5 *Opinio aucttoris.*
Liberatio facta ex interuallo difficilius retractatur.
6 *Dolo præterito potest renunciari.*
Io. Baptista Sormanus I. C. Mediol.

De

De errore calculi. Cap. LVII.

SI in rationibus ineundis suppurandisque inter aliquos, erratum
1 sit potest calculi error opponi & denuo erunt subducendæ rationes, l. vnica, C. de errore calculi, Rol. Vall. cons. 49. vol. 1. Natta cons. 489. Franc. Marc. q. 441. Hiero. Gabr. cons. 61. num. 5. volum. 2. Alb. cons. 302. numero settimo. Mascard. de probat. concl. 252. Paris. cons. 131. num. 26. lib. primo. Hond. cons. 34. num. 5. lib. 2. Cost. de re integra Distinct. 11. Ios. Sess. decis. Arag. 38. vbi ait non satis esse eo in casu errorem allegari, sed requiri illius probationem, vt iterum fiant calculi. Et potest id fieri e-
2 tiam post † longum tempus, atque ideo vsq. ad 30. annos, l. calculi. ff. de admin. rerum ad ciuit. pert. Bart. in in l. 2. C. de iure fisci lib. 10. Thes. decis. 239. numero decimo. Quod verũ
3 esse intelligitur, † nisi post factum calculum, & accepti, & expensi rationem habitam, subsecuta sit liberatio, tunc enim non potest agi de calculo retractando. Dec. in d. l. vnica, C. de erro. calculi, num. tertio. Hond. d. cons. 34. num. 75. Alb. cons. 606. num. 10. Men. de Arb. cas. 209.
4 num. 37. & seq. in quo casu † latè docet quomodo rationes sint reddendę, & num. 15. quando dicantur in folle reddi l. cum seruus, ff. de cond. & demon. Addo Decian. resp. 43. num. 8. & 10. lib. 4. Polyd. Rip. Obser. sing. 242. vbi de liberatione generali, & amplissimis verbis facta agit. Farinac. consil. 7. vbi latè probat non esse iterum, quem cogendum ad faciendum calculos Temperatur tamen hęc traditio, siue sublimitatur, vt non procedat, vbi incontinenti interuenerit liberatio, nam præsumitur ab eodem fluxisse Mascard. d. concl. 252. num. 18. Alb. cons. 302. num. 7. Rip. sing. Obs. 243. Paul. Mont. De tut. cap. 38. num. 173. & num. 127. nihil autem tàm contrarium consensui, quàm error. l. obligationum substantia, ff. de oblig. & action. ita vt nec iuramẽtũ debeat spectari, vbi adest error vt multis ostendit Graff. De except. cap. 8.
5 Ego sic statuo † argui posse calculi errorem dolosum etiam post liberationem, modo dolus clarè, & perspicuè probetur Menoch. d. cas. 209. nu. 39. Rol. Vall. d. cons. 49. Mascard. d. concl. 252. num. fin. Morot. resp. 58. nume. 2. Farinac. d. cons. 7. nume. 8. cum nec iuramentum adiectum calculis; & liberationi debeat officere, Rot. Auen. decis. 124. num. 6. & seq. & ideo reuocabitur error, in reliquis firma remanente transactione, Bald. in d. l. 1. C. de erro. calculi, nu. fin. Id autem fieri potest statim, ac ẽt ex interuallo, & siue statim siue interiecto temporis spacio secuta sit liberatio, quando videlicet dolus arguitur. Verum quidem est magis præsumi dolum, si incontinẽti allegetur. Cost. d. Distinct. 11. & liberationem ex interuallo factam præsumi cum maiore factam deliberatione, ideo difficilius reuocari Thes. decis. 260. n. 7. Paul. Gallar. De Renunc. lib. 4. cap.
6 7. & ita † si apparuerit renunciatum dolo, non poterit retractari liberatio etiam prætextu doli, Farin. d. cõs. 7. numero primo & sequ. & in add. nam hic est dolus præteritus, Farin. d. loco. Quæ omnia superioribus annis pleue fuerunt in quadam causa discussa coram Perillustri viro Io. Baptista Sormano I.C. & patricio Mediol. tunc Ticinensi iudice.

SVMMÆ.

1 *Ciceronis oratio Pro Quinctio illustrari potest per tit. Quib. ex causis in poss. sess.*

Dis-

Differēs petere non præsumitur creditor.
2 *Solutio est facti, ideo probanda.*
3 *Solutio coniecturis probatur, etiam si debitum instrumento probetur.*
Coniecturis, & præsumptionibus liquidissimè quid probatur.
4 *Solutio præsumitur ob diuturnum silentium.*
Declara num. 5.
Præscriptio differt a præsumptione solutionis.
Maritus præsumitur remittere vsuras, qui diu tacuit.
Pater quando censeatur vsum fructum filio remisisse.
5 *Solutionis præsumptionem non inducit sola tarditas in petendo.*
Dilatio nimia inducit quandoq; doli, & fraudis præsumptionem.
Accusationem differens contra se habet præsumptionem.
Contra instrumentum non producentem statim præsumitur.
6 *ob Festinationem nimiam probat. Cic. Pro Quinctio.*
Neuium non potuisse bona Quintij possidere.
7 *Ciceronis locus in Orat. Pro Quinctio declarat auctor, & num. seq.*
Ius significat locum, vbi ius redditur.
Francisci Syluij interpretationes reiectæ.
8 *Condictio est denunciatio.*
9 *Arbitrium pro socio, quo sensu scripserit Cic. in orat. Pro Quinctio.*
10 *Formulæ sunt, Quorum legatorum, & si paret initij nimirum interdicti, & actionis verba.*
Pauli Manutij lectio.
Arbitrio locus erat in societate.
Arbitrum adigere quid.
11 *Tribuni an haberent iurisdictionem.*
Tribuni appellati auxilij, & mora causa. Et quomodo id accipiendum.
12 *Adriani Turnebi expositio.*
13 *Tribuni plebi, & militum non propriè dicuntur esse in Magistratu.*
14 *Celeritas nuncupandi eadem Sext. Roscij suspiciosa contra Capitonem.*

Oratio Cic. Pro Quinctio exponitur multis in locis, & præcipue vbi agitur de eo, quod fit ex interuallo, vel statim. Cap. LXVIII.

Liceat mihi in præsētia per Leguleios,& Pragmaticos nostros, quos nihil, præter forenses tractationes delectat, seuerioribus disciplinis ea miscere, quæ olim ab humanioribus Musis hausimus. Si aliquorum iudicio piaculum admiserimus, contraxerimusue, illud postea in viam reditu, & foro repetito veluti ex piabimus. Licet enim hæc in gratiam eorum, qui in foro versantur scribam, tamen non vt rusticus ille Horatianus, Sulcos, & vineta crepat mera, ita ego semper puram putamq. afferam in medium congeriem barbaram forensium iurgiorum, & concertationum Cicero †
1 Pro Quinctio, quam orationem poteris illustrare lectione tit. in Pand. Quibus ex causis in poss.eatur, ꝓbat Quinctium neq. ex societatis ratione, neq. priuatim quidquam debuisse Sext. Neuio, cum mortuo Quinctio, ille statim hæredem, ad quem res venerat, & cū quo erat quotidie, non appellaret, sed post biennium. Colligit igitur nihil debuisse Quinctio Neuio ex huiusmodi negligentia, cū esset potestas agēdi quotidie, & postea Neuius in vadimonijs differendis omne tēpus cōsumpserit. Et nos in foro ob dilationem in petendo creditum, præsumimus fa-
2 ctam esse solutionem. Licet enim solutio sit facti, & ideo probanda ab eo, qui illam allegat. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præs. 135. in princ. Ma-
3 scard. de probat. concl. 1324. tamen multæ passim traduntur coniecturæ, ex quibus præsumimus solutionem, etiam probato debito per instrumentum

tum quidquid tradat Rip. Obs. 157. in fine, quasi vero præsumptiones non inducant liquidissimas probationes, l. licet, ff. de leg. 1. & inter cæteras
4 adest † diuturnũ silentium Mascard. ibidem num. 27. Surd. decis. 105. Menoch. d. præs. 135. num. 7. qui rectè constituit discrimen inter præsumptionem solutionis, & præscriptionem. Bertazzol. cons. 118. num. 7. & 8. vbi subijcit hanc coniecturam maxime locum habere, si creditor tacuit etiam mortuo debitore. Hect. Felic. alleg. 44. part. 3. Menoch. consil. 268. num. 29. & 30. in hanc rem citat prædictum locum Cic. Pro Quinctio, eiusq. verba refert, Quemadmodum etiam censetur vsuras remisisse maritus, qui tacuit longo tempore. Surd. cons. 534. nume. 29. & patet quasi diuturna donatione cẽsetur filio vsumfructum remisisse, qui eum detinuit, quem patrem habere oportuerat, l. cum oportet, §. non autem,
5 C. de bon. quæ lib. Hæc tamen quæ a diuturnitate tẽporis petitur alijs est adiuuanda iuxta iam citatos. Sola enim tarditas creditoris in petendo debito non sufficit ad inducendam solutiouis præsumptionem. Marisc. lib. 2. var. Resol. cap. 67. num. 36. Rip. Obs. 157. Gratian. decis. March. 46. num. 10. Præterea ex hac tarditate aliquid faciendi in quamplurimis alijs speciebus colliguntur argumenta doli, & fraudis veluti si quis differat instrumentnm exhibere, vel registrare, si accusationem non instituat, vbi primũ potuit, & his similia. Crau. cons. 28. num. 6. Cabal. resol. crim. 288. num. 51. Osasc. dec. 117. num. 9. Men. cons. 119. num. 31. Morot. resp. 17. num. 29. Si differat quis instrumentum arguere, itavt verisimile sit eum expectasse mortem testium, quib. aduersarius instrumentũ confirmasset, Menoch. de Arbitr. cas. 105. nu. 30. In eadem oratione Cicero alio vtitur argumento ad demonstrãdum bona Quinctij ex edicto non potuisse possideri à Neuio, quod sumit non a diuturna dilatione, sed contra
6 † a nimia festinatione, & ab eo quod incredibile sit. Petit enim Neuius, vt bona Quinctij possidere liceat ante v. Kal. intercalares, & pridie Kal. intercal. Quinctius deijcitur de saltu, qui saltus Gallicanus ab Vrbe Roma distabat Dec. mille passib⁹. Qui potuit igitur tã volucris nuncius, siue potius Pegasus biduo septingentos mille passus conficere verba sunt hæc Cicero-
7 nis † Biduo post, aut, vt statim de iure aliquis concurrerit, non toto triduo Dec. millia passuum cõficiuntur; quę verba ego ita interpretabar adolescẽs, & rectè, ni fallor, videlicet biduo cõfici Dec. mille passus, aut, licet incontinenti posteaquam postulasset Neuius possessionem bonorum ex edicto cucurrisset aliquis de iure, idest ab eo loco, vbi ius prætor reddere consueuit, l. ius pluribus, ff. de iust. & iure, qua significatione vtitur idem Cicero Pro Ceci. Te in iure conspicio, & alibi, & sæpe boni auctores Rectè igitur subijcit Cic. Quid hæc tanta festinatio? quid hæc immaturitas tanta significat? Eodem autem modo Cicero dixit, vt statim de iure &c. quo initio eiusdem orationis ait, vt summa haberem cætera. Vtrumq. locum Franciscus Syluius cũ non assequeretur mentem Ciceronis, alioquin nõ obscuram, perperam, immo ridicule interpretatur. Pudet illius referre, ac refellere interpretationem. Possem sexcentos alios locos indicare, in quibus vir ille non rectè interpretis munere fungitur, sed turpissime labitur, & præsertim in eadem oratione pro Quinctio quos ego olim cum per ætatem, & occupationes liceret obseruaui, & trãsuerso calamo notaui. Non possum

poſſum tamen tacitus præterire expoſitionem illorum verborum. Sine impendio, ideſt, vt ipſe putat, ſine quæſt⁹ acceſſione, & augmento. Quaſi vero obſcura ſit ſententia, quæ egeat aliquo Dalio natatore, aut Oedipo. Id enim ſibi vult Orator eo in loco. Cum Neuius ab adoleſcentia facere ſoleret quæſtum abſque eo quod aliquid impenderet, vt puta, quia vocem venalem habebat, & ea ad quæſtum vteretur, quod obijcit ſæpenumero Cicero Neuio, & præſertim in fine illis verbis Vox præconio quæſtu proſtitit (ſic enim lego) Poſteaquam igitur neſcio quid impēdit, & in commune contulit, mediocri quæſtu contentus eſſe non poterat. En tibi Ciceronem ſe ipſum exponentem. Ridiculum eſt, quod in eadem oratione dum exponit verbum Conditionibus, ait,
8 Conditio eſt † in diem certum eius rei, quæ agitur denunciatio, & vtitur auctoritate Sex. Pompeij. Similitudo verbi eum fefellit. Si litteram adiecisset, recte vſus eſſet Sex. Pompeij teſtimonio. Condictio eſt denunciatio, §. appellantur vbi Doct. de actio Hug. Donell. libr. 23. De iure ciu. cap. 2. in fine Doct. in l. certi condictio, ff. ſi cert. pet. Vacon. declarat. 47. libr. 3. Declarat. Verum Cicero non agit ibi de condictionibus, ſiue denunciationibus. Non minus ex ſibilanda illorum verborum interpretatio, videlicet, Arbitrium pro ſocio con-
9 demnari † ſolerent. Verum excuſand⁹ interpres, qui iam præfatus erat locũ corruptum. Sed ſi ita eſſe fuit ſuſpicatus, quare non legit, Arbitrio pro ſocio &c.? erit enim ſenſus clarus, videlicet Neuium ſe geſſiſſe in ſocietate perinde, ac ſi illi qui fidem præſtarent, & boni viri officio fungi vellēt, fideliterque ſocietatem adminiſtrarent, in iudicio, Pro ſocio condemnari ſolerent, Erat igitur diligens in fraudando ſocio, neq. ex fide adminiſtrabat, quæ ſocietatis erant, ne condemnaretur. Manebit eadem ſententia, ſi legamus Arbitrium pro ſocio, ſed videbitur durum nimis dicendi genus, niſi fortaſſe illis verbis ſigni
10 ficatur formula aliqua, † vel initium aliquod, quale eſt illud. Quorum legatorum, vel Quod legatorum, &, Si paret Titium dare oportere, & ſimilia in iure noſtro paſſim obuia. Manut. legit Ad arbitrium, qua lectione non offendetur lector, licet deſit codicum auctoritas. Arbitrio autem erat locus in ſocietate, vt in tit. ff. Pro ſocio, & præcipue in l. pro ſocio, in l. veluti cum ſeq. Men. de Arbitr. caſ. 73. & ideo in illis vſurpabatur ille modus elegans loquendi, Adigere arbitrum, ideſt, agere ad arbitrum, vel potius ex Feſto, Dare, cogere, Turneb. lib. 25. cap. 25. Aduerſar. Obſeruauit præterea in eadem oratione Manut. illis verbis. Cum annos iam complures ſocietas eſſet, Ciceronem cum narrare videatur, obliquè veneficij crimen quinque argumentis in Næuium deriuare, vno ex diuturnitate temporis ſocietatis, altero, quod ſe intelligeret Quinctio ſuſpectum, tertio, quod rationem adminiſtratarum rerum non poſſet reddere, quarto quod obierit Quinctius cum adeſſet Næuius, & quinto quod repentino. Sed iam deſino grammaticationum, & redeo in viam, ne mihi illud obijciatur, videlicet Ne ſutor vltra crepidam. Perperam autem colligit idem Sylvius Tribunos habuiſſe iuriſdictionem, cum dicat Cicero
11 eos fuiſſe appellatos, † etenim appellati ſunt ob interceſſionem, vt patet ex eadem oratione. Cic. de legibus tertio. Plebs, quos pro ſe contra vim, auxilij ergo decem creaſſit, Tribuni

eius sunto, quodque ij prohibessint, quodq. plebem rogassint, ratum esto. Iniuriæ igitur arcendæ causa, & intercessionibus faciendis, non iuridicundo creati tribuni. Quod auctoritate etiam Agellij, & Dionysij, & aliorum alias ostendi. Quamobrem cum edictum Prætoris in causa Quinctij videretur iniquum, ideo Cicero ait appellatos Tribunos plebis. Appellabantur Tribuni more, & auxilij causa. More, & instituto, & exemplo, cum eorum intercessio postulatur, si quid inique à Prætore decernatur: at cum auxilij causa appellantur, id non fit more, sed ab eo, qui se æquo iudicio certare non posse clamet, & ita locũ illum Cic. in eadem oratione, Videtur ne intercessisse appellatio Tribunorum, non more, sed auxilij causa?
12 exponit Adrianus Turnebus† lib. 18. Aduers. cap. 22. qui eodem cap. & præced. multis in locis eadem illustrauit orationem. Quid si legamus non more, sed auxilij causa? vt Cic. pro Cecin. iudicandi iustam moram, ac religionem iudicibus inijcere, & Pro Rab. Cum ad iudicij moram familiaris funeris excusatio quæreretur. Significare igitur videtur Cic. auxilij causa appellatos Tribunos, non dilationis, aut tergiuersationis causa, maxime cum more, & instituto Tribuni sint constituti auxilij causa, vt paulo ante tradit Cic. illis verbis. Ita tñ more, & instituto per eum magistratum, qui auxilij causa constitutus est. Ad-
13 do locum Cic. supra citatum. De † legibus, licet non propriè esse dicerentur in magistratu tribuni pleb. P. Aerod. lib. 6. Rer. iud. tit. 5. cap. 10. Sic abusiue Magistratus dicitur tribunatus militũ, Cic. initio orat. Pro Sext. Idem Postea reperi sentire Manutiũ, qui legit Moræ, idest, non vt morã afferret, quod calumniabatur aduersarij, quia Tribun. Idibus Sept. Quinctium sisti iusserãt. Ex celeritate etiã, & festinatione nunciandi Ameriam
14 cædem Sext. Roscij † arguit Cic. Pro Amerin. illum non à filio, sed consilio Roscij Capitonis occisum fuisse.

SVMMÆ.

1 *Laureandus in multis habetur pro laureato.*
Matriculandus pro matriculato habetur.
Cingendus pro cincto.
2 *L. pen. ff. de milit. testam. declaratur, & nu. 16.*
3 *Condemnandus statim habetur pro condemnato.*
Banniendus pro bannito existimatur.
Delendus ex albo pro deleto.
4 *De Bannito statim rebanniendo.*
Perdendum statim pro perdito est.
5 *Conditio statim deficienda habetur pro defecta.*
6 *Carcere breui liberandus non valde arcte custoditur.*
7 *Hereditatem viuentis, qui adit, est illius indignus, nisi sciat eum statim capitis pœna puniendum.*
8 *Lucrum non facere, & damnũ pati differunt, nisi spes lucri sit proxima.*
9 *Faciendum de proximo habetur pro facto.*
Declara nu. 16.
10 *Destinatio habetur pro re perfecta.*
11 *Vestis in legato continetur, quæ nondũ est completa.*
12 *Destinatio testatoris attenditur in legatis interpretandis.*
13 *Incontinentis quæ sequuntur actum, illi censentur inesse.*
14 *Potentia proxima actui pro actu habetur.*
Declara nu. 22.
Disposita in termino censetur disposita in via.
Paratum pro facto habetur.
Promotionis honorarium an debeatur heredibus ipsius interpretis.

15 Sa-

15 Salarium an transmittat Præses ad hæredes, si nondum sit ingressus prouinciam.
16 Licentiatus quando habeatur pro Doctore.
Victualiũ appellatione an cõtineãt messes in paleis, & an vna appellatione vini.
17 Sponsi, & sponsa appellatione an contineatur maritus, & vxor.
Proximum nihil tam est, quod non possit casu auferri.
18 Fera uulnerata, quando efficiatur vulnerantis.
19 Tamquam Homicida non punitur læthaliter vulnerans non sequuta morte.
20 De homicidio quis nam teneatur, an primus vulnerans, an secundus.
21 Vulnus læthale quodnam dicatur.
22 Equites, & clerici si fiant post delictum, an eximant se a iurisdictione laicorum.
23 Matrimonij appellatione an intelligatur consumatum Dotis lucrum an habeat locum vxore mortua in itinere, et in sponsa.
24 Fructus statim colligendi, an habeantur pro collectis, & num. seq.
Fructus an dicantur mobilia.
25 Fructus non lucrantur hæredes vsufructuarij mortui ante collectionem.
Fructus prædij dotalis diuidendi pro rata.
L. diuortio, ff. solut. matrim. declarata.
Vsufructuarius quos percipiat fructus.
26 Fructus beneficiorum diuidendi pro rata.
27 Pensio soluitur pro rata fructuum collectorum.
In Fructibus beneficiorum diuidendis inter successorem, et hæredes beneficiarij transigi solet.
28 Fructus an debeantur fideicommissario, an hæredi, late pate patens est quæstio. Distingue.
L. in lege Falcidia, ff. ad leg. Falcid. declaratur.
29 Fructus pendentes an augeant hæreditatem.
30 Aloysij Belloni auctoris patres epitaphium, & primum munus num. 32.
Fabius, & Io. Stephanus auctoris fratres.
Valẽtia trahit originem auctor, qui nunc ciuis est Ticinensis.
31 Domicilium quot modis quis contrahat.
32 Belloni antiqui Decuriones, & Ciues Ticinenses.
33 Auctoris testatio erga Senatum Med. & Ciues Ticinenses.
34 Auctor Valentinus, & Ciuis Ticinensis.
35 Catoni Tusculum, & Roma patria.
Cicero Arpinas, & Ciuis Rom.

De potentia proxima actui.
Cap. LXIX.

1 VIM pariter suã † ostendit, quod incontinenti est faciendum in Scholastico, qui statim laurea est ornandus, habetur enim in multis pro laureato. Sic mox matriculandus habetur pro matriculato, cingendus intra breue tempus pro cincto. Alex. in l. si quis id, quod ff. de iurisd. omn. iud. Andr. Gaill. libro secundo Obs.
2 cap. 80. numero nono † l. pen. ff. de milit. testam. quam l. declarat Vigl. in §. sed & si quis. in Inst. De milit. testam. numero secundo, intelligitque ibi valere testamentum filij fam. sed non iure militari, filiumque ibi militia equestri fuisse exornatum, Franc. decis. 111. numero tertio, qui ait in d. l. interuenisse iussum eius, qui potẽstatem habebat. Condemnandus e-
3 tiam intra breue † tempus habetur pro condemnato. Caball. De omni gen. homicid. num. 167. & seq. Bannĩẽdus incontinenti habetur pro bannito. Surd. consil. 367. numero 21.

quando nimirum nil aliud, præter sententiam expectatur. Laderch.consf. 196.num.1.

Delendus ex albo habetur, p deleto Surd. conf.467. num.22. Vide scripta Carpan. ad Stat. Med. c.10.nu.16. & 144. lib.1.& Farinac.quæst.103.num. 319. & seq. vbi agit de occidente ban-
4 nitum proxime † rebanniendum. Sic perdendum habetur pro perdito.
5 Conditio † statim defectura habetur pro defecta. Marsil. sing. 106. Caball. resol. crim. 65. idem efficit suspicio imminēs, quod ipse actus. Surd. d. conf. 367. num. 21. Ideo carcere †
6 intra breue tempus liberandus, non debet valdè arctè custodiri. Menoch. de Arbitr. cas.305. nu.9. Monald.cōs. 10.lib.2. Quamobrem respondit Menoch. cons.502. num. 35. non censeri eum indignum, qui adiuit hæredita-
7 tem viuentis, quem † sciebat ob delictum breui securi feriendum, vel ca-
8 pite puniendum. Et licet † aliud sit damnum pati, aliud lucrum non facere, Tiraq. de leg. Connub. gloss. 2. nu.35. tamen quandoq. damnum accipitur pro lucro cessāte, & maxime vbi spes perceptionis lucri est proxima. Surd. cons.34. nu.52. Faciendum igi-
9 tur de † proximo habetur pro facto. Gratian. cap.96. nu. 19. lib. 1. Foren. Discept. Cost. de fact. scient. Insp. 25.
10 Immo destinatio † habetur pro re perfecta. Surd.cons. 195. nu.2. Tiraq. De leg. Connub. gloss.2. nu.43. latè Gabr. videndus De præs. lib.1. conclus.12. Rodobald. Parinus De Gabell. par.
11 2. num. 134. Ideo in legato † vestis continetur ea, quæ nondum est completa, & consuta, sed adhuc existit penes sarcinatorem, Grass. in §. legatū, quæst.21. Et in vniuersum in legatis interpretandis, quidnam videlicet vo-
12 luerit ijs contineri † testator, potissimum eiusdem spectamus destinationem. Natt.cons.479. num.21. l. quod in rerum, §. si quis post testamētum, ff. de leg.1. Menoch. lib.4. Præs. cap.127. num.31. Surd. decis.241. num.12. & seq. Addo Royz. decis. Lituan. prima nu.206.& seq. qui hæc, & alia simi lia refert.

Ratio horum, & similium, quæ
13 sūt ferè infinita esse potest, quia † quę incontinenti sequuntur actum, censē-
14 tur illi inesse, potentia proxima actui habetur pro actu, dispositа in termino, censentur disposita in via, & ideo pro facto habetur, quod paratum est, vt fiat l. abesse, l. si cui, §. tamdiu. ff. ex quibus causis maio. Hæc faciunt ad decisionē illius quæstionis, quam superioribus annis composui inter communes amicos ab omni lite abhorrentes, an videlicet fato functo D. Costa salarium siue honorarium promotionis deberetur eius hæredibus, an alijs Interpretib. De qua Alciat. in l. diem functo, ff. de offic. assess. nume. 28. Sap. num.18. Licet enim non possent defuncti hæredes testatione sua probare scientiam laureandi, & eo fūgi munere, quod in conferenda laurea requiritur, tamen cum iam scholasticus, viuo D. Costa proximus esset laureæ, & intrà priuatos parietes sui periculum fecisset, ideo secutus æquitatem hoc honorarium hæredib. adiudicaui. Idem postea reperi apud Massinum in d. l. diem functo, num. 88. Vnde etiam infertur ad quæstionem, de qua dixi in d. l. diem functo cum Bart. nume. 2. Alex. numer. 25. Dec. num.19. Sanseuer. num.21. An
15 videlicet † Præses transmittat salariū ad hæredes, si nondum sit ingressus prouinciam, nec ne. Bolog. ibidem num.52. Massin. num.106. & sane quā do inibi erat, vt statim proficisceretur, seq. ad iter factis expensis comparauerat, saltem illud transmitti, quod pro itinere debetur.

Hæc tamen non esse perpetua appa

rer

ret ex congestis per Caball. d. cas. 65.
Franch. decis. 111. Tiraq. d. gloss. 2. nu.
26. cum plurib. seq. Fœnut. De mo-
ment. temp. cap. 28. num. 26. & seq.
Rimin. iun. in princ. n. 207. tit. Quib.
alien. licet vel non, qui multipliciter
declarãt prædictas regulas, & d. l.
16 pen. neq. enim semper facti † iure
censetur, quod etiam statim fieri de-
ber, Vigl. in d. §. sed & si quis num. 2.
& præclare inquit Seneca epist. 85. ad
Lucil l. Quod propè est, extrà est. Et
ideo multi sapientiam nondum ha-
bent, sed iam in vicinia eius constite-
runt. Licenciatus igitur pro Doctore
ita demum habetur, si in consequen-
da laurea, non longam interposuerit
moram Rim. iun. d. loco. Vide agen-
tem latiss. hac de re Odd. consil. 14.
Franc. d. decis. 111. qui cum nõ habet
pro Doctore, maxime vbi diù distulit
coronam. Victualium appellatione
non contineri messes in paleis, nec in
dispositione vini comprehendi vuas
tradit Surd. cons. 550. num. 13. Sic ap-
pellatione viri, & vxoris non conti-
17 neri † sponsum, & sponsam multis ar
gumentis, & similibus docuit Tiraq.
loco citato num. 25. cum seq. nihil e-
nim est tam proximum, quod nõ pos-
sit repentinus aliquis casus auferre.
18 Ideo fera etiam † lethaliter vulnera-
ta, vt proxime capi possit nondum ef-
ficitur vulnerantis, nisi fuerit capta
l. naturale, §. 1. ff. de adquir. rer. domi-
nio, §. illud quæsitum Inst. de rer. di-
uis. Notum est illud Multa cadunt in-
ter os, & offam, & illud

Multa cadunt inter calicem, supre
maq. labra.

Non poterit igitur tamquam homi-
19 cida puniri, qui aliquem etiam † lętha
liter vulnerauit, licet statim mors ex-
pectetur, tum quia posset continge-
re, vt non moriatur iuxta illud Cic.
ad Att. lib. 9. epist. 12. Aegroto dum
anima est, spes est, & alia, quæ scri-
psit Tiraq. loco citato, tum etiam
quia ab alio posset occidi Caball. De
omni genere homicid. num. 169. &
nu. 340. quo casu vltimus tenetur de
homicidio, l. item Mela, §. Celsus, ff.
ad legem Aquil. Sed tunc ea solet ad-
20 hiberi distinctio Aut † vulnus pri-
mũ erat necessario lethale, & tener pri
mus vulnerans de homicidio, aut nõ
erat mortiferum ex necessitate, &
secus est, Farinac. cons. 100. num. 5.
Et De Pœnis temper. quæst. 86. num.
49. & seq. Couar. de Homic. in clem.
Si furiosus part. 2. §. 2. num. 4. vbi im-
probat distinctionem Zasij, an quis
statim ex secundo vulnere interierit,
an ex interuallo & sequitur commu-
nem opinionem, licet dubiã. gloss. &
alij in l. ita vulneratus, ff. ad legem
21 Aquil. Ceterum lęthale † vulnus di-
citur, quando quis statim concidit, nec
inde mouere se potuit, vel vbi intra
breue tempus interijt. Qua de re la te
Farinac. dicto cons. 100. num. 14. &
seq. Bardell. cons. 98. Die 3. Decem-
bris 1621. Senatus ad remum perpe-
tuò condemnauit quendam Giano-
num nomine, qui vulnus læthale in-
tulerat in quendam presbyterum 'a-
lijs duobus vulneribus læthalibus
paulo ante affectum ab incertis ex cer-
tis.

22 Insuper prædicta † regula de poten-
tia proxima actui procedit fictè non
vere, & vbi actus omnino debet incon
tinenti sequi, secus vbi aliter atq. ali-
ter se potest res habere. Tiraq. loco ci
tato nu. 26. Caball. d. cas. 65. vbi infert
ad multa, & præcipuè ad eos, qui in eo
sunt, vt fiãt Equites Hierosolymitani,
militiæq. illi proximè adscribantur,
neq. enim debent se eximere a iuris-
dictione iudicis laici, nisi sint creati
Equites, & eius veluti militiæ sacra-
mẽto adacti, Frãch. decis. 449. part. 3.
& præterea infert ad eum, qui post deli-
ctum assumpsit clericalem habitũ, ob

votum

Obſ. cap. 35. Sanch. De Matrim. lib. 3. Diſp. 23. Surd. conſ. 174. Duplici igitur ratione profiteor me eſſe ciuẽ Ticinenſem, quarũ vna eſt, quia in hac vrbe publici Interpretis fungor munere Boer. deciſ. 160. num. 19. & quidem horis matutinis in prima ſede. Altera eſt, quia hic habitaui longiſſimo tempore ſemper animo, quem non obſcure præme tuli, contrahendi domicilij. Suffragari etiam anti-
32 quiſſima † origo familiæ meæ mihi poteſt, cum multis abhinc annis, & I. C. & Decuriones familiæ meæ Bellonæ fuerint Ciues Ticinenſes, Aloyſius videlicet, Franciſcus anno abhinc tre centeſimo. Addo natiuitatem meam. l. ciues, C. de incolis. lib. 10. Stephan. Gratian. lib. 1. Diſcept. Forenſ. cap. 75. Contra Sanch. d. diſp. 23. Peregr. conſ. 126. num. 9. lib. 5. Licet enim in oppido Salarum territorij Ticinenſis, patre Aloyſio I. C. ibidem Prætoris munus in ipſo tamquã honorum ſuorum veſtibulo ob eunte, natus ſim, tamen hac ſubſecuta declaratione animi noſtri, & habitatione, debet natiuitatis ratio haberi, ex ſequentibꝰ enim, qui initio animꝰ fuerit, colligitur. Quod ſi me caſus
33 aliquis hinc † abſtraxerit, vt ſunt res humanæ, earum omnium inconſtantia, & viciſſitudo (quod tamen vix puto, nam veluti trabali clauo me hic defixum tenet ciuium beneuolentia, conſanguineorum nobiliſſimorum coniunctio, & Excellentiſſimi Senatus Mediol. ampliſſima in me collata beneficia) Verum ſi quid præter ſpem acciderit nam, vt nunc ſunt res, non eſt mihi de migratione cogitandum, vt olim Vlyſſes in ſuo illo diuturno errore crebrò Ithacam verſus ſpectabat, ſic ego identidem ad hanc Ciuitatem tanquam patriam meam reſpiciam, in quam nunc verius redij, quam fuerim adſcitus, & cuius ſemper ciuis animo, non in quilinus fui. Verum duę mihi patriæ Valentia, & Ticinum, vna loci, & naturæ, altera iuris, & ci-
34 uitatis, & ideo † me Valentinũ inſcripſi in meis Comment. De teſtam. & De oblig. Sic, vt hac in re nõ obſcuris vtar exemplis, & parua magni, com-
35 parem M. Catoni † Tuſculum, & Roma, Sic M. Tullio Arpinum, & Roma pariter fuit patria, vt ſcribit idem Tullius initio libri 2. de legibꝰ. Incidi poſt hæc impreſſa in locũ huic valdè ſimilem apud Io. Coraſ. libr. vn. Epiſt. Quæſt. cap. 4.

SVMMÆ.

1 *Alienationis prohibitio altera iuris communis, altera teſtatoris.*

2 *Alienari res prohibita perpetuò remanet alienabilis, ſi ſemel alienetur. Declara.*

L. Pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. declaratur.

3 *Alienari prohibita res non remanet perpetuò alienabilis, ſi alienetur in perſonam permiſſam, quæ ſtatim illam in prohibitam transferat.*

Alienatio præſumitur fraudulenta, quę durauit modico tempore.

4 *Alienatio momentanea non habetur in conſideratione, vt quis incidat in pœnam.*

De prohibitione alienationis. Cap. LXX.

1 ALIENATIONIS † prohibitio, de qua ex profeſſo tractant Doct. in l. filius fam. §. diui, ff. de leg. 1. altera eſt iuris communis, altera teſtatoris. Oſaſc. deciſ. 85. nu-
2 mero 14. Verum ſi res prohibita alienari, ſemel alienetur, durat perpetuò alienabilis, l. pater. 38. §. quindecim, ff. de leg. 3. Menoc. de Arbitr. quæſt. 54. numer. 25. & ſeq. Bart. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. Alciat. lib. 1.

lib. 1. resp. 44. num. 2. Dec. cons. 88. Alex. in l. 1. ff. de offic. eius num. 87. qui varijs modis regulam d. §. quindecim declarant. Aut enim est prohibitio realis, aut personalis. Illa est perpetua, hæc secus. & in d. §. quindecim prohibitio erat facta respectu patris tantum, non mirum, si potest quis alienare partem sibi alienatam, secus si absoluta fuisset prohibitio, & portiones illæ, quæ peruenerunt ad Caium Seium contra voluntatem testatoris, non fuerunt alienatæ, quia inter collibertos poterant alienari. D. Massinius ad l. 1. C. de edendo nume. 71. vers. Nec facit. Porrò cessat prædicta
3 regula, vbi prohibitus † alienare incertum genus personarum, alienat in personam permissam, quæ statim in prohibitam eãdem rem transfert, præsumimus enim tunc fuisse fraudulentam alienationem. Alex. cons. 25. lib. 2. Dec. cons. 182. num. 19. & 20. Rip. in l. si ventri, §. fin. num. 7. ff. de
4 priuileg. cred. & contra † si quid extra familiam prohibeatur alienari sub pœna, & aliquid fuerit ea conditione alienatum, vt incontinenti debeat familiæ restitui nõ debetur pœna. Ang. in l. voluntas. C. de fideicom. Ann. Robert. lib. 3. Rerum iud. cap. 8. momentanea enim illa alienatio non habetur in consideratione, Menoch. de recuper. rem. 13. num. 89.

SVMMÆ.

1 Denunciatio est facienda ipsius litis venditori vt locus sit euictioni.

2 Denunciatio litis non est facienda scienti, vbi adest iuramentum siue statim, siue in fine instrumenti, siue ex interuallo sit adiectum, siue generaliter, siue specialiter.

3 L. si quis maior, C. de transact. pœna habent locum etiam si iuratum sit post instrumentum.

4 Iurata promissio quemq. admonet officij sui, sine interpellatione.

5 Iuramentum satis est adijci in fine instrumenti.

Scienti non est facienda denunciatio.

Iuramentum interpellat.

6 Iuramenti formula, quæ contractibus adijcitur.

7 Generaliter omnia promittens censetur singula in specie promittere, quæ continentur in genere.

8 Euictioni vt sit locus denuncianda est lis venditori.

9 Denunciatio non est iterum facienda, quando semel facta fuit, nisi tamen longum effluxerit tempus.

De denunciatione litis facienda venditori. Cap. LXXI.

1 DEnuncianda est lis venditori, vt secuta euictione, possit agere emptor aduersus venditorem, l. emptor l. empti actio. C. de euict. Menoch. de Arbitr. cas. 224. nu. 4. Surd. decis.
2 22. num. 2. Scienti tamen litem † motam, vbi accessit iuramentum, non est facienda denunciatio. Alex. in l. 2. §. voluntatem, n. 16. ff. de solut. matrim. vbi Rip. Doct. in c. breui, De iure iur. Add. ad Bald. in l. 1. C. de peric. & commod. rei vend. num. 9. Afflict. vbi Cæs. Vrsill. decis. 49. Dec. cons. 74. Cap. decis. 106. num. 3.

Quod tamen ita est intelligẽdum, quando nimirum incontinenti adiectũ fuit iuramentum secus si ex interuallo. Incontinenti autem dicitur adiectum iuxta subiectam materiam, quando promissionem de defendendo statim iuramenti religione firmauit venditor, vt quia cum iuramento promiserit suscipere defensionem emptoris, eumq. defendere. Secus si generaliter in fine instrumenti sit præstitũ iuramentum. Did. Couar. lib. 3. var. Resol. cap. 17. num. 5. in fine. Verum

Obs. cap. 35. Sanch. De Matrim. lib. 3. Disp. 23. Surd. cons. 174. Duplici igitur ratione profiteor me esse ciuẽ Ticinensem, quarũ vna est, quia in hac vrbe publici Interpretis fungor munere Boer. decis. 160. num. 19. & quidem horis matutinis in prima sede. Altera est, quia hic habitaui longissimo tempore semper animo, quem non obscure præme tuli, contrahendi domicilij. Suffragari etiam anti-
32 quissima † origo familiæ meæ mihi potest, cum multis abhinc annis, & I. C. & Decuriones familiæ meæ Bellonæ fuerint Ciues Ticinenses, Aloysius videlicet, Franciscus anno abhinc trecentesimo. Addo natiuitatem meam. l. ciues, C. de incolis. lib. 10. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 75. Contra Sanch. d. disp. 23. Peregr. cons. 126. num. 9. lib. 5. Licet enim in oppido Salarum territorij Ticinensis, patre Aloysio I. C. ibidem Prætoris munus in ipso tamquã honorum suorum vestibulo obeunte, natus sim, tamen hac subsecuta declaratione animi nostri, & habitatione, debet natiuitatis ratio haberi, ex sequentibꝰ enim, qui initio animꝰ fuerit, colligitur. Quod si me casus
33 aliquis hinc † abstraxerit, vt sunt res humanæ, earum omnium inconstantia, & vicissitudo (quod tamen vix puto, nam veluti trabali clauo me hic defixum tenet ciuium beneuolentia, consanguineorum nobilissimorum coniunctio, & Excellentissimi Senatus Mediol. amplissima in me collata beneficia) Verum si quid præter spem acciderit nam, vt nunc sunt res, non est mihi de migratione cogitandum, vt olim Vlysses in suo illo diuturno errore crebrò Ithacam versus spectabat, sic ego identidem ad hanc Ciuitatem tanquam patriam meam respiciam, in quam nunc verius redij, quam fuerim adscitus, & cuius semper ciuis animo, non in quilinus fui. Verum duę mihi patriæ Valentia, & Ticinum, vna loci, & naturæ, altera iuris, & ci-
34 uitatis, & ideo † me Valentinũ inscripsi in meis Comment. De testam. & De oblig. Sic, vt hac in re nõ obscuris vtar exemplis, & parua magni. com-
35 parem M. Catoni † Tusculum, & Roma, Sic M. Tullio Arpinum, & Roma pariter fuit patria, vt scribit idem Tullius initio libri 2. de legibꝰ. Incidi post hæc impressa in locũ huic valdè similem apud Io. Coras. libr. vn. Epist. Quæst. cap. 4.

S V M M Æ.

1 *Alienationis prohibitio altera iuris communis, altera testatoris.*

2 *Alienari res prohibita perpetuò remanet alienabilis, si semel alienetur. Declara.*

L. Pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. declaratur.

3 *Alienari prohibita res non remanet perpetuò alienabilis, si alienetur in personam permissam, quæ statim illam in prohibitam transferat.*

Alienatio præsumitur fraudulenta, quę durauit modico tempore.

4 *Alienatio momentanea non habetur in consideratione, vt quis incidat in pœnam.*

De prohibitione alienationis. Cap. LXX.

1 ALIENATIONIS † prohibitio, de qua ex professo tractant Doct. in l. filius fam. §. diui, ff. de leg. 1. altera est iuris communis, altera testatoris. Osasc. decis. 85. nu-
2 mero 14. Verum si res prohibita alienari, semel alienetur, durat perpetuò alienabilis, l. pater. 38. §. quindecim, ff. de leg. 3. Menoc. de Arbitr. quæst. 54. numer. 25. & seq. Bart. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. Alciat. lib. 1.

lib. 1. resp. 44. num. 2. Dec. conf. 88. Alex. in l. 1. ff. de offic. eius num. 87. qui varijs modis regulam d. §. quindecim declarant. Aut enim est prohibitio realis, aut personalis. Illa est perpetua, hæc secus. & in d. §. quindecim prohibitio erat facta respectu patris tantum, non mirum, si potest quis alienare partem sibi alienatam, secus si absoluta fuisset prohibitio, & portiones illæ, quæ peruenerunt ad Caium Seium contra voluntatem testatoris, non fuerunt alienatæ, quia in col libertos poterant alienari. D. Massinius ad l. 1. C. de edendo nume. 71. vers. Nec facit. Porrò cessat prædicta
3 regula, vbi prohibitus † alienare incertum genus personarum, alienat in personam permissam, quæ statim in prohibitam eãdem rem transfert, præsumimus enim tunc fuisse fraudulentam alienationem. Alex. conf. 25. lib. 2. Dec. conf. 182. num. 19. & 20. Rip. in l. si ventri, §. fin. num. 7. ff. de
4 priuileg. cred. & contra † si quid extra familiam prohibeatur alienari sub pœna, & aliquid fuerit ea conditione alienatum, vt incontinenti debeat familiæ restitui nõ debetur pœna. Ang. in l. voluntas. C. de fideicom. Ann. Robert. lib. 3. Rerum iud. cap. 8. momentanea enim illa alienatio non habetur in consideratione, Menoch. de recuper. rem. 13. num. 89.

S V M M Æ.

1 *Denunciatio est facienda ipsius litis venditori vt locus sit euictioni.*
2 *Denunciatio litis non est facienda scienti, vbi adest iuramentum siue statim, siue in fine instrumenti, siue ex interuallo sit adiectum, siue generaliter, siue specialiter.*
3 *L. si quis maior, C. de transact. pœna habent locum etiam si iuratum sit post instrumentum.*
4 *Iurata promissio quemq. admonet officij sui, sine interpellatione.*
5 *Iuramentum satis est adijci in fine instrumenti.*
Scienti non est facienda denunciatio.
Iuramentum interpellat.
6 *Iuramenti formula, quæ contractibus adijcitur.*
7 *Generaliter omnia promittens censetur singula in specie promittere, quæ continentur in genere.*
8 *Euictioni vt sit locus denuncianda est lis venditori.*
9 *Denunciatio non est iterum facienda, quando semel facta fuit, nisi tamen longum effluxerit tempus.*

De denunciatione litis facienda venditori. Cap. LXXI.

1 Denuncianda est lis venditori, vt secuta euictione, possit agere emptor aduersus venditorem, l. emptor l. empti actio. C. de euict. Menoch. de Arbitr. cas. 224. nu. 4. Surd. decis.
2 22. num. 2. Scienti tamen litem † motam, vbi accessit iuramentum, non est facienda denunciatio. Alex. in l. 2. §. voluntatem, n. 16. ff. de solut. matrim. vbi Rip. Doct. in c. breui, De iure iur. Add. ad Bald. in l. 1. C. de peric. & commod. rei vend. num. 9. Afflict. vbi Cæs. Vrsill. decis. 49. Dec. cons. 74. Cap. decis. 106. num. 3.

Quod tamen ita est intelligẽdum, quando nimirum incontinenti adiectũ fuit iuramentum secus si ex interuallo. Incontinenti autem dicitur adiectum iuxta subiectam materiam, quando promissionem de defendendo statim iuramenti religione firmauit venditor, vt quia cum iuramento promiserit suscipere defensionem emptoris, eumq. defendere. Secus si generaliter in fine instrumenti sit præstitũ iuramentum. Did. Couar. lib. 3. var. Resol. cap. 17. num. 5. in fine. Verum

Obf. cap.35. Sanch. De Matrim. lib. 3.Difp.23.Surd.conf.174. Duplici igitur ratione profiteor me effe ciuẽ Ticinenfem, quarũ vna eft, quia in hac vrbe publici Interpretis fungor munere Boer.decif.160. num.19. & quidem horis matutinis in prima fede. Altera eft, quia hic habitaui longiffimo tempore femper animo, quem non obfcure præme tuli, contrahendi domicilij. Suffragari etiam anti-
32 quiffima † origo familiæ meæ mihi poteft, cum multis abhinc annis, & I. C. & Decuriones familiæ meæ Bellonæ fuerint Ciues Ticinenfes, Aloyfius videlicet, Francifcus anno abhinc trecentefimo. Addo natiuitatem meam. l. ciues, C. de incolis. lib. 10. Stephan. Gratian. lib. 1. Difcept. Forenf. cap.75. Contra Sanch. d. difp. 23.Peregr.conf.126.num.9. lib.5. Licet enim in oppido Salarum territorij Ticinenfis, patre Aloyfio I. C. ibidem Prætoris munus in ipfo tamquã honorum fuorum veftibulo ob eunte, natus fim, tamen hac fubfecuta declaratione animi noftri, & habitatione, debet natiuitatis ratio haberi, ex fequentib⁹ enim, qui initio anim⁹ fuerit, colligitur. Quod fi me cafus
33 aliquis hinc † abftraxerit, vt funt res humanæ, earum omnium inconftantia, & viciffitudo (quod tamen vix puto, nam veluti trabali clauo me hic defixum tenet ciuium beneuolentia, confanguineorum nobiliffimorum coniunctio, & Excellentiffimi Senatus Mediol. ampliffima in me collata beneficia) Verum fi quid præter fpem acciderit nam, vt nunc funt res, non eft mihi de migratione cogitandum, vt olim Vlyffes in fuo illo diuturno errore crebrò Ithacam verfus fpectabat, fic ego identidem ad hanc Ciuitatem tanquam patriam meam refpiciam, in quam nunc verius redij, quam fuerim adfcitus, & cuius femper ciuis animo, non in quilinus fui. Verum duę mihi patriæ Valentia, & Ticinum, vna loci, & naturæ, altera iuris, & ci-
34 uitatis, & ideo † me Valentinũ infcripfi in meis Comment. De teftam. & De oblig. Sic, vt hac in re nõ obfcuris vtar exemplis, & parua magni, com-
35 parem M. Catoni † Tufculum, & Roma, Sic M. Tullio Arpinum, & Roma pariter fuit patria, vt fcribit idem Tullius initio libri 2. de legib⁹. Incidi poft hæc impreffa in locũ huic valdè fimilem apud Io. Coraf. libr. vn. Epift. Quæft. cap.4.

SVMMÆ.

1 *Alienationis prohibitio altera iuris communis, altera teftatoris.*
2 *Alienari res prohibita perpetuò remanet alienabilis, fi femel alienetur. Declara.*
L. Pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. declaratur.
3 *Alienari prohibita res non remanet perpetuò alienabilis, fi alienetur in perfonam permiffam, quæ ftatim illam in prohibitam transferat.*
Alienatio præfumitur fraudulenta, quę durauit modico tempore.
4 *Alienatio momentanea non habetur in confideratione, vt quis incidat in pœnam.*

De prohibitione alienationis. Cap. LXX.

1 ALIENATIONIS † prohibitio, de qua ex profeffo tractant Doct. in l. filius fam. §. diui, ff. de leg. 1. altera eft iuris communis, altera teftatoris. Ofafc. decif. 85. nu-
2 mero 14. Verum fi res prohibita alienari, femel alienetur, durat perpetuò alienabilis, l. pater. 38. §. quindecim, ff. de leg. 3. Menoc. de Arbitr. quæft. 54. numer. 25. & feq. Bart. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. Alciat. lib. 1.

lib. 1. resp. 44. num. 2. Dec. cons. 88. Alex. in l. 1. ff. de offic. eius num. 87. qui varijs modis regulam d. §. quindecim declarant. Aut enim est prohibitio realis, aut personalis. Illa est perpetua, hæc secus. & in d. §. quindecim prohibitio erat facta respectu patris tantum, non mirum, si potest quis alienare partem sibi alienatam, secus si absoluta fuisset prohibitio, & portiones illæ, quæ peruenerunt ad Caium Seium contra voluntatem testatoris, non fuerunt alienatæ, quia in colliberos poterant alienari. D. Massinius ad l. 1. C. de edendo nume. 71. vers. Nec facit. Porrò cessat prædicta

3 regula, vbi prohibitus † alienare incertum genus personarum, alienat in personam permissam, quæ statim in prohibitam eādem rem transfert, præsumimus enim tunc fuisse fraudulentam alienationem. Alex. cons. 25. lib. 2. Dec. cons. 182. num. 19. & 20. Rip. in l. si ventri, §. fin. num. 7. ff. de

4 priuileg. cred. & contra † si quid extra familiam prohibeatur alienari sub pœna, & aliquid fuerit ea conditione alienatum, vt incontinenti debeat familiæ restitui nō debetur pœna. Ang. in l. voluntas. C. de fideicom. Ann. Robert. lib. 3. Rerum iud. cap. 8. momentanea enim illa alienatio non habetur in consideratione, Menoch. de recuper. rem. 13. num. 89.

S V M M Æ.

1 *Denunciatio est facienda ipsius litis venditori vt locus sit euictioni.*

2 *Denunciatio litis non est facienda scienti, vbi adest iuramentum siue statim, siue in fine instrumenti, siue ex internallo sit adiectum, siue generaliter, siue specialiter.*

3 *L. si quis maior, C. de transact. pœna habent locum etiam si iuratum sit post instrumentum.*

4 *Iurata promissio quemq. admonet officij sui, sine interpellatione.*

5 *Iuramentum satis est adijci in fine instrumenti.*

Scienti non est facienda denunciatio.

Iuramentum interpellat.

6 *Iuramenti formula, qua contractibus adijcitur.*

7 *Generaliter omnia promittens censetur singula in specie promittere, qua continentur in genere.*

8 *Euictioni vt sit locus denuncianda est lis venditori.*

9 *Denunciatio non est iterum facienda, quando semel facta fuit, nisi tamen longum effluxerit tempus.*

De denunciatione litis facienda venditori. Cap. LXXI.

1 DEnuncianda est lis venditori, vt secuta euictione, possit agere emptor aduersus venditorem, l. emptor l. empti actio. C. de euict. Menoch. de Arbitr. cas. 224. nu. 4. Surd. decis.

2 22. num. 2. Scienti tamen litem † motam, vbi accessit iuramentum, non est facienda denunciatio. Alex. in l. 2. §. voluntatem, n. 16. ff. de solut. matrim. vbi Rip. Doct. in c. breui, De iure iur. Add. ad Bald. in l. 1. C. de peric. & commod. rei vend. num. 9. Afflict. vbi Cæs. Vrsill. decis. 49. Dec. cons. 74. Cap. decis. 106. num. 3.

Quod tamen ita est intelligēdum, quando nimirum incontinenti adiectū fuit iuramentum secus si ex interuallo. Incontinenti autem dicitur adiectum iuxta subiectam materiam, quando promissionem de defendendo statim iuramenti religione firmauit venditor, vt quia cum iuramento promiserit suscipere defensionem emptoris, eumq. defendere. Secus si generaliter in fine instrumenti sit præstitū iuramentum. Did. Couar. lib. 3. var. Resol. cap. 17. num. 5. in fine. Verum

O siue

Obs.cap.35. Sanch. De Matrim. lib. 3.Disp.23.Surd.cons.174. Duplici igitur ratione profiteor me esse ciuẽ Ticinensem, quarũ vna est, quia in hac vrbe publici Interpretis fungor munere Boer.decis.160.num.19. & quidem horis matutinis in prima sede. Altera est, quia hic habitaui longissimo tempore semper animo, quem non obscure præme tuli, contrahendi domicilij. Suffragari etiam anti-
32 quissima † origo familiæ meæ mihi potest, cum multis abhinc annis, & I. C. & Decuriones familiæ meæ Bellonæ fuerint Ciues Ticinenses, Aloysius videlicet, Franciscus anno abhinc trecentesimo. Addo natiuitatem meam. l. ciues, C. de incolis. lib. 10. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap.75. Contra Sanch. d. disp. 23. Peregr.cons.126.num.9. lib.5. Licet enim in oppido Salarum territorij Ticinensis, patre Aloysio I. C. ibidem Prætoris munus in ipso tamquã honorum suorum vestibulo obeunte, natus sim, tamen hac subsecuta declaratione animi nostri, & habitatione, debet natiuitatis ratio haberi, ex sequentibus enim, qui initio animus fuerit, colligitur. Quod si me casus
33 aliquis hinc † abstraxerit, vt sunt res humanæ, earum omnium inconstantia, & vicissitudo (quod tamen vix puto, nam veluti trabali clauo me hic defixum tenet ciuium beneuolentia, consanguineorum nobilissimorum coniunctio, & Excellentissimi Senatus Mediol. amplissima in me collata beneficia) Verum si quid præter spem acciderit nam, vt nunc sunt res, non est mihi de migratione cogitandum, vt olim Vlysses in suo illo diuturno errore crebrò Ithacam versus spectabat, sic ego identidem ad hanc Ciuitatem tanquam patriam meam respiciam, in quam nunc verius redij, quam fuerim adscitus, & cuius semper ciuis animo, non in quilibus fui. Verum duę mihi patriæ Valentia, & Ticinum, vna loci, & naturæ, altera iuris, & ci-
34 uitatis, & ideo † me Valentinũ inscripsi in meis Comment. De testam. & De oblig. Sic, vt hac in re nõ obscuris vtar exemplis, & parua magni, com-
35 parem M. Catoni † Tusculum, & Roma, Sic M. Tullio Arpinum, & Roma pariter fuit patria, vt scribit idem Tullius initio libri 2. de legibus. Incidi post hæc impressa in locũ huic valdè similem apud Io. Coras. libr. vn. Epist. Quæst. cap.4.

SVMMÆ.

1 *Alienationis prohibitio altera iuris communis, altera testatoris.*

2 *Alienari res prohibita perpetuò remanet alienabilis, si semel alienetur. Declara.*

L. Pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. declaratur.

3 *Alienari prohibita res non remanet perpetuò alienabilis, si alienetur in personam permissam, quæ statim illam in prohibitam transferat.*

Alienatio præsumitur fraudulenta, quę durauit modico tempore.

4 *Alienatio momentanea non habetur in consideratione, vt quis incidat in pœnam.*

De prohibitione alienationis. Cap. LXX.

1 ALIENATIONIS † prohibitio, de qua ex professo tractant Doct. in l. filius fam. §. diui, ff. de leg. 1. altera est iuris communis, altera testatoris. Osasc. decis. 85. nu-
2 mero 14. Verum si res prohibita alienari, semel alienetur, durat perpetuò alienabilis, l. pater. 38. §. quindecim, ff. de leg. 3. Menoc. de Arbitr. quæst. 54. numer. 25. & seq. Bart. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. Alciat. lib. 1.

lib. 1. resp. 44. num. 2. Dec. cons. 88. Alex. in l. 1. ff. de offic. eius num. 87. qui varijs modis regulam d. §. quindecim declarant. Aut enim est prohibitio realis, aut personalis. Illa est perpetua, hæc secus. & in d. §. quindecim prohibitio erat facta respectu patris tantum, non mirum, si potest quis alienare partem sibi alienatam, secus si absoluta fuisset prohibitio, & portiones illæ, quæ peruenerunt ad Caium Seium contra voluntatem testatoris, non fuerunt alienatæ, quia in col libertos poterant alienari. D. Massinius ad l. 1. C. de edendo nume. 71. vers. Nec facit. Porrò cessat prædicta
3 regula, vbi prohibitus † alienare in certum genus personarum, alienat in personam permissam, quæ statim in prohibitam eadem rem transfert, præsumimus enim tunc fuisse fraudulentam alienationem. Alex. cons. 25. lib. 2. Dec. cons. 182. num. 19. & 20. Rip. in l. si ventri, §. fin. num. 7. ff. de
4 priuileg. cred. & contra † si quid extra familiam prohibeatur alienari sub pœna, & aliquid fuerit ea conditione alienatum, vt incontinenti debeat familiæ restitui nõ debetur pœna. Ang. in l. voluntas. C. de fideicom. Ann. Robert. lib. 3. Rerum iud. cap. 8. momentanea enim illa alienatio non habetur in consideratione, Menoch. de recuper. rem. 13. num. 89.

SVMMÆ.

1 *Denunciatio est facienda ipsius litis venditori vt locus sit euictioni.*
2 *Denunciatio litis non est facienda scienti, vbi adest iuramentum siue statim, siue in fine instrumenti, siue ex internallo sit adiectum, siue generaliter, siue specialiter.*
3 *L. si quis maior, C. de transact. pœna habent locum etiam si iuratum sit post instrumentum.*
4 *Iurata promissio quemq. admonet officij sui, sine interpellatione.*
5 *Iuramentum satis est adijci in fine instrumenti.*
Scienti non est facienda denunciatio.
Iuramentum interpellat.
6 *Iuramenti formula, quæ contractibus adijcitur.*
7 *Generaliter omnia promittens censetur singula in specie promittere, quæ continentur in genere.*
8 *Euictioni vt sit locus denuncianda est lis venditori.*
9 *Denunciatio non est iterum facienda, quando semel facta fuit, nisi tamen longum effluxerit tempus.*

De denunciatione litis facienda venditori. *Cap. LXXI.*

1 DEnuncianda est lis venditori, vt secuta euictione, possit agere emptor aduersus venditorem, l. emptor l. empti actio. C. de euict. Menoch. de Arbitr. cas. 224. nu. 4. Surd. decis.
2 22. num. 2. Scienti tamen litem † motam, vbi accessit iuramentum, non est facienda denunciatio. Alex. in l. 2. §. voluntatem, n. 16. ff. de solut. matrim. vbi Rip. Doct. in c. breui, De iure iur. Add. ad Bald. in l. 1. C. de peric. & commod. rei vend. num. 9. Afflict. vbi Cæs. Vrsill. decis. 49. Dec. cons. 74. Cap. decis. 106. num. 3.

Quod tamen ita est intelligẽdum, quando nimirum incontinenti adiectũ fuit iuramentum secus si ex interuallo. Incontinenti autem dicitur adiectum iuxta subiectam materiam, quando promissionem de defendendo statim iuramenti religione firmauit venditor, vt quia cum iuramento promiserit suscipere defensionem emptoris, eumq. defendere. Secus si generaliter in fine instrumenti sit præstitũ iuramentum. Did. Couar. lib. 3. var. Resol. cap. 17. num. 5. in fine. Verum

quando nimirum nil aliud, præter sen tẽtiam expectatur. Laderch. conſ. 196. num. 1.

Delendus ex albo habetur ꝓ deleto Surd. conſ. 467. num. 22. Vide ſcripta Carpan. ad Stat. Med. c. 10. nu. 16. & 144. lib. 1. & Farinac. quæſt. 103. num. 319. & ſeq. vbi agit de occidente ban-
4 nitum proxime † rebanniendum. Sic perdendum habetur pro perdito.
5 Conditio † ſtatim defectura habetur pro defecta. Marſil. ſing. 106. Caball. reſol. crim. 65. idem efficir ſuſpicio imminẽs, quod ipſe actus. Surd. d. conſ. 367. num. 21. Ideo carcere †
6 intra breue tempus liberandus, non debet valdè arctè cuſtodiri. Menoch. de Arbitr. caſ. 305. nu. 9. Monald. cõſ. 10. lib. 2. Quamobrem reſpondit Menoch. conſ. 502. num. 35. non cenſeri eum indignum, qui adiuit hæredita-
7 tem viuentis, quem † ſciebat ob delictum breui ſecuti feriendum, vel ca-
8 pite puniendum. Et licet † aliud ſit damnum pati, aliud lucrum non facere, Tiraq. de leg. Connub. gloſſ. 2. nu. 35. tamen quandoq. damnum accipitur pro lucro ceſsãte, & maxime vbi ſpes perceptionis lucri eſt proxima. Surd. conſ. 34. nu. 52. Faciendum igi-
9 tur de † proximo habetur pro facto. Gratian. cap. 96. nu. 19. lib. 1. Foren. Diſcept. Coſt. de fact. ſcient. Inſp. 25.
10 Immo deſtinatio † habetur pro re perfecta. Surd. conſ. 195. nu. 2. Tiraq. De leg. Connub. gloſſ. 2. nu. 43. latè Gabr. videndus De præſ. lib. 1. concluſ. 12. Rodobald. Parinus. De Gabell. par.
11 2. num. 134. Ideo in legato † veſtis continetur ea, quæ nondum eſt completa, & conſuta, ſed adhuc exiſtit penes ſarcinatorem, Graſſ. in §. legatũ, quæſt. 21. Et in vniuerſum in legatis interpretandis, quidnam videlicet vo-
12 luerit ijs contineri † teſtator, potiſſimum eiuſdem ſpectamus deſtinationem. Natt. conſ. 479. num. 21. l. quod in rerum, §. ſi quis poſt teſtamẽtum, ff. de leg. 1. Menoch. lib. 4. Præſ. cap. 127. num. 31. Surd. deciſ. 241. num. 12. & ſeq. Addo Royz. deciſ. Lituan. prima nu. 206. & ſeq. qui hæc, & alia ſimilia refert.

Ratio horum, & ſimilium, quæ
13 sũt ferè infinita eſſe poteſt, quia † quę incontinenti ſequuntur actum, cenſẽ-
14 tur illi ineſſe, potentia proxima actui habetur pro actu, diſpoſita in termino, cenſentur diſpoſita in via, & ideo pro facto habetur, quod paratum eſt, vt fiat l. abeſſe, l. ſi cui, §. tamdiu. ff. ex quibus cauſis maio. Hæc faciunt ad deciſionẽ illius quæſtionis, quam ſuperioribus annis compoſui inter communes amicos ab omni lite abhorrentes, an videlicet fato functo D. Coſta ſalarium ſiue honorarium promotionis deberetur eius hæredibus, an alijs Interpretib. De qua Alciat. in l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſ. nume. 28. Sap. num. 18. Licet enim non poſſent defuncti hæredes teſtatione ſua probare ſcientiam laureandi, & eo fũgi munere, quod in conferenda laurea requiritur, tamen cum iam ſcholaſticus, viuo D. Coſta proximus eſſet laureæ, & intrà priuatos parietes ſui periculum feciſſet, ideo ſecutus æquitatem hoc honorarium hæredib. adiudicaui. Idem poſtea reperi apud Maſſinum in d. l. diem functo, num. 88. Vnde etiam infertur ad quæſtionem, de qua dixi in d. l. diem functo cum Barr. nume. 2. Alex. numer. 25. Dec. num. 19. Sanſeuer. num. 21. An
15 videlicet † Præſes tranſmittat ſalariũ ad hæredes, ſi nondum ſit ingreſſus prouinciam, nec ne. Bolog. ibidem num. 52. Maſſin. num. 106. & ſane quãdo inibi erat, vt ſtatim proficiſceretur, ſeq. ad iter factis expenſis comparauerat, ſaltem illud tranſmitti, quod pro itinere debetur.

Hæc tamen non eſſe perpetua appa

rec

ret ex congestis per Caball. d. cas. 65. Franch. decis. 111. Tiraq. d. gloss. 2. nu. 26. cum plurib. seq. Fœnut. De moment. temp. cap. 28. num. 26. & seq. Rimin. iun. in princ. n. 207. tit. Quib. alien. licet vel non, qui multipliciter declarãt prædictas regulas, & d. l.
16 pen. neq. enim semper facti † iure censetur, quod etiam statim fieri debet, Vigl. in d. §. sed & si quis num. 2. & præclare inquit Seneca epist. 85. ad Lucil. I. Quod propè est, extrà est. Et ideo multi sapientiam nondum habent, sed iam in vicinia eius constiterunt. Licenciatus igitur pro Doctore ita demum habetur, si in consequenda laurea, non longam interposuerit moram Rim. iun. d. loco. Vide agentem latiss. hac de re Odd. consil. 14. Franc. d. decis. 111. qui eum nõ habet pro Doctore, maxime vbi diù distulit coronam. Victualium appellatione non contineri messes in paleis, nec in dispositione vini comprehendi vuas tradit Surd. cons. 550. num. 13. Sic appellatione viri, & vxoris non conti-
17 neri † sponsum, & sponsam mulris argumentis, & similibus docuit Tiraq. loco citato num. 25. cum seq. nihil enim est tam proximum, quod nõ possit repentinus aliquis casus auferre.
18 Ideo fera etiam † lethaliter vulnerata, vt proxime capi possit nondum efficitur vulnerantis, nisi fuerit capta l. naturale, §. 1. ff. de adquir. rer. dominio, §. illud quæsitum Inst. de rer. diuis. Notum est illud Multa cadunt inter os, & offam, & illud

Multa cadunt inter calicem, supremaq. labra.

Non poterit igitur tamquam homi-
19 cida puniri, qui aliquem etiam † lethaliter vulnerauit, licet statim mors expectetur, tum quia posset contingere, vt non moriatur iuxta illud Cic. ad Att. lib. 9. epist. 12. Aegroto dum anima est, spes est, & alia, quæ scripsit Tiraq. loco citato, tum etiam quia ab alio posset occidi Caball. De omni genere homicid. num. 169. & nu. 340. quo casu vltimus tenetur de homicidio, l. item Mela, §. Celsus, ff. ad legem Aquil. Sed tunc ea solet ad-
20 hiberi distinctio Aut † vulnus primũ erat necessario lethale, & tenet primus vulnerans de homicidio, aut nõ erat mortiferum ex necessitate, & secus est, Farinac. cons. 100. num. 5. Et De Pœnis temper. quæst. 86. num. 49. & seq. Couar. de Homic. in clem. Si furiosus part. 2. §. 2. num. 4. vbi improbat distinctionem Zasij, an quis statim ex secundo vulnere interierit, an ex interuallo & sequitur communem opinionem, licet dubiã. gloss. & alij in l. ita vulneratus, ff. ad legem
21 Aquil. Ceterum lethale † vulnus dicitur, quando quis statim concidit, nec inde mouere se potuit, vel vbi intra breue tempus interijt. Qua de re late Farinac. dicto cons. 100. num. 14. & seq. Bardell. cons. 98. Die 3. Decembris 1621. Senatus ad remum perpetuò condemnauit quendam Gianonum nomine, qui vulnus læthale intulerat in quendam presbyterum alijs duobus vulneribus læthalibus paulo ante affectum ab incertis ex certis.
22 Insuper prædicta † regula de potentia proxima actui procedit ficte non vere, & vbi actus omnino debet incontinenti sequi, secus vbi aliter atq. aliter se potest res habere. Tiraq. loco citato nu. 26. Caball. d. cas. 65. vbi infert ad multa, & præcipuè ad eos, qui in eo sunt, vt fiãt Equites Hierosolymitani, militiæq. illi proximè adscribantur, neq. enim debent se eximere a iurisdictione iudicis laici, nisi sint creati Equites, & eius veluti militiæ sacramẽto adacti, Frãch. decis. 449. part. 3. & ꝑterea infert ad eum, qui post delictum assumpsit clericalem habitũ, ob

votum

votum præcedens, declinatq. iurisdictionem iudicis laici prætextu sacri verticis. Hæc pertinent ad illam quæstionem, de qua Fœnut. d. cap. 28. num. 17. An appellatione matrimo-
23 nij intelligi debeat † consummatum, & quid dicendum de vxore mortua in itinere, dum pergit ad maritū. Quod prodest ad quæstionem lucrandæ dotis, Andr. Gaill. d. Obs. 80. Alex. cons. 129. vol. 7. & quid de sponsa. Rimin. d. loco nu. 191. Non omit-
24 to fructus intrà † breue tempus colligendos haberi pro collectis, Fæn. ibidem numer. 17. Surd. decis. 97. num. 10. An autem censeantur inter mobilia, Vide Mantic. de coniect. lib. 9. tit. 3. num. 9. Quod tamen non procedit in fructuario, vel eius hæredibus, Caroc. De locat. part. 2. De vsufr. q. 25. & seq. Costa De rata quæst. 29. nu.
25 6. quæst. 87. numero 13. nec † enim hæredes fructuarij lucrantur fructus proxime colligendos, sed tantum, collectos, cum tamen aliud dicendū sit de fructibus præsidij dotalis, qui diuiduntur pro rata temporis inter maritum, & vxorem, vel hæredes, iuxta l. diuortio, ff. sol. matrim. cuius variæ afferuntur expositiones, Duar. lib. 1. Disp. anni. c. fin. Coras. lib. 5. Miscell. capit. 7. Fab. lib. 1. coniect. c. 13. Anton. Mercat. in notat. ad Animad. Robert. lib. 2. cap. 7. 8. Sic etiam fructus beneficiorum diuiduntur in-
26 ter hæredes beneficiarij † mortui, vel resignantis, & successorem, Vsufructuarius percipit etiam pendentes tempore mortis, Borgnin. de vsufr. num. 93. An autem fiat pensionis solu
27 tio pro rata temporis, an pro † rata fructuum collectorum anceps est quæstio, cum vtrinq. afferantur solidissima argumenta, grauissimorum virorū auctoritates. & Rotę Rom. decisiones. Cæuall. in suo tract. cōmu. contra commu. q. 561. Cost. De rata quæst. 10. & 29. Kond. cons. 75. vol. 2. Coram Orano facta fuit decisio die Lunæ. 9. Martij. 1592. Vid. Valenz. cōs. 43. Cost. De Remed. Subsid. rem. 106. illat. 8. M. Ant. resol. li. 1. Guttier. li. 1. Canonic. Quæst. cap. 33. & nunc Romæ recipitur ea opinio, vt diuidantur pro rata fructuum collectorum post Clementem VIII. Summum Pontificem. Verum vbi contingunt huiusmodi quæstiones, de quibus D. Ansossius in resp. De Red. eccle. soleo partibus suadere, vt à litibus desistant, & rem inter se amicè transigant, vt factum est, respectu fructuum inter hæredem Prępositi S. Michaelis, & successorem in beneficio opera I. C. D. Rodobaldi Parini, & I. C. legum Interpretis Hippolyti Mili, & mea, & respectu pensionis opera D. Præpositi S. Iuventij, D. Ludouici Somaschi I. C. & mea inter D. I. C. Antonium Franciscum Stancum Sanctissimę Trinitatis Præpositum, & D. Canonicū Michaelem Gattum. Por-
28 ro † circa fideicommissarium, & hęredem latè tractat Cardinalis Mātic. De coniect. tit. 10. lib. 7. Fab. libr. 7. Coniect. c. 3. & 4. Fachin. lib. 12. ca. 67. Peregr. de fideicomm. arti. 49. Doctor. in l. centurio, ff. de vulg. & in l. in fideicommissaria, ff. ad Trebell. Marisc. lib. 1. var. Resol. c. 25. in l. precibus. C. de impub. vbi Mass. nu. 232. & Coras. num. 84. quatuor tradit reg. Sed ille casus huc spectat quando agitur de fructibus, satis per testatorem, maturis, & proximis collectioni, nam illi pro natis habentur, & ideo augēt hæreditatem, cum pars rei sint, Coras. d. loco. n. 87. veniuntque in restitutione, l. in lege Falcidia. 9. ff. ad legem Falcid. Menoch. de Arbitr. cas. 256. num. 4. Qua de re Peregr. d. art. 49. numero 16. & seq. vbi expendi t d. l. in lege Falcidia, qui ait gloss. & communiter Doct. subintelligere in

d. l.

d.l.verbum maxime. quasi idem sit di cendum de immaturis,cum & illi augeant hæreditatem. Quod tamen videtur durum,cum nõ temere fiat mẽtio de fructib.maturis in d.l.& alij nõ maturi non hæreditati,sed rebus ipsis acceptò referãtur, d.l.in fideicommissaria. Ego igitur ita obiter statuerem, si agitur de Falcidia, tunc procedit d. l.in lege Falcidia, in qua cõsideratur æstimatio hæreditatis tempore mortis testatoris Mantic. d. tit.10. nume. 14.& ita I.C.se restrinxit expresse ad fructus maturos in lege Falcidia ob ea verba, In lege Falcidia placuit &c. quamquam idem dici potest de restitutione fideicommissi; cũ fructus pendentes idest maturi, sint pars fundi, & reddant hæreditatem pretiosiorẽ, & ideo ratio d.l.in lege Falcidia, procedit etiam in restitutione fideicommissi, Peregr.d.art.49.num.16. Addo Fabrũ De error. Prag.Decad. 11. err. 3.Quo casu ita placet distinguere iuxta Mantic.& Peregr. Aut fideicõmissum est purum,& fructus maturi sati à testatore sunt restituendi,quasi testator voluerit hæreditatem eo modo, quo reperitur tempore mortis, & ita pretiosam restitui,aut est in diem,vel conditionales,& secus est,nam censetur hæres eos percepisse tamquam ex re propria, & ideo nõ restituit, Surd. cons.291.num.6. & 9. Verum & hoc †
29 casu fructus pendentes sunt restituẽdi,nam tunc augent hæreditatem, si non tamquam fructus, at tamquam pars fundi,& eam reddunt pretiosiorem. Faber d.loco,sed communis opinio videtur sequi prædictam distinctionem.

Opportune hoc loco illud testari omnibus volui,cuius recordatione ipse recreor,simul,& dolore eo afficior, quem nulla vnquã dies poterit exhau-
30 rire: patrem meum † verba hæc voluisse inscribi suo sepulchro, nimirũ.

IVRISCONSVLTO. ALOYSIO.
BELLONO TRIVM. IVRIS-
CONSVLTORVM PA-
TRI

Etenim ego cum fratre Fabio, Deus bone, quo iuuene, quam erudito,quĩ benè Græcis, & latinis litteris instructo fueram renunciatus I. C. frater alius Io. Stephanus natu minor, Fabij virtuti æmulus, post quintum studiorum suorum annum, inibi iam erat, vt eadem iurisprudentiæ laurea insigniretur. Verum immatura morte vna cum eo præreptus familiam nostram,& parentem ipsũ, tunc superstitem in maximos coniecit luctus. Curaui nihilominus, vt verba illa parentis carissimi sepulchro inciderentur,neq. enim ambigimus,quin Iurisconsulti nomen aliquo pacto illi possit conuenire,qui eo honore se dignum reddiderat, quiq. proximè dignitatem illam erat consecuturus. Visitur hoc epitaphium Forofuluij, siue Valentię ad Padum,ex quo oppido celeberrimo antiquam trahimus originem. Nunc ciuem me esse profiteor Ticinensem, huc enim sedem meam transtuli, domiciliumq. hic contraxi per habitationem longissimi temporis,videlicet 30.annorum cum patre, fratribus, deinde vxore, & filijs. Id autem sæpenumero è re nata testatus sum,iuuatq.idipsum nunc publicis cõsecrare monumentis, vt huius rei perpetua extet memoria,neq. quisquam putet me studiorũ, vel publici muneris causa huc migrasse, cum eo huc omnes venerimus consilio,vt hæc nobis, & posteris nostris, quibus omnia secunda D. O. M. precor perpetua sit sedes,& patria. Multis enim modis di-
31 citur quis cõtrahere domicilium, de quibus latiss.Menoch. De arbitr. cas. 86. vbi initio ait tribus modis id contingere, natura, legis dispositione,& animo incolæ. Andr.Gaill.lib.2. Obs. cap.

Obs. cap. 35. Sanch. De Matrim. lib. 3. Disp. 23. Surd. cons. 174. Duplici igitur ratione profiteor me esse ciuē Ticinensem, quarū vna est, quia in hac vrbe publici Interpretis fungor munere Boer. decis. 160. num. 19. & quidem horis matutinis in prima sede. Altera est, quia hic habitaui longissimo tempore semper animo, quem non obscure præme tuli, contrahendi domicilij. Suffragari etiam anti-
32 quissima † origo familiæ meæ mihi potest, cum multis abhinc annis, & I. C. & Decuriones familiæ meæ Bellonæ fuerint Ciues Ticinenses, Aloysius videlicet, Franciscus anno abhinc trecentesimo. Addo natiuitatem meam. l. ciues, C. de incolis. lib. 10. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 75. Contra Sanch. d. disp. 23. Peregr. cons. 126. num. 9. lib. 5. Licet enim in oppido Salarum territorij Ticinensis, patre Aloysio I. C. ibidem Prætoris munus in ipso tamquā honorum suorum vestibulo obeunte, natus sim, tamen hac subsecuta declaratione animi nostri, & habitatione, debet natiuitatis ratio haberi, ex sequentib⁹ enim, qui initio anim⁹ fuerit, colligitur. Quod si me casus
33 aliquis hinc † abstraxerit, vt sunt res humanæ, earum omnium inconstantia, & vicissitudo (quod tamen vix puto, nam veluti trabali clauo me hic defixum tenet ciuium beneuolentia, consanguineorum nobilissimorum coniunctio, & Excellentissimi Senatus Mediol. amplissima in me collata beneficia) Verum si quid præter spem acciderit nam, vt nunc sunt res, non est mihi de migratione cogitandum, vt olim Vlysses in suo illo diuturno errore crebrò Ithacam versus spectabat, sic ego identidem ad hanc Ciuitatem tanquam patriam meam respiciam, in quam nunc verius redij, quam fuerim adscitus, & cuius semper ciuis animo, non inquilinus fui. Verum duę mihi patriæ Valentia, & Ticinum, vna loci, & naturæ, altera iuris, & ci-
34 uitatis, & ideo † me Valentinū inscripsi in meis Comment. De testam. & De oblig. Sic, vt hac in re nō obscuris vtar exemplis, & parua magni, com-
35 parem M. Catoni † Tusculum, & Roma, Sic M. Tullio Arpinum, & Roma pariter fuit patria, vt scribit idem Tullius initio libri 2. de legib⁹. Incidi post hæc impressa in locū huic valdè similem apud Io. Coras. libr. vn. Epist. Quæst. cap. 4.

SVMMÆ.

1 *Alienationis prohibitio altera iuris communis, altera testatoris.*

2 *Alienari res prohibita perpetuò remanet alienabilis, si semel alienetur. Declara.*

L. Pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. declaratur.

3 *Alienari prohibita res non remanet perpetuò alienabilis, si alienetur in personam permissam, quæ statim illam in prohibitam transferat.*

Alienatio præsumitur fraudulenta, quę durauit modico tempore.

4 *Alienatio momentanea non habetur in consideratione, vt quis incidat in pœnam.*

De prohibitione alienationis.
Cap. LXX.

1 ALIENATIONIS † prohibitio, de qua ex professo tractant Doct. in l. filius fam. §. diui, ff. de leg. 1. altera est iuris communis, altera testatoris. Osasc. decis. 85. nu-
2 mero 14. Verum si res prohibita alienari, semel alienetur, durat perpetuò alienabilis, l. pater. 38. §. quindecim, ff. de leg. 3. Menoc. de Arbitr. quæst. 54. numer. 25. & seq. Bart. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. Alciat. lib. 1.

lib. 1. resp. 44. num. 2. Dec. conf. 88. Alex. in l. 1. ff. de offic. eius num. 87. qui varijs modis regulam d. §. quindecim declarant. Aut enim est prohibitio realis, aut personalis. Illa est perpetua, hæc secus. & in d. §. quindecim prohibitio erat facta respectu patris tantum, non mirum, si potest quis alienare partem sibi alienatam, secus si absoluta fuisset prohibitio, & portiones illæ, quæ peruenerunt ad Caium Seium contra voluntatem testatoris, non fuerunt alienatæ, quia in col libertos poterant alienari. D. Massinius ad l. 1. C. de edendo nume. 71. vers. Nec facit. Porrò cessat prædicta

3 regula, vbi prohibitus † alienare incertum genus personarum, alienat in personam permissam, quæ statim in prohibitam eãdem rem transfert, præsumimus enim tunc fuisse fraudulentam alienationem. Alex. conf. 25. lib. 2. Dec. conf. 182. num. 19. & 20. Rip. in l. si ventri, §. fin. num. 7. ff. de

4 priuileg. cred. & contra † si quid extra familiam prohibeatur alienari sub pœna, & aliquid fuerit ea conditione alienatum, vt incontinenti debeat familiæ restitui nõ debetur pœna. Ang. in l. voluntas. C. de fideicom. Ann. Robert. lib. 3. Rerum iud. cap. 8. momentanea enim illa alienatio non habetur in consideratione, Menoch. de recuper. rem. 13. num. 89.

SVMMÆ.

1. ***Denunciatio est facienda ipsius litis venditori vt locus sit euictioni.***
2. ***Denunciatio litis non est facienda scienti, vbi adest iuramentum siue statim, siue in fine instrumenti, siue ex interuallo sit adiectum, siue generaliter, siue specialiter.***
3. ***L. si quis maior, C. de transact. pœna habent locum etiam si iuratum sit post in strumentum.***
4. ***Iurata promissio quemq. admonet officij sui, sine interpellatione.***
5. ***Iuramentum satis est adijci in fine instrumenti.***

Scienti non est facienda denunciatio.
Iuramentum interpellat.

6. ***Iuramenti formula, qua contractibus adijcitur.***
7. ***Generaliter omnia promittens censetur singula in specie promittere, quæ continentur in genere.***
8. ***Euictioni vt sit locus denuncianda est lis venditori.***
9. ***Denunciatio non est iterum facienda, quando semel facta fuit, nisi tamen longum effluxerit tempus.***

De denunciatione litis facienda venditori. *Cap. LXXI.*

1 DEnuncianda est lis venditori, vt secuta euictione, possit agere emptor aduersus venditorem, l. emptor l. empti actio. C. de euict. Menoch. de Arbitr. cas. 224. nu. 4. Surd. decis.

2 22. num. 2. Scienti tamen litem † motam, vbi accessit iuramentum, non est facienda denunciatio. Alex. in l. 2. §. voluntatem, n. 16. ff. de solut. matrim. vbi Rip. Doct. in c. breui, De iure iur. Add. ad Bald. in l. 1. C. de peric. & commod. rei vend. num. 9. Afflict. vbi Cæs. Vrsill. decis. 49. Dec. conf. 74. Cap. decis. 106. num. 3.

Quod tamen ita est intelligẽdum, quando nimirum incontinenti adiectũ fuit iuramentum secus si ex interuallo. Incontinenti autem dicitur adiectum iuxta subiectam materiam, quando promissionem de defendendo statim iuramenti religione firmauit venditor, vt quia cum iuramento promiserit suscipere defensionem emptoris, eumq. defendere. Secus si generaliter in fine instrumenti sit præstitũ iuramentum. Did. Couar. lib. 3. var. Resol. cap. 17. num. 5. in fine. Verum

siue incontinenti, siue in fine instrumenti sit iuratum, creditum est non esse opus aliqua denunciatione. Im-
3 mo & in casu † l. si quis maior, C. de transact. pœnæ illius legis habebunt locum, licet post instrumentum sit iuratum. Cæs. Barz. decis. 16. num. 21. & seq. Vlterius est aduertendum Couar. d. loco non constituere in eo aliquod fundamentum, an incontinenti, an ex interuallo sit iuratum, sed an in specie, an in genere, vt etiam aduertit Barz. d. decis. 16. num. 24. Immo vero alij contrariam sequuntur distinctionem, videlicet. Aut quis incontinenti, & eodem tempore se obligat, & iurat, aut post obligationem. Priore casu est denunciatio facienda, altero secus, quasi non possit quis se obligare, & iurare eodem tempore, & maior vis sit in iuramento adiecto ex interuallo, vt dicitur de actu repetito, & geminato. Quamobrem non erit interpellandus debitor, qui iurauit soluere post obligationem, vbi scit creditorem egere pecunia credita. Sadolet. ad l. quod te ff. si cert. pet. nu. 86. Sed siue statim, siue ex interuallo, siue in specie siue in genere iuratũ sit, obtinebit, quòd dixi, nimirum scienti non esse denunciandam molestiam, vt liti adsistat emptoremq. defendat, sua enim quemq. promissio iurata ad-
4 monet † officij, & obligationis suæ. Barz. d. decis. 16. n. 24. & ideò si quis dicat se maiorem, & tãquam maior contrahat, deinde in fine iuret iuxta formulam consuetam perinde erit, ac si
5 in specie † iurasset, iuxta eundem Barz. Nõ est opus igitur denunciatione ei, qui certus est. c. cũ qui certus. de reg. iur. lib. 6. Neq. dicatur denunciationé requiri, vt denunciatus quid faciat, idest defendat. Franc. decis. 523. num. 6. nam iuramentum interpositum videtur venditorem interpellare ad faciendum. §. licet si de feudo defuncti. Fachin. lib. 2. Controu. iur. cap. 35. Formula autem consueta iura-
6 menti solet esse hæc † videlicet, Iurantes prædicta esse vera &c. & attendere, & obseruare &c. quæ continet assertorium, & promissorium iuramen-
7 tum. Qui igitur generaliter † promittit omnia, & singula prædicta seruare perinde debet teneri, ac si singulis præcedentibus obligationibus specialis iuramenti vinculum adiecisset, neq. enim hoc casu forma quædam iuramenti requiritur. Giurb. decis. 45. num. 8. de claus. Iurantes &c. Quod †
8 si emptor denunciauerit litem motã venditori, vt regulariter tenetur facere Mynsing. lib. Sing. obs. cent. 1. cap. 56. num. 4. Fachin. d. lib. 2. Contr. iur. cap. 34. & dixi cap. 56. nume. 8. & postea elapso longo tempore mo-
9 ueatur eadem † lis, crediderim noua opus esse denunciatione, argumento eorum, quæ tradit Gall. conf. 81. nu. 22. quasi prioris denunciationis vis euanuerit. Vide quæ dixi cap. 33. De obreptione, & subreptione.

SVMMÆ.

1 *Retractus legibus municipalibus conceditur consanguineis.*
Retractus quid.
2 *Pacto redimendi durante quis præferendus consanguineusne retrahens, an venditor, & num. seq.*
3 *Venditor præfertur consanguineo retrahenti, vbi durat pactum redimendi in continenti adiectum, & num. 4.*
4 *Prorogatio nocet tantum prorogantibus.*

De Retractu. Cap. LXXII.

1 Legibus municipalibus † passim conceditur consanguineis retractus vt videlicet, possint rem à propinquo venditam sibi eodem pretio ha-
2 bere. Sed quæstio est, † si duret pactum

ctum concessum ad redimendum, vter præferatur consanguineusue iure retractus, an vero venditor allegans pactum redimendi. In hac quæstione sic placet distinguere. Aut pactum redimendi incontinenti est adiectum
3 venditioni, & præfertur † venditor, aut ex interuallo, & secus est, & ideo nec possunt contrahentes prorogare
4 pacti tempus, ea enim prorogatio † ipsis tantum nocet prorogantibus, non autem consanguineo, cui facta alienatione ius quæsitum fuit. In hanc sententiam discessit post longam disputationem, & plura vtrinq. allegata similia. Tiraq. de retract. Conuen. §.1. gloss.5. num.1. cum seq. & gloss.7. num.23. & 37. Matisc. lib.1. Var. Resol. cap.5. num. fin. Mantic. de Tacit. & ambig. Conuent. lib.4. tit.32. num. 41. & seq. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. cap. 142. num. 33.

SVMMÆ.

1 *Mora solet purgari.*
2 *Mora quid sit.*
L. Mora, ff. De vsuris, l. omnis diffinitio, ff. de reg. iur. quomodo accipiende.
3 *Deffinitio in iure periculosa.*
Ciceronis locus.
Deffinitio qualis esse debeat.
4 *Mora purgatio quid.*
5 *Mora purganda statim.*
6 *Moram purgat elapso tempore præfinito constituens se in carcere.*
7 *Ad carcerem rediens statim, moram purgat.*
in Mora modici temporis non est damnum, vel saltem leue.
8 *Mora breuis non est mora.*
9 *Morosus non dicitur, qui statim offert probationes.*
10 *a Iuramento absolutio nō concedenda post moram, nisi sit modica.*
11 *Emphyteuta celeri satisfactione purgat moram, etiam si sit ecclesia.*
12 *Locator purgat moram.*
13 *Vassallus purgat moram, qui non petijt inuestituram.*
Dictio, Intra, Post, Proximus, quid significet.
14 *Mora purgatur in casu l. 1. C. de donat. quæ sub modo.*
15 *Maritus qui non præstitit vxori alimenta, nec medicos adhibuit ægrotæ, moram purgat.*
16 *Mora etiam in faciendo consistens purgatur.*
16 *Emphyteuta alienans sine consensu domini an purget moram.*
18 *Pœna committitur, vbi quid durat.*
Feudum alienatum an statim possit recuperari.
19 *in Mora purganda incontinenti, vel ex internallo plurimum arbitrio iudicis relinquitur.*
20 *Mora non purgatur in multis casibus.*
21 *Mora non purgatur vbi contrahentes volunt post certum tempus dissolui contractum. Item vbi quis appellauit a sententia arbitrorum.*
22 *Pœnitentia est sera, vbi pęna fuit commissa.*
23 *Alienatū mancipium, licet redimatur, tamen erit locus pęnæ iam commissę ob alienationem.*
24 *Depositarius vendens, & redimens antenetur de interitu rei sine dolo.*
L. 1. §. si rem depositam, ff. dep. declarata per Dec. & alios.
25 *Mora non purgatur in facto momentaneo, sed in successiuis etiam in delictis.*
26 *Mora non purgatur in adquirendo lucro.*
27 *Debitor, qui scit rem breui tempore perituram, tenetur id denunciare creditori.*
28 *Denunciatio consumptionis successiua est facienda non momentanea.*
29 *Interpellatus non statim constituitur in mora.*

De purgatione moræ. Cap. LXXIII.

1 CONtracta mora † solet purgari. Qua de re Bart. & alij in l. & si post tres, ff. si quis caut. in l. si insulã. ff. de verb. oblig. Afflict. decis. 187. Menoch. de Arbitr. cas. 8. n. 6. Coras. li. 2. Miscell. cap. 6. Dec. cons. 452. Andr. Gaill. lib. 1. Pract. Obser. cap. 86. & li. 2. cap. 19. num. 11. Hond. cons. 34. nu. 87. & seq. lib. 2. Marisc. vberrime hac tota de re tractat, distinctis nonnullis speciebus lib. 2. Var. Resol. cap. 124.

2 Est autem mora † nil aliud, quam debiti soluendi, vel crediti recipiendi a iure improbata, & punita dilatio. Doct. in l. quod te, ff. si cert. pet. Coras. d. lib. 2. cap. 6. nu. 1. vbi modo prædicto ait moram posse diffiniri, & l. mora, ff. de vsuris aliter accipit, ac vulgo Interpretes, quamquam doctissimus Budæus hac in re assensum sustinet. Ego in Scholis sæpe docui, quo pacto accipi debeat l. omnis diffinitio, ff. de

3 reg. iur. iuxta quam intelligi † potest d. l. mora, quamquam dici potest periculosam esse omnem diffinitionem, siue descriptionem, iuxta Dialecticos, vt videre est apud M. Tullium de Oratore, cuius hæc sunt uerba. Alia est enim, cum inter doctos homines, de ijs ipsis rebus, quæ uersantur in artibus, disputatur, verborum diffinitio, vt cũ quæritur, quid sit ars, quid sit lex, quid sit Ciuitas. In quibus hoc præcipit ratio, atq. doctrina, vt vis eius rei, quã diffinias, sic exprimatur, vt neq. absit quidquam, neque supersit. Neq. enim manca, aut redundans esse debet diffinitio, sed rei diffinitæ æqualis. Postea idem Cic. subiecit. Etenim diffinitio primũ reprehenso verbo vno, aut addito, aut dempto sæpe extorquetur è manibus. Hæc nunc dicta sit obiter. Mora igitur purgatur, idest, culpa, ex

4 mora contracta sic eluitur, ut omnis eius pœna uitetur, l. si Stichum. 8. l. quoties. 14. ff. de nouat. In hac autẽ purgatione potissimum se ostendit uis actus incontinenti secuti. Si enim,

5 qui moram † contraxit, statim satisfaciat creditori, vel aliter impleat ea, quæ præstare tenebatur, purgatur mora. l. si ità quis. §. Seia, ff. de verb. oblig. vbi Doct. & in d. l. si insulam. num. 9. cap. potuit. De locat. Thes. decis. 77. n. 3. qui infert ad eũ, cui infrà octo dies

6 concessa fuit purgatio † moræ, cum die præstituta non constituisset se in carcere, & ad effugientem è carcere, †

7 quem, si modo redeat intrà modicum tempus, non ordinaria, sed leuiori pœna coercendum esse tradit Grill. de Relaxat. carcerat. §. nunc videndum. nu. 11. & dixi sup. ca. 34. De fuga. Neq. enim damnum est, vel saltẽ leue est in mora modici tẽporis, l. si debitori, ff. de iud. hancq. iustã interpretationẽ, ne riuulos consectemur, cum fontes videamus, probat I. C. in l. sed & si alia, ff. de const. pecun. l. diuus, ff. de restit. in integrũ, l. 1. §. itẽ si ita, ff. ad leg. Falcid. Io. Petr. Bimius cons. 116. nu.

8 21. lib. 2. Immo breuis mora nõ est † mora Morot. resp. 35. n. 29. Surd. cõs. 558. nu. 11. & seq. Alb. cons. 320. Neq.

9 dicitur † morosus qui probarionẽ exceptionis offert incõtinẽti. Carol. Bardell. cons. 18. num. 17. Et licet absolu-

10 tio a † iuramento sit inutilis post contractam moram, tamen secus est, vbi modicum effluxit tempus. Cost. De re integr. Distinct. 93. numero. 12.

11 Quamobrem † emphyteuta, qui cessauit in solutione canonis, potest modico interposito tẽpore soluere, moráq. purgare, Gabr. cons. 75. num. 8. lib. 2. Maluas. cons. 101. Gratian. decis. March. 49. Caroc. decis. 9. etiam si sit emphyteuta ecclesiæ. Valasc. De iure emph. quæst. 5. num. 12. Gabr. cons. 66. num. 46. lib. 2. Put. decis. 66. nume. 3. part. 3. Vide M. Anton. resol. 61. li. primo. Magon. decis. Florẽt. 61. Cost.

De

De re integra. Distinct. 69. & D. Rata quæst. 6. & Distinct. 86. nume. 10.
12 De re integr. vbi air locatorem † purgare moram incontinenti. Sed tunc requiritur solutio cum effectu. Gratian. Discept. Forens. 515. nu. 17. & 22. Sic etiam purgatur mora intrà breue tẽpus à vassallo, qui inuestiturã intrà
13 † annũ, & diẽ non petijt. Surd. decis. 342. n. 24. Men. cõs. 1133. quẽ vide cõs. 1274. n. 29. cũ seq. Thes. quęst. Forens. 23. li. 1. Et q intrà 30. dies tenetur soluere, post eos ẽt potest soluere statim. Ant. Gam. decis. 211. nu. 2. licet dictio intrà includat tantum sua extrema, & cætera excludat Steph. Gratian. libro secundo, Discept. Forens. cap. 301. vbi num. 19. & seq. agit de dictione, Post, & Proximus, illa infert consumptam dilationem, hæc temporis designat extremitatem. Laderch. cons. 209. num. 3. item Post, significat temporis interuallum pendens à futuro, & incerto, Men. cons. 413. num. 57.
14 Sic etiam purgatur mora † in casu, l. 1. C. de donat. quæ sub modo, ubi videlicet quis non præstat alimenta, Did. Couar. lib. 1. Var. Resol. cap. 14. numer. 16. Sed tunc tria requirit Bald. cons. 250. lib. 3. Sic intra breue tempus purgatur mora a marito qui
15 † alimenta vxori non præstitit, ægrotæque medicos non adhibuit. Alex. cons. 123. lib. 7. num. 5. Surd. de ali. tit. 4. q. 5. Immo vero etiam purgatur mora, quæ dicitur in faciendo consi-
16 stere, licet † ea non sit vera mora, veluti si emphyteuta alienet inscio domino, si enim statim rem alienatam re-
17 cuperet, † euitat pœnam commissi. Menoch. De Arbitr. cas. 7. Morot. resp. 93. num. 25. Ann. Robert. lib. 3. Rer. iud. cap. 8. saltem ex æquitate canonica. Valasc. consult. 82. num. 23. Andr. de Florent. in sua Apolog. num. 320. vt etiam dixi cap. 81. De possess. & vsucap. interrumpt. licet dubium sit apud Ias. in l. cum dubitabatur, numer. 134. C. de iure emphy. Alb. cons. 526. numero octauo, Maris. libr. 1. Var. Resol. cap. 5. vbi agit de alienatione facta simpliciter, sine pacto redimendi.
18 Solet enim lex † vt pœna committatur spectare, id quod durat, non quod fit momento. Quod multis similibus comprobatum videas apud Ann. Robert. d. cap. 8. & apud Thes. Quæst. Forens. 53. libro primo, numero tertio, vbi agit de feudo alienato statim recuperato. Intrigl. De Feud. cent. 1. quæst. 12. numer. 27. & cent. 2. art. 5. num. 326. Verum cum in hac pur-
19 gatione moræ, an videlicet † facta sit incontinenti, necne trahantur Doctores in diuersas sententias, existimantibus nonnullis eam non posse concedi post litem contestatam, alijs verò eius beneficium porrigentibus, vsq. ad sententiam Accurs. & alij in d. §. Seia. Afflict. vbi Cæs. Vrsill. decis. 174. Stephan. Forcat. in suo tract. De mora part. 3. num. 13. Petr. Loriot. De mora. Menoch. cons. 1133. numer. 15. Caroc. d. decis. 9. numer. 13. ideo placet eorum sententia, qui rem totam arbitrio iudicis permittunt, glos. in c. potuit. De locat. Rip. in d. l. si insulam. num. 35. vbi Alciat. num. 15. & alij à Men. allegati d. cas. 7. & cons. 543. numer. 1. Magon. decis. Luc. 35. num. 1. Statuet igitur prudens iudex, considerata qualitate rei, temporis, & personarum, modicum tempus arbitrio suo diffiniendum, non debere adeo obesse in mora constituto, quin possit cum alterius nil, vel parũ intersit, contractam moram purgare. Gabr. cons. 69. num. 45. lib. 2. cons. 66. nu. 62. Surd. d. cons. 558. n. 15. Cost. d. distinct. 86. n. 10. Verum non est hoc perpetuum, nã sunt
20 multi casus, in quibus mora nõ pōt † purgari, de quibus latè citati Docto-

res exempli gratiâ non purgatur mo-
21 ra, vbi contrahentes † volunt dissolui cõtractum post certum tempus. Put. d. decis. 66. part. 3. ex secutione enim facta non purgatur mora, Marisc. d. cap. 124. num. 18. & seq. Lapso termino ad redimendum mora non purgatur. Sol. ad Const. Sab. De Pact. inter empt. gloss. vn. part. 1. num. 43. In conditionibus nõ purgatur Surd. cons. 157. num. 19. Vid. Andr. de Florent. in d. Apol. num. 374. & nu. 844. Vid. Gratian. d. decis. 49. Mora etiam non purgatur, nec pœnitentię est locus, vbi quis appellauit a sententia arbitrorum, neglecta pœna adiecta non obtemperanti illorum sententiæ, licet postea declarauerit se velle illi stare. Quod multis similibus comprobat, Ann. Robert. d. c. 8. Sera
22 enim est pœnitentia, vbi pœna est semel commissa. Non absimili ratione, si mancipium fuerit alienatum ea lege, ne venderetur, adiecta pœna alie-
23 nationi, licet alienatum mancipium statim redimatur, tamen semel commissa pœna debetur, iuxta tradita in l. si duobus, §. vendidi, ff. de diuers.
24 temp. præscript. Sic depositarius rem vendens, & postea redimens, tenetur vbi res perierit sine dolo, quia semel dolum fecit, l. si à me. ff. ad legem Falcid. lib. 1. §. si rem deposita, ff. dep. De quo. §. Dec. in l. quod te, ff. si cert. pet. num. 11. vbi Rip. num. 6. Alciat. num. 4. Bolog. num. 18. August. Morla in præmiss. eiusdem tit. nume. 37. Morot. d. resp. 93. vbi agit de re alienata, vel sublocata contra pactum licet statim purgata mora. In facto ita-
25 que momentaneo † non solet admitti moræ purgatio, secus in successiuo, Mariscot. d. c. 124. num 1. & seq. ac etiam in delictis admittitur Menoch. de recuper. rem. 9. num. 146. nec ad-
26 mittitur † quoad acquirendum, & captandum lucrum. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. c. 301. nu.
27 12. & 33. Addo † quoad moram, licet eam non incurrerit debitor, tamẽ si scit rem breui tempore esse perituram, idq. non significet creditori, reus erit huius culpæ. Alb. cons. 182. nu.
28 31. vbi probat eam † consumptionẽ, quæ tractum habet successiuum, neq. momento temporis fit, esse denuncian-
29 dam, & licet † interpellatio constituat aliquem in mora, tamen non statim id efficit, Menoch. de Arbitr. cas. 36.

SVMMÆ.

1 *Venditionibus solent adijci pacta reuendendi.*

2 *Pactum reuendendi an impediat dominij translationem. Tres in hac quæstione recensentur opiniones. Sed distingue, & num. 3.*

Possessionis translatio quibuscunq. verbis non censetur prohibita.

3 *Dominij translatio verbis directis impeditur.*

4 *Verba directa, & obliqua in pactis quæ.*

5 *Venditor virtute pacti de reuendendo agit personali contra emptorem; qui rẽ in alios transtulit, non autem reali cõtra tertios. Excipe nonnullos casus.*

6 *Pacta de reuendendo consuli solet venditori, ne possit res vendita alienari in tertium, & quomodo.*

Pacto resolutiua contractus, si adijciantur statim.

Pacta afficiunt tertios possess.

Pactum, quando dicatur adiectum statim.

Hypotheca nexus impositus durante pacto redimendus an soluatur facta redẽptione.

7 *Pactum redimendi, de quo cõuenit in capitulis an censeatur repetitũ in instrumento venditionis.*

Contractus emptionis cum pacto redimẽdi inter immobilia censetur.

Emptor Sylua cum pacto reuendendi non potest eam intempestiue cadere.

De

De pacto reuendendi. Cap. LXXIV.

1 Venditionibus † solent passim apponi pacta reuendendi. Verum emptores quandoq. aut dolo agẽtes, aut quia post emptionem pecunia egent, alijs res emptas vendunt, nondum elapso tempore redimendi primo venditori concesso. Quæstio est igitur satis difficilis, & iuris valde ambi-
2 gui. An † eiusmodi pactum impediat, quominus dominum transeat in emptorem. Crauet. cons. 201. nume. 1. & seq. Cæs. Vrsill. ad decis. Afflict. 163. Boer. decis. 182. Menoch. cons. 63. in princ. Morot. resp. 59. num. 10. Andr. Gaill. lib. 2. Obser. cap. 16. Mynsing. cent. 6. Obser. 70. Natt. cons. 531. nu. 2. Paul. de Montepic. cons. 76. in primo dubio, Franc. decis. 355. Tres opiniones recenset Andr. Fachin. libr. 2. Contr. ca. 15. qui in eam inclinat, quã sequitur Castr. in l. si à te. C. de pactis inter empt. & vend. vt nimirum possessionis translatio non censeatur quibuscunq. verbis inhibita. Ioseph. Sess. dec. Arag. 17. num. 13. & 21. dominij autem translatio inhibita censeatur,
3 † & dominium ad venditorem secuta redemptione reuertatur, ita vt possit rem venditam à tertio possessore vindicare, vbi pactum sit conceptum verbis directis, quibus nimirum venditio pro infecta habeatur, ac resoluta, cuiusmodi sunt illa, vt si debitor solueret pecuniam precij emptori, liceret ei recipere rem suam, l. si cum venderet, ff. de pignorat. act. secus si verbis obliquis. Hieronym. Gabr. cõs. 66. num. 5. lib. 1. Cagnol. in l. 2. C. de pactis inter empt. num. 133. Magon. decis. Florent. 105. num. 2. vbi alios recenset, licet decis. Luc. 80. nu. 2. sibi magis placere dicat opinionem contrariam, quæ fuit ipsius Castr. in d. l. si cum venderet, quam latè refellit Andr. de Florent. in sua Apolog. à nu. 509. vsq. ad num. 582. Sed communis videtur esse iam allata opinio distinguentium inter verbis directis conceptum pactum, & obliquis. Surd. latè
4 consil. 331. nu. 43. vbi ait ea esse † verba directa, quæ directio resoluunt contractum, vt pactum legis commissoriæ videlicet, Res sit inempta, & similia, obliqua autem, vt Reuertatur res, vel restituatur. Quamobrem vbi verbis obliquis erit conceptum pactum, poterit venditor, volens rem venditam
5 redimere agere † personali actione cõtra primum emptorem, non autem poterit in rem actionem intendere aduersus tertios possessores. Quod tamen cessat in nonnullis casibus, de quibus iam citati Doctores, veluti si promittens reuẽdere nexui hypothecæ specialis rem ipsam subiecisset, tũc enim ageretur hypothecaria contra tertios possessores. Magon. decis. Luc. 80. num. 3. Vinc. Franc. decis. 355. nu. 5. immo & in subsidium agitur contra eos, Schol. ad Alex. cons. 10. maxime si fraudem subesse appareret, vt quia statim emptor properasset ad facienda venditionem, & secundus emptor non ignorasset pactum. Schol. ibidem in princ. neq. enim debet quis ex sua fraude commodum reportare. Nunc autem qui adsidue in foro versantur callidi pragmatici solẽt varijs
6 modis venditoribus cum pacto † redimendi consulere, eaque pacta adijciunt, quibus tertius possessor afficiatur iuxta Cæs. Vrsill. d. decis. 193. nu. 5. vbi tamen ex continenti adponantur, secus si ex interuallo d. decis. 17. Arag. nu. 16. vbi infert ad alia pacta, quæ resoluunt, si adijciantur incontinenti. Dicitur autem adiectum pactum redimendi incontinenti, quod fuit adiectum eadem die, vel sequenti. Arag. decis. 16. num. 6. & decis. 19. & licet facta reuenditione putet Ca-

roc.

roc. decis. 117. non resolui hypothecæ nexum impositum per emptorem durante pacto redimendi, tamen aliud placuit Tiraq. de retract. conuent. §. 3. glo. vnica, nu. 10. Fachin. d. c. 15. Boer. decis. 181. nu. 8. Osasch. decis. 65.
7 nu. 2. Est tamen illud † obseruandum pactum redimendi, de quo conuenit in capitulis censeri repetitum in instrumento venditionis etiam cōfecto post ex interuallo, quia præsumitur per errorem omissum, ne temerè inducatur donatio. Surd. dec. 71. nu. 5. Non censetur autem hic contractus emptionis cum pacto reuendendi inter mobilia, sed inter immobilia. Ann. Rob. lib. 2. Rer. iud. c. 8. Neq. illud est omittendum facta venditione alicuius syluæ cum pacto redimendi, licet interim emptor sit dominus, tamen non posse eum intempestiuè syluam cædere, multò minus extirpare. vbi dominus statim est illam redempturus. Qua de re tractat D. Costa De rat. quæst. 78. Tiraq. De Retract. Conuent. §. 3. gloss. vn. nu. 23.

SVMMÆ.

1 *Testibus fidem multa abrogant.*
Testis seruus, & inimicus non probat.
2 *in Teste inhabilitas consideratur tempore testificationis.*
3 *Testi inhabilitas statim obijcienda, & quare.*
4 *Exceptiones aliæ statim cognoscendæ, aliæ reseruandæ.*
5 *Contra Testes exceptiones an sint statim probanda, an reseruanda post testimonia, & in quib. casibus.*
6 *Auth. si testis productus, C. de testibus sententia.*
7 *Testis inimicus statim repellitur à dicendo testimonio.*
Testis dicens se libertinum quomodo recipiatur.
8 *Inhabilitas statim potest probari in testibus.*
Iacobus Philippus Bellinzona I. C.

De exceptione contra testes statim probanda. Cap. LXV.

1 INFINITA obijci possunt † testi, quibus illi abrogetur fides, & præsertim inimicitia efficit, vt eidem non credatur, & fortuna seruilis, l. quoniam, auth. si testis productus, C. de testib. Est autem probanda inhabi-
2 litas in teste eo tempore, quo testificatur, Steph. Gratian. lib. 2. Forens. Discept. cap. 377. num. 6. videlicet illo tempore inhabilem fuisse. Et
3 præterea statim obijci debet testi inhabilitas, tum ne silentio videatur quis probasse tacitè fidem testis, tum ne calliditate quadam videatur in id tempus distulisse obiectionem inhabilitatis, quo cognouerit contra se facere productum testem. Menoch. de Arbitr. cas. 239. num. 3. Verum cum
4 exceptiones quandoq. sint statim † cognoscēdę, & impediāt litis ingressū, quandoq. in finem reijciantur, & reseruentur, vt dixi supra cap. 18. ideo
5 quæritur, An † iudex debeat statim admittere exceptiones contra testes, & earum probationes, vt illis arceantur testes producti à dictione testimonij, an verò eas reseruare debeat ad tempus publicationis. Hanc quæstionem expendunt Doct. in d. auth. si te-
6 stis productus, † vbi recensentur casus, in quibus statim admittuntur probationes contra testes. Aut igitur excipit quis testem esse seruum, & ille ait se liberum, ex natiuitate, & admittitur, quod sibi volunt illa verba, Impleatur testimonium ei⁹, præsumptio enim est pro teste Farinac. de testib. q. 62. num. 356. respuitur autem testimonium, si apparuerit esse seruum, si verò dixerit se libertinum, debet ostē-
7 dere † instrumentum manumissionis antequam examinetur. Aut obijcitur inimicitia ob causam criminalē, & pa-

& pariter statim potest id probari, idē dicendum de inimicitia capitali ob quamcunque aliam causam, Mascard. de probat. conclus. 594. num. 6. Aut ob causam pecuniariam intercedit cū teste inimicitia, & interrogetur testis, causa autem inimiciæ alio tempore expendatur, dicto nimirum testimonio, æstimabit enim tunc iudex, an sit testationi adhibenda fides, nec ne. In illo igitur casu, videlicet quando inimicitia capitalis objicitur, non debet distingui an statim possit probari nec ne, nam huic distinctioni tunc est
8 locus, vbi alterius inhabilitatis † exceptio objicitur testi. Farinac. d. quæst. 62. num. 357. & seq. nam incontinenti probata parit eundem effectum, testemq. repellit a dicendo testimonio, vt dixi cap. 11. num. 5. Qua in re plurimum relinquitur prudentis iudicis arbitrio. Menoch. de Arbitr. cas. 239. num. 12. Mascard. d. concl. 594. qui multa præ oculis habebit, vt superioribus mensibus egimus coram D. Iacobo Philippo Molo Bellinzona sapiētissimo I.C. & Collega nostro. Vid. Benint. decis. 7. Barz. decis. 88.

SVMMÆ.

1 *Testatores solent hereditate priuare heredes inferentes molestiam vxori vsufructuaria.*

2 *Molestiam vsufructuaria an dicantur inferre heredes, qui illam in iudicio cōueniunt. Communis, & vera opinio affirmatiua num. 6.*

Distingue num. 12.

Pœna priuationis hereditatis in casu molestiæ, an habeat locum in molestia facti tantum, an in molestia etiam iuris, & num. 8. & seq.

3 *Molestiam prohibens non censetur prohibere molestiam iuridicam.*

Voluntas testatoris præsumitur consentanea iuri.

Testator non potest efficere, quominus leges in suo testamento locum habeant. Declara num. 11.

4 *Pœnam non meretur, qui ex iusta causa præceptum spernit.*

5 *Molestiam prohibitus hæres inferre vsufructuariæ, potest ab ea exigere cautionem de vtendo fruendo &c. Vide num. 11. & 12.*

6 *Priuationis pœna potest imponi heredi non obtemperanti voluntati testatoris.*

7 *Molestiam ille dicitur inferre tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus, qui aliquem siue iure, siue facto, siue agendo, siue excipiendo, siue in iudicio, siue extra vexat. Hac opin. multo magis procedit ob verba ampla.*

8 *Voluntatem testatoris spernens iura pietatis dicitur violare.*

Emolumentum ab aliquo non debet consequi, qui eius voluntatem spernit.

9 *Molestiam si filius inferat vsufructuaria, pater priuabitur hereditate.*

Priuatione hereditatis excusatur quandoq. hæres molestiam inferens vsufructuariæ.

Testator potest mandare heredi, vt etiam a legitima molestia vsufructuaria abstineat, & nu. 11.

10 *Priuatio hereditatis nocet filijs in casu molestiæ.*

11 *Priuatio hereditatis in casu molestiæ illata vsufructuaria censetur inducta non tam fauore vsufructuaria, quam substitutorum.*

12 *Publicum fauorem quæ respiciunt nō possunt telli per testatorem.*

Molestiam inferre prohibitus potest via iuris inferre eam molestiam, quæ venit ex natura actus.

13 *ob Molestiam iniustam vsufructuaria multo magis priuandi heredes.*

Molestia licet non habeat effectum, tamen est locus priuationi.

14 *Molestiam inferentes an excusatur si statim eos pœniteat.*

Litigantes dìu non excusandi, licet velint a lite desistere.

15 Emphyteuta alienans, & statim recuperans an excusetur.

16 Priuatione hæreditatis secuta admittuntur substituti per fideicommissum.

17 Trebellianicam non detrahunt hæredes priuati hæreditate ob inobedientiam.

18 Clausula ex nunc &c. fingit aliquem retrò hæredem non fuisse.

19 Hæres quis semel fuit, nec pacto, nec lege desinit esse hæres.

Excipitur casus, vbi non implet voluntatem testatoris. Fabri opinio.

20 §. si quis autem non implens in auth. De hæred. & Falcid. exponitur.

21 Hæres grauatus ad aliquid faciendum nō est interpellandus.

Implementum an debeat esse successiuum.

Hæres quando tenetur adsumere cognomen testatoris.

De Testatore priuante hæredem, molestiam inferentem vsufructuariæ. Cap. LXXVI.

SAtis frequens est illa species testatoris priuantis hæredes vniuersa
1 hæreditate, vel eius parte, vbi molestiam intulerint vxori vsufructuariæ. Tunc igitur quæritur, An si hæredes
2 † in iuditio conueniant vsufructuariam, & via iuris aduersus eandem experiantur, debeant incidere in pœnam priuationis, late Caroc. decis. 36.

Et videbatur dicendum non incidere, sed tunc demum locum esse prædictæ pœnæ, vbi via facti molesti sint hæredes vsufructuariæ, etenim testator
3 prohibens † molestiam non censetur iuridicam molestiam prohibere, cum voluntas testatoris præsumatur consentanea dispositioni iuris, & id velle dicatur testator, quod ius mandat, nec possit efficere, quominus leges in suo testamento locū habeant, l. hæredes mei, §. cum ita, vbi Rip. num. 74. ff. ad Trebell. Menoch. de præsumpt. lib. 4. Præsumpt. 78. nu. 33. & præs. 161. nu. 25. Hond. cons. 69. num. 59. volum. 2. Marisc. lib. 1. cap. 1. Var. Resol. nu. 26.
4 Et ideo qui ex iusta causa spernit † præceptum, pęnam non meretur, Bertaz. cons. 76. num. 12.

Confirmari id videbatur auctoritate Bald. in l. 1. C. de vsufructu, dum
5 censuit, hæredem prohibitum † molestiam inferre vsufructuariæ, posse ab ea cautionem exigere de vtendo, & fruendo &c. nam prohibitus molestare intelligitur de facto, non de iure. Andr. Gaill. Obs. 22. nu. 7. lib. 1. Surd. cons. 203. num. 43.

Verum contrariam amplector opinionem. Qua in re illud est imprimis ponendum, videlicet posse testa-
6 torem imponere pœnam † priuationis hæredi non obtemperanti voluntati suæ. Alex. cons. 52. vol. 2. Alb. consil. 57. num. 11. cons. 526. Hond. cons. 68. nume. 1. vol. 2. Surd. decis. 194. num. 11.

Hoc posito sequor eorum sententiam, qui putant hæredem priuandū hæreditate, licet molestiam iustam inferat vsufructuariæ. Alb. cons. 167. num. 13. & cons. 172. num. 57. Menoch. de recuper. poss. rem. 1. num. 284. Surd. cons. 143. num. 27. & 28. & cons. 506. num. 12. & seq. vbi
7 multis relatis † auctoritatibus concludit tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus eum dici molestiam inferre, qui aliquem siue iure, siue de facto, siue agendo, siue excipiēdo, siue in iudicio, siue extra vexat, nā desinit esse iusta petitio, quæ fit con-
8 tra testatoris voluntatem, & iura † pietatis violat, qui testatoris voluntatem spernit, Bertazzol. cons. 6. nu. 51. & non debet consequi ab aliquo emolumentum, qui eius voluntati non obtemperat. Surd. consil. 342. numer. 10. immo

immo si filius moueat litem contra
9 vsufructuariam † aliquam, eius pariter priuatur, cum possit prohibere filio, ne molestiam inferat. Gall. consf. 93. num. 9. & 19. & multo magis prædicta procedunt, vbi adiecta sunt verba vniuersalia, Magon. decis. Flor. 20. nu. 8. Mascard. de probat. concl. 1242. num. 115. Felin. in cap. causam quæ de rescript. num. 25. & illa, quæ solent apponi, videlicet, Nec Directè, nec indirectè, nec Aliquo modo, nec ex aliqua causa. Surd. de alim. tit. 9. quæst. 26. num. 27. & 34. Maluas. cons. 12. nume. 20. & seq. Addo Steph. Gratian. lib. Disc. Forens. cap. 136. num. 51. & res prorsus careret dubitatione, vbi testator mandaret, vt nec ex causa legitima possit inferri molestia vsufructuariæ. Surd. d. cons. 143. nu. 27. & seq. & latè d. decis. 194. num. 12. Dec. cons. 613. num. 1. Caroc. decis. 36. 134. num. 20. Galgan. De condit. part. 2. cap. 5. q. 10. num. 10. vbi nu. 14. refert causas excusationis ab huiusmodi priuatione, nam in claris nō est, quod recurramus ad coniecturas, l. continuus. ff. de verb. oblig. Potest enim testator in suo testamento mandare, vt abstineat hæres etiam a legitima, & iuridica molestia. Alb. d. consil. 167. num. 13.

10 Huiusmodi autem priuatio † nocet etiam filijs. Alb. d. cons. 57. num. 18. Nec obstat, quod tradit Hond. cons. 72. num. 42. & seq. lib. 1. nam respōdetur aliud esse dicendum, vbi adest, & legis, & hominis prohibitio Roll. Vall. cons. 70. num. 70. lib. 3. & maxime vbi hæreditas applicatur certis personis, & præterea est videndū an filij sint expressè vocati nec ne, an ex persona patris succedāt, an ex persona propria. Hond. ibidem & cen-
11 setur inducta priuatio non solum † in gratiam vsufructuariæ, sed etiam substitutorum in casum molestiæ, & ideo ipsa vsufructuaria non potest hanc pœnam remittere. Surd. d. decis. 194. num. 35. & seq.

Non obstant contraria, quia potest nihilominus testator aliquem priuare sua hæreditate, vbi contraueniat voluntati suæ, etiam agendo via iuris, non obstantib. dictis regulis, Alb. d. cons. 167. num. 13. & quod tradit Bald. in d. l. 1. procedit in his, quæ
12 † respiciūt publicum commodum, & fauorem. Surd. d. cons. 143. nume. 28. Præterea respondetur contraria omnino cessare, vbi verba sunt vniuersalia, & prægnantia. Mascard. d. conclus. 1242. num. 115. Addo aliam responsionem. Aut quis molestatur in his, quæ veniunt ex natura actus, & potest sibi vindicare locum dictum Bald. Surd. d. cons. 203. num. 43. aut in alijs, vt aliquid auferatur molestato contra voluntatē testatoris, & procedit opinio, quam supra firmaui. Mascar. d. n. 115. Polyd. Rip. li. sing. Obs. cap. 193. qui prædicta comprobat. Surd. loco citato De alim. & Gratian. d. cap. 136. num. 55. Adeas Laderch. cons. 114. Surd. decis. 109. Borgn. De Vsufr. nu. 148.

Hæc cum ita sit, multo magis dicē-
13 dum esset hæredes esse † priuandos, vbi litem iniustam mouissent contra vsufructuariam, & ideo Galgan. d. loco censet priuandum hæredem, etiam si molestia non habuerit effectum. Si enim ob iustam priuātur hæreditate, ergo multo magis si litem iniustam intendant aduersus illam.

14 Quod si incontinenti † eos pœniteret, aliud esset dicendum, & ideo respondet Alb. consil. 526. nume. 8. non mereri eos aliquam excusationem, qui diu litigarunt, licet postea vellent à lite discedere. Immo vero etiam si incontinenti desistāt hæredes à molestia, videtur dicendum eos esse priuandos, vel saltem dubia res est iuxta

ea, quæ tradit Iaſ. in l. cum dubitabatur, num. 134. C. de iure emphy. de
15 emphyteuta alienante † rem emphyteuticam, & ſtatim eam recuperante. Alb. d. conſil. 526. num. 8. Verum ego tunc excuſarem hæredes, vbi nullum damnũ illatum eſſet vſufructuariæ ob pœnitentiam ſtatim ſecutam, quemadmodum etiam cenſeo excuſari emphyteutam ſtatim recuperatæ re emphyteutica. Menoch. de Arbitr. caſ. 7. & dixi cap. 73. De purgatione more, & c. 81. De Poſſeſſione, & vſucap. interrumpenda. Cæterum vbi
16 hæredes priuantur ob ſpretam † voluntatem teſtatoris, debent admitti vocati in caſum moleſtiæ per fideicõmiſſum, non autem ipſo iure, Clar. in §. teſtamentum quæſt. 69. latè Surd. de alim. quæſt. 25. tit. 9. nu. 81. Hond. conſ. 68. num. 32. lib. 2. Peregr. art. 11. de Fidei. nu. 128. & art. 5. num. 14. Nõ tamen detrahent hæredes inobedien-
17 tes † Trebellianicam, vt latiſſimè probat Surd. conſ. 342. maximè vbi adiecta fuit in priuatione clauſula il-
18 la, ex † nunc &c. Surd. ibidem num. 15. quæ videtur efficere, vt retrò fingantur non fuiſſe hæredes, qui hæreditatem adiuerunt. Coſt. de Retrotact. cap. 10. effect. 2. num. 6. Et quamquã
19 nec pacto, † nec ſtatuto, nec lege poſſe fieri, vt quis deſinat eſſe hæres, qui ſemel fuit hæres, probat Anton. Fab. contra commun. De err. Prag. Decad. 27. err. 1. & ſeq. tamen recenſet idem Fab. err. 2. d. decad. 27. caſum præcipuum ex conſt. Iuſtin. in § ſi quis autem non implens, in auth. De Hęred.
20 & † Falcid. vbi qui ſemel fuit hæres iure ciuili, ſi non impleat voluntatem teſtatoris, deſinit eſſe hæres, quam tamen conſtitutionem audet Faber appellare abſurdam, & ineptã. Nec non eſt propoſitum eius ſententiam confutare, quam tamen nefas eſſet probare aduerſus expreſſam Iuſtinianæam ſanctionem. Quidquid ſit igitur de opinione Fabri, ſi deſinit eſſe hæres, qui non implet voluntatem tacitam, ergo multo magis ſaltem hæreditate erit priuandus eidem reſeruato nudo hæredis nomine, qui contrauenit tam expreſsæ, & enixæ voluntati teſtatoris. Neque vero re-
21 quiritur † aliqua interpellatio hæredis grauati ad aliquid faciendum, cum ſufficiat tantum temporis lapsũ eſſe, intra quod potuerit grauatus implere commodè. Morot. reſp. 68. num. 6. & ſeq. vbi agit de eo, qui tenetur ſibi adſumere cognomen teſtatoris, quod etiam non ſufficit ſemel adſciri, cum in implemento grauaminis ſucceſſiui, continuum tempus requiratur. Caſſan. conſ. 62. num. 11. ſcripſi c. 43.

SVMMÆ.

1 *Mandatum ad occidendum præſumitur, vbi homicidium ſtatim ſequatur poſt collocutionem cum aliquo. Declara nu. ſeq.*

2 *In criminalibus perſpicuæ requiruntur probationes.*

3 *Mãdatum, vt ſequatur condemnatio, præſumitur non ex ſecutis incontinenti tãtum, ſed ex alijs ſimul iunctis.*

Aſſocians aliquem ſtatim poſt delictum, præſumitur præſtitiſſe opem delinquẽti.

Idem dicendum de receptante.

Contra Dominum alloquentem famulum ſecretò paulò ante delictum, præſumitur.

4 *Mandans homicidium non poteſt ſe excuſare quod ob aliam cauſam ſit ſecutum.*

Actus præſumitur ſequi in exſecutionẽ præcedentis tractatus.

L. 4. §. 4. vnde quæri, ff. de manu, in quibus procedat.

5 *Poſſeſſionis traditio cenſetur facta ob præcedentem contractum.*

Si-

Simulatus præsumitur contractus ob præcedentem tractatum.

6 *Delicto quando dicatur consensisse, qui potuit illud prohibere.*

De mandato homicidij præsumendo, Cap. LXXVII.

SI Titius statim à congressu, & col-
1 locutione cum Sempronio † quempiam interfecerit, creditur homicidium Sempronij mandatu perpetrasse, Bart. in l. si ventri. §. fin. ff. de priuil. cred. Alex. in l. si cum dotem, §. si mulier, ff. sol. matrim. Anch. & Imo. in cap. officium, de elect. Verum dura hæc videtur decisio, etenim in cri-
2 minibus probandis luce † meridiana clariores probationes requirimus, l. sciant cuncti, C. de probat. Potuerunt autem alia multa inter Sempronium, & Titium tractati. Quamobrē,
3 vt sequi possit condemnatio alia requiruntur, videlicet inimicitiæ capitales præcedentes, & similia. Dec. consil. 234. in fine. Ant. Gabr. de malef. cōcl. 2. nu. 48. & 55. Clar. in sua praxi crim. quæst. 89. in fine, vbi Baiard. numer. 27. Petr. Ant. Anguiss. cons. 16. lib. 1. Mascard. de probat. conclus. 419. nu. 4. Caroc. de excuss. quæst. 13. 10. quęst. princ. numer. 92. Vnde habemus incontinenti secutum delictum plurimum quidem prodesse ad probandū mandatum non tamen ex eo solo iudicio posse sequi condemnationem, sed alijs demum concurrentibus. Vincent. Grill. consil. 166. numer. 24. Addo Farinac. quē postea reperi hac de re latè agentem cons. 102. & cons. 147. num. 7. lib. 2. Sic associans aliquē statim post delictum censetur opem præstitisse delinquenti, Mascard. de probar. conclus. 1144. nume. 12. Vide Farin. de associante quæst. 132. Aldou. cons. 23. nu. 24. & Laderch. cons. 196. nu. 4. vbi etiam agit de receptante aliquē incōtinenti, Farinac. quæst. 133. cap. 1. num. 28. & Menoch. de præs. lib. 5. præs. 27. numer. 16. vbi agit de domino alloquente famulum secretò paulò ante delictum. Si tamen probetur mandatum, homicidiumq. fuerit secutum, non poterit
4 Sempronius † mandans tueri se illa exceptione, quod ob aliam causam homicidium fuerit patratum, præsumitur enim actus secutus in exsecutionem præcedentis tractatus, l. 4. §. vnde quæri, ff. de manu. l. qui in aliena, §. is qui putabat, ff. de acq. hæred. maxime vbi incontinenti homicidium fuit patratum, licet idem sit, si interuallum temporis intercesserit, vt docet Mascard. de probat. concl. 619. num. 5. neq. enim præsumitur mutatio voluntatis, nisi de ea appareat, & reg. d. §. vnde quæri poterit, habet locum etiam actu secuto ex interuallo. Traditio quoq. possessio-
5 nis etiam ex interuallo, censetur facta ob præcedentem contractū. Mascard. conclus. 1202. nū. 11. & 13. & ex præcedenti tractatu præsumitur contractus simulatus, iuxta distinctionem, Farinac. De simulat. quæst. 162. nu. 221. & scripsi suprà cap. 1. numer. fin.
6 Præsumitur † etiam consensisse delicto, qui potuit illud prohibere, maxime vbi actus non fuit momentaneus, sed successiuus, Menoch. d. præs. 27. num. 12.

SVMMÆ.

1 *Mandantes, & mandatarij delicto non patrato an puniendi.*

2 *Affectus non punitur, nisi secuto effectu.*

3 *Mandatarij quandoq. pœna ordinaria affecti non secuto homicidio. Senatus sententia.*

Vitia suos habent progressus.

4 *Mandans delictum an puniatur, si eum pœniteat ante illud patratum.*

5 M...

5 *Mandatarij an dicantur principales, & nu. seq.*
6 *Impunitatis litteræ.*
Iacobus Regius I. C.
7 *Mandasue, an mandatarius magis delinquat, & num. 8.*
8 *Mandantes & mandatarij dicuntur principales diuersis respectibus.*
L. Non ideo minus. C. de accus. lectio.

De mandante, & mandatore.
Cap. LXXVIII.

APVD subsellia Iudicum rerum capitalium sæpe examinatur il-
1 la quæstio. An mandantes delictum, & mandatarij, effectu non secuto, puniri debeant, necne. Et distinguitur inter actum proximum, & remotum ad quem deuenerit mandatarius, licet videatur inualuisse consuetudo in vniuersa Italia, vt non puniatur cona-
2 tus † siue affectus. non secuto effectu, vt latissime tractat doctissimus Caballus De omni genere homicidij num. 505. & pluribus seq. & nu. 504. refert,
3 † Mediolani affectos fuisse duos pœna ordinaria, licet delictum non perpetrauerint, cum Romæ mandatum susceperint, & in eodē malo animo obstinatè perseuerantes Mediolanum se contulerint maleficiumq. patrare tentauerint. Vid. Farin. quæst. 124. Et ipse memoria teneo, cum Mediolani essem, viginti ferè abhinc annis, duos pariter sicarios laqueo fracta gula vitam finiuisse, ita iubente Excellentissimo Senatu, re sæpe in eo ordine examinata, cum illi nefarij homines Roma vsq. Mediolanum venissent animo incertum quendam interficiendi, neq. ad aliquem actum deuenissent. Nimis diu enim perseuerauerant in mala mente, in malo animo, neq. credendum nō fuisse illos scelestissimos, aliaq. patrasse delicta. Non statim quis fit turpissimus, vt ait ille. Vitia suos habent progressus, & vt studijs, & virtutib. ita & vitijs sua est infātia, adolescentia iuuentus, & maturitas. & die 27. Iunij 1618. fuerunt duo mādatarij per Senatum in pœnam furcarum condemnati iuxta. §. Mandantes. De pœnis in No. Const. licet mandatum suscepissent in territorio Veneto, neque delictum hic, vbi erat committendum, patrassent, sed neque deuenissent ad actum proximum, sed tantum tentassent recognoscere eum, quem occidendum susceperant. Alia similia exempla Senatus fuerunt tūc relata.
4 Sed quæritur quid † si mandantē pœniteret, an erit locus pœnæ, quæ sequi solet mandantes. Et vbi res adhuc sit integra traditum est, non esse locum pœnæ ordinariæ, sed extra ordinem mandatorem esse puniendum, quemadmodum etiam extra ordinariæ pœnæ esset subijciendus mandatarius, quem pœnituisset re adhuc integra, Caball. d. tract. nu. 510. & 514. Quod putat procedere d. Costa De re integra. Distinct. 23. in fine, si tria interueniant, videlicet si agatur de atrocioribus, si ad actum proximum ventum non sit, &, si per aliquod tempus durauerit mandatum, etenim si incontinēti illud reuocauerit, impunè feret mādans, licet iam videatur deliquisse mandando, nam pro infecto haberi debet, quod statim fuit reuocatum. Cæterum circa mandatarios dubita-
5 tum fuit superioribus annis, an dicerentur † principales. Cum enim (vt fieri solet in delictis occultis, &
6 atrocibus) concessæ fuissent † litteræ, quas appellant impunitatis, promulgatum nimirum edictum Principis, quo delictum detegentes eximerentur à pœna, cum hac exceptione, modo indicantes delictum, non essent ex principalibus. Constituerunt se in carcere mandatarij, qui delictum admiserant, vt fruerētur beneficio

ficio illarum litterarum. At dederunt pœnas sceleris, & temeritatis. Prætor enim Blandrati, vbi cædes fuerat patrata, Iacobus Regius Todeschinus I. C. Bartholomæi filius, quo cum summa mihi intercessit necessitudo, censuit eos indignos huiusmodi beneficio, & verbis litterarum, exclusos. Li
7 cet enim dubitetur, an † mandans magis delinquat, an mandatarius. Menoch. de Arbitr. cas. 353. n. 4. & 7. Boss. tit. de pœnis num. 15. dicaturq. mandans magis delinquere, vt in illis locis dicitur. Caball. de omni genere homicid. num. 506. tamen satis esse debet etiam mandatarios dici principales, & eodem modo puniri, quo mãdantes nõ solum iure communi, sed etiam Nou. Const. Med. in §. mandantes De pœnis. Imò vero magis videntur delinquere mandatarij, cum agant, Men. d. cas. 353. num. 7. & ideo Boss. De mand. ad homicid. numer. 1. mandatarium appellat principalem, & tit. De delict. num. 48. & 52. constitui differentiam inter mandantem, & principalem, siue mandatarium, & Bald. in l. data opera, C. de his, qui accus. poss. nu. 52. ait mandantem esse potius accessorium, & mãdatarium principalem, & idipsum enunciat verbis claris l. non ideo minus, C. de accusat. facta hoc pacto interpunctione, Præter principalẽ reũ, mandatorem quoq; &c. Bart. in l. sed si vnius, §. si seruus. ff. de iniur. & ipse puto tam mandantem, quam mandatarium posse accessorios, & principales diuersis respectibus appellari, nam inspecta primordiali causa mandans dicitur principalis, respectu autem ipsius actus homicidij mandatarius est principalis. Quamobrem merito Sen. Excellentissimus, Prætoris sententiam secutus, iussit mandatarios furca suspendi. Et sane ipse crediderim huiusmodi sicarios magis delinquere, cum nulla lacessiti iniuria sępenumero etiam ignotos homines, ac amicos obtruncare consueuerint. Quis igitur ferret tam scelestos hoĩes, quorũ manus adspersas, & cruẽtas scimus humano sanguine impure abire? Magnam quidem merentur pœnam mandantes. At mandatarij, qui non horruerunt Ciuium, & Christianorum sanguine manus commaculare, quos facinoris atrocitas ab homicidio deterrere non potuit, quin proprijs manibus illud admitterent, ij vero omnes pœnas videntur commeriti. Tacitus lib. 13. Ann. ait puniendos rerum atrocium ministros, vbi pretia scelerum adepti, scelera ipsa alijs delegant. Licet hoc illius præclarum dictum aliò videatur spectare.

SVMMÆ.

1 Iudex recusatur ob infinitas causas.
2 Recusari debet iudex ante litis contestationem.
3 Arbitri statim eligendi, vel dandus adiunctus facta recusatione iudicis.
4 Recusationis exceptio princeps dilatoriarum.
Non recusans censetur consentire in iudicem.
5 Recusari potest iudex post litem contestatam, vbi causa superuenit, vel eo tempore fuit ignota, quo facta est litis contestatio.

De Recusatione iudicis. Cap. LXXIX.

1 RECVSANDI iudicem† causæ infinitæ sunt, de quibus Stephan. Aufr. De recus. & Laurent. De iud. suspecto. Debet autem allegari statim iudex suspect⁹, & recusari idest
2 antequam lis † cõtestata fuerit. Doct. in cap. inter monasterium. De re iud. Rebuff. de recusat. att. 1. gloss. 2. Andr. Gaill. li. 1. Obs. 33. num. 11. Stephan.

phan. Gratian. lib.1. Discept.Forens. c.100.num.30. Item eligendi sunt sta-
3 tim † arbitri, ideſt, intra tres dies. Pract. Pap. in form. libell.

Declin. alic. iud. in verb. Iudicem ſuſpectum num. 5. M. Anton. reſol. 84. lib.1.num.3. Gall.conſ.73.nu.fin. vel petendus adiunctus. Oſaſc. deciſ. 84.num. 8.

4 Ratio prædictorum † eſt, quia omnium exceptionum dilatoriarum hæc exceptio recuſationis videtur princeps,& ſi non obijciatur, videtur præſtitus conſenſus in iudicem, l. ſed & ſi ſuſceperit, ff.de iud. Couar.lib. Pract. Queſt. cap. 26. num. 2.

Hoc tamen temperandum, vt non
5 procedat quotieſcunq. † recuſationis cauſa, ſiue exceptio ſuperueniſſet poſt litem conteſtatam. Laurent. De iud. ſuſpect. cap. 14.num.17.& ſeq. vbi ait id probari iuramento recuſantis, vide licet causā ſuperueniſſe. Idem vbi aderat cauſa tempore litis conteſtatę, ſed ignota erat recuſanti, niſi tamen illi adſcribi poſſi negligentiæ nota, quod videlicet non inueſtigauerit cauſam ſuſpicionis. Couar. & Laurent. locis citatis.

SVMMÆ.

1 Iudex procedens ad vlteriora cenſetur exceptiones reijcere. Declara numero ſeq.

2 Iudex procedens ad vlteriora nō cenſetur reijcere exceptionem ipſius perſonam reſpicientem.

Vide num. ſeq.

Incompetentiæ exceptio an cenſeatur reiecta per proceſſum ab vlteriora.

3 Appellatio datur ab interlocutoria ſuper competentia, vel incompetentia. Et Quid vbi tacite declarauit iudex ſe competentem procedendo ad vlteriora.

Opinio auctoris.

4 Grauamen idem affert tacita pronunciatio per proceſſum ad vlteriora, quod expreſſa.

A iudice recuſato procedente ad vlteriora, an appellandum.

Pronunciatio expreſſa competentiæ non requiritur, vt appellari poſſit, ſed ſufficit tacita.

5 Procedens ad vlteriora Iudex cenſetur reieciſſe exceptionem incompetentiæ, vbi non incontinenti proceſſit, ſed ex interuallo.

De iudice procedente ad vlteriora. Cap. LXXX.

1 Iudex ſi procedat † ad vlteriora, cēſetur exceptiones oppoſitas reijcere, Doct. in cap. ex parte de appellat. Felin. in cap. ſuborta. de ſēt. & re iud. Gab.De except.concl.1.Seraph. Oliu. Card. deciſ.383.num.8. deciſ. 227.nu. 3. Quod tamen non procedit, vbi ex-
2 ceptio reſpicit † perſonam ipſius iudicis, puta ſi allegetur eum eſſe incompetentem;neq. enim tunc cenſetur reiecta ipſo iure exceptio declinatoria, iuxta congeſtos per Graſſ. De except. cap.18. in fine. Quamobrem licet ab
3 interlocutoria † ſuper cōpetentia, vel incompetentia detur appellatio. Andr.Gaill. lib.primo. Obſ.cap.130. nu. 9.Guid.Pap.deciſ.10.& 75.nu.2.Mynſing.cent.3.Obſ. 35. Gam. deciſ. 159. Menoch. De adipiſc.poſſeſſ.rem.4.nu. 822. Rugin. De appellat. §. 2. cap. 3. nu. 186. Roland. Vall.conſ. 33. num. 1. vol. 4. Becc. conſil. 31. num. 3. vol. 1. licet inquam hoc caſu detur appellatio, tamen ſecus eſt, vbi iudex proceſſit ad vlteriora, neq. enim ita dicitur eſſe interlocutus, vt debeat appellari, expreſſa enim requiritur declaratio. Verū ego contrariam ſēper fui
4 amplexus † ſententiam,cum idem afferat grauamē tacita pronunciatio per proceſsū ad vlteriora,quod expreſſa,

cen-

cēseaturq. reiecta exceptio eodē modo. Bart. in l. à procedente, C. de dilat. Pract. Pap. in forma libelli Declin. iud. in verb. Nec fuisse. num. 5. Anguiss. consl. 156. num. 9. Paris. cons. 98. num. 13. vol. 3. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 58. num. 40. Rugin. d. c. 3. num. 187. Becc. d. cons. 31. num. 6. volum. 1. Felin. in d. cap. suborta num. 6. in fine. Seraph. Oliu. decis. 35. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 76. num. 17. & Osasc. decis. 84. num. 10. vbi appellandum esse ait ex sententia Innocentij a iudice recusato procedente ad vlteriora, licet Bart. & alij putent nō esse opus appellatione, vide Rebuff. De recusat. art. 5. gloss. vn. Cevall. in tract. commu. contra commu. quæst. 680. Lancell. De attent. post recusationem numer. 4. 8. & seq. Quod si sequeremur eorum opinionem, qui expressam requirunt pronunciationē, tunc dicendum esset de nullitate processus. Schol. ad Bart. in d. l. à procedente. Afin. in sua praxi §. 13. cap. 8. num. 2. Vant. de nullit. tit. Quib. mod. sent. nullit. rep. num. 8. Prædicta tamen multis modis declarant Felin. Gabr. & alij in dictis locis præcipuè autem temperanda
5 †est opinio, quam dixi veriorem magis communem, & tutiorem, nimirū esse appellandum, vt procedat, vbi iudex non statim processit ad vlteriora, sed interiecto eo temporis interuallo, quo potuit de exceptione cognoscere. Eam enim tunc censetur reiecisse, vt locus fiat appellationi. Felin. in d. cap. suborta num. 4. vers. Limita tamen. Gabr. d. concl. 1. num. 16. & 18.

SVMMÆ.

1 *Captiuitate amittitur possessio, & vsucapio.*

Vsucapio non contingit sine possessione.

2 *Vsucapionis diffinitio.*

Vsucaptum eatenus quatenus possessum.

3 *Possessio amissa captiuitate, non recuperatur iure postliminij.*

4 *Possessoria remedia non dantur reuersis ab hostibus iure postliminij.*

5 *Momentaria captiuitate an interrumpatur vsucapio, & num. 13. vbi dicitur interrumpi, nec integrari. Distingue num. 14.*

6 *Possessionem vi ereptā qui statim recuperat in pristinam causam dicitur reuerti, & num. 13.*

7 *Momentanea acquisitio non est spectanda.*

Fluminis momentanea occupatio non aufert possessionem.

Soluisse non dicitur stat im repetens.

Venisse non dicitur qui non stetit, & numer. 12.

Abesse non dicitur, qui statim est rediturus, & num. 12.

Quæ reg. non procedit in restitutione in integrum.

8 *Diuertisse non dicitur, quæ statim redijt.*

Friuusculum, siue Fribusculum, siue Frigusculum.

9 *In vsucapione an semper requiratur bona fides, & num. 13.*

10 *Alienare prohibitus extra familiam, an possit ita alienare, vt reddatur res alienata statim familiæ, & num. 13. vers. Quintum.*

11 *Alienans res ecclesiæ an celeri recuperatione euitet excommunicationem, & num. 13.*

12 *Emphyteuta alienans inscio domino, an euitet pœnam statim facta redemptione, & num. 13.*

Delegari possūt causa meri imperij ab eo, qui est statim absfuturus nec extinguitur delegatio, vbi delegans est iterum illico discessurus.

13 *Momento expeditur actus extinctio.*

Possessio statim captiuitate extinguitur, nec extincta reuiuiscit.

14 *In Momentaneis non habet locum, quod dicitur de incontinenti secutis.*

Factum non sufficit, nisi duret. Declara.

15 Hostium in potestate quis dicatur.
Lis inter Veronenses, & Mantuanos.
16 ab Hostibus recuperata prioribus dominis reddenda.
Momentanea captiuitate extingui possessionem quæ nequit integrari.

De possessione, & vsucapione interrumpenda. Cap. LXXXI.

1 CVm amittatur † captiuitate possessio; l. cum hæredes. 23. §. 1. ff. de acq. possess. l. si is qui pro emptore. 15. ff. de vsucap. sequitur eodem modo vsucapionem cœptam interrumpi, neque enim sine possessione contingit vsucapio, l. sine 25. ff. de vsu-
2 cap. & ideo in diffinitione † vsucapionis, possessionis continuatio exprimitur tanquam necessaria, l. 3. ff. eod. passimq. illud vsurpatur dictum, nimirum eatenus vsucaptum, quatenus fuit possessũ, l. 1. §. si quis vbi gloss. & Bart. ff. de itin. actuq. priuato. Et adeo interrumpitur captiuitate vsucapio, possessioq. amittitur, vt nec iure
3 postliminij † recuperetur d. l. si is qui pro emptore, vbi latiss. Doct. cuius rei ratio illa redditur in l. denique, ff. ex quibus causis maiores in l. in bello. §. facti. ff. de capt. & postl. reuersis, nã postliminium non pertinet ad ea, quæ sunt facti. Doct. in d. l. si is qui pro emptore, rationem hanc expendunt, declarant, & alias insuper addũt, & præcipuè Bart. Ias. num. 95. Alciat. num. 12. Bolog. num. 95. Aquil. num. 30. Ideo cessabunt remedia †
4 possessoria. Men. de recup. possess. rem. 13. num. 82.

Quæstio est, si captus incontinenti
5 è manibus hostiũ se ad suos recipiat, an momentaria captiuitate interrumpatur vsucapio.

Hanc quæstionem examinat Crot. in d. l. si is qui pro emptore. numero 7.

Et videbatur dicendum eam non interrumpi multis rationibus, de quibus ibidem Crot. quas referre visũ est, cum singulæ ad hanc vniuersam tractationem pertineant, fructumq. non modicum contineant.

Primo adiuuat hanc opinionem,
6 nam qui vi ereptam possessionem † illico vi recuperat in pristinam causam reuerti potius, quam vi possidere intelligendus est, l. qui possessionem. 17. ff. de vi, & vi armata, Menoch. De recuper. possess. rem. 13. num. 86. Dixi cap. 6. num. 1.

Licet desinat quis possidere locum, quem flumen, aut mare occupauit, l. 3. §. Labeo, ff. de acq. possess. tamen secus in occupatione momentanea, puta tridui. Schol. ad Alex. consil. 71. num. 7. lib. 3. Gratian. Discept. For. 403. num. 31.

7 Secundo acquisitio, quæ † temporis momento durat non est spectanda, l. fin. §. fin. C. de bonis quæ lib. momentanea enim acquisitio filij fam. non prodest patri in acquirendo vsufructu, Sebast. Medic. De reg. iur. reg. 5. num. 130. Qua de re latè Surd. d. consf. 116. num. 63. & seq. Franc. decis. 14. nu. 26. Magon. decis. Luc. 53. num. 28. vbi ait momentaneum dominium non infringere regulam mendicantiũ. Vide cap. 83. nu. 7. Quemadmodũ etiam non dicitur soluisse, qui ita soluit, vt statim repeteret. l. qui sic. ff. de solut. nec dicitur venisse, qui nõ stetit. Surd. consf. 179. num. 51. & multis cõprobat consil. 116 num. 62. nec dicitur abesse, qui statim est rediturus. Surd. de alim. tit. 1. q. 32. num. 28. quæ tamen regula non procedit in restitutione in integrum concedenda. Odd. q. 30. de rest. num. 40.

Tertio facit l. pleriq. ff. de ritu nu-
8 pt. l. diuortium non est. † ff. de diuort. mulier non dicitur diuertisse, quæ statim redijt. Friuusculum, siue

Fri-

Fribusculum, siue Friguscul ũ hoc appellatur, vt dixi capite 8.

Quarto cõprobatur simili. Etenim iure ciuili satis est ad vsucapionem in-
9 ducendam tempore † traditionis adesse bonam fidem, licet enim superueniat mala, ex scientia rei alienæ, non tamen minus complebitur vsucapio. l. penul. ff. Pro soluto, l. 2. in princ. ff. Pro empt. l. vnica, C. de vsucap. transf. §. diutina. in Inst. De vsucap. l. cum hæres. ff. de diuersis temp. præscript. atqui iure pontificio omni tempore debet bona fides interuenire, cap. vlt. vbi Doct. de præscript. cap. possessor. de reg. iur. lib. 6. Duar. De vsucap. cap. 2. in fine. Quod si superueniat quidem mala fides, sed duret temporis momento, nõ interrumpet vsucapionem. Ludou. Rom. in l. naturaliter. ff. de vsucap. Gratian. Discept. Forens. 403. nu. 28. idem dicendum videtur in captiuitate, quæ fuit momentanea.

10 Quinto tradit † Ang. in l. voluntas, C. de fideicommissis, prohibitum alienare extra familiam. posse ita alienare, vt statim reddatur res alienata familiæ. Tiraq. in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. in verb. Susceperit liberos, num. 171. Ann. Rob. lib. 3. Rer. iud. cap. Octauo.

11 Sexto † alienans res ecclesiæ euitat pœnam excommunicationis celeri facta recuperatione, cap. si quis presbyterorum de rebus eccles. alien. vel non. Quamobrem scribit Ang. & Rom. in l. sequitur. §. item Labeo. De vsucap. emphyteutam, qui rem in-
12 scio † domino alienauit, excusari ne incidat in commissum, si statim rem alienatam redemerit, cum alioquin non possit eam redimere, vbi sit quæsitum ius domino. Clar. in §. emphyteusis. quæst. 13. & in §. feudũ. quæst. 31. sed si recuperat incontinenti excusatur, Menoch. cas. 7. num. 2. De Arbitr. Morot. resp. 93. num. 25. Thes. Quæst. Forens. 53. lib. primo. Vid. Borell. in su. Decis. Tit. 33. n. 70. & 78.

Alijs etiam similibus argumentis posset hæc opinio firmari, quæ peti possunt ex vniuersa hac tractatione. Vix enim est, vt dicatur factũ, quod momento temporis durauit, & ideo absens non dicitur, qui statim redijt, nec dicitur ille venisse, qui incontinenti abijt. Et licet non possit magistratus mandare causas meri imperij, nisi proficiscatur, l. 1. ff. de offic. eius, tamen, vbi est statim absfuturus pariter mandare poterit, & vbi reuersus, incontinenti est discessurus pro absente habebitur, vt valeat delegatio, vt dixi in d. l. 1. vbi Dec. num. 67. & 79. Massin. nu. 306. & 307. alia similia congessit in vnũ, Tiraq. in d. verb. Susceperit liberos. num. 167. cum seq. nam statim mortuus non dicitur natus, & statim ad vitã reuocatus, vt Lazarus, non censetur mortuus, gloss. in l. 4. ff. de legib. & non censetur relictum animo compensandi, quod statim est restituendum, nec habetur ratio dotis, quæ non est per mansura apud filiam, nec habetur in consideratione pretium, quod momento durauit, & in summa alia multa similia potes petere a Tiraq. dicto loco. Royz. decis. Lituan. 3. nu. 66. & seq.

13 Pro contraria opinione † illud facit, nam agitur hic de re extinguenda, atqui vbi tractatur de extinctione actus, momento id expeditur, & temporis puncto. arg. l. vxoris abortu. C. de post. hæred. inst. Vide cap. 43. De posthumo præterito.

Deinde possessio amittitur statim, ac captus quis fuit ab hostibus, d. l. cũ hæredes, §. 1. semel autem extinctum non potest amplius reuiuiscere, l. qui res, §. areã, D. de solut. l. Pomponius, §. quæsitum, ff. de acquir. possess.

Non obest primum, quia id procedit

dit in eo, qui nunquam desijt habere animum possidendi, sed in ipso congressu illico rem recuperauit.

Secundum tollitur, quia illa acquisitio, & solutio nullius est vtilitatis.

Non obstat tertium, quia cum de repatua subita ira inter coniuges exarserit non dicitur diuortium, si statim redierit vxor, neq. enim credendum adfuisse animum diuertendi.

Quartum dilui potest, negando opinionem, & auctoritatem Rom. nam satis est supetuenire scientiam rei alienæ ad vsucapionem interrumpendã. Si igitur quis aliquo tempore fuerit sibi conscius, rem esse alienam, non procedit usucapio, præcisa enim sunt uerba Summi Pontificis. Nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

Quintum etiam nõ obest, cum nullum damnum offeratur familiæ ex huiusmodi alienatione, iuxta tradita ab Honded. cons. 58. num. 15. & 98. lib. 1. Sed erunt in eo casu perpendenda verba prohibitionis. Vide Surd. decis. 242. num. 3. Sic etiam tollitur quintum cum excommunicatio non imponatur, nisi alienantibus, & qui celeriter reuocat non censetur alienasse, si nullum damnum sentiat ecclesia, gloss. in d. c. si quis, in verbo celeri. Dubium est, quod de emphyteuta dicitur, nam statim facta alienatione ius fuit domino quæsitum, quo non debet priuari. Verum ex æquitate posset subueniri huic alienanti, si statim sit facta redemptio, vt etiam dixi cap. 73. De purgatione moræ. Morot. resp. 93. num. 26. & in vniuersum respondetur omnibus contrarijs hic agi de extinguẽda re, atqui extinctio momento temporis contingit, & in
14 reb. † momentaneis non habet locũ, quod dicitur de incontinenti factis, vt censeantur inesse actui. Tiraq. de retract. conuent. gloss. 5. num. 23. & quod dicitur non sufficere aliquid esse factum, nisi duret, habet quamplurimas limitationes, & declarationes. Tiraq. in dictis verbis. Susceperit liberos, num. 201. Surd. cons. 501. nu. 12. & præsertim, quando actus momentaneus iam produxit effectum. Vide Ann. Rob. d. cap. 8.

Ego in hac quæstione ita distinguerem. Aut captus effugit manus hostium antequam esset in eorum præsidia adductus, aut postea, primo casu non dicitur interrupta vsucapio, altero secus. l. postliminij. §. ff. de capt. & post. reu. neq. enim dici potest quis in potestate hostium, nisi (quod de rebus fuit traditum) apud hostes †
15 pernoctauerit, vel in eorum præsidia sit adductus. l. postliminium. ff. eod. l. 4. & l. 5. ff. de furtis. Ang. in l. ab hostibus, C. de captiuis. Coras. in l. 1. ff. de acq. possess. num. 8. Rip. nu. 5. Socin. num. 63. Ias. num. 11. Bolog. num. 49. qui examinant quæstionem, quæ olim fuit disceptata, cum inter Veronenses, & Mantuanos bellum ardetet, in qua ego in eorum opinionem discessi, qui existimarunt re-
16 cuperata † ab hostibus prioribus dominis indistinctè esse reddenda, etiã si in hostium fuerint redacta potestatem, l. ab hostib. l. si captiuus, §. 1. ff. eod. licet Caball. resol. 140. num. 8. putet non esse restituenda recuperata ex interuallo. Thes. lib. 2. Quæst. Forens. cap. 98. nu. 1. Prædictam opin. sequitur Menoch. dict. remed. 13. num. 83. videlicet momẽtanea captiuitate extingui possessionẽ quæ integrari nequit, & respondet contrarijs, ita vt nutare, vel conuelli videatur contraria male fundata opinio.

SVMMÆ.

1 *Maritus prohibetur statutis relinquere vxori.*

Qua

Quæ sit huius prohibitionis ratio.
Legatum inter coniuges non impedit breuitas temporis matrimonij.
2 *An vigentibus huiusmodi statutis, censeatur etiam vxor prohibita viro relinquere. Quid in filijs.*
3 *Fraus sit huiusmodi statutis relinquendo personæ mediæ.*
Fraus præsumitur ex incontinenti factis.
Donatio quando fiat in fraudem alicui personæ mediæ.
An facta ante, vel post testamentum censeatur facta in testamento.
Prælati confessio successori non nocet.
4 *Donatio facta inter coniuges, quæ morte est confirmanda, an comprehendatur in statuto prohibente vxori relinqui in vltimis voluntatibus.*
Opinio communis, & auctoris.

De statuto vetante vxori relinqui.
Cap. LXXXII.

PASSIM legibus municipalibus cauetur, ne maritus in vltima
1 † voluntate relinquat quidquam vxori, vel saltem facultas relinquendi, quam alioquin liberam haberet, constringitur, & quibusdam veluti limitibus concluditur, vt Parmę, Ticini, Alexandriæ, Regij, Mediolani, Carp. ad Stat. 295. lib. 1. Alb. cons. 88. & alibi. Iure enim communi relinquit vnus coniux alteri, ita, vt nec breuitas temporis, quo matrimonium durauit, impediat inter coniuges legatū, l. non tantum, C. de legat. Roland. De Lucro dot. quæst. 49. nu. 10. Huius prohibitionis ratio peti potest à Bertazzol. cons. 25. nu. 1. & seq. vbi subijcit, vxorem etiam prohiberi marito legare, quod putant nonnulli, licet
2 nominatim non † prohibeatur vxor, ducto argumento à correlatiuis, quæ tamen sententia non est tuta, vt videre est apud Dec. in l. 1. C. de in ius vocando. num. 6. vbi Schol. Socin. iun. ad rub. ff. de adquir. possess. num. 115. Cror. nu. 31. Tiraq. de legibus cōnub. leg. 1. gloss. 1. num. 77. Gallia ad consuet. Alex. in verb. vxori, quæst. 14. vbi post longam disputationem tandem in eam venit sententiam, videlicet non censeri prohibitam vxorem marito relinquere, D. Flauius Tort. ad stat. Ticin. 90. licet cōtradicat D. Cost. consil. 13. vbi latè agit de hac re. Cæterum an filijs possit relinqui. Vid. Ann. Rob. lib. 2. Rer. iud. cap. 13. qui censet non posse, cum censeatur relictum contemplatione patris. Potest tamen relinqui, vbi momento durauit relictū, Menoc. de rec. remed. 13. n. 92. Gall. ad Cōs. Alex. in verb. legare quæst. 12. n. 18. Huiusmodi statutis solet quādoq. fraus fieri, q̄ multis solet ꝓbari præsūptionibus. Hond. cōs. 14. nu. 18. l. 1. Alciat. resp. 17. l. 2. Alex. cons. 54. lib. 7. Surd. cons. 250. nu. 20. Costa de Rat. quæst. 4. num. 12. Clar. in sua praxi crim. quæst. 79. vbi Baiard. & inter cæteras præsumptiones ea est, quæ huc pertinet, quando nimi
3 rum alicui quid † relinquitur, & relictum statim vxori redditur, nam tunc fraus præsumitur. Fœnut. De momento temporis, cap. 27. num. 4. Vide Farin. De pœnis temp. quæst. 89. Insp. 4. nu. 115. & seq. vbi ostendit ex celeritate, & vicinitate actum præsumi fraudem. Bertazzol. d. cons. 25. num. 5. Gall. ad d. consuet. in verb. legare, quæst. 1. num. 24. Sic etiam si quis prohibeatur certæ personæ donare, puta spurio, & donet personæ mediæ, quæ statim donet eandem rē ipsi prohibitæ, erit inualida donatio, secus si ex interuallo. Ale. cons. 54. vol. 7. nu. 1. & 17. vide Mysin. cent. 1. Obseru. 35. cum fraus ex vicinitate, & celeritate actuum præsumatur. Guid. Pap. de præsumpt. nu. 51. immo etiam quandoq. si ex interuallo media persona rem transtulerit in prohi bitam

bitã fraus præsumitur. Alc. in l.post. ff.de donat. Imo si quid donetur ante, vel post testamentum ex continẽti ab ægroto, qui deinde decesserit, censebitur ob vicinitatem actuum relictũ in testamento, ideoq. non subsistet. Quã opinionem Gall. ad dictam consuet. in verb. Legare. quæst. 6. num. 52. & seq. non aliter probat, nisi concurrãt aliæ fraudis coniecturæ. Qua in re plurimum relinquitur arbitrio iudicis. Prælati etiam confessio licet alias valeret, tamẽ non nocet successori, vbi statim est mortuus. Menoch.

4 cons. 38. num. 45. Cæterum vigente † huiusmodi statuto, donatio si fiat inter coniuges, non valebit, cum iure communi non valeat, morte autem non confirmabitur ob statuti prohibitionem, alioquin facile fraus fieret statuto, quod non debet admitti. Andr. Gaill. Obs. 40. lib. 2. nu. 6. Surd. d. cõs. 250. num. 19. Vide Costam De re integra Distinct. 86. num. fin. Non me latet contrariam opinionem passim recipi, cum hæc sit tertia species donationis, vt dixi annis superioribus in l. post contractum, ff. de donat. vbi Io. Ann. num. 209. & 216. Torniol. cons. 67. num. 30. Alex. cons. 54. num. 7. lib. 7. Gall. ad consuet. Alex. in verb. Legare quæst. 6. num. 14. Verum ego nũquam potui probare opinionem communem, & mecum etiam sentit D. Polyd. Rip. Obser. 178. in fine. Cost. De Retr. cas. 25. cap. 8. num. 19. licet non rectè tradat opinionem contra Alex. magis communem esse.

SVMMÆ.

1 *Incontinenti factum efficit, vt nil videatur actum.*

2 *Solutionis, quæ non durauit, nulla habenda ratio.*

L. qui sic, ff. de solut. declarata, & nu. 10.

2 *Dominium, quod non durat, non est considerandum.*

Acquisitio eius, qui est in potestate.

Rodobaldus Parinus I. C.

4 *Instrumentum est falsum, in quo dicitur aliquem accepisse pecuniam, si constet statim fuisse redditam.*

5 *Census non valet, vbi pecunia numerata statim redditur.*

6 *Actus, qui non durauit, non est habenda ratio.*

Satisdatio non est, quæ non durat.

Æstimationis non est habenda ratio, quæ parum durat.

Transitus momentanei an sit habenda ratio.

7 *Hæreditatis incapax an possit alteri illã statim reddere.*

Mendicantes an possint adire, vt statim reddant alteri.

Mendicantes, & alij Monachi an alienẽt statim sine solemnibus. Momentanea acquisitio an spectanda.

Hæreditatis aditio inducitur ex cessione. Hæreditas statim quæritur.

8 *Forẽses prohibiti acquirere, an statim possint vendere, & an res paruas quærant.*

Vxori Ticin. relinqui potest, si statim restituat.

9 *Solutio momentanea, quando attendatur.*

10 *L. fin. ff. de cond. inst. declaratur.*

11 *Suus hæres quando desinat esse.*

Fabij Belloni auctoris fratris liber laudatur.

12 *Dotis lucrum habet locũ, habet ẽt in matrimonio momentaneo in Stat. Ticin.*

13 *Matrimonium in articulo mortis.*

Polydorus Ripa Collega auctoris.

14 *Donatio inter coniuges inualida, licet nõ remansura apud donatarium.*

De solutione, acquisitione, quæ durauit momento. Cap. LXXXIII.

1 INcontinenti secutum † sæpenumero id efficit, vt nihil actum videatur. Veluti si quis soluat, vt statim so-

2 solutum † recuperet, l. qui sic. 55. ff. de solut. Dominium enim, quod tépo-
3 ris momento † durat, non habetur in aliqua consideratione, l. finali in fin. C. de bonis quę lib. Rodobaldus Parinus Præstantiss. I. C. in tract. de Gabellis. 2. part. num. 140. inferens ad multa, Bart. in l. fin. ff. de cond. inst. Menoch. de recuper. possess. remed. 14. num. 83. Non habebitur igitur aliqua ratio acquisitionis factæ per eum, qui est in potestate, quoad eum, cum statim quæratur patri, vel domino, l. placet, ff. de adquir. hæred. Gall. cons. 119. num. 40. Quamobrem si no-
4 tarius scripserit Titium habuisse † & recepisse pecuniam, & testes deponāt statim fuisse redditam, falsum erit instrumentum, nam perinde erit, ac si non esset numerata.

Quod verum intelligo, modo id actum sit initio, sciente ipso notario. Mantic. de Conuent. libr. 18. tit. 6. numero 16. & in constitutione census, de quo in cap. prox. seq. cum in-
5 tegra pretij numeratio † requiratur sanctione Pontif. non dicitur illi satisfactum si numeretur quidem integrum pretium, sed illius pars statim reddatur. Farinac. decis. 10. num. 4. ex breuitate autem temporis præsumuntur eædem pecuniæ restitutæ, & initio censetur actū, vt redderentur. Hond. cons. 35. num. 13. 14. 42. lib. 2. Paria sunt igitur quid non fieri, vel ita fieri, vt non duret. Surd. cons. 190. nume. 9. neq. habetur in iure ratio †
6 eius actus, qui non durauit. Surd. cōs. 179. nu. 51. & dixi sup. cap. 81. De possessione interrumpenda. Carol. Bardell. cons. 1. num. 32. Cuius rei passim obuia sunt exēpla. Sic satisdatio, quæ non durauit, non est satisdatio, l. 1. §. qđ ait Prætor, ff. Quorū legat. nec cēsetur facta redemptio, quæ non durauit, nec dicuntur bona hæreditaria, quæ talia non durarunt. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Sic etiam nō solet in probanda æstimatione, & læsione haberi ratio illius valoris, qui temporis momēto durauit. Mascard. De probat. conclus. 657. num. 65. nec habitationis, quæ parum durauit, iuxta cons. Hond. 3. volum. 2. Et momentanei transitus quandoq. non habetur ratio in soluendis vectigalibus. Fœnut. de moment. temp. cap. 31. num. 4. & 20. Parin. loco citato. Aditio hæreditatis facta animo statim illam cedēdi, ius nullum causat, vt dicimus de quacunque alia acceptatione eo cō filio, & proposito facta, vt statim alteri cedatur. Socin. cons. 53. num. 28. lib. 4. Fœnut. de moment. temp. d. cap. 31. Qua ratione, qui hæredita-
7 tem † capere non potest, eam tamen capiet, vt alteri statim reddat, & ideo Monachi mendicantes capiunt, vt in continenti restituāt, hocq. pacto illis etiam immobilia relinquuntur Magon. decis. Luc. 53. Natt. cons. 441. nu. 28. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Vide Mantic. De coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 10. nu. 13. neq. enim persona capientis cōsideratur, vbi nō percipit emolumentum. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 316. nu. 23. Sic etiam mendicantes Monachi, qui non possunt retinere immobilia, ea alienāt nō seruata iuris solemnitate, quā nec seruat Monasteriū, qđ aditā hæreditatē statim alteri renunciauit. Natt. d. cons. 441. nu. 20. & 28. Add. ad Gozad. in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 15. Franc. decis. 14. num. 26. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 132. num. 26. & lib. 3. cap. 568. nume. 65. & decis. March. 17. num. 28. Quod tamen reprehendit, Surd. cons. 501. num. 11. qui existimauit acquisitionem momentaneam esse spectandam, quando produxit effectum suum, qui non potest reuocari, & ideo etiam excessione aditio indu-

bitã fraus præsumitur. Alc. in l.post. ff.de donat. Imo si quid donetur ante, vel post testamentum ex continẽti ab ægroto, qui deinde decesserit, censebitur ob vicinitatem actuum relictũ in testamento, ideoq. non subsistet. Quã opinionem Gall. ad dictam consuet. in verb. Legare. quæst. 6. num. 52. & seq. non aliter probat, nisi concurrãt aliæ fraudis coniecturæ. Qua in re plurimum relinquitur arbitrio iudicis. Prælati etiam confessio licet alias valeret, tamẽ non nocet successori, vbi statim est mortuus. Menoch.
4 cons. 38. num. 43. Cæterum vigente † huiusmodi statuto, donatio si fiat inter coniuges, non valebit, cum iure communi non valeat, morte autem non confirmabitur ob statuti prohibitionem, alioquin facile fraus fieret statuto, quod non debet admitti. Andr. Gaill. Obs. 40. lib. 2. nu. 6. Surd. d. cõs. 250. num. 19. Vide Costam De re integra Distinct. 86. num. fin. Non me latet contrariam opinionem passim recipi, cum hæc sit tertia species donationis, vt dixi annis superioribus in l. post contractum, ff. de donat. vbi Io. Ann. num. 209. & 216. Torniol. cons. 67. num. 30. Alex. cons. 54. num. 7. lib. 7. Gall. ad consuet. Alex. in verb. Legare quæst. 6. num. 14. Verum ego nũquam potui probare opinionem communem, & mecum etiam sentit D. Polyd. Rip. Obser. 178. in fine. Cost. De Retr. cas. 25. cap. 8. num. 19. licet non rectè tradat opinionem contra Alex. magis communem esse.

SVMMÆ.

1 *Incontinenti factum efficit, vt nil videatur actum.*
2 *Solutionis, quæ non durauit, nulla habenda ratio.*
L. qui sic, ff. de solut. declarata, & nu. 10.
3 *Dominium, quod non durat, non est considerandum.*
Acquisitio eius, qui est in potestate. Rodobaldus Parinus I. C.
4 *Instrumentum est falsum, in quo dicitur aliquem accepisse pecuniam, si constet statim fuisse redditam.*
5 *Census non valet, vbi pecunia numerata statim redditur.*
6 *Actus, qui non durauit, non est habenda ratio.*
Satisdatio non est, quæ non durat.
Aestimationis non est habenda ratio, quæ parum durat.
Transitus momentanei an sit habenda ratio.
7 *Hæreditatis incapax an possit alteri illã statim reddere.*
Mendicantes an possint adire, vt statim reddant alteri.
Mendicantes, & alij Monachi an aliemẽt statim sine solemnibus. Momentanea acquisitio an spectanda.
Hæreditatis aditio inducitur ex cessione. Hæreditas statim quæritur.
8 *Forẽses prohibiti acquirere, an statim possint vendere, & an res paruas quærant.*
Vxori Ticin. relinqui potest, si statim restituat.
9 *Solutio momentanea, quando attendatur.*
10 *L. fin. ff. de cond. inst. declaratur.*
11 *Suus hæres quando desinat esse.*
Fabij Belloni auctoris fratris liber laudatur.
12 *Dotis lucrum habet locũ, habet ẽt in matrimonio momentaneo in Stat. Ticin.*
13 *Matrimonium in articulo mortis.*
Polydorus Ripa Collega auctoris.
14 *Donatio inter coniuges inualida, licet nõ remansura apud donatarium.*

De solutione, acquisitione, quæ durauit momento. Cap. LXXXIII.

1 INcontinenti secutum † sæpenumero id efficit, vt nihil actum videatur. Veluti si quis soluat, vt statim so-

2 solutum † recuperer, l. qui sic. 55. ff. de solut. Dominium enim, quod tēporis momento † durat, non habetur in aliqua consideratione, l. finali in fin. C. de bonis quę lib. Rodobaldus Parinus Præstantiss. I. C. in tract. de Gabellis. 2. part. num. 140. inferens ad multa, Bart. in l. fin. ff. de cond. inst. Menoch. de recuper. possess. remed. 14. num. 83. Non habebitur igitur aliqua ratio acquisitionis factæ per eum, qui est in potestate, quoad eum, cum statim quæratur patri, vel domino, l. placet, ff. de adquir. hæred. Gall. cons. 119. num. 40. Quamobrem si notarius scripserit Titium habuisse † & recepisse pecuniam, & testes deponāt statim fuisse redditam, falsum erit instrumentum, nam perinde erit, ac si non esset numerata.
3
4

Quod verum intelligo, modo id actum sit initio, sciente ipso notario. Mantic. de Conuent. libr. 18. tit. 6. numero 16. & in constitutione censûs, de quo in cap. prox. seq. cum in-
5 tegra pretij numeratio † requiratur sanctione Pontif. non dicitur illi satisfactum si numeretur quidem integrum pretium, sed illius pars statim reddatur. Farinac. decis. 10. num. 4. ex breuitate autem temporis præsumuntur eædem pecuniæ restitutæ, & initio censetur actū, vt redderentur. Hond. cons. 35. num. 13. 14. 42. lib. 2. Paria sunt igitur quid non fieri, vel ita fieri, vt non duret. Surd. cons. 190. nume. 9. neq. habetur in iure ratio †
6 eius actus, qui non durauit. Surd. cōs. 179. nu. 51. & dixi sup. cap. 81. De possessione interrumpenda. Carol. Bardell. cons. 1. num. 32. Cuius rei passim obuia sunt exēpla. Sic satisdatio, quæ non durauit, non est satisdatio, l. 1. §. qđ ait Prætor, ff. Quorū legat. nec cēsetur facta redemptio, quæ non durauit, nec dicuntur bona hæreditaria, quæ talia non durarunt. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Sic etiam nō solet in probanda æstimatione, & læsione haberi ratio illius valoris, qui temporis momēto durauit. Mascard. De probat. conclus. 657. num. 65. nec habitationis, quæ parum durauit, iuxta cons. Hond. 3. volum. 2. Et momentanei transitus quandoq. non habetur ratio in soluendis vectigalibus. Fœnut. de moment. temp. cap. 31. num. 4. & 20. Parin. loco citato. Aditio hæreditatis facta animo statim illam cedēdi, ius nullum causat, vt dicimus de quacunque alia acceptatione eo cō filio, & proposito facta, vt statim alteri cedatur. Socin. cons. 53. num. 28. lib. 4. Fœnut. de moment. temp. d. cap. 31. Qua ratione, qui hæredita-
7 tem † capere non potest, eam tamen capiet, vt alteri statim reddat, & ideo Monachi mendicantes capiunt, vt incontinenti restituāt, hocq. pacto illis etiam immobilia relinquuntur Magon. decis. Luc. 53. Natt. cons. 441. nu. 28. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Vide Mantic. De coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 10. nu. 13. neq. enim persona capientis cōsideratur, vbi nō percipit emolumentum. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 316. nu. 23. Sic etiam mendicantes Monachi, qui non possunt retinere immobilia, ea alienāt nō seruata iuris solemnitate, quā nec seruat Monasteriū, qđ aditā hæreditatē statim alteri renunciauit. Natt. d. cons. 441. nu. 20. & 28. Add. ad Gozad. in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 15. Franc. decis. 14. num. 26. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 132. num. 26. & lib. 3. cap. 568. nume. 65. & decis. March. 17. num. 28. Quod tamen reprehendit, Surd. cons. 501. num. 12. qui existimauit acquisitionem momentaneam esse spectandam, quando produxit effectum suum, qui non potest reuocari, & ideo etiam excessione aditio indu-

bitã fraus præsumitur. Alc. in l.post. ff.de donat. Imo si quid donetur an re, vel post testamentum ex continẽti ab ægroto, qui deinde decesserit, censebitur ob vicinitatem actuum relictũ in testamento, ideoq. non subsistet. Quã opinionem Gall. ad dictam consuet. in verb. Legare. quæst.6. num.52. & seq. non aliter probat, nisi concurrãt aliæ fraudis coniecturæ. Qua in re plurimum relinquitur arbitrio iudicis. Prælati etiam confessio licet alias valeret, tamẽ non nocet successori, vbi statim est mortuus. Menoch.
4 cons.38.num.43. Cæterum vigente † huiusmodi statuto, donatio si fiat inter coniuges, non valebit, cum iure communi non valeat, morte autem non confirmabitur ob statuti prohibitionem, alioquin facile fraus fieret statuto, quod non debet admitti. Andr. Gail.Obs.40.lib.2.nu.6. Surd.d.cõs. 250.num.19. Vide Costam De re integra Distinct.86. num.fin. Non me latet contrariam opinionem passim recipi, cum hæc sit tertia species donationis, vt dixi annis superioribus in l. post contractum, ff. de donat. vbi Io. Ann.num.209. & 216. Torniol.cons. 67.num.30. Alex.cons.54. num.7.lib. 7. Gall. ad consuet. Alex. in verb. Legare quæst.6. num.14. Verum ego nũquam potui probare opinionem communem, & mecum etiam sentit D.Polyd.Rip.Obser.178.in fine. Cost.De Retr.cas.25.cap.8. num.19. licet non rectè tradat opinionem contra Alex. magis communem esse.

SVMMÆ.

1 *Incontinenti factum efficit, vt nil videatur actum.*
2 *Solutionis, quæ non durauit, nulla habenda ratio.*
L. qui sic, ff. de solut. declarata, & nu.10.
3 *Dominium, quod non durat, non est considerandum.*
Acquisitio eius, qui est in potestate.
Rodobaldus Parinus I.C.
4 *Instrumentum est falsum, in quo dicitur aliquem accepisse pecuniam, si constet statim fuisse redditam.*
5 *Census non valet, vbi pecunia numerata statim redditur.*
6 *Actus, qui non durauit, non est habenda ratio.*
Satisdatio non est, quæ non durat.
Aestimationis non est habenda ratio, quæ parum durat.
Transitus momentanei an sit habenda ratio.
7 *Hæreditatis incapax an possit alteri illã statim reddere.*
Mendicantes an possint adire, vt statim reddant alteri.
Mendicantes, & alij Monachi an alienẽt statim sine solemnibus. Momentanea acquisitio an spectanda.
Hæreditatis aditio inducitur ex cessione. Hæreditas statim quæritur.
8 *Forẽses prohibiti acquirere, an statim possint vendere, & an res paruas quærant.*
Vxori Ticin. relinqui potest, si statim restituat.
9 *Solutio momentanea, quando attendatur.*
10 *L.fin.ff.de cond. inst. declaratur.*
11 *Suus hæres quando desinat esse.*
Fabij Belloni auctoris fratris liber laudatur.
12 *Dotis lucrum habet locũ, habet ẽt in matrimonio momentaneo in Stat.Ticin.*
13 *Matrimonium in articulo mortis.*
Polydorus Ripa Collega auctoris.
14 *Donatio inter coniuges inualida, licet nõ remansura apud donatarium.*

De solutione, acquisitione, quæ durauit momento. Cap. LXXXIII.

1 INcontinenti secutum † sæpenumero id efficit, vt nihil actum videatur. Veluti si quis soluat, vt statim so-

2 solutum † recuperet, l. qui sic. 55. ff. de solut. Dominium enim, quod tépo-
3 ris momento † durat, non habetur in aliqua consideratione, l. finali in fin. C. de bonis quę lib. Rodobaldus Parinus Præstantiss. I. C. in tract. de Gabellis. 2. part. num. 140. inferens ad multa, Bart. in l. fin. ff. de cond. inst. Menoch. de recuper. possess. remed. 14. num. 83. Non habebitur igitur aliqua ratio acquisitionis factæ per eum, qui est in potestate, quoad eum, cum statim quæratur patri, vel domino, l. placet, ff. de adquir. hæred. Gall. cons. 119. num. 40. Quamobrem si no-
4 tarius scripserit Titium habuisse † & recepisse pecuniam, & testes deponãt statim fuisse redditam, falsum erit instrumentum, nam perinde erit, ac si non esset numerata.

Quod verum intelligo, modo id actum sit initio, sciente ipso notario. Mantic. de Conuent. libr. 18. tit. 6. numero 16. & in constitutione censûs, de quo in cap. prox. seq. cum in-
5 tegra pretij numeratio † requiratur sanctione Pontif. non dicitur illi satisfactum si numeretur quidem integrum pretium, sed illius pars statim reddatur. Farinac. decis. 10. num. 4. ex breuitate autem temporis præsumuntur eædem pecuniæ restitutæ, & initio censetur actũ, vt redderentur. Hond. cons. 35. num. 13. 14. 42. lib. 2. Paria sunt igitur quid non fieri, vel ita fieri, vt non duret. Surd. cons. 190. nume. 9. neq. habetur in iure ratio †
6 eius actus, qui non durauit. Surd. cõs. 179. nu. 51. & dixi sup. cap. 81. De possessione interrumpenda. Catol. Bardell. cons. 1. num. 32. Cuius rei passim obuia sunt exẽpla. Sic satisdatio, quæ non durauit, non est satisdatio, l. 1. §. qđ air Prætor, ff. Quorũ legat. nec cẽsetur facta redemptio, quæ non durauit, nec dicuntur bona hæreditaria, quæ talia non durarunt. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Sic etiam nõ solet in probanda æstimatione, & læsione haberi ratio illius valoris, qui temporis momẽto durauit. Mascard. De probat. conclus. 657. num. 65. nec habitationis, quæ parum durauit, iuxta cons. Hond. 3. volum. 2. Et momentanei transitus quandoq. non habetur ratio in soluendis vectigalibus. Fœnut. de moment. temp. cap. 31. num. 4. & 20. Parin. loco citato. Aditio hæreditatis facta animo statim illam cedẽdi, ius nullum causãt, vt dicimus de quacunque alia acceptatione eo cõsilio, & proposito facta, vt statim alteri cedatur. Socin. cons. 53. num. 28. lib. 4. Fœnut. de moment. temp. d. cap. 31. Qua ratione, qui hæredita-
7 tem † capere non potest, eam tamen capiet, vt alteri statim reddat, & ideo Monachi mendicantes capiunt, vt in continenti restituãt, hocq. pacto illis etiam immobilia relinquuntur Magon. decis. Luc. 53. Natt. cons. 441. nu. 28. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Vide Mantic. De coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 10. nu. 13. neq. enim persona capientis cõsideratur, vbi nõ percipit emolumentum. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 316. nu. 23. Sic etiam mendicantes Monachi, qui non possunt retinere immobilia, ea alienãt nõ seruata iuris solemnitate, quã nec seruat Monasteriũ, qđ aditã hæreditatẽ statim alteri renunciauit. Natt. d. cons. 441. nu. 20. & 28. Add. ad Gozad. in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 15. Franc. decis. 14. num. 26. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 132. num. 26. & lib. 3. cap. 568. nume. 65. & decis. March. 17. num. 28. Quod tamen reprehendit, Surd. cons. 501. num. 12. qui existimauit acquisitionem momentaneam esse spectandam, quando produxit effectum suum, qui non potest reuocari, & ideo etiam excessione aditio

indu-

15 Hostium in potestate quis dicatur.
Lis inter Veronenses, & Mantuanos.
16 ab Hostibus recuperata prioribus dominis reddenda.
Momentanea captiuitate extingui possessionem qua nequit integrari.

De possessione, & vsucapione interrumpenda. Cap. LXXXI.

1 CVm amittatur † captiuitate possessio; l. cum hæredes. 23. §. 1. ff. de acq. possess. l. si is qui pro emptore. 15. ff. de vsucap. sequitur eodem modo vsucapionem cœptam interrūpi, neque enim sine possessione contingit vsucapio, l. fine 25. ff. de vsu-
2 cap. & ideo in diffinitione † vsucapionis, possessionis continuatio exprimitur tanquam necessaria, l. 3. ff. eod. passimq. illud vsurpatur dictum, nimirum eatenus vsucaptum, quatenus fuit possessū, l. 1. §. si quis vbi gloss. & Bart. ff. de itin. actuq. priuato. Et adeo interrumpitur captiuitate vsucapio, possessioq. amittitur, vt nec iure
3 postliminij † recuperetur d. l. si is qui pro emptore, vbi latiss. Doct. cuius rei ratio illa redditur in l. denique, ff. ex quibus causis maiores in l. in bello. §. facti. ff. de capt. & postl. reuersis, nā postliminium non pertinet ad ea, quæ sunt facti. Doct. in d. l. si is qui pro emptore, rationem hanc expendunt, declarant, & alias insuper addūt, & præcipuè Bart. Ias. num. 95. Alciat. num. 12. Bolog. num. 95. Aquil. num. 30. Ideo cessabunt remedia †
4 possessoria. Men. de recup. possess. rem. 13. num. 82.

Quæstio est, si captus incontinenti
5 è manibus hostiū se ad fines recipiat, an momentaria captiuitate interrumpatur vsucapio.

Hanc quæstionem examinat Crot. in d. l. si is qui pro emptore. numero 7.

Et videbatur dicendum eam non interrumpi multis rationibus, de quibus ibidem Crot. quas referre visū est, cum singulæ ad hanc vniuersam tractationem pertineant, fructumq. non modicum contineant.

Primo adiuuat hanc opinionem,
6 nam qui vi ereptam possessionem † illico vi recuperat in pristinam causam reuerti potius, quam vi possidere intelligendus est, l. qui possessionem. 17. ff. de vi, & vi armata, Menoch. De recuper. possess. rem. 13. num. 86. Dixi cap. 6. num. 1.

Licet desinat quis possidere locum, quem flumen, aut mare occupauit, l. 3. §. Labeo, ff. de acq. possess. tamen secus in occupatione momentanea, puta tridui. Schol. ad Alex. consil. 71. num. 7. lib. 3. Gratian. Discept. For. 403. num. 31.

7 Secundo acquisitio, quæ † temporis momento durat non est spectanda, l. fin. §. fin. C. de bonis quæ lib. momentanea enim acquisitio filij fam. non prodest patri in acquirendo vsufructu, Sebast. Medic. De reg. iur. reg. 5. num. 130. Qua de re late Surd. d. consil. 116. num. 63. & seq. Franc. decis. 14. nu. 26. Magon. decis. Luc. 53. num. 28. vbi ait momentaneum dominium non infringere regulam mendicantiū. Vide cap. 83. nu. 7. Quemadmodū etiam non dicitur soluisse, qui ita soluit, vt statim repeteret. l. qui sic. ff. de solut. nec dicitur venisse, qui nō stetit. Surd. consil. 179. num. 51. & multis cōprobat consil. 116 num. 62. nec dicitur abesse, qui statim est rediturus. Surd. de alim. tit. 1. q. 32. num. 28. quæ tamen regula non procedit in restitutione in integrum concedenda. Odd. q. 30. de rest. num. 40.

Tertio facit l. pleriq. ff. de ritu nu-
8 pt. l. diuortium non est. † ff. de diuort. mulier non dicitur diuertisse, quæ statim rediit. Friuusculum, siue Fri-

Fribusculum, siue Frigusculũ hoc appellatur, vt dixi capite 8.

Quarto cõprobatur simili. Etenim iure ciuili satis est ad vsucapionem in-
9 ducendam tempore † traditionis adesse bonam fidem, licet enim superueniat mala, ex scientia rei alienæ, non tamen minus complebitur vsucapio. l. penul. ff. Pro soluto, l. 2. in princ. ff. Pro empt. l. vnica, C. de vsucap. transf. §. diutina. in Inst. De vsucap. l. cum hæres. ff. de diuersis temp. præscript. atqui iure pontificio omni tempore debet bona fides interuenire, cap. vlt. vbi Doct. de præscript. cap. possessor. de reg. iur. lib. 6. Duar. De vsucap. cap. 2. in fine. Quod si superueniat quidem mala fides, sed duret temporis momento, nõ interrumpet vsucapionem. Ludou. Rom. in l. naturaliter. ff. de vsucap. Gratian. Discept. Forens. 403. nu. 28. idem dicendum videtur in captiuitate, quæ fuit momentanea.

10 Quinto tradit † Ang. in l. voluntas, C. de fideicommissis, prohibitum alienare extra familiam. posse ita alienare, vt statim reddatur res alienata familiæ. Tiraq. in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. in verb. Susceperit liberos, num. 171. Ann. Rob. lib. 3. Rer. iud. cap. Octauo.

11 Sexto † alienans res ecclesiæ euitat pœnam excommunicationis celeri facta recuperatione, cap. si quis presbyterorum de rebus eccles. alien. vel non. Quamobrem scribit Ang. & Rom. in l. sequitur. §. item Labeo. De vsucap. emphyteutam, qui rem in-
12 scio † domino alienauit, excusari ne incidat in commissum, si statim rem alienatam redemerit, cum alioquin non possit eam redimere, vbi sit quæsitum ius domino. Clar. in §. emphyteusis. quæst. 13. & in §. feudũ. quæst. 31. sed si recuperat incontinenti excusatur, Menoch. cas. 7. num. 2. De Arbitr. Morot. resp. 93. num. 25. Thes. Quæst. Forens. 53. lib. primo. Vid. Borell. in su. Decis. Tit. 33. n. 70. & 78.

Alijs etiam similibus argumentis posset hæc opinio firmari, quæ peti possunt ex vniuersa hac tractatione. Vix enim est, vt dicatur factũ, quod momento temporis durauit, & ideo absens non dicitur, qui statim redijt, nec dicitur ille venisse, qui incontinenti abijt. Et licet non possit magistratus mandare causas meri imperij, nisi proficiscatur, l. 1. ff. de offic. eius, tamen, vbi est statim absfuturus pariter mandare poterit, & vbi reuersus, incontinenti est discessurus pro absente habebitur, vt valeat delegatio, vt dixi in d. l. 1. vbi Dec. num. 67. & 79. Massin. nu. 306. & 307. alia similia congessit in vnũ, Tiraq. in d. verb. Susceperit liberos. num. 167. cum seq. nam statim mortuus non dicitur natus, & statim ad vitã reuocatus, vt Lazarus, non censetur mortuus, gloss. in l. 4. ff. de legib. & non censetur relictum animo compensandi, quod statim est restituendum, nec habetur ratio dotis, quæ non est per mansura apud filiam, nec habetur in consideratione pretium, quod momento durauit, & in summa alia multa similia potes petere a Tiraq. dicto loco. Royz. decis. Lituan. 3. nu. 66. & seq.

13 Pro contraria opinione † illud facit, nam agitur hic de re extinguenda, atqui vbi tractatur de extinctione actus, momento id expeditur, & temporis puncto. arg. l. vxoris aborru. C. de post. hæred. inst. Vide cap. 43. De posthumo præterito.

Deinde possessio amittitur statim, ac captus quis fuit ab hostibus, d. l. cũ hæredes, §. 1. semel autem extinctum non potest amplius reuiuiscere, l. qui res, §. areã, D. de solut. l. Pomponius, §. quæsitum, ff. de acquir. possess.

Non obest primum, quia id proce-

Quæ sit huius prohibitionis ratio.
Legatum inter coniuges non impedit breuitas temporis matrimonij.
2 *An vigentibus huiusmodi statutis, censeatur etiam vxor prohibita viro relinquere. Quid in filijs.*
3 *Fraus fit huiusmodi statutis relinquendo persona media.*
Fraus præsumitur ex incontinenti factis.
Donatio quando fiat in fraudem alicui persona media.
An facta ante, vel post testamentum censeatur facta in testamento.
Prælati confessio successori non nocet.
4 *Donatio facta inter coniuges, quæ morte est confirmanda, an comprehendatur in statuto prohibente vxori relinqui in vltimis voluntatibus.*
Opinio communis, & auctoris.

De statuto vetante vxori relinqui.
Cap. LXXXII.

PASSIM legibus municipalibus cauetur, ne maritus in vltima
1 † voluntate relinquat quidquam vxori, vel saltem facultas relinquendi, quam alioquin liberam haberet, constringitur, & quibusdam veluti limitibus concluditur, vt Parmę, Ticini, Alexandriæ, Regij, Mediolani, Carp. ad Stat. 295. lib. 1. Alb. consf. 88. & alibi. Iure enim communi relinquit vnus coniux alteri, ita, vt nec breuitas temporis, quo matrimonium durauit, impediat inter coniuges legatũ, l. non tantum, C. de legat. Roland. De Lucro dot. quæst. 49. nu. 10. Huius prohibitionis ratio peti potest à Bertazzol. consf. 25. nu. 1. & seq. vbi subijcit, vxorem etiam prohiberi marito legare, quod putant nonnulli, licet
2 nominatim non † prohibeatur vxor, ducto argumento à correlatiuis, quæ tamen sententia non est tuta, vt videre est apud Dec. in l. 1. C. de in ius vocando. num. 6. vbi Schol. Socin. iun. ad rub. ff. de adquir. possess. num. 115. Cror. nu. 31. Tiraq. de legibus cõnub. leg. 1. gloss. 1. num. 77. Gallia ad consuet. Alex. in verb. vxori, quæst. 14. vbi post longam disputationem tandem in eam venit sententiam, videlicet non censeri prohibitam vxorem marito relinquere, D. Flauius Tort. ad stat. Ticin. 90. licet cõtradicat D. Cost. consil. 13. vbi latè agit de hac re. Cæterum an filijs possit relinqui. Vid. Ann. Rob. lib. 2. Rer. iud. cap. 13. qui censet non posse, cùm censeatur relictum contemplatione patris. Potest tamen relinqui, vbi momento durauit relictũ, Menoc. de rec. remed. 13. n. 92. Gall. ad Cõs. Alex. in verb. legare quæst. 12. n. 18. Huiusmodi statutis solet quãdoq. fraus fieri, q̃ multis solet ꝓbari præsũptionibus. Hond. cõs. 14. nu. 18. l. 1. Alciat. resp. 17. l. 2. Alex. cons. 54. lib. 7. Surd. cons. 250. nu. 20. Costa de Rat. quæst. 4. num. 12. Clar. in sua praxi crim. quæst. 79. vbi Baiard. & inter cæteras præsumptiones ea est, quæ huc pertinet, quando nimi
3 rum alicui quid † relinquitur, & relictum statim vxori redditur, nam tunc fraus præsumitur. Fœnut. De momento temporis, cap. 27. num. 4. Vide Farin. De pœnis temp. quæst. 89. Insp. 4. nu. 115. & seq. vbi ostendit ex celeritate, & vicinitate actum præsumi fraudem. Bertazzol. d. consf. 25. num. 5. Gall. ad d. consuet. in verb. legare, quæst. 1. num. 24. Sic etiam si quis prohibeatur certæ personæ donare, puta spurio, & donet personæ mediæ, quæ statim donet eandem rẽ ipsi prohibitæ, erit inualida donatio, secus si ex interuallo. Ale. consf. 54. vol. 7. nu. 1. & 17. vide Mysin. cent. 1. Obseru. 35. cum fraus ex vicinitate, & celeritate actuum præsumatur. Guid. Pap. de præsumpt. nu. 51. immo etiam quandoq. si ex interuallo media persona rem transtulerit in prohi

bitam

bitã fraus præsumitur. Alc. in l.post. ff.de donat. Imo si quid donetur ante, vel post testamentum ex continēti ab ægroto, qui deinde decesserit, censebitur ob vicinitatem actuum relictū in testamento, ideoq. non subsistet. Quã opinionem Gall. ad dictam consuet. in verb. Legare. quæst. 6. num. 52. & seq. non aliter probat, nisi concurrãt aliæ fraudis coniecturæ. Qua in re plurimum relinquitur arbitrio iudicis. Prælati etiam confessio licet alias valeret, tamē non nocet successori, vbi statim est mortuus. Menoch.
4 cons. 38. num. 45. Caterum vigente † huiusmodi statuto, donatio si fiat inter coniuges, non valebit, cum iure communi non valeat, morte autem non confirmabitur ob statuti prohibitionem, alioquin facile fraus fieret statuto, quod non debet admitti. Andr. Gaill. Obs. 40. lib. 2. nu. 6. Surd. d. cōs. 250. num. 19. Vide Costam De re integra Distinct. 86. num. fin. Non me latet contrariam opinionem passim recipi, cum hæc sit tertia species donationis, vt dixi annis superioribus in l. post contractum, ff. de donat. vbi Io. Ann. num. 209. & 216. Torniol. cons. 67. num. 30. Alex. cons. 54. num. 7. lib. 7. Gall. ad consuet. Alex. in verb. Legare quæst. 6. num. 14. Verum ego nũquam potui probare opinionem communem, & mecum etiam sentit D. Polyd. Rip. Obser. 178. in fine. Cost. De Retr. cas. 25. cap. 8. num. 19. licet non rectè tradat opinionem contra Alex. magis communem esse.

SVMMÆ.

1 *Incontinenti factum efficit, vt nil videatur actum.*

2 *Solutionis, quæ non durauit, nulla habenda ratio.*

L. qui sic, ff. de solut. declarata, & nu. 10.

2 *Dominium, quod non durat, non est considerandum.*

Acquisitio eius, qui est in potestate.

Rodobaldus Tarinus I. C.

4 *Instrumentum est falsum, in quo dicitur aliquem accepisse pecuniam, si constet statim fuisse redditam.*

5 *Census non valet, vbi pecunia numerata statim redditur.*

6 *Actus, qui non durauit, non est habenda ratio.*

Satisdatio non est, quæ non durat.

Aestimationis non est habenda ratio, quæ parum durat.

Transitus momentanei an sit habenda ratio.

7 *Hæreditatis incapax an possit alteri illã statim reddere.*

Mendicantes an possint adire, vt statim reddant alteri.

Mendicantes, & alij Monachi an alienēt statim sine solemnibus. Momentanea acquisitio an spectanda.

Hæreditatis aditio inducitur ex cessione. Hæreditas statim queritur.

8 *Forēses prohibiti acquirere, an statim possint vendere, & an res paruas quærant.*

Vxori Ticin. relinqui potest, si statim restituat.

9 *Solutio momentanea, quando attendatur.*

10 *L. fin. ff. de cond. inst. declaratur.*

11 *Suus hæres quando desinat esse.*

Fabij Belloni auctoris fratris liber laudatur.

12 *Dotis lucrum habet locū, habet ēt in matrimonio momentaneo in Stat. Ticin.*

13 *Matrimonium in articulo mortis.*

Polydorus Ripa Collega auctoris.

14 *Donatio inter coniuges inualida, licet nō remansura apud donatarium.*

De solutione, acquisitione, quæ durauit momento. Cap. LXXXIII.

1 INcontinenti secutum † sæpenumero id efficit, vt nihil actum videatur. Veluti si quis soluat, vt statim so-

2 solutum † recuperet, l. qui sic. 55. ff. de solut. Dominium enim, quod tēpo-
3 ris momento † durat, non habetur in aliqua consideratione, l. finali in fin. C. de bonis quę lib. Rodobaldus Parinus Præstantiss. I. C. in tract. de Gabellis. 2. part. num. 140. inferens ad multa, Bart. in l. fin. ff. de cond. inst. Menoch. de recuper. possess. remed. 14. num. 83. Non habebitur igitur aliqua ratio acquisitionis factæ per eum, qui est in potestate, quoad eum, cum statim quæratur patri, vel domino, l. placet, ff. de adquir. hæred. Gall. cons. 119. num. 40. Quamobrem si no-
4 tarius scripserit Titium habuisse † & recepisse pecuniam, & testes deponāt statim fuisse redditam, falsum erit instrumentum, nam perinde erit, ac si non esset numerata.

Quod verum intelligo, modo id actum sit initio, sciente ipso notario. Mantic. de Conuent. libr. 18. tit. 6. numero 16. & in constitutione census, de quo in cap. prox. seq. cum in-
5 tegra pretij numeratio † requiratur sanctione Pontif. non dicitur illi satisfactum si numeretur quidem integrum pretium, sed illius pars statim reddatur. Farinac. decis. 10. num. 4. ex breuitate autem temporis præsumuntur eædem pecuniæ restitutæ, & initio censetur actū, vt redderentur. Hond. cons. 35. num. 13. 14. 42. lib. 2. Paria sunt igitur quid non fieri, vel ita fieri, vt non duret. Surd. cons. 190. nume. 9. neq. habetur in iure ratio †
6 eius actus, qui non durauit. Surd. cōs. 179. nu. 51. & dixi sup. cap. 81. De possessione interrumpenda. Carol. Bardell. cons. 1. num. 32. Cuius rei passim obuia sunt exēpla. Sic satisdatio, quæ non durauit, non est satisdatio, l. 1. §. qđ ait Prætor, ff. Quorū legat. nec cēsetur facta redemptio, quæ non durauit, nec dicuntur bona hæreditaria, quæ talia non durarunt. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Sic etiam nō solet in probanda æstimatione, & læsione haberi ratio illius valoris, qui temporis momēto durauit. Mascard. De probat. conclus. 657. num. 65. nec habitationis, quæ parum durauit, iuxta cons. Hond. 3. volum. 2. Et momentanei transitus quandoq. non habetur ratio in soluendis vectigalibus. Fœnut. de moment. temp. cap. 31. num. 4. & 20. Parin. loco citato. Aditio hæreditatis facta animo statim illam cedēdi, ius nullum causat, vt dicimus de quacunque alia acceptatione eo cō filio, & proposito facta, vt statim alteri cedatur. Socin. cons. 53. num. 28. lib. 4. Fœnut. de moment. temp. d. cap. 31. Qua ratione, qui hæredita-
7 tem † capere non potest, eam tamen capiet, vt alteri statim reddat, & ideo Monachi mendicantes capiunt, vt in continenti restituāt, hocq. pacto illis etiam immobilia relinquuntur Magon. decis. Luc. 53. Natt. cons. 441. nu. 28. Cephal. cons. 460. num. 29. & 30. lib. 4. Vide Mantic. De coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 10. nu. 13. neq. enim persona capientis cōsideratur, vbi nō percipit emolumentum. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 316. nu. 23. Sic etiam mendicantes Monachi, qui non possunt retinere immobilia, ea alienāt nō seruata iuris solemnitate, quā nec seruat Monasteriū, qđ aditā hæreditatē statim alteri renunciauit. Natt. d. cons. 441. nu. 20. & 28. Add. ad Gozad. in l. 2. C. de pact. inter empt. nu. 15. Franc. decis. 14. num. 26. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 132. num. 26. & lib. 3. cap. 568. nume. 65. & decis. March. 17. num. 28. Quod tamen reprehendit, Surd. cons. 501. num. 11. qui existimauit acquisitionem momentaneam esse spectandam, quando produxit effectum suum, qui non potest reuocari, & ideo etiam excessione aditio

indu-

inducitur, quæ non potest reuocari. Surd. conf. 523. numer. 7. Menoch. conf. 1. nu. 489. Surd. decis. 70. nu. 11. Torn. conf. 32. num. 12. aliud dicendum esset in repudiatione, sed aditione facta, quæ etiam ex renunciatione inducitur, satis est momento ius fuisse radicatum in ipso monasterio, vt ab eo sine solemnitatib. non possit auelli Galu. conf. 37. num. 24. Neque est perpetuum, quod dicitur momentaneæ acquisitionis nullam esse habendam rationem. Tiraq. in l. si vnquam in verb. susceperit liberos, nu. 186. & 201. C. de reu. don. & immo hęreditas momento acquiritur, Tiraq. in tract. cessante causa, lim. 23. num. 4. Ex prædictis etiam infertur ad leges municipales, quæ vetant immobilia in forenses alienari, nam licet ad effectum implendi conditionem momentanea suf ficerent, vt dixi cap. 43. De post. præt. & cond. exist. tamen secus est quoad effectum acquisitionis, nam requiritur, vt saltem habitu, & potentia fuerit perpetua, non momentanea acquisitio. Cephal. consil. 460. num. 38. & 52. & ideo acquisitio momentanea forensis, qui alteri statim vendidit, & ius suum cessit non est considerabilis. Thes. decis. 123. num. 7. Vasq. libr. 1. Illustr. Contro. cap. 32. num. 3. Carpan. ad §. collegijs. nume. 53. in No. Const. tit. De pœnis. Nec dicatur, cũ forensis non possit acquirere, nec posse alteri cedere ob vulgatam reg. l. nemo. ff. de reg. iur. Thes. d. decis. 123. num. 13. nam perpetuam acquisitionem non momentaneam lex prohibet forensibus, & alienigenis: in illa enim viget ratio prohibitionis. non in hac, quæ momento durauit, quemadmodum etiam cessat in domuncula, & in alijs rebus paruis. Vasq. dicto lib. 1. cap. 34. Aliud sequerer, vbi fraus fieret statuto, iuxta resp. Decian. 33. lib. 1. Alciat. resp. 31. num. 44. lib. 9. Surd. decis. 30. num. 7. & Statutum Ticin. 90. prohibens maritum vxori relinquere non habet locum, quando momento temporis duraret relictũ, Menoch. d. remed. 13. nume. 92. & seq. non sunt enim momentanea in consideratione, vbi non afferunt commodum.

9 Verum quod initio † dixi de solutione, non habet locum, vbi quod fuit restitutum, nõ causa dissoluendæ prioris obligationis, sed nouæ ineundæ fuit numeratum, l. si tibi pecuniam, ff. si cert. pet. Duar. ad eundem tit. c. 2. vers. Ex iam dictis nascitur. Adeas Menoch. conf. 1. num. 451. & 471. Quamobrem Alciat. in l. Titia 134. num. 15. ff. de verb. oblig. ex sententia Cin. Bald. & Salic. existimat, vbi constat de vera numeratione, valere arrhas vtrinque, à viro videlicet, & vxore datas iuxta l. fin. C. de spons. cum secunda numeratio non eò fiat, vt altera tollatur. Quo casu esset vtraque inutilis, arg. l. ab omnibus, §. si Titio. ff. de leg. 1. & eorum, quæ tradunt Doct. Dec. Bolog. & alij in princ. l. 1.
10 C. de pactis. Alijs præterea † modis declaratur d. l. qui sic. à Bart. & cæteris Doct. ibidem. Addo Ias. in l. frater, num. 5. 6. & seq. vbi Coras. n. 3. ff. de cond. ind. Dec. Cagn. in l. non videtur quisquam. 51. ff. de reg. iur. de quibus non est operæ pretium in præsentia tractare. Non est tamen silentio prætereũda singularis species l. fin. ff. de condit. inst. vbi spectatur acquisitio, quæ momento durauit. Ibi enim agitur de duplici conditione, quarum prior non potest impleri filio adhuc viuente, dum videlicet animam agit, vt si Alexandriam ierit: spacium enim temporis continet, altera potest impleri vltimo vitæ momento, veluti si Titio decem dederit. Plurimum autem refert in ea specie, an nepotes admittantur ad suc ces-

cessionem filio viuo, an eo mortuo. Etenim si admittūtur filio viuo, illi adquirunt, l. placet. De adquir. hæred. Sed quænam vtilitas manat ex huiusmodi acquisitione, quæ momento temporis durat, filio, eodemq. patre animam agente? Respondet Duar. cap. 6. vers. Diximus ad illum tit. De cond. inst. esse vtilem hanc adquisitionem, quia pater transmittit hanc hæreditatem ad suos. Et præterea si non essent omnes nepotes substituti, succederent tamen omnes patri ab intestato, vbi eo viuo impleta esset conditio, vt latiss. ibidem explicat Duar. in primo igitur casu, vbi ad hæreditatem fuerunt admissi nepotes, viuo patre, tunc illis adquiritur iure transmissionis tamquā patris, vbi eo mortuo, & ita secundo casu acquiritur tamquam hæreditas aui, non patris. Primo casu filius dum est in actu moriēdi efficitur suus hæres, & ita transmittit: si enim non transmitteret, nullius esset momenti adquisitio momentanea, l. fin. C. de bonis, quæ lib. & ita eodem momento existit cōditio, & fit trāsmissio.

11 In secundo casu † cum conditio fuerit in suspenso filius non officit sequentibus in iure sui. Non desinit tamen esse suus hæres ante quam constiterit defecisse conditionē per mortem illius, quam recusauit implere, vt præclarè ait Fabius Bellonus frater meus in suo vere aureo libello. De iure sui, quem nuper è tenebris in lucem erutum typis cudendum curaui.

12 Cæterum in alijs etiam speciebus momentanei actus habetur ratio, vt in statuto de lucro dotis, nam habet locum etiā si matrimonium modico tēpore durauit. Hond. consil. 3. numero quinto. consil. 4. volum. 2. Roland. Cauagnol. ad decret. ant. Montisf. decr. 74. §. 3. quæst. 4. vt in stat. Ticin. 121. Menoch. de remed. 13. nu. 91. nisi tamen statutum requirat cohabitationem Hond. ibidem. Valet

13 enim matrimonium † breui tempore duraturū puta in articulo mortis contractum. Late Polyd. Rip. olim collega meus De act. in artic. mortis cap.

14 2. Donatio inter coniuges † non valet, licet non sit perpetuo remansura apud donatarium. Surd. consil. 250. num. 35. Alias species referunt citati à Tiraquel. dicto nu. 201. & passim se se aliæ offerunt in hac tractatione.

S V M M Æ.

1 *Census aliter olim, ac nunc accipiebatur.*
Cēsus est tabula, in qua Romani suas scribebant facultates.
Census appellatione bona continentur.
2 *Cēsū agere, capite cēsi, censui cēsēdo agri.*
Census tributum significat.
3 *Censualis contractus fit duob. modis.*
Emphyteusis differt a censu.
Census potest constitui, & statim vendi.
4 *Census differt ab emptione fructuum.*
5 *Census contractus nunc est in vsu iuxta formam prescriptā à S. Pont. Pio V.*
6 *In Census constitutione numeranda pecunia etiam ante, vel post incontinenti.*
Census an valeat, si predium vendatur, & statim post factam numerationem pecunia venditori constituatur census.
7 *Census an possit constitui absq. numeratione pecunia, vbi debitum præcedebat.*
in Cēsu q̄ phibeātur solutiones anticipata.
8 *Manus breuis, & longa.*
Manui longa, aut breui an sit locus, vbi sponsus confitetur se accepisse, quod non accepit.
L. 1. C. de Donat. ante nupt.
9 *Manus breuis habet locum in litteris collybisticis.*
10 *Longa manu, & breui dari dicitur prouerbiali figura.*
11 *Pactum, redemptionis cēsus potest fieri, etiam ex interuallo ac etiā a minore.*
Pactum in censu an valeat, vt soluatur domino census in redemptione facienda quod fuit solutum ob gabellam.

De Censibus. Cap. LXXXIV.

1 Census aliter † nunc accipitur, aliter olim sumebatur, siquidē census erat personarum, rerumq. descriptio, l.2.§. post deinde, ff. de orig. iur. & Theoph. in §. fin. in Inst. De libert. census, inquit, est tabula, siue charta, in qua Romani suas scribebāt facultates. l. quæ quisq. ff. de acquir. rerum dominio l. census. ff. de probat. Fortunæ etiam, & bona census appellatione continebantur, l. cogi, ff. ad
2 S.C. Trebell. Hinc † censum agere, capite censi, censui censendo agri, & census, & tributum idem significat, vt tit. C. sine censu, vel reliq. & de Censit. & peræq. libr. 11. Felic. De solis in proœm. comm. De censibus latiss. de huiusmodi significationibus verbi Census. & Lessius de Iust. & iur. libr. 2. c. 22. Dub. 1. At nunc re-
3 cipitur † contractus censualis, qui duobus modis solet celebrari. Primo modo fit census, quādoquis ius, quod habet in re, siue directum, siue vtile alienat prorsus in alium pro certa pecunia, puta pro mille, & prætera constituit annum censum, qui sane contractus differt ab emphyteutico, nam in emphyteutam non transfertur omne ius. Doct. in l. 1. C. de iure emphy. Vide alias differentias in d. proœm. De censibus apud Felic. Altero modo fit census, quando super re immobili constituitur a domino, & venditur annuus reditus, & vno, & eodem contextu constiteri potest census, & vendi. Redoan. de rebus Eccl. non alien. quæst. 13. cap. 27. numero 6. & 10. 57. Surd. cons. 162. in princ. vbi vberrime tractat de hoc contractu, & refert differentias in-
4 ter † emptionem fructuum, & census. D. Manent. Senator Mant. in suo tract. De iure contr. liuell. quem mihi vir humanissimus dono misit, quæst. secunda & tertia, Thes. quæst. Forens. 32. num. 9. lib. 1. Less. d. cap. 22. Dub. 2. vbi ait censum esse, vel reseruatiuum, vel consignatiuum. Hic autem contractus nunc est admodum
5 † in vsu, cuius forma a Summis Pont. & præcipue à Sanctiss. Pio V. fuit præscripta anno 1568. 14. Kal. Febr. Redoan. d. tract. quæst. 17. a qua ne latum quidem vnguem, quod aiunt, licet recedere, vt pluribus docet idem Surd. cons. 282. & cons. 421. Hond. cons. 25. num. 32. & cons. 35. vol. 2. explosa sententia Gaill. lib. 2. Obser. cap. 7. num. 13. late D. Costa De rem. subsid. rem. 124. Inter cætera requi-
6 sita illud est † necessarium, vt pecunia numeretur in ipsa census constitutione. Felic. d. tract. libro primo, cap. 8. num. 13. Quod si incontinenti ante, vel post facta fuerit numeratio, adhuc valebit contractus census, & erit formæ satisfactum. M. Anton. lib. 1. Var. Resol. cap. 44. Contra Felic. d. tract. tom. 2. lib. 1. cap. 8. nu. 9. Verum prudentiæ iudicis relinquitur, an dicatur numerationem incontinenti esse subsecutam. Farinac. decis. decima, num. 12. vbi ait, statim dici factam numerationem post quatuor dies. Si vendatur prædium, & statim post factam numeratione pecuniæ venditori constituatur census ita vt momento temporis tantum pecuniæ remanserint penes venditorem valere censum tradit Cęcius De Censib. quæst. 1. cap. 1. art 5. nu. 22. & 28. An autem constitui possit census absq. pecuniæ numeratione, vbi
7 debitum præcedebat, † disputat Surd. d. cons. 162. nu. 38. & putat posse, sed contraria præualuit sententia. Cost. d. remed. 124. Felic. d. cap. 8. n. 14. Et qd statuit Summus Pont. Pius V. non posse fieri solutiones anticipatas, ita debet intelligi, vt ille dicantur solutiones

lutiones anticipatæ, licet non fiant ante initium anni, siue semestris, si fiant in ipso initio, vel paulo post. Hond. d. cons. 35. num. 27. lib. 2. Cæterum si constaret de vera numeratione pecuniæ facta ante censum, nil fortasse prohiberet, quin mutuum, vel alius contractus posset in censum conuerti ob breuem illam manum, de qua in l. singularia, ff. si cert. per. & ita fuisse iudicatum, scribit Farinac. d. decis. 10. nu. 17. etiam post d. Const. Pij V. Vide Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 321. num. 17. est autem in iure breuis
8 † manus cum id, quod semel tantum traditur pro bis tradito habetur, l. licet, ff. de iure dot. Manus lóga est, quoties id, quod reuera nunquam fuit traditum, pro tradito habetur. Fab. lib. 19. Coniect. cap. 3. & nuper respondi non esse locum, nec breui, nec longæ manui, vbi confitetur sponsus se recepisse, quòd non accepit in casu, l. 1. C. de donat. ante nupt. Fab. d. loco. vide Surd. cons. 196. nu. 25. & 26. Sanch. de matrim. lib. 6. Disp. 9. nu. 3. circa d. l. 1. Solet etiam breuis manus
9 † habere locum in litteris mercatorũ collybisticis, siue cambij, de quibus Burs. cons. 39. vol. 1. num. 7. Dicimus
10 etiam a prædicta significatione† venuste deflectentes, longa manu dari, cum quis promissis agit, speq. aliquem lactat. Cõtra breui manu is dat, qui præsens, ac statim exhibet, quòd promittir. Quòd gratius accidit, vt scripsi c. 32. num. 11. Alio sensu vsurpatur illud Ouid.

An nescis longas Regibus esse manus?

11 Est autem † ea natura census, vt possit quandoq. redimi ita, vt pactum redẽptionis possit fieri in apocha separata non solum incontinenti, sed etiam ex interuallo post censum constitutũ, ac etiam a minore. Cenc. d. cap. 1. quæst. 3. art. 7. Non valet tamen pactum in censu, vt illius venditor teneatur soluere domino, quidquid soluit ob gabellam, etiam si statim redimatur. Cenc. d. art. 7. nu. 32.

SVMMÆ.

1 *Testibus an sit abroganda fides si deposuerint aliquid factum tempore belli, quod paulò ante, vel post gestum sit.*
2 *Testes inter se non conciliantur, quorum vnus dicit quid gestum ante bellum, alter post.*
3 *Testes si dicãt, quid incontinenti post mortem Titij factum probant, licet modicum intercesserit interuallum.*
Incontinenti, verbum accipitur cum aliquo temperamento.

De testibus affirmantibus certo tempore aliquid accidisse. Cap. LXXXV.

SÆPENVMERO animaduerti-
1 mus† vsuenire, vt testes aliquo tempore quid factum affirment, veluti pestis tempore, vel belli, vel vindemiarum, & tamen vel ante, vel post illud accidisse appareat. Quæsitum igitur fuit, an idcirco sint repellendi testes, tamquam minime vera narrauerint. Et præualuisse videtur, vt si modico interposito interuallo ante, vel post, id probetur contigisse, non sit testibus abroganda fides. Bald. Imo. Alex. & Ias. in l. diuortio, ff. solut. matrim. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. glos. 5. num. 6. Addo Fœ-
2 nut. de momento temp. cap. † 26. Immo etiam conciliantur inter se testes, quorum vnus dicit quid gestum fuisse ante bellum, alter post bellum. Farin. de testib. quæst. 65. nu. 203. Quod non probo. Farin. num. 264. Si ta:nẽ testes dicant incontinenti quid factũ
3 fuisse, veluti post mortem† Titij, nullum ne modicum quidem interuallũ significant, vt ex Rebuff. tradit Magon. decis. Florent. 17. num. 5. Verum

censeo sustineri testificationes testiũ, si aliquod modicum interiectum sit interuallum;cum verbum Incontinenti cum aliquo temperamento accipi par sit.

SVMMÆ.

1 *Appellatio quãdo proponenda in scriptis, vel viua voce, & num. seq.*

Appellare, quando dicatur quis statim.

2 *si Appellet quis viua voce, & postea in scriptis, an gemina sit appellatio, an vna, & quando incipiat tempus currere.*

Apostoli petendi ab appellante cum instantia.

3 *Sententia diffinitiua non retractatur, secus in interlocutoria.*

4 *Appellatur regulariter a diffinitiua, secus ab interlocutoria.*

5 *Appellatur in scriptis ab interlocutoria.*

6 *ab Interlocutoria inferente grauamen irreparabile appellatur.*

7 *Statim, verbum, in tit. De appellat. quomodo accipiendum.*

Propriè sumptum non recipit interuallũ temporis.

De appellatione a sententia diffinitiua, & interlocutoria. Cap. LXXXVI.

1 Libello appellandum † est a sententijs, non viua voce, nisi illico id fiat tàm in causis ciuilibus, quam in criminalibus, vt rescripsit Imper. in l. litigatoribus. C. de appellat. Bart. in l. inuitos, C. de procur. num. 6. Fœnut. de mom. temp. cap. 22. num. 4. Quod procedit etiam in interlocutoria vim diffinitiuæ habente. Andr. Gaill. lib. 1. Obs. c. 130. nu. 5. In causis autem breuioribus appellatur etiam ex interuallo viua voce. Marãt. in suo spec. part. 2. act. 2. De appell. nu. 131. Confestim autem censetur quis appellare qui iudice adhuc sedente, ab eo prouocat iuxta l. diuus, ff. de in integr. restit. Bart. in d. l. litigatoribus, in l. 1. §. libelli, ff. de appellat. Bald. in l. eos, §. fin aũt, C. eod. latè Marãt. in suo spec. 6. part. act. 2. princ. De appellat. nu. 125. vbi relatis nonnullorũ opin. sequitur Bart. sententiã, existimatq. id procedere ẽt si iudex ad alia diuertat, ac ẽt tribunal deserat animo redeũdi. Quid si postea scripto quis appellauerit? Anne erit gemina appellatio, an vero vna tantũ? quod dicẽdũ erit si statim post appellationẽ viua voce factã

2 fuerit interposita, † alioquin erũt duæ iuxta ea, quæ tradit Schol. ad Bart. in d. l. litigatorib. Vid. Ossasc. decis. 151. num. 4. 8. & 9. Lanfr. Balb. decis. 456. Marant. loco citato n. 132. & 140. vbi ait ex sententia Bart. tẽpus currere a die primę, vbi quis appellat viua voce cũ reseruatione appellandi in scriptis. Tenetur tñ appellãs petere apostolos siue litteras dimissorias cum instãtia, l. 1. ff. de lib. dimiss. Quod facere põt ex interuallo, & incontinenti, Fœnut. de mom. temp. c. 20. nu. 26. eosq. concedit iudex, qui lata sententia fũctus est

3 officio, neq. põt eã † retractare, si fuerit diffinitiua, l. quod iussit, ff. de re iud. nisi statim velit eam reuocare, Tiraq. de Retract. cõuent. §. 1. gloss. 5. n. 17. Qua in re differt ab interlocutoria, Steph. Gratian. Discept. Forens. 155. n. 13. & seq. vbi declarat an, & quoties possit reuocari interlocutoria. Ita ẽt respectu appellationis inter diffinitiuã, & interlocutoriã est maximum discrimen, cum regulariter a diffinitiua

4 † detur appellatio ab interlocutoria autẽ non detur nisi in quibusdã casibus exceptis, de quibus in l. intra, ff. de min. l. ante sententiæ, C. quorũ appellat. Guid. Pap. decis. 75. nu. 2. Thes. de-

5 cis. † 54. Et vbi appellatur ab interlocutoria, siue ex interuallo, siue incontinẽti debet id fieri in scriptis. Marant. d. act. 2. nu. 126. Est aũt inter cęteros præcipuus ille casus permittẽdæ appellationis ab interlocutoria, vbi illa incõtinen-

6 tineti † est mittẽda ex secutioni. Guid. Pap. d. decis. 75. Rugin. De Appellat. §. 2. cap. 3. nu. 486. Quod ego intelligerẽ, si grauamen inferret, quod diffinitiua non posset sententia reparari. Cęterũ No. Cõst. Med. in tit. De appellat. multa statim absq. aliquo interuallo sunt facienda, vt videre est in eod. tit. Prætor autem, vel Magistr. sta

7 tim † tenetur cogere partes ad dãdum cõfidentes. §. Qua appellatione. Quod tantum verbũ statim, cum aliquo est accipiendum temperamento, vt obseruauit etiã Rugin. in eod. tit. §. 6. gloss. 4. num. 4. licet proprie sumptum verbũ statim nõ videatur admittere aliquod interuallũ. Surd. cons. 437. n. 31.

SVMMÆ.

1 *Liti renuncians an sit condemnandus in expensis.*

Expensas factas ante litis renunciationem non euitat quis facta renunciatione.

2 *Expensis non est opus, vbi quis cessit liti.*

3 *Res vbi cognoscunt causam suã iniustam renuncient liti.*

4 *Spoliator si incontinenti compareat, & cedat liti, & possessioni non est condemnandus.*

5 *Litis renunciatio est permissa refectis impensis iam factis.*

De Renunciantibus liti. Cap. LXXXVI.

1 QVod tradidit Asin. in sua praxi renunciantem liti esse † condẽnandum in expensis, videlicet, §. 32. ampl. 2. c. 2. procedit fine dubio in expensis ante renunciationem factis, quarum solutionem non potest euitare facta renunciatione liti, secus si fiant post renunciationem, vt nuperrime respondi, neq. enim opus est expensis, posteaquã quis cessit liti, & si aliquas fecit actor superuacaneas, ad eas refundendas non tenetur reus. Cõsulimus igitur reis conuentis, vt factã

3 statim deliberatione † iuxta l. 1. ff. de edendo, cedant liti, vbi causam suam non bonam esse animaduetterint. Quamobrẽ decisum est in Rom. Rot. decis. 232. lib. 3. num. 1. in nouiss. mota quæstione parti super intrusione,

4 & spolio † beneficij, si compareat prætensus spoliator, & cedat in fauorem aduersarij possessionem, neq. vlterius compareat, nisi cum protestatione, & iudex nihilominus cõtra ipsũ procedat cõdẽnãdo in fructibus, sententiã iniquã esse, cũ vocatus in ius incontinẽti cesserit, neq. fructus aliquos perceperit. Rot. Rom. decis. 208. num. 4.

5 part. 3. lib. 2. Non † prohibetur enim quis liti renunciare etiam inuito aduersario, refectis impensis prioris instantiæ, Doct. in cap. examinata. De iud. Stephan. Gratian. lib. 1, Discept. Forens. cap. 118. num. 52.

SVMMÆ.

1 *Laicus iudex non dicit ius in clericos.*

Clerici non possunt renunciare priuilegio fori.

2 *Clerici quandoq. amittũt priuilegiũ fori.*

3 *Clerici in ipso delicto, vel statim post capi possunt per Iudicem secularem.*

4 *Clerici capti auctoritate iudicis laici, ob periculum in mora, statim reddendi iudici ecclesiastico.*

De Clerico capto a laico iudice. Cap. LXXXVII.

1 NOn potest iudex † laicus in clericos ius dicere, cum sint illi priuilegio fori tuti, quod nec etiam spõtẽ possunt à se abdicare, c. 1. de cler. coniug. Farinac. de Inq. q. 8. num. 5. M. Anton. libr. 1. Resol. cap. 88. nu. 3. & c. fin. cas. 61. Illud tamen quan-

2 doque † amittunt, interueniente trina monitione. Caball. lib. Crim. Resol.

fol. caf. 60. Mar. Anton. lib. 3. Refol. 48. num. 6. Immo etiam a laico pos-
3 sunt interdum † capi clerici delinquentes in ipso actu delinquēdi, vel statim post Felin. in cap. cum non ab homine de iud. Io. Andr. in c. vt famæ de sent. excom. Caball. Resol. 9. nu. fin.
4 & si capiantur † a iudice laico, vbi adsit periculum in mora, debent incontinenti, saltem intrà 20. horas consignari iudici Ecclesiastico. M. Anton. resol. 9. lib. 3. nu. 6. & 7. & resol. 18. nu. 8. & resol. 48. num. 23. & hæc procedunt vbi apparet aliquem verè esse clericum.

SVMMÆ.

1 *Dilationes neq. nimis longa, neque nimis breues esse debent.*
Iudicis arbitrium in concedendis dilationibus.
2 *Dilationum constringendarum qua sit causa.*
Dilatio non concedenda, vbi periculum in mora, & vbi quis potest venire ad iudicium.
3 *Soluere parato non conceditur dilatio.*
4 *Contra dilationem petentem præsumendum.*
Dilationes petens, quando dicatur causa sua non confidere.
5 *Dilationes quanam concedendæ.*
à Dilatione nimis breui appellatur.
6 *Dilatio conceditur ob aduersam valetudinem, vel aliud impedimentum.*
7 *Dies diffindi, differri dicitur.*
Horatij locus varie legitur, & exponitur.
8 *Pronunciandi olim tria genera.*
Dies diffisus, & diffusus.
L. 2. §. si quis, ff. si quis cantion. expositio, & lectio.
Comperendinatio quid.
9 *in Dubijs, Non liquere an sit pronuncian dum, & num. 10.*
Dubia causa quæ.
L. Admonendi, ff. De iureiur. de quib. causis loquatur.
Iuramentum suppletorum deferendum in dubijs.
10 *Reus ampliatus.*
11 *Mercedis pacta contentio inter sophistā, & discipulum.*
12 *Antistrephonta, siue reciproca argumenta.*
13 *Dilatio pro absolutione est, & num. 15.*
14 *Differens censetur nihil velle agere.*
15 *Statu liber non dicitur, cuius libertas in nimis longum tempus differtur.*
16 *Fabij Maximi cunctatio.*
17 *Tiberius natura cunctator.*
Cunctatio an reprehendenda.

De Dilationibus. Cap. LXXXVIII.

NEQVE longæ nimis, neque
1 † breues esse debent dilationes, quæ a iudice in causis conceduntur. Versatur autem iudicis arbitriū in concedendis dilationibus, vbi non sunt a lege præfinitæ. Borell. in sum. decis. tit. 47. Marisc. lib. 1. Variar. Resol. c. 91. Men. de præsumpt. lib. 2. c. 90. num. 3. & de Arb. cas. 52. vbi nonnullas causas constringendarum
2 † dilationum refert, & præsertim si longa mora sit damnum allatura, vel si quis possit statim ad iudicium venire. Quorsū enim tunc concedatur dilatio? Ideo illi, qui se paratum ait solutioni, non datur dilatio, Menoch. de Arbitr. cas. 8. num. 3. Præsumptio igitur erit tunc aduersus petentem †
4 dilationem, quemadmodum in vniuersum affirmamus non censeri causæ suæ confidere, qui nimis longas petit dilationes, iudiciumque hoc pacto conatur subterfugere. cap. nullus. de præsumpt. Menoch. d. lib. 2. cap. 70.
5 num. 13. Concedi autem debent † huiusmodi dilationes, intra quas iudex adhibita in cōsiliū ratione possit sētētiā ferre, & possint litigatores ea, q̄ sibi

bi incũbũt præstare, & in iudicio se sistere, alioquin nimis breui dilatione appellabitur, vt scripsi sup. cap. 32. nu. 5. Quod si quis ex litigatoribus aduersa valetudine, vel alia re impeditus nõ
6 potest se sistere die præfinita † conceditur alia dilatio, & prorogatio. Olim
7 dies dicebatur † diffindi in xij. tab. hoc est differri, & in alium reijci. l. 2. §. si quis, ff. Si quis caution. Ant. August. De legib. 12. tab. leg. 37. Non tamen propriè idem est differre, & diffindere, licet ex diffisione sequatur dilatio, ideo quod in d. §. si quis diffindi dicitur, in lege quæsitum, ff. de re iudicata dicitur differri. Diffindi autẽ proprie dicitur dies, quando demitur de numero dierum, quibus iudicium fieri debet, iudiciove sisti oportet. Quãobrem apud Horat. lib. 2. serm. Satyr. prima in fine legendum.

Nihil hinc diffindere possum,

idest, nihil quidquam ex tua sententia possum deducere. Vide ibid. Acron. & Lamb. & Cruc. qui contrà Alciat. in l. morbus, ff. de verb. sign. existimat ibi Diffindere non significare Differre. Cæterum in nonnullis codicibus legitur Diffingere in alijs Defindere, in alijs Defringere. Ego Diffindere legendum censui. Quidquid
8 sit, olim † tria erant pronunciandi genera, Aut enim dies diffindebatur; hoc est res in alterum diem differebatur. Hinc dies diffisus in d. §. si quis, licet Bud. & alij legant Diffusum, quasi dixeris in posterum diem reijciendum. Aut comperedinabatur, idest, in tertium diem reijciebatur. Comperendinatio est ab vtrisq. litigatoribus inuicem sibi facta denunciatio in perendinum diem. Aut iudex notissimis illis litteris N. L. Non liquere pro
9 nunciabat. † Quod postremum in vsu erat in causis dubijs, vbi nimirum omnino anceps erat iudex. neq. in hanc, vel aliam partem propendebat iuxta illud Comici, Cœna dubia apponitur, & ita in scholis docui accipiendam, l. admonendi, ff. de iur iur. iuxta veram expositionem, quam tamen si cum Duar. & Fabro sequeremur in praxi, vniuersa destrueretur in deferendo iuramento suppletorio. Morem hunc pronunciandi, etiam obseruaui apud P. Aerod. lib. 4. Rer. iud. cap. 11. tit. 11. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 72. num. 47. vbi latè agit de hoc more, & de amplia-
10 to † reo, cuius damnatio dilata esset Cic. Pro Cluentio. Hanc pronunciationem, videlicet. Non liquet, non probat Menoch. De retin. possess. rem. 3. num. 748. & 753. Verum etiã nunc vtimur, vbi periculum non esset scandali, vt in casu ipsius Menochij. Itaq. vel non liquere sibi pronunciabunt iudices, vel rem in longissimum tempus different, vt in specie Smyrneæ mulieris, de qua supra d. cap. 32. num. 12. & in ea lite, cuius meminit Agellius lib. 5. cap. 10. Noct. Att. de
11 Protagora † Sophista, & Euathlo discipulo, inter quos fuit de pacta mercede contentio, & vtrinque afferebatur vnum ex ijs argumentis, quæ Græ
12 ci antistrephonta † appellant, nos reciproca siue mutua possumus nominare. Iudices enim causam iniudicatam, inquit Agellius, reliquerunt, atque in longissimam diem distule-
13 runt. Quæ dilatio † verius pro absolutione fuit, vt diximus d. cap. 32. De Smyrnea muliere. Qui enim nimis
14 rem differunt, hoc ipso se nihil † velle agere præseferunt. Et ideo non erit
15 statuliber ille, cuius † libertas in tam longum tempus collata est, vt eo tempore is, qui manumissus est, viuere non possit, vt ait I. C. in l. 4. §. non est, ff. de statulib. Vigl. in §. impossibilis, nu. 7. De hæred. inst. vbi Mynsing. Cæterum in relatis speciebus, licet differendo nihil videantur agere iudices,

ces, tamen ea dilatio reo pro absolutione est, & ita aliquid agunt, dum præseferunt se nihil velle agere. Neq. vero quid leue agebat nobilis ille Cunctator Fabius Max. qui, vt præclarè ait Ennius, Cunctando restituit rem.

17 Natura † etiam cunctator Tiberius, vt scripsit Iosephus Antiq. Iudaic. lib. 18. cap. 8. Quod nocet quandoq. & interdum prodest. Vid. d. cap. 32.

SVMMÆ.

1 *Coniugi inopi debetur quarta.*
2 *Pauper quisnam dicatur, vt consequatur quartam.*
3 *Quartam consequitur vxor inops, etiam si habeat dotem minime congruam.*
4 *à Quartæ petitione an excludat vxorem legatum eidem factum.*
5 *Legatæ rei dominium à die mortis testatoris transit in legatarium. Declara.*
in Incontinenti gestis, nec prius datur, nec posterius.
6 *Actionem qui habet rem videtur habere.*

De Quarta debita coniugi pauperi. Cap. LXXXIX.

1 Coniugi inopi debetur quarta † in bonis mariti locupletis. auth. Præterea. C. vnde vir, & vxor. Quærunt autem Doct. quãdonam dicatur
2 † pauper. nam licet habeat dotem vxor. tamen debetur quarta, modo sit pauper. Et traditum est id requiri, vt extrema laboret inopia. Surd. latè de aliment. tit. 9. quæst. 37. num.
3 19. decis. 61. Et ideo si dotem habeat † congruam, arbitrio iudicis, non poterit consequi aliquam quartam. Qua de re late agit Polyd. Rip. Obseru. sing. 384. Cost. De remed. subsi. remed. 2. Illud rapitur in controuersiam. An
4 legatum † factum vxori pauperi, illam excludat à petitione dictæ quartæ. Et post longam disputationem, Surd. d. tit. 9. q. 29. existimat excludere. Etenim cum à die mortis testatoris statim dominium rei legatę acquiratur vxori legatariæ non potest prætextu paupertatis ad hanc quartam inhiare. In his enim, quæ vno, & eodem tempore fiũt, nec prius datur, nec posterius, ideo cũ legatum acquiratur statim à morte. l. à Titio, ff. de furt. nõ erit vxor existimãda inops, modo sit huiusmodi legatũ, quod sufficiat ad alimenta ita, vt in decus mariti non cogatur ostiatim victum quærere, & mendicare. Adeas Dec. conf. 24. vbi Add.

Nõ obstat, quod licet legatæ speciei dominium transeat in legatarium, tamẽ secus fit in quãtitate legata, Surd. cõs. 300. num. 15. nam respondetur satis esse ius petendi legatum transiuis-
6 se, & ideo qui † actionem habet, rem videtur habere, l. qui actionem, ff. de reg. iur. Surd. d. q. 29. num. 19. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. c. 136. num. 5.

SVMMÆ.

1 *Argumentum à solitis.*
2 *L. Postulantes, ff. ad Trebell. sententia, & vera lectio.*
3 *Hæres cogitur adire, & restituere hæreditatem ex Trebelliano.*
4 *Actiones in fideicommissarium dantur.*
An dentur in hæredem fideicommissarij.
5 *Hæres ad id potest compelli, ad quod defunctus poterat.*
6 *Hæres compulsus adire statim restituit. Limita.*
L. Iura. ff. de legibus exponitur.
Quod frequenter contingit spectandum, non quod rarò.

De Hærede fideicommissarij manumissi. Cap. LXXXX.

1 Ab eo, quod † solet fieri ducimus sæpe argumentum. Euerar. in
2 suis Top. in loco A solit. At I.C. in † l. postulante. 44. ad S.C. Treb. rationem petit

petit ab eo, quod fere statim fieri solet, quare nimirum S. C. Trebelliano non sit comprehensum nomen hæredis. Eius legis species est huiusmodi. Caius decessit relicto hærede Mæuio, qui suspectam adijt hæreditatem, postulante Sticho seruo, qui ex eodem testamento libertatem, & fideicommissam acceperat hæreditatem. Ne-
3 que enim Mæuius poterat † recusare aditionem, id postulante Sticho fidei commissario, iuxta l. quia poterat. l. recusare cum similibus. ff. ad S.C. Trebell. Mox Stichus, antequam moram faceret in recipienda hæreditate, mortuus est relicto hærede Titio. Quæ-
4 stio est, An in Titium† hæredem Stichi, recusantem accipere fideicommissam hæreditatem dentur actiones ex S.C. Trebelliano, iuxta tradita in l. pen. C. ad S.C. Trebell. Videbatur dicendum non competere actiones in eum hæredem, cum S.C. de manumisso tantum mentionem faciat, non de ipsius hærede. Verum aliud visum
5 est I.C. nam hæres† ad id potest compelli, ad quod defunctus poterat. Cessare autem debet dubitatio, de qua supra, nam S.C. ideo non meminit hæredis, quod compulsus adire consueuerit Incontinenti restituere hæreditatem; lego enim in eo textu. Quoniam fere is, qui compulsus, non aut Quoniam ferre. Nam qui loquendi modus est ille videlicet, Qui compulsus est ferre adire, idest pati sustinere? Mens igitur clara est I. C. nimirum ideo hæredis non esse factam mentionem, cum fere statim compulsus adi-
6 re† restituat hæreditatem. Quid enim faciat hæreditate suspecta, & quam coactus adiuit. Et non obest, quod quandoque hæres differat restitutionem, neque eam statim faciat, veluti, si retinere malit pecuniam, sibi debitam à defuncto, quam eandem post restitutionem petere. Id enim expressit I.C. quod solet euenire, non quod rarò, iuxta l. iura cum sequ. ff. De legib. quæ accipiendæ de legibus publicè rogandis, & promulgandis, vt etiā admonuit Alciat. lib. 2. Dispunct. cap. 8. Sed & qui legatione fungitur, si dicat se velle deliberare, non statim compellitur restituere. l. si legatus. 30. ff. ad S. C. Trebell.

SVMMÆ.

1 *Inuecta, & illata in prædia vrbana sunt tacitè obligata, modo ibi sint permansura non modico tempore.*
2 *Inuecta in prædium rusticum non sunt obligata, sed tantum inde nata.*
Ratio discriminis inter vrbana, & rustica prædia, & num 4.
3 *L. Certi, C. locati exposita.*
4 *Consuetum transit in ius.*
5 *in Inuectis, & illatis habet quis ius prælationis. Declara.*

De inuectis, & illatis. Cap. LXXXXI.

Tacito quodam pacto inuecta, & illata in prædia vrbana iure honorario pignori obligantur, §. interdictum, in Inst. De interd. l. 4. ff In quib. causis pign. vel hyp. l. 5. C. eod. tit. l. certi. C. locat. l. item quia. ff. de pact. latè Caroc. de locat. par. 5. tit. De Inuectis. Socin. reg. 239. Card. Mant. De tac. & ambig. Conuent. lib. 11. tit. 15. Ias. & alij in §. Item Seruiana. De act. Marisc. lib. 2. Variar. Resol. cap. 118. Quod tñ non procedit in rebus modico tempore permansuris in ædibus conductis, Socin. d. reg. 239. requiritur enim; vt eo animo, & proposito sint inuecta, vt ibi perpetuò sint, idest quamdiu durat conductio, idque ex qualitate rerum colligi potest. Mant. dicto titulo 15. numero 32. Mariscot. dicto cap. 118. numero 20. Inuecta au-
2 tem in prædium rusticum † non sunt tacitè obligata, sed tantum quę inde na-

S

nascuntur. l. in prædijs, ff. In quibus causis pign. & in legibus iam citatis, & præsertim in d.l. certi, vbi ponitur
3 hæc differentia. † Qua in l. voluntatis, aut scientiæ nomine pactum, & expressam conuentionem significari puto. Garzias ad tit. De pactis. Cuiac.in l.item quia, Huius differentiæ
4 † variæ afferuntur a Doct. rationes. Sed Cuiac. d. loco eam petit a moribus Romanorum. Solebant enim in prędijs rusticis nata pro mercede obligari, l.si seruus, §.locaui, ff.de furtis. In vrbanis inuecta. Paulatim igitur in ius migrauit quod fieri consueuerat, & pro expresso etiã omissum habitum fuit. Eousq. autem res inuectas, & illatas pignori obligatas habet conductor, vt etiam in ijs ius ob-
5 tineat † prælationis. Mant. De tacit. & ambig. Conuent.lib.11.tit.23.nu. 2. Quod tamen intelligo non procedere in omnibus inuectis, & illatis, sed in his, quæ principaliter inferuntur, vt ibi conseruentur, non in his, quæ sequuntur habitationem, l. inter dum, vbi Bart. ff. Qui potiores in pign.hab. Ias. in d.§.item Seruiana. nu. 60. Caroc. dicto tit. quæst.21. num.4. Steph. Gratian. lib. 3. Discept. Forens. cap.564. nu.13.

SVMMÆ.

1 *Instrumentũ descriptum ex protocollo Notarij mortui quando probet.*
2 *Notario referenti instrumentum ab alio, vel a se confectum non creditur.*
Referenti non creditur, nisi de relato constet.

De instrumento descripto ex protocollo mortui notarij, & de relato.
Cap. LXXXXII.

1 SI instrumentum descriptum † fuerit ex protocollo Notarij, mortui, probat sine dubio: modo id factũ fuerit publica auctoritate, & cæteris concurrentibus, quæ requirunt Doct. in desumendis instrumentis ex alienis archetypis, siue, vt vulgo loquimur exemplandis ab originali, vt in c.cum P. tabellio, De fide instru. Bolog.in auth.si quis in aliquo, C. de edẽdo, num.3. Stephan. Gratian. Discept. Forens. cap.268.num.54.& seq.num. 4 & 34. Alioquin non creditur nota-
2 rio referenti instrumentũ ab alio confectum, etiam si verba omnia instru-
3 menti relati suo inserat. Illustriss. Card. Tusch. Pract.concl.iur. littera R. concl. 128. num.3. & maxime, vbi constat originale solum ostensum fuisse notario, & statim redditum. Immo vero nec creditur notario attestãti de instrumento a se ipso paulo ante confecto, nam tunc tanquam testis deponit. Stephan. Gratian. d.cap. 268. num. 34. 35. Doct. communiter in d.auth. si quis in aliquo.

SVMMÆ.

1 *Restitutio in integrum non solum minoribus, sed etiam maioribus concedenda.*
2 *Absentia est iusta causa restitutionis in integrum.*
Absens potest constituere procuratorem.
3 *Procurator constitutus, vel non constitutus an impediat restitutionem in integrum.*
4 *Procuratorem quando non teneatur mittere impeditus.*
Procuratorem vbi impeditus non tenetur mittere, an sit iusta causa illum constituendi, si diu sit abfuturus.
5 *Absentia breuis an habeatur pro absentia, & num.7.*
6 *Preparatæ causæ, & inchoatæ idem iudicium.*
7 *Abesse non dicitur, qui statim est rediturus.*

Non

Non procedit in concedenda restitutione in integrum.

8 *Testes interrogari possunt ad æternam rei memoriam, qui diu sunt absfuturi.*

9 *Conductoris diuturna absentia efficit, vt locator possit rei locatæ possessionem ingredi.*

L. Cum Domini ff. locati sententia.

De restitutione in integrum maiorum. Cap. LXXXXIII.

1 NOn solum minoribus † viginti quinque annis, & ijs, qui minorum iure singulari vtuntur conceden da restitutio in integrum, sed etiam maioribus, si ob iustum aliquod impedimentum, eam meruerint, vt in tit. Digest. & Cod. Ex quibus causis ma-
2 io. Absentia autem † est iusta causa petendæ restitutionis in integrum, l. 1. ff. ex quibus causis maio. l. & si fine, §. fin. ff. De minor. Odd. hac tota de re vberrimè agit De restit. in integr. quæst. 5. Verum cum absenti non auferatur facultas constituendi procura
3 torem, solet quæri. An † dimissio procuratoris facta ab ipso absente impediat restitutionem in integrum, &c. An dimissio non facta sit eiusdem restitutionis denegandæ causa.

Primã quæstionẽ tractat Odd. quæ. 24. De restit. in integr. alteram explicat quęst. 30. vnde affatim poteris haurire ea omnia, quæ passim, & confusè a Doct. traduntur. Illud est autem præsentis scriptionis, An videlicet, vbi impeditus non tenetur mittere procuratorem, vt quia impedimenti causa sit necessaria, & probabilis simul, vel probabilis, & laudabilis, vel necessaria, non tamen vituperatione digna Odd. d. q. 30. art. 2. 3. & 4. in princ. An inquam, in istis casibus sit necessaria procuratoris dimissio, vbi quis non est incontinenti rediturus, sed diù absfuturus.

Et videbatur idem esse dicendum de eo, qui diù est absfuturus, hac præsertim ratione, nam de eo, qui statim est rediturus, id nequit intelligi, ergo accipiendum erit de absfuturo longo tempore, Quod autem de absentia breui nequeat id accipi patet, quia
5 † breuis absentia non habetur pro absentia, vt scripsi cap. 81. num. 7.

Verum communis opinio est contraria Odd. d. quæst. 30. art. 7 istis tamen concurrentibus videlicet, causam iam esse cœptam, vel præparatã, idem enim esse solet iudicium inchoa
6 tæ, & † pręparatæ, & longo tempore duraturum esse impedimentum, arbitrio videlicet iudicis, & non agi de causa graui. Odd. d. quæst. 30. artic. 17.

Non obest contrarium, quia vt dixi d. cap. 81. num. 7. regula illa. Abes-
7 se non dicitur, qui statim † est rediturus, cessat in concedenda restitutione in integrum, nam quælibet etiam breuissima absentia nocere potest.

Cæterum iudicis pariter arbitrio
8 relinquitur, an statim redituri sint testes, an diù absfuturi, qui sunt interrogandi ad perpetuam rei memoriã iuxta Menoch. de Arbitr. cas. 62. quẽadmodum etiam iudicis arbitrio re-
9 linquitur, an dicatur diuturna † absentia conductoris, necne, vt possit locator rem locatam ingredi, vel secus. Menoch. De Arbitr. cas. 79. Verum cum biennij tempus eo casu sit præfinitum l. cum domini, ff. Locat. non erit recurrendum ad arbitrium iudicis. Quod etiam sentit Menoch. d. cas. 79.

SVMMÆ.

1 *Sacerdotale beneficium non potest obtinere clericus prima tonsura.*

2 *Sacerdotale beneficium quodnam dicatur.*

3 Clericus admittitur ad sacerdotale beneficium vbi statim potest fieri sacerdos. Declara nu. 6.
4 Beneficium instituens censetur se conformare cum dispositione iuris.
5 Beneficium sacerdotale conferri potest in clericum qui intra annum fiat sacerdos.
Sacerdos dicitur, qui intra annum potest promoueri.
6 Sacerdotij qualitas annexa beneficio per modum aptitudinis, & non actualiter requiritur.
7 Aetas certa licet requiratur, tamen id est accipiendum cum aliquo temperamento.
8 Tempus an computetur à momẽto ad momentum.
Annus cœptus an habeatur pro completo.
9 in Restitutione in integrum à momento ad momentum tempus spectatur.
Bisexto anno biduum pro vno habetur die.
L.3.§.minorem.ff.de min.25. annis. Declaratur.
10 in Actionibus temporalib. nouissimus dies debet compleri.
in Appellationibus de momento ad momentum tempus computatur, & numero 18.
11 Momentum temporis quando non spectetur.
12 Annus cęptus habetur pro completo, vel secus, prout ratio odij, vel fauoris suadet.
13 in Ieiunijs computatur tempus de momẽto ad momentum.
Sponsis de religionis ingressu deliberantibus an bimestre de momento ad momentum computetur.
14 Cathedrales prębendę non sunt conferendę, nisi habentibus annos 14. completos.
15 In Vsucapionibus non fit computatio à momento ad momentum. Secus in prascriptionibus.
16 Vsucapio quare dicatur inducta bono publico.
in Fructibus percipiendis per emptorem bonę fidei spectantur momenta.
17 Termini dies an imputetur in termino, & num. sequenti.
A, Ab, dictiones excludunt terminum.
18 Causa an dicatur deserta, expedita paulo post tempus.
19 Ad, dictio.
De Dilatione concessa ad tempus.
20 Dies cœptus habetur pro completo in fauorabilibus.
21 in Compromissis an spectetur dies acceptationis, & an computetur tempus a momento ad momentum.
22 Proximè, Propè, Circa quid significent.
23 Proximus pubertati quis.
24 Proximum quid, & Proximi dies.
25 Societas super periculo vitę personę nominandę intra 15. dies. Societas officiorum.
26 Militia quid, & de Militia ex casu.
27 Militia, & dignitates an conferendę, & imputandę in legitimam. Disdicta quid.
28 In societate officiorum an, & quando mutari possit persona.

De Clerico admittendo ad sacerdotale beneficium, & de computatione temporis, & die termini. Cap. LXXXXIV.

1 AD Sacerdotale † beneficium nõ posse clericum primæ tonsuræ adspirare communis est Doct. opinio. Dicitur autem sacerdotale, vbi id ex-
2 pressit † fundator, vel ex eius fundatione id potest colligi. M. Anton. lib. 1. Var. Resol. c. 3. & 4. Qui igitur Sacerdos non est, ab huiusmodi beneficio solet reijci, cum illi verba fundationis non conueniant, & proinde nec dispositio accommodari possit, l. 4. §. toties, ff. de damno inf. Bart. in

L.

l. cum scimus, num. 7. C. de agric. lib. 11. Ias. in l. cum filiofam. num. 65. ff. de leg. 1. Lambert. de iure patr. lib. 2. part. 1. art. 27. 28. 7. quæst. princ.
3 Barb. conf. 33. vol. 2. Verum si † sacris initiatus clericus incontinenti, idest, intra annum fieri possit Sacerdos, non iustam feret repulsam in petitione huiusmodi sacerdotalis bene-
4 ficij, tum quia instituens beneficium, quemadmodum quilibet alius disponens censetur ius ipsum spectare, & cum illo se conformare, Bart. in l. hæredes mei, §. cum ita, num. 4. ff. Trebell. atqui iure cautum reperitur,
5 vt beneficium † Sacerdotij onus habens annexum conferri possit in eum, qui intra annum sacerdotio insigniri possit, c. cum in cunctis de elect. & in sacrosancta Syn. Trid. cap. 4. sess. 22. & cap. 12. sess. 24. Marisc. lib. 2. Var. Resol. ca. 35. n. 96. & 97. Addo Borell. in sum. Decis. tit. 20. num. 267. tum etiam quia Sacerdos dicitur qui intra annum potest promoueri, & qualitas
6 † Sacerdotij annexa beneficio censetur per modum aptitudinis, & non actualiter requiri, vt vberrime probat Hieron. Cænall. in suo tract. comm. contra commu. quæst. 693. num. 6. 7. & seq. Alb. conf. 347. Mar. Anton. resol. fin. d. lib. 1. cas. 53. Rot. Rom. vt per Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forensi cap. 133. nisi tamen verba fundationis sint negatiue concepta, puta, non admittatur nisi sacerdos. Idem Cæuall. dicto loco num. 10. Io. Bapt. Cost. conf. 29. num. 1. Quæ postrema opinio, licet passim recipiatur ob vim negatiuæ orationis, nihilominus aliquam patitur difficultatem ob prædictas rationes, nam hic clericus potest dici sacerdos, qui intra annum potest promoueri. Ex his apparet,
7 licet requiratur † certa ætas, & qualitas, tamen id esse accipiendum cum aliquo temperamento, non autē præcisè, & ad vnguem requiri ætatem, & qualitatem. Verum circa ætatem,
8 † & tempus, an a momento ad momentum debeat computari, an cœptus annus habeatur pro completo necne, varia reperiuntur in iure responsa. Tort. ad Stat. Ticin. 23. Carpan. ad Stat. Mediol. 352. vol. 1. In l. 3. §. minorem, ff. de min. 25. annis a momento in momentum tempus specta-
9 tur in restitutione † in integrum, &, si bisexto quis natus sit, biduum illud pro vno habetur, & posterior dies Kalend. intercalatur, vt ait ibidem I.C. quorum verborum interpretationē afferunt doctissimi viri Budæus, & Duarenus. Eodē modo Paulus I. C. in l. in omnibus, ff. de oblig. & action. in om-
10 nibus, inquit, † temporalibus actionibus, nisi nouissimus totus dies cōpleatur, non finit obligationem. Item decem dies ad appellandum computantur a momento in momentum, Gratian. Disc. Forens. c. 161. nume. 4. licet secus sit in Curijs Pontificijs. Menoch. lib. 2. Præs. 95. num. 6. & vbi de momento quæstio est, tunc non inest actui, quod sequitur statim, Surd. conf. 354. num. 21. Contra,
11 momentum † temporis non spectari, sed annum cœptum haberi pro completo traditur multis in locis videlicet in l. in vsucapionibus, ff. de vsucap. in l. qua ætate, ff. de testam. & alibi passim, vt videre est in gloss. d. §. minorē Hæc cur tam varie? Doctores eam
12 † videntur discriminis afferre rationem, quæ consistit in fauore, & in odio; vt si fauor suadeat, annus cœptus non habeatur pro completo, vt in restitutione minoris, alias secus. gloss. in d. §. fin. Fœnut. de momento temporis, cap. vlt. in fine. Surd. decis. 178. Alb. conf. 248. numer. 5. conf. 766. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 161. num. 20. & 27. Natt.
13 conf. 461. Vide Sanch. † de matrim. lib. 2.

lib.2. Disp. 24.quæst.4.& num.23.vbi in ieiunijs, & in alijs computat tẽpus de momento ad momentum, & quid de bimestri concesso in cap. ex publico, de conuers.coniug. vt sponsi de religionis ingressu deliberent? & fauore piæ causæ annus cœptus habetur pro completo. Tiraq. De priu.piæ causæ. priu. 22. Egregie distinguit hac in re more suo præceptor meus D. Odd. De restit.in integrum quæst. 2. art. 8. vbi num.51.refert decis. Bellam.726. existimantis ordinationem illam, vt præbendæ cathedrales nonnisi habentibus annos 14. conferantur, esse intelligendam de annis completis, nam
14 respicit fauorem † reipub. Christianæ, vt præbendæ conferantur in prouectiores ætate. Sic in vsucapionibus
15 non a momento in † momentum fit computatio d. l. in vsucapionibus; cum tamen secus sit in præscriptionibus actionum d. l. in omnibus: cuius rei insuper rationem affert Vigl. in §. præterea nu.5. In Inst. Quibus non est permissum facere testamentum,
16 nam vsucapio est † introducta bono publico l.1.ff. de vsucap. quæ ratio varie accipitur a Vigl. in d. §. præterea, & ab Alciat.in l.quinq.C.fin. regund. in tract. De quinq. pedum præscript. nu. 32. Merito igitur vsucapio citius completur, quam actiones personales extinguantur. Duar. in d. l. qua ætate. & de vsucap. cap. 4. De tempore, & in fructibus, quos lucrari debet bonæ fidei possessor, spectamus momenta Fachin. vide lib. 1. Contr. iur.c.59. & 60.

Huc pertinent ea, quæ passim tra-
17 duntur de die termini, † an imputetur in terminum. Qua de re latè agit Vrsill. ad decis. Afflict. 73. Steph. Gratian. d. cap. 161. vbi ait dictiones illas A & Ab, puta infra triginta dies a die præsentationis litterarum, excludere terminum, cui adiunguntur, neque computationem fieri de momento ad momentum Subdit præ-
18 terea non censeri causam † desertam, licet non fuerit expedita infrà tempus, de quo in statuto, cum non debeat computari dies, quo appellatio fuit interposita licet in tempore appellationis interponendę fiat computatio de momento ad momentum. Andr. Gaill. Obseru. 139.num.5. lib. 1. Stephan. Gratian. decis.124. nu.5. & scripsi in hoc cap. supra. Regulariter igitur dies termini non imputatur in termino, Tiraq. De Retract. Lignag. §.1. gloss.11. num.18. & 22.vbi latiss. hac tota de re agit, an fieri debeat computatio de momento ad momentum, an dies termini imputetur in termino nec ne, & constituit duas reg. contrarias cum suis exceptionibus. Plurimum autem conferunt ad hæc cognoscenda verba, quibus conceditur dilatio, & terminus, & materia subiecta: agitq. Tiraq. ibidem de
19 dictione illa, Ad, videlicet num. 67. vt si concedatur dilatio ad tempus aliquod. Qua in re præcipuè habebit iudex præ oculis odium, & fauorem, statuetq. diem termini computari, vel non computari in termino, prout fauor, vel odium suadebit, dissuadebitue. Tiraq. d. gloss. 11. num. 45. Sic
20 dies † cœptus habetur pro completo in fauorabilibus. Stephan. Gratian. d. cap. 161. numer. 21. & 27. qui ex prædictis infert ad quamplurima. Et licet tempus currat de momento ad momentum tamen procedit, quando iam cœpit currere. Mynsing.obs.15.
21 cent. 5. In † compromissis tamen factis hoc pacto, videlicet intra dies sexaginta proximè secuturos, vel Duraturos hinc ad quatuor dies, non expectatur tempus acceptationis. Magon. decis. Florent.8. num. 17. Surd. decis.203.num.10. sed computatur tẽpus de momẽto ad momentum, alias seque-

sequeretur absurdũ die facti cõpromis si non posse ferri laudum. Gratian. d. cap. 161. nu. 9. 10. & seq. Afflict. decis. 73. Sed quidquid sit, vt ait ibidẽ. Gratian. nu. 15. aliud seruat consuetudo.

22 Et sane verba illa, Proximè, † propè, circa, modicum tempus significant. Men. de Arbitr. cas. 57. num 30. & 44.
23 vbi agit de eo, qui dicitur, † proximus pubertati, & cum dicimus pro-
24 xime secuturos, significamus dies † sequẽtes, ergo debet præcedere tẽpus, vel dies, quẽ alij sequãtur. Imol. cons. 11. vers. contrarium. Verum est proximum dici, quod a nullo præceditur neq. dari medium inter duo discreta, vt dixi in præfat. sed dies proximè secuti, non præceduntur ab alijs, dies enim, in quo fit actus, est terminus, cui dies sequentes esse debent proximi.

25 Quamobrem † si inita sit societas die 14. Oct. super periculo personæ nominandæ intra 15. dies proximos, & fiat nominatio die 29. eiusdem mensis, censebitur facta intra dies quindecim ita, vt non possit dici vacasse, licet contrahens decesserit, & ita iudicatum refert Gratian. d. loco num. 16. Si enim persona non fuisset nominata intra tempus, extincta esset societas, Gratian. lib. 2. Discept. Forens. c. 276. num. 63. Solent autem huiusmodi societates iniri, maximè Romę, & vocantur societates officiorũ, possu-
26 musque eas appellare † militias, quæ venduntur, & veniunt in commerciũ, de quibus in l. illud, C. de collat. Et militia ex casu dici potest, quando vnus ob casum fortuitũ in locum alterius subrogatur, l. si quis 11. vbi Cuiac. C. de prox. sacr. scrin. lib. 12. Præclarè peculiari commentariolo egit Læ-
27 lius Taurellus De militia ex † casu. Et Cuiac. lib. 3. Obs. cap. 30. separat militias a dignitatibus, nam dignitates non imputantur in legitimam, nec cõferuntur, secus in militijs, & in officijs etiam ad vitam duraturis, l. omni modo. C. de inoffic. test. Marisc. lib. 2. Var. Resol. cap. 86. num. 15. Et non solum in aula Romana licitè emuntur huiusmodi officia & contrahuntur societates ob periculum amissio-
28 nis propter † mortem, sed etiam fit permutatio personæ, sub cuius vitæ periculo erat contracta societas. Disdicta dicitur, in qua requiruntur 15. dies, qui non computantur de momento ad momentum, sed sunt naturales, non artificiales, l. More, ff. de ferijs. Eugen. latè cons. 48. Hect. Felic. De societ. cap. 35. num. 23. vbi tamen dubitat num. 22. de ea mutatione personæ, quæ fit ab eo, qui aduersa laboret valetudine, & paulo post moriatur, quasi censeatur facta in fraudem.

SVMMÆ.

1 *Donatio quæ insinuanda.*
2 *Insinuatio quid, & quomodo fiat.*
3 *Insinuari an possit donatio postea ex interuallo.*
Et an sit tunc locus retrotractioni, et nu. seq.
Retrotractio non fit, vbi est conditio potestatiua.
4 *Donans an possit alteri rem tradere ante insinuationem.*
Iuramentum an suppleat defectum insinuationis, & aliarum solemnitatum, quæ a statutis requiruntur.

De Donatione insinuanda. Cap. LXXXXV.

1 NOn possunt donationes fieri absque insinu atione, l. sancimus. 34. C. de donat. si modo excedũt quingentos aureos, Capic. decis. 203. qui hodie conficiunt summam aureorũ 706. Hier. Gab. cons. 57. num. 8. volu. 2. Andr. Gaill. lib. 2 Obser. cap. 39. num. 4. Surd. cons. 454. nu. 11. Insinuatio

2 nuatio † autem nihil aliud est, quam descriptio in actis facta, decreto iudicis competentis interueniente. Guid. Pap. quæst. 325. num. 3. Rebuff. super Reg. Const. tract. De donat. insin. Tom. 2. vbi plena manu agit de requisitis donationis, & ideo si fiat donatio coram iudice, satis dicetur insinuata. Bert. cons. 115. nu. 16. in Ciuil. Quod
3 si non in ipso actu donationis, sed † statim post insinuata sit donatio, nihilominus valebit, immo ex crebriore sententia Doctorum receptum est, èt ex interuallo posse fieri insinuationē, Clar. in §. donatio. Quęst. 15. cū enim nihil aliud sit, quam cōfirmatio, ideo etiam ex interuallo poterit adhiberi. Alb. cons. 4. num. 48. Menoch. consil. 1222. & cum nihil in iure sit diffinitum, etiam post longum tempus arbitrio iudicis potest insinuatio interuenire. Raud. resp. 29. num. 75. lib. 2. Verum inde vires sumet ex quo fuit insinuata. Tiraq. de legib. Connub. gloss. 6. in verb. Consentement, num. 10. & 11. Vinc. Anib. ad dict. cōs. Alb. 4. Ios. Sess. decis. Arag. 25. nume. 10. & seq. nam ante insinuationem, est conditionalis, & ideo non fit retrotractio; cum sit cōditio potestatiua, Marzar. cons. 71. D. Cost. de Retrotract. cap. 8. cas. 10. nume. 6. poteritque do-
4 nans ante insinuationem † alteri rem donare, imò, & repetere. Qua de re agitur plene in d. decis. 25. num. 12. & seq. Sed locum esse retrotractioni contendit Tib. Decian. resp. 60. nume. 13. vol. 4. quem sequitur D. Cost. De retrotract. cap. 8. cas. 24. num. 2. & seq. Ego sine dubio puto non esse locū retrotractioni, vbi ius alteri est quæsitum, vt in casu d. decis. Arag. 25. Rebuff. d. tit. De donat. insin. gloss. septima, art. 1. immo in vniuersum possumus tenere non esse locum retrotractioni. Cæterum vbi adest iuramentum, ibi non est opus aliqua insinuatione iuxta communem sententiam Doct. Bertazz. d. cons. 115. nu. 12. Vide Men. d. cons. 1222. Magon. decis. 64. Gabr. de donat. concl. 1. nume. 66. vbi num. 7. & 14. agit de donatione facta pluribus in eodem instrumento, vel vni de rebus pluribus eodem tempore, quæ excedant summam, requiritur enim insinuatio. Et cum promiscuè omnibus instrumentis adijciātur nūc iuramenta, videtur inanis decisio d. l. sancimus. Simplex tamen iuramentum sine renunciatione non supplet defectum insinuationis. Hond. cons. 59. lib. 1. item iuramentum non sanat vitium publicationum, vel aliarum solemnitatum, quæ post perfectam donationem requiruntur. Gall. consilio 100. num. 48. D. Cost. de Rata quæst. 125. num. 12. & seq. vbi agunt de solemnibus requisitis in hac ditione Med. & hic Ticini. Idem Cost. d. c. 8. cas. 24. num. fin. De Retrotract. Vide cap. seq. Menoch. d. cons. 1222.

SVMMÆ.

1 Donatio ob causam an requirat aliarum solemnitates, & quid in ditione Med.

2 Donatio ob causam quando dicatur facta.

3 Actuum vicinitas efficit, vt dicantur correspectiui, nisi repugnet subiecta materia, num. 6. 7.

4 Instrumenta plura quando pro vno habeantur. Et An relatio ad vnum facta referatur ad alterum.

5 Liberatio tutelæ statim facta post veniæ ætatis impetrationem suspiciosa.

7 Emptio quando vna, vel plures in materia euictionis, & redhibitoria. Conductor an cadat à pacto francandi, si cecidit à locatione.

8 Donatio ante, vel post emancipationem facta dicitur in illius præmium facta. An hæc donatio sit simplex.

9 Emancipatio quando dicatur fraudulenta ob incontinenti secuta.

10 Sti-

10 Stipulans pro filijs censetur stipulari tanquam heredibus.
11 Exceptio inadimplementi non habet locum in separatis.
Connexa obligationes qua.

De contractibus correspectiuis, & donationibus ob causam. Cap. LXXXXVI.

1 SOLET sæpenumero † quæri, an donatio aliqua sit ob causam an simplex, & præcipue vbi agitur de adhibendis solemnibus necessarijs in donationibus, tum iure communi, tũ iure municipali, vt in cap. præcedenti, neq; enim in donationibus ob causam sunt necessariæ solemnitates, vt videre est apud Morot. resp. 52. num. 39. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 82. Natt. cons. 509. & Surd. decis. 214. num. 15. qui ex sententia Menoch. cons. 261. num. 9. ait id procedere etiam in donationibus ob causam factis in Med. ditione, vt non requirantur solemnia, de quibus in Nou. Const. in tit. De donat. quam tamen sententiam non semel improbaui ob verba generalia, & amplissima dictarum Const. Gall. consil. 100. nu. 26. Gratian. dicto cap. 82. & cap. 474. Gall. consil. 119. nume. 27. Cost. rem. subsid. 116. num. 10.

2 Si donatio † incontinenti aliã subsequatur, censetur facta ob causam, non autem erit pura, veluti si donatarius viciſſim aliud quid donanti suo donet, & reponat, & ideo tunc erit locus, l. 1. C. de donat. quæ sub modo, vt in casu, de quo Natt. consilio 14. num. 5. Corn. consil. 36. num. 14. lib. 2. vbi de donatione respectiua ad merita.

3 Vicinitas enim † actuum efficit, vt vnus alterius respectu, & contemplatione censeatur factus, inducique videtur mutua correlatio, actusque dicuntur correspectiui, ita vt pro

4 vno, † & eodem instrumento plura habeantur, & vnicus actus censeatur, ita vt si quis faciat relationem ad aliquod instrumentum censeatur etiam se referre ad instrumentum incontinenti factum. Curt. Sen. consil. 54. Morot. resp. 60. num. 2. & 3. Mantic. de tac. & ambig. con. lib. 3. tit. 15. numero 48. & 50. latè Menoch. de præs. lib. 6. præsumpt. 12. de actibus correspectiuis. Gram. decis. 103. numero 158. Afflict. decis. 306. Alb. cons. 198. numero 49. & consilio 178. Dec. consil. 336. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 1. Crauet. consil. 298. nume. 13. qui infert ad multa, Peregr. de fideicom. artic. 6. in fine, Bald. Dec. & alij in l. petens. C. de pactis. Cor. consilio 36. lib. 2. Rimin. iun. cons. 779. num. 98. 100. & seq. Quamobrem olim respondi alijs concurrentibus non care-

5 re suspicione † liberationem respectu administrationis, & tutelæ factã à filio matri statim post impetratam veniam ætatis. Verum non est hoc perpetuum, nam quandoque hæc, vt ita

6 loquar, correspectiuitas, † & mutua relatio cessat, vbi aliud suadere videtur subiecta materia, vt tradit Alb.

7 cons. 45. veluti † cum plures res venduntur in singulas constituto pretio. l. cũ eiusdem. ff. de ædil. edicto. Surd. decis. 176. num. 8. Bald. in tract. protomis. in fin. nu. 21. secus si vnicum sit pretium, vel cum manifestum est emptorem non nisi simul omnes res empturum. d. l. cum eiusdem. §. interdũ. Surd. cons. 359. num. 30. l. si duos. 44. ff. de contr. empt. l. cum plures. ff. de euict. Et hæc plurimum prosunt, & sæpenumero occurrunt in materia euictionis, & redhibitoriæ. Non semper igitur instrumentorum vicinitas inducit hanc mutuam relationem latè Gall. cons. 40. num. 6. & seq. cum nec etiam semper inducatur in eodẽ

T in-

2 nuatio † autem nihil aliud est, quam descriptio in actis facta, decreto iudicis competentis interueniente. Guid. Pap. quæst. 325. num. 3. Rebuff. super Reg. Const. tract. De donat. insin. Tom. 2. vbi plena manu agit de requisitis donationis, & ideo si fiat donatio coram iudice, satis dicetur insinuata. Bert. consf. 115. nu. 16. in Ciuil. Quod
3 si non in ipso actu donationis, sed † statim post insinuata sit donatio, nihilominus valebit, immo ex crebriore sententia Doctorum receptum est, et ex interuallo posse fieri insinuationē, Clar. in §. donatio. Quęst. 15. cū enim nihil aliud sit, quam cōfirmatio, ideo etiam ex interuallo poterit adhiberi. Alb. consf. 4. num. 48. Menoch. consil. 1222. & cum nihil in iure sit diffinitum, etiam post longum tempus arbitrio iudicis potest insinuatio interuenire. Raud. resp. 29. num. 75. lib. 2. Verum inde vires sumet ex quo fuit insinuata. Tiraq. de legib. Connub. gloss. 6. in verb. Consentement, num. 10. & 11. Vinc. Anib. ad dict. cōs. Alb. 4. Ios. Sess. decis. Arag. 25. nume. 10. & seq. nam ante insinuationem, est conditionalis, & ideo non fit retrotractio; cum sit cōditio potestatiua, Marzar. consf. 71. D. Cost. de Retrotract. cap. 8. cas. 10. nume. 6. poteritque do-
4 nans ante insinuationem † alteri rem donare, imò, & repetere. Qua de re agitur plene in d. decis. 25. num. 12. & seq. Sed locum esse retrotractioni contendit Tib. Decian. resp. 60. nume. 13. vol. 4. quem sequitur D. Cost. De retrotract. cap. 8. cas. 24. num. 2. & seq. Ego sine dubio puto non esse locū retrotractioni, vbi ius alteri est quæsitum, vt in casu d. decis. Arag. 25. Rebuff. d. tit. De donat. insin. gloss. septima, art. 1. immo in vniuersum possumus tenere non esse locum retrotractioni. Cæterum vbi adest iuramentum, ibi non est opus aliqua insinuatione iuxta communem sententiam Doct. Bertazz. d. consf. 115. nu. 12. Vide Men. d. consf. 1222. Magon. decis. 64. Gabr. de donat. concl. 1. nume. 66. vbi num. 7. & 14. agit de donatione facta plurib. in eodem instrumento, vel vni de rebus pluribus eodem tempore, quæ excedant summam, requiritur enim insinuatio. Et cum promiscuè omnibus instrumentis adijciātur nūc iuramenta, videtur inanis decisio d. l. sancimus. Simplex tamen iuramentum sine renunciatione non supplet defectum insinuationis. Hond. consf. 59. lib. 1. item iuramentum non sanat vitium publicationum, vel aliarum solemnitatum, quæ post perfectam donationem requiruntur. Gall. consilio 100. num. 48. D. Cost. de Rata quæst. 125. num. 12. & seq. vbi agunt de solemnibus requisitis in hac ditione Med. & hic Ticini. Idem Cost. d. c. 8. cas. 24. num. fin. De Retrotract. Vide cap. seq. Menoch. d. consf. 1222.

SVMMÆ.

1 Donatio ob causam an requirat aliarum solemnitates, & quid in ditione Med.

2 Donatio ob causam quando dicatur facta.

3 Actuum vicinitas efficit, vt dicantur cor respectiui, nisi repugnet subiecta materia, num. 6. 7.

4 Instrumenta plura quando pro vno habeantur. Et An relatio ad vnum facta referatur ad alterum.

5 Liberatio tutelæ statim facta post veniæ ætatis impetrationem suspiciosa.

7 Emptio quando vna, vel plures in materia euictionis, & redhibitoriæ. Conductor an cadat à pacto francandi, si cecidit à locatione.

8 Donatio ante, vel post emancipationem facta dicitur in illius præmium facta.

An hæc donatio sit simplex.

9 Emancipatio quando dicatur fraudulenta ob incontinenti secuta.

10 Sti-

10 Stipulans pro filijs censetur stipulari tanquam hæredibus.

11 Exceptio inadimplementi non habet locum in separatis.

Connexa obligationes quæ.

De contractibus correspectiuis, & donationibus ob causam. Cap. LXXXXVI.

1 SOLET sæpenumero † quæri, an donatio aliqua sit ob causam an simplex, & præcipue vbi agitur de adhibendis solemnibus necessarijs in donationibus, tum iure communi, tũ iure municipali, vt in cap. præcedenti, neq; enim in donationibus ob causam sunt necessariæ solemnitates, vt videre est apud Morot. resp. 52. num. 39. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 82. Natt. cons. 509. & Surd. decis. 214. num. 15. qui ex sententia Menoch. cons. 261. num. 9. ait id procedere etiam in donationibus ob causam factis in Med. ditione, vt non requirantur solemnia, de quibus in Nou. Const. in tit. De donat. quam tamen sententiam non semel improbaui ob verba generalia, & amplissima dictarum Const. Gall. consil. 100. nu. 26. Gratian. dicto cap. 82. & cap. 474. Gall. consil. 119. nume. 27. Cost. rem. subsid. 116. num. 10.

2 Si donatio † incontinenti aliã subsequatur, censetur facta ob causam, non autem erit pura, veluti si donatarius vicissim aliud quid donanti suo donet, & reponat, & ideo tunc erit locus, l. 1. C. de donat. quæ sub modo, vt in casu, de quo Natt. consilio 14. num. 5. Corn. consil. 36. num. 14. lib. 2. vbi de donatione respectiua ad me-

3 rita. Vicinitas enim † actuum efficit, vt vnus alterius respectu, & contemplatione censeatur factus, inducique videtur mutua correlatio, actusque dicuntur correspectiui, ita vt pro

4 vno, † & eodem instrumento plura habeantur, & vnicus actus censeatur, ita vt si quis faciat relationem ad aliũ quod instrumentum censeatur etiam se referre ad instrumentum incontinenti factum. Curt. Sen. consil. 54. Morot. resp. 60. num. 2. & 3. Mantic. de tac. & ambig. con. lib. 3. tit. 15. numero 48. & 50. latè Menoch. de præs. lib. 6. præsumpt. 12. de actibus correspectiuis. Gram. decis. 103. numero 158. Afflict. decis. 306. Alb. cons. 198. numero 49. & consilio 178. Dec. consil. 336. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 1. Crauet. consil. 298. nume. 13. qui infert ad multa, Peregr. de fideicom. artic. 6. in fine, Bald. Dec. & alij in l. petens. C. de pactis. Cor. consilio 36. lib. 2. Rimin. iun. cons. 779. num. 98. 100. & seq. Quamobrem olim respondi alijs concurrentibus non care-

5 re suspicione † liberationem respectu administrationis, & tutelæ factã à filio matri statim post impetratam veniam ætatis. Verum non est hoc perpetuum, nam quandoque hæc, vt ita

6 loquar, correspectiuitas, † & mutua relatio cessat, vbi aliud suadere videtur subiecta materia, vt tradit Alb.

7 cons. 45. veluti † cum plures res venduntur in singulas constituto pretio. l. cũ eiusdem. ff. de ædil. edicto. Surd. decis. 176. num. 8. Bald. in tract. protomis. in fin. nu. 21. secus si vnicum sit pretium, vel cum manifestum est emptorem non nisi simul omnes res empturum. d. l. cum eiusdem. §. interdũ. Surd. cons. 359. num. 30. l. si duos. 44. ff. de contr. empt. l. cum plures. ff. de euict. Et hæc plurimum prosunt, & sæpenumero occurrunt in materia euictionis, & redhibitoriæ. Non semper igitur instrumentorum vicinitas inducit hanc mutuam relationem latè Gall. cons. 40. num. 6. & seq. cum nec etiam semper inducatur in eodẽ

2 nuatio † autem nihil aliud est, quam descriptio in actis facta, decreto iudicis competentis interueniente. Guid. Pap. quæst. 325. num. 3. Rebuff. super Reg. Const. tract. De donat. insin. Tom. 2. vbi plena manu agit de requisitis donationis, & ideo si fiat donatio coram iudice, satis dicetur insinuata. Bert. cons. 115. nu. 16. in Ciuil. Quod
3 si non in ipso actu donationis, sed † statim post insinuata sit donatio, nihilominus valebit, immo ex crebriore sententia Doctorum receptum est, et ex interuallo posse fieri insinuationē, Clar. in §. donatio. Quęst. 15. cū enim nihil aliud sit, quam cōfirmatio, ideo etiam ex interuallo poterit adhiberi. Alb. cons. 4. num. 48. Menoch. consil. 1222. & cum nihil in iure sit diffinitum, etiam post longum tempus arbitrio iudicis potest insinuatio interuenire. Raud. resp. 29. num. 75. lib. 2. Verum inde vires sumet ex quo fuit insinuata. Tiraq. de legib. Connub. gloss. 6. in verb. Consentement, num. 10. & 11. Vinc. Anib. ad dict. cōs. Alb. 4. Ios. Sess. decis. Arag. 25. nume. 10. & seq. nam ante insinuationem, est conditionalis, & ideo non fit retrotractio; cum sit cōditio potestatiua, Marzar. cons. 71. D. Cost. de Retrotract. cap. 8. cas. 10. nume. 6. poteritque do-
4 nans ante insinuationem † alteri rem donare, imò, & repetere. Qua de re agitur plene in d. decis. 25. num. 12. & seq. Sed locum esse retrotractioni contendit Tib. Decian. resp. 60. nume. 13. vol. 4. quem sequitur D. Cost. De retrotract. cap. 8. cas. 24. num. 2. & seq. Ego sine dubio puto non esse locū retrotractioni, vbi ius alteri est quæsitum, vt in casu d. decis. Arag. 25. Rebuff. d. tit. De donat. insin. gloss. septima, art. 1. immo in vniuersum possumus tenere non esse locum retrotractioni. Cæterum vbi adest iuramentum, ibi non est opus aliqua insinuatione iuxta communem sententiam Doct. Bertazz. d. cons. 115. nu. 12. Vide Men. d. cons. 1222. Magon. decis. 64. Gabr. de donat. concl. 1. nume. 66. vbi num. 7. & 14. agit de donatione facta plurib. in eodem instrumento, vel vni de rebus pluribus eodem tempore, quæ excedant summam, requiritur enim insinuatio. Et cum promiscuè omnibus instrumentis adijciatur nūc iuramenta, videtur inanis decisio d. l. sancimus. Simplex tamen iuramentum sine renunciatione non supplet defectum insinuationis. Hond. cons. 59. lib. 1. item iuramentum non sanat vitium publicationum, vel aliarum solemnitatum, quæ post perfectam donationem requiruntur. Gall. consilio 100. num. 48. D. Cost. de Rata quæst. 125. num. 12. & seq. vbi agunt de solemnibus requisitis in hac ditione Med. & hic Ticini. Idem Cost. d. c. 8. cas. 24. num. fin. De Retrotract. Vide cap. seq. Menoch. d. cons. 1222.

SVMMÆ.

1 *Donatio ob causam an requirat aliarum solemnitates, & quid in ditione Med.*
2 *Donatio ob causam quando dicatur facta.*
3 *Actuum vicinitas efficit, vt dicantur correspectiui, nisi repugnet subiecta materia, num. 6. 7.*
4 *Instrumenta plura quando pro vno habeantur. Et An relatio ad vnum facta referatur ad alterum.*
5 *Liberatio tutelæ statim facta post veniam ætatis impetrationem suspiciosa.*
7 *Emptio quando vna, vel plures in materia euictionis, & redhibitoriæ. Conductor an cadat à pacto francandi, si cecidit à locatione.*
8 *Donatio ante, vel post emancipationem facta dicitur in illius præmium facta. An hæc donatio sit simplex.*
9 *Emancipatio quando dicatur fraudulenta ob incontinenti secuta.*

10 Sti-

10 Stipulans pro filijs censetur stipulari tanquam haeredibus.
11 Exceptio inadimplementi non habet locum in separatis.
Connexa obligationes qua.

De contractibus correspectiuis, & donationibus ob causam.
Cap. LXXXXVI.

1 SOLET saepenumero † quaeri, an donatio aliqua sit ob causam an simplex, & praecipue vbi agitur de adhibendis solemnibus necessarijs in donationibus, tum iure communi, tum iure municipali, vt in cap. praecedenti, neq; enim in donationibus ob causam sunt necessariae solemnitates, vt videre est apud Morot. resp. 52. num. 39. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 82. Natt. cons. 509. & Surd. decis. 214. num. 15. qui ex sententia Menoch. cons. 261. num. 9. ait id procedere etiam in donationibus ob causam factis in Med. ditione, vt non requirantur solemnia, de quibus in Nou. Const. in tit. De donat. quam tamen sententiam non semel improbaui ob verba generalia, & amplissima dictarum Const. Gall. consil. 100. nu. 26. Gratian. dicto cap. 82. & cap. 474. Gall. consil. 119. nume. 27. Cost. rem. subsid. 116. num. 10.

2 Si donatio † incontinenti aliã subsequatur, censetur facta ob causam, non autem erit pura, veluti si donatarius viciffim aliud quid donanti suo doner, & reponat, & ideo tunc erit locus, l. 1. C. de donat. quae sub modo, vt in casu, de quo Natt. consilio 14. num. 5. Corn. consil. 36. num. 14. lib. 2. vbi de donatione respectiua ad me-
3 rita. Vicinitas enim † actuum efficit, vt vnus alterius respectu, & contemplatione censeatur factus, inducique videtur mutua correlatio, actusque dicuntur correspectiui, ita vt pro
4 vno, † & eodem instrumento plura habeantur, & vnicus actus censeatur, ita vt si quis faciat relationem ad aliã quod instrumentum censeatur etiam se referre ad instrumentum incontinenti factum. Curt. Sen. consil. 54. Morot. resp. 60. num. 2. & 3. Mantic. de tac. & ambig. con. lib. 5. tit. 15. numero 48. & 50. latè Menoch. de praes. lib. 6. praesumpt. 12. de actibus correspectiuis. Gram. decis. 103. numero 158. Afflict. decis. 306. Alb. cons. 198. numero 49. & consilio 178. Dec. consil. 336. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 1. Crauet. consil. 298. nume. 13. qui infert ad multa, Peregr. de fideicom. artic. 6. in fine, Bald. Dec. & alij in l. petens. C. de pactis. Cor. consilio 36. lib. 2. Rimin. iun. cons. 779. num. 98. 100. & seq. Quamobrem olim respondi alijs concurrentibus non care-
5 re suspicione † liberationem respectu administrationis, & tutelae factã à filio matri statim post impetratam veniam aetatis. Verum non est hoc perpetuum, nam quandoque haec, vt ita
6 loquar, correspectiuitas, † & mutua relatio cessat, vbi aliud suadere videtur subiecta materia, vt tradit Alb.
7 cons. 45. veluti † cum plures res venduntur in singulas constituto pretio. l. cũ eiusdem. ff. de aedil. edicto. Surd. decis. 176. num. 8. Bald. in tract. promiss. in fin. nu. 21. secus si vnicum sit pretium, vel cum manifestum est emptorem non nisi simul omnes res empturum. d. l. cum eiusdem. §. interdũ. Surd. cons. 359. num. 30. l. si duos. 44. ff. de contr. empt. l. cum plures. ff. de euict. Et haec plurimum prosunt, & saepenumero occurrunt in materia euictionis, & redhibitoriae. Non semper igitur instrumentorum vicinitas inducit hanc mutuam relationem latè Gall. cons. 40. num. 6. & seq. cum nec etiam semper inducatur in eodẽ

2 nuatio † autem nihil aliud est, quam descriptio in actis facta, decreto iudicis competentis interueniente. Guid. Pap. quæst. 325. num. 3. Rebuff. super Reg. Const. tract. De donat. insin. Tom. 2. vbi plena manu agit de requisitis donationis, & ideo si fiat donatio coram iudice, satis dicetur insinuata. Bert. cons. 115. nu. 16. in Ciuil. Quod
3 si non in ipso actu donationis, sed † statim post insinuata sit donatio, nihilominus valebit, immo ex crebriore sententia Doctorum receptum est, ét ex interuallo posse fieri insinuationē, Clar. in §. donatio. Quęst. 15. cū enim nihil aliud sit, quam cōfirmatio, ideo etiam ex interuallo poterit adhiberi. Alb. cons. 4. num. 48. Menoch. consil. 1222. & cum nihil in iure sit diffinitum, etiam post longum tempus arbitrio iudicis potest insinuatio interuenite. Raud. resp. 29. num. 75. lib. 2. Verum inde vires sumet ex quo fuit insinuata. Tiraq. de legib. Connub. gloss. 6. in verb. Consentement, num. 10. & 11. Vinc. Anib. ad dict. cōs. Alb. 4. Ios. Sess. decis. Arag. 25. nume. 10. & seq. nam ante insinuationem, est conditionalis, & ideo non fit retrotractio; cum sit cōditio potestatiua, Marzar. cons. 71. D. Cost. de Retrotract. cap. 8. cas. 10. nume. 6. poteritque do-
4 nans ante insinuationem † alteri rem donare, imò, & repetere. Qua de re agitur plene in d. decis. 25. num. 12. & seq. Sed locum esse retrotractioni contendit Tib. Decian. resp. 60. nume. 13. vol. 4. quem sequitur D. Cost. De retrotract. cap. 8. cas. 24. num. 2. & seq. Ego sine dubio puto non esse locū retrotractioni, vbi ius alteri est quæsitum, vt in casu d. decis. Arag. 25. Rebuff. d. tit. De donat. insin. gloss. septima, art. 1. immo in vniuersum possumus tenere non esse locum retrotractioni. Cæterum vbi adest iuramentum, ibi non est opus aliqua insinuatione iuxta communem sententiam Doct. Bertazz. d. cons. 115. nu. 12. Vide Men. d. cons. 1222. Magon. decis. 64. Gabr. de donat. concl. 1. nume. 66. vbi num. 7. & 14. agit de donatione facta plurib. in eodem instrumento, vel vni de rebus pluribus eodem tempore, quæ excedant summam, requiritur enim insinuatio. Et cum promiscuè omnibus instrumentis adijciātur nūc iuramenta, videtur inanis decisio d. l. sancimus. Simplex tamen iuramentum sine renunciatione non supplet defectum insinuationis. Hond. cons. 59. lib. 1. item iuramentum non sanat vitium publicationum, vel aliarum solemnitatum, quæ post perfectam donationem requiruntur. Gall. consilio 100. num. 48. D. Cost. de Rata quæst. 125. num. 12. & seq. vbi agunt de solemnibus requisitis in hac ditione Med. & hic Ticini. Idem Cost. d. c. 8. cas. 24. num. fin. De Retrotract. Vide cap. seq. Menoch. d. cons. 1222.

SVMMÆ.

1 *Donatio ob causam an requirat aliarum solemnitates, & quid in ditione Med.*
2 *Donatio ob causam quando dicatur facta.*
3 *Actuum vicinitas efficit, vt dicantur cor respectiui, nisi repugnet subiecta materia, num. 6. 7.*
4 *Instrumenta plura quando pro vno habeantur. Et An relatio ad vnum facta referatur ad alterum.*
5 *Liberatio tutelæ statim facta post veniæ ætatis impetrationem suspiciosa.*
7 *Emptio quando vna, vel plures in materia euictionis, & redhibitoriæ. Conductor an cadat à pacto francandi, si cecidit à locatione.*
8 *Donatio ante, vel post emancipationem facta dicitur in illius præmium facta. An hac donatio sit simplex.*
9 *Emancipatio quando dicatur fraudulenta ob incontinenti secuta.*

10 Sti-

10 Stipulans pro filijs censetur stipulari tan quam hæredibus.
11 Exceptio inadimplementi non habet locum in separatis.
Connexæ obligationes quæ.

De contractibus correspectiuis, & donationibus ob causam. Cap. LXXXXVI.

1 SOLET sæpenumero † quæri, an donatio aliqua sit ob causam an simplex, & præcipue vbi agitur de adhibendis solemnibus necessarijs in donationibus, tum iure communi, tũ iure municipali, vt in cap. præcedenti, neq; enim in donationibus ob causam sunt necessariæ solemnitates, vt videre est apud Morot. resp. 52. num. 39. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 82. Natt. cons. 509. & Surd. decis. 214. num. 15. qui ex sententia Menoch. cons. 261. num. 9. ait id procedere etiam in donationibus ob causam factis in Med. ditione, vt non requirantur solemnia, de quibus in Nou. Const. in tit. De donat. quam tamen sententiam non semel improbaui ob verba generalia, & amplissima dictarum Const. Gall. consil. 100. nu. 26. Gratian. dicto cap. 82. & cap. 474. Gall. consil. 119. nume. 27. Cost. rem. subsid. 116. num. 10.

2 Si donatio † incontinenti aliã subsequatur, censetur facta ob causam, non autem erit pura, veluti si donatarius viciffim aliud quid donanti suo donet, & reponat, & ideo tunc erit locus, l. 1. C. de donat. quæ sub modo, vt in casu, de quo Natt. consilio 14. num. 5. Corn. consil. 36. num. 14. lib. 2. vbi de donatione respectiua ad merita. Vicinitas enim † actuum efficit, vt vnus alterius respectu, & contemplatione censeatur factus, indeique videtur mutua correlatio, actusque dicuntur correspectiui, ita vt pro vno, † & eodem instrumento plura habeantur, & vnicus actus censeatur, ita vt si quis faciat relationem ad aliũ quod instrumentum censeatur etiam se referre ad instrumentum incontinenti factum. Curt. Sen. consil. 54. Morot. resp. 60. num. 2. & 3. Mantic. de tac. & ambig. con. lib. 3. tit. 15. numero 48. & 50. latè Menoch. de præs. lib. 6. præsumpt. 12. de actibus correspectiuis. Gram. decis. 103. numero 158. Afflict. decis. 306. Alb. cons. 198. numero 49. & consilio 178. Dec. consil. 336. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 1. Crauet. consil. 298. nume. 13. qui infert ad multa, Peregr. de fideicom. artic. 6. in fine, Bald. Dec. & alij in l. petens. C. de pactis. Cor. consilio 36. lib. 2. Rimin. iun. cons. 779. num. 98. 100. & seq. Quamobrem olim respondi alijs concurrentibus non carere suspicione † liberationem respectu administrationis, & tutelæ factã à filio matri statim post impetratam veniam ætatis. Verum non est hoc perpetuum, nam quandoque hæc, vt ita loquar, correspectiuitas, † & mutua relatio cessat, vbi aliud suadere videtur subiecta materia, vt tradit Alb. cons. 45. veluti † cum plures res venduntur in singulas constituto pretio. l. cũ eiusdem. ff. de ædil. edicto. Surd. decis. 176. num. 8. Bald. in tract. promiss. in fin. nu. 21. secus si vnicum sit pretium, vel cum manifestum est emptorem non nisi simul omnes res empturum. d. l. cum eiusdem. §. interdũ. Surd. cons. 359. num. 30. l. si duos. 44. ff. de contr. empt. l. cum plures. ff. de euict. Et hæc plurimum prosunt, & sæpenumero occurrunt in materia euictionis, & redhibitoriæ. Non semper igitur instrumentorum vicinitas inducit hanc mutuam relationem latè Gall. cons. 40. num. 6. & seq. cum nec etiam semper inducatur in eodẽ

lib.2. Disp. 24. quæst. 4. & num. 23. vbi in ieiunijs, & in alijs computat tépus de momento ad momentum, & quid de bimestri concesso in cap. ex publico, de conuers. coniug. vt sponsi de religionis ingressu deliberent? & fauore piæ causæ annus cœptus habetur pro completo. Tiraq. De priu. piæ causæ. priu. 22. Egregie distinguit hac in re more suo præceptor meus D. Odd. De restit. in integrum quæst. 2. art. 8. vbi num. 51. refert decis. Bellam. 726. existimantis ordinationem illam, vt præbendæ cathedrales nonnisi habentibus annos 34. conferantur, esse intelligendam de annis completis, nam
14 respicit fauorem † reipub. Christianæ, vt præbendæ conferantur in prouectiores ætate. Sic in vsucapionibus
15 non a momento in † momentum fit computatio d. l. in vsucapionibus; cum tamen secus sit in præscriptionibus actionum d. l. in omnibus: cuius rei insuper rationem affert Vigl. in §. præterea nu. 5. In Inst. Quibus non est permissum facere testamentum,
16 nam vsucapio est † introducta bono publico l. 1. ff. de vsucap. quæ ratio varie accipitur a Vigl. in d. §. præterea, & ab Alciat. in l. quinq. C. fin. regund. in tract. De quinq. pedum præscript. nu. 32. Merito igitur vsucapio citius completur, quam actiones personales extinguantur. Duar. in d. l. qua ætate. & de vsucap. cap. 4. De tempore, & in fructibus, quos lucrari debet bonæ fidei possessor, spectamus momenta Fachin. vide lib. 1. Contr. iur. c. 59. & 60.

Huc pertinent ea, quæ passim tra-
17 duntur de die termini, † an imputetur in terminum. Qua de re latè agit Vrsill. ad decis. Afflict. 73. Steph. Gratian. d. cap. 161. vbi ait dictiones illas A & Ab, puta infra triginta dies a die præsentationis litterarum, excludere terminum, cui adiunguntur, neque computationem fieri de momento ad momentum Subdit præ-
18 terea non censeri causam † desertam, licet non fuerit expedita infrà tempus, de quo in statuto, cum non debeat computari dies, quo appellatio fuit interposita licet in tempore appellationis interponendæ fiat computatio de momento ad momentum. Andr. Gaill. Obseru. 139. num. 5. lib. 1. Stephan. Gratian. decis. 124. nu. 5. & scripsi in hoc cap. supra. Regulariter igitur dies termini non imputatur in termino, Tiraq. De Retract. Lignag. §. 1. gloss. 11. num. 18. & 22. vbi latiss. hac tota de re agit, an fieri debeat computatio de momento ad momentum, an dies termini imputetur in termino necne, & constituit duas reg. contrarias cum suis exceptionibus. Plurimum autem conferunt ad hæc cognoscenda verba, quibus conceditur dilatio, & terminus, & materia subiecta: agitq. Tiraq. ibidem de
19 dictione illa, Ad, videlicet num. 67. vt si concedatur dilatio ad tempus aliquod. Qua in re præcipuè habebit iudex præ oculis odium, & fauorem, statuetq. diem termini computari, vel non computari in termino, prout fauor, vel odium suadebit, dissuadebitue. Tiraq. d. gloss. 11. num. 45. Sic
20 dies † cœptus habetur pro completo in fauorabilibus. Stephan. Gratian. d. cap. 161. numer. 21. & 27. qui ex prædictis infert ad quamplurima. Et licet tempus currat de momento ad momentum tamen procedit, quando iam cœpit currere. Mynsing. obs. 15.
21 cent. 5. In † compromissis tamen factis hoc pacto, videlicet intra dies sexaginta proximè secuturos, vel Duraturos hinc ad quatuor dies, non exspectatur tempus acceptationis. Magon. decis. Florent. 8. num. 17. Surd. decis. 203. num. 10. sed computatur tépus de momẽto ad momentum, alias seque-

sequeretur absurdū die facti cōpromis si non posse ferri laudum. Gratian. d. cap. 161. nu. 9. 10. & seq. Afflict. decis. 73. Sed quidquid sit, vt ait ibidē. Gratian. nu. 15. aliud seruat consuetudo.

22 Et sane verba illa, Proximè, † propè, circa, modicum tempus significant. Men. de Arbitr. cas. 57. num 30. & 44.

23 vbi agit de eo, qui dicitur, † proximus pubertati, & cum dicimus pro-

24 ximè secuturos, significamus dies † sequētes, ergo debet præcedere tēpus, vel dies, quē alij sequātur. Imol. cons. 11. vers. contrarium. Verum est proximum dici, quod a nullo præceditur neq. dari medium inter duo discreta, vt dixi in præfat. sed dies proximè secuti, non præceduntur ab alijs, dies enim, in quo fit actus, est terminus, cui dies sequentes esse debent proximi.

25 Quamobrem † si inita sit societas die 14. Oct. super periculo personæ nominandæ intra 15. dies proximos, & fiat nominatio die 29. eiusdem mensis, censebitur facta intra dies quindecim ita, vt non possit dici vacasse, licet contrahens decesserit, & ita iudicatum refert Gratian. d. loco num. 16. Si enim persona non fuisset nominata intra tempus, extincta esset societas, Gratian. lib. 2. Discept. Forens. c. 276. num. 63. Solent autem huiusmodi societates iniri, maximè Romę, & vocantur societates officiorū, possu

26 musque eas appellare † militias, quæ venduntur, & veniunt in commerciū, de quibus in l. illud, C. de collat. Et militia ex casu dici potest, quando vnus ob casum fortuitū in locum alterius subrogatur, l. si quis 11. vbi Cuiac. C. de prox. sacr. scrin. lib. 12. Præclarè peculiari commentariolo egit Læ-

27 lius Taurellus De militia ex † casu. Et Cuiac. lib. 3. Obs. cap. 30. separat militias a dignitatibus, nam dignitates non imputantur in legitimam, nec cō feruntur, secus in militijs, & in officijs etiam ad vitam duraturis, l. omni modo. C. de inoffic. test. Marisc. lib. 2. Var. Resol. cap. 86. num. 15. Et non solum in aula Romana licitè emuntur huiusmodi officia & contrahuntur societates ob periculum amissio-

28 nis propter † mortem, sed etiam fit permutatio personæ, sub cuius vitæ periculo erat contracta societas. Disdicta dicitur, in qua requiruntur 15. dies, qui non computantur de momento ad momentum, sed sunt naturales, non artificiales, l. More, ff. de ferijs. Eugen. latè cons. 48. Hect. Felic. De societ. cap. 35. num. 23. vbi tamen dubitat num. 22. de ea mutatione personæ, quæ fit ab eo, qui aduersa laboret valetudine, & paulo post moriatur, quasi censeatur facta in fraudem.

SVMMÆ.

1 *Donatio qua insinuanda.*

2 *Insinuatio quid, & quomodo fiat.*

3 *Insinuari an possit donatio postea ex interuallo.*

Et an sit tunc locus retrotractioni, et nu seq.

Retrotractio non fit, vbi est conditio potestatiua.

4 *Donans an possit alteri rem tradere ante insinuationem.*

Iuramentum an suppleat defectum insinuationis, & aliarum solemnitatum, quæ a statutis requiruntur.

De Donatione insinuanda.
Cap. LXXXXV.

1 NOn possunt donationes fieri absque insinuatione, l. sancimus. 34. C. de donat. si modo excedūt quingentos aureos, Capic. decis. 203. qui hodie conficiunt summam aureorū 706. Hier. Gab. cons. 57. num. 8. volu. 2. Andr. Gaill. lib. 2 Obser. cap. 39. num. 4. Surd. cons. 454. nu. 11. Insinuatio

10 Stipulans pro filijs censetur stipulari tan quam hæredibus.

11 Exceptio inadimplementi non habet locum in separatis.

Connexa obligationes quæ.

De contractibus correspectiuis, & donationibus ob causam. Cap. LXXXXVI.

1 SOLET sæpenumero † quæri, an donatio aliqua sit ob causam an simplex, & præcipue vbi agitur de adhibendis solemnibus necessarijs in donationibus, tum iure communi, tũ iure municipali, vt in cap. præcedenti, neq; enim in donationibus ob causam sunt necessariæ solemnitates, vt videre est apud Morot. resp. 52. num. 39. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 82. Natt. cons. 509. & Surd. decis. 214. num. 15. qui ex sententia Menoch. cons. 261. num. 9. ait id procedere etiam in donationibus ob causam factis in Med. ditione, vt non requirantur solemnia, de quibus in Nou. Const. in tit. De donat. quam tamen sententiam non semel improbaui ob verba generalia, & amplissima dictarum Const. Gall. consil. 100. nu. 26. Gratian. dicto cap. 82. & cap. 474. Gall. consil. 119. nume. 27. Cost. rem. subsid. 116. num. 10.

2 Si donatio † incontinenti aliã subsequatur, censetur facta ob causam, non autem erit pura, veluti si donatarius viciffim aliud quid donanti suo donet, & reponat, & ideo tunc erit locus, l. 1. C. de donat. quæ sub modo, vt in casu, de quo Natt. consilio 14. num. 5. Corn. consil. 36. num. 14. lib. 2. vbi de donatione respectiua ad me-

3 rita. Vicinitas enim † actuum efficit, vt vnus alterius respectu, & contemplatione censeatur factus, inducique videtur mutua correlatio, actusque dicuntur correspectiui, ita vt pro

4 vno, † & eodem instrumento plura habeantur, & vnicus actus censeatur, ita vt si quis faciat relationem ad aliquod instrumentum censeatur etiam se referre ad instrumentum incontinenti factum. Curt. Sen. consil. 54. Morot. resp. 60. num. 2. & 3. Mantic. de tac. & ambig. con. lib. 3. tit. 15. numero 48. & 50. latè Menoch. de præs. lib. 6. præsumpt. 12. de actibus correspectiuis. Gram. decis. 103. numero 158. Afflict. decis. 306. Alb. cons. 198. numero 49. & consilio 178. Dec. consil. 336. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 1. Crauet. consil. 298. nume. 13. qui infert ad multa, Peregr. de fideicom. artic. 6. in fine, Bald. Dec. & alij in l. petens. C. de pactis. Cor. consilio 36. lib. 2. Rimin. iun. cons. 779. num. 98. 100. & seq. Quamobrem olim respondi alijs concurrentibus non ca-

5 re suspicione † liberationem respectu administrationis, & tutelæ factã à filio matri statim post impetratam veniam ætatis. Verum non est hoc perpetuum, nam quandoque hæc, vt ita

6 loquar, correspectiuitas, † & mutua relatio cessat, vbi aliud suadere videtur subiecta materia, vt tradit Alb.

7 cons. 45. veluti † cum plures res venduntur in singulas constituto pretio. l. cũ eiusdem. ff. de ædil. edicto. Surd. decis. 176. num. 8. Bald. in tract. protomis. in fin. nu. 21. secus si vnicum sit pretium, vel cum manifestum est emptorem non nisi simul omnes res empturum. d. l. cum eiusdem. §. interdũ. Surd. cons. 359. num. 30. l. si duos. 44. ff. de contr. empt. l. cum plures. ff. de euict. Et hæc plurimum prosunt, & sæpenumero occurrunt in materia euictionis, & redhibitoriæ. Non semper igitur instrumentorum vicinitas inducit hanc mutuam relationem latè Gall. cons. 40. num. 6. & seq. cum nec etiam semper inducatur in eodẽ

T in-

instrumento, vbi enim plures obligationes non reflectuntur ad idem factum, tunc non sunt correspectiuæ, & mens partium in hoc est spectanda. Gall. ibidem, & num. 14. ait, si conductor, qui primo vendidit, & incontinenti conduxit, cum pacto francandi, cadat à locatione propter pacta non seruata, non tamen cadet à pacto francandi, quod est diuersum, Vide Menoch. d. præs. 12. nume. 39. Bursat. cons. 6. num. 24. Gasp. Thes. quæst. For. 12. Rot. Rom. decis. 115. part. 1. in nouiss. vbi latè hac de re. Stephan. Gratian. lib. 3. Discept. Forens. cap. 477. n. 13. Andr. de Florent. in sua Apolog. num. 611. cum plurib. seq. Prædictis
8 illud accedat † nam donatio filio facta ante, vel post emancipationem incontinenti, censetur facta in præmiū emancipationis. gloss. & Bald. in l. 1. C. de bonis libert. Tiraq. de retract. conuent. gloss. 5. nume. 6. quæ tamen donatio non censetur ob causam, sed simplex, & ideo requirit insinuationem, & alia solemnia. Gall. cons. 119. num. 27. Moror. d. cons. 52. num. 39. vbi num. 8. 35. & seq. late agit de emā-
9 cipatione an præsumatur † in fraudē facta ob modicum temporis interuallum inter eam, & testamentum filiæ, nam solet fraudulenta esse illa dispositio, quando proxime bona in alium sunt transferenda, l. filię meæ. ff. solut. matrim. l. si filia nupta. ff. de diuort. l. sed & si maritus. ff. Qui, & à quibus. Ad inducendam correspectiuitatem relinquitur arbitrio iudicis, an quid fiat incontinenti, vel ex interuallo. Illustriss. Card. Seraph. Oliu. decis. 661. Est autem regulare, vt correspectiui dicantur actus, & vnus insit alteri, vbi fiunt incontinenti non solum in eodē instrumento, sed etiam in diuersis. Surd. consil. 217. num. 6. & seq. & de-
10 cis. 322. num. 65. † vbi latè probat patrem stipulantem sibi, & filijs censeri stipulatum etiam tamquam hæredibus. Hæc etiam pertinent ad excep-
11 tionem in adimplementi, quæ † nunquam censetur reiecta, vbi potest incontinenti probari Carol. Bardell. cōsil. 18. Viu. decis. 107. num. 13. & non habet locum in obligationibus separatis, sed tantum vbi opponitur circa eandem obligationem. Grass. de except. cap. 13. num. 50. vel connexam. Dicitur autem connexa, quæ est correspectiua. Alex. in l. cum proponas, num. 2. C. de pactis. Dicuntur autem separatæ obligationes, quandoque licet incontinenti ineantur, quemadmodum dici possunt connexæ, & correspectiuæ, etiam si contrahantur ex interuallo. Menoch. d. num. 39. dicta præs. 12. licet ex eo, quod fiant incontinenti præsumantur connexæ, & correspectiuæ.

SVMMÆ.

1 *Geminationis magna vis.*
2 *Renunciationi geminatæ nihil potest opponi.*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ excluditur ob repetitam confessionem. nume. 14. 17.*
4 *Mulier non iuuatur Velleiano, quę actū geminauit.*
5 *Minor non restituitur in integrum ob geminationem actus.*
6 *Legitima censetur renunciatum ob geminationem.*
7 *Geminatio tollit omnem suspicionem, & exceptionem.*
8 *Rem. Canon. Redintegr. an detur contra possidentem eum titulo, vbi titulus est geminatus.*
Incontinenti factum non censetur factū prius, & inesse, vbi verbis geminatis tradita est forma.
9 *Geminationis magna vis, vbi fit ex interuallo, non vbi statim. Vide num. 12.*
10 *Appellatio est vna, vbi quis incontinenti ait.*

ti hit. Appello, appello.
Expensæ plures continuatæ habentur pro vna.
Denunciationes in venditione pignoris requirunt interuallum temporis, & nu. 16.
11 *Contumelia, & blasphemia plures quando pro vna existimentur.*
Blasphemia, & iniuria statim reuocata.
12 *L. Ballista. ff. ad S. C. Trebell. exposita.*
Geminationis etiam incontinenti factæ vis.
Distingue.
Clausulæ, Nec aliter, nec alio modo virtus.
13 *Delicta iterata, quando pro vno habeantur.*
Camerarij plura furta pro vno habentur.
14 *Geminatio verborum, & actuum quantam habeat vim.*
Tutoris liberatio a redditione rationis requirit interuallum.
Renunciatio exceptionis non numeratæ pecuniæ, vel grani nõ consignati ex interuallo validior, & num. 17.
Confessio geminata ex interuallo magis valida.
15 *Actus plures vbi requiruntur, tunc non debent fieri statim.*
16 *Solutiones trium coharentium annorũ inducunt præsumptionem solutionum aliarum.*
L. Quicunque. C. de apoch. publ. quomodo procedat.
17 *Alimenta legata in testamento minus solemni, qui præstitit, an, & quando in posterum obligatus censeatur ea soluere.*
Citationes fiunt per interualla.
18 *Blasphemia repetita etiam statim magis punienda.*
19 *Protestatio non porrigit vires ad ea, quæ sequuntur ex interuallo.*
Protestatio iura, protestantis conseruat illæsa.

De geminatione verborum, & actuum. Cap. XCVII.

1 Maximam geminationis, † & iteratæ, vel repetitæ orationis vim esse passim legimus, l. ballista ff. ad S.C. Trebell. Galuan. conf. 1.
2 num. 12. 13. 125. & seq. Et ideo † geminatæ renunciationi nihil opponi potest, quæ non temere prolatis verbis censetur facta, sed deliberatione summa voluntate certa. Alb. conf. 540. num. 5. consil. 761. num. 73. Sic
3 qui confitetur bis † se pecuniam recepisse, excluditur ab exceptione non numeratæ pecuniæ. Old. conf. 253.
4 in fine. Mulier non † iuuatur Velleiano, quæ actum geminauit, nec mi-
5 nor restituitur in † integrum, qui iterum, atque iterum approbauit a se gesta. Alb. conf. 734. num. 6. Legitimę
6 censetur † renunciatum ex vi geminationis, & in summa tollit geminatio omnem suspicionem, nec alicui exce-
7 ptioni † locum relinquit, eaque ex geminatione existunt, de quibus latè gloss. in c. ex litteris in ver. Admonita. de rescriptis. Tib. Decian. resp. 39. num. 93. vol. 2. Rol. Vall. conf. 28. num. 43. & seq. vol. 4. Mascard. de probat. concl. 1270. num. 50. Alb. conf. 119. num. 5. conf. 434. num 29. conf. 770. num. 27. conf. 790. nume. 22. Hier. Gig. de Pens. eccles. quæst. 97. num. 5. & 9. & quæst. 99. num. 5. & seq. Alb. Brun. in tract. De aug. concl. 4. princ. num. 5. & 15. & ideo
8 † licet rem can. redintegran. detur etiam contra titulo possidentem, vt dixi cap. 5. num. 6. Galuan. conf. 19. nu. 5. Gall. consil. 74. tamen aliud creditum est, vbi titulus est geminatus. Rip. Obser. sing. 282. num. 6. Quod tamen videtur repugnare communi sententiæ. Corset. latè in suo tract. De verbis geminatis. Surd. decis. 272.

numer. 16. Quod procedit etiam in delictis. Mascard. concl. 838. Et ideo licet incontinenti factum censeatur prius factum, tamen secus est, vbi verbis geminatis tradita est forma, vt ait doctiss. Randens. cons. 37. num. 30. lib. 2. Verum ea omnia ita solent tēperari, vt procedant, si modo fiat repeti-
9 tio, † & geminatio ex interuallo. Alb. dict. cons. 734. num. 6. Morot. resp. 88. num. 14. Cephal. consil. 537. nu. 54. nam si incontinenti fiat, nulla erit fere vis repetitionis, & geminationis. Mascard. d. conclus. 1270. num. 48. Surd. cons. 359. num. 15. Ias. in l. si certis annis. num. 16. C. de pactis. Et ideo si quis dicat, Appello, appello nul
10 la † erit vis huius geminationis. gloss. in cap. ab eo, de appellat. habetur enim pro vnica continuata. Sic plures expensæ in aliquem alendo, factæ tempore continuato habentur pro vna ad cognoscendum: an sint magnæ, vel modicæ, Surd. de alim. tit. 5. quæst. 16. num. 7. & in vendendo pignore denūciationes non debent fieri incontinenti, sed interuallum temporis requirunt. gloss. in l. si conuenerit, ff. de pign. action. & idem recipitur de alijs clausulis, immo si quis nullo interiecto interuallo, sed eodem impetu in
11 aliquem plures proferat † contumelias, atq. adeo in Deum ipsum blasphemias plures euomat ore impuro, pro vna tantum tenebitur. Fęnut. de momento temporis. cap. 20. nu. 9. & 10. vide Baiard. ad Clar. in §. Blasphemia num. 12. & in §. iniuria. nu. 8. Vid. Farinac. quæst. 22. nu. 28. quæst. 10. num. 174. Prodest tamen incontinenti secuta pœnitentia, & blasphemiæ, iniuriæ, vel alterius delicti reuocatio, vt dixi cap. 22. Baiard. ad Clar. §. Blasphemia. num. 23. Farinac. De delict. & pœnis, quæst. 20. num. 57. & seq. vbi agit latè de blasphemia, & iniuria statim reuocāda. Cagnol. in l. quidquid. ff. de reg. iur. Farinac. dicta quæst. 105. nume. 155. Ego tamen indistinctè prędictam opinionem nō sequor, etenim si in d. l. ballista, in gemina-
12 tione † constituitur fundamentum, quod tamen non videtur facere Celsus I. C. per illa verba, Ex his verbis, quæ proponis, idest, pecuniam &c. sed iuxta communem expositionem, si illud ibi efficit geminatio, ea sine dubio facta fuit statim. Addo quamplurimos casus, de quibus Fęnut. d. cap. 20. ex quibus apparet maximam esse vim geminationis etiam incontinenti factæ, & ideo nuper respondi ob clausulam illam. Nec aliter, nec alio modo induci omnino annullationem actus in contrarium facti, ita vt dicatur præcisam habere naturam, & formam inducere, quæ nō potest per æquipollens impleri. Surd. cons. 511. num. 10. cons. 143. numer. 43. M. Anton. libr. 1. Resol. cap. 33. nume. 8. Quamobrem si posset dici, maximam esse vim geminationis siue fiat statim, siue ex interuallo, maiorem tamen existere, vbi fit ex inter-
13 uallo † & ideo licet delicta ex interuallo repetita pro vno habeantur exemplum in pluribus furtis commissis a Camerario, & in adulterio cum eadem muliere. Clar. in §. Adulterium tamen interuallum, & iterata delicta aggrauant, iuxta ea, quæ tradit Farin. de delict. & pœnis, quæst. 23. in princ. Caball. resol. crim. 99. numero 50. Felin. in cap. si cautio. De fide instru. Menoch. cons. 1215. lib. 13. Couar. libro secundo, Var. Resol. cap. 10. nume. 8. Cab. resol.
14 crim. 7. Aut igitur loquimur † de geminatione verborum, & illius magna vis est, etiam si fiat statim, vbi videlicet agitur de voluntate alicuius declaranda, Surd. d. cons. 369. num. 15.

15. & non affertur alicui præiudiciũ. Si enim afferetur alteri præiudicium, tunc ex continenti facta non obtineret aliquod robur. Aut agitur de geminatione actuum, & illa desiderat interuallum. Costa in praxi Conuent. part. 1. num. 131. vt de liberatione tutoris a redditione rationis tradit Mont. De tut. cap. 38. num. 127. Iaſ. in l. ſi quis in conſcribendo, C. de pactis, renunciatio igitur exceptioni nō numeratæ pecuniæ, vel grani non conſignati plus ex interuallo operatur. Caroc. deciſ. 14. Maſc. concl. 695. nu. 15. de renunciatione exceptionis non numeratæ pecuniæ, Graſſ. de except. cap. 43. num. 7. geminata confeſſio ex interuallo validior. Vide Mantic. De Conuent. lib. 18. tit. 3. Gall. de Renunc. lib. 4. cap. 6. num. 3. & cap. 7. Bim. conſ. 106. nume. 29. lib. 2. & ideo ſi lege aliqua duo, vel tres actus
15 † requirantur, non ſatisfiet legi, ſi incontinenti actus fiant. Surd. d. conſ. 369. num. 15. & ſeq. exemplum affer-
16 tur † in pluribus ſolutionibus, ex quibus quis præſumitur antea ſoluiſſe, licet poſt trium annorum ſolutionem fuerit in mora Men. præſ. 139. Andr. Fachin. lib. 13. Contr. cap. 89. neq; vero ea præſumptio colligitur, ſi ſtatim probet quis ſe ſoluiſſe. l. quicunque C. de apochis publicis. lib. 10. Surd. d. conſ. 369. num. 15. late Bald. in l. 2. C. de dotis promiſſ. Dec. conſ. 650. Crau. conſ. 313. Gabr. lib. 1. De præſumpt. concl. 11. Theſ. deciſ. 114. Mynſing. cent. 5. Obſer. 39. Menoch. d. præſumpt. 139. lib. 3. num. 1. Corſet. dicto tract. De verbis geminatis, nume. 16. Maſcard. de probat. concl. 604. Franc. deciſ. 137. part. 1. Costa de Retrotract. cap. 8. caſ. 14. Mantic. De tac. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 66. vbi ait ad probandā ſolutionem decennij non ſufficere ſolutionem trium præcedentium annorũ. Quod tamen exemplũ non vſquequaq; videtur conuenire, quia d. l. quicunq. requi rit expreſſe trium ſibi cohærentium annorũ apochas, & ideo non erit ſatisfactũ legi, ſi tres ſolutiones incontinēti fiāt. Maluaſ conſ. 55. nu. 32. & ſeq. Aliud exemplum poteſt afferri in trina denunciatione, quā tenetur facere creditor, qui pact9 eſt cũ debitore de pignore non vendēdo. d. l. ſi conuenerit. Aliud in eo qui præſti
17 tit † alimenta legata alicui in teſtamēto minus ſolemni, nam etiam in futurum tenebitur ſi non ſimul, & incontinenti præſtiterit alimenta, ſed ex interuallo. l. 1. C. de fideicomm. Fœnur. dicto cap. 20. de momento temp. nu. 60. & cap. 21. num. 5. & 7. vbi alia ſimilia affert, quæ paſſim in hoc tractatu erunt obuia, veluti quando ſtatuto cauetur vt quis ter citetur, nam debēt fieri citationes per interualla. Fænur. ibidem nu. 4. Addo geminationem ſtatim factam nō prodeſſe ad ſummouēdam exceptionem non numeratæ pecuniæ. Surd. dicto cōſ. 369. nu. 15. Fęn. dicto cap. 21. n. 12. licet hoc videatur reſpicere ſolum præiudicium confitētis, ſed quia hic non agitur de declarāda ſolum volūtate geminantis confeſſionem, ac etiam poteſt contingere, vt agatur de præiudicio tertij, ideo id ita fuit receptum. Cæterum quod attinet ad iniurias, & maxime ad blaſphe-
18 mias grauius † puniré eum, qui plures protulit etiā eodem impetu, cũ magis atrox dicatur ideo blaſphemia, quod ſit geminata, & grauiori ſcelere ſe obſtringat qui plures, quam qui vnā effundit. Monald. cōſ. 10. nu. 25. li. 2. E
19 cōtrario licet † geminatio facta eodē tēpore minus roboris obtineat, tamē, proteſtatio, quæ ſolet proteſtātis iura illæſa, & illibata cōſeruare. Doct. in l. non ſolum. §. morte. ff. de noui operis nũc. Decian. reſp. 37. n. 52. vol. 3. Alb. conſ. 115. nu. 16. & conſ. 440. num. 18.

non

non porrigit vires suas ad actum, qui postea ex interuallo fit. Bart. in d. §. morte num. 16. Rot. Gen. decis. 6. numer. 16. & 17. Mascard. de probat. concl. 1248. num. 1. & nu. 29. 32. qui tamen ait secus esse, vbi eadem sit ratio in protestatione ex interuallo facta, quæ militat in ea, quæ fit statim. Qua de re latius in seq. cap. erit agendum.

SVMMÆ.

1 *Pacta nouissima derogant prioribus.*

2 *Pactum prius continens clausulam derogatoriam non tollitur per posterius.*

3 *Protestatio tollit actum ex interuallo sequentem vbi respicit futurum. Vide num. 22.*

4 *Protestatio quadruplex. Quintam alij addunt.*

5 *Derogatoria clausula an porrigatur ad actus sequentes ex interuallo.*

6 *Protestationem non extendi ad ea, quæ fiunt ex interuallo.*
Argumenta huius sententiæ, & num. seq.

7 *Vsuræ sine stipulatione non debentur, nisi datum sit pignus.*
Pignus pro vsuris quando non possit retineri.
L. 3. & 4. C. de vsuris, declaratio.

8 *Vsuræ odiosæ.*
in Stipulatione nouante, quæ censeantur repetita, vel secus.

9 *Legare censetur quis illud, quod aderat tempore mortis.*
L. si ita. 70. ff. de auro, & arg. leg. sententia.

10 *L. si tibi certam 28. ff. De adim. leg. exponitur.*
Scripturam posteriorem quando spectauerit testator.

11 *L. Dotem. l. post diuortium. ff. de iure dot. declarantur.*
Conuentio facta in primo matrimonio non porrigitur ad secundum.
Conuentio non egreditur personas, & res.

12 *Dos data primo viro, an censeatur data secundo.*

13 *Protestationem extendi ad ea quæ fiũt ex interuallo probare videntur sequentia argumenta.*
L. si ita sit adscriptum, ff. de leg. 1. sensus.

14 *Legata censentur facta incontinenti, vbi fiunt in eodem testamento.*

15 *Protestatio porrigitur etiam ad ea, quæ relicta sunt in codicillis.*
Codicilli censentur inesse testamento.

16 *Protestatione trahitur ad præcedentia, & sequentia in vltimis voluntatibus.*

17 *L. talis scriptura §. fin. cum l. seq. ff. de leg. 1. sententia.*
Postea dictio quid significet.

18 *Codicilli trahuntur ad testamentum, & contra.*

19 *Voluntatis mutatio non præsumitur: Quomodo id procedat. Facta magis, quam verba spectanda.*

10 *L. si tibi liberum, ff. de action. empti l. si binarũ, ff. de seruit. vrban. præd. exposita.*
Ius quæsitum non tollitur.
Protestatio extenditur ad secuta ex interuallo, vbi est pars contractus, & semper durauit eius causa.

21 *L. 1. §. idem Labeo, ff. Quod vi, aut clam sententia.*
Prohibitio semper durat.

22 *Bartoli verba explicata. Distinctio auctoris.*

23 *Protestatio an, & quando extendatur ad sequentia ex interuallo.*

24 Pro-

24 *Protestatio non prodest in his, quæ pendent a voluntate protestantis, & alterius.*

Protestationis formula.

25 *Protestatione sibi consulere solent, qui verentur, ne vi, vel metu cogantur quid facere.*

De protestatione. Cap. XCVIII.

1 PActa nouissima † spectari debent, ea etenim derogant prioribus, l. pacta nouissima. C. de pactis, vbi Doct. inferunt ad quamplurima, de quibus Surd. decis. 51. numer. primo, & seq. Quod tamen ita accipi debet, nisi prius pactum contineret protesta-
2 tionem † siue clausulam derogatoriã sequentis, efficit enim protestatio †
3 illa, vt non valeat posterior, & subsequens actus, si modo fiat eodem tempore, vel etiam statim post, non autẽ ex interuallo, neque enim tolli potest actus ex interuallo, nisi protestatestatio respiciat futurum Doct. in c. cum M. Ferrariensis de const. & in l. non solum. §. morte ff. de No. operis nunci. vbi agiur ex professo de protestatione, quam Bart. ibidem num. 12.
4 quadruplicem † constituit, videlicet declaratoriam voluntatis, prohibitoriam, incitatoriam, & certificatoriã, licet alij addant quintam speciem, nimirum cõseruatoriam iuris, l. si creditores, C. de pactis, l. 1. §. quemadmodum, ff. de lib. agnos. quæ videtur sub prima contineri. Non extenditur
5 igitur † clausula derogatoria ad actus sequentes ex interuallo, nisi futurum respiciat. Natt. cons. 474. num. 16. cum seq. Fænut. de momento temp. cap. 22. num. 17. & dictum est in præc. capite. Verum non caret hoc maxima difficultate, vt apparet ex his, quæ in d. §. morte tradit Ias. num. 13. Bolog. num. 34. Alciat. num. 56. Aquil. num. 97. & seq.

6 Pro opinione eorum, qui tenent † protestationem non extendi ad ea, quæ fiunt ex interualio, licet futurum respiciat Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 7. facit.

Primo l. per retentionem 4. C. de
7 vsuris, vsuræ non † debentur citrà stipulationem. l. 3. C. de vsuris, nisi datum sit pignus. d. l. 4. l. pignorib. C. eod. quod tamen pro maioribus. vsuris non potest retineri, cum ex interuallo sint promissæ.

Respondet Ias. num. 13. Bolog. d. num. 34. & reuera in ea lege prorsus diuersa species deciditur, nam ibi secundum pactum de maioribus vsuris non respicit pignus, quod est obligatum tantum ob minores, propter illa verba. Non conuenit, vt pignus. Vid. Aquil. num. 97. & 101. qui ait ibi conuentionẽ suũ effectũ esse sortitam circa minores vsuras, & ideo sequens promissio non debet trahi ad idem pignus, & præterea ibi agitur de vsu-
8 ris, re videlicet † odiosa. Alciat. d. numero 56. inquit, ea quæ insunt ex conuentione partium ad commodum actoris, non censeri repetita in stipulatione nouante, vt fideiussores, pignora, & pęnas, l. si creditor l. nouatio, ff. de nouat. Cæterum Cuiac. lib. 8. cap. 17. in fine putat d. l. per retentionẽ, & l. pignoribus non loqui de retentione fructuum, sed de retentione rei.

Secundo l. si ita. 70. ff. de auro, &
9 arg. leg. vbi si quis † legat vestem suã, vel argentum, censetur legare illud tantum, quod aderat tempore testamenti.

Respondetur ibi verba respicere tantum tempus præsens, & præterea legatum suum effectum habuit. facit simile l. si seruitus, ff. de seruit. Vrb. præd.

10 Tertio l. si tibi † certam 28. ff. de adim. leg. omissis aliorum responsionibus

nibus dici potest, ibi diuersas esse dispositiones, legati, videlicet, & fideicommissi, placuit autem I. C. posteriorem scripturam testamenti spectare ita, vt onus restitutionis non censeatur repetitum, quando reliquit rem per fideicommissum, capiendam de manu hæredis, nam legatum directo illi relinquebatur, & ita censetur testator a priore voluntate recessisse.

11 Quarto allegatur † l. dotẽ, l. post diuortium, ff. de iure dot. vbi conuentio facta in primo matrimonio non porrigitur ad secundum. Respondet Rub. numer. 203. in fin. id contingere ob reg. l. si vnus §. ante omnia, ff. de pactis, nam conuentio in vna re, vel cum vna persona non trahitur ad alteram. Verum aduertendũ

12 † est in dict. legibus probari dotem datam primo viro censeri etiam datam secundo, Gall. conf. 13. num. 5. Qua de re Menoch. lib. 3. Præs. cap. 6. Mant. De Conuent. lib. 12. tit. 15.

13 Pro contraria opinione † allegatur primo l. si ita sit adscriptum. 14. ff. de leg. 1. vbi si testator ita protestetur. Si cui bis legauero, semel deberi volo, trahitur, huiusmodi protestatio etiam ad ea, quæ fiunt ex interuallo.

Respondet Bolog. num. 35. legata

14 † censeri facta incontinenti, cum fiat in eodem testamento. l. hæredes. §. fin. ff. de testam. Nec obstat l. si quis. 22.

15 ff. de leg. 3. vbi † protestatio porrigitur etiam ad ea, quæ relicta sunt in codicillis, nam respondetur codicillos censeri inesse testamento. l. quidam referunt. ff. de iure codicillorum, vel in

16 vltimis voluntatibus protestatio † trahitur ad præcedentia, & sequentia. Aquil. nu. 108. vel intelligendum est, clausulam esse positam in testamento, vel in codicillis. Bolog. nu. 35.

17 Secundo l. talis scriptura. † §. fin. cũ l. seq. ff. de leg. 1. ponderando dictionem postea, quæ significat ex interual lo. Bart. in l. fructus. ff. solut. matrim.

18 Respondetur semper † codicillos, trahi ad testamentum, & cõtra. l. fin. ff. ad S.C. Trebell. l. Nesennius. in fin. cum l. seq. ff. de excus. tut. Alciat. n. 59. vel id procedit in vltimis voluntatibus, vel dictio, Postea, atque aliter accipitur. Oct. Vulp. de Præp. ad verb. in verb. Postea.

19 Tertio mutatio voluntatis † nõ præsumitur l. eũ qui. ff. de probat. Alciat. nu. 58. in fin. Aquil. n. 110. in d. §. morte, quia ad multa inferunt.

Respondetur præsumi aliquẽ mutare voluntatem ex interuallo, cũ magis facta, quã verba debeamus spectare. l. Paulus. ff Rem rat. hab. Alciat. n. 55. & præterea non præsumitur mutata voluntas, quando durat eadem causa. Bolog. num. 36.

20 Quarto l. si tibi liberum † ff. de act. empt. l. si binarum. ff. de seruit. vrban. præd.

Respondetur ius statim fuisse quæsitũ ex illa dispositione, quod nõ potest tolli. Alciat. nu. 68. vide Aquil. nu. 118. Item protestatio illa est pars contractus, ideo non potest mutari, & semper durauit causa protestationis.

Quinto l. 1. §. idem Labeo ff. quod vi aut clam. Respondetur ibi agi de

21 † prohibitione, quæ semper durat.

Anceps reuera est quæstio, vt appa-

22 ret ex prædictis. Quamobrem, ne † hanc rem omnino dubiam in medio relinquamus, posset adhiberi distinctio. Sed ante omnia admonendus est lector, Doctores nostros inter se non conuenire, etiam in interpretatione verborum Bart. nam alij putãt Bart. n. 16. loqui de protestatione simplici, idest, quæ futurum nõ respiciat, alij simplicem appellant protestationẽ, quæ non est concepta verbis amplis, etiam si respiciat tempus futurũ. Bolog. in d. §. morte. nu. 38. & seq.

Ego

Ego igitur ita distinguerem. Aut
23 † protestatio fit in specie ob aliquem actum, & tunc ad eum tantum restringitur, nec vlterius porrigitur, puta si dicat quis. Testor me ex hoc actu funerandi nolle adire hæreditatem. Bolog. num. 31. Aut fit in genere non restricta ad aliquem actum, & tunc aut simplex, idest non concepta verbis generalibus, & amplis, licet futurū respiciat, aut minimè simplex est. Primo casu aut durat causa protestationis, sine ius quæsitum est protestanti, & porrigitur etiam ad actus ex interuallo, Aquil. nume. 117. & seq. Rub. num. 215. aut non durat, & secus est, quod multò magis est dicē dum, vbi iā actus aliq̄s factus fuit ex cōtinenti, in eo .n. satis dicitur verificata protestatio. arg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. Secundo casu porrigitur ad futura, & ad ea, quæ fiunt ex interuallo Mascard. de probat concl. 1248. num. 29. Quod intelligi Mantic. dicto tit. 7. vbi actus †
24 pendet a voluntate vnius, secus si pendeat à voluntate protestantis, & alterius, exemplum ibi affert in fideiussione. Alb. cons. 764. num. 14. & seq. solent tamen adijci protestationibus illa verba videlicet, potius actus quilibet quocumque tempore, & qualitercunque sequens irritus sit, & inanis, quā præsens corruat protestatio. Cæterū qui verentur, ne adhibita vi, aut metu cogantur a potentioribus
25 contractum celebrare, solēt sibi præuia † protestatione consulere. Quæ proficit probato metu. Surd. cons. 513. num. 14. & præcipue vbi contractus statim fuit secutus. Gabr. cons. 149. num. 94. lib. 2. latè de hac protestatione. Gasp. Thes. lib. 1. quæst. Forens. cap. 51. Debet statim fieri protestatio. Menoch. cons. 1227. numero 8.

SVMMÆ.

1 *Dotis stipulatio a patre facta, cui acquirat actionem l. post dotem. ff. sol. matrim.*

Pater filiæ non potest præiudicare.

2 *Dotem incontinenti censetur sibi pater stipulari in dubio.*

3 *Baldi ratio, non dictum improbatur.*

4 *Incontinenti quando dicatur stipulari quis dotem.*

5 *Dotis actio acquiritur patri cum onere iterum dotandi.*

6 *Dotans filiam non potest adijcere pactum præiuditiale.*

7 *Pactum doti adiectum incontinenti operatur in præiuditium puellæ.*

De stipulatione dotis facta a patre. Cap. XCIX.

Celebris est Vlpiani distinctio in l. quoties. 29. ff. solut. matrim. vbicunque pater dotem dat, & stipu-
1 lationem † interponit, an in suam personam transferat de dote actionē, necne. Etenim aut fit traditio dotis tempore, quo matrimonium contrahitur, aut ante nuptias. Priore casu si ex continenti fiat stipulatio, acquiritur actio patri, si ex interuallo, non aliter, nisi accesserit filiæ consensus, neque enim pater iuri quæsito, sine filiæ consensu potest afferre præiudicium. Alb. cons. 767. num. 1. l. auia. C. de iure dot. Bart. & alij in l. post dotē. ff. solut. matrim. & in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus vbi Ias. num. 16. & seq. ff. de verb. oblig. Andr. Fachin. lib. 3. Contr. iur. cap. 71. vbi agit de expositione d. l. post dotem, de qua Cuiac. lib. 4. obs. cap. 21. Fab. lib. 2. Coniect. cap. 16. Altero casu & ex interuallo, & citrà filiæ voluntatem potest sibi pater stipulari, & hæc videtur exceptio l. 2. §. quod si in patris. ff. solut. matrim. Duaren. ibidem. Iure tamen Cānonū hoc nō procedere existimat.

Alex. in d. l. quoties, vbi Bart. num. 4. Dec. conf. 35. num. 9. late de hac stipulatione dotis facta a patre, vel filia patre consentiente Surd. conf. 206.
2 Quid si † dubium sit, an incontinenti, an vero ex interuallo stipulatus sit pater? & Bart. in d. l. post dotem. num. 20. existimat incontinenti patrem cēseri stipulatum. Idem Bart. in l. prædia. ff. de acq. possess. in l. certa conditio. §. si nummos. ff. si certum pet. & sequuntur communiter Doct. in d. l.
3 post dotem, neque Bald. nu. 9. aliud † sentit, cuius ratione tantum existimo reijcere interpretes, non autē præcipuum pronūciatum. Bolog. ad rub. C. qui admitti. num. 46. Petr. Ricciard. in princ. inst. de bonorum possess. num. 137. vide Alex. in d. l. post dotem num. 18. Cæterum incontinen
4 ti dicitur † interposita stipulatio cum tempore traditionis dotis facta fuit. gloss. in d. l. quoties. in verb. ex continenti; & late Bart. hac in re distin
5 guit num. 2. & licet patri † quæratur actio de dote, tamen acquiritur cum onere iterum dotandi, & ideo non po
6 test pater dotans filiam † adijcere pactum, quod filiæ possit nocere, vt probat Surd. conf. 78. num. 5. & seq. vbi refert Bald. Nouell. distinguentem inter pactum incontinēti adiectum,
7 & ex interuallo, extraneus † etiam licet det dotem puellæ, & tradendo ius quæratur illi, tamen si incontinenti adijciat pactum, illud operabitur in præiudicium eiusdem puellæ, neque enim aliter dotem erat traditurus ex principio suæ intentionis. Vinc. Frāc. decis. 369. num. 4. & 5. ex interuallo autem post promissionem non potest sibi dotis restitutionem pacisci extraneus. Stephan. Gratian. lib. 2. discept. Forens. cap. 308. num. 13. & lib. 3. c. 565. num. 29.

SVMMÆ.

1 Confessio quæstionibus extorta, sine indicijs est nulla, neq. connalidatur indicijs superuenientibus.
Confessione nulla maior probatio.
2 Confessio facta in tormentis confirmatur extra tormenta ex interuallo.
3 Confessio metu tormentorum extorta sine indicijs, an per aliam confessionem confirmetur, & num. 4.
Confirmari non potest quod nullum est.
4 Confessio facta in processu nullo an possit ratificari.
5 Libertatem quidnam dicatur onerare, & num. 6. l. 1. qua oneranda. ff. quarū rer. actio declaratur.
6 Donare non potest pater filio in potestate. Quid dicendum statim secuta emancipatione, & mox interposito decreto?
7 Ob stipulationem per vim extortam exactum an possit repeti.
8 Soluens sponte quod per vim promisit, nō † repetit.
9 Metus purgatur solutione.
10 Matrimonium metu contractum, quando dicatur sponte ratificatum.
11 Actus approbatorij, quando tollant metum præcedentem.
12 Carcer an dicatur reddere confessionem non spontaneam.

De confessione quæstionibus extorta confirmanda, libertate oneranda, & de promissione per metum facta.

Cap. C.

1 Confessionem quæstionibus, siue tortura nullis præcedentibus † indicijs extortam, nullam esse, & ideo ex ea non posse quempiam condemnari, tradunt vno ore Pragmatici. Mascard. de probat. concl. 353. qui hoc extendit, & restringit multis modis. Tiraq. de Retract. conuent. §. 1. in verb. in limine contractus gloss. 5. nu.

5. num. 21. Prosp. Farin. in sua praxi crim. quæst. 83. cap. 1. De reo conf. Baiard. ad Clar. quæst. 55. numer. 36. Hond. conf. 108. num. 33. vol. ... conualidatur ... praecedentibus indicijs. Farin. cons. 99. num. 56. & 62. licet alioquin in confessum nullæ aliæ sint partes iudicis, nisi in condemnando l. 1. ff. de conf. confessioneque nulla maior reperiatur probatio. Corn. cõs. 18. li. 2. Magon. decis. Florent. 88. nu. 2. Quod declara iuxta Ann. Rob. li. 1.

2 Rer. iud. c. 4. Solent tamen † iudices, & assessores curare, vt rei confirment extra quæstiones, quod torti deposuerunt. Caball. Resol. 35. nu. 10. Quod si statim, & incontinenti id fecerint, erit adhuc inualida confessio, præsumitur enim timor tormentorum subesse. Quamobrem aliquod interuallum debet intercedere, vnius saltem diei, vel noctis, vt rata sit confessio. Tiraquel. d. loco. Mascard. ibidem. num. 12. vel, vt ego puto, arbitrio, & religioni iudicantis hoc temporis interuallum est relinquendum, cum alij alijs sint timidiores, in vnoque magis, quam in alio duret metus tormentorum. Vid. Ian. Langl. lib. 9. Semestr. cap. 2. Men. De Arbitr. in addit. ad cas. 269. Verum quod attinet †

3 ad confessionem extortam, nullis præcedentibus indicijs, dubia semper apud me fuit ea opinio, quod videlicet possit confirmari, quia nullam esse huiusmodi confessionem disertis pene verbis tradidit I. C. in l. 1. §. Diuus. ff. de quæstion. atqui quod nullum est, non potest confirmari. c. nõ firmatur. vbi Din. de reg. iur. l. quod initio. vbi Dec. & Cag. ff. eod. c ex parte de conf. c. cum inter vos. De re iud. c. examinata. de conf. vtil. vel inut. Dec. cons. 639. in fin. & maximè cum metus tormentorum durare credatur Farinac. cons. 16. nu. 26. neque enim tam facile reus illatæ torturæ obliuiscitur, &

4 ideo confessionem † in processu nullo factam, ob metum tormentorum, etiam legitimis præcedentibus indicijs ac etiam ex interuallo non posse ratificari tradunt. Mascard. de probat. conclus. 357. num. 4. Farinac. dict. tit. De reo confess. quæst. 81. cap. 2. nũ. 83. Præterea hoc pacto aperiretur veluti ampla fenestra iudicibus inferendi torturam etiam nullis præcedentibus indicijs, & extorquendi a reis confessiones. Roland. Vall. cons. 3. num. 54. & cons. 12. num. 91. lib. 3. & ideo opinionem contrariã alij Doct. secuti sunt, quos collegit, & recensuit. Farinac. d. quæst. 83. cap. 1. numer. 9. Vide Baiard. d. quæst. 55. num. 38. & seq. Hond. d. cons. 108. num. 33. vbi ait eam procedere etiam si millies sit ratificata confessio. Farinac. d. cons. 99. num. 56. & 62. Et ipse eandem opinionem amplecterer, nisi aliud vrgeret in contrarium, veluti nisi ex interuallo expressa facta fuisset confirmatio a viro minime meticuloso, essetq. verisimilis confessio; tunc enim crediderim standum esse confessioni, licet legitima non præcessissent indicia. Qua in re plura debet præoculis habere prudẽs iudex, arg. eorum, quæ scribit Boss. in tit. De tortura, num. 23. Farin. d. quęst. 53. cap. 2. num. 54. & num. 61. Cum enim metus certa regula nequeat diffiniri, ad iudicem erit recurrẽdũ. Dec. in vltima lnt. l. edita. num. 15. vbi alij C. de edendo. Menoch. de Arbitr. cas. 176. Reperi postea Surd. cons. 477. in causa cuiusdam Doct. Maphæi, hæc, & alia omnia expendentem, ex quibus sustineri pòtest confessio, licet indicia necessaria non præcesserint.

Prædicta possunt eleganti exemplo comprobari, cuius meminit Vlp. in l. 1. §. quæ oneranda, ff. quarum rerũ actio nõ detur, vbi bellissime diffinit,

5 illud dici † impositum gratia oneran-

dæ libertatis ipsi liberto, & proinde
exigi non posse, quod incontinēti im-
positū *epeorumenon*, id est imminēs one
rat eius libertatem. Bar. in l. iuris iurā
di in fin. ff. de oper. lib. ait eū iurare
gratia onerandæ libertatis, qui paulo
ante, vel post manumissionem iurat. l.
fin. vbi gloss. ff. de lib. causa. Vnde in-
fertur ad id, quòd tradit idem Bart. in
l. 1. C. eod. nam pater non potest dona
6 re filio † in potestate existenti. Si igi-
tur eum emancipet, & cōfestim ei do-
net, & mox decretum interponatur a
iudice valebit donatio, nā decretū cū
fit statim interpositum, non est quod
quis obijciat, factam esse donationem
ante decretum emancipationis. Ti-
raq. de retract. conuent. gloss. 5. §. 1. n.
5. Fit igitur hæc distinctio, an paulò
ante, vel post, an ex interuallo aliquid
fiat, vt dicatur onerata libertas. Immo
etiā dicetur onerata libertas, si ex in-
teruallo aliquid fiat, vt dicatur onera-
ta libertas. Atq. etiam dicetur onera-
ta libertas, si ex interuallo aliquid li-
berto imponatur, modo causa cogni-
ta appareat metu, vel nimia reueren-
tia libertum ita se voluisse subijcere:
quamquam Fab. lib. 20. Coniect. cap.
18. more suo existimat in d. §. quæ one
randæ verba nonnulla esse Triboniani
ni in iuris principijs non valde versa-
ti. Huc pertinent quæ in l. ex ea, ff. de
cond. ob turpem causam traduntur,
& a Bart. in l. seq. num. 5. videlicet, si
7 ex stipulatione † per vim extorta exi-
gatur pecunia, dabitur repetitio, si vis
etiam in ex actione fuerit adhibita,
quæ præsumitur, vbi ex continenti so-
lutio fuit facta, vel ex interuallo, si ta-
men metus duret iuxta tradita a Pet.
de Anch. cōs. 300. Io. Andr. in add. ad
specul. in tit. De solut. vers. Illud quæ-
ritur. Gasp. Thes. li. 1. Quæst. Forēs. c.
51. nu. 19. & 21. Alioquin si spontè sol-
8 uat qui † per vim promisit, nulla erit
repetitio, gloss. & Doct. in d. l. ex ea.
Surd. cons. 513. num. 16. vbi ait purgā
9 ri metum ob solutionem † spontè ex in
teruallo factam inferens ad corona-
tionem Summi Pont. Imper. & Re-
gis. Addo Tiraq. [illegible]
10 & seq. vbi agit de matrimonio † me-
tu contracto, quod non intelligitur
spontè ratificatum, si statim subsequa-
tur dotis contractus, cum præsuma-
tur idem metus durare, c. Lotharius
31. q. 2. Alex. cons. 98. lib. 3. Ias. in l. si
ob turpem col. fin. ff. de cond. ob turpē
causam. Vide sup. cap. 51. actus enim
11 approbatorij † incontinenti sequētes
per metum censentur interuenisse,
nisi aliud constet, vt in specie, de qua
Alciat. resp. 5. nu. 45. lib. 1. An autem
carcer dicatur reddere confessionem
12 † non spontaneam quæstio est inter
nostros, sed nunc recipitur ea opinio
ob carcerem non dici meticulosam
confessionem. Vide Farin. cum add.
cons. 16. nu. 20.

S V M M Æ.

1 *Donatio ob ingressum monasterij reuoca-
tur si donans illud egrediatur.*
Quid dicendum vbi cogitat de egressu.
2 *Potentia proxima actui non semper habe-
tur pro actu.*
3 *Factum esse aliud est, aliud fieri posse.*
4 *Donatio facta ob ingressum monasterij
nulla est, nisi fiat duobus mensibus an-
te ingressum.*
5 *Menochij opinio distinguentis inter ingres
sum, & ingressurum Monasterium.*
*Cap. 16. De Regular. sess. 25. Trid. Syn.
declaratur.*

*De Donatione facta ob ingressum mona-
sterij. Cap. CI.*

DOnationem factam ab eo; qui re
ligionem vouerit, & aliquod †
1 Monasterium ingressus sit, reuocari
passim traditum est, si donans egredia
tur monasterium, vitæq. illius eum
pœniteat, vt multis probat Stephan.
Gratian. lib. Forens. Discept. c. 96.
Costa

Costa de retrotract.cas.4. cap.9.num. 29. vbi etiam ait id procedere, licet de religione non fiat mentio. Quod si ingressus cogitet solum de egrediendo, immo etiam declaret se velle, fecuserit, nam licet potentia proxima
2 † actui habeatur pro actu, Bald. in l. pen.ff.de testam.milit. Marsil.in rub. ff.de fideiuss.num.216. & dixi cap.69. tamen non dicitur cessare causam donationis, nisi actus sit secutus, cum
3 aliud sit factum esse, † aliud fieri posse, & debet cognosci per superiores, an possit Monachum pœnitere. Stepha. Gratian.d.cap.96.nu.18.& seq.quem vide decis. March.41. Verum aliam
4 ob causam nullius momenti esse † huiusmodi donationem creditum est, quod non sit facta duobus mensibus ante professionem iuxta sanctionem
5 sacrosancti † Concil. Trident. sess.25. cap.16. de regularibus. Et licet Menoch.lib.2.De Arbitr.in add.cas.436. num.3. distinguat inter ingressum, & ingressurum, & putet d. c.16. procedere tantum in ingresso, tñ contraria opinio recipitur à M.Ant.li.1.Resol.cap. fin. cas.62. maxime si facta sit donatio paulo ante ingressum ob reg. l.lecta. ff.si cert. petatur. Vid. Negus. quæst.10. num.49. Gasp.Thes.quæst. Forens.56.lib.2. Peguer. decis.252. & Gratian.decis.March.37.

SVMMÆ.

1 *Curator, functus tutela munere, an ab adulto hæres institui possit, vel ab eo legatum, & liberationem consequi, & num.seq.*
2 *Io. Baptista Costa, præceptor auctoris.*
3 *Tutor, vel Curator non potest inducere pupillam, & minorem, vt sibi relinquant in testamento.*
Quando censeantur inducti minores ad relinquendum curatoribus.
4 *Ciuilis causa differenda quousque cognitum sit de falso.*
Testamentum conditum fuisse ad suggestionem, ad importunas preces, vel coactè, ex quibus præsumendum.
5 *Fraus præsumitur ex actis incontinenti.*
6 *Donatio facta per pupillum vix egressũ tutelam ipsi Curatori, non valet.*
Idem dicendum de acceptilatione.
Pupillus etiam statim postquam egressus est tutelam non donat validè, nec acceptilatione liberat tutorem.
7 *Tutori, Curatori non donat validè pupillus, nec eius filijs.*
de Persona ad personam non debet fieri fraus.
8 *Testantium voluntates sint liberæ.*
Testamenta impedientes puniendi.
9 *Testamentum an fuerit prohibitum, nec ne, quæ nam inferant.*
10 *Clamor an arguat impeditum esse aliquẽ testari.*
11 *Festinatio nimia etiam boni, & sacramenti suspiciosa.*
12 *Testatorum iudicium licitum est blandis verbis in se prouocare.*
Declara.
Opinio Menoch. & auctoris.

De adulto relinquente Curatori, & De impediente testamentum.

Cap. CII.

1 SÆpenumero incidit quæstio illa, An † curator posteaquam functus fuit tutoris munere possit ab adulto hæres institui, qui in suam tutelã peruenit, vel ab eo liberationem, vel legatum consequi. Et non posse putant Caldas in l.si curatorem. in verb. hũc contractum. C de in integr.restit.nu. 27. Borgnin.Caualc.de tut.num.279. Duen. reg.31. in verb. Administratores. versic. Sexto amplia, quia testamentum illud non videtur liberè conditum. Verum hanc sententiam falsam esse conuincit optimis rationibus doctissimus præceptor meus Io-

Ba-

2 Baptista † Costa conſ.26. & præci pue ex l. Aurelio. §. Caius. ff. de lib. leg. l. ſi. ff. de leg. 1. eam tamen opin. ita demũ ait procedere, ſi adſint coniecturæ, ex quibus colligi poſſit non carere teſtamentum fraudis ſuſpicione, puta quia nimijs blanditijs, importuna ſuggeſtione, & ſuaſionibus veluti vim quãdam adhibitam fuiſſe adulto, & ab eo liberationem, vel aliud legatum extortum fuiſſe appareat, iuxta Add. ad Afflict. deciſ. 69. Apoſt. ad Dec. conſ. 439. Alciat. in l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. Menoch. de Arbitr. caſ. 395. in fin. Vide Iaſ. conſ. 145. volu. 4. Decian. reſp. 32. num. 19. lib. 3. reſp. 65. nu. 16. libr.

3 2. Et ideo dum † ait Borgn. d. loco nõ poſſe tutorem inducere pupillam, & minorem, vt ſibi teſtamẽto relinquat, debet ita, vt dixi, intelligi. Facilius tamen inductus creditur adultus. Prædicta poſtea late comprobantem reperi Guttier. De tut. 2. par. cap. 14. num. 13. cum ſeq. quamobrem ego olim reſpondi teſtamentum, in quo relicta eſſent curatori legata minime valere ob infinitas ſuſpiciones ſuggeſtionis, & importunarum precum. Primo enim teſtator non ſolum erat imbecilli iudicij ob minorem ætatem, ſed etiam ob grauem aduerſam valetudinem, qua homines dum laborãt ſolent facilius quiduis petentibus cõcedere, & interrogantibus morem gerere, vt ſe à vexationibus eximant. Doct. in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de verb. oblig. & accedebat reuerentia, Decian. d. reſp. 65. lib. 2. num. 2. Menoch. de præſ. lib. 4. præſ. 11. nu. 9. Secundo curator, idemque legatarius falſi fuerat inſimulatus, & de eo crimine accuſatus ob illud teſtamentum.

Hac autem falſitatis allegatione eò tantum vtebar, vt aduerſarium à petitione excluderem, vel vt cauſa ciuilis

4 † eo vſque differretur, quo de falſi delicto eſſet cognitum, iuxta l. 1. C. de ordin. cogn. l. 2. C. de falſis, & in tit. C. de ordin. iud. Put. deciſ. 98. lib. 1. Capic. deciſ. 5. & deciſ. 25. Mart. in deciſ. Piſan. vot. 52. Afflict. deciſ. 229. Roll. Vall. conſ. 13. volum. 2. non autem vt ille puniri deberet, cum meum nõ ſit litem criminum intendere, & perſequi. Tertio cum legatarius eſſet tabellio. forenſium, & teſtamentariarum cautionum peritus, teſtator autem tantum non analphabetus, eoq; modo teſtamentum fuiſſet cõditum, quo à pruden tiſſimo quoque, & conſultiſſimo dictari ſolet, non modica inde oriebatur ſuſpicio ſuggeſtionis, maxime cum viderem ex altera parte in nominibus quorundam legatariorum ipſi teſtatori ſanguine iunctorũ, erratum fuiſſe, quorũ nomina ipſum memoria tenuiſſe erat admodum veriſimile, ita vt vrgens inde colligeretur præſumptio tunc temporis eum in articulo mortis fuiſſe conſtitutum, atque adeo animam egiſſe, vt in accuſatione falſi opponebatur. Quarto tutor in facto mihi propoſito, qui ſex ferè annis tutelam minoris neglexerat,

5 † ſtatim, ac intellexit eum morbo laborare, eundem ad ſe in domum ſuã transferendum curauit. Tib. Decian. d. reſp. 32. Quamobrem ex hac nimia, tam repentina, & affectata mutatione, & diligentia ſuſpicioſa res mihi videbatur, arg. eorum, quæ tradit gloſſ. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de cond. inſt. cap. cum teneamur, de præbend. Concurrebat quinto loco præſentia ipſius legatarij curatoris; in qua maximum merito conſtituit fundamentum, Coſt. dict. conſ. 26. in fin. Et tandem vix peruenerat ad pubertatem minor ille, cum fecit teſtamentum, ex actis autem incontinenti præſumimus fraudem. Doct. in cap. officij de elect. in l. ſi ventri. vbi Rip. ff. de priuil. cred. l. 1. §. q̃ onerandæ. D. qua-

6 rum rerum act. † non detur, ideo donatio

natio facta per pupillũ vix egressum tutelam ipsi curatori, non valet Caroc. decis. 16. num. 30. Eadem ratione ait Rebuff. in Const. Reg. tit. de donat. & alijs dispos. g'oss. 2. num. 2. acceptilationem factam à pupillo tutori, vel curatori, vel alteri administratori durante tutela, vel statim ea finita non valere. Duen. d. reg. 31. versic. Secundo amplia, Cæterum quod pro-
7 hibetur † ipsi tutori, & curatori, censetur pariter interdictum illius filijs, vel nepotibus, ne fiat fraus de persona ad personam, l. pupillus. §. fin. vers. sed & si per interpositam. ff. De auct. tut. Rebuff. d. tit. de donat. glossa quinta in fine. Guttier. de tut. 2. part. cap. 14. num. 11. Liberæ sint igitur testan-
8 tium voluntates, † l. 1. C. de sacrosc. eccles. quas impedientes puniri debent. Cum in hanc rem instituta sint, & ciuilia, & criminalia iudicia, l. 1. ff. si quis aliquem test. prohib. l. 1. C. eod. Menoch. de Arbitr. cas. 395. in princ. Caroc. d. decis. 16. nu. 32. & in hac ma-
9 teria prohibitionis testandi, vel † dolosæ persuasionis, & inductionis ad testandum sæpe illud occurrit considerandum. An incontinenti, an ex interuallo quid gestum sit. Præ oculis. n. habebit prudens iudex ea, quæ in ipso actu testandi contigerunt, quæ paulo ante, & post, iuxta Menoch. & Caroc. locis citatis, vbi num. 17. & seq. ait ex
10 vociferatione, & clamore † indignantium, vel timentium, ne reuocentur relicta à testatore, præsumere posse iudicem iustum impedimentum, vbi statim testator mortuus est, quasi clamore illo à mente fuerit alienatus, & impeditus testari. Thes. lib. 2. Quæst. Forens. quæst. 49. Nimis festinatum
11 † etiam dolosè sacramentum extremæ vnctionis dicitur impedimento esse. Cæterum blandis verbis iudicium postremum testatoris in se prouocare, &
12 institutionem mereri non est † prohibitum, l. fin. C. si quis aliquem testari prohib. l. 1. ff. eod. dummodo alter nõ esset institutus, iuxta opin. Ang. Men. d. cas. 395. in fi. Guttier. De tut. 2. part. cap. 14. num. 7. Quam tamen opinionem ego non probarem, vbi quis se continuit intrà limites verborum blãdorum, nam si eos excessit, & tamquã machinas admouit ad expugnandam voluntatem testatoris, tunc etiam nullo alio instituto, non valet testamentum. Hanc eandem opinionem m ã sequitur Caroc. d. loco num. 17. Mart. in decis. Pisan. vot. 89. & postea reperi Fabr. li. De error. Prag. decad. 38. err. 8. eandem probantem, requiritur enim dolus, Duar. ad d. tit. licet reuera vxoriæ, & maritales blanditiæ sint valdè potentes, vt apud Liu. decad. 30. de Sophonisba. Verum opiniones inter se dissentientes, ita poterit fortasse quis conciliare, vt altero instituto, licet permittantur blanda verba, quibus testatoris voluntatem quis in se prouocet, etiam si in alterius damnum id sit redundaturum; tamen non passim id sit admittendũ, neq. tantum tribuendum prouocanti, & allicienti ad se instituendum testatorem eo casu, quo alter reperitur institutus, quantum eo, quo nullus. Sed indistinctè placet opin. contra Ang.

SVMMÆ.

1 *Laudemium ab emptore soluitur domino directi dominij.*
2 *Laudemium an debeatur, vbi venditio fit cum pacto redimendi, an vnicum, an duplex.*
Laudemium an debeatur, vbi discessum fuit ab emptione.
3 *Venditio dicitur perfecta, licet adsit pactum retrouendendi.*
Reuenditio virtute pacti dicitur sequela prima.
Laudemium an soluatur in retrodatione vigore reseruationis dominij.

4 Ve-

4 *Vectigal. siue gabella an sit soluenda ob reuenditionem vigore pacti factam.*
Pactum de reuendendo quando dicatur adiectum incontinenti.
5 *Vectigal duplex an sit soluendum pro contractu renouato.*
Nouus contractus quando dicatur.
6 *Laudemium duplex an debeatur quando quis emit rem sibi, & alteri eligendo.*
8 *Laudemium an soluendum, vbi emptor tenetur praeferre venditorem.*

De Laudemio, & Vectigali. Cap. CIII.

INgens est inter Doctores quaestio circa laudemium, siue laudatiuũ,
1 quod † ab emptore soluitur domino directi dominij propter feudales res, vel emphyteuticas. Guid. Pap. q. 405. & 415. Cass. in consuet. Burg. tit. De retract. rub. 10. §. 10. gloss. 2. nume. 7.
2 An videlicet debeatur, vbi venditio fuit facta, adiecto pacto fiduciae, siue de retrouendendo. Boer. decis. 182. num. 39. & decis. 234. in fine. Tiraqu. latè de retract. conuent. §. 6. num. 19. & 20. Cagn. ad l. 2. C. de pactis, nume. 237. quos vna cum alijs citat Thes. decis. 75. Qua in quaestione haec fuit sententia, & distinctio Tiraq. d. loco, & aliorum de quibus inferius. Vbi laudemium, siue vectigal est soluendum ob venditionem, tunc aut disceditur ab emptione, quae initio erat nulla, vel resoluta fuit ob pactum legis commissoriae, vel addictionis in diem verbis directis in contractu, vel post incontinenti adposito, & tunc nullum debetur laudemium, Gram. decis. 74. num. 27. Sola in suis comment. in antiq. Const. gloss. 1. super prima part. decr. tit. De iure emphyt. num. 37. & seq. Maur. Burg. de laudem. part. 2. Insp. 2. num. 18. secus si verba obliqua essent adiecta. Vid. Amed. à Ponte De Laud. quaest. 39. Aut adest pactum de retrouendendo, & tunc dubitari posset vnicum ne, an duplex debeatur laudemium Amed. de Ponte De laud. quaest. 37. latiss. Sed eo casu aut huiusmodi pactum adiectum fuit incontinenti, aut ex interuallo. Priore casu
3 soluitur laudemium ex prima † venditione, quam fuisse perfectam innumerabilibus rationibus, probat idem Tiraq. d. tract. §. 2. gloss. 1. nume. 34. Mantic. de tacit. & ambig. Conuent. lib. 4. tit. 32. nu. 2. ob reuenditionem autem, cum ea sit veluti sequela prioris venditionis, nullum debetur laudemium, nam perinde est, ac si vna tantum esset facta venditio. Tiraq. d. tract. §. 1. gloss. 5. nume. 1. Surd. decis. 321. Sic etiam in retrodatione facta vigore reseruationis dominij, non soluitur laudemium. Surd. decis. 305. Stephan. Gratian. lib. Discep. cap. 180. n. 14. qui latè hac de re agit. Altero casu debetur duplex laudemium, vnum ex prima venditione, alterum ex reuenditione. Crau. cons. 1. Pro genero. num. 291. Rot. Auen. decis. 122. num. fin. in decis. diu. Tom. 3. Boer. cons. 3. & cons. 42. Borell. in Sum. Decis. titu. 35. num. 72. & seq. Haec autem distin-
4 ctio † vigente eadem ratione adhiberi poterit, quotiescunque ob contractum venditionis, ita cauête lege municipali erit soluendum vectigal aliquod, siue gabella. Incontinenti autem dicitur adiectum pactum, & eodem contextu, si eadem die adiectum fuerit. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 4. Sic etiam si contractus sit re-
5 nouatus, † duplex vectigal solui debet. Surd. cons. 202. num. 2. & 30. vbi docet, quandonam dicatur nouus cõtractus, nisi tamen incontinenti reno-
6 uetur. Eodem modo si reuocetur † ex interuallo, debetur duplex laudemiũ, & vectigal, secus si incontinenti. Qua de re D. Cost. De re integra Distinct. 1. num. 4. Maur. Burg. De laud. par. 2. In-

Inspect. 11. Debetur etiam duplex †
7 laudemium, quando quis emit rem si bi, & amico absenti, & eligendo si ex interuallo illum eligat, & in locum suum subroget Franc. Marc. quæst. 558. Sola d. loco num. 11. Idem di-
8 cendum, quando † adest pactum de præferendo vẽditorem cuicunq. alij, vbi emptor velit vendere. Latè Steph. Gratian. d. cap. 180. vbi multa tractat huc spectantia. Surd. decis. 305.

SVMMÆ.

1 *Iussus auctoritas, consensus, ratihabitio differunt.*
2 *Iussus debet præcedere.*
3 *Auctoritas in ipso negotio interponitur.*
Ratihabitio sequitur.
4 *Auctoritas tutoris postea interposita nullius momenti, nisi incontinenti interponatur, & num. 6.*
Tutor in negotijs pupilli debet esse præsens.
5 *ad Solemnitatem, & ad integrandam personam pertinentia nequeunt diuidi.*
6 *L. si quis 25. §. iussum, ff. de adquir. hæred.*
L. obligari, §. tutor declarantur.
§. Tutor de auct. tut. exponitur.
7 *Consensus requisitus in contractibus minorum, & mulierum an possit præstari ex post facto.*
Destingue circa cõsensum num. 8. & seq. an ex internallo possit adhiberi.
8 *Consensus alius confirmatorius superioris alius paris.*
9 *Iuris patronatus donatio an valeat superueniente consensu ordinarij.*
Postea, dictio, variè accipitur.
10 *Pro Forma actus quod requiritur, debet in ipso actu interuenire.*
11 *Indiuiduum dicitur quidquid ad solemnitatem actus requiritur.*
Consensus superueniens an validet actum
Consensus patris præstandus filio in iudicio.
12 *Consensus requisitus in ipso actu, potest incontinenti interponi.*
13 *Si consensus alicuius absentis requiratur, poterit actus sine eo explicari, nisi breuis sit rediturus absens.*
Consensum an sit requiri.
14 *Consensus præsumitur interuenisse ob diuturnitatem temporis.*
15 *Iussus patris quando præsumatur in adeũda hæreditate.*
Actus simultanei præsumuntur facti iuxta ordinem iuris.

De auctoritate, & consensu. Cap. CIV.

1 NEmo est, qui ignoret † discrimẽ inter iussum, auctoritatem, cõsensum, ratihabitionem, iussus enim
2 præcedit, auctoritas in ipso negotio
3 debet interponi, † ratihabitio subsequitur, l. si quis mihi bona 25. §. iussum, ff. de acquir. hæred. l. obligari, §. tutor. ff. de auct. tut. l. nunquam. ff. de vsucap. §. tutor. in Inst. de auct. tut. vbi Doct. Quamobrem si auctoritas tutoris postea interponatur nullius erit †
4 momenti. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 233. num. 8. oportet enim tutorem in omnibus pupilli contractibus, commercijs, & negotijs corpore præsentem esse, & probare quod agitur l. 3. ff. eod. neq. quidquam efficiet ex interuallo ratihabitio, quæ alioquin solet retrotrahi. Nam quæ ad solemnitatem contractus, & ad perso
5 nam † integrandam pertinent, ea nequeunt diuidi a contractu. l. 1. §. 1. ff. de verb. oblig. Poterit tamen incon-
6 tinenti a tutore præstari † auctoritas post contractum. Bart. in d. §. iussum. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss. 5. nu. 7. & De leg. connub. gloss. 6. in verb. Consentement in princ. Paul. Mont. De tut. cap. 30. De auct. tut. num. 50. Et hoc est, quod dicitur in d. §. iussum, interponi auctoritatẽ tutoris perfecto negotio, idest,

incontinenti, & ideo si intercesserit modicum temporis interuallum, nō erit inualidus contractus gloss. ibidem, & in d. §. tutor. Et exponi potest, Perfecto negotio, idest, statim ac est peractum negotium, in re presenti, & si in ipso tractatu & gestu negotij non interfuit. Borchol. in d. §. tutor. quemadmodum in repræsenti quis dicitur constituere, idest, statim, ac solutum est, l. 1. ff. de solut. & dixi cap. 117. De solutionis declaratione. Qua lege fretus Cuiac. lib. 13. Obser. 31. probat auctoritatem posse post negotium gestum interponi. Sic etiam

7 dicimus † de consensu, qui ex post facto non potest præstari. Et ideo in contractibus mulierum, & minorū, in quibus requiritur consensus proximiorum, ita passim cauentibus legibus municipalibus, vt hic Ticini iuxta Menoch. latè agentem lib. 2. de Arbitr. cent. 3. cas. 211. & seq. debet interuenire in ipso contractu, Bald. in l. 1. C. qui admitti, num. 59. Bart. Castr. Alex. in l. si eum dotem, §. eo autem tempore, ff. solut. matrim. Verum quoniam hoc non caret difficultate, vt videre est ex his, quæ abunde scripsit circa consensum in ipso actu interponendum, vel post Rol. Vall. cons. 97. lib. 1. Natt. cons. 651. Carpan. ad Stat. Med. cap. 300. & cap. 328. nu. 238. vol. 1. Tiraq. in d. verbo consentement in princ. ideo sic posset

8 distingui. Aut agitur de consensu † confirmatorio, siue approbatorio Superioris, aut de consensu paris, primo casu etiā ex interuallo potest subsequi. Bald. & Ang. in d. §. iussum. Et ideo Dec. cons. 639. nu. 4. respondit dona-

9 tionem † iurispatronatus valere, etiā si ex interuallo consensus ordinarij superueniat. c. cura de iure patron. nam verbum postea, interuallum significat. l. iurisgentium. §. quinimmo. ff. de pactis, & traditur in l. quoties. §. si quis ita. ff. de hæred. inst. licet variè accipiatur vt per Oct. Vulp. de Præp. in verb. Postea, & dixi in præfat. Qua de re postea vidi d. Costam late agentem de re integra. Distinct. 33. Gratian. Discept. 577. num. 39. Secundo casu aut consensus requiritur ob interesse illius, qui debet interuenire. & idem recipitur, vt etiam postea accedens confirmet contractum. l. 1. §. prodest. ff. Quorum leg. Surd. decis. 99. num. 14. Et ideo, quando desideratur ad validitatem renunciationis consensus illius, cuius bonis, & hæreditati fuit renunciatum l. fin. vbi. Doct. C. de pactis etiā ex interuallo subsequi poterit. Aut non agitur de interesse debentis consentire, sed ad solemnitatem actus requiritur consensus, & tūc debet adhiberi in ipso actu. Ias. in l. 1. §. 1. ff. dē verb. oblig. Ant. de Butr. in c. cum consuetudinis. De consuet. Dec. cons. 503. nu. 5. Thes. decis. 99. nu. 11. Mynsing. lib. sing. Obser. cent. 2. cas. 34. Ioan. Mohed. decis. 85. Osasc. decis. 166. nu. 8. & seq. Borgn. de tut. & curat. num. 313. & seq. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forēs. cap. 379. num. 5. & seq. Nam quod

10 requiritur † pro forma actus debet in ipso actu interuenire l. his verbis §. interdum ff. de hæred. instit. l. matrē. C. de probat. & qualitas substantialis alicuius rei debet initio adesse. Cæuall. in suo tract. commu. contra com mu. quæst. 2. nu. 72. diciturq. indiui-

11 duum † quidquid ad solemnitatem requiritur ita, vt ab actu nequeat diuidi. Tiraq. in d. verbo consentement num. 4. Aut consensus requiritur simul ob interesse illius, cuius desideratur consensus, & ob fragilitatem personæ, & tunc pariter in ipso actu debet interuenire. Dec. dicto cons. 503. num. 5. Et licet consensus superueniens non validet actū, tamen quando actus non est omnino ipso iure nul-

nullus, tunc ratihabitio illũ conualidat vt tunc. Surd. decis. 70. num. 22. De consensu patris præstando filio in iudicio. Zuccard. in d. l. 1. C. qui admitti. num. 62. Afflict. vbi Vrsill. decis. 180. Verum quotiescunque re-
12 quiritur in ipso actu, satis erit †, si incontinenti interueniat, idest, antequam diuertatur ad actus extraneos. Bald. in d. l. 1. C. Qui admitti num. 61. c. indemnitatibus. §. sin autem
13 nulla. de elect. † lib. 6. Quod si ille cuius consensus requiritur, absit, poterit actus explicari sine eius consensu, nisi breui sit rediturus. Carpan. ad Stat. Med. d. capit. 300. nume. 31. & vbi opus est consensu satis est illum requiri. &, si quis requisitus sine causa detrectet consentire, adiri debet superior, & sine eius consensu poterit actus fieri. Barb. conf. 12. num. 2. vol. 1. Abb. in c. tuæ Fraternitatis. num. 3. de Cler. non resid. & & in c. nullus. de iure patr. Men. de de arbitr. cas. 182. num. 12. vide Carpan. d. c. 328. nu. 306. Cæterum ob tēporis diuturnitatem præsumendum
14 puto consensum † interuenisse. Alex. in l. 2. §. voluntatem. ff. solut. matrim. Crau. cons. 204. num. 9. & 10. Gabr. lib. 1. commu. opin. De præsumpt. con
15 cl. 1. † nu. 5. Præsumitur autem iussũ patris in adeunda hæreditate præcessisse, vbi vno, & eodē tempore adeūt, ea enim est ratio actus Simultanei, vt iuxta ordinem iuris censeatur factus. Ias. in l. is qui. §. neque num. 12. 13. ff. de adquir. hæred.

SVMMÆ.

1 *Interdictorum species.*
2 *Rem. l. fin. C. de Edict. D. Hadr. est adipiscenda possessionis.*
3 *Rem. d. l. fin. hæredi scripto datur, nisi adsit legitimus contradictor.*
4 *Exceptio requirens altiorem indaginem an impediat missionem in possessionē, ex Edict. D. Hadr.*
Filius an impediat hanc missionem in possessionem.
5 *Fideicommissarius an impediat missionē in possessionem ex l. fin. C. de Edict. D. Hadr.*
Alexander Lodouisius Cardinalis Illustriss.
6 *Filia an mittatur in possessionem vbi agnati volunt probare bona feudalia.*
7 *In Possessionem missio an impediatur hæredi, per probationes incontinenti.*
8 *Legatarius si statim doceat de iure suo cessat interdictum. Quorum legatorum.*
Quid de Fideicommissario.
9 *Dominij defectus an impediat hanc missionem in possessionem.*
In hac missione impedienda distinguitur an quid probari possit statim, nec ne.

De missione in possessionem ex l. fin. C. de edicto D. Hadr. toll. impedienda.
Cap. CV.

1 INterdicta quædam † adipiscendæ possessionis causa comparata sunt, quædam retinendæ, quædam recuperandę. §. sequens diuisio. in inst. De interd. inter cætera remedia adipiscendæ possessionis enumeratur illud, qđ
2 competit † ex l. fin. C. de edicto. D. Hadr. tollendo. Menoch. de adipiscēda possess. rem. 4. Datur aūt hoc remediū
3 hæredi † scripto nisi missionē in possessionē impediat aliq̃s legitimus cōtradictor, qui stat im probet suam excep-
4 tionem, nam exceptio † requirens altiorem indaginem non impedit huiusmodi missionem in possessionem. Doct. in l. 2. & in d. l. fin. C. de edict. D. Hadr. tollendo. Afflict. decis. 119. nu. 7. Guid. Pap. quæst. 133. Seraph. Oliu. decis. 83. Benint. decis. Bonon. 83. vbi ait impediri hanc missionem in possessionem per probationes incōtinenti. Quamobrem filius, qui incon-

tinenti, arbitrio videlicet iudicis, vult probate vitium præteritionis, impediet hanc missionem in possessionē. Menoch. de arbitr. caſ. 12. ſic etiam
5 † eandem impediet fideicommiſſarius. Natt. conſ. 234. & 336. Morot. resp. 50. numer. 12. Rol. Vall. conſ. 2. nu. 34. lib. 3. & latiſſ. Surd. deciſ. 333. nam cum hoc remedium ſit adipiſcendæ, admittet exceptionem illam, Dolo facis petere, quod ſtatim es reſtiturus. Morot. ibidem contra Mariſcot. lib. 1. Var. Reſol. cap. 1. num. 2. qui refert iudicatum fuiſſe non ſemel per Rotam, & maxime coram Illuſtriſſimo Alexandro Lodouiſio Arch. Bon. qui nunc Cardinalis fuit creatus ob ob maxima in Chriſtianam remp. merita. Eadem ratione filia non mittitur in poſſeſſionem, vbi parati ſunt
6 † agnati ad demonſtrandum inconti nenti bona eſſe feudalia, ad quorum ſucceſſionem filia nequit adſpirare. Gozad. conſ. 50. num. 20. & 26. Alb. conſ. 661. alias ſecus erit. Rol. Vall. dict. cōſ. 2. n. 42. Alex. Raud. cōſ. 18. n. 156. vol. 1. vbi tria requirit. & reſp. 14. lib. 1. Mariſc. lib. 2. Var. Reſol. ca. 121. n. 79. Eodem modo vbi probationes of
7 feruntur † incontinenti per reſtitutionem in integrum impeditur hæc miſſio, & per exceptionem nullitatis licet ſit lata ſententia de mittendo in poſſeſſionem. Menoch. dicto rem. 4. nu. 912.
8 & nu. 879. & vbi legatarius ſtatim † docet de iure ſuo, tunc ceſſat interdictum, Quorum legatorum, niſi ſit locus legi Falcidiæ. Natt. dicto cōſ. 234. Surd. d. deciſ. 333. nu. 4. & 5. qui tamē ait ſecus eſſe in fideicommiſſario, licet ſit detrahēd a Trebellianica. Præ
9 terea ſi incontinenti probetur † defectus dominij, hæc probatio impedimento erit dictæ miſſioni in poſſeſſionem. Menoch. d. rem. 4. num. 751. Surd. conſ. 451. num. 17. Hæc enim probatio excludit omnem ſuſpicionē fraudis. Dec. conſ. 424. nu. 7. & ideo, ne omnia conſectemur, concludo in vniuerſum miſſionem ex d. l. fin. impediri ob probationes, quæ fiunt incontinenti a contradictoribus, ſecus ſi altiorem indaginem requirant. Fœnut. de momento temporis cap. 14. num. 12. Et nullibi crebrior eſt huiuſmodi diſtinctio, An videlicet quid fiat incontinenti, an ex interuallo, quam in materia d. l. fin. vt ex Menoch. d. rem. 4. colligitur. Milan. deciſ. 3. part. 1. num. 131. & 136. cum ſeq. Mariſc. dicto c. 121. nu. 78. & ex his, quæ dixi publicè circa illius l. expoſitionē, & præcipuè circa illam quæſtionem, An miſſio ex illa l. fin. impediatur à vitijs, quæ oculis ſubijci non poſſunt, quemadmodum ab ijs, quæ oculis cernuntur. Doct. in l. 2. C. de ed. D. Had. toll. Bart. in d. l. fin. num. 2. Dec. num. 43. Men. d. rem. 4. nu. 726. & de Arbitr. d. caſ. 12. Surd. conſ. 263. nu. 7. 8. & 9.

SVMMÆ.

1 *Fideiuſſori ab hærede debitoris ſoluendū, quod ille ſoluit pro debitore. l. quod dicimus, ff. de ſolut.*
2 *Prouerbium, Cum ſacco adire.*
3 *Debitori modicum tempus concedendum, vt poſſit ſoluere.*
4 *Condemnatis quodnā tempus concedatur ad ſoluendum. Dies iuſti olim conceſſi debitorib. Debitorum ſectio inhumana ſublata.*
5 *Prouerbium vulgò iactatum. Nimis properas Marcelle.*
6 *L. 1. C. de execut. rei iud.*
7 *Pignora nō ſunt capienda ante rē iudic. Properantes ſerius rem abſoluunt.*
8 *Horatij locus. Mactata hoſtia lenior. Paramiographus reprehenſus.*
9 *Bartholomæus Regius.*

De tempore concedendo ad ſoluendum. Cap. CVI.

1 SI fideiuſſor † ſoluat, debet non ſolum is, pro quo facta eſt ſolutio vt dixi

dixi cap. 58. sed etiã eius hæres statim soluere fideiussori, quod ab eo est solutum ante aditam hęreditatẽ. Quod tamen ait I. C. in l. quod dicimus. ff. de solut. cum aliquo est accipiendum
2 temperamento, neq; enim cum † Sacco adire debet. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 42. nu. 36. Hæc postrema verba prouerbiale continẽt schema, iactariq; de quo uis solebant, qui postularet, vt statim exhiberetur illud, quod peteret. Alciat. lib. 2. Parerg. cap. 8. Non statim igitur compel
3 lendus † est debitor, vt soluat, sed modicum aliquod tempus arbitrio iudicis est concedendum, intra quod possit pecuniam parare. Menoch. de Arbitr. cas. 27. Gratian. d. num. 36. Con-
4 demnatis pariter tempus concedit † iudex arbitrio suo, nam l. vlt. C. de exe cut. rei iud. præfiniens tempus quattuor mensium procedit quidem in ciuilib. Men. de Arb. cas. 334. Gratian. lib. 2. Discept. c. 353. n. 7. Sed in personalibus, non autem in realibus actionibus. Men. de Arbitr. cas. 28. triginta dies olim dabantur iusti, quasi dixeris iustitium quoddam siue inter stitionem, & cessationem. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 380. num. 23. vbi agit de debitoribus iudicatis quorum corpora addicebantur olim secanda inter creditores. Sed inhumana illa credulitas. Vid. Ann. Robert. lib. 2. Rer. Iud. cap. 15. quæ postea sublata. Neque vero legimus aliquẽ vnquam sectum fuisse. Anton. August. latè ad leges 12. tab. leg. 38. Immo nonnulli crediderunt illam sectionem non ad corpora, sed ad bona pertinuisse. licet Agellius, & Tertullianus aliud statuant: An. Rob. d. lib. 2. cap. 6. Prouerbiali pariter figura illud
5 lactatur † vulgo aduersus nimis festinantes, nimirum. Nimis properas Marcelle. Valenz. cõs. 6. num. 40. Sed animaduertendum Imperatores in l.
6 1. C. de † execut. rei iud. vndè hoc prouerbium videtur desumptum nõ vocandi, sed generandi casu verbo
7 Marcellæ vsos fuisse. Inquiũt † enim, Nimis properè iudex pignora Marcellæ capi, ac distrahi iussit ante rẽm iudicatam. Prius est ergo, vt seruato ordine, actionem adursus eam dirigas, & causa cognita sententiam accipias. Hactenus Imper. Qui nimis igitur properant serius absoluunt. Multa enim peccant, quæ postea repetenda, & iteranda. Scitum est illud D. Augustin. ad Petilian. 115. qui festinant, vsu aliquando venire, vt vestem, aut calceos peruersè induant, quæ res postea moram adferet. Langl. lib. 7. Semestr. cap. 1. pag. 291. Obiter etiam, posteaquam incidit ad agiorum men-
8 tio puto falli † Parœmiogr. dum ait verba illa Horat. Ode. 19. lib. 1. Carmin. Mactata hostia lenior, dici figura prouerbiali de spontaneis, & mansuetis, nam Horat. eo in loco aliud spectauit, & ita accepit illa verba nimirum, Posteaquam erit mactata hostia, lenior fiet Glycera, idest facto sacrificio. Quo pacto etiam Cruquius illum locum exposuit, & eundẽ ita in familiari congressu olim declarauit doctissimus Bartholomæus Re-
9 gius † Germanus, cui plurimum me debere multis nominibus fateor.

SVMMÆ.

1 *Tertius potest venire ad iudicium.*
2 *Tertius accedens ad iudicium, in quo statu debeat illud accipere.*
3 *Tertius an possit impedire exsecutionem, & num. 15.*
Tertij comparitio inducit litis pendentiã, & attentata.
4 *Sẽtentia lata pro tertio prodest iam victo. L. is à quo, ff. de rei vind. exponitur.*
Tertius non impedit causa instituta exitum, nisi de iure suo doceat, & nu. 6.
Pignus quando dicatur addictum.
5 *Tertius in quib. casib. nõ admittatur, n. 7. & seq.*

6 Ter-

6 Tertius per calumniam non potest impedire exsecutionem.

7 Tertius petens editionem instrumentorũ, debet de iure suo docere. Idem si compareat contra mulierem agentem pro restitutione dotis ob vergentiam mariti ad inopiam. Mulier an impediat exsecutionem vbi agit contra maritum vergentem ad inopiam.

8 Trussus Trussius Senator Mediol.

9 Contra exsecutionem tertius opponit ius dominij, possessionis, & pignoris.

10 Tertius vbi allegat sibi rem fuisse pignoratam, quidnam agendum.

11 Hyperocha quid.

L. A Diuo Pio. §. quod si res. ff. de re iud. declaratur. & num. 10.

12 Tertius comparens si obtineat pro se sententiam, illa erit prima, nam aliæ contra alium latæ tertio non praiudicant.

13 Appellatio non censetur sublata quoad tertium.

14 Expensæ continentur in re iudicata.

Tertius non impedit exsecutionem quoad expensas.

15 Tertius non impedit exsecutionem sententiæ, vbi alienatio facta fuit in fraudem parat æ exsecutionis.

Contra tertium an agi possit exsecutiuè respectu canonis, vel census.

De tertio veniente ad iudicium. Cap. CVII.

1 QVANDO tertius † venit ad iudicium quod fieri posse traditur passim a Doct. Felin. in c. cum super. de re iud. num. 15. vbi Innoc. & alij, & in c. veniens. 2. De testib. Surd. decis. 60. & dec. 147. Andr. Gaill. Obs. 70. & 71. lib. 1. Hond. cons. 25. num. 27. lib. 1. latiss. Carpan. ad Stat. Mediol. lib. 1. c. 42. num. 209. & c. 160. num. 14. & seq. Giurba decis. prima, Stephan. Gratian. libro terzo, Discept. Forens. capit. 439.
2 Tunc igitur solet ita distingui. Aut † tertius accedit ad iudicium, vt reum, vel actorem defendat, aut venit ad eorum exclusionem. Primo casu debet in eodem statu iudicium accipere, in quo reperitur, altero casu, secus. Ioseph. Lud. decis. Perus. 26. d. Costa de re integra distinct. 95. Fachin. lib. xj. Contr. iur. cap. 5. Laderch. cons. 175. num. 6. Giurba d. decis. 1. num. 24. & 27. & decis. 8. vbi num. 43. Fachin. reprehendit verum hoc secundo
3 casu, quo non † tenetur iudicium in eodẽ statu accipere, quæritur, an possit tertius impedire exsecutionem. Et distinguuntur aliquot casus, de quibus Bart. in l. a Diuo Pio §. si super rebus. ff. de re iud. Mynsing. Cẽt. 3. Obs. 75. Couar. lib. Pract. Quæst. cap. 15. & & 16. Surd. decis. 335. Est autem hoc regulare, vt impediat exsecutionem. Anchar. lib. 2. quæst fam. quæst. 44. Paris. cons. 107. num. 122. vol. 3. immo comparitio tertij inducit litis pendentiam, vt postea secuta, dicantur attẽtata. Lancell. 2. part. cap. 4. De attent. lit. pend. in præf. num. 177. & senten-
4 tia deinde lata † pro tertio proderit etiam alteri iam victo. Andr. Gaill. d. Obs. 70. lib. 1. & Obs. 122. num. 7. Andr. Fachin. lib. 1. Contr. iur. cap. 5. vbi ait non impedite tertium causæ institutæ exitum, nisi de iure suo docuerit, & exponit l. is a quo. ff. de rei vind. vide Steph. Gratian. lib. Discept. Forens. c. 261. num. 28. Gul. Guidobonum Aduocat. 61. & seq. Quod intelligitur, nisi exsecutio sit perfecta, & cõsumata, tunc enim non est, quod agatur de illa impedienda. d. §. si super rebus. §. si post addictum. Magon. decis. Florent. 104. num. 26. Andr. Gaill. dicta Obs. 70. tũc enim dicitur pignus addictum, quando nimirum rei distractæ capta fuit possessio. Giurb. decis. 64. num. 5. Prædicta regula cessat in multis casibus, in quibus tertius non admittitur, veluti si non igno-

5 ignorauit † processum, neque enim potest postea, sententia lata, se opponere. Hond. d.cons.25.num.28.lib.1. Gabr. cons. 28. num. 41. & 42. lib. 2. Fachin.d.cap.5. Mariscot. latè lib.2. Var. Res. cap.121.num.2. & seq. De se ipso tunc conqueratur tertius, qui sciebat litem agitari, & sibi rationibusque suis non consuluit, sed tacuit. Boer.decis.79. Quod intelligit Couar. d.cap.16. numer.2.vers. Sed & si tertius vbi scientia potest nocere, alioquin non prohibebitur tertius se se opponere aduersus exsecutionem, licet sciuerit litem motam, veluti quãdo exsecutio ipsa tantum pôt damnũ tertio afferre. Sic etiam non admitti-
6 tur † tertius, vbi apparet eum nihil aliud agere, nisi vt per calumniam exsecutionem moretur. Couar. d. cap. 16.num.2. quod ex multis poterit prudens iudex colligere, & maxime si animaduerterit, tertiũ sciuisse processum causæ, si intempestiue in ipso limine pignoris addicendi se opponat, si incôtinenti saltem summarie suum creditum non probet Myn. Cent. 2. Sing. Obser. cap. 1. Anch. dicta quæst. 44. num.6. Andr.Gaill. d.Obs.70. num. 23. Surd. cons. 181. num. 22. & seq. Natt. cons. 552. vbi admittit tertium probato credito, declaratque iudex arbitrio suo, an dicatur tertius incontinenti probasse, & docuisse de iure suo. Rip. in l. 4. §. condemnatum. num.32. ff. de re iud. Menoch. de Arbitr. cas.18. Sebast.Sap.ad Abb. in c.
7 veniens. De testibus. Sic † etiam tertius petens editionem instrumentorum, vel actorum debet docere sua interesse. Gaill.lib.1. Obser.cap.134. idẽ de tertio dicimus, qui côparet aduersus mulierem agentem ad restitutionem dotis marito vergente ad inopiam. Chart. decis. 47. quo casu mulier impedit exsecutionem. Sed vide Chart.decis.8. Neque iudex admittet tertium ad impediendam exsecutionem, vbi illius conditio non sit deterior. Surd. d. decis. 335. num. 23. Hinc fit, vt nõ inhibeatur exsecutio, vbi facile potest recuperari possessio. Borgnin.decis.27.nu.37. De contract. part.2. Milan. decis.12 nu.128.part.2. Illustriss. Tuscus tom.8. lit.T. concl. 86.nu.13. & nõnullis annis ante respõdi tertium non esse admittendum, cum intempestiue nimis venisset ad impediendam exsecutionem, incontinenti non doceret de iure suo, nec tertij ius fieret deterius, allegabat enim anteriorem hypothecã, quæ illi vbique erat duratura. l.sicut.§.non videtur.ff. Quibus modis pign. vel hyp. & cum hac de re agerem cum sapientissimo viro, & Senatore amplissimo †
8 Trusso Trussio, tunc Ticini Prætore, illius doctrinam, & acre iudiciũ summopere sum admiratus, vt etiam in alijs causis, quas coram eodem tractaui. Addo prædictis Giurb. decis.61. vbi Natt.cons.552. improbat. Et licet
9 possit quis opponere aduersus † exsecutionem non solum ius dominij, vel possessionis. d.§. si super rebus, sed etiã ius pignoris, tamen si allegat tertius sibi rem fuisse pignoratam, non im-
10 peditur † distractio, sed ita debet fieri, vt prius satisfiat habenti rem pignoratam, deinde reliquum conuertatur in causam rei iudicatæ. Osasc. decis.65.num.6. Giurb.d.decis.61.nu. 8.d.l.à Diuo Pio. §. quod si res. vbi traditur limitatio. §. præced. iuxta Alex. Castr. Duar. ibidẽ, & veluti ius quoddam singulare recipitur. contra l.nul-
11 la. C. de solut. † De hyperocha putat agi Duar. in d.§. quod si res. de qua in l.quærebatur. ff. qui potiores in pign. hab. Cuiac. lib.4. Obseru. cap.25. Alc. lib.11. Parerg. cap.1. Sed nihil prohibet, quin loquatur etiam ille text. de re pluribus obligata, cum tamen hyperocha sit, vbi fuit obligatus priori fundus

fundus, posteriori autem hyperocha eiusdem fundi, idest, quod plus est in pretio fundi, quam in prioris credito. immo potest contingere, vt in d. tex. posteriori, qui rem iudicatam p se obtinuit, non fuerit res obligata. Redeo ad illud quod initio constitui, videlicet tertium impedire exsecutio-
12 nem, vbi compareret† pro eo, quod sua intercst, & statim id ipsum docet, quā obrem de nouo contra tertium incipiet iudicium &, si contingat contra eum ferri sententiam, illa erit prima, nam aliæ sententiæ cōtra alium latæ, tertio non debent officere, vt nuper respondi. Couar. d.c.16.num.7. Hond. d. cons. 25. nu. 22. & 27. cum etiam
13 sublata † appellatione per statutum vel alio pacto, non censeatur id procedere quoad teritum. Carpan. d. nu. 209. Surd. cons. 271 nu. 22. & 55. &
14 licet in re iudicata† contineantur expensæ, illeq; dicantur rei iudicatæ accedere, tamen non puto tertium impedire exsecutionem quoad expensas, in quibus fuit quis condemnatus, cū dispar ratio sit in promptu, quæ ex prædictis colligitur, inter causā principalem, & expensas, nam tertius impedit exsecutionem rei iudicatę solū, vbi de ipsius damno agi potest, ne sentētia inter alios lata sibi officiat. Surd. cons. 499. n. 12. non autem vt prosit alteri, nam tunc in eodem statu teneretur iudicium suscipere. Tertius pa-
15 riter † impedit exsecutionem sententiæ, nisi sit facta alienatio in eum in fraudem paratæ exsecutionis. Vide Surd. cons. 405. nu. 10. cons. 533. Menoch. cons. 1187. Tretacinq. Varia. Resol. lib. 2. tit. De iudic. resol. 17. nu. 54. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 68. num. 132. part. 1. Giurba, latè decis. 62. vbi quærit, an exsecutiuè respectu canonis agi possit contra tertium in instrumento non nominatum. Felic. a Sol. De censibus tom. 2. lib. 3. cap. 4. nu. 11. & 13. vbi agit de censu. Steph. Gratian. Discept. Forens. 16. nu. 17. & c. 141. num. 4.

SVMMÆ.

1 *Delegare quid.*
Delegare est soluere.
2 *Delegatione facta omnis perimitur obligatio.*
3 *Delegatus debitor cuius sit periculo.*
4 *Creditorem afficit periculum, & quando.*
5 *Depositum factum penes eū, qui decoxit, an sit iterum faciendum.*
Fideiussor an sit iterum dandus, vbi factus est non soluendo.
6 *Implendum est aliquid semel.*
7 *Delegans an liberetur si sciat delegatum debitorem decoctorum.*
Foro cedere quid.
8 *Delegantis scientia, videlicet delegatum foro cessurum, quomodo probetur.*
9 *Scientia præsumptionem inducit statim secutum.*
De confitente debitum ante fugam.
10 *Delegatione etiam iure nouo inducitur nouatio.*

De delegatione facta creditori. Cap. CVIII.

1 QVi debitorem suum † creditori delegat, idest, vice sua alium reum creditori dat. l. delegare. 11. ff. de nouat. dicitur soluere concurrentibus necessarijs requisitis in delegatione. l. inter causas. §. abesse. ff. mand. l. si rem. in fine. ff. de nouat. gloss. fin. in l. quod debetur. ff. de pecul. Bald. cons. 115. nume. 1. vol. 5. Surd. decis. 23. num. 1. Rot. Gen.
2 decis. 60. ita, vt delegatione† facta omnis perimatur obligatio perinde ac solutione ipsa contingit. Et ideo si debi-
3 tor delegatus nō sit soluendo †, id erit periculo, & dāno creditoris, cui facta fuit delegatio. l. si cum dotem. §. si cum mulier, vbi Bart. ff. solut. matrim. Vbi

enim

enim actus rite fuit celebratus, peri-
4 culum † subsecutum afficit creditorē.
Sic videmus receptum in deposito †
5 facto penes eum, qui decoxit, & in fi-
deiussore dato, qui postea effectus est
non soluendo, neque enim est iterum
faciendum depositum, vel iterum præ
standa fideiussio. Vide infra cap. 178.
6 Sufficit † enim aliquem semel illud a-
dimpleuisse, quod facere tenebatur,
vt multis docet Afflict. & ibidem Vr-
sill. decis. 173. Costa de Rata q. 121.
7 Quod si delegans † sciuerit campsorē
delegatum breui temporis interuallo
cessurum foro, idest, decocturum, vt
recte exponit Bud. in l. si hominem. 7.
§. quoties. ff. mand. l. fin. C. de curat.
bonis dando. Senec. lib. 4. de Benef. c.
25. Duar. ad tit. Dep. c. 4. versic. aliud
singulare, & obseruauit etiam doctis-
simus Caball. Resol. crim. 105. nume.
16. tunc receptum est, eum non libe-
rari ob dolum, vel liberari quidem,
sed de dolo posse conueniri. Verum
quidem est, non præsumi iuxta l. ve-
8 rius. ff. de probat. † delegantis scien-
tiam, quæ tamen multis probari po-
terit coniecturis, & præcipue, si incon-
tinenti post delegationem decoctio
sit subsecuta, breuitas enim temporis
arbitrio iudicis diffiniendi, inducit
9 præsumptionem scientiæ, & consecu-
tiuè doli. Imol. in d. l. si cum dotem.
§. si mulier. Surd. dict. decis. 23. num.
12. Anton. Gabriel. De nouat. concl.
1. num. 29. Bero. cons. 197. nume. 7. &
8. lib. 1. Magon. decis. Florent. 39. nu.
10. Caroc. de excuss. q. 13. 10. quæst.
princ. num 95. Ias. in l. singularia. nu.
40. ff. si cert. pet. Vid. Fab. de Anna. cō-
sil. 49. quamquam Surd. cons. 528. nu.
36. contra Iasonis sententiam putat
excludi dolum, vbi delegans erat cre-
ditor campsoris, neque enim cense-
tur tunc delegare animo fallendi, sed
iuris sui conseruandi gratia. Sed pro-
bata scientia aliud sequeretur. Vide

Mastrill. decis. 177. lib. 2. & Gratian.
discept. 191. num. 10. & 14. vbi agit de
confitente debitum ante fugam. Cæ-
terum per delegationem etiam iure
nouo inducitur nouatio, vt multis †
10 probat Surd. d. decis. 23. num. 5. & ip-
se tradidi in meis comment. ad tit. De
oblig. num. 231.

SVMMÆ.

1 *Tutela virile munus.*
2 *Mater etiam debitrix potest esse tu-
trix.*
3 *Mater suscipiens tutelam filij quid tenea-
tur præstare, & num. 6.*
4 *Mater tutrix filij an teneatur renunciare
secundis nuptijs, & S.C. Velleiano.*
5 *Mater non petens tutorem filijs, arce-
tur à successione. Declara num. seq.*
6 *L. 2. §. si mater. §. confestim. ff. ad S.C.
Tertyll. declaratio.*

De tutela matris, & illius onere tutoris petendi filijs. Cap. CIX.

1 TVTELAM administrare † viri-
le munus est. l. 1. C. quando mul.
arcenturq; idcirco ab huiusmodi ad-
ministratione feminę, excepta matre,
& auia. auth. matri, & auiæ. C. eod.
Aret. in §. præterea. num. 52. De ex-
cept. Præfertur autem mater omni-
2 bus, & † non iure successionis, sed pie-
tatis ad tutelam filiorum admittitur.
Surd. decis. 48. num. 9. & ideo etiam si
mater debitrix sit filij pupilli, tamen
non remouetᵉ à gestione tutelæ. Surd.
de alim. tit. 4. q. 13. num. 14. Verum
3 multa sunt † necessaria, vt valida sit
hæc susceptio tutelæ, etenim tenetur
4 præcipue mater renunciare † secun-
dis nuptijs, & S. Cons. Velleiano, ne
quis dubitet cum ea contrahere, &
litigare. Azo in Summ. C. Quando
mul. Guttier. de tut. cap. 8. nume. fin.
part. 1. & quidem incontinenti de-

bet fieri renunciatio, dum tutelam suscipit, ita, vt renunciatio ex interuallo facta etiam die sequenti non valeat. Rol. Vall. cons. 76. num. 6. & 7. lib. 1. Hond. cons. 23. num. 23. lib. 2. Paul. Mont. de tut. cap. 15. Cui def. leg. tut. num. 53. iuxta verba illa d. auth. Inter gesta. Vbi tamen relicta est tutrix in testamento, ex magis communi non est necessaria prædicta renunciatio. Hond. d. cons. 23. num. 24. Guttier. d. cap. 8. num. 39. contra Roll. Vall. d. cons. 76. num. 7. Paul. Mont. De tut. d. Cap. 15. Cui deferatur leg. tut. num. 54. Immo nunc videtur per non vsum veluti ab aula recessisse huiusmodi renunciatio. Vide Mont. d. cap. 15. num. 57. Prosper. Petr. ad Capic. decis. 50. Cæterum si ne-
5 que sit tutrix † mater, neq. filijs petierit tutorem, non habet ius vindicandorum sibi bonorum filiorum intestatorum vt inquit Vlpian. in l. 2. §. si ma-
6 ter. ff. ad Tertull. † Quod verum si nõ petat intra annum Doct. communiter in l. sciant. C. de leg. hæred. Gabr. de tut. concl. 1. Morot. resp. 82. Sed an succurratur matri aduersus non petitum tutorem filio, vbi sit facta maior ante petitionem, tractat Odd. de rest. in integr. quæst. 82. art. 3. At si si pupillus moriatur intra annum, mater excusatur. Surd. cons. 175. nu. 30. etiam si pauci dies de anno restarent. Gabr. d. concl. 1. num. 49. Guttier. part. 1. cap. 16. num. 81. & seq. Stephan. Gratian. lib. Discept. cap. 72. num. 22. Non obest, quod idem Vlp. in d. l. 2. §. confestim, dicat esse confestim petendum, idest, vbi primum potuit, quia respondetur varijs modis ex Surd. d. cons. 175. num. 30. Guttier. de tut. part. 1. d. cap. 16. num. 79. qui tandem probat eam responsionem, quod verbum Confestim, et eius declaratio referatur solum ad speciem d. §. si mater, vbi priores sunt excusati, vel reiecti, licet nunc etiam hoc casu detur annus §. pen. in Inst. De S. C. Tertull. Tenetur etiam statim mater tutrix conficere inuentarium.

SVMMÆ.

1 *Pacta an incontinenti, an ex interuallo adijciantur contractibus plurimum refert.*
2 *Incontinenti quando dicatur pactum adiectum contractibus.*
3 *Feudis adiecta pacta.*
Conditio adiecta stipulationi quando faciat eam conditionalem.
Conductores dicuntur statim associati.

De pactis incontinenti contractibus adiectis. Cap. CX.

1 AN ex continenti, an vero ex interuallo pacta contractibus adijciantur plurimum refert: nam quæ incontinenti fiunt, insunt contractibus, & vulgo dicuntur contractuũ cohærentia vestiri Doct. in l. petens. C. de pactis, in l. lecta, ff. si cert. pet. vbi Hier. Buttig. nu. 62. 81. & seq. Hier. Bros. num. 36. Curt. nu. 1. & seq. Paul. de Montepico nu. 21. & seq. Hier. Gabr. cons. 65. vol. 1. Corn. cons. 288. vol. 3. Felin. in c. qualiter, & quando. De accus. Alex. con. 90. vol. 1. cons. 118. vol. 3. Tiraq. De retract. conuent. §. 1. gloss. 4. & seq. nu. 23. & seq. Hug. Donell. in l. in bonæ fidei. 13. C. de pactis. in verbo incontinenti, qui Doct.
2 † latissimè docent quandonam pacta dicantur incontinenti adiecta, & quam vim habeant tam in contractibus bonæ fidei, quam stricti iuris Anton. Mercat. in not. ad animad. Io. Robert. cap. 27. lib. 1. Quæ nunc non examino, quia latissimè omnia exposui in meis commentarijs in tit. De oblig. num. 178. & num. 183. Inde poterit quiuis ea depromere, q̃ & Schola-

rum

rum exercitationi, & vsui forensi sũt necessaria. Addo Mantic. De tac. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 45. & seq. Andr. Fachin. lib. 2. Contr. iur. c. 98. & seq. a quo paululum in nõ nullis dissentio. In summa magna est vis pacti incontinẽti adiecti Rot. Rom. decis. 177. part. 1. in nouiss. nã & prius annullat. Surd. cons. 203. n. 20. & decis. 70. num. 3. & pacta rectè
3 † adijciuntur feudis contra eorũ naturã incontinẽti, non aũt ex interuallo. Balzar. De feudo non hab. num. 13. Conditio adiecta stipulationi facit eã conditionalem, si statim fuerit adiecta, secùs si ex interuallo; nã tunc non facit conditionalem, sed purè contractam resoluit sub conditione. Pariter pactum ex interuallo subsecutum exceptionem, & stipulatio conditionalis potest purificari si fiat statim, non si ex interuallo, Mant. de tac. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 41. num. 28. Alia sexcenta huiusmodi possent afferri, quæ consultò missa facio. Sic etiã idem iudicamus de associatione aliquorum facta incontinenti, quod de ipsa conductione, & ideo associati statim post conductionem sunt conductores. Osasc. decis. 76. num. 2.

SVMMÆ.

1 *Ius iurandum multiplex.*
2 *Iuramentum litis decisiuum.*
Iusiurandum delatum an possit reuocari.
3 *Iurare quis tenetur, vel referre iuramentum. Declara num. seq.*
4 *Via illi debet quis insistere, quam elegit.*
5 *Ad iusiurandum non debet quis conuolare vbi alias desperauit probationes. Contra num. sequents.*
6 *Probatio per iuramentum magis priuilegiata.*
Potest fieri etiam post conclusum in causa, & post appellationem.
7 *L. maifesta. ff. de iure iur. sententia.*
8 *Iuramenti delationi an censeatur quis renunciare assumendo in se onus probandi.*
9 *Iurandum an sit incontinenti.*
10 *Iudex an iuret statim, vbi absoluit victum ab expensis.*

De iuramento decisiuo. Cap. CXI.

1 MVltiplex est † iusiurandum iuxta Doct. in rub. ff. de iure iur. Inter cæteras illius species reperitur
2 iuramentum, quod dicitur litis † decisiuum, quod maximum est litium expediendarum remedium, vbi vel pactione litigatorum, vel auctoritate iudicis deciduntur controuersiæ. l. 1. ff. eod. Delatum hoc iusiurãdum re integra potest reuocari. d. Costa de re integra distinct. 75. num. 6. Gasp. Thes. quæst. Forens. 16. lib. 1. Tenetur autẽ
3 quis vel iurare, † vel referre iusiurandum delatum. l. manifestæ. ff. eod. de qua lege Osasc. decis. 11. an videlicet possit recusari eo prætextu, quod velit recusans probare per testes. Et Cæuall. in suo tract. cõm. contra comm. quæst. 305. concludit procedere d. l. etiam si actor nihil probauerit. Fachin. lib. 1. c. 19. Contr. iur. nisi tamen initio assumpsisset onus probandi, & recusauisset iuramentum deferre, facit enim regula illa vulgata, ob quam
4 debet quis † viæ illi insistere, quam semel elegit. Et fuit hæc cõciliatio Dec. in cap. 2. de probat. num. 5. cum absur-
5 dum sit † aliquem ad iusiurandum cõuolare, vbi aliam desperauit probationem. l. si quis iusiurãdum. in princ.
6 C. de reb. cred. Verum ego † hanc non probo opinionem, Etenim cũ adhuc possit actor probare, non debet ei denegari hæc species probationis. Et hanc sententiã late probat Crau. cõs. 206. Thes. decis. 93. num. 1. Osasc. de-

 cis.

cis. 97. probatio enim per iuramentũ est magis priuilegiata, cum possit fieri incontinenti, & ideo etiam post terminum probatorium recipiatur iuxta Crauet. ibidem Menoch. de præsumpt. lib. 2. Præsumpt. 47. num. 5. ac post conclusum in causa, & post appellationem interpositam, modo incontinenti. Caroc. De iur. decisiuo. quæst. 5. l. generaliter. §. 1. C. de iur. iur. vbi gloss. in verb. Diffinitiua, ibiq; agitur de tempore, quo est iurãdum. Caroc. de iur. decis. quæst. 1. num. 3.
7 & d. l. manifestæ † enunciat indistinctè esse manifestæ turpitudinis nolle iurare, nec iuramentum referre, & viget eadem ratio siue quis conatus sit probare, siue secus.

Non obstat d. vulgata reg. quia nõ procedit cum iuramentum sit species probationis, & tendat ad eundẽ finẽ. Crau. dicto cons. 207. num. 2. non est igitur dicendum eum censeri re-
8 nunciare † delationi iuramenti, qui aggressus est probationes, nisi expresse renunciauerit, & ita procedit d. l. si quis iusiurandum, ibi, Renunciandũ putauit; talis enim variatio non est toleranda. Ex eo igitur solum, quod quis voluit probare, non censetur renunciare delationi iuramenti, cum probationes, tantum abest, vt sint incompatibiles cum iureiurando, vt potius eodem videantur spectare, & ita ille tex. potius contrarium probat. Posteaquam hæc scripseram incidi in locum, Fachin. lib. 1. Contr. cap. 20. qui eandem sequitur sententiam licet Surd. cons. 111. multis rationibus contrarium probet. Sed opinio mea videtur magis communis. Sane verior est. Carpan. ad Stat. Mediol. 100. num. 45.
9 Cæterum vbi iuramentum † est delatum, debet incontinenti iurari non autem ex interuallo Caroc. dict. tract. quæst. 6. vbi id declarat multiplici ter. Qua in re ego non video, quare non possit quis petere terminum ad deliberandum an velit acceptare iusiurandum, an secus. Quod etiam sentit Caroc. ibidem in fin. Neque repugnat l. non erit. §. fin. ff. de iureiur. incontinẽti etiam debet iurare iudex, qui ab-
10 soluit † victum ab expensis, non autẽ ex interuallo. Castr. in l. Paulus. 1. nu. 2. ff. de re iud. Afin. in sua praxi. §. 32. num. 29. vbi tamen subijcit contrariam inualuisse consuetudinem.

SVMMÆ.

1 Vicini an præsumantur scire facta vicinorum, & num. 9.
2 Vicinus quis dicatur.
3 Testis debet sui dicti rationem reddere.
4 Testis an possit eam afferre rationem. Scio quia sum vicinus.
Testis potest omittere maiorem propositionem in reddenda ratione, & deponere per enthymema, exemplum, inductionem.
5 L. si ita. ff. de fundo instru. l. filium. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. sententia.
Vicini mali.
C. quosdam de præsumpt. sensus.
C. cum dilectus de purgat. canonica expositum.
6 Testis debet de his testificari, quæ sensu corporeo percipiuntur, & quomodo id procedat.
7 Testis depositio debet concludere, & quomodo.
8 Testis debet deponere de causa, non de occasione scientiæ.
9 Distinctio auctoris.
Vicini præsumuntur scire facta vicinorum successiua, non momentanea. Declara.
10 Scientia an præsumatur ex cohabitatione.

De

De vicino, an præsumatur scire facta vicini, & , An bona sit ratio testis, Scio quia vicinus.

Cap. CXII.

1 PRæsumuntur vicini † scire facta vicinorum. c. quosdam cum seq. de præsumpt. c. cum dilectus de purgat. can. Bart. in l. 1. ff. si cert. pet. nu. 15. vbi alij ferè omnes interpretes, & Rip. num. 42. Dicitur autem vi-
2 cinus, † cuius vox clamando potest audiri, Bart. in l. si tertius ff. de aqua pluu. arcend. l. 1. §. eodem tecto. ff. ad S. C. Sillan. & melius quisnam dicatur vicinus relinquitur arbitrio iudicis. Menoch. late de Arbitr. cas. 222.
3 Cũ igitur testis † rationẽ sui dicti adferre debeat Doct. in l. 3. C. de testibus creditum est testem affirmantem, Titium puta esse sanæ mentis, vel diuitem, eam rationem posse allegare videlicet, Scio quia sum vicinus; qua-
4 si † omissa sit illa maior propositio: Vicini præsumuntur scire facta vicinorum. Bolog. in d. l. 1. ff. si cert. pet. num. 31.

Verum huic rationi Bartoli respondetur, illi esse locum solum eo casu, quo illud quod assumitur, verum est, atqui potest contingere, vt nos docet rerum vsus, vt quis sit vicinus, & tamen ignoret facta vicini. Non recta est igitur huiusmodi ratio, non quod non liceat testibus omittere maiorẽ propositionem, nam absurdum esset contrarium affirmare, cum non oporteat testes vti Syllogismis, sed possint & per enthymemata, & per exemplum, & per inductionem deponere, vt etiam obseruauit Io. Engener. ad d. l. 1. ff. si cert. pet. sed quia negari potest scire vicinos facta vicinorum.

5 Vlterius pro Bart. facit † l. si ita. in fin. De fundo instru. l. filium. ff. De his qui sunt sui vel alieni iur. cum d. cap. quosdam. Vnde habemus præsumi vicinum scire facta vicini.

Sed Rip. in d. l. 1. ff. si cert. pet. nu. 42. ostendit dictas leges non probare opin. Bartoli. Et sanè in d. l. si ita ait solum I. C. villas, & agros custodiam desiderare, ne quid vicini agri, aut fructuum occupent. Solent enim mali vicini id facere. Ideo Hesiodus inter cętera consulit volentibus emere, vt prædia penes bonos vicinos existentia cõparare sibi studeant. Eandẽ propositionem neque probat I. C. in d. l. filium, dum ait filium non esse illius, qui generare non potuit, licet in domo, vicinis scientibus natus sit. In cap. quosdam agitur de nota omnibus pestilentia, quam non est verisimi le ignorasse vicinos, cũ eius fama ad remotas gentes, & nationes peruaserit. tex. in d. c. cum dilectus non simpliciter vicinorum facit mentionem, sed honestarum personarum, cum quibus consuetudinem habuerit purgandus.

Contra Bart. igitur sensit Bald. in d. l. 1. num. 9. nam testis debet † de his
6 testificari, quæ sensu corporeo percipiuntur. l. qui testamento. §. fin. ff. de testam. l. testium. C. de testibus.

Respondetur ex Bolog. num. 35. Fachin. lib. 11. Contr. iur. cap. 69. Et sanè sufficit testem implicitè testificari de his, quæ sẽsu corporeo percipit, censetur enim tunc deponere, se tanquam vicinum vidisse, vel audiuisse.

7 Præterea depositio † testis debet cõcludere. l. non hoc. C. vnde leg. Respondetur, nõ sufficere, vt concludatur præsumptiue. l. dolum. C. de dolo. Vigl. in d. l. 1. num. 47.

8 Vlterius testis non debet † deponere de occasione, sed de causa scientię, & de particularibus accidentibus, sine quibus ad veritatem ipsam non possumus peruenire, c. occidit. 23. quæst.

quæst.8. cap.cum causam. de testibus.

Respondetur conuersationem & consuetudinem, quæ esse solet inter vicinos, præbere, & occasionem, & causam huius scientiæ. Et ideo testis assignans hanc rationem, quia sum vicinus, censetur id dicere, quia tanquã vicinus intersum rebus mei vicini, ea que sensu corporeo percepi, ideo ea scio.

9 In hac quæstione, de qua † late Fachin.d.cap.69.vbi defendit Bart.cum cap.seq. Menoch. lib.6. Præs. cap.24. sic placet distinguere. Aut agitur de his, quorum notitiam solent habere vicini, vt si facta sint successiua, Aut de illis, quæ momento temporis expediuntur. In primo casu præsumitur scire vicinus facta vicinorum, & bona erit illa ratio. In secundo secus erit. Fachin.dicto cap.69. vers. Restat vltimo. qui infert ad quamplurima, quæ sciri præsumuntur per vicinos, & contra. Addo Farinac. De testib. quæst.72. num. 164. & 197. Possunt tamen ea, quæ momẽto temporis expediuntur adeo esse nota, vt præsumantur a vicinis sciri. Et ideo quan-

10 do agitur de † præsumenda scientia ex cohabitatione, ex qua infertur ratificatio, tunc fit distinctio, An facta sint momentanea, vt delicta, contractus, & tunc non præsumatur, An sint successiua, & secus fit. Mascard. de probat.concl. 1195. nu.9. Surd. cons. 7. num.53. lib.1. Thes. decis.70. Stephan. Gratian.lib.2.Discept. Forens. cap.365.num.28.29.

SVMMÆ.

1 *Stipulatio, Ante Kal. & Kalendis dare spondes non differunt.*

2 *Ante, significat tempus quod præcedit. L.eum qui 56.§.qui ita l. qui ante. 13 ff. de verb.oblig. sententia.*

3 *De proximis Kalendis censetur actum.*

4 *Verba Ante III. Kal. & III. Kal. non differunt.*

5 *Incontinenti factum post litem contestatam censetur factum ante. Fœneratores Kalendis, & ponebant & relegebant pecunias.*

6 *L. Anniculus. 132. verba variè accipi. Auctoris opinio, & lectio.*

7 *Testes inter se conciliandi, quorum vnus deponit quid factum ante Kalend. alter post. Et quomodo id procedat.*

Ante diem 10. Kal. & post diem 10. Kal. differunt.

De formula stipulationis, Ante Kal. & Kalendis. Cap. CXIII.

1 QVi ita stipulatur. Ante † kalendas proximas dari spondes? nihil differt ab eo, qui Kalendis dari stipulatur, inquit Iulianus in l.eum qui. 56. §. qui ita. ff.de verb. obligat. Vlp.in l.qui ante. 13. ff.eod. Mirum hoc videtur, cum verborum proprietas aliud videatur innuere;

2 indicat enim dictio † Ante, tempus quòd præcedit l.si quis id quod. ff.de iurisd. omnium iud.l.2. C. Ne de statu defunct. vt dictio, Post, tempus qđ sequitur. Doct. in l.2. §.creditum, vbi Bart.num.7.ff.si cert.pet. Quamobrẽ factum fuit, vt varijs modis exponerentur dictæ leges, vt videre est apud Accur. in d.§.qui ita. Coras. autem in d.l.qui ante existimat similes esse quidem prædictas formulas stipulationum, sed nullum simile esse idem, quę tamen expositio non videtur conuenire d.§. qui ita, vbi I.C. ait nihil differre. Accur. videtur sequi eam interpretationem, quam vltimo loco posuit, vt nulla sit differentia inter di-

3 ctas stipulationes iuxta speciem † l.eũ qui kalendis. ff.eod. vt in vtraque censeatur actum de proximis. Sed huic expositioni illud repugnat, quod verbum Proximas, sit expressum. Aliter atque aliter exponunt dictas leges Cu

iac.

iac. ad l. in illa. 10. & l. qui ante 13. ff. de verb. sign. Robert. lib. 2. Animad. c. 29. & vlt. Anton. Mercat. lib. 3. not.
4 cap. vlt. Ego puto † antiquis, Ante Kal. & kal., & Ante III. Kal. & III. Kal. eundem diem significari, quod probauit Cuiac. d. l. qui ante auctoritate Liuij, & aliorum, & Duar. ibidem. Vide Cic. Pro Quinctio. & Alciat. in d. §. qui ita existimat id ex humanitate quadam, & interpretatione esse receptum, quemadmodum incontinenti factum post litem conte-
5 statam † dicitur factum ante, vel ex consuetudine fœneratorum id traxisse originem, qui Kalendis, & ponebāt, & relegebant pecunias, vt de Alphio cecinit poeta Venusinus. Huc perti-
6 net l. anniculus. † 132. ff. de verb. sign. cuius legis verba variè accipiuntur, & leguntur. Alciat. & alij iam citati, Anton. August. lib. 4. Emend. cap. 6. Ego eam amplector lectionem, nonnullis reclamantibus, Neutro sermone &c. ita, vt iuxta prædicta, formula illa, Ante 10. Kal. ipsum diem decimum significet Kalend. Non omitto hoc loco quod tradit. Farinac. De testibus. quæst. 65. num. 263. circa te-
7 stes conciliandos, † quorum vnus deponit quid factum ante kal. alter post kal. nā quæ fiunt paulo ante, vel paulo post videntur inesse. l. diuortio. ff. solut. matrim. Cæterum illam expositionem Ante finitas, & post inchoatas non probo, quia nimis repugnat, vt supra dixi, verbis. Licet autem nihil differant illa verba Ante. 10. kal. & 10. Kal. tamen plurimum refert an dicamus Ante 10. kal. an. post 10. kal. Vide Notat. Ant. Mercat. ad Io. Rob. d. cap. vlt. lib. 3. Eos igitur potius ratione prædicta conciliarem, quod modicum intercesserit interuallum, nisi tamen probandum esset pro fundamento tempus ante, vel post. Vide Farinac. ibidem nu. 264. & quod scripsi cap. 85. & c. 170. Massin. Distinct. 21. & Stat. Mediol. 398. vol. 2.

SVMMÆ.

1 *Testes debent perfectè deponere.*
Testium numerus necessarius non debet omitti.
2 *Iuramento suppletorio an sit locus vbi deficit numerus testium, & vbi non plena est testificatio.*
3 *Mutuum an probetur ex eo, quod sit petitum.*
4 *Iuramentum suppletorium deferendum vbi adest semiplena probatio.*
Opinio communis.
L. Admonendi. ff. de iure iur. sententia.
5 *In præfationibus narrata censentur repetita in contractibus.*
6 *Præfationes mentem contrahentium declarant, & causam finalem indicant.*
7 *In præfationibus conuenta censentur repetita in stipulationibus.*
Sententiam non creditur quis mutasse, & num. 9.
In stipulationem censetur triticum Africanum deductum, de quo actum in præfationibus.
8 *In venditione censetur actum de redimendo iuxta præfationes.*
9 *Præfationes an attendantur in his, quæ ex interuallo sequuntur. Et an præfationes exponant legem, statutum, vel aliam dispositionem.*

De iuramento suppletorio, & de præfationibus. Cap. CXIV.

1 NOn minus † abrogāda est in vniuersum fides testibus, quorum depositio non est integra, quam illis, quorum numerus necessarius non interuenit. Sunt enim hęc ferè æqualia, quod videlicet integrè non deponant testes, & quod requisitus desideretur immo maius fortasse primum vitium. Quamobrem quæsitum est,
2 An quemadmodum vbi numerus † nō interue-

interuenit testium, iuramento supple
tiuo locus est. Doct. in l. admonendi.
21. ff. de iureiur. ita etiam statuẽdum
sit eo casu, quo non plenè de re testifi-
carentur. Qua in quæstione, senten-
tia Bart. in d. l. admonendi, num. 39.
recipitur, existimantis in ea specie
vbi duo de mutuo deponunt, sed quã-
titatem mutuo datam memoria non
tenent, ne semiplenam quidem face-
re probationem, cum imperfecta sit
depositio, vt traditur in l. Lucius. ff. de
his, qui not. infam. Ias. in l. hac con-
sultissima. C. de testam. col. 1. Et ideo
non esse locum præd. iuramento sup-
pletiuo, nisi alijs coniecturis probe-
3 tur mutuo data † quantitas, vt puta,
decem fuisse prius petita, tunc enim
præsumptio erit, & mutuo data fuis-
se. c. ex litteris. de testibus. Hanc Bart.
sententiam mordicus retinent Alex.
num. 47. Rip. num. 188. Ias. num. 201.
Curt. num. 239. Caccialup. num. 95. &
ipse eam probo, licet alias legem illã
interpretanti mihi dubia visa sit. Ne-
que obijciat aliquis, non concludere
huiusmodi argumentum. Petita sunt
mutuo decem, ergo numerata sunt.
Potuit enim contingere, ne numera-
rentur, nam respondeo cum Ripa
non induci ex eo plenam, sed semiple-
nam tantum probationem, ita vt de-
4 ferendum † sit iuramentum suppleto-
rium, cui locus esse solet iuxta vsum
forensem per l. in bonæ. C. de reb. cre-
ditis, quidquid in contrarium alle-
gent Duar. ad tit. De iureiur. cap. 7. &
lib. 2. Anniuers. Disp. cap. 83. Anton.
Fab. de Err. Prag. decad. 19. Err. 1.
Quorum opinio licet possit procede-
re quoad d. l. admonendi, eam tamen
in vniuersum non probo, videlicet iu
ramentum in supplementum nõ fuis-
se veteribus cognitum. Et, si nunc tol-
leretur iuramentum suppletiuũ, vni-
uersa destrueretur praxis, vt scripsi
cap. 88. num. 9. Fachin. lib. 1. Contro.
iur. cap. 18. Personant enim quotidie
iudicum subsellia huiusmodi petitio-
nibus iuramenti in supplementum
probationum. Immo verò, vt redeam
ad exemplum iam relatum, videtur
dicendum mutuum plene in ea spe-
cie fuisse probatum, cum testes plenè
de substantia testificentur, quantitas
autẽ ex coniecturis colligatur. Quod
multis similibus potest comprobari,
de quibus Curt. & Ias. in dictis locis.
Res autem videtur carere omni dubi
tatione si probetur post petita decem
mutuo, incontinenti secutam fuisse
numerationem. Faciunt tradita su-
5 pra c. 1. quæ enim † ante contractum,
& in præfationibus narrantur, cen-
sentur in ipso contractu repetita, si in
continenti sequatur contractus. Ang.
in l. 1. ff. de iud. in l. si quis cum aliter.
ff. de verb. oblig. Bart. & alij in l. pacta
nouissima. C. de pactis. Surd. consilio
202. num. 7. Solent enim præfationes
6 mentem † contrahentium, & dispo-
nentium declarare, iuxta l. fin. ff. de hę
red. inst. Surd. cons. 224. nu. 12. & cau-
sam finalem arguunt. idem cons. 210.
num. 28. Bertazz. cons. 88. nu. 43. imò
7 quę inter partes † conuenerunt in præ
fationibus, censentur in stipulationi-
bus repetita. l. Titia. 134. §. idem re-
spondit plerumque. ff. de verb. oblig.
l. item quia. §. fin. ff. de pactis. §. ex hoc
autem capite. in inst. De leg. Aquil.
nec enim debemus temerè eã admit-
tere interpretationem, vt quis dica-
tur sententiam mutare l. eum qui. ff.
de probat. Hinc infertur inter cętera,
si initio actum sit de tritico Africano,
& deinde stipulatio fuerit simpliciter
interposita, triticum Africanum cen-
seri in stipulationem deductum. Ias.
in d. §. idem respondit. Et, si actũ sit,
8 vt liceat venditori † rem redimere,
deinde venditio simpliciter ineatur,
intelligetur tacita conditio redimen-
di, Alex. cons. 123. lib. 2. & cons. 27. li.
3. Al-

3. Alciat. in d. §. idem respondit num. 5. vbi Bart. hæc omnia ita temperat,
9 vt † procedant, si modo actus incontinenti sequatur, nam si ex interuallo fuerit celebratus, non attenduntur præfationes. l. si tibi liberum. ff. de act. empt. l. si binarum. ff. de seruit. vrban. præd. l. sed & si me putem. §. 1. ff. de cōd. ind. l. quoties in princ. §. 1. & seq. ff. de hæred. inst. Verum hæ leges non probant hanc Bart. declarationem, neque enim in illis hæc adhibetur distinctio, an actus fiat incontinenti, an ex interuallo; sed aliæ rationes decidendi fuerunt consideratæ à Iurisconsultis, vt ex earum lectione est videre. Et ideo nihil prohibet, quin contractus etiam ex interuallo gestus declaretur à præfationibus, si cum illis se possit compati. Surd. cons. 202. nu. 7. & 34. Vide Menoch. de præs. lib. 6. præs. 1. num. 19. Non tamen iuerim inficias, vt iam dixi, quin maius argumentum possit desumi ab eo, quod statim præcessit, & fuit tractatum inter partes & actum, nam ex interuallo facilius præsumitur voluntatis mutatio l. non ad ea. ff. de cond. & dem. l. petēs. C. de pactis, vbi Alciat. & in d. §. idem respondit. num. 11. & 12. Alex. consil. 94. vol. 3. vbi tradit contractum etiā ex interuallo secutum à primo interpretationem accipere. Vide cap. 37. De voluntatis mutatione non præsumenda, sed facilius id fit, vbi actus incontinenti est secutus. Sic dicimus de lege, siue statuto, quod interpretamur iuxta præfationes. Hond. cons. 9. num. 24. vol. 2. etiam ex interuallo, vt nuperr me reperi apud Thes. lib. 1. Quæst. Forens. c. 1. vbi ait fuisse decisū per Senatum, tractatum præcedentem censeri repetitum in stipulatione etiam ex interuallo interposita, & vberrime agit de præfationibus, Addo Mantic. De tac. & amb. conuent. lib. 3. tit. 3. & 4. vbi latè exponit an, & quando dicta in vno contractu, vel in præfationib. censeantur repetita incontinenti, vel ex interuallo. Peregr. in tract. Var. De Pact. & Cōuent. lib. 5. num. 181. Cæterum De iuramento suppletorio agentem, vide Borell. in Summa. Decis. tit. 54.

SVMMÆ.

1 *Testis debet esse iuratus.*
2 *Testis potest incontinenti iurare. Distingue.*
3 *Testis potest interrogari post terminū, modo iurauerit in termino. Declara num. 4.*
4 *Iuramentum testis debet præstari ea hora, pro qua facta fuit citatio.*

De testibus iuratis ante, vel post testificationem. Cap. CXV.

Inter vitia, siue defectus, qui testib. obijciūtur, ille passim in foro versatur, quod accesserint ad dicendum
1 testimonium † non iurati l. solum l. iurisiurandi. C. de testibus. Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. num. 43. Quod multipliciter extendit Rip. nu. 194. & præcipuè vt procedat, etiam si interuenerit iurisiurandi religio post testificationem, neque enim credendum est eo etiam casu testibus, cum id cēseatur pro forma requiri, vt priiurent. Abb. in cap. de testibus. Felin. in c. cum dilecta. de rescriptis. Bald. in d. l. iurisiurandi. C. de testibus. Caccialup. in d. l. admonendi. nume. 44.
2 Quod si incontinenti † iurauerint, credidit Ias. num. 227. ibidem, multis fretus rationibus, & auctoritatibus valere eorum depositiones. Vide congestos à Carpan. ad Stat. Med. c. 86. n. 18. vol. 1. Rip. nu. 195. Mar. & Felin. in d. c. de testibus distinguūt, An post testificationem sua sponte, an vero ad iudicis interrogationem iurauerint.

Z Quibus

Quib. addo locum Tiraq. in quem nuper incidi, De retract. conuent. §. 1. gloss. 5. num. 8. verum licet depositio testis non valeat si iuramentum se
3 quatur, tamen si præcedit † valebit, & ideo potest iurare in termino, & post illius lapsum testificari, trahitur enim depositio testis ad tempus iuramenti. Bald. in l. pen. nu. 8. C. de testibus. Bart. in l. damni §. Sabini, nu. 8. ff. de damno infecto. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 128. nu. 23. iuramentum autem debet præsta-
4 ri eo die & hora, † pro quibus fit citatio ad illum actum, licet quandocunque possint examinari. Stephan. Gratian. lib. 1. Forens. Discept. cap. 60. nu. 13. Quod tamen non procedit in non nullis casibus, qui in vsu forensi omnibus feræ sunt noti. Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 22. num. 90. vol. 1. Gratian. dicto cap. 128. num. 20. & 24.

SVMMÆ.

1 *Sententia lata in casu l. admonendi, an sit ipso iure nulla, an vero rescindenda ob instrumenta de nouo reperta.*
2 *Sententia, & transactiones ob instrumenta de nouo reperta solent rescindi, & num. 3.*
3 *Falsi exceptio incontinenti liquidabilis potest opponi.*
Opinio auctoris. Cautela.

De sententijs rescindendis ob instrumenta de nouo reperta, siue falsa.
Cap. CXVI.

1 IVuat prædictis subnectere † aliam quæstionem, de qua in d. l. admonendi. ff. de iure iur. An videlicet sententia lata in casu l. admonendi ob instrumenta de nouo reperta, rescindatur ope restitutionis in integrum, an vero ipso iure sit nulla, hoc affirmante Ias. ibidem num. 10. Coras. nu. 32. alijs autem communiter contendentibus opus esse præuia restitutione in integrum, ex clausula illa generali si qua mihi iusta causa l. 1. §. fin. ff. ex quibus causis maio. Castr. ibidem num. 6. & seq. Bolog. nu. 32. Oddus, præceptor meus eruditissimus in suo tract. De restit. in integr. art. 5. quæst. 74. part. 2. Verum in vniuersum sen-
2 tentiæ † omnes, & transactiones ex falsis instrumentis latæ & initæ ope restitutionis in integrum solent rescindi Doct. in l. si ex falsis. C. de transact. l. Diuus. ff. de re iud. Men. de Arbitr. cas. 15. vbi in fine subijcit hanc †
3 exceptionem falsi incontinenti liquidabilem posse obijci. Bald. in d. l. si ex falsi. num. 11. Ego igitur interpretatione d. l. admonendi conatus sum probare sententiam contra communem, vt aliquid iuris singularis lex illa contineat, cum lata sit sententia ex probationibus priuilegiatis, & reperta instrumenta de nouo. Sed potes caute agendo in libello petere, vt sententia declaretur nulla, &, si qua est rescindatur Odd. ibidem. art. 5. in fine. Verum nec defuerunt, qui ob instrumēta, quæ quis ignorauit, non esse concedendam restitutionem in integrum affirmarunt, quos secutus est Fachin. lib. 1. Contr. cap. 51.

SVMMÆ.

1 *Solutio in quam causam censeatur facta. Debitor declarat, in quam causam dicatur facta solutio.*
2 *Incontinenti dicitur arbitrio iudicis.*
3 *Solutio in quam causam dicatur facta, declarari debet per debitorem antequā pro perfecta habeatur.*

De solutionis declaratione.
Cap. CXVII.

1 DVbitatur sæpè, facta solutione † debiti a debitore, qui multis nominibus debebat, quodnam debitum sit

fit solutum. Menoch. de Arbitr. cas. 493. & Præs. 136. lib. 3. Magon. decis. Flor. 39. num. 18. Surd. decis. 186. Mas. concl. 1325. Gratian. discept. 224. & 105. nu. 13. Qua de re exstat l. 1. ff. de solut. Autenim debitor declarat; &, quod ipse dixerit, censebitur solutum, aut nihil dicit, & tunc in arbitrio est ipsius creditoris, vt constituat in quod velit solutum, modo id faciat incontinenti. d. l. 1. in fin. cũ l. seq. Et licet hoc verbum variè accipiatur arbitrio † iudicis, vt sæpè fuit
2 dictũ præcipuè in præfat. Rot. Rom. decis. 811. part. 1. num. 36. & 40. in nouiss. tamen in hac specie illud dicetur incontinenti constitutum a creditore; si declarauerit † solutionem factã
3 ex eadem, vel diuersis causis ante quã solutio habeatur pro perfecta. Rot. Rom. decis. 92. part. 1. num. 4. in nouiss. Id postea reperi apud d. Costam in tract. De re integ. dist. 57. Steph. Gratian. d. Discept. 224. numero 62.

S V M M Æ.

1 *Adulterium puniri.*
2 *Stuprum punitur. Stuprũ quid.*
3 *Stupratoribus qua nam pœna imponatur; & num 6.*
§. item lex Iulia. De iud. declaratur.
L. 1. ff. de varijs cognit. exponitur.
4 *Padicatorum pœna.*
5 *Pœna diuersa eidem crimini diuersis legibus imposita.*
6 *Stupra violenta quæ.*
Stuprum quando non puniatur.

De stupro puniendo. Cap. CXVIII.

1 NOn solum adulterium pœna † coercetur iuxta ea, q̃ scripsit verrime Menoc. de Arbitr. cas. 459. Clar. in §. adulterium. Robert. Rer.
2 iud. lib. 1. ca. 13. sed etiam † stuprum. Menoch. ibid. num. 33. Clar. in §. stuprũ, & Doct. in §. item l. Iul. in inst. De public. iud. quod propriè est virginum illicita defloratio. c. illa. 36. quæst. 1. iure igitur canonum in foro contentioso id videtur receptum,
3 vt strupatores, † vbi vis non sit adhibita, cogantur puellã vxorem ducere, vel illi dotem constituere, iure autem ciuili non infligitur pęna mortis, sed aliæ Clar. in d. §. stuprum. d. §. item lex Iulia. Caball. Resol. 200. enim 25. & res. 98. num. 2. & 3. Verum perfecto flagitio puniri capite comittentes stuprum colligitur ex l. 1. ff. de varijs, & extraord. crim. Varie solent inter se conciliati hæc iuris capita. Et imprimis in d. §. item l. Iulia non vna est lectio, in nonnullis enim codicibus legitur peccatoribus, in alijs stupratoribus, & nonnulli litterarum humanarum professores reponunt pędicatoribus. Hi sunt autem, qui in-
4 fandæ & præposteræ indulgent libidini. Io. Bap. Pius Bonon. cap. 53. in suis annot. Verum miror eum ita legere, cum tam sceleratis hominibus etiã vltimum supplicium leuis pœna vide ri debeat, & in d. §. item lex Iulia gladio puniantur tam infanda monstra, & in l. cũ vir. C. ad leg. Iul. de adult. vbi Imper. inuehitur contra huiusmodi vitium. Alciat. igitur lib. 5. Parad. cap. 10. ait non esse nouum di-
5 uersis † legibus eidem crimini diuersas pœnas constitutas esse, lege itaq. Iulia pęna irrogabatur stupratoribus, de qua in d. item lex Iulia, sed extraordinario iudicio etiam pęna mortis, vt ait Paulus in d. l. 1. plectebantur. Præterea Doct. intelligunt d. l. 1. vt procedat in stupro violento.
6 Sunt autem stupra † violenta, quæ per vim; pretium, promissa lenocinia, perq; alios illicitos modos fiunt. Boss. in tit. De coitu damnato, & punibili num. 66. verum hac tempesta-

te huiusmodi pœnis iuris ciuilis non videtur esse locus Clar. in dicto §. stuprum, & tamen multo magis, & grauioribus pœnis essent coercenda crimina, quę ita passim patrantur, vt illis omnia fora, loquar cum Cicerone, non videantur sufficere. Quidquid autem sit: vbi stuprum fuit commissum cum ea puella, quæ postea incontinenti se prostituit, & passim sui copiam fecit, non debet puniri. Rot. Rom. decis. 808. part. 1. num. 12. in nouiss. vbi ea ratio affertur, quod censeatur habuisse animum corruptum. Sed vide Farinac. De delictis carn. quęst. 147. num. 79. vbi latè agit de stupratorum pœnis.

S V M M Æ.

1 *Naufragium statim probandum, Declara num. 3. & seq.*
2 *Statim, quomodo accipiatur.*
3 *Mercator an debeat probare casum intrà annum.*
L. 2. C. de naufrag. lib. 11. declaratur.
Actionem naufragij, & furti esse perpetuam, temporalem autem exceptionem, videtur absurdum.
4 *Fiscus iure priuatorum vtitur.*
5 *Mercator debet facere certiorem sociũ furti, vel incendij secuti.*
6 *Furtum an præsumatur ob acclamationes secutas in ipso furto.*
Furtum & incendium statim denunciandum socio.

De naufragio, & furto intrà annum probando. Cap. CXIX.

1 SI nauta dixerit se † naufragium fecisse, debet illud statim probare, alioquin non erit amplius audiẽdus. l. 2. C. de naufrag. lib. 11. in illis verbis, Adire festinet. Statim † autem 2 accipitur, idest intrà anni curriculũ. d. l. 2. Mascard. de probat. concl. 272. nu. 11. Cost. De rem. subsid. rem. 59. in illat. num. 6. Quamobrem si quis pecuniam, ne ociosam apud se illam re- 3 tineat, collocauerit penes † mercatorem inita societate, vt particeps sit lucri, & damni, furtoq. fuerit subtracta, debet casus intrà annum probari per mercatorem, Sed Schol. Bart. in d. l. 2. & Bald. ibidem id reprehendunt Masc. d. concl. 272. num. 11. & seq. ea ratione, quod non debeat actio naufragij, & furti esse perpetua, & temporalis exceptio. Quod esset absurdum. Creditum est igitur d. l. 2. procedere iure singulati in Fisco. Verũ cum iure priuatorum vtatur Fiscus, nisi speciali nitatur priuilegio, & 4 tex. ille † nullam de Fisco faciat mentionem, crediderim non esse restringendum ad Fiscum. Neq; obstat ratio petita ab absurdo, quia facta probatione naufragij, erit perpetua exceptio. Mandat autem ibi Imper. fieri probationem intrà illud tempus vt occurratur fraudibus, & hoc mihi visus est sentire Bart. ad illam l. 2. Sed communiter ille tex. accipitur de nauiculario, qui publicas species vehit Cuiac. ibidem.

5 Verum quidquid sit, debet † mercator certiorem facere socium naufragij, vel furti, vel alterius casus intrà annũ. Rebuff. De Mercat. tom. 2. art. vlt. gloss. vnica num. 19. Et, in omnem casum si id non fecerit, præsumitur contra non denunciantem, vel differentem socium certiorem reddere, iuxta ea, quæ scripsi cap. 68. Et ideo quemadmodum ex acclamationibus 6 secutis in ipso furto, & ex conquestione statim facta cum viciniis, vel cum alijs præsumitur furtum secutum fuisse. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 61. n. 21. & 22. Farinac. De furt. quęst. 176. num. 4. ita longo interiecto tempore si quis conqueratur de furto cessabit huiusmodi coniectura, & præsumetur inanis querela. Non enim

diũ

diù dissimulant qui iacturam ob furtum senserunt. Quamobrē licet post annum quis admitti possit ad probandum furtum, vel naufragium, vel alium casum, tamen contra eum erit præsumendum, si intrà illud tempus rem totam alteri socio ne denunciauerit quidem.

SVMMÆ.

1 *Promissio, et similia non valent sine causa.*
Declara.
2 *Promissio censetur facta ob præcedentem causam sine statim secuta sit, siue ex interuallo.*
3 *Traditio facta præsumitur ob præcedentem obligationem.*
4 *Contractus qualitas censetur in actu sequenti etiam ex interuallo repetita.*

De promissione, confessione sine causa. Cap. CXX.

1 NOn valet † promissio, confessio, liberatio, recognitio, & similis actus sine causa. Seraph. de priuileg. iur. priuileg. 94. nu. 1. cū seq. post Marsil. in l. 1. §. præterea. num. 95. ff. de quæst. l. 2. §. circa. ff. de doli except. Menoch. de Præs. lib. 3. præs. 71. Bertazzol. cons. 47. num. 13. & 16. Mantic. de tacit. & ambig. Conuent. lib. 3. tit. 12. num. 46. Surd. cons. 577. num. 24. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 273. num. 21. & cap. 280. num. 4. 5. vbi ait id non procedere in instrumenti guarentigiati promissione.

2 Verum si causa † præcesserit, & postea promissio incontinenti sequatur sustinebitur promissio, tamquam facta ob præambulam causam. Immo vero idem est dicendum, licet ex interuallo subsecuta fuerit. Surd. cons. 19. num. 20. vbi ait idem esse in tradi-
3 tione, † quæ censetur facta ob præcedentem obligationem, etiam si summa non conueniat obligationi. Addo Mantic. De tacit. & ambig. Conuent. li. 3. tit. 12. num. 44. Doct. in l. triticū.
4 ff. de verb. oblig. † Et ideo licet actus fiat ex interuallo, tamen qualitas contractus censetur repetita. Mascard. de probat. concl. 619. num. 6.

SVMMÆ.

1 *Notarius an possit interrogari quid sit S. C. Velleianum, vbi asseruit mulierem certioratam illi renunciasse.*
2 *Mulier cum iuramento renunciat S. C. Velleiano.*
3 *Interrogari testes in foro ex consuetudine.*
4 *Interrogatoria quæ recipiantur post litē contestatam.*
5 *Notarius non potuit certiorem reddere mulierem eius S. C., quod ipse ignorauit.*
6 *Renunciatio mulieris facta S. C. Velleiano an valeat, vbi notarius nescire se ait quid sit Velleianum.*
7 *Ius parti quæsitum non debet tolli.*
8 *Distinctio Decij defenditur.*
Obliuio an præsumatur in profitentibus aliquam artem.
Scientia præsumitur crescere.
9 *Obliuio nonnullorum prodigiosa.*
10 *Aloysius Mettius Senator. Med.*
11 *Ignorantia impedit renunciationem.*
Impedimentum perpetuum præstat ignorantia.
12 *Obliuio ob temporis interuallum præsumitur.*
13 *Notarius si nesciat respondere interrogationi extra iudicium, id non nocet parti.*
Testi an credendum, qui dicit extra iudicium se in iudicio falsum deposuisse.
14 *Mulier non iuuatur Velleiano, quæ iterauit actum.*
15 *Fideiussores si fuerint alicuius Titius & mulier, subducta muliere, remanet Titius obligatus insolidum. Quid si minor cum Titio?*

L. si

L. si Titius, ff. de fideiuss. lectio, & expositio.

Minor fideiubens cum Titio.

16 *Sexus non potest ignorari, vt aetas.*

De notario, an possit interrogari quid sit Velleianum. Cap. CXXI.

1 VTrinque à Doctoribus nostris † afferuntur rationes in ea quaestione, An videlicet notarius, asserens mulierem certioratam renunciasse beneficio S.C. Velleiani, possit interrogari, Quid sit S.C. Velleianum. Neque vero dubium, quin iuramenti re-
2 ligione † accedente possint mulieres renunciare praedicto beneficio Rol. Vall. cons. 25. n. 14. vol. 2. Andr. Gaill. lib. 2. Obser. cap. 77. Vid. Thes. decis. 223. nu. 9. & ex interuallo l. si mulier, 22. C. ad Velleian. Solent autem in
3 foro admitti huiusmodi † interrogationes quoad testes. Qua de re egim⁹ latissime ad l. 1. ff. si cert. pet. Quod puto consuetudine fuisse receptum, neque enim in titu. ff. De interrogat.
4 action. † cuius expositionem pete à Menoch. de Arbitr. cas. 51. & cas. 93. num. 29. agitur de huiusmodi interrogatorijs, quae post litem contestatã fiunt, & ab altera partium iudici praescribuntur Vigl. in d. l. 1. num. 31. In proposita igitur quaestione qui existimant notarium posse interrogari, vtuntur huiusmodi ratione; nam qui
5 potuit † tabellio certiorem reddere mulierem eius S.C. quòd ipse ignorauit? Quamobrem si nesciat responde-
6 re non valebit renunciatio † Alb. in l. fin. §. pen. ff. ad Velleian. Bolog. in d. l. 1. num. 29. Fachin. lib. 11. Contr. iur. cap. 65.

Ex altera parte censuit Alciat. in d. l. 1. nume. 28. ex sententia Alex. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. tabellionẽ non esse interrogandum, neque enim
7 ius parti quaesitum debet tolli hac interrogatione notarij. Statim etenim ius dicitur quaesitum parti, ac notari⁹ affirmauit se mulierem certiorem reddidisse, iuxta tradita in l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad S.C. Syllan. solentque leges aduersus postremam assertionem praesumere.

8 In hac Doctorum pugna † ita distinguit Dec. in d. l. 1. num. 53. & seq. Aut incontinentĩ notarius interrogatur, & tenetur respondere, & si nesciat, non valebit renunciatio, Aut ex interuallo, & secus, cum in eo praesumatur obliuio.

Verũ hanc rationem Decij, ab obliuione petitam videntur irridere Alciat. & Bolog. nam processu temporis potius praesumitur quis maiorem sibi scientiam comparare, tantum abest, vt sit in eo praesumenda obliuio, iuxta tradita in l. Gallus in princ. ff. de lib. & posth. l. in legatis. §. ornatricibus. ff. de leg. 3.

Ego Decij rationem non puto dignam, quae risu excipiatur. Quinimmo eam sequerer eo casu, vbi notarius per aliquod temporis spacium artem suam non esset professus, tunc. n. facile posset praesumi obliuio. Et praeterea sunt nonnulli adeo prodigiosae
9 obliuionis, † infelicisque memoriae, vt facilè in eorum animũ irrepat obliuio. Et potuit accidere, vt eo tempore, quo facta fuit renunciatio sciuerit notarius, quid esset Velleianum, cum tunc id egerit occasione renunciationis, vt eius S.C. beneficiũm intelligeret, postea autem cũ eius nullus esset amplius vsus per quandam negligentiam illius sit oblitus. Iudicis igitur arbitrium hac in re versabitur, maxime vbi renunciationi accessit iudicis auctoritas, quem non est credendum permissurum mulierem renunciare, nisi certior prius facta es-
10 set vt late probaui, † cum interpretarer d. l. 1. ff. si cert. petatur, neque de-

supe-

superiore loco docentem audiret Illu strifs. Senator, Aloysius Meltius; qui tunc magna sua cum laude hic mune re Syndicatoris fungebatur.

Non obstat ratio Fachin. d. cap. 65.
11 quod videlicet ignorantia † renunciã tionem impediat l. mater. ff. de inoff. testam. quod impedimentum cum sit perpetuum, debet habere locum omni tempore, quia respondeo præsumi notarium tunc sciuisse quid sit
12 Velleianum, ob † interuallum autẽ temporis pariter præsumi obliuionẽ.
13 Cæterum † si extrà iudicium notari⁹ nesciat respondere, nil nocet parti. Sic de teste dicimus, qui extrà iudicium protestatus est, se falsum testificatum vide Gabr. de malef. concl. 32. Illud non omittam circa Velleianũ,
14 mulierem illius auxilium † frustrà implorare, quæ non incontinenti, sed ex interuallo iterum actum fecit, vel comprobauit, Alb. consf 634. nume. 6. Vide quæ scripsi cap. 97. De geminatione, alioquin iuuatur mulier Velle-
15 iano. Quod adeo verum est, † vt si Titius, & Seia pro Mæuio fideiusserint, subducta muliere, aduersus Titium insolidum sit danda actio, vt ait Papin. in l. si Titi⁹. 48. ff. de fideiuss. Qua in l. nonnulli pro, Si post ea, emendant, collocantque: Si sponte, & constituunt diuersa, sponte facere, & fraũ de aliena facere, quæ emendatio iure displicuit Cuiac. lib. 10. Obser. cap. 23. Sententia autem illius legis est perspi cua, nam si Titius, & minor fideiusserint, tunc aut simul facta est fideiussio, & Titius tenetur tantum pro par te, aut solus Titius deinde minor ex interuallo, & tunc Titius tenetur insolidum. Ratio discriminis inter primum casum, vbi agitur de muliere, & secundum, vbi tractatur de mino-
16 re, est, quia sexum † non potuit ignorare quis, vt ætatem, & beneficium Prætoris erat incertum. Cæterum vbi adest dolus, tunc non fit distinctio, an incontinenti, an ex interuallo fidciubeat minor gloss. ibidem.

S V M M Æ.

1 *Simonia an probetur præsumptionibus, et num. seq.*
2 *Simonia an præsumatur ex secutis incontinenti, & ex actuum vicinitate.*
3 *Simonia an præsumatur ex permutatione Sacerdotij cum officio, & ex oblatione bonorum, facta Ecclesiæ, si offerens fiat statim Canonicus cum prabenda. Pactum præsumitur præcessisse ob rem statim redditam. Simulatio arguitur ex secutis statim.*
4 *Resignatarius, si statim post resignationem constituat procuratorem ad consentiendum reseruationi regressus, & pensionis, an dicatur simonia.*

De simonia probanda. Cap. CXXII.

1 SImoniam, quam † præsumptionibus probari tradit Mascard. de probat. concl. 1310. & nuperrime M. Anton. lib. 3. Variar. Resol. cap. 34. ex eo præsumi creditum fuit a non-
2 nullis, quod incontinenti † post concessionem rei spiritualis receperit concedens quid temporale. Bart. in l. post contractum. ff. de donat. Anch. & Hostiens. in c. officij de elect. Alciat. in d. l. post contractum. num. 54. infert
3 ad eos, qui in Romana † curia Sacerdotia cum officio aliquo permutant, deinde officium vendunt, nam si id faciant incontinenti præsumitur labes simoniaca. c. emendari. 1. quæst. 1. in ver. ne videatur, si post aliquot annos, iudicium Deo tamquam de re occulta relinquendum. c. tua nos. de Simon. secutum enim incontinenti indicat pactum præcessisse. Sic præsumimus contra restituentem statim rem, vel

vel possessionē, vt dicatur simulatio. Fænut. de mom. temp. cap. 31. nu.7. Giurba inferens ad multa dec.22.nu. 11.

Verum non esse hanc concludentē probationem tradidit, & rectè Gabr. lib. 1. Commu. opin. De præsumpt. concl.13.num.6. & 13. & faciunt optime quæ tradit Masc. d. concl.1310. Enriq. cens. 96. nu. 12. neq; enim ex leuibus præsumptionibus conijcimus simoniam. Quamobrem si quis bona sua simpliciter Ecclesiæ offerat, & deinde statim in canonicū recipiatur, eaque bona pro præbenda obtineat; multo minus erit præsumenda simonia. Alciat. in d. l. post contractum. n. 54. c. tua nos. de Simon.

4 Præsumit autem simoniam † Rot. Rom. decis.503. part. 3. in nouiss. ex actuum vicinitate. Ibi enim Iosephus constituerat procuratorē ad resignandum purè, & simpliciter monasteriū suum S. Angeli in fauorem Ioannis. Eodē aūt die Ioannes corā eisdē testibus, & Notario eundē cōstituerat pcuratorē ad cōsentiendū reseruationi regressus, & pensionis commodo Iosephi resignātis. Actuum.n.hæc vicinitas arguit mandata esse correspectiua, & inter partes conuenisse, vt possessio retineretur illudq; impleretur, de quo esset conuentum.

SVMMÆ.

1 *Electio Abbatis incontinenti facta est nulla.*

Incontinenti factum nullum est quandoque.

2 *Monachorum in regula non potest quis statim instrui.*

De electione Abbatis nulla. Cap. CXXIII.

1 Iritam, & inanem † esse electionē illius Abbatis decreuit Summus Pont. in c. officij de elect. qui statim, ac Monachus effectus fuit, pariter Abbas fuit electus, & renunciatus ostendunt enim ea, quæ incontinenti sunt secuta, minime valuisse huiusmodi electionem, tum quia non est credēdum tam citò electum potuisse instrui legibus, & vt expresse dicitur in d. c. officij, in regula † Monachorum, tum etiam quia electio incontinenti facta censetur per ambitum gloss. ibidem, Butr. Hostiens. & Abb. Gabr. de præsumpt. concl. 13. nu. 11.

2

SVMMÆ.

1 *Mulieribus properantib. ad secundas nuptias pœna imposita sublata sunt, num. seq.*

2 *Nuptias secundas non laudare orthodoxi est, damnare heretici.*

3 *Nuptias secundas non debet adeo festinanter contrahere mulier, vt periculum sit commixtionis sanguinis.*

Augustus nimis properè Liuiam a Nerone abductam suis penatib. induxit.

4 *Nuptia non statim contrahenda post diuortium Cæsar eius nuptias diremit, qui a marito digressam statim duxerat vxorem.*

Nuptia nimis fœdè inter Masinissam, et Sophonisbam festinata.

5 *Filius cuius præsumatur in dubio.*

Mulier nimis festinans ad secundas nuptias non effugit notam.

6 *Nuptias secundas si contrahat statim mulier cum eo, qui erat de adulterio suspectus, res magis erit suspiciosa.*

Vidua quando priuetur doario.

7 *Mulier per transitum ad secundas nuptias an priuetur relicto sub conditione, si castè vixerit.*

8 *De muliere, qua audita morte mariti, alteri nupsit.*

9 *Quæstio iuris, & facti.*

De

De mulieribus properantibus ad secundas nuptias. Cap. CXXIIII.

1 POenas mulieribus † contrahentibus secundas nuptias intra annum luctus impositas in l. 1. C. de sec. nupt. iure Pont. sublatas esse ait glos. fin. in d. l. 1. & sequuntur alij, quos refert Gabr. de sec. nupt. concl. 5. nu. 1. Surd. de alim. tit. 9. quæst. 30. nume. 1.
2 ita † vt non laudare secundas nuptias orthodoxi sit, damnare penitus Montani hæretici. P. Aerod. lib. 4. Rer. iudic. tit. 16. cap. 1. Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. nu. 144. Quod tamen ibidem Gabr. nume. 5. non putat procedere, vbi adeo incontinens fuisset mulier, vt incontinenti
3 † contractis secundis nuptijs, illud in ambiguo reliquisset, primine, an secundi mariti sit partus. Periculum enim est conturbationis, & commixtionis sanguinis, vbi statim ad secundas properat nuptias, & ideo trium saltem, aut quattuor mēsium lapsum oportet mulierem exspectare, vel tanti temporis, quo possit cognosci eam minime vterum gerere, si aliæ deficiant coniecturæ. Mascard. de probat. concl. 1215. num. fin. Hanc ob causam olim consulti Pontifices ab Augusto, qui à Nerone abductam Liuiam adeo propere penatibus suis induxit, vt ne spacium quidem ad enitendum illi daret Tacit. lib. 1. Ann. respōderunt, si conceptus ambiguus esset, nuptias esse differendas, sed cum de eo constaret, nihil obstare, quin fierent. Zonaras in Octauij vita. Post diuortium
4 etiam non licebat † mulieri statim ad alias nuptias conuolare, tum ne quis de prole dubitaret, tum quia turpe prioris matrimonij tam citò abijcere memoriam, tum etiam quia suspiciosum, matrimonij causa matrimonia solui. Hoc reprehendit D. Hier. lib. 1. ad Iouin. & Cæsar nuptias diremit eius, qui incontinenti digressam à marito vxorem duxerat. P. Aerod. lib. 4. Rer. iud. tit. 17. cap. 11. & libro quarto. tit. 16. cap. 2. & 3. Fœda etiam visa fuit, & iure Scipioni illa festinatio præceps nuptiarum, quæ inter Masinissam, & Sophonisbam, capti Syphacis vxorem penè inter arma sunt initæ. Quo enim die Masinissa captam reginam vidit, eodem matrimonio iunctam accepit, & apud Penates hostis sui nuptiale sacrum confecit inquit Liu. lib. 30. Verum in dubio il-
5 lius filium esse † præsumimus, in cuius domo fuit natus. Surd. consilio 1. numero 56. Et licet mulier exspectato temporis lapsu, vt iam dixi, possit impune inire matrimonium, tamen non euadet notam aliquam, quam pudori suo pręsumetur inussisse ex hac tanta festinatione. Hier. Magon. decis. Luc. 41. num. 13. Maior etiam insurgit contra mulierem præsumptio, quod geniale thorū adulterio inqui-
6 nauerit, si statim contrahat † nuptias cum eo, qui de adulterio erat suspectus, vt traditur in cap. si quis. 31. quæst. prima. Addo Robert. libr. 1. Rer. iud. ca. 13. 14. vbi probat doario priuari viduam, quæ anno luctus se ipsam prostitutæ pudicitiæ scelere commaculauit, cum etiam præsumendum sit contra eam constante matrimonio, quæ statim post mariti mortem se prostituit. Amittit etiam vxor relictum sub conditione, si caste vixe-
7 rit per † transitum ad secundas nuptias. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 19. num. 31. quæ tamen opinio non est tuta, nisi appareat virum abhorruisse secūdas nuptias, nā licitè alioquin nubit, ideo, vt sup. dixi, non meretur pęnā. Peregr. de iure Fisci. li. 3. tit. 16. n. 4. Surd. de alim. tit. 9. q. 30. n. 30. Steph. Gratia. li. Discept. Foréſ. cap. 5. nu. 31. Vide Robert. lib. 1. Rer. iud. cap. 8. An commodo vsufructus,

& educatione filij priuetur mulier transiens ad secundas nuptias,& concludit non priuari. Species autem illa, videlicet cum mulier audita morte mariti, alteri nupsit, tam iuris
8 quam facti quæstionem † continet, nam, vt inquit Papin. in l. miles. §. mulier. ff. de adult. si longo tempore transacto, sine vllius stupri probatione, falsis rumoribus inducta, quasi soluta priore vinculo, legitimis nuptijs secundis iuncta est, quod verisimile est eam deceptam fuisse, nihil vindicta dignū videri potest, alioquin vindicari debet pro admissi criminis qua
9 litate. Cæterum quæ dicatur † quæst. iuris,& facti pulchre Duar. in suo lib. qui inscribitur Scæuola in l. Agerius. ff. de verb. oblig.& lib. 1. Disp. anni. c. 41. Ego ad l. 1. C. de edendo, vbi Phil. Mallin. nu. 48.

SVMMÆ.

1 *Pactum duorum, vel plurium consensum requirit.*
2 *Consensus simultaneus an in pactis in matrimonijs, in pœnitentia Sacramento requiratur.*
3 *In stipulatione requiritur consensus simultaneus.*
4 *Stipulationem vitiat interuallum, & diuersitas responsionis; nisi modicum sit interuallum, & statim sequatur complacentia, & nu. 5. Interuallum an præsumatur.*
Reorum constitutionem non impedit modicum interuallum.
5 *Testamentum fit vnico contextu, & momento perficitur.*

De pacto, et stipulatione statim vel ex interuallo ineundis. Cap. CXXV.

1 PActum † duorum, pluriumuè consensum requirit. l. 1. ff. de pactis. c. pactum. de verb. sign. Quamobrem si promittat vnus, postea nō statim, sed ex interuallo alter accepret promissionem, cum non adsit si-
2 mul consensus duorum † in idem, crediderunt nonnulli non esse initum pactum. Verum contraria recipitur opinio Accur. in l. si stipuler. §. fin. ff. de verb. oblig. vbi Alex. & Iaf. Zucc. ad rub. de pactis. n. 13. & 50. cum enim voluntas promittentis præsumatur durare, l. eum qui, ff. de probat. Abb. cons. 4. part. 2. consequens est, vt si postea etiam ex interuallo tēporis accedat alterius accipientis oblationem consensus, dicantur duo in idem conuenire,& concurrere. Dicitur enim consensus simultaneus, modo primi volūtas duret vt probat eruditiss. Pappon. ad rub. de verb. oblig. nu. 153. & 255. Surd. cons. 371. num. 30. & 37. Sic etiam contractus facti cum in certa persona ob temporis interuallum non vitiantur, vt exemplo subhastationis,& alijs docuit Bart. in l. si tempora. C. de fid. instr. lib. 10. n. 4. Quamobrem censuit Sanch. de spons.& matr. lib. 2. Disp. 32. interuallum temporis inter consensum vnius,& alterius, arbitrio iudicis, nō vitiare matrimonium, nec Sacramen
3 tum pœnitentiæ. Aliud recipitur † in stipulatione, quam vitiat interuallū interrogationis,& responsionis, ac et-
4 iam † diuersitas responsionis. l. 1. §. si quis simpliciter l. continuus. ff. de verb. oblig. Surd. decis. 114. num. 3. in dubio autem non præsumitur in omnibus actibus temporis interuallum, vbi vitiaret actum. Mantic. De tac. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. nu. 48. Verū primum vitiū tollitur, si modicū fuerit interuallum, quod totum iudicis arbitrio relinquitur. d. l. 1. §. qui præsens, vbi Doct. Sic etiā modica tēporis intercapedo reorum constitutionem non impedit. l. duos. §. fin. ff. de rebus dubijs. Doct. in l. 3. ff. De Duob. reis. Fideiussor quoque interrogatus inter duorū reorū respōsa nō

im-

impedit eorũ obligationẽ,neq; .n. lõgũ spaciũ fuit interiectũ, nec actus est cõtrarius.l.duos. 6. §. fin. ff. de duob. reis. Sic dicimus de testamento,quod
5 vno † contextu debet fieri, & in quo testes oportet esse rogatos,§.sed cum paulatim.in Inst. De testam. l. hæredes palam. §. in testamentis. ff. eod. l. hac consultissima in princ. C. eod.satis enim est statim perfecto testamento eos rogari.Bald. in l.vlt. C.de fidei com.Ias.in l.edita.num.15. C.de edẽdo. Tiraq. de retract. conuent. §. 1. gloss.5. nu.9. neque enim modicum interuallum vitiat. Sebast. Med.De reg.iur. reg.5.nu.165. Momento autem perficitur testamentum. Seraph. Oliu.decis. 581.num.7. Rot.Rom.decis.173.part.2.num.6. Alterum vitiũ aberit a stipulatione, si illico diuersitas responsionis stipulatori placuerit. d.§.si quis. Zucc. in rub. C.de pactis. num.34.& 50.complacentia enim huiusmodi statim subsecuta efficit,vt interrogatio de eo facta credatur, in quod posteriore placito fuit consensum.Coras.in d.§.si quis,ne quis forte obijciat, vitiari tunc stipulationem, cum hic ordo,& veluti forma non seruatur, vt responsionem præcedat interrogatio. l. obligamur. §.verbis. ff. de oblig.& action.l.1. C.de vsuris.

SVMMÆ.

1 *Emphyteuta interuertens domini possessionem iure suo cadit.*
2 *Emphyteuta interuertens domini possessionem an possit propria auctoritate expelli, & num. 3.*
3 *Possessio duplex naturalis, & ciuilis.*
Contra immo vnica possessio, Vide nu. 5.
Emphyteuta an ciuiliter, & naturaliter possideat.
4 *Emphyteuticam rem esse negans iure suo cadit.*
Vassalus præsumitur inuestitus, si dominus tacuit per annum.
Agnatus proximior reuocat intrà annum alienationem factam in remotiorem.
Dominus potest incontinenti post interuersam possessionem rem suam inuadere.
5 *Opinio auctoris.*
Possidere quis dicatur. Occupator an dicatur possidere.
Possessio est facti.
6 *Possessio iniusta est possessio.*

De emphyteuta alienante, & interuertente possessionem domini. Cap. CXXVI.

1 NOn min⁹ iure suo†cadit emphyteuta,qui eo est proposito,vt sibi possideat,dominique possessionem interuertat, quam qui rem emphyteuticam inscio domino alienat.Clar.in §. emphyteusis.quæst.13.& 25.Sed quæ-
2 stio est, An illo casu possit †a domino propria auctoritate expelli. Et distinguitur an statim iure suo velit experiri dominus contra emphyteutam, an interiecto temporis spacio, vt priore casu possit illum expellere, cum id videatur agere, vt ciuilẽ suam tueatur possessionem, altero secus, fuit enim iam sua possessione ciuili spoliatus, ita vt illi censeatur præclusa via agendi propria auctoritate, & pro imperio, idcircoque iuris actiones ordinarias debeat intendere. Clar. dicta
3 quæst. 25. Duplicem autem esse †possessionis speciem naturalem, & ciuilẽ traditur a nonnullis, & quidem crebrius. ad l.1. ff. de adquir. possess.vbi ego secutus sum Azon.sentẽtiam existimantis vnicam speciem. Vide Valasc. de iure emphyt. quæst. 18. num. 5. vbi num. 6. ait posse defendi illam opinionem contra communem,quod videlicet emphyteuta naturaliter, & ciuiliter possideat. Ego indistinctè crediderim in eo,de quo hic præcipue

ftio est, siue ex interuallo siue ex cōtinēti agat posse emphyteutā propria auctoritate expelli, tum quia si id facere potest, vbi in alium rem transfert, ita vbi veluti sibi rem tradit emphyteuta, tum etiam quia † negans
4 rem esse emphyteuticā ipso iure eius facit iacturam. Valasc. quæst. 8. num. 10. dicto tract. Quod procedit, vbi ius directi dominij in dubium non reuocatur, nec subest timor scādali. Ios. Lud. decis. Perus. 17. Franc. Milan. decis. 17. lib. 2. rum. 64. vbi late hac de re. Camill. Borell. in Summ. Decis. tit. 33. nume. 357. Verum si dominus tacuit per annum, tunc præsumitur Vassallus inuestitus, nec potest propria auctoritate expelli. late Men. consilio 503. num. 15. vbi agit de linea finita, sic agnatus proximior reuocat intrà annum alien. factam in remotiorem. Men. cons. 507. nu. 12. Distinctio autem illa Clar. d. q. 25. posset procedere quoad possessionem ciuilem, quam si vellet dominus tueri iuxta communē opinionem, incontinenti id deberet facere. l. 3. §. eum igitur. l. qui possessio nem 17. ff. de vi, & vi armata. Et ideo dominus potest incontinenti inuadere rem suam alteri locatam, vel commodatam post interuersam possessionem Gabr. de acq. possess. concl. 1. nu. 33. & seq. Cæterum quod attinet ad possessionem ita statui in d. l. 1. ex mente veterum Iuriscōsultorum, quam
5 vulgus nostrorum interpretum non mihi videtur assequi, nimirum non possidere eum qui corpore rei insistit ne naturaliter quidem, nisi animum habeat rei sibi retinendæ & possidendæ, & ideo Duar. in princ. illius tit. ff. de adquir. possess. considerat potissimum affectionem possidendi. Facit l. qui iure. ff. codem. Vbi igitur quis absente domino & possessore, puta ad nundinas profecto, occupat possessionem, non amittit possessor suam possessionem, nisi occupator habeat adfectionem sibi possidendi, & reuersus sciat eam esse occupatā, & repellatur ab occupatore, vel suspicetur se posse repelli. l. clā possidere. 6. §. qui ad nundinas. l. si id quod. 25. §. quod autem. l. quamuis. 46. ff. de adquir. possess. tunc enim dicitur amittere possessionem, alias remanet possessor. Nostri autem interpretes duplicem commenti speciem possessionis naturalem & ciuilē contra l. 3. §. genera. vers. Et in sūma. ff. eod. occupatorem putant naturaliter tantum possidere, reuertentem autem a nundinis retinere ciuilem. Verum occupator ipse possidere dici-
6 tur, nam possessio est † facti, & iniusta possessio, dicitur possessio, & hoc etiā videtur sentire Fab. de err. Prag. erro. 2. decad. 4.

SVMMÆ.

1 *Clausula in fine posita an referatur ad omnia præcedentia.*
2 *Conditio in fine posita an referenda ad legata, quæ præcedunt.*
3 *Conditio quando censeatur repetita.*
4 *Bartoli opinio dubia.*
Repetitio conditionum, et relatio quando censeatur facta.

De conditione & clausula repetenda, & referenda. Cap. CXXVII.

Latè patent illæ disceptationes, quæ passim in foro versantur,
1 An † clausula in fine posita referatur ad omnia præcedentia. Gabr. de clausu. concl. 6. Cap. decis. 108. An con-
2 ditio posita in fine † referatur ad legata, quæ præcedunt, &, An, & quan-
3 do † censeatur repetita in sequentibus. Menoch. cons. 152. numer. 44. lib. 2. & de præs. lib. 4. præs. 180. & seq. Mantic. de coniect. vlt. volunt. li. 10. tit. 6. Bertazz. cons. 15. Galgan. de cond. part. 2. cap. 1. quæst. 18. Peregr.

Peregr. de fideicom. art. 16. vbi pluribus constitutis capitibus, & regulis cum extensionibus, & restrictionibus rem totam exsequuntur. Est autem hoc receptum, quando aliquo interuallo distarent præcedentia, vt quia inter illa, & generalem clausulam plura intermedia existerent, tunc non censeri factam relationem. Menoch. d. præs. 81. num. 23. Addo Gabr. d. concl. 9. num. 12. Obiter admonẽdi estis, miram videri illã traditionem. Bart.
4 † in l. in repetendis. ff. de leg. 3. dum inquit. Si testator fecit plura legata hoc pacto. Instituo Caium hæredẽ. Quod si, vel, sin autem Caius decesserit sine filijs, relinquo Titio centum. Item relinquo Seio fundum Item Sẽpronio domum, præsumi in sequentibus legatis repetitã illam conditionem. Si Caius decesserit sine filijs, sequuntur eandem sententiam Menoch. d. præs. 180. nu. 21. & 22. Mant. d. tit. 6. num. 17. Galgan. d. quæst. 18. num. 37. Constituitur autem a Bart. & ab alijs fundamẽtum super aduersatiuis illis dictionibus. Verum facile illotum fundamentum corruet, si dixerimus, illas aduersari præcedentibus solum ob legatum proximum, quod habet orationem perfectam, ideo non debet censeri repetitum in alijs orationibus, vbi res diuersæ legã tur diuersis personis. Peregr. d. art. 16. num. 11. & ideo Bart. sententiam improbauit Schol. ad eundem, & ipse in quadam specie per clientem meũ proposita, dixi dubiam esse sententiã Bart. maxime, cum in ea specie dictiones illæ non continuatiuè essent positæ, sed perfecta omnino præcedẽte oratione. Illud autem me traxit præcipuè in sententiam contra Bartolum, quod in specie mihi proposita secundum legatum aliam haberet, & propriam conditionem. Mant. d. tit. 6. num. 40.

SVMMÆ.

1 *Actus legitimi perficiuntur momento.*
2 *Actus legitimi an recipiant diem, vel cõditionem.*
Actus legitimi qui, & nu. 3.
L. Actus. ff. de reg. iur. sententia, & n. 3.
Didacus Millianus legum Interpres eruditissimus.
3 *Actus legitimi quare non recipiant dilationem diei, vel conditionis.*

De actibus legitimis. Cap. CXXVIII.

1 ACTVS legitimi nesciunt interuallũ, momento enim per-
2 ficiuntur, & † ideo diei adiectione expressa vitiantur, non autem tacita. l. actus. ff. de reg. iur. Verum existimant communiter Doct. secuti Accurs. in d. l. actus, quosdam reperiri actus legitimos, quibus addi possit cõditio, vel dies, tum quia actus legitimi infiniti repeliuntur, qui videlicet iure fiunt. Din. in c. actus. de reg. iur. lib. 6. per tex. in l. legitima ff. de pactis cũ alijs, de quibus Dec. & Cagn. in d. l. actus. tum etiam quia inquit Papin. in d. l. actus, Qui non recipiũt diem, vel conditionem, quasi innuat alios reperiri actus, qui diem recipiant, & conditionem.

Verum placet mihi quod tradit Iacob. Cuiac. lib. 15. Obs. c. 16. nimirum Papin. in d. l. actus non appellare omnes actus legitimos, qui iure fiãt, nam hoc pacto emptio, venditio, & similes actus dici possunt legitimi. Cagnol. ibid. item procuratoris datio, tutoris auctoritas, vadimonium, comperendinatio, testimonij dictio, quæ dicitur actus legitimus in l. pen. C. de hæret. Idest legitima, & forensis conuersatio, item sententia diceretur actus legitimus, vt optime animaduertit eruditiss. Didacus Millian⁹, collega meus ad rub. de Sent. & re iud. n.

19. sed actus legitimi ibi appellantur ex vsu solemnis iuris proceditq. d. lex solum in actibus ibidem expressis. Barz. decis. Bonon. 88. num. 16. Quare autem illi actus, qui ibidem enumerantur nõ recipiant dilationem dici, vel conditionis eleganter multis capi
3 tibus explicat † Andr. Alc. lib. 3. Parerg. c. 4. 5. & seq. Id poteris ex ipsius scriptis cognoscere. Cæterum in Flor. libris deest negatiua, Non, quam lectionem probat Cuiac. d. cap. 16. vbi exponit, Qui recipiunt, idest, quibus adijcitur dies, vel conditio expresse, nam tacite potest, & hoc pacto male colligitur alios reperiri, qui recipiãt diem, vel conditionem. Vel dici potest, Actus legitimos, qui non recipiunt diem vel conditionem, idest, quorum ea est natura, vt non admittant dilationem diei, vel conditionis, huiusmodi adiectione expressa vitiari.

SVMMÆ.

1 *Facere qui aliquid tenetur, debet id primo quoque tempore explicare.*
2 *Consensum obtinere alicuius, qui tenetur, statim debet illum obtinere.*
3 *Conditio in faciendo consistens habetur pro defecta lapsu temporis.*
4 *Feudi alienatio vbi fit reseruato consensu domini, an statim debeat peti assensus.*
5 *in Promissione rati succedit obligatio ad id, quod interest.*
Ratificatio intrà quod tempus debeat sequi.
6 *Interpellandus non est, qui tenetur aliquid facere.*
Conditio, si Capitolium adscenderit statim implenda.

De conditione in faciendo consistente implenda. Cap. CXXIX.

1 IN eo quoque apparet vis † eius, quod statim fit, vel interposito longo temporis interuallo, puta si lege contractus teneatur quis ad aliquid faciendum, etenim debet primo quoque tempore id explicare quo potuerit cõmode, & ideo si distulerit illud implere, quod tenebatur præstare, negligentiæ suæ pœnam sustinebit; exempli gratia, si tenetur quis obtinere consensum alicuius in contractu, erit nullus contractus, vbi ille non
2 impetrauit cõsensum † intra tempus, intra quod id facere potuit, conditio enim consistens in faciendo, habe
3 tur † pro defecta, vbi effluxit tantum temporis spacium, intra quod potuit factum explicari. Ceph. cons. 118. num. 16. & seq. Roll. Vall. cons. 63. num. 48. vol. 4. Ob eandem rationẽ respondit Surd cons. 399. num. 12. nõ
4 valere conuentionem circa † feudi alienationem, siue obligationem reseruato domini consensu initam, vbi consensus non fuerit impetratus intra tempus, intra quod poterat commodè. Non tamen incontinenti debet impetrari assensus. Sed nec debent contrahentes, qui tenentur eum obtinere nimis longam moram in eo petendo, & impetrando interponere. Sic cum in promissione rati succedat
5 † obligatio ad id, quod inter est. l. si commissa, l. in illa stipulatione. ff. Rẽ rat. hab. sæpenumero respondi committi moram, si tantum temporis spatium lapsum sit, intra quod ratificatio sequi potuisset. Neque opus erit in hoc aliqua interpellatione, quia
6 vbicunque tenetur † quis facere, debet quamprimum explicare actum, & præstare, quod promisit. Surd. optime decis. 208. num. 6. & seq. & cons. 3. Bardell. cons. 199. Ita conditio. Si in Capitolium adscenderit, sic recipienda, si cum primum potueri t Capitolium adscendere, l. hæc conditio 29. ff. de cond. & demonstr.

SVM-

SVMMÆ.

1 *Negatiua vaga improbabilis.*
2 *Negatiuam non probat, qui pro se habet præsumptionem.*
3 *In Negatiua dicitur quid probatum, vbi contrarium non probatur, & quomodo id procedat.*
4 *L. cum de lege ff. de probat. sententia, reiecta interpretatione glossæ.*
5 *Heres tenetur probare iuxta l. cum de lege ff. de probat.*
6 *Negatiuam non probari, vbi actus est momentaneus, nec fit palam.*

De negatiuæ probatione.
Cap. CXXX.

INtegri extant Doctorum nostrorum tractatus circa negatiuæ probationem, Martini de Fano, Hercul. & aliorum. Omnium autem sententia illud receptum est, negatiuam
1 vagam, & † nullo pacto coarctatam improbabilem esse. l. actor. C. de probat. Mascard. concl. 1092. Vbi autē
2 recipit probationem, tunc ad eam † non adstringitur, qui pro se habet præsumptionem. Gabr. de probat. concl. 6. num. 38. Menoch. de præs. lib. 4. præs. 1. num. 8. Guid. Pap. eod. tit. num. 72. si præsumptio contra negantem vrget, multo magis probanda, Surd. decis. 104. num. 4. & 5. decis. 260. num. 8. decis. 316. num. 14. Et in probatione negatiuæ illud præci-
3 pue obtinet, quod dici solet, nimirū † aliquid dici probatum ex eo quod cōtrarium non sit probatum. Men. cōs. 322. num. 44. gloss. in l. 2. C. de petit.
4 hæred. in verb. Probetur, gloss. † in l. cum de lege. ff. de probat. Gabr. eod. tit. concl. 7. Verum illam gloss. expositionem semper reieci, violat enim
5 † verba d. l. cum de lege, quæ expresse requirit hæredis probationem in l. Falcidia. Qua de re vide Couar. lib. 2. Var. Resol. cap. 6. n. 4. Bologn. in rub. ff. de oper. noui nunci. num. 147. Fab. de Ann. cons. 85. nu. 4. lib. 1. Gabr. d. concl. 7. Rim. in princ. Inst. De donar. nu. 200. cum seq. Vindicare au
6 tem sibi potest locum, vbi † agatur de actu momentaneo, qui non solet palam fieri. Menoch. lib. 4. Præs. 1. præs. num. 9. Doct. in l. si emancipati. C. de collat.

SVMMÆ.

1 *Iuri futuro an possit renunciari, & num. 3. & seq.*
2 *Renunciatio strictè accipienda.* *L. si seruitus. ff. de seru. vrban. prædiorū, exposita.*
3 *Sermo generalis, & indefinitus an trahatur ad futura.*
4 *Repudiatio est iuris delati.*
5 *Pacto potest tolli ius futurum, ac etiā renunciatione.*
6 *Renunciatio iuris futuri colligitur ex uerbis.*
7 *Spei an sit renunciatum, & an illius habeatur ratio.*
8 *in Renunciationibus iuris futuri an requiratur insinuatio.*

De renunciatione iuris futuri.
Cap. CXXXI.

1 IVRI futuro † non posse renunciari traditum est his potest. l. quam diu 2. ff. de adquir. hæred. l. si ita scriptum §. si sub conditione. ff. de leg. 2. Doct. in l. 1. C. de pactis. Hoc limitant nonnulli, vt nō procedat in iure incōtinenti competituro post repudiationem iuris prius competentis, l. si seruitus. ff. de seruit. vrban. præd. Sed hoc non probat Dec. in l. 1. in vlt. interpret. num. 53. C. qui admitti. renū
2 ciatio enim est stricti † iuris, & ideo stricte accipienda, ita vt ad ius futurum non debeat porrigi, Dec. cons.

352.

352.nu.7. Andr. Gaill. li. 2. Pract. Obs. cap. 77. Menoch. cons. 423. nume. 29. Mascard. conclus. 1269. nume. 4. Cæterum in d. l. si seruitus, non agitur de renũciatione, sed de seruitute, Ne luminibus officiatur, & verba indefinita & ambigua ita interpretatur ibi I. C. vt respondeat humanius esse verbo generali omne lumen contineri. Et hanc interpretationem suasit subiecta materia, mens & intentio cõtrahentium, nã qui eo modo sibi cauit, non videtur sibi voluisse facultatem adimere, quo minus possit alias fenestras, vel ampliores facere. Alcia. in l. verbum erit. ff. de verb. sign. Couar. lib. 1. Var. Resol. c. 13. nu. 9. & verba illa, Post tẽpus conuentionis contigerit, accipio siue statim, siue ex inter-
3 uallo. Non solet alioqui † sermo generalis, & indefinit⁹ trahi ad futura, vbi inde sequeretur maximum damnum. Thes. decis. 226. nu. 2. secus si modicum. Mant. De tac. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 15. nume. 18.

Ego circa renũciationẽ iuris futuri cõsueui in d. l. 1. C. de pactis nõnulla capita considerare cum Bart. nu. 4. Dec. nu. 21. Rip. num. 13. & 21. Bolog. nu. 61. Zucc. nume. 123. Nunc breuiter multa perstringo, Aut agimus de potestate renunciãdi, & distinguitur inter repudiationem, pactum, renun-
4 ciationem. † Repudiatio est tantum iuris delati iuxta leges supra allegatas. Habet. n. veluti suos limites, & cãcellos præscriptos ad ius delatum. l. 1. §. decretalis. ff. de success. edicto. Pa-
5 cto potest † tolli ius futurum, non autem renunciatione Surd. cons. 70. nu. 10. Sed Bolog. nu. 66. indistinctè etiã renũciari posse ait iuri futuro, vt videlicet quis ius a se ipso abdicet. Paul. Aemil. Gall. de except. tit. 4. except. 26. siue 4. part. 2. num. 18. & 39. Laderch. cons. 133. nu. 6. Aut quæstio est de voluntate, data potestate renunciã-

di, & illa colligitur, ex verbis, quibus
6 concipiuntur renunciationes, an † videlicet ius tantum præsens censeatur remissum, an futurum ex causa præsenti vel noua. Seraph. Oliu. decis. 1198. & decis. 317. decis. 295. Curt. iun. cons. 266. nu. 19. Dec. nu. 32. in d. l. 1. Alciat. nu. 31. & 28. Rip. num. 26. Bolog. nu. 82. & 86. Caroc. decis. 62. num. 23. Mascard. concl. 1270. de prob. Decian. resp. 39. lib. 2. Menoch. cons. 355. nu. 9. cons. 401. num. 96. & nu. 119. & de Præs. lib. 3. præs. 115. nu. 38. Surd. cons. 418. nu. 22. Hond. cons. 36. num. 18. cons. 63. nu. 88. lib. 1. Mantic. dicto tit. 15. nu. 27. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 346. num. 1. 11. & seq. & de Renunciationib. editus fuit nunc vberrimus tractat⁹ præstantissimi I.C. Pauli Galerati Nouariensis. Regulariter au-
7 tem nõ habetur ratio † spei, nisi præsẽtis, & ideo qui remittit omne ius, quod habet, & habere sperat, intelligitur ex causa præsenti. Oliuar. d. decis. 1198. Tiraq. De legib. Connub. gloss. 2. nu. 36. vbi agit, an & quando spei sit habenda ratio Laderch. d. cõs. 133. tunc enim solet haberi, quando proxima est, veluti, Non debet quis audiri, nisi habeat actionem. At si statim eam sit habiturus, vt in ipsa litis contestatione, non erit a limine iudicij arcendus. l. quoties. §. si temporali. ff. de admin. tut. l. Titius vbi Doct. ff. de verb. oblig. Tiraq. dicta
8 gloss. 2. nu. 40. Cæterum quia † in renunciationibus titulo donationis requiritur insinuatio, vt scripsi cap. 95. ideo quæsitum est an in huiusmodi renunciationibus iuris futuri necessaria sit insinuatio. Videbatur dicendum ius futurum & quærendum recipere æstimationem inspecto euentu dubio, & spe probabili, vel secus, & iuxta æstimationem requiri insinuationem, vel ea minime esse opus. Verum pla-

placuit spe ad actum deducta, tunc demum insinuationem requiri, perinde ac si ius ad actum initio esset deductum. Rimin. iun. in §. 1. num. 843. in Inst. De Donat. Alex. Galuan. concl. 38. num. 11. Add. Gratian. Discept. Forens. 132. nu. 20.

SVMMÆ.

1 *Hæres præstat satisdationem legatarijs, & fideicommissarijs.*
Quando eam euitet.
2 *Formula. Hodie constat, hodie agatur, et nu. seq.*
3 *In Summarijs recipitur exceptio incontinenti probanda.*
4 *L. si is a quo. ff. vt in possess. leg. exposita.*
5 *Nunciatione facta abstinere debet quis ab ædificando.*
Nunciatio quot modis remittatur.
6 *L. 1. ff. de operis noui nunciat. declaratur.*
6 *L. vnica. C. de operis noui nunc. exposita.*
Satisdationis vis tollitur per illam formulam Hodie constat &c.
8 *Nuncians quando possit ædificare, oblata satisdatione.*
9 *Incontinenti quando dicatur factum in materia nunciationis.*

De satisdatione legatarijs, fideicommissarijs, & nuncianti nouum opus præstanda. Cap. CXXXII.

1 HAeres tenetur † legatarijs, & fideicōmissarijs præstare satisdationē, de qua l. 1. & passim. ff. vt legat. nom. caueatur. Quòd si facere noluerit; mitti debent legatarij, & fideicommissarij in possessionem. vt in tit. ff. Vt in possess. leg. Verum hanc satisdationem, & missionem in possessionem euitabit hæres, si neget fideicommissum fuisse relictum, idque incontinēti se probaturum iudicis arbitrio offerat, Menoch. de Arbitr. cas. 1 c. per l. si is, a quo, ff. vt in possess. leg. etenim poterit ante constare de fideicommisso an subsit, vel secus, quam de satisdatione, quasi sensus sit illius legis, vbi petitur satisdatio poterit hæres offerre cognitionem circa fideicommissum illis verbis. Hodie constet
2 † de fideicommisso, hodie agamus, & ideo non probo illam expositionem. Accur. ibidem, dum interpretatur Possit, idest, Debeat, nam cum possit contingere, vt ante constet de fideicommisso, oblata illa cognitione ab hærede non erit opus agere de satisdatione. In summarijs igitur debet etiam recipi exceptio, quæ inconti-
3 nenti si probanda, Bart. & alij in d. l.
4 si is a quo. Et licet in ea formula † d. l. adsit verbum, Hodie tamen illud non accipitur de eadem die, sed de tempore, iudicis arbitrio. Fœnus. De moment. tempo. cap. 15. num. 4. Cæterum illius formulæ frequens est in iure nostro mentio, & vsus, & præcipue in materia nunciationis noui o-
5 peris de qua cap. seq. etenim facta † nunciatione debet ædificans abstinere, omnino ab ædificando, vt vberrime tractauimus anno proxime elapso in l. 1. ff. de oper. noui nunci. Verū remittitur nunciatio, aut conuentione, aut remissione prætoria, aut satisdatione, quæ vicem obtinet remissionis. Donell. de iure ciuili cap. 45. lib. 15. vers. sed & si, & vers. Satisda-
6 tione Bolog. in d. † l. 1. nu. 129. qua in l. secutus sum lectionem negatiuā tanquam veriorem, vt videlicet eatenus prohibitionis debeat fieri remissio, quatenus prohibendi ius non haberet qui nunciasset, eatenus enim debet remitti, idest relaxari prohibitio. Anton. August. lib. 1. Emend. cap. 3. Bolog. nu. 108. Donell. d. c. 35. vers. Remissio Prætoria. satisdatio igitur habet vim remissionis, ita vt ea præstita, vel oblata possit ille, cui facta fuit nū-

ciatio, ædificare. Quod tamen non procederet, si nuncians diceret. Hodie constat hodie agatur, nam tunc impeditur reus, ne ædificet gloss. magna in d.l.1. in 4. solut. per l. vnicā. C. de operis noui nunc.
7 † pro quā legē est imminuta satisdationis commoditas, ita vt si nunciās ea vtatur formula, tollatur vis oblatę satisdationis intra tres mēses, intra quos nuncians ius suū possit ostendere. Duar. De oper. nou. nunci. c.6. vers. secundus. Bolog. nu. 112. Socin. iun. nu. 251. Iaf. nu. 19. Ruin. nu. 119. Alciat. num. 135. d.l. 1. vbi latissime d. l. vnicam exponunt, & varie, consideratis nonnullis casibus. Ego in præsentia tres tantum constituo. Primus est, quando nunciās acceptat
8 † satisdationem, & tunc ille cui facta fuit nunciatio, ædificare potest. Secundus quando eam non acceptat, sed dicit Hodie constat, &c. vel alia vtitur simili verborum formula (neque enim hæc verba sunt tradita pro forma) & tūc pariter cōueniunt omnes, esse supersedendum per tres menses. Tertius est dubius, quando nuncians nihil dicit, nec vult recipere satisdationem, nec vult statim docere de iure suo, & Iaf. putat nihilominus esse supersedendum per tres menses. Sed contraria opinio communiter recipitur, videlicet requiri prædicta verba, ne per d.l. vnicā nimis restringantur leges loquentes de satisdatione, vel similia saltem verba esse neces-
9 saria. Incontinenti † igitur dicitur fieri, quod fit intra prædictum tempus trium mēsium. Qua de re latè Andr. Gaill. lib. 1. Obs. cap. 16. Gall. cons. 52. nu. 4. Thes. decis. 204. Stephan. Gratian. li. 2. Discept. Forens. ca. 384. nu. 12. 13. & seq. Cost. De rem. subsid. rem. 112. Lancell. De Attent. post inhib. 2. part. cap. 20. limit. 2. nu. 12. & seq.

SVMMÆ.

1 *Bartolus sæpe sibi ipsi contrarius.*
Conciliantur Bartoli dicta.
Nuncians verbo an possit postea opus destruere propria auctoritate.
2 *Nuncians an faciat aduersarium possessorem, & nu. 4.*
Nunciatio triplex. Immo vnica num. 3.
Nunciatio quid.
3 *Nunciatio quare introducta.*
4 *L. 1. §. in operis. ff. de oper. nou. nunciat. declaratur.*
5 *In Nunciationis materia formula vsitata, Hodie constat &c.*
6 *Nunciationis materia desiderat celeritatem.*

De noui operis nunciatione. Cap. CXXXIII.

1 Bartolus † interpretū Coryphæus passim deprehēditur sibi ipsi contrarius, non desint, qui distinctionibus adhibitis ab huiusmodi antinomiæ vitio eundem conentur tueri. Inter cætera scriptum reliquit in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. noui nuncia. col. prima. verbo nunciantem, propria auctoritate non posse postea destruere opus, cum amiserit possessionem. At contrariū tradit in l. de pupillo. §. meminisse. ff. eod. tit. Verum, Iaf. in d. §. meminisse. nu. fin. ita Bartolum ipsi Bartolo conciliat, vt in §. nunciatio tractet de destruēdo, quod facere non potest nuncians verbo, in §. autem meminisse de possessione reuocanda, quod potest facere. Alij putant incontinenti posse nunciantē verbo, possessionem, eą nunciatione amissam reuocare, & recuperare, non autem ex interuallo. Sed videndum,
2 An † nuncians faciat aduersarium possessorem. Et communiter receptū est in d. l. 1. §. in operis, vbi Iaf. nu. 1. & 2. nunciationem esse triplicem, vnā, quæ

quæ fit verbo, alteram, quæ per iactũ lapilli, tertiam per Prætorem fieri, de quibus Clariss. I.C. Didacus Millianus, primarius in hoc gymnasio Ticinensi canonum int rpres in rub. De iud. num. 15. nunciantem autem verbo facere aduersarium possessorẽ, quia metu censetur ad hoc nunciandi genus voluisse confugere, cum suspicaretur, se posse repelli. gloss. in d. §. in operis. Est autem nunciatio, diffinitore Coras. in rub. ff. de op. noui nunc. num. 2. nihil aliud, quam denunciatio in re præsenti, & immobili legitimè facta, ne quid in futurum noui operis fiat, quo nobis noceatur. Fuit
3 † introducta ad tollendam vim armatam, estque ex quadam veteris iuris imagine orta, quo iure manu consertum res repetebantur. Agellius li. 10. Noct. Attic. cap. 9. & quamquam vulgò distincta est in tres species, ut iam dixi, tamen alijs magis placuit, rem ipsam diligentius perpendentibus, tres quidẽ esse prohibitionis species, at vnicam esse nunciationem, quę solo fit verbo. Rapha. Cum. in d. §. meminisse Coras. in d. rub. n. 5. In quam & ipse inclino sententiam, licet huius modi quæstiones consueuerim negli-
4 gere. Existimo præterea malè † accipi cõmuniter à Doct. d. §. in operis, inanesque esse illas discriminis rationes, quas ijdem cõminiscuntur inter nunciationem, quæ fit verbo, & alias, nã proprium nunciationis est, vt faciat aduersarium possessorem. Anto. Fab. lib. 19. Coniect. cap. 5. & ideo germanus sensus d. §. in operis iuxta Coras. ibidem est, vt nuncians faciat, idest, declaret, ostendat, profiteatur aduersarium esse possessorem, nunciatur enim nouum opus ædificanti in re, à se possessa d. §. meminisse, & ideo vbi quis vtitur hoc remedio, quantum in ipso est facit, declarat aduersariũ possessorem, nam in eam causam eo vti censetur, in quam fuit à iure proditũ.
5 l. si duo. ff. de acq. hæred. † Cæterum in materia nunciationis illa formula est valde vsitata, de qua I.C. in l. si is à quo. ff. vt in possess. leg. quæ in fideicommissis habet locum, videlicet, Hodie constat, Hodie agatur, vt dixi ca. præced. Quæ formula oblatæ satisdationis commoditatem, & vim minuit intra trimestre l. vnica. C. de noui op. nunciat. Materiam autem nunciatio-
6 nis † celeritatem desiderare ait Lancell. De Attent. 3. part. cap. 28. De sent. in causa attent. ferend. num. 63.

SVMMÆ.

1 *Vendere, & emere nemo compellitur.*
2 *Vendere in quibus casibus quis compellatur.*
3 *Vendere quis coactus pro augendo viridario Monialium.*
4 *No. Const. Med. De aquis & flum. & De priuatis ædificijs, & num. 5.*
Aquarum ducendarum causa cogitur quis vendere.
5 *Aedificare volenti in Ciuitatibus, & in suburbijs an quis cogatur vendere.*
6 *Pretium quodnam soluendum coacto vendere.*
Didaci Couar. distinctio.
7 *Frumentum uenditum alienigenis per Ciues aliquos quando possit ipsa Ciuitas retinere.*
Auctoris opinio.

De coacto vendere. Cap. CXXXIV.

1 QVemadmodum † emere nemo compellitur, ita nec vendere. l. inuitum. C. de contrahenda empt. l. nec emere. C. de iure delib.
2 Discedimus tamen † plerumq; ab hac regula, si id suadeat religionis, aut publicæ vtilitatis fauor, aut alia causa, quæ Principi æqua videatur. Qua de re late Did. Couar. lib. 3. Var. Resol. cap. 14. Vinc. Franc. decis. 223.

Gasp. Thes. lib. 1. Quæst. Forens. quæst.64. Menoch.cons.1206.lib.13.
3 ita vt etiam pro † augendo viridario fauore religionis cogatur quis ad vendendum domum.M. Anton.lib.1.Resol.cas.29.resol.vlt. Giurb. decis.86. & ita fieri iussit Senatus Excell.in quadam causa inter Sacras Virgines vulgò Cappuccine, & D. Spinulá, affinè meum,pro quo ego scribere recusaueram, cum religionis fauor idipsum, quod decreuit Senatus, videretur suadere. Caroc. decis.26. & die 28. Ian. 1622.idem statuit Senatus etiam re-
4 spectu partis fauore Monialium.†Sic etiam No.Cōst.Med. in tit.De aquis, & flum.§. Omnibus,cogitur quis vendere, vt duci possint aquæ. Menoch. cons. 800. num. 18. & de Arbitr. cas. 462. num.11. Carpan. ad Stat.Med.
5 247. vol.2. Eadem ratione † compellitur quis vendere domum contiguā, volenti ædificare in Ciuitatibus,vt in tit.De priuat.ædif.in No.Const. quas Const. tamquam fauorabiles extendit Menoch.De Arbitr.cas.155.nu.9. & 10. etiam ad ædificantes in suburbijs. Bardell. cons. 119. vbi ait eo statuto legati etiam clericos. Vide Liu. lib.40.pag.795. Vbi ait Liciniū Crassum impedimento fuisse, ne per suū fundum aqua duceretur.

6 Sed quodnam pretium † tunc erit soluendum ? In No. Const. huius ditionis præfinitum est pretium. Vbi autem non est definitum, tunc arbitrio iudicis iustum est soluendum inspecto tempore, quo quis compellitur ad vendendum, non autem tenetur quis vēdere eo pretio, quo emit. Quamē in re affert distinctionem Did. dicto cap.14.num.6. Aut enim quis statim cogitur vendere quod emit. Aut ex interuallo. Priore casu eodē pretio tenetur vendere, quo emit.
7 Veluti † si Ciues aliqui frumentū vendiderint exteris, & eo frumento egeat Ciuitas ipsa, iure enim prælationis poterit sibi habere eodem pretio illud frumentum, vbi paulo ante venditio facta sit alienigenis. Secundus enim emptor eo in casu ingreditur locum primi. Altero casu, quando ex interuallo compellitur quis ad vendendum, pretium iustum inspecto tempore secundæ venditionis erit soluendum. Neque dici poterit priore casu non esse admittenda plura specialia, nam vnum consequitur alterum,& cum secūdus emptor subrogetur in locum primi eodem pretio erit facienda secunda venditio, quæ habetur pro prima nec ab ea distin-
8 guitur. Verum eo casu ego † dubito contra Didac. nam statim facta venditione, fuit exteris quæsitum dominium frumēti ius nimirum ad illud, vel dominium secuta traditione,ideo si creuit illius valor,commodo emptorum illud augmentum debet cedere. Prudentis igitur iudicis arbitrio multa erunt committenda in huiusmodi speciebus.

SVMMÆ.

1 *Remedia plura contra rem iudicatam.*
2 *Supplicatio petitur aduersus rem iudicatam.*
3 *Supplicatio siue recursus intra quod tempus offerri debeat.*
4 *Intra, dictio quid inferat.*
5 *Inter supplicationem, & appellationem an sit differentia.*
6 *Supplicatio offerri potest post decem dies vsq; ad biennium. Distingue.*
Sententia an mittenda ex executioni sine fideiussione, vbi offertur supplicatio, & num. 7. Quid vbi irretractabilis executio?
Auth. Quæ supplicatio. C. de precibus Imper. offerend. declaratur.
7 *Intra tempus præfinitum negligēs quid facere, censetur renunciare iuri intrà illud tempus concesso.*

Mary

Marij Giurb. opinio.
8 Nullitas quando impediat exsecutionem conformium.
Restitutio in integrum quando impedimento sit exsecutioni rei iudicatæ.
Auctoris opinio.
9 Recursu impetrato non impeditur exsecutio quoad causam principalem: Quid statuendum respectu expensarum nu. seq.
10 Expensæ accessoriæ ad causam principalem.
11 Expensarum, & causæ principalis diuersa ratio.
In expensis minor adhibetur cognitio, quam in causa principali.
Appellatio denegatur respectu causæ principalis quandoq; & conceditur quoad expensas.
12 Accessorium non sequitur naturam principalis, vbi est diuersa ratio.
Io. Baptista Sormanus Iudex Ticinensis.
13 Afflictus decis. 231. improbatur.
14 Recursus non denegatur in causis momentaneæ possessionis.

De supplicatione siue recursu. Cap. CXXXV.

1 MVltis modis † consulitur victo contra ipsam sententiam, atque adeo rem iudicatam. Appellatur enim, dicitur nulla sententia, petitur reuisio, restitutio in integrum postulatur, ac etiam supplicatio conceditur,
2 auth. Quæ supplicatio C. de precib. Imper. offerēd. Boss. in tit. De supplicat. ad vers. rem. iud. Gall. cons. 27. n. 102. Surd. cons. 379. num. 26. latiss. Costa de rem. subsid. rem. 22. Giurba decis. 4. Valasc. consult. 51. tom. 1. Lancell. De Attent. 2. part. cap. 19. vbi ait ex Marant. differre querelam, reclamationem, supplicationem.
3 Hæc supplicatio † siue recursus intra decem dies offerri debet. d. auth. Quæ supplicatio, vel post decem dies statim. Verum crediderim dictionē
4 illam, Intrà excludere † illud, quod fit etiam statim, ea enim includit tantum sua extrema, cætera excludit. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 301. num 20. Quod multo magis dicendum si hoc tempus est de forma. Rim. iun. cons. 808. num. 13. lib. 7. Ias. in d. auth. quæ supplicatio nu. 5. contra Castr. Giurb. decis. 4. num.
5 32. & cum in hoc nō reperiatur † differentia inter appellationē, & supplicationem, ijsdem regulis vtramq; diffiniemus. Ias. in l. si quis aduersus. C. de precib. Imper. offer. Menoch. qu. 70. de Arbitr. num. 26. Atqui in appellatione computatur etiam tempus de momento ad momentum vt dixi cap. 94. nu. 10.
6 Non tamen negari potest, quin † supplicatio offerri possit etiam post decem dies vsq; ad biennium, sed tūc sententia erit mittenda exsecutioni sine fideiussione d. auth. Quæ supplicatio. Vnde hanc habemus distinctionem, Aut supplicatio statim offertur, idest. intra decem dies, & tunc sētentia quidem mittitur exsecutioni, sed præstari debet fideiussio, ita vt nō sit locus iuratoriæ cautioni, vt multis probat nouiss. Giurba d. decis. 4. num. 39. & seq. Aut offertur post decē dies, & tunc mittitur sententia exsecutioni sine fideiussione. Costa dicto rem. 22. num. 4. vers. octauo. Quod probant illa verba d. auth. videlicet. Quo subsecuto, idest supplicatione intra decem dies porrecta, & illa sequentia, nimirum.

Nisi sub hac forma supplicatio &c. quorum verborum sensus est clarus, vt exsecutioni mittatur sententia sine fideiussione, vbi forma prædicta non seruata, hoc est, intrà decem dies non sit porrecta supplicatio. Conqueratur. n. de se ipso supplicans, qui neglexit intrà tempus præfinitum offerre Principi supplicationē. Anne ignora

bat.

7 bat negligentem quid facere † intrà tempus præfinitum, censeri iuri concesso intrà illud tēpus renunciare? cū etiam tempus vnum alterius non recipiat functionem. Rimin. iun. cons. 820.num.13.cons.759.num.48.lib.7. vt etiam arguit Giurba d.decis.4.nu. 3.& seq. qui tamen nititur probare etiam post decem dies porrecta supplicatione, esse pręstandam satisdationem, vbi agatur de sententia exsequenda, cuius exsecutio afferrat præiudicium irreparabile, & irretractabi-
8 le. Sic etiam licet † nullitas, quæ incontinenti non potest probari, sed altiorem requirit indaginem, & eodē modo restitutio in integrum non impediat exsecutionem sententiarum, vt dixi cap.10. tamen vbi exsecutio est irretractabilis secus est. Giurba ibidem.num.21.& 22. quam tamen sententiam licet subtilissimis fultam rationib. puto repugnare verb. d. auth. Quæ supplicatio, nisi dixerimus casū irretractabilis exsecutionis, & damni irreparabilis non fuisse ibi consideratum, & ideo decidendum alijs legibus, & rationibus.

Sæpe autem occurrit illa quæstio.
9 An † impetrato recursu quēadmodū non impeditur exsecutio quoad causam principalem. Ias. in d.l.si quis aduersus. Surd. d. cons. 379.nume.26. Cost.de rem. subsid. rem. 22. num. 5. ita etiam non impediatur respectu expensarum. In hac quæstione superioribus annis vtrinq; allegatæ sunt rationes, & auctoritates Doc.

Etenim cum non retardetur exsecutio principalis. Guid. Pap. decis. 50. idem videbatur dicendum de expen-
10 sis, quæ sunt accessoriæ. M. Anton. resol.12.lib.2.num.19.& 24. & hanc opinionem sequitur Rebuff. De sent. exsecut. art. 16. & De litter. Ciui. gloss. 6. in fin. & de supplic. in præf. num. 40.

Verum Rebuff. videtur potius affirmare, contrariam opinionem veriorem esse, cum subijciat, Gallos seruare eam opinionē, quod nimirum non retardetur exsecutio expensarum.
11 Et diuersa sit ratio † principalis causæ, & expensarum. Rebuff. de sent. prouis. art. 3. gloss. prima, numero 27. Maior etiam causæ cognitio adhibetur circa rem principalem, quā circa expensas, & sæpenumero denegatur appellatio respectu rei principalis, & conceditur quoad expensas.
12 Non sequitur † igitur accessorium naturam principalis, vbi est diuersa ratio. Surd. decis. 27. num. 11.

Contraria igitur opinio placuit. Afflict. decis. 231. Vrsill. ibidem; Marant. in suo Specul. in 2. act. sextę part. princ. nu. 16. & 19. Prosp. Carau. rit. 252. num. 5. quos omnes allegat, & sequitur Lancell. d. cap. 19. num. 13. & 29.

Responsum fuit eos loqui in casu alicuius ritus regni Neapol. Verum apparet eos loqui inspecto iure communi.

Quidquid sit præualuit ea opinio in foro, vt exsecutio fiat etiam quoad expensas, & ita superioribus annis fuit iudicatum in hac vrbe in quadā causa dd. Candianorum per præstantissimum I. C. Io. Baptistam Sormanum, tunc Iudicem. Addo ego prædictis Osasc. decis. 129. num. 1. & 16. & Valasc. d. consult. 51. num. 28. tom. 1.
13 † improbantes decisionem Afflicti
14 231. Cæterum in causis † momentaneæ possessionis non denegari recursum ad Principem scripsit Menoch. de Arbitr. d. quæst. 70. numero vigesimoquinto.

SVMMÆ.

1 *Prior tempore preferendus. Limita nu. seq.*

2 *L.*

2 *L. Creditor. 25. ff. si cert. pet. sententia.*
Mutuò dans pecuniam in refectionem rei habet prælationem. Ratio quæ nu. seq.
3 *Aedificijs fauendum.*
4 *Refectam fuisse rem quomodo probetur.*
5 *Maritus quando possit constante matrimonio soluere vxori dotem.*
In alimentis quomodo probetur in sumptam fuisse pecuniam.

De mutuo dato in refectionem rei.
Cap. CXXXVI.

1 VVLGATA †est regula priorem tempore posteriori præferendum. l.2.ff. Qui pot. in pign. hab. Verum interdum posterior potior est priore, vt latè docet Illustriss. Cardin. Mant. de tacit. & ambig. Conuent. lib.11.tit.23. Exemplum est inter cętera in †l. creditor. 25. ff. si cert. pet.
2 vt puta si quis dederit mutuam pecuniã alicui in refectionem domus Stephan. Gratian. lib.1. Discept. Forens. cap.25. num. 22. & 23. Fauent enim
3 leges refectioni †ædificiorum, quibus collabentibus vrbis adspectus deformaretur, l.1.& 2.C. de ędif. priu. vide cap.134. num.5. Sed cum hoc priuilegium detur non solum mutuantibus pecuniam ad instaurandam, & reficiendam domum, sed etiam nauem, & alia conseruanda, Ias. & alij in d.l. creditor. in l. interdum. ff. Qui potior. in pign. hab. existimo eam esse huius priuilegij rationem, quod sine pecunia mutuò data res salua non fuisset, quam affert ipse I.C. in d.l. interdum, cum seq. Duar. ad tit. Si cert. pet. cap. 8. vers. Sextò, ad officium. Quamobrem si vltrà necessariam refectionẽ data sit pecunia mutuò, solùm competet priuilegium, & hyppotheca eatenus, quatenus adfuit necessitas. Negus. De pign. 2. memb. 5. part. nu. 18. Gratian. d. cap. 25. num. 24. Erit
4 igitur probandum †pecuniam insumptam fuisse in domo, vel in alia re cõseruanda. Ias. in d.l. creditor, num. 2. Surd. de alim. tit. 6. quæst. 8. nume. 20. Cost. De Retrotract. cas. 1. cap. 9. nu. 12. Quod probabitur ex eo, quod necesse fuerit domum refici, iuxta ea, quæ tradit Surd. d. tract. tit. 8. priui-
5 leg. 34. vbi infert †ad maritum, qui constante matrimonio, non potest soluere dotẽ vxori. l.2. ff. solut. matrim. l. vnica, C. si dos constant. matrim. fuerit soluta, nisi restituatur, vt se. & suos alat. l. mutus, §. manente, ff. de iure dot. Quod probatur ex eo, quod alimentis indiguerit, & fuerit alita. Multo magis idem dicendum, vbi post mutuum incontinenti refecta fuit domus, quæ refectione egebat iuxta ea, quæ scripsi supra cap. 1.

SVMMÆ.

1 *Confessio dotis receptæ fit in vltimis voluntatibus, & inter viuos.*
2 *Confessio dotis in testamento non nocet hæredibus mariti, licet dos debeatur in vim legati, vel fideicommissi. Quid dicendum Ticini?*
3 *Confessio dotis inter viuos per maritum facta argui solet tanquam suspiciosa. & num. 9. & 10.*
4 *Confessionem dotis receptæ si statim sequatur promissio, censebitur facta confessio spe subsecutæ promissionis.*
5 *Confessio dotis probat quando præcedit promissio, quando renunciatum fuit exceptioni non numeratæ dotis, vel lapsa sunt tempora.*
6 *Confessio dotis constante matrimonio an censeatur facta spe futuræ numerationis, an ex causa donationis.*
7 *Exceptioni non numeratæ dotis, vel grani non consignati quando non sit locus.*

2 De-

8 *Donatio ob confessionem dotis factam a marito an confirmetur morte, vel iuramento.*
Confessio dotis, quando dicatur in fraudem.
9 *Confessiones dotium fiunt triplicem ob causam.*
10 *Confessio dotis præsumitur simulata, quando maritus statim contraxit æs alienum.*
Federicus Borromæius Card. et Archiep. Med.
Marius Antonin⁹ Vicarius Arch. Med.

De confessione dotis. Cap. CXXXVII.

1 CONFESSIO dotis † receptę quandoq. fit in testamento, vel in alia qualibet vltima voluntate quãdoq; inter viuos. Primo casu non pro-
2 bat † dotem, neq; nocet hęredib. mariti, licet dos debeatur in vim legati, siue fideicommissi reuocabilis, Mãtic. de coniect. vlt. volunt. lib. 9. tit. 8. nu. 9. & seq. Mascard. de probat. concl. 359. num. 7. & 29. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 116. vbi de hac re agit latiss. Morot. resp. 60. nu. 6. Et ideo respondi sæpenumero hanc confessionem, nec probare debitum, ob prædicta, nec valere in vim legati, cum maritus non possit ob statutum nostrum Ticinense quidquam relinquere vxori, & si fatetur se debitorem censetur id facere in fraudem prohibitionis. Mantic. lib. 10. tit. 4. nu. 4. Al-
3 tero casu solet dotis † confessio vt plurimum argui tanquam suspiciosa, & facta in fraudem donationis vel creditorum à maritis, qui nimijs vxorum illecebris alios non verentur suo fraudare, vel spe futuræ numerationis, late Gabr. conf. 163. num. 38. & seq. lib. 2. Quod si dotis confessio-
4 nem † factam tempore matrimonij in dotali instrumẽto statim subsequatur promissio, tunc censebitur confessio facta spe subsecutæ promissionis, dãdaq. erit idcirco dotis petitio, perinde ac si nulla esset facta confessio. Bald. in l. pen. §. mulier. ff. solut. matrim. Rom. Gab. Castr. Menoch. quos refert. Surd. cons. 459. num. 10. & alij, de quibus Morot. d. cons. 60. nu. 16. censetur enim confessio correspectiua ad promissionem illico secutam. l. si ventri. §. fin. ff. de priuil. cred. Bec. cons. 92. num. 6. Verum huiusmodi exceptiones, quæ fieri solent aduersus
5 dotis † confessionem, cessant in multis casibus, & præcipuè, vbi confessionem præcessit promissio. Rol. Vall. cons. 93. libr. 1. Afflict. decis. 402. Boer. decis. 330. Verall. decis. 196. part. 1. Magon. decis. Florent. 68. nume. 10. Gabr. de iure dot. concl. 4. numer. 1. Osasc. decis. 20. in fin. Mariscott. lib. 1. Var. Ref. cap. 8. & tunc maximum fundamentum constituitur in eo, quod ex interuallo fuit factum, quando ante matrimonium fuit facta confessio, & interiecto temporis spacio fuit renunciatum exceptioni dotis non numeratæ, vel tempora lapsa sunt præfinita ad illã opponendam. Osasc. dec. 172. num. 11. Doct. in l. fin. & in auth. seq. C. de dote caut. non nume. Gabr. d. cons. 163. numer. 13. Vide Surd. cons. 589. numer. 18. & 29. Et in quæstione illa valde ardua, & ancipiti, An vide-
6 licet confessio dotis facta constante † matrimonio, censeatur facta spe futuræ numerationis, an vero causa donationis (nam in dubio non censetur facta ad veritatis probationem) solemus inter cæteras coniecturas confugere ad illam. vt dispiciamus an facta sit renunciatio exceptioni non
7 numeratæ † dotis ex interuallo, necne, si enim apparuerit ex interuallo renunciatum huiusmodi exceptioni, vel cum iuramento, tunc iudicabimus factam fuisse animo donandi, cum

cum non possit renuncians opponere amplius exceptionem non numeratæ dotis. Gabr. d. consil. 163. num. 20. & 42. Sic dicitur de exceptione grani non consignati. Caroc. decis. 14. &
8 ita † morte confirmabitur huiusmodi donatio. Gabr. ibid. num. 8. Alb. consil. 653. An etiam iuramento confirmabitur. Vide Alb. cons. 651. num. 5. Clar. in §. donatio. quęst. 9. Bertazzol. cons. 47. num. 59. Mariscot. lib. 1. Variar. Resol. cap. 8. Fachin. lib. 8. cap. 78. Contr. iur. Mantic. de conuent. lib. 21. tit. 8. num. 51. Sanch. de matrim. lib. 6. Disp. 12. num. 4. Gall. cons. 89. num. 6. vberrimè Surd. d. consil. 489. num. 1. 17. & 22. vbi recensent coniecturas veritatis numerationis, & Menoch. de præs. lib. 3. præs. 12. & seq. vbi num. 85. pręsump. 12. ait præsumi factam confessionem in fraudem, vbi maritus confessus est se recepisse a penitus extraneo, qui statim ius suum cessit mulieri. Vide etiã Grat. lib. 2. Discept. Forẽs. cap. 362.
9 Ex his apparet † confessiones dotis receptarum fieri diuersis de causis, & ad probationem veritatis, & in fraudem creditorum animo donandi, ac etiam in fraudem ipsius donationis prohibitæ inter coniuges, ac tandem spe futurę numerationis. Paul. Aemil. Gall. de except. tit. 5. except. 10. siue 4. par. 2. Et in vniuersum affirmamus confessiones huiusmodi factas cõstante matrimonio præsumi simulatas & fraudulentas, vt iam diximus, & ideo debet probari numeratio. Socin. consil. 82. vol. 3. Andr. Gaill. Obser. 81. num. 3. lib. 2. Surd. consil. 196. nu. 28. Mascar. concl. 567. & licet noceant marito, tamen non nocent creditoribus. Gab. de iure dot. conclus. 4. nu. 2. Mascard. d. conclu. 567. nu. 10.
10 Addo præsumi simulatam † confessionem mariti, qui modico post tẽpore ęs alienum contraxit, nam quoad suspicionem videntur esse paria, nimirum maritum tempore confessionis non fuisse soluendo, vel desijsse statim soluendo existere. M. Anton. nunc Vicarius Generalis Illustrissimi, & Reuerendissimi Cardinalis Federici Borromæij Archiepisc. Mediol. maximi mei Mæcenatis. resp. 48. num. fin. lib. 2.

SVMMÆ.

1 *Vendita res quando fiat emptoris.*
2 *Venditor quando dicatur sequi fidem emptoris.*
3 *Colonus non facit fructus suos, nisi soluta mercede, vel habita fide.*
§. Vendita de rerum diuis. in quibus contractibus procedat.
4 *Venditam rem an possit venditor vindicare.*
5 *Rei vindicatio dominis competit.*
6 *Condicit nemo rem suam nisi a fure.*
Io. Baptista Funcus. I. C.
Venditio an reddatur conditionalis ex pacto mensura.
7 *Venditor præfertur creditoribus, & alijs quibuscunque in re vendita, & illam vindicat, vbi emptor habebat fallendi animum.*
8 *Venditio prædiorum minoris non censetur facta in eiusdem vtilitatem, vbi habita est fides de pretio.*

An res vendita, & quando efficiatur emptoris. Cap. CXXXVIII.

1 NON aliter res vendita † efficitur emptoris, quam si is venditori soluerit pretium, vel alio modo eidem satisfecerit. Quod si illius fidem sequi placuerit, idẽ erit, Surd. decis. 344. num. 15. late Alex. Galuan. cons. 30. §. venditæ. in Inst. De rerũ diuis. vbi Accurs. & alij declarant
2 quandonam dicatur sequi † venditor fidem emptoris. Galuan. d. cons. 30. num. 40. Et quod de emptore

dicitur, vindicat etiam sibi locum
3 † in colono, qui nō facit fructus suos, nisi soluta mercede, vel habita fide, gloss. in l. si seruus communis, §. locaui. vbi Bart. ff. de furtis, immo vero d. §. venditæ ad alios etiam contractus extenditur. gloss. in l. cum proponas. in verb. Remansit. C. de dolo. Aret. cons. 63. Rom. cons. 86. col. 2. Milleloq. 185. part. 1. Ex his il-
4 lud consequitur, non posse † venditorem rem ijs modis venditam vindicare l. procuratoris. §. plane. vers. sed & si dedi, ff. de tribut. action. Cum enim dominium tunc a se ipso abdi-
5 cauerit, frustra aget rei vindicatione, quæ non nisi dominis competi. §. omnium vbi Doct. in Inst. De action.
6 cum tamen nemo condicat † rem suam nisi a fure. l. 1. ff. de cond. furt. l. 4. §. res. ff. si cert. pet. l. 1. §. vlt. ff. vsufr. quemad. cau. Cuiac. in Parat. ff. si cert. pet. Hac ratione vsus sum superioribus mensibus in quadam causa vniuersitatis Garlaschi coram præstantiss. I. C. Collegij Ticinensis D. Io. Baptista Funco. Cui rationi dixi non obesse pactum mensuræ, quasi illud conditionalem efficeret venditionem, nam licet augeri possit, vel minui pretium, tamen non ideo minus perfecta est venditio, vt optime probat Mantic. de Conuent. libr. 4. tit. 17. numer. 7. Caroc. decis. 3. num. 14. Illud tamen non est perpe-
7 tuum, nam minime † procedit, vbi emptor, vel tempore venditionis, & traditionis, vel habitæ fidei de pretio erat eius animi, & propositi, vt falleret, tunc enim omnia sunt irrita, & ipso iure nulla l. si quasi. ff. de pign. action. ita, vt venditor in re vēdita habeat ius prælationis respectu creditorum, & aliorum quorumcunq. Bald. Castr. Alex. & alij in l. si cum dotem. §. fin. ff. sol. matrim. Idem si statim, vel intra modicum tempus emptor fefellerit venditorē, interiecta enim temporis breuitas, & euentus indicio sunt, emptorem initio quoq. fallendi animum habuisse. Milleloq. 123. in prima parte. Cæterum Odd. cons. 40.
8 num. 6. colligit venditionem † prædiorum minoris non censeri factam in illius vtilitatem, quod facta sit venditio habita fide de pretio. Non dicitur autem habere quis fidem de pretio, quod statim se putat recepturum. d. l. si qua si.

SVMMÆ.

1 *Obligati pro alijs in duriorem causam non tenentur.*

2 *Fideiussor sub conditione si accesserit obligato in diem, stat fideiussio in pendenti.*

3 *Fideiussor si obligauerit se in plus, in totum corruet obligatio.*

De obligatis pro alijs in duriorem causam. Cap. CXXXIX.

1 EOS omnes, qui pro alijs † obligantur, si accipiantur in duriorem causam, placet non teneri. Quod multis exemplis probatur in l. Græcè. §. illud. l. fideiussor obligari. ff. de fideiuss. Sed quid si promiserit aliquis
2 † in diem, fideiussor sub conditione accipiatur, an tenebit hæc fideiussio. Et responsum fuit, eam stare in pendenti, & euentu, vel validam, vel inualidam declarari, nam si ante diem euenerit conditio, non erit obligatus fideiussor, secus si vno, & eodem tempore venerit dies, & cōditio extiterit, vel etiā post diē, siue statim, siue ex interuallo d. l. fideiussor obligari. §. stipulatione. Et facit l. si a reo, ff. eod. Existimo tamen in altero casu, videlicet quando prius fuit impleta conditio obligari fideiussorem, si incontinenti dies secuta sit conditionem, nam tunc dicitur dies, & conditio concurre-

currere iuxta d. §. stipulatione ob reg.
3 l. lecta ff. si cert. pet. Sed nec † in plus obligatur, & si se obligauerit in totũ, nulla est obligatio. Gall. conf. 45. nu. 24. Cost. de Rat. quæst. 137. nu. 7. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. ca. 162. nu. 31.

SVMMÆ.

1 *Conductor non potest locatori dominij exceptionem obijcere.*

Anne poterit opponere, vbi velit eam statim probare? num. 6.

2 *Conductio rei propriæ esse non potest.*

3 *Dominij quæstionem non potest quis illi referre, à quo habet causam.*

Precario a me possidens spogliare me dicitur, nisi statim restitutionem faciat.

Precarium non est intempestiue reuocandum.

4 *Conductor re restituta potest litigare super illius dominio.*

Dominium rei suæ non amittit, qui eam conducit, vel accepit in emphyteusim.

5 *Conducens rem suam an perdat possessionem illius.*

6 *L. si quis C. locat. quando non procedat.*

An detur appellatio in hoc remedio.

7 *Conductor non tenetur restituere rem domino ob nouam causam superuenientem.*

De conductore, An possit locatori quæstionem dominij referre. *Cap. CXXXX.*

1 NON potest conductor † locatorem summouere exceptione dominij, sed debet prius restituere rem conductam postea de proprietate litigare. l. si quis 15. C. locat.
2 Non enim potest † esse conductio rei propriæ. l. non solum in fine de vsucap. Milleloq. 906. Hoc est, quod passim tradunt Doct. non debere conductorem referre locatori quæstionem dominij, vbi constat de locatione valida. l. litibus. C. de agric. & censi. lib. 11. Chart. decis. Gen. 41. Coras. libr. 2. Miscell. cap. 3. numero 10. & vltra prædicta, ratio est, ne locatores eludantur. Cagn. in l. neq. pignus. ff. de reg. iur. nume. 5. Menoch. de recuper. possess. rem. 11. num. 36. Caroc. de locat. part. 6. Finium reg. rem.
3 14. numer. 2. † Quicumq; igitur habet ab aliquo causam, non potest eidẽ quæstionem dominij referre. l. si is qui, vbi Bart. ff. de precario. Et ideo precario à me possidens dicitur me spoliare, nisi statim restituat, Bart. ibi dem. non tamen statim & intempestiuè reuocatur precariũ. Steph. Gratian. lib. 1. Disc. Forens. cap. 167. num. 16. Hipp. sing. 363. Men. cas. 23. de Arbitr. Idem dicitur de alijs contractibus similibus, locationi, vide Men. & Caroc. locis citatis. Restituta autem re, non prohibetur con-
4 ductor de rei conductæ dominio litem intendere, quod conductione facta a se minime abdicauit. gloss. Bart. & alij in l. si aliquam, ff. de adquir. poss. Rip. in l. 1. C. de pact. numero 22. Quemadmodum nec amittit dominium rei suæ quicunq. tanquam emphyteuticam eam ab alio obtinet. Alex. conf. 22. lib. 4. Milleloq. 39. & 906. vbi concluditur ex communi
5 sententia perdi † possessionem, si fiat conductio scienter. Cæterum mul-
6 tis modis declaratur d. l. si quis † ab Accur. & ab alijs ibidem. Cagn. Men. & Caroc. locis citatis, Ios. Lud. decis. 9. Boer. conf. 13. Borgnin. de cont. decis. 15. numer. 113. & præcipuè traditum est decisioni illius legis non esse locum, vbi conductor paratus est incontinenti dominium probare, arg. l. 3. §. ibidem, ff. ad exhib. l. bona fides. ff. dep. Caroc. d. loco num. 20. cum enim tunc deficiat consensus, quo niti solet locatio, illa cor-

ruet, Men. ibidem num. 56. & ideo tunc admittitur appellatio D. Tort. ad Ticin. decr. 6. num. 31. Verum Ioan. gloss. d. l. si quis existimar. neq. etiam admittendum esse conductorẽ ad probationem dominij incontinenti cum lex expresse statuat possessionẽ esse restituendam, antequam de proprietate litigetur. Cagn. ibidem nu. 5. Quod si conductor tempore locationis ignoranter factæ fuisset dominus, & possessor, & idipsum se incontinenti probaturum promittat, debet audiri. Cagn. ibidem Menoch. num. 41. qui tamen videtur concedere idem esse dicendum, vbi vellet quis probare se dominum, & conductionem ignoranter factam, videlicet num. 40. & 56. Valasc. consult. 42. num. 5. vbi num. 4. ait non procedere d. l. si quis conductionis, vbi post †
7 conductionem superuenit conductori noua causa non restituendi, puta quia cum venderetur prædium ad hastam, sit emptum à conductore.

S V M M Æ.

1 *Sententia non potest ferri sub cõditione.*
Ratio quæ.
Didacus Millianus publicus Interpres.
Conditio intrinseca, & extrinseca.
2 *Conditionalia non disponunt.*
Conditio priuatio puri.
3 *Sententia se referens ad probationes statim faciendas an possit ferri.*
4 *Condemnari potest quis ad soluendũ quod liquidabitur.*
In exsecutione an possit fieri liquidatio.

De sententia ferenda sub conditione. Cap. CXXXXI.

1 NON potest sententia† ferri sub conditione si probauerit, vt late tradit Gabr. cum extensionibus, & restrictionibus in tit. De sent. concl. 1. Bolog. cons. 24. Fachin. lib. 11. cap. 19. Cõtr. iur. eruditissimus Interpres Didacus Milianus ad rub. De sent. & re iud. num. 17. & seq. vbi distinguit inter intrinsecam, & extrinsecam conditionem, Osasc. decis. 146. num. 10. Ratio est, quia huiusmodi sententia non imponit finem liti, nec causam determinat, sed adhuc remanet in pendenti contra l. non quemadmodum, ff. de iud. Vant. de Nullit. sent. ex def. process. num. 107. & seq.
2 conditionalia† enim non disponunt. l. si quis sub conditione, ff. si quis omissa causa test. cum dicatur conditio tanquam priuatio puritatis, hoc est actus suspensio, & proinde nihil. Ant. Fab. de error. Prag. err. 1. & 2. de
3 cad. 26. Quod si sententia se referat ad probationes, quæ possint fieri incõtinenti, veluti per iuramentum, secus erit. Ant. Gabr. d. conclus. 1. num. 22. Fachin. d. cap. 19. Vant. d. loco nume. 111. vbi concludit idcirco valere huiusmodi sententiam videlicet. Condemno Titium ad relaxandam domum Sempronio vsufructuario, hac lege, & conditione, si vsufructuarius præstiterit cautionem. Valere etiam sententiam sub conditione resolutiua, quæ incontinenti adijciatur tradit
4 Fachin. lib. 11. Contr. cap. 16. & † condemnationem ad soluendum quod liquidabitur, sustineri scripsit Stephan. Gratian. lib. 1. Forens. Discept. cap. 183. num. 37. & num. 40. periq. posse illius exsecutionem, vbi incontinenti potest fieri liquidatio in ipsa exsecutione.

S V M M Æ.

1 *Interrogari solent producentes instrumẽta & testes, an velint illis vti.*
2 *Scientia vtentium instrumẽtis falsis præsumitur post interrogationem, & nu. 5. & 8.*
3 *Interrogationi, an velit quis vti instrumentis clare respondendum.*

4 *Fal-*

4 *Falsum fit quattuor modis.*
5 *Falsitas in testibus quot modis committatur.*
6 *Interrogatus an velit vti instrumentis, vel testibus quid facere teneatur, & quando puniendus, & num. 8.*
Responsio ex interuallo non potest reuocari.
7 *Interroganti an velit vti instrumẽtis an respondendum post didicita testificata.*
Interrogationes an velit quis vti instrumentis in quacunque parte iudicij admittuntur.
8 *Interrogari an possit quis, vbi agitur de facto alieno, an velit vti testibus, vel instrumentis.*
Respondens se velle vti instrumentis non incurrit statim pœnam, nisi vtatur.

De interrogationibus, An quis velit vti testibus, vel instrumentis. Cap. CXXXXII.

Producentes instrumenta, & testes sæpenumero iuxta † fori consuetudinem interrogantur, an velint illis vti, nec ne, possint de falso accusari, præsumitur enim † scientia vtentium, post interrogationem factã. Debetq. responsio fieri † clarè sine aliqua cautela. Clar. in §. falsum, vers. vtens dicto, vbi Baiard. num. 131. Menoch. de Arbitr. cas. 315. Committitur enim falsum † quattuor modis scripto, dicto, facto, vsu. Menoch. de Arbitr. cas. 316. num. 1. Et in † testibus committitur falsitas subornando, producendo, dicendo, & vtendo. Clar. in d. §. falsum in princ. vers. & inprimis quidem. Prædicta interrogatio respicit vsum, vt eius respectu quis possit † plecti. Ante interrogationem præsumitur ignorãtia. Post eam aut dicit interrogatus se velle vti, & præsumitur scientia, puniturq. de falso, si instrumenta falsa sint, vel testes falsi, neque potest reuocari responsio ex interuallo. Baiard. ad Clar. in §. falsum num. 123. aut respondet se nolle vti, & non potest argui de falso, aut non vult respondere, & habetur pro negante, & ideo iudex pronunciabit nullam esse habendam rationem testis, vel instrumenti. Farinac. de falsit. part. 4. quæst. 159. nu. 62. cum seq.

Negabat in quadam causa coram D. Io. Baptista Funeo I. C. Collegij Ticinensis nescio quis se teneri respõdere † multis rationibus. Prima, & præcipua erat, quia didicita erant testificata, & ex capitulis productis potuerat ille, aduersus quem testes examinandi erant, scire falsitatem, Gabr. De testibus, concl. 21. num. 38.

Respondebam huic rationi, post publicatas attestationes posse fieri huiusmodi interrogationes, & in quacunque parte iudicij. Afflict. decis. 189. num. 1. 2. & 4. etiam post rem iudicatam. Cæs. Vrsill. ad Afflict. dec. 266. Baiard. ad Clar. d. §. Falsum. nu. 133. Farinac. d. part. 4. num. 60. & contrarium non procedere, vbi ageretur de probanda testium falsitate, Afflict. d. decis. 266. num. 5. maxime cum corruptione. Falsi autem accusatio non potest institui, nisi post didicita testificata. Salic. in l. produci, ff. de testib. Hieron. de Federicis resol. crim. 57. & in omnem casũ traditio contraria poterat sibi locum vindicare, vbi adesset timor subornationis testium. Secus vbi ex ijsdem actis, ex instrumentis probanda esset falsitas, vt in casu illo, in quo etiam non poterat sciri initio an testis esset depositurus falsum, & eo modo testificaturus, ex ipsis capitulis.

8 Secũda erat præcipua † ratio, quod ageretur de facto alieno, ideo non compellendus esset quis ad iurandũ l. Marcellus §. iurare, ff. Rerum amot. Verum respondet Felin. in ca.

præ-

præsentium nu. 12. de testibus,& passim Doct. exigunt hanc responsionẽ, vbi agitur de instrumento ab alio cõfecto,& factum videtur esse alienum. Nec enim interrogatur quis propriè de alieno facto, sed an ipse velit vti. Quo casu debet se informare,& petere tempus ad deliberatè respondendum. Sic sentit Clar. in d. §. falsũ vers. Vtens &c. Menoc. de Arbitr. d. cas. 315. n. 9. 10. & 17. Caball. Resol. crim. 144. nu. 7. & 8. & si dubius est, non euitat crimen falsi, vbi responsum dederit, se velle vti Felin. in d. c. præsentium num. 12. vbi latè agit hac de re. Hæc igitur interrogatio fit respectu vsus, vt præsumi possit scientia contra respondentem velle vti, & subijciatur pænis, quæ manent falsum cõmittentes. Quod si quis responderit, se velle vti, tamen non statim incurrere debet pœnam vtentium falsis instrumentis, vel testibus, nisi etiam ijs vtatur post responsionem. Respectu enim temporis præteriti non potest puniri, quia præsumitur in eo ignorantia, respectu temporis post responsionem pariter puniri non debet, nisi constiterit de vsu post illam, & ideo potest incontinenti vsui illi renũciare, etiam si dixerit, se velle vti. Hieronym. de Federic. resol. crim. 10.

SVMMÆ.

1 *Constantia hominibus conuenit.*
Quod scripsi scripsi.
2 *Variatio quandoq; permissa, etiam in collatione beneficiorum.*
Variatio an permissa quoad iudicia actiones, & modum agendi.
Variatio circa postulationem, & præsentationem.
Exsecutio quando peti possit pendente iudicio nullitatis.
3 *Variare an liceat mulieri, quæ rem aliquam elegit pro sua dote, & quando.*
4 *Electio fit de multis. Electio vnius aliorum reprobatio.*
5 *Renunciatio expressa non trahitur ad ignorata.*
Electione vnius remedij quando alijs renunciatum dicatur,
6 *Variare licet in obligatione generali, non in alternatiua.*
7 *Variatio magis prohibita in vltima voluntate.*
Variatio re integra fit.
Appellans non potest variare.

De variatione. Cap. CXXXXIII.

1 NIHIL est, quod † homines magis deceat ipsa constantia. Tritum est omnium sermone dictũ, quod habuit iniquissimum virum auctorem. Quod scripsi, scripsi. Cic. Pro Domo. Quod in imperita multitudine est vitiosissimum, varietas, & inconstantia, & crebra tamquam tẽpestatum sic sententiarum commutatio. Verum vt suauissime cecinit Hetruscus, vt sic dicam, Homerus, Torquatus, Tassus

... Nel mondo mutabile, e leggiero
Costanza è spesso il variar pensiero.

2 Variatio igitur † permittitur quandoque respectu iudicij. Carpan. ad stat. 8. Med. lib. 1. & remediorum, & pendente iudicio super nullitate instrumenti peti potest coram alio exsecutio, Carpan. ibid. num. 52. Doct. in l. edita. C. de edendo. Osasc. decis. 131. nu. 7. & vna electa actione potest quis variare, & aliã eligere: sec9 est quoad modum agendi, vide Carpan. statut. 8. Med. vt si actum sit via ordinaria, non poterit agi exsecutiua. Gratian. c. 118. Dis. Quod declarat Marisc. lib. 1. Var. Res. cap. 38.

Permittitur etiam in collatione bene-

beneficiorum, in quibus alioquin val de improbatur inconstantia, Marsil. sing. 166. num. 14. D. Costa de Re integra Distinct. 49. In iurepatronatus laicorum conceditur incontinenti, si id patiantur tempora, idem Costa d. tract. Distinct. 4. nu. 8. idest intra quadrimestre. Ceuall. tract. commun. contra commu. quæst. 693. num. 4. late de variatione circa postulationem, & præsentationem Roch. Curt. de iure patr. in verb. Honorificum. nu. 37. & 41. Steph. Gratian. in add. ad decis. 144. num. 12. & seq. Sic etiam mu-
3 lieri † licitum est variare, licet semel rem aliquam elegerit pro cautione suæ dotis, vbi ignorauit bona electio
4 enim fit † de multis. l. quod in hæredem §. eligere ff. de tribut. l. plerunq. §. fin. ff. de iure dot. & vnius electio est aliorum reprobatio. Surd. cons. 428. numero octauo. ideo non potest mulieri videri improbare quod ignorauit, Osasc. decis. 54. num. 6. cum
5 nec expressa † renũciatio trahatur ad ignorata. Potest etiam mulier variare, vbi illi non est satisfactum per primam electionem, secus vbi esset illi consultum. Steph. Gratian. in add. ad decis. 52. num. 2. Neq. enim per electionem vnius remedij præcluditur via alijs, quando ex primo quis non est consecutus satisfactionem. Gratian. lib. 1. Disc. Forens. cap. 164. nu. 18. nisi lapsum esset tempus eligendi,
6 Gratian. cap. 139. & vbi est † obligatio generalis, licita est variatio, secus in alternatiua. Surd. cons. 415. num. 17. Alc. cons. 220. nu. 5. Capic. decis. 46. & 119. & decis. 33. Vrsill. ad Afflict. decis. 9. num. 5. & decis. 199.
7 num. 1. & magis in vltima † voluntate prohibetur. Steph. Gratian in add. ad decis. 88. num. 7. & re integra admittitur variatio. Gratian. lib. discept. Forens. cap. 191. num. 20. Thes. Quæst. Forens. 7. lib. 1. Osasc. decis. 131. num. 7. vbi num. 9. concludit appellantem non posse variare, licet illico secundam interposuerit appellationem, & non videatur plenè deliberasse, nam quæsitum est ius parti. ibidem. nu. 4. Cæterum de variatione actionum agam in cap. seq. de libelli emendatione.

SVMMÆ.

1 *Libelli requisita. Tempus exprimendum in eo.*
Iudicia vniuersalia, generalia, particularia.
2 *Libelli emendatio, vsque ad litem contestatam permissa in iudicijs particularibus ex communi opin.*
Cumulatio actionis ciuilis, & criminalis.
3 *§. si minus. De action. declaratur nu. 4. et num. 6.*
4 *L. edita C. de edendo iungenda l. 1. C. de litis contest.*
Cumulatio actionum, idest concurrentes actiones.
5 *Libelli emendatio statim post litem contestatam fit. Declara num. seq.*
Satisdatio rati à procuratore exigenda ante litem cõtestatam, ac etiam statim post.
6 *Exceptiones dilatoriæ etiam post litem contestatam incontinenti opponuntur.*
Plus petens quando reuocare possit petitionem. Plus debito si petatur an totum possit negari.

De libelli emendatione.
Cap. CXXXXIX.

1 LIBELLVS multa requirit, de quibus abunde Borell. in summa Decis. tit. 49. In delictis continuatis non requiritur expressio diei, sed in momentaneis. Qua de re Borell. d. tit. 49. nu. 22. Solet tamen emẽdati,

dati,& qui de emendatione actionis, siue libelli tractant tum in l. edita.C. de edendo tum in §. si minus. De actio. distinctione facta inter indicia vniuersalia,generalia,et particularia, vniuersam illam materiam nobis explicare conati sunt. Menoch. in add. ad cas. 176. Fachin. lib. 11. Contr. iur. cap.62.cum seq. Quod & ipse in eiusdem legis expositione præstare sum conatus. Sed quæ de iudicijs vniuersalibus,& generalibus traduntur, non pertinent ad præsentem tracta-
2 tionem. In iudicijs † autem particularibus hæc recipitur opinio, videlicet vsq. ad litis contestationem tantum permitti emendationē, non autē post eā. Dec. in d.l.edita.nu.28. Bolog. nu. 60. Ioan. Vicom.nu.89. Illustriss. Cardin. Tusc.tom.5.littera L.cōclus.322. Giurb.decis.10. nu.4. Camill. Borell. in Summa Decis. d.tit.49. num. 93.& 195. Purp. nu.49.Fachin.d.ca. 92. Vide Costam De re integra Distinct.85. Cæterum de cumulatione actionis ciuilis & criminalis successiua,& simultanea latè agit Farinac.quæst. 100.ca. 3.cons. 133. num. 29.cons.112. num. 28.

Ego alias admonui posse optimè defendi opinionem Fab. & Aret.in d. §. si minus,vbi Mynsing. nu.15.qui existimant nunc ex Constitutione Zenonis etiam post litem contestatam concessam esse emendationem per tex. in
3 d. † §. si minus ponderando illa verba,In eodem iudicio, cui non potest cōmodè responderi, sed tantum cum aliqua cauillatione,& diuinaci coniectura, vt etiam communis opinionis assertores coguntur fateri. Addo Vaeon.lib.6.Declatat. iur. cap.89. Hug. Donell. lib. 23. De iure ciuili. cap.5. tex. autem in l. non potest,ff. de iud. qui affertur pro communi cum alijs, cōciliari potest cum d.§.si minus, vbi singuli tex. ad sua referantur tempora,vt admonuit Eguin. Baro in d. §. si minus.

Non est tamen recedendum a com-
4 muni sententia,quam probat etiam † d. l. edita iuncta cum l. 1. C. de litis contest. ita vt hæc præcedat, illa subsequatur. Sunt igitur coniungenda hæc legum capita ex sententia Donelli, vt dixi publicè, quæ fuerunt à Compilatoribus perperam discerpta. Nec ausim affirmare per tex. in d. §. si minus alias leges fuisse correctas, quod non est temerè dicendum. Tolle igitur, si placet,obicem d. §. si min⁹ hoc pacto, vt videlicet ibi Iustin. agat solum de periculo,ibi sine periculo,& §. sequenti, periclitari,sed nec affirmet,nec neget posse fieri emendationem post litē contestatam, verum id relinquat decisioni aliarum legum. vel ibi agit de concurrentibus actionibus,vt veteres loquebantur videlicet de cumulatione. Andr. Fachin. d.c.92.& 95.de qua tamen non potest accipi sequens §. si quis aliud.

Hanc communem sententiam ita
5 tempetat Alex. in d. l. edita, † vt non procedat, vbi incontinenti post litis contestationem fieret emendatio, tunc enim perinde erit, ac si ante litem contestatam esset facta. Bolog. numero 95. Quod sex exemplis comprobat. Ias. numer. 15. Tiraq. alios citans De retract. conuent.§. 1. gloss. 5. numero tertio, & nos ex hoc vniuerso tractatu alia possumus huc trāsferre, ex quibus patet incontinenti factum post, censeri ante factum, vel in ipso actu. Sic licet satisdatio ratihabitionis à procuratore ante litem contestatam sit exigenda. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurat. tamen statim post fieri poterit. gloss. ib. Tiraq. d. numer. 3. &
6 4. vbi ait in vniuersum † omnes dilatorias exceptiones statim post litem contestatam posse opponi. Sed cum

decla-

declarationem Alex. multi reprehẽdant, ideo Dec. num. 29. distinguit, vt si res sit adhuc integra, possit fieri emendatio alias secus. Quamobrem quid prohibet quin verba tex. in d. §. si minus, videlicet, in eodem iudicio ita accipiamus, vt etiam post litem contestatam fieri possit emendatio statim, vbi res est integra? Eadem ratione plus petens si emendauerit suam petitionem statim, idest ante litem contestatam euitabit pœnas impositas plus petentibus, Cost. De re integr. cap. 70. num. 12. Posset tamen quis negare totũ, vbi plus peteretur. Dec. & Cagn. in l. non videtur improbus. ff. de reg. iur. Menoch. de Arb. cas. 177. num. 15. Qua de re valdè dubito, & contrarium consulerem clienti meo. Did. Couar. lib. 1. Var. Resol. cap. 2. num. 5. quem perperam citare videtur Menoch. Surd. conf. 142. n. 9.

SVMMÆ.

1 *Instrumenta post terminum statim produci possunt.*
Productio verbalis non sufficit.
2 *in Termino aliquid facere, vel statim post paria sunt.*
3 *Instrumenta vsq. ad sententiam produci possunt.*
An possint statim post, & num. seq.
4 *In Momenti quæstionibus etiam quæ fiũt incontinenti non censentur inesse.*
Polydori Ripa, & Auctoris opiniones.
5 *Tempus ad deliberandum solet præfiniri filijs.*
Abstinere quando filius non possit etiam statim.
6 *Contumacia repetita maior est.*
7 *Positionibus quando quis nequeat respondere.*
Don Alonsus Altamiranus Ticinensis arcis Præfectus.

De instrumentis intra terminum producendis. Cap. CXXXXV.

1 INSTRVMENTA si quis † teneatur intra terminum quendam exhibere, quo casu non sufficit verbalis productio Chart. decis. 31. poterit post illum incontinenti exhibitionem facere. Sic dicimus de termino probandi, nam paria † sunt
2 aliquid facere in termino, vel statim post. gloss. in l. Pomponius. §. ratihab. ff. de procurat. Rip. in l. admonendi. nu. 52. ff. de iure iur. Tiraq. De Retract. Conuent. §. 1. gloss. 5. num. 10. Rebuff. de dilat. gloss. vn. art. 7. & de instrumentis post terminum producendis, vbi aduersarij non intersit, latè tractat Cost. de Re integra Distinct. 71.

3 Et possunt vsq. ad sententiam produci † instrumenta, non autem post illam, etiam incontinenti. Bald. in cap. cum dilectus num. 4. De fide instru. Afin. in sua praxi §. 22. cap. 6. ampliat. 3. Dum fertur sententia instrumenta, & alia acta exhiberi possunt, postea etiam statim nequaquam. Rationem pete a cap. seq. nam † quando
4 quæstio est momẽti ea quæ fiunt post etiam ex continenti non censentur inesse. Tiraq. De Retract. Conuent. d. §. 1. gloss. 5. num. 23.

Hoc dictum licet sequatur Polyd. Rip. Obser. 129. tamen subtiliter rationem improbat. Quod pariter contrarijs instantijs, non rationibus ait facere. Ias. in l. edita. nu. 13. & seq. C. de edẽdo. Sed ego animaduerto videri Ias. improbare etiã dictũ Bald. ob reg. l. Lecta, ff. si cert. pet. & ob similia allata in cap. præced. & in d. §. ratihabitionis, contraria autem procedere in conditionibus, iuxta d. cap. sequens. Immo instrumenta solum vsque ad conclusionem in causa

exclusiuè producuntur. Chart. decis. Genu.51.nu.9. Vide Negusant.quęst. 41.nu.17.

Verum nec temere illud tradidit Bald. nec Asin. Tiraq. & alij magni nominis viri perperam Bald. rationem secuti sunt, quorum ea fuit mẽs, vt in quæstionibus momenti incontinenti facta non censeantur inesse, quasi ipsum momẽtum excludat quid fieri etiam incõtinenti, vt dicam cap. seq. & passim in hoc libro. Aut igitur actus est in fieri, & verum est tunc cõsiderari non posse quod postea fit. Aut in facto esse, & siue momentaneum, siue successiuum sit, vbi factum est iam finem est consecutum. Sed in eo est differentia, nam in momentaneis quæstionibus iuxta prædictos, quod fit incontinenti non censetur inesse, sec⁹ in successiuis, ita etiam intellexit Surd. cons. 354. nu. 21. Eadem ratione licet exceptiones dilatoriæ possint incontinenti produci post litem contestatam, tamen secus est, vbi quæstio est de momento. Asin. in sua praxi. §. 13. cap. 2. limit. 9. & sublim. Prædictis decidi potest illa quæstio, quę sępenumero occurrit in hoc foro. Solet enim Senatus Excellentiss. mãdare, petẽtibus creditoribus, vt filijs,
5 qui nec † adeunt, nec repudiant paternam hæreditatem lapso anno præfiniatur terminus dierum quindecim absq. vlterioris dilationis spe ad deliberandum super aditione hæreditatis (de quo tempore deliberandi, vide quæ scripsit Men. de Arb. cas. 1.) & remota omni appellatione ab ordinatione facienda. Quæritur An post factam ordinationẽ, & intimatã, qua declaretur aliquem pro hærede esse habendum, liceat statim abstinere, & videtur non licere, quia res desijt esse integra. Primo per lapsum termini peremptoriè assignati, l. si eo tẽpore, C. de remiss. pign. Vide Costã De re integr. distinct. 95. de lapsu termini, & Steph. Gratian. li. 2. Disc. Forens. c. 239. Secũdo ob sẽtẽtiã. Tertio
6 ob illius intimationẽ. Et repetita † cõtumacia maiorem solet vim habere. Bimius cons. 168. nu. 24. lib. 2. vbi declarat rem desijsse esse integram, &
7 ita non posse amplius † positionibus responderi ob lapsum termini præfixi a No. Const. & ob expressam iudicis pronunciationem. Ita respõdi in causa quadam Illustrissimi Don Alonsi Altamirani huius Ticinensis Arcis Præfecti, & fuit iudicatum iuxta ea, quæ scripseram.

SVMMÆ.

1 *Aedilitium edictum continet æquitatẽ.*
Reticentia pœna.
2 *Venditor bonæ fidei quid præstet.*
3 *Fallere quis dicatur.*
Venditor tacens ad quid teneatur.
Venditor sciens futuram breui imminutionem rei venditæ an teneatur.
ad Emptorem pertinet commodum accedens rei venditæ etiam statim.
4 *Io. Baptista Vicecomes Senator Med.*
5 *Redhibitoriæ quando sit locus.*
Implementum statim secutum, dicitur in tempore.
Transgressor in modico non est transgressor.
6 *in Conditionibus implendis spectatur temporis momentum.*
7 *Mora non purgatur in conditionibus implendis.*
8 *Interuallum modicum non est interuallum.*
9 *in Momentaneis quæ fiunt statim non insunt.*
10 *in Prælatione etiam hora spectatur.*
Primogenitus quis dicatur, & spectatur momentum in Rescriptis spectatur momentum.
11 *Conditio an habeatur pro impleta, vbi qui recusauit, offert separatum.*

De

De Ædilitio edicto, & conditionibus implendis. Cap. CXXXXVI.

1 SVmmã habet † æquitatem ædilitium edictum in ijs, qui fallunt, ita, vt etiam reticentiæ pœna imponatur. Addition. ad decis. Viu. num. 75. Bonæ fidei enim venditorem †
2 nec commodorum spem augere, nec incommodorum cognitionem obscurare oportet. Cic. libr. 3. De offic.
3 Val. Max. lib. 8. cap. 2. † Fallit enim & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscure loquitur, & qui dissimulat insidiosè, vel obscurè l. ea quæ commendandi. §. fin. ff. de empt. & vend. Rob. lib. 4. Rer. iud. ca. 14. ideo tacentem vẽditorem in vniuersum responsum est teneri. l. 1. §. 1. l. Iulianus. §. 1. ff. de action. empt. Surd. cons. 13. num. 33. Galuan. cons. 21. nu. 19. late Gratian. lib. 2. Disc. Forens. cap. 361. vbi num. 17. ait venditorem frumenti teneri ad imminutionem pretij, vbi sciebat fore, vt statim promulgato edicto frumenti valor imminueretur. D. Tort. ad statut. Ticin. 71. numer. 9. Mantic. De Tacit. & ambig. Conuent. lib. 4. tit. 20. nu. 67. & seq. Contra Less. de iust. & iur. lib. 2. cap. 21. Dub. 5. & 10. vbi latè hac de re. Commodum autem accedens rei venditæ etiam incontinenti pertinet ad emptorem, vt in casu Gratian. d. cap. 261. numero 10. & 13. vt si seruitus sit finita, vel quid simile acciderit ad commodum rei venditæ. Verũ quoad ædilitiũ edictũ particularis extat tit. De ædil. edict. De quo o'im subtilissimè disputantẽ in quadã amici mei causa magna cum voluptate audiui amplissimũ virum Io. Baptistam
4 † Vicecomitem, tunc vix forũ ingressum, quem nunc virtus singularis, & doctrina in senatoria collocauit Sede.
5 Si † igitur inter emptorem, & venditorem seruæ conuenerit, vt, nisi ancilla menstruis laborare cœperit intrà quadraginta dies, locus sit redhibitoriæ, & vẽditor sibi seruã habeat, pretiumq. illius restituat, cessabit redhibitoria, licet post lapsos 40. dies conditio existat, dummodo incontinẽti, vel modico inter posito temporis interuallo existat. Implementũ .n. quod statim sequitur, dicitur secutũ in tẽpore. l. lecta. ff. si cert. pet. nec dicitur trãsgressor temporis limitati in promissione, qui illud in modico egreditur. l. si quis in graui. §. cõditionis, vbi Bald. ff. ad Syllan.

Verum contrarium decidit Afflict. decis. 73. multis fretus rationibus. Etenim debet fieri computatio temporis de momento ad momentum. Qua de re egi cap. 94. Et in conditio-
6 nibus implendis † intra tempus, post tempus non valet implementum. l. in illa. l. hoc iure ff. de verb. oblig. l. ita stipulatus. ff. eod. l. Thais §. intra certa tẽpora. ff. de fideicom. libert. l. Sticho. §. Titi⁹, ff. de statu lib. l. statu liberum. §. scriptum. ff. de leg. 2. Vide Ias. in l. 1. nu. 8. C. de instit. & substit. Socin. reg. 475. Deficit enim conditionalis dispositio in primo actu existẽtię, & ideo quod postea fit, non curatur. Scripsi ca. 43. n. 4. nec admittitur pur-
7 gatio † moræ etiam incontinenti in cõditionibus implẽdis. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. cap. 137. num. 3.
8 Posset tamen dici modicum † interuallum non haberi pro interuallo, & ideo incontinenti secutum inesse actui, & d. l. Thais. §. intra certa tempora cũ similibus non procedere, si rationes incontinenti redderentur. In omnem casum procedit, vbi quæstio
9 est † de momento, nam tunc quæ post fiunt etiã incontinenti, non cẽsentur inesse, Tiraq. De retract. Conuent. §. 1. gloss. 5. n. 23. Surd. cons. 354. nu. 21. Ideo qualitas, quæ in persona debet adesse certo, & limitato tẽpore, inter-

uenire debet eo ipso tempore, neque sufficit eam adesse paulo ante, vel paulo post. Doct. in l.1. C. de testam. vbi Ias. nu.2. Menoch.cons.1.nu.416. cũ tunc agatur de momẽto. Surd. d. nu. 21. Eodẽ pacto, vbi agitur de anterio-
10 ritate, non solum † hora, sed etiam pũctum temporis, quo vnum instrumẽtum alterum præcedit, spectatur Peregr. de iure fisci lib.6. tit.6. num.35. Momentũ enim in his attenditur, vt in primogenijs. Tiraquel. De iure primog. quæst.2. Cũ enim non patiatur natura, vt vno, & eodem tempore mulier duos pariat. l. Arethusa. ff. de statu hom. ille dicetur primogenitus, qui prior ex vtero exiuit, licet alter statim subsequatur, vt scripsi c.151. De natis eodẽ tempore. Quod exemplo Iacob, & Esau cõprobat Tiraq. ibidẽ, & alijs similibus, in quibus hora, & momentum ẽt puncti attenditur, vt quid dicatur altero prius, vel posterius. Idẽ recipitur in rescripto, quorũ vnũ alteri præfertur ẽt ratione vnius horæ. Facit simile. l. si in emptione §. vlt. ff. de cõtr. empt. l. qui duos. l. quod de pariter. ff. de reb. dubijs. Men. de Arbitr. cas.48. num.2. & 3. In summa vbi agitur de momento non attenditur, quod sit incontinenti, & communis est opinio in conditionibus spectari momentum. Cæterum an condi-
11 tio habeatur † pro impleta, vbi recusans primo, postea statim se offert paratũ ad illam implẽdam, late tractat Mantic. De tacit. & ambig. conuent. lib.14. tit.45. nu.30. Exempli gratia, in conditione si Seia nupserit Titio. Ponamus illum recusasse nuptias inire cum Seia, postea statim consensisse, illam autẽ recusare fortasse ob repulsam latam, vel ob aliam causam. Anne habebitur cõditio pro impleta, an vero vltima mora nocebit? Eũ vide Sãch. De Matrim. li.1. Disp.33. n.18. Vasq. in l. si quis n.91. C. de inoffic. testa.

SVMMÆ.

1 *Equo mortuo intra decem dies quid statuendum.*
Redhibitoria, quando sit locus.
2 *Animal, quando dicatur statim mortuum.*
3 *Animal, quando præsumatur morbosum ante venditionem.*
4 *Ex vulnere, vel veneno, quando dicatur quis mortuus.*

De eadem materia reedhibitoria. Cap. CXXXXVII.

MENTIO redhibitoriæ facta in præced.cap. in memoriam reuocauit quandam facti speciem mihi annis superioribus propositã equi
1 † mortui intra decẽ dies, a die venditionis. Licet enim animal præsumatur mortuum ex morbo contracto tẽpore venditionis, ob quem tenetur vẽditor siue sciuerit, siue ignorauerit. Bal. in l.1. C. de ædil. ed. Surd. decis.
2 146. num.5. Si modo intra triduum moriatur, tunc enim illico dicitur mortuũ, Alciat. de præsumpt. reg.2. præsumpt.27. num.11. Doct. communiter in l. si quis cum aliter. ff. de verb. obligat. Mascard. de probat. concl. 92. Adeas Marant. in suo spec. distinct.4. An sit iud. ciu. vel crim. nu. 58. Caroc. de excuss. quæst. 13. 10. quæst. princ. n.97. tamen in proposito casu consului, dari redhibitoriam, quia statim facta venditione dedit morbi signa ob præd. reg. l. lecta si cert. pet. Hipp. sing.614. Ioseph Lud. decis. Perus. 1118. quæ est fin. secundæ partis, & alia concurrebant, ex
3 quibus Iudex poterat arbitrari † ante venditionẽ fuisse animal morbosũ. Boer. decis.323. nu.12. Cost. de rem. subs. prælud.4. nu.12. inferens ad stat. Ticin.115. q̃ latè explicat D. Tort. ibidem. Cuius rei probãdæ quattuor modos

dos recenset Bald. conf. 499. vol. 5.
4 Quemadmodum etiam † aliquem ex vulnere mortuum fuisse probatur, si incontinenti moriatur, vel alijs præsumptionib. vel coniecturis id côuincatur. Mascard. de probat. concl. 178. Sic etiam conijcimus aliquem interijsse ex veneno non paulatim in visceribus a malis humoribus genito, sed propinato, vbi incontinenti sumpto cibo dedit signa mutationis Cabal. de omni gen. homicid. num. 623. & 628. Solent igitur improbi, & callidi homines, quod de Seiano scripsit Tac. lib. 4. Ann. venenum deligere, quo paulatim irrepẽte fortuitus morbus adsimuletur. Vide infrà li. 2. cap. 130.

SVMMÆ.

1 *Possessionem ingrediendi propria auctoritate tribui solet facultas.*
2 *Facultas ingrediendi propria auctoritate possessionem quando dicatur tributa.*
3 *Hac facultas an transeat in singularem successorem.*
in Successorem singularem possessio transit affecta ea qualitate, quæ erat penes venditorem.

De pacto ingrediendi possessionem propria auctoritate, an transeat in singularem successorem.
Cap. CXXXXVIII.

1 SOLET pacto † tribui creditori facultas ingrediendi possessionem
2 propria auctoritate † quam inferunt illa verba. Dedit, tradit &c. Cost. de retrotr. cas. 25. c. 8. num. fin. in venditione videlicet, cui ne videantur tenũciare Pragmatici, adeundo iudicem, protestantur se id facere sine præiudicio propriæ auctoritatis. Solet igitur
3 quæri, An hæc licentia possit mitti exsecutioni contra singularem successorem. Roland. cons. 28. nu. 16. lib. 1. Rot. Rom. decis. 645. num. 4. part. 1. in nouiss. Anceps est quęstio, in qua Menoch. De adipisc. rem. 5. num. 111. & seq. quattuor recenset opiniones, & tandem videtur inclinare in sentẽtiam Bart. existimantis, ius exsecutiuum tributum obligationi, voluntate debitoris habere etiam locum contra singularem successorem, vt quemadmodum poterat fieri exsecutio contra debitorem, ita etiam fieri possit contra illius singularem successorem, licet primus effectus, qui immediate ex ea licentia prouenit, nempe, vt censeatur debitor obligatus ad præstandam patientiam creditori ita, vt possit ingredi possessionem, personalem tantum contineat obligationem. Vbi autem huic pacto adiecta fuit clausula constituti, tunc potest hæc licentia exsequi contra singularem successorem etiam resistentem, & non facta aliqua liquidatione. Menoch. d. remed. 5. num. 140. Hond. cons. 21. nu. 16. vol. 2. Maluas. cons. 98. num. 32. Verum id debet intelligi, vbi creditor velit exercere huiusmodi pactum contra singularẽ successorem statim ac possessio fuit in eum translata. Castr. cons. 10. vol. 1. Ruin. cõs. 127. vol. 5. sec⁹ si ex interuallo. Hãc distinctionẽ iure improbauit Fænut. de momento tẽporis c. 21. num. 9. nam cum possessio transeat, vt iam dictum fuit, in singularem successorem affecta ea qualitate, & pacto ingrediendi, possitq. illud exerceri contra singularem successorem, quare non poterit id fieri quandocunque singularis successor resistat, & prohibeat id fieri, ab ipso creditore? Addo Chart. decis. Gen. 12. Vid. Surd. cons. 22. nu. 35. Cost. De Rem. Subsid. rem. 34. n. 3. Carpan. ad Stat. Mediol. 173. num. 10. lib. 1.

SVM-

SVMMÆ.

1 *Curator solet bonis iacentibus, & vacantibus dari.*
Quæ necessaria in hac datione.
2 *Curator quando non sit dandus bonis iacentibus.*
Pro facto habetur statim faciendum.
3 *Stat. Ticin. de curatore dando bonis iacentibus declaratur, & num. seq.*
4 *in Curatore dando quinam citandi.*
Citandi non sunt incerti, nisi per proclama.
5 *Possessor an citandus.*
6 *Statutum Ticinense 48. expositum.*
7 *Ignorantia quando non excuset.*
8 *Intelligitur, verbum quid significet.*
Præsumptioni legis standum.
9 *Menoch.cas.150.nu.10.de Arbitr.declaratur.*

De curatore bonis iacentibus dando. Cap. CXXXXIX.

1 CVRATOR solet bonis † iacentibus dari. Menoch. latiss. de Arbitr. cas. 150. Rip. lib. 6. sing. Obs. cap. 35. Capic. decis. 87. vbi enumerat requisita necessaria in hac datione curatoris. Cost. De remed. subsid. rem. 58. num. 7. Paul.Mont. De Tut. cap. 28. num. 56. cum seq.

2 Verum † cessat huiusmodi curatoris datio, vbi spes est fore, vt primo quoque tẽpore existat successor. Menoch. d. cas. 150. num. 4. Montan. dict. cap. 28. num. 64. Pro facto enim habetur, quòd non interiecto longo temporis interuallo fieri debet. Cæte-
3 rum † Ticin. habemus stat. 47. quod præscribit formam huic dationi curatoris. Menoch. d. cas. 150. num. 3. & 8. Cost. d. rem. 58. num. 10. Tort. ad d. stat.

4 Et licet citandi sint † in hac datione curatoris illi, quorum interest, & quorum prima causa est in successione. Menoch. d. cas. 150. num. 10. Mont. d. cap. 28. num. 64. tamen in casu prædicti stat. Ticinensis responde non esse opus citatione, cum personæ incertæ, & ignoratæ non sint citandæ nominatim, paria enim sunt non
5 esse, & non apparere, & ideo † possessor incertus non citatur. Men. De adipisc. rem. 4. num. 464. vt etiam in casu stat. Ticin. 48. citantur per procla-
6 ma † prætendentes ius aliquod, cum fit datio insolutum, vbi nimirum sint personæ incertæ. Menoch. De recuper. rem. 8. num. 105. & seq.
7 Neq. vero obijciat quis, † quod ignorantia non debet excusare, vbi potest haberi scientia, facta inquisitione, quam tenetur quis facere, paria enim sunt scire, vel scire posse, & debere, l. quod te. ff. si cert. pet. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. c. 194. nu. 18. nam respondebo, statutum ipsum habere pro ignorante eum, qui iurauit se ignorasse. Sufficit igitur mihi, aliquem iurasse, vt satisfiat statuto, quod hoc habet pro probatione igno-
8 rantiæ, & licet verbum † intelligatur accipi possit, idest præsumatur c. ex studijs, c. fin. de præsũpt. Menoch. lib. 1. De præs. q. 10. num. 6. tamen cũ lex præsumit, & ob præsumptionem facit generale statutum, standum tali præsumptioni. Azo in summa De probat. num. 7. Vid. Men. d. lib. 1. q. 3. De lege præsumente.

Addo pro hac sententia cons. Martin. Laud. 6.

9 Neque obstat quod tradit † Menoch. d. cas. 150. num. 10. nimirum respectu citationis nominatim faciendę eorum, quorum est prima causa in successione, prædictum statutum sequi ius commune, nam illud necessariò debet accipi, vbi persona non igno-

ignoretur, sed vbi ignoratur, non est opus citatione. præsumptio autem legis est, ignoratum hęredem, vbi iuramentum interuenit, vel statutum in eo sequi videtur ius commune, dū iubet, vt fiat citatio & requisitio ad domum solitę habitationis ipsius defuncti. Satis igitur nobis erit eam formā pręscriptam in dicto statuto seruari, & factam esse dictam citationem domi habitationis defuncti, & iuratum esse respectu ignorantiæ.

SVMMÆ.

1 *Actus simul facti se inuicem impediunt.*
2 *De legato relicto cognatis vter prior adscenderit Capitolium.*
3 *Legatum exspirat, mortuis simul legante, & legatario.*
4 *Substitutione facta duobus impuberibus, deferuntur duæ hæreditates substituto, vbi simul pueri pereant.*
5 *Simultaneus actus tollit rationem prioris, & posterioris.*
6 *Procuratoribus pluribus simul datis melior est occupantis conditio.*
7 *Substitutio sit facta sit duob. impuberibus, quid statuendum ambobus mortuis.*
8 *L. Qui duos, ff. de rebus dubijs exposita.*
Substitutio non est inutilis facta ab eo, qui vnicum filium habet, sit supremū morienti substituat.
9 *Proximus agnatus intelligitur etiam qui solus est.*
Excommunicato vno censentur alij excommunicati, qui simul deliquerunt.
10 *Pater prior decessisse præsumitur. Declara.*
11 *Libertus si decesserit cum filio suo, vter eorum prædecessisse censeatur.*
12 *Maritus, & vxor si decedant simul quis præsumatur prior decessisse, & num. seq.*
13 *Dotis lucrum an deferatur hæredibus mariti ob statutum, vbi simul perierunt.*
L. Qui duos. §. si maritus. ff. de reb. dubijs exposita.
14 *Debilior præsumitur prædecessisse. Declara.*
L. sed & in illo ff. de reb. dub. declaratur.
in Matrimonio dicitur vxor decessisse, licet cum viro simul decedat.
15 *Donatio valida inter coniuges, qui simul moriuntur.*
Præuentioni non est locus in concursu pari.
L. si inter, ff. de rebus dubijs exposita.
16 *Substitutus Titio, si siue liberis decesserit, admittitur ad fideicommissum, Titio, & eius liberis eodem tempore mortuis.*
17 *L. Quod de pariter, ff. de reb. dub. declarata.*
Dotem reddi sibi si mater sit stipulata, filia in matrimonio decedente, & decedat cum ipsa filia, non debetur dos.
18 *L. Inter socerum ff. de pactis exponitur.*
Infans, & impubes prædecisse præsumitur.
19 *Impuberis & eius, qui paulo ante excessit pubertatem solet esse idem indicium.*

De simul temporis ordine secutis, & de commorientibus. Cap. CL.

1 ACTVS qui simul † vno, & eodem fiunt tempore ita, vt ignoretur vter eorum præcedat, se inuicē impediunt. Veluti si sit relictum legatum ex cognatis meis, qui primus
2 Capitolium † adscenderit, nec appareat quis prior venerit. l. si fuerit. ff. de rebus dubijs; vbi alia recenset I.C.
3 Vlpian. exempla. Sic mortuis legante, & legatario simul, perit legatum. l. idem est, ff. de reb. dub. Et facta substitu-

4 stitutione duobus † impuberibus, si ambo mortui essent, duę hæreditates substituto deferuntur, si pueri simul perierunt. l. qui duos. ff. de vulgar. vbi tamen non impeditur substitutio. Couar. lib. 2. Var. Reso'. cap. 7. num.
5 3. vers. Quintum. sed actus † simultaneus tollit rationem ordinis prioris, & posterioris. Pluribus autem procuratoribus simul datis, occupan-
6 tis melior † conditio. l. pluribus. ff. de procurat. Si testator duos habens im-
7 puberes, illi † qui supremus moritur, Titium substituerit, & ambo filij pereant, tunc si ordine vnus post alium perijt, substitutus succedet posteriori defuncto, in qua hæreditate etiam ante defuncti filij habebit hereditatem, quo casu putat Faber lib. 13. cap. 14. Coniect. fratrem fratri ab intestato esse necessarium hæredem. Quod si naufragio puta, vel alio casu simul pereant, videbatur non esse locum substitutioni, cũ neuter fratri fuerit superstes, neq. dici posset posterior, nisi facta comparatione ad priorem decedẽtem. Verum placuit substitutum vtrique succedere, nam vt præclarè ait †
8 I. C. in l. qui duos. ff. de reb. dub. qui vnicum filium habet, si supremum morienti substituit, non videtur inu-
9 tiliter substituisse: & proximus † agnatus intelligitur, etiã qui solus est, quiq. neminem antecedit, et hic vtriq. quia neutri alter eorum superstes fuit, vltimi, primiq. obierunt. Quo textu freti responderunt nonnulli, delicto à duobus commisso, si episcopus excommunicet vnum ex illis, censeri vtrumque excommunicatum. Qui tamẽ tex. hoc non videtur probare. Sed hac de re agitur in cap. si sacerdos. extra de offic. ordin. in gloss. in verb. A commu-
10 nione, Si pater, & † filius perierint in bello, pręsumitur pater prior decessisse. d. l. qui duos. §. cum bello. ff. de reb. dub. Alciat. De præs. reg. prima. præs. 49. Menoch. l. 1. De præs. q. 9. nu. 10. & ideo mater vindicabit hæreditatem filij exclusis agnatis adspirantibus ab hæreditatem patris. Quod intellige si filius erat pubes, secus si impubes d. l. qui duos. §. Luci'. l. cum pubere. cum l. seq. ff. de rebus dubijs. vbi loquitur de matre, & filio simul pereuntibus. Sed Vide hac de re latè agentem Peregr. lib. 6. Variar. iur. ad C. in præsentia. De prob. nu. 170. & seq. & De Fideicom. art. 43. num. 51. & 54. Rustic. ad l. cum auus. ff. de cond. & demonstr. lib. 4. cap. 4. Si libertus cum filio
11 suo † perierit, id suggerit reuerentia patronatus vt legitima hæreditas patrono deferatur, nisi filium superuixisse patri probetur. d. l. qui duos. §. cum bello. Couar. d. c. 7. Si maritus, &
12 vxor † simul pereant, censetur prior decessisse vxor d. l. qui duos. §. si maritus, & ideo maritus lucratur dotẽ iux
13 ta statutum, quo cauetur, vt prædecedente vxore vir lucretur dotem. gl. in d. §. si maritus, & in l. si possessor. §. si eodem. ff. de relig. & sumpt. fun.

Non me latet contrarium respondisse Signor. de Homod. cons. 9. quem sequitur Roland. Cauagn. ad decret. Montisfer. decr. 74. §. 1. quæst. 3. vbi distinguit, Aut statutum ita est conceptum, si in matrimonio mulier decessisset, vir lucretur dotem, aut vtitur ea formula verborum si maritus fuerit superstes. Primo casu vir lucratur dotem, cum vxor dicatur decessisse in matrimonio d. §. si maritus. altero secus. In eandẽ opin. videtur inclinare Men. li. 6. Præs. cap. 50. nu. 3. & late eã defendit Did. Couar. lib. 2. ca. 7. Var. Res. numero 2. 3. 7. & 10. D. Flauius Tort. ad stat. 121. Ticin. nu. 17. Verum dici posset hanc distinctionem menti, & verbis I. C. in d. §. si maritus aduersari, & illa verba. Si in matrimonio mulier decessisset, ita esse accipienda, ac si dictum esset, si Prior deces-

decessisset. Primò quia non diceretur decessisse in matrimonio, nisi prior in fata concessisset mulier, morte enim viri soluitur matrimonium. Secundo confirmant hanc sententiam verba sequentia, videlicet, Si non probetur: illa superstes viro fuisse, quæ declarant quomodo sint accipienda præcedentia, quasi sit sensus præsumi mulierem priore loco decessisse, nisi probetur illam fuisse superstitẽ. Tertio animaduerto I. C. in eadem l. qui duos id esse propositum, vt nonnullis exemplis ostendat duobus simul mortuis, quis dicatur prior decessisse,
14 quod facit etiam in d. §. si † maritus Præsumitur autem debilior prior decessisse. licet hoc non sit perpetuum. l. sed & in illo. ff. de reb. dub. Vide Alciat. De præs. reg. 1. præs. 49. Couar. d. cap. 7. num. 8. vbi affert rationem d. l. sed & in illo ibi enim agitur de successione testamentaria, cuius est proprium, vt præmoriatur testator, vel ibi duo erant impuberes. Men. numer. 20. Quarto facit d. §. si eodem, vbi viro, & vxore eodem momento decedente datur actio aduersus hęredes viri, ad quem dos peruenit. Idcirco autem peruenit, quia prior pręsumitur decessisse vxor, & hac præsumptione, quę iuris est, respondetur omnibus contrarijs. Vide Thes. lib. 3. Quęst. Forens. quęst. 77. Sanch. de Matrim. lib. 6. Disput. 14. num. 21. Sed non est recedendum à communi opinione, & expositione d. §. si maritus ob rationes Didaci loco citato. Non obest prima ratio, quia dicitur vxor decessisse in matrimonio, licet simul decedat cum viro. Non obstat secunda, quia aliud est, quòd prior decedat, aliud, quod non sit superstes potest enim contingere, vt non sit superstes, & tamen prior non decedat, quando cum eo simul moritur. Non impedit tertia, quia ibi agitur de capitulo, si in matrimonio. Non quarta, quia eodem modo tollitur, & optime facit pro communi l. si inter, ff. de reb. dub. de qua infrà. Cęterum pariter ad commoriẽtes prtinet illa quęstio de qua in l. si inter, ff. de reb. dub. vbi facta dona-
15 tione inter coniuges, † qui simul moriantur, valet donatio, neq. tunc pręsumitur prior decessisse vxor, eo maxime inquit Paulus I. C. quòd donator non superuiuat, qui possit rem condicere. Dec. in c. in pręsentia nu. 50. De probat. Burs. cons. 9. num. 4. & 6. lib. 1. vbi ait non esse locum præuentioni in concursu duorum pari, vbi nimirum eodem momento ingrediuntur possessionem. Eandem affert rationem I.C. in l. si qui 26. ff. de donat. causa mortis in l. cũ hic status. §. si ambo, ff. de donat. inter vir. & vxorem. donatio .n. nullius est momenti oratione Antonini, Si prior vita decesserit, qui donatum accepit. Atqui non potest dici prioré vita decessisse donatariũ, vbi simul & donãs, & donatarius decesserunt. Et ideo non probo eorum sententiam, qui putant ità fuisse responsum fauore donationis. Menoch. lib. 6. pręs. 50. num. 8. Couar. d. c. 7. num. 5. Quod intelligo siue dubium sit vter decesserit prior, siue appareat vtrũq. simul efflasse animam, & ideo non est necessaria illa expositio gloss. in d. l. si inter, videlicet. Non superuiuat, idest, Superuixisse non probetur, vt etiam animaduertit ibidem Castrẽs. Ex his colligitur ratio l. ex facto §. si quis autem. ff. ad Trebell. vbi substitu-
16 tus † Titio, Si is sine liberis decesserit, admittitur ad fideicommissum Titio, & eius liberis statim, & eodem pũcto temporis decedentibus; sufficit .n. liberos patri non fuisse superstites, de qua substitutione late Couar. d. c. 7. num. 6. Item inde infertur ad decisio-
17 nem. l. quod de pariter. ff. de † reb. dubijs,

bijs, vbi mater stipulata est dotem sibi reddi, filia in matrimonio decedente, &, si mater decedat cum filia, non debetur dos, quia non fuit superstes. Castr. ibid. Couar. d. c. 7. num. 7. & 8.

18 Prædictis conuenit Tex. in l. inter socerum. ff. de pac. dot. de quo Couar. n. 9. & Men. d. præs. 50. num. 30. vbi late hác de re pluribus constitutis capitibus & regulis agit. Si igitur inter generum & socerum initum sit pactum, vt si filia mortua anniculum filium habuisset, dos ad virum pertineret, quod si viuente matre filius obijsset, vir dotis portionem vxore in matrimonio defuncta, retineret, & mulier naufragio cum anniculo filio perierit, pars dotis retinebitur per maritum, nam verisimile est infantem ante matrem perijsse, vt ait I.C. in d. d. l. inter socerum. Et hæc præsumptio iuris est in impubere, quæ petitur ab ipsa natura, ætas enim illa magis imbecilla, & facilius terretur. Et quod dicitur de pupillo vindicat etiam sibi locum in eo, qui paululum excessit pupillarem ætatem. Men. d. præs. 50. num. 33. Idem

19 enim, vt alias † diximus, solet esse iudicium de impubere, & de eo, qui paulo ante excessit pubertatem.

SVMMÆ.

1 *Nasci non possunt duo infantes eodem tempore.*
2 *Mulier potest vno partu plures parere.*
3 *Natis duobus eodem partu quis præsumatur prior natus in dubio.*
in Primogenijs spectatur momentum.
Præsumptio hominis.
4 *in Primogenijs vocari solent masculi.*

De natis eodem tempore. Cap. CLI.

ADfine est hoc caput præcedenti, de quo tamen priore loco erat agendum, præpostero enim ordine trãsitus fit à cõmorientibus, ad eos qui statim & simul nascuntur Meno. lib. 6. Præs. c. 51. in princ. Non potest igi-
1 tur natura contingere, vt duo † infãtes vno impetu de vtero matris exiliant l. Arescusa. ff. de stat. hom. Menoch. de Arbitr. cas. 47. num. 8. li-
2 cet possit vno partu mulier † plures parere, non tamen natura patitur, vt trecentos sexaginta tres pariat, vt referunt nonnulli de quibus Menoch. loco citato, quod ego malim credere, quam quærere, vt nescio quo loco tradit Lud. Viues, nisi dixerimus diuinitus supra naturæ ordinem id euenisse. Theatr. Vit. human. volum. 2. lib. 5. tit. Mulierũ, quæ simul pepererunt filios, vbi plures allegat. Gregor. Mastril. part. 1. Disc. 4. De Pass. Dñi. Si igitur duos, vel plures infantes pa-
3 riat mulier, & quæstio incidat † vter prior de matris vtero prodierit, vt sæpe fit in legatis relictis, & in primogenijs, vbi spectatur momentum, & punctum temporis, vt in alijs speciebus, de quibus Menoch. d. cas. 47. nu. 8. & dixi c. 146. De Aedilitio edicto num. 10. & seq. tunc status dicitur coniecturalis. In quo ita distinguit Menoch. d. præs. 51. Aut agitur de libertatis fauore, aut cessat talis fauor. Priore casu humaniorem amplectimur sententiam, quæ nimirum fauet libertati l. si fuerit §. vlt. ff. de reb. dubijs. l. in obscuris. ff. de reg. iur. interpretabimurque cum priore loco natum masculum vel feminam, qui libertatis fauorem natiuitate sua priore inferat. Altero casu, aut natus est vnus masculus alter femina, & ita diuersi sexus, aut eiusdem sexus, vterq. nimirũ masculus, vel vtraq. femina. Illo casu præsumptio est priore loco natum masculum, quæ tamen præsumptio hominis tantum est, non legis ita, vt nequeat ille obtinere pro quo exstat huiusmodi præsumptio. †
4 In primogenijs tamen cessaret quæstio,

stio, ad quæ solent vocari masculi, per quos splendor familiarum conseruatur. Gasp. Thes. quæst. 34. num. 5. lib. 1. Quæst. Forens. Hoc secundo casu licet alij præferant robustiorem, alij pulchriorem tamen leues sunt huiusmodi præsumptiones, & ideo iure per Menoch. dicto loco confutatæ.

S V M M Æ.

1 *Societas etiam omnium bonorum contrahitur consensu tacito, & expresso, & distrahitur actibus contrarijs.*
2 *Societas quomodo dissoluatur.*
3 *Renunciatio fraudulenta facta societati nocet tantum renuncianti.*
4 *L. Actione §. diximus ff. Pro socio exposita.*
Societati quando dicatur fraude renunciatum.
5 *§. Manet. in Inst. De societ. sententia.*
6 *Captare quid.*
Captatoria institutio quæ, contra communem sententiam.
Societati dicitur fraudulenter renunciasse, qui illi renunciauit sciens sibi obuenturam hæreditatem.
7 *Societati per dolum censetur renunciasse, ne filiæ nubiles alterius socij nuptui traderentur cõstituta dote de pecunijs communib.*
8 *Dos an constituenda de pecunijs communibus.*
9 *Societati si quis intempestiuè renunciauerit, contra eum agendum.*
Societatis dissolutio quibus denuncianda.
Mandati, & administrationis reuocatio denuncianda.
Proclamata non statim tollenda.

De societate contrahenda, & dissoluenda. Cap. CLII.

1 QVemadmodum societas † contrahitur consensu expresso, & tacito, etiam omnium bonorum iuxta communem sententiam Doct. quidquid in contrarium scripserint alij. Mascard. De probation. concl. 1315. num. 20. & 22. Hect. Felic. De societ. cap. 10. num. 16. 17. tribus tamen concurrentibus, ita etiam distrahitur, & dissoluitur, ob vulgatam reg. l. nihil tamen naturale. ff. de reg. iur. Sunt igitur actus sociales, quibus inducitur, contrarij, quibus inita dissoluitur non solum ex
2 pressè, sed etiam tacitè, cum socij † separatim sibi incipiunt negotiari l. verum §. fin. cum l. itaq. ff. Pro socio. Mascard. concl. 1316. Menoc. de Præsūpt. lib. 3. præs. 60. Anton. Gomez. in suis Comm. tom. 2. cap. 5. De societ. numer. 6. Var. Resol. Hect. Felic. De societ. cap. 35. vbi renunciatione dissolui ait societatem. Mant. De Conuent. lib. 6. tit. 23. Verum vbi fraude fit †
3 renunciatio, tunc non censetur dissoluta, nisi in damnum renunciantis,
4 Hoc est quod ait I. C. in l. actione † §. diximus. ff. Pro socio, renunciantẽ à se liberare socios, se autem ab illis non liberare.

Afferunt autem in d. l. varia exempla intempestiuæ, & dolosæ renunciationis ipsius societatis, de qua Mant. d. tit. 23. numer. 18. Odd. cons. 94. num. 21. & 22. veluti si socius omniũ bonorum, cui obuenit hæreditas cum altero socio communicanda l. 3. ff. Pro socio, renunciauit propter hoc societati, vt solus eam hæreditatem sibi adquireret, nam si post renunciationem adquisiuerit, non erit communicanda, quia nec dolus est admissus. Quod intelligo nisi prævidisset renuncians sibi obuenturam hæreditatem, & ita
5 intelligo † §. manet in Inst. De societ. dum ait Iustin. Si quid vero aliud lucri faciat, quod non captauerit, dolosa videlicet renunciatione, ad ipsum
6 solum pertinet. † Licet enim captare sit blanditijs, illecebris, & obsequijs veluti venari aliquid, vnde appellantur captatoria officia; & Senec. lib. 6.

De benef. appellat quosdam captatores testamentorum, vnde etiam dicitur captatoria institutio l. captatorias. ff. de hæred. inst. l. captatoriæ. ff. de leg. 1. l. captatorias. C. de testam. milit. & hæreditas captanda. l. si maiores. C. de trãsact. Horat. lib. 2. serm. *Captes astutus vbiq. Testamenta senũ*, vt sæpe admonui in scholis confutauiq. errorem nostrorum Interpretũ, qui appellant captatoriam voluntatem, quæ ab aliena pendeat voluntate. Surd. decis. 98. nu. 1. 4. & 6. Alciat. lib. 2. Parerg. cap. 31. Ant. Aug. lib. 4. Emend. c. 15. Coras. lib. 5. Miscell. c. 13. Duar. De hæred. inst. cap. 3. in fine. Pereg. cons. 31. num. 14. lib. 5. tamen eo in §. manet id voluit Iustin. vt renuncians sibi lucrum hæreditatis habeat, si modo callida, & dolosa renunciatione id lucrum non captauit. Captasse autem dicetur, qui sciẽs sibi obuenturum lucrum, societati renunciauit callidè, & intempestiuè. Dolũ porrò arguet hęreditas opima, vel aliud lucrum statim post renunciationem obueniens. Eodem pacto
7 crediderim dolosam esse † renunciationem societatis, si socius nuptui collocauerit filias, quas habebat constituta dote de bonis cõmunibus, & postea statim, ne filiæ nubiles alterius socij cum dote de communi nubant, societati renunciare velit. Fraudulentam enim renunciationem arguunt incontinenti secuta. Commu-
8 nis † est autem nunc opinio Doct. dotem constituendam de pecunijs communibus, neque esse imputandam in partem socij. cuius filiæ sunt dotatæ, licet reuera negari non possit, quin dubia semper fuerit hæc sententia, vt videre est apud Rol. Vall. cons. 91. volum. 1. Menoch. de Arbitr. cas. 127. Surd. de alim. tit. 6. quæst. 13. num. 12. Caroc. decis. 102. nume. 2. Mant. de tac. & ambig. Conuent. lib. 2. tit. 20. Hect. Felic. De societ. cap. 26. num. 25. vbi argumenta pro vtraque
9 parte afferuntur. Cæterum † an, & quando agi possit contra socium intempestiuè renunciantem societati, distinguit gloss. in d. l. actione. §. Proculus, cuius verba sunt omnibus obuia. Felic. dicto cap. 35. numer. 16. vbi autem dissoluitur societas, debet ijs omnibus id denunciari, qui cum altero ex socijs possent contrahere, vt dicitur etiam de reuocatione mandati, & administrationis proposito videlicet proclamate in loco publico, quòd ibi debet permanere, non autẽ incontinenti tolli, l. sed & si pupillus §. de quo palam. ff. de instit. act. Gomez. d. cap. 5. num. 6.

SVMMÆ.

1 *Momentanea possessio.*
Momenti reformatio.
2 *Momentanea possessio quare ita appellata.*
3 *Momentum quid, & vnde dictum.*
4 *Momenti beneficium per quamcunq. personam postulari.*
De possessione momentanea coram quo iudice sit agendum.
5 *Momenti & proprietatis causa ab eodem iudice decidenda, & an eodem tempore.*
Cumulatio causæ principalis, & proprietatis cum possessione momentanea.
6 *Momentaneæ possessionis causa statim debet audiri.*
7 *Appellationi an sit locus, vbi agitur de momentanea possessione, & num. 11. & 12.*
Appellatio denegatur in causa seditionis.
8 *Momentaneæ possessionis iudicium summarissimum recredentia, Interim, & noua prouisio appellatur.*
9 *Vindiciæ quando dari dicerentur, & vnde dictæ, & num. 10.*

10 *Vin-*

10 *Vindicias dari secundum libertatem, et secundum seruitutem.*
11 *Vindiciarum lis.*
in Possessorio summarissimo an detur restitutio in integrum Stat. Ticin. 4.
An supplicatio?
12 *Appellatio in possessorijs an admittatur quoad vtrunque effectum, vbi statutũ permittit appellationẽ, vt Ticini. Rem. l. fin. C. de edict. D. Hadr. priuilegiatum.*
13 *in Possessorio Summarissimo dicitur de nullitate.*

De possessione momentanea. Cap. CLIII.

MOMENTARIÆ, siue momentaneæ possessioni multa concessa, est autem † momentanea
1 possessio, siue momenti beneficium celeris reformatio, & restitutio possessionis per vim, vel alio modo ablatæ, aut interpellatæ. Momenti reformationem appellat Symmachus lib. 1. Epist. 27. Dicitur autem Momentaria, quia † statim absq. vlla dilatione
2 & cunctatione de possessione deiecto est facienda restitutio, reiecta in aliud tempus dominij quæstione, vt diximus ca. 5. Succinit Isid. lib. 5. Etymolog. illis verbis videlicet. Momentum
3 dictum est † a temporis breuitate, vt quam citò, quam statim saluo negotio reformetur, nec in vllam moram produci debeat, quod repetitur Iac. Cuiac. lib. 1. Obs. cap. 20. vbi ait per
4 quamcunque † personam posse momenti beneficium postulari, etiã per seruum l. vlt. C. Qui leg. pers. l. 1. C. si per vim, vel alio modo, & postulari ab eius loci iudice, in quo status possessionis fuit perturbatus. l. 1. C. vbi de possess. agi oport.

Alia est igitur principalis, alia momenti causa. In illa de proprietate agi
5 tur, in hac † de possessione erepta. Vtraque ab eodem iudice decidenda. l. nul li. C. de iud. D. Gregorius lib. 7. epist. cap. 100. Legali, inquit, prouisione decretum est tam momenti, quam proprietatis causam in vno, eodemq. iudicio debere cognosci. Cuiac. lib. 2. Obs. c. 35. An autem vno, & eodem tempore cognoscendum sit de momento, & de proprietate lis est inter nostros Doct. in l. naturaliter, §. nihil cõmune. ff. de adquir. poss. vbi Bart. nu. 6. 7. Menoc. de retin. possess. rem. 3. n. 511. vbi de hac cumulatione agitur latiss. Cuiac. d. cap. 35. qui refert speciem, de qua Symm. Epist. lib. 1. ex qua apparet iamdiu fuisse ab Imperatorib⁹ ita diffinitum, vt non cogantur quidem iudices simul eandem causam cognoscere, & decidere, sed possint, si velint, quoties de possessione iudicant; incontinenti, si ita casus tulerit, de proprietate cognoscere. Vide supra cap. 5. Adeas Symma. & Cuiac. vt inde intelligas, quæ tunc fuerit mouendi, & exercendi momenti ratio. Est autem
6 adeo celeris † hæc reformatio momẽti, vt mox audiri debeat. l. momentarię. C. vnde vi, ex qua desumpta est l. pen. C. de accusat. late Cuiac. d. cap. 20. & in hac causa momentaneæ pos-
7 sessionis nec locus sit † appellationi, quemadmodum nec in causa seditionis. Surd. consil. 40. num. 36. Symma. d. lib. 1. Epist. In causis, ait, quibus momenti reformatio postulatur, appellationes recipi non oportet. l. 1. C. si de moment. possess. quam vberrimis illustrauit comment. Cęs. Contard. Ioseph. Ludou. decis. 20. num. 5. Menoch. de recuper. possess. in prelud. num. 32. vbi num. 24. ait esse
8 iudicium † summarijssimum possessorium, & a Gallis appellari recredentiã, ab Hispanis interim, a nobis nouam prouisionem. Borell. in summ. decis. tit. 44. numero 275. Iudex enim summariè cognoscit, cui sit danda possessio, vt statuatur quis-

nam

nam sit actor, quis reus. Bud. Alex. ab
Alex. Alc. & alij quos refert Men. d.
9 loco num. 31. existimarunt olim † vin-
diciarum nomine appellatum fuisse
hoc iudicium, & Anton. Augustin. ma
ximum Hispaniæ lumen, ad leg. xij.
tab. pag. 161. ait, Vindiciæ dari dice-
bantur, cum fas esse rem vindicare
dicebatur, & si id ad præiudicium, &
quasi momentum quoddam pertine-
10 ret. Hinc dicebatur Vindicias † dari
secundum libertatem, & secundum
seruitutem, vt fecit Appius cōtra om-
ne ius, & fas. l. 2. §. initium. ff. de orig.
iur. Liu. lib. 3. Dionys. lib. 11. Vindi-
ciæ à Vindicio Vitelliorū seruo dictæ.
Liu. lib. 2. August. d. loco, qui vindicā-
di nomen inde tractum existimat, li-
cet potius dici possit à Vindicādo vin-
dicias appellatas teste Liuio loco cita-
to lib. 3. dum ait, A M. Claudio peti-
turum, vt decederet iure suo, vindica-
riq. puellam in posterū diē pateretur
vindicari. n. puellā dixit, p, Vindicias
puellæ secundum libertatem dari, i-
dest, in libertatem asseri, & in pos-
sessione libertatis esse. Ascon. Pædian.
11 in Verrin. 3. Lis † vindiciarum ait
est cum litigatur de ea re, apud Præ-
torem, cuius incertum est, quis de-
beat esse possessor. Sed vt eò, vnde di-
gressi sumus, redeamus, in summa-
rijssimo hoc possessorio non datur ap-
pellatio. Marisc. lib. 2. Var. Res. cap.
75. num. 22. etiam quoad deuoluti-
uum, nec restitutio in integrum. Me-
noch. De retin. rem. vlt. num. 48. &
seq. & rem. 9. De Recup. num. 319.
licet teneant alij dari restitutionem
minori læso. Cæuall. lib. com. contra
com. quæst. 15. nu. 4. Qua de re Odd.
De rest. quęst. 68. art. 6. quam opin.
sequerer statim probata læsione. Gra-
tian. cap. 74. Disc. Forens. putat ad-
mitti respectu deuolutiui. Sed nec
supplicatio Roll. Vall. cons. 8. num.
34. lib. 4. ex sententia Did. Cou. Gra-
tian. d. cap. 74. in princ. Sed vide
Men. De retin. poss. rem. vlt. nume.
50. & 53. Cæuall. in tract. De Cō-
gnit. per viam violent. quæst. 29. lib.
2. Immo nec dabitur appellatio hoc
summarijssimo, licet cauente statuto
licitum sit appellare in possessorio.
Tort. ad stat. Ticin. 4. num. 36. Cæ-
terum anceps est quæstio. An in ca-
su statuti permittentis appellationē
12 † in possessorijs censeatur permissa,
quoad vtrumq. effectum. & D. Men.
De adipisc. rem. 4. num. 837. existima
uit statutum Ticin. 3. & 4. & similia
statuta admittentia appellationem
in possessorijs esse condita ad tollen-
dam dubitationem, decidendamq.
illam arduam quæstionem, An vide-
licet, In possessorio detur appellatio,
de qua idem Menoch. De recuper.
rem. 9. num. 49. Hond. cons. 22. nu.
45. lib. 2. Stephan. Gratian. lib. 21. Di-
scept. Forens. cap. 74 in princ. & cap.
75. num. 15. Cæuall. in tract. commu.
contra commu. quæst. 15. Rim. iun.
cons. 82. lib. 7. vbi num. 36. ait reiecta
opin. Men. rem. l. fin. C. de ed. D. Had.
esse magis priuilegiatum, cum celeri-
tatem requirat. Satis erit igitur si
dicta statuta operentur effectum de-
uolutiuum. Eandem sequitur D. Tor-
tus ad d. stat. 4. nu. 25. adiectis nonnul
lis restrictionibus. De qua tamen val-
dè dubito. Posset tamen dici de nulli-
13 tate, quæ esset † in promptu, & incon
tinenti probari posset. Stephan. Gra-
tian. d. cap. 74. num. 4. Cæuall. d. q. 15.
Nam huiusmodi nullitates statim
probandæ nunquam censentur reie-
ctæ, vt dixi cap. 10. & 11. M. Anton.
lib. 1. resol. 14. num. 11. & lib. 2. res. 3.
num. 26.

SVMMÆ.

1 *Transactio ob læsionem enormissimam re scinditur.*

2 *Læsio*

2 *Læsio an sit spectanda tempore contractus, an superueniens. Distingue.*
3 *De Immunitate concessa ab oneribus an rescindatur ob læsionem.*
Clausula. Rebus sic se habentibus intelligitur, etiam si adsit iuramentum.
Antonius Gallia I.C. Lanell. filius.
4 *ob Nouam causam licet recedere a contractu etiam iurato.*
5 *Transactio an possit rescindi ab eo, qui renunciauit paternæ hæreditati, si postea fuerit spoliatus beneficijs.*
Dictum stultorum. Non putaram.
De iure superueniente.
6 *Transactiones in causa onerum an rescindendæ ob læsionem superuenientem.*
7 *Immunitas ad quæ onera extendatur.*

De transactione, & alijs rescindendis ob læsionem. Cap. CLIV.

1 NON solum venditio, sed etiam transactio ob enormissimam † læsionem rescindi potest, vt tradunt Doct. cõmuniter in l.2.C. de rescind. vend. æstimato tamen dubio litis euẽtu per viros peritos. Surd. conf. 480. nu.14. Bertazzol. conf.53. nu. 52. Menoch. conf.1111. num.77. Gall. conf. 32. nu.40. Non conf.67. nu. 16. & 17. Hond. conf.34. n.56. & 57. li. 2. Gam. decis. 110. numer. 15. Molin. de Hisp. Primog. lib. 4. cap. 9. numero 35. Cauall. in tract. Commu. contra commu. quæst. 72. Cost. De remed. subsid. rem. 47. Andr. Fachin. lib. 2. Contr. iur. cap.26. Vid. cap.108. infr. lib.2.

2 Verum dubitari † solet, an in probanda læsione tempus initi contract⁹ sit spectandum, an vero superueniens læsio eum rescindat. Placuit Doct. æstimationem dubij euentus esse faciẽdam iuxta tẽpus initæ transactionis. Hond. d. cons. 34. num. 56. & 57. lib. 2. Gabr. de empt. & vend. concl. 1. nu. 47. l. si voluntate. C. de rescind. vend. Doct. in l. de fideicommisso. C. de transact. Gasp. Thes. lib.1. Quæst. Forens. cap.8. num.14. And. Fachin. lib.4. Cõtr. iur. c.27. Gall. cõs.44. nu. 40. Odd. cons.17. nu.11. & de restit. in integ. q. 57. art.3. vbi tamen num.21. & seq. distinguit, cuius distinctionis hæc est sũma respectu minoris petentis restitutionem in integrum ob. læsionẽ. Aut ob negligentiam adhibitam in ipso contractu læsio postea contigit, & tũc spectatur etiam superueniens læsio, veluti si tempore non opportuno rem vendidit minor, vel nimis breue tempus adiecit pacto addictionis in diẽ, vel subhastatio non fuit facta ea, qua par erat, diligentia. Aut nulla huiusmodi negligentia adfuit, & communis obtinebit opinio, licet post venditionem alius plus offerat Less. De iust. & iur. lib.2. cap.17. dub.9. numer. 69. Sed placet hoc casu aliam addere distinctionem, quæ præsẽtis est scriptionis. Aut .n. agitur de contractu puta venditione, vel simili, qui vnico momento temporis perficitur, & tunc sibi vendicat locum d.l. si voluntate, spectaturq. tempus ipsius contract⁹, quo læsio contigit, Aut tractum habet successiuum; & futuro tempore
3 aliquid est † explicandum, vt in immunitate ab oneribus concessa, & sic currendum est læsis ex post facto, nã ex post læsio contingit, & futuro tempore, quo præstanda immunitas, & intelligitur illa clausula, Rebus sic se habentibus. Natt. consil. 548. nu. 36. Alb. consil.34. nu. 16. Lancell. Galli consil.115. nu. 91. & d. consil 44. nu. 40. Cuius filium Antonium Galliam præstantissimum I. C. paternæ virtutis hæredem suspicit vrbs Alexãdria. Porro illa clausula intelligitur, etiam si adsit iuramentum ita, vt superueniẽ
4 te noua causa liceat † a contractu etiã iurato recedere: quæ .n. de nouo emergunt nouo indigent auxilio. l. de

ætate

ætate §. ex causa. ff. de interrogat. actione l. quod Seruius. vbi glos. ff. de condit. ob causam. Quamobrẽ Surd. d. consil. 480. num. 14. respondit, rescindi posse transactionem † ab eo, qui renunciauit paternæ hæreditati, cum tempore renunciationis obtineret quædam beneficia, quibus postea fuit spoliatus. Quod ego non probo, nisi agatur de minore, qui negligens fuerit in contrahendo. Natt. d. cõsil. 548. num. 36. Nam vbi res transijt in contractum non est audiendus, qui stultorum illud dictum vsurpat. Non putaram. & Doct. allegati per Surd. loquuntur de iure superueniente, cui non censetur renunciatum, vt dixi cap. 131. ideo tex. in c. suggestum. De decimis non habet locum, vbi celebratus fuit contractus. Rol. Vall. consil. 13. nu. 69. lib. 3. Thes. d. quæst. 8. n. 14. Add. Bardell. cons. 22. num. 10. & 26. Cæs. Manent. cons. 84. nu. 31. Ergo † sæpenumero respõdi præsertim in causa Turriculæ ditionis Montisfer. transactiones ritè, & solemniter initas inter vniuersitates, & oppidanos, siue ciues circa solutiones onerũ, licet successiuum tractũ continerent, tamen ob læsionem superuenientem non esse rescindendas, remedio d. l. 2. vel per restitutionem in integrum lapso tempore ad eam petendam, cum in contractum transiuerint, & verbis amplissimis immunitas titulo oneroso esset concessa, cogitatumq. esset de bello. Bursat. cons. 16. nu. 70. lib. 1. tũc enim licet superueniant onera † valde grauia, tamen ad ea extenditur immunitas. Gasp. Thes. d. quæst. 8. num. 13. & initium debet spectari, & tempus actus perfecti, & consummati, qui in contractum migrauit onerosũ vltrò citroq. obligatorium. Men. cõs. 843. num. 37. & cons. seq. num. 45. & cons. 156. nu. 34. Damnũ autem nimis graue, & haud tolerandum posset iudicibus suadere, rescindendam esse transactionem, saltem remedio restitutionis in integrum, vbi post immunitatem concessam superuenirent ea onera, quibus vix posset resisti. Quæ auertat à nob. D. O. M.

5

6

7

SVMMÆ.

1 *Donatio omnium bonorum non valet, & nu. seq.*

Ratio quæ.

2 *Testamenti factio debet esse libera.*

3 *Hæreditas pacto dari non potest.*

4 *Testamenti factio iuris publici est.*

5 *Ius publicum priuatorum pactionibus non tollitur.*

6 *Administratio cuiq. rerum suarum permissa etiam abutendo.*

7 *Donatio bonorum omnium præsentiũ, & futurorum, an saltem pro præsentibus sustineatur, & nu. seq.*

8 *Donatio sine insinuatione sustinetur vsque ad quingentos solidos.*

Donatio post mortem dilata valet.

9 *Donationes sine publicationibus, quæ sint nulla in ditione Med.*

An sint nulla in totum.

Sententia, & exsecutio nulla in totum, licet in parte tantum adsit excessus.

10 *Donationes quomodo publicandæ, & quare.*

Solemnitatis leuis omissio non vitiat.

Dies, hebdomadas, mensis, annus naturalis, & artificialis.

De donatione omnium bonorum.
Cap. CLV.

1 DONATIONEM omnium † bonorum præsentium, & futurorum nullius momenti esse passim receptum est Doct. in l. fin. C. de pactis in l. stipulatio hoc modo concepta.

pta. ff. de verbo. oblig. nisi tamen donans sibi aliquid receperit, siue reseruauerit. Gasp. Thes. Senator amplissimus Taurin. lib. 1. Quæst. Foren. q. 2. num. 9. & seq. Ratio multiplex affertur, etenim videtur hæc donatio liberam testamenti factionem tollere l. pactum quod dotali, C. de pactis,
2 quæ tamen debet † esse libera, & ambulatoria vsq. ad extremum vitæ spiritum, l. 1. C. de sacros. eccles. l. 3. §.
3 fin. ff. de adim. leg. nec † pacto dari potest hæreditas, quod existimatur contra bonos mores, d. l. stipulatio. cum etiam in eo statu constituatur donans, vt nihil prorsus sit habiturus, quod qui concedunt, videntur omnẽ exsuere humanitatem. Vide Couar. de testam. in 2. part. rub. nu. 4. & 6. Accedat etiam, nam testamenti fa-
4 ctio iuris † publici est. l. 3. ff. de testam. l. testandi. C. eod. tit. quod priuato-
5 rum † pactionibus tolli non potest. l. ius publicum. ff. de pactis l. neq. pign⁹. §. priuatorum. ff. de reg. iur. l. fin. ff. de suis, & leg. & facile illius solemnia tollerentur, quæ magno studio sunt inuenta ad tollendas fraudes, & quamquam nonnulli ab hac opinione dissentiunt rationibus non contẽnendis, vt videre est apud Andr. Fachin. lib. 6. contr. cap. 87. & Fabr. De err. Prag. decad. 48. err. 6. & quidem ob iura directa, quæ remanẽt penes donatorem, & illud sit non facile haberi posse hæredem, quod contingit facta huiusmodi donatione, & nullum posse habere, quod non con-
6 tingit, & quia vnicuiq. debet esse † permissa rerum suarum administratio etiam abutendo l. in re mandata. C. mandat. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. & facit l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraudem credit, tamen non est discedendum à recepta, & communi opinione, Clar. in §. donatio. q. 19. Cæuall. in tract. commu. contra commu. quæst. 140. numer. & Andr. Fachin. d. lib. 6. Contr. iur. cap. 87. Sed quæritur, An saltem valeat
7 donatio bonorum † præsentiũ, quasi duæ sint donationes, & vtile non debeat per inutile vitiari, quod sensit Salic. in d. l. fin. C. de pactis. quemadmodum etiam donatio sine insinuatione
8 sustinetur vsq. ad quingentos † solidos. Clar. in d. §. donatio. q. 17. Cost. de Rata q. 125. num. 10. Sed contrarium recipitur Clar. d. §. donatio q. 20. Osasc. decis. 100. num. 41. Qua tamen in re sic placet distinguere, Aut vno, & eodem tempore facta fuit donatio præsentium, & futurorum, aut ex interuallo. primo casu omnino est inualida, altero sustinetur donatio præsentium. Purpurat. in d. l. fin. nu. 249. Hond. cons. 39. nu. 9. lib. 1. Quod latius explicat Bolog. in d. l. fin. num. 142. Verum disputando possumus sequi eam opinionem quod videlicet valeat donatio saltem pro præsentibus, vt etiam existimat. Clar. d. q. 20. & multis rationibus, & auctoritatibus probat Dec. in d. l. fin. nu. 36. & præcipue, quia in præsentibus cessat ratio prohibitionis, agitur de rebus diuiduis, præcedit mentio pręsentium bonorum, & semper debet ea sumi interpretatio, per quam sustineatur actus. Eandem opin. sequitur multis allegatis Surd. cons. 450. nu. 57. vbi nu. 53. ait valere omnium bonorũ donationem, quæ non statim habet effectum, sed differtur post mortem. Gratian. lib. 1. Disc. Forens. cap. 98. nu. 25. Et quidquid sit hoc casu, vbi vnica reperitur oratio, crediderim, vbi adest aliquod interuallum, vt quia donationes fiant diuersis orationibus, licet in eodem instrumẽto sint celebratæ, tamen donationem præsentium bonorum sustineri. Bolog. d. n. 142. Sed cum in ditione Med. facta
9 esset † donatio sine publicationibus,

quæ excedebat dimidiam bonorum, existimaui eam in totum corruere, nec posse diuidi, vt pro parte, quæ minor sit dimidia valeat, pro alia secus, nam præscripta fuit forma donationibus in tit. De donat. cum clausula decreti irritantis verbis repetitis, & indefinitis, Ibi, Sint nullæ, nulliusq. valoris, & ratione formæ fit res indiuidua ita, vt in totum corruat Gall.cons. 45.num.23. Sic dicimus de sententia, & exsecutione, quæ in totũ est nulla, licet excessus sit in parte. Gratian.li.1.Discept.Forẽs.ca.162.& li.3.ca.408. in princip. Costa De Rat. quæst. 137. Addo quod præsumuntur huiusmodi donationes dolosæ. Plot.in l.si quando.nu.264.C. vnde vi. Debẽt igitur statim publicari donationes in
10 hac † Med. ditione, idest in tra mensem, & tribus diebus in vna hebdomada. Sed fuit quendoq. dubitatum. An valida esset donatio publicata puta die Iouis, Sabbathi, & Martis, & clarissimi Aduocati coram D. Bellinzona contendebant nullam esse, cum non esset facta tribus diebus in vna hebdomada, nam dies Martis erat alterius hebdomadæ. Ego contra defendi validam, & obtinui. Contra Cost. vnum ex aduocatis contrariç partis, cuius disputationis ille meminit in tract. De Rat.quæst. 234. Solemnitas enim illa adhibetur, vt innotescat donatio, quod contingit, etiam si fiat publicatio in duabus hebdomadis, & omissio Iouis solemnitatis non vitiat. Alciat. lib. 2. respons.58. Præterea si habemus mensem, annum, & diem artificialem, & naturalem, l. more, ff.de ferijs, Menoch. De Arb. cas.50. nu.1.20.& seq. Idem & multo magis dicendum de hebdomada, cuius nomen septenarium numerum significat. Vnde hebdomadę Danielis dicuntur. Hebdomas igitur septem significat dies. Quod Cic. loco confirmaui Epist.libr. 10. ad Tiron. Ne in quartam hebdomadam incideres. Vid.ca.1.De Tẽp.ordin. Sed ibi loquitur iuxta ritum Romanæ ecclesiæ.

SVMMÆ.

1 *Clausula derogatoria posterioris testamẽti solet poni in primo, & quando, valida & num.seq.*
Sfortia Alemanus I.C.
2 *Testandi facultatem non potest quis sibi auferre; vel constringere, & num. 4.*
Solemnitates testamentorum non potest quis mutare.
Clausula derogatoria testamenti reuocatur, & quomodo.
3 *Clausula derogatoria posterioris, testamẽti quam vim habeat.*
4 *Testamento posteriore tollitur prius. Declara.*
Opinio communis, & Antonij Fabri.
Testatores sæpe disponunt instigati.
5 *Clausula derogatoria quomodo non sit habenda ratio.*
6 *Obliuio præsumitur dicennio.*
7 *Testamentum cursu temporis quando contraria voluntate cẽseatur reuocatum.*
8 *Testamentũ an censeatur tacitè reuocatũ ob vulgarem substitutionem ex interuallo factam.*

De clausula derogatoria, adiecta in priore testamento, & tacita testamenti reuocatione.

Cap. CLVI.

1 VARIIS in locis nostri interpretes agũt de vi, & potestate † clausulæ derogatoriæ, adiectæ prior testamẽto, vt posterius impediatur. gloss. Bart. & alij in l. si quis in principio. ff.de leg.3. Bald. Salic. & alij in l.sancimus. C. de testam. Guid. Pap. quæst. 127.nu.2. Natt.cons.639. Cephal.cõs. 375. numero 16. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens.cap.48.nu.20. &

& seq. De quâ nunc disceptatur coram Sfortia Alemano, præstantissimo I. C. & Collega meo. Addo Paulum Aemilium Gallum I.C.præstantissimum. De except. part.3. except. 4. nume.21. & seq.tit. 1. De succ. intest. Mant.de coniect. vlt. vol.lib.12. tit. 8. Clar. in §. testamentum quęst. fin. Sim. de Prèt. De interpret. vlt. vol.lib.4. dub.1. Surd.consil.270.nu. 16. Seraph. Oliu. decis.417.num.1. Cæual.in tract. commu.contra com. quæst.211. Campeg.cons.156. inter cons. vlt. volunt. Menoch. latiss. De præs. lib. 4. præs. 166. vbi distinguit an verba sint derogatoria actus & potestatis testandi, an verò respiciant solemnitatem adhibendam in testamento, an voluntatem. Prioribus duobus casibus nihil operantur cum non possit quis sibi testandi facultatem auferre, Bart. in l. si mihi
2 † & tibi §. in legatis. ff. de leg. 1. l. stipulatio. 61. ff. de verb. oblig. aut solemnitates testamentorum immutare, quæ sunt iuris publici. l. Diui. 6. §. licet. ff. de iure codicill. tertio casu operantur, nisi expresse sit facta reuocatio. Sufficit autem specialis reuocatio, cum generalis non sufficiat, & non requiratur indiuidualis, vt vulgo loquimur Doct. prædicti. Fab. De err. Prag. decis. 37. err. 7.8.9.& 10.& decad. 38. err. 1. vbi latè, & subtiliter more suo disputat contra communem opin. Doct. cuius opinionis communis ea est ratio, quod huiusmodi † clausula de-
3 rogatoria vim habeat cuiusdam præcedentis protestationis, ex qua declaratur posterius testamentum voluntate esse destitutum. l. si quis. 14. §. pleriq. ff. de relig. & sumpt. fun. l. qui in aliena. 6. §. vlt. ff. de adquir. hered. Verum repugnat iudicio meo valde prædictę sententiæ, quod posteriore † testamento tollatur prius §. posteriore. in Inst. Quib. mod. testã. infir. & quod nemo possit testandi facultatem sibi ipsi costringere. l. cũ duobus. 52. §. idem respondit societatem, ff. pro socio: nisi dixerimus posteriore testamẽto tolli prius, vbi ita visum fuerit testatori, nam quemadmodum poterat secundo loco non testari ita condere poterat testamentum non valiturum, neq. facultatem testãdi a iquem sibi auferre ob clausulã derogatoriam cum possit eam reuocare in posteriore testamento, Sed rursus turbat cõmunem sententiam, nam aut dicimus testatorem velle posterius testamentũ robur obtinere, sed non fuisse reuocatam clausulam derogatoriam, vel per obliuionem, vel quia putabat testator non esse opus reuocatione, cum satis ipso secundo testamento diceretur facta reuocatio, & eo casu opinio communis falsa est, cum in secundo adsit voluntas, aut dicimus noluisse eum reuocare clausulam derogatoriam, cum velle primum valere, & ita non pœnitere prioris testamenti, & absurdum erit testatorem voluisse illudere testibus, notario, & legibus, & in summa frustra velle testari secundo loco. Sed respondeamus, eam prĕsumi voluntatem testatoris, quã expressit in clausula derogatoria, & ideo præsũptio prædicta, quod noluerit facere secundum testamẽtum inualidum, cedere debet voluntati expressæ in primo, cum non fuerit reuocata. Potest etiam contingere, vt quis voluerit facere testamentum sine robore aliquo futurum, fortasse vt se eximeret à molestis rogationibus amicorum, propinquorum, dũ fictè de illis benè mereri studet simulato testamẽto, & se ab eorum vexationibus redimere vult facto testamẽto, quod sciat non valiturum, vel instigatus testetur, vt loquitur Sforz. Odd. consil. 89. num. 69. Quidquid sit, tenẽda est cõmunis sententia cum declara-

Ff 2 tio-

5 tionibus, de quibus Doctores † iam citati. Et præcipuè ita temperandā eam puto, vt si appreat testatorem per obliuionem non reuocasse clausulam derogatoriam, tunc illius nulla sit habenda ratio, cum secundum nitatur voluntate testatoris, quod debet nobis sufficere, vt valeat Odd. dicto consilio 89. numero 72. Seraph. Oliu. decis. 291. num. 10. Præsumitur
6 autem obliuio, quando † longum tēpus effluxit, puta decennium a die conditi primi testamenti vsque ad secundum Clar. d. quæst. fin. Men. d. præs. 166. num. 44. Fab. d. err. 7. in fine, Cephal. d. cons. 375. nume. 20. Mant. d. tit. 8. num. 16. Crass. in §. testamentum. quæst. 89. in fine. Odd.
7 d. cons. 89. num. 94. quo † cursu temporis censetur etiam contraria voluntate testamentum solemne reuocatum. Peregrin. cons. 67. num. 4. vol. 3. etiam si pia causa fuerit instituta in testamento solemni iuxta declarationem Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 3. numer. 53. Gasp. Thes. lib. 1. Quæst. Forens. cap. 56. num. 17. Paulus Aemil. Gall. de except. d. part. 4. cap. 4. nu. 3. vbi ait tempus decennij a die conditi testamenti, non autem reuocationis esse computādū. Fab. de err. Prag. err. 6. dec. 39. qui omnes latè agunt de d. lege sancimus, de qua etiam Bolog. in rub. de adq. poss. nu. 59. Socin. num. 126. & 135. Tacitè etiam videtur testamentum reuocatum, si testator ex interuallo substitutionem faciat vulgarem, ex eo e-
8 nim, quod † testator substituit vulgariter censetur nouum voluisse testamentum condere. Si nouum condidit, ergo hoc nouo posteriore censebitur prius sublatum. Verum hoc quā absurdum sit ostendit. Mantic. lib. 5. tit. 2. nu. 2. & 3. De coniect. vlt. volunt. cuius scripta omnibus sunt exposita.

SVMMÆ.

1 *Minorum contractus iuramento confirmantur.*

2 *Iuramento an tollatur restitutio in integrum.*

Iusiurandum illa formula præstatur, Habbia forza d'instromento giurato.

3 *Iuramentum non validat contractum, vbi statutum præsumit dolum.*

4 *Iuramenti vis an possit tolli statuto laicorum.*

5 *Statutum Ticin. 24. declaratur.*

6 *Iuramentum etiam ex interuallo interpositum reddit validum contractum.*

7 *Nullum quod est in possit reddi validum.*

8 *Iuramentum an reddat validam obligationem mulieris, & alienationem dotis.*

9 *Vxor an præsumatur cauta in binis mariti, & quo tempore debeat esse cauta nu. 10.*

10 *Solemnia adhibentur in alienationibus, & obligationibus vxorum.*

11 *Vxor in quibus casibus obligare possit se pro marito.*

Vxor, & filius validè se obligant, vt eximant maritum, & patrem è carcere, vel vt carcerandum liberent, & num. 12.

12 *Filius potest exheredari, qui patrem è carcere non exemit.*

De contractibus minorum, & mulierum iuramento confirmandis.

Cap. CLVII.

1 Contractus nulli, iuramento † confirmantur iuxta tradita in auth. sacramenta puberum. C. si aduersus uend. ita, vt non sit opus aliqua solemnitate a statuto requisita in contractibus minorum, vbi iuramentum interuenit Thes. decis. 66. num. 3. siue statutum sit conceptum in rem, siue in personam. D. Cost. de remed. subsid.

fid. rem. 105. num. 15. Gabri. de Minor. conclus. 5. Hond. cõs. 18. n. 9. lib.
2 1. vbi agitur † de restitutione in integrum, an tollatur per iuramentum necne, D. Polyd. Rip. in lib. sing. Obser. cap. 30. & cap. 29. vbi agit de illa formula iurisiurandi, quæ syngraphis solet adijci, videlicet, ***Habbia forza d'instromento giurato.*** Nõ validat tamẽ iuramentum contractum, vbi statutũ
3 alias præsumeret † dolum non adhibita solemnitate. Hond. cons. 5. num. 40. & 42. lib. 2. Et ideo in ea quæstio-
4 ne, An statuto laicorum possit tolli † uis iuramenti, responsum est posse, vbi alias præsumeretur cõtractus dolosus, & fraudulentus. Morot. resp. 53. num. 21. Peregr. cons. 77. num. 14. lib. 1. Corn. in d. auth. Sacramenta puberum. num. 113. Menoch. consil. 508. num. 14. & 24. & statutum potest tollere effectus iuramenti illi à iure ciuili tributos. Vide Cost. cons. 18. num. 18. & seq. Quæ optimè faciunt ad declarationem legis municipalis
5 nostræ Ticinensis † sub rub. 24. vbi D. Flau. Tort. in fine, qua cauetur, ne auth. sacramenta puberum habeat locum, late Corn. in d. auth. Sacramenta. num. 110. vbi Io. Igne. num. 76. & 80. Alb. cons. 651. num. 4. Carpan. ad stat. Mediol. cap. 453. vol. 1. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 233. num. 56. & cap. 513. lib. 3. Borell. in Sum. Decis. tit. 60. nu. 151.
6 Verum hæc ita demum † censentur habere locum, vbi iuratum fuit super super ipso contractu, secus si ex internallo, nam tunc iuramentum non cõfirmat contractum ex se nullum, nec vis iuramenti transit in hæredem iuxta cap. veritatis de iur. iur. Castr. in d. auth. sacramenta puberum nume. 3. Quam tamen distinctionem non probat Corn. ibidem num. 20. vbi ait etiam ex interuallo validum reddi contractum, Alciat. in ca. cum contingat de iure iur. num. 136. & Ias. in d. auth. Sacramenta putat nihil referre an statim, an ex interuallo sit iuratum. Vide Rim. in princ. Inst. Quib. alien. licet. num. 175. & seq.

Neque obstat ratio, qua niti videtur Castr. sententia, quod videlicet †
7 contractus sine iuramento sit nullus ipso iure, & ideo quod nullum est, nõ possit postea conualescere, nam respondetur, vbi causa confirmans superuenit, tunc actus alioquin nullus solet validari. Bart. & alij in l. qui fundum. ff. de seruit. rustic. præd. immo iuramentum videtur inducere nouum consensum, & ideo geminatio ex interuallo facta videtur efficacior. Alciat. in d. cap. cum contingat. num. 137. & dixi in cap. 97. De gemina-
8 tione. An autem iuramentum confirmet alienationem dotis, & obligationem vxoris difficilis est quæstio. Seraph. de priuil. iur. priu. 76. Cost. de Rem. subsid. rem. 85. Doct. in cap. cũ cõtingat de iure iur. Thes. decis. 223. Gratian. c. 108. Discept. Forens. Carpan. cap. 500. ad stat. Med. num. 24. & seq. lib. 2. Cost. de Rat. q. 42. Ego semper credidi maxime in ditione Med. non firmari iuramento, vbi mulier non remanet cauta in alijs bonis, Seraph. ibidem num. 12. maxime vbi prorsus remaueret indotata. Vide Rim. in princ. Inst. Quibus alien. licet vel non, num. 382. vbi de hac quæstione latiss. agit, & in contrariam sententiam videtur inclinare. Verum ego, vt dixi eam semper opinionem sum amplexus obligationem mulieris etiam iuratam non valere, vbi adest in enormissima læsio, iuxta Gratian. & alios prædictos. Cæterum an
9 † præsumatur cauta vxor in alijs bonis mariti nec ne cõsueui distinguere iuxta communes traditiones, An iurauerit se cautam, & teneatur contrarium probare, an vero iuramentum

ab

ab ea non sit interpositum, & secus fit. Cost. d. remed. 85. E ita iudicauit præstantissimus I.C. D. Cæsar Augustus. vbi enim iurat se cautam, & interueniunt solemnia, maximè †
10 solita præscribi per Senatum Excellentiss. in alienationibus, & obligationibus vxorum, aduersus eam præsumitur, quæ præsumptio transfert in eam onus contrarium probandi iuxta naturam præsumptionum. Neque tunc puto esse locum distinctioni, An agat, an conueniatur, de qua Rim. in princ. tit. Inst. De donat. nu.201. 209. Vide quæ scripsi cap. 130. de negatiuæ probatione. Hac etiam de re scripsit Cephal.cons. 655. vbi inspecto iure communi requirit vxorem cautam esse etiam tempore restitutionis dotis. Sunt tamen nonnulli casus, in quibus se potest
11 obligare † vxor pro marito, & præcipuè ille refertur, quando eum è carcere eximit. Qua ratione idem erit dicendum, vbi imminet periculum, ne carceri mancipetur maritus, nam paria sunt aliquem esse condemnatũ, vel breui condemnandum, carceratum, vel statim carcerandum. Rim. sen. cons.37. num.16. Surd. cons.367. num.18.& pluribus seq. vbi multis similibus, de quibus passim in hac vniuersa tractatione, & præsertim cap. 69. hoc comprobat. Neque vero o-
12 bijciar † aliquis, licet filius possit exhæres fieri, qui patrem è carcere non liberauit, tamen solutionem non esse accelerandam neque filium cogendum ad festinandum, vt videlicet patrem statim liberet. nam potest exspectare sententiam. Bald. in auth. si captiui. in princ. vers. secundus, C. de Episc. & cler. nam respondetur, aut quærimus, an filius excusetur, si distulit solutionem, & puto excusari, an vero quæritur, an possit contrahi valida obligatio, antequam carceri mancipetur quis, & puto posse, vbi imminet periculum carceris. Sic declaratur ex sententia Rot.diuers. decis.63. nume. 20. lib.2. Steph. Gratian.lib. Discept. Forens. cap. 108. num.16. & 22.

SVMMÆ.

1 *Aestimatio rerum, quæ in dotem datæ sunt, an inducat emptionem, & venditionem.*

Aloysius Bellonus I. C. Auctoris Pater.

2 *Aestimatio non inducit emptionem, & venditionem, vbi facta fuit ex interuallo.*

3 *Nouatio prioris contractus non præsumitur.*

Donatio inter coniuges prohibita.

De æstimatione rei dotalis, an inducat venditionem. Cap. CLVIII.

1 COMMVNE illud Doctorum † pronunciatũ, videlicet in dubio æstimationẽ rerum in dotem traditarũ inducere emptionem, & venditionem, ita vt illarum dominium transeat in maritum, multas habet restrictiones. Hond. cons.77. num. 5. & 7. lib.2. Alb.cons.136.vbi Vinc. Annibal. late Menoch. de præsumpt. lib.3. præsumpt.74. Surd. decisio.35. num.11. decis.257. num.1. decis.287. nume.22. decis.305. num.37. Morot. resp. 44. nu.3. & nuperrime peruenit ad manus meas vberrimum & eruditum responsum in hac materia I. C. Aloysij Belloni, parentis mei. Inter cæteras autem exceptiones ea est memoriæ commendanda, nam prædi-
2 cta conclusio cessat, vbi † æstimatio non fuit facta in ipso contractu dotis, vel incontinenti, sed ex interuallo est subsecuta. Doct. in l. si ex conuentione. C. de pactis, Rim.iun. in princ.

princ. Inst. Quibus alien. licet, vel non, num. 48. Couar. Pract. Quæst. c.28. versic. vndecimo illud. Menoch. d. præsumpt. 74. num. 24. Fœnur. de momento temp. c.22. nu.1. scripsi cap. 54. num. 7.

Ratio est iuxta prædictos, quia non est credendum voluisse contrahentes nouatione a priore contractu recedere, & prætereas ex hac venditione posset sequi donatio inter virum, & vxorem, quæ omnino est prohibita. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.12. tit.28. num. 30.

SVMMÆ.

1 *Appellans appellato non debet aliquam exhibere molestiam, alioquin censebitur appellationi reiecisse.*

2 *Appellans innouando videtur ab appellatione recessisse.*

3 *Edicto non iuuandus, qui in illud committit.*

4 *Animus verbis, & factis declaratur.*

5 *Appellationis renunciationem quinã actus inducant.*

6 *Iudex a quo potest in causa procedere, vbi fuit appellationi etiam tacite renunciatum.*

7 *Appellationi censetur renunciatum, si appellans exhibuit molestiam appellato, quæ tamen incontinenti debet probari.*

Opinio communis, & auctoris.

Puniendus quis est in eo, in quo deliquit.

Legis auxilium non debet implorare, qui in eam committit.

8 *Appellatio, an censeatur sublata illis verbis Illico, statim, & similibus.*

9 *Litteris exsecutorialibus statim parendum.*

10 *Procuratoris factum statim dominus debet ratum habere.*

11 *Sententia lata instante falso procuratore statim ratificanda.*

De appellante post appellationem, quid noui faciente. Cap. CLIX.

1 NOn debet appellans † molestiã aliquam exhibere appellato, sed ab omni molestia post interpositam appellationem abstinere debet. Bald. Dec. & alij in ca. an sit. De appell. alioquin censebitur appellationi renũciasse iuxta verã interpretationem. d. c. an sit. Abb. ibidem in princip. Matthes. Vid. not. 28. incip. Nota quod actor. Angel. in l. fina. C. de temp. appellat. Fel. in capit. ex tenore de rescript. Ias. in l. naturaliter. §. nihil commune num. 133. ff. de acquir. poss. vbi Aquil. num. 236. Dec. cons. 103. num. 1. Ant. Gabr. lib. 5. commu. opin. de restit. spoliat. concl. 1. nu. 3.

2 Non destituitur † autem hoc certa ratione, nam appellans innouando, & aduersarium spoliando videtur recessisse ab appellatione, eiusq. beneficio se indignũ reddidisse, quod visus est spernere, dum propria auctoritate sibi prouidit. arg. l. fin. C. de pactis conuent. super dote, & iuxta tradita per gloss. in c. non solum. De appellat. lib. 6. c. eum qui. de dolo, & contu. li.

3 6. Non enim debet † edicto iuuari, qui in edictum commisit. Bald. in d. c. an sit num. 1. & iniuste conqueritur quis non deferri appellationi suæ, cõtra quam ipse venit, proprio facto. immo actus contrarius litis pendentiæ huiusmodi tacitam renunciationem inducit. l. si filius. ff. de min. neq.

4 curandum est, an verbis, an † factis declaretur animus. Doct. in l. pro herede. in l. recusari. ff. de acq. hæred. l. Paulus. ff. rem ratam haberi. Bald. in l. 1. C. qui admitti. num. 38. Et licet

actus consistentes in patiendo non inferant † renunciationem appellationis, secus tamen est, vbi in agendo cōsistunt. D. Polyd. Rip. in suo eleganti libro sing. Obser. cap. 6.
5

Ex his patet sententiam eo in casu transitum facere in rem iudicatam. c. ex parte. vbi Dec. de rescriptis. Bald. in c. ex parte Adæ. De testib. nu. 5. Quã obrem poterit iudex à quo in causa procedere, perinde ac si non esset appellatum. Marant. part. 6. tit. De appellat. num. 395. Andr. Gaill. lib. j. Obs. c. 145. & seq. n. 12. Mynsing. lib. Sing. Obser. cent. 2. cap. 50.
6

7 Verum prædicta ita † sunt accipienda, modo appellatus velit statim molestiam illam probare, vt dicitur in d. c. an sit, arbitrio iudicis videlicet Menoch. de Arbitr. cas. 16. At gloss. ibidem, non male fortasse existimat admittendum esse appellatum ad probãdam molestiam etiam ex interuallo. Abb. ibid. nu. 10. Quæ opinio mihi sit verisimilis, perpendenti rationẽ Summi Pontificis, & verba generalia, quibus ibi vtitur, dum consultationi respondet, videlicet, cum in eo quis sit puniendus, in quo deliquit, & indignum esse eum beneficio appellationis, qui ei deferre neglexit, frustra enim legis auxilium implorat, qui in legem committit c. constitutis. De appellat. c. bonæ. De elect. l. auxilium. ff. De min. Verbo autem, incontinenti, addit gloss. verbum, maxime, aitq. illud narratiuè, non dispositiuè esse positum Abb. d. num. 10. licet contradicat Men. d. cas. 16. nu. 3. Quæ suppletio, & expositio licet paululum videatur dura, tamen ratio, & verba generalia, vt iam dixi, efficiunt, vt ea videatur esse recipienda. Verum graue est communis opinionis præiudicium, quæ nobis aduersatur, vt apparet ex Menoc. d. loco, & ex Lancell. De pœnis attentatorũ 3. part. c. 31. num. 231. & postea quã

8 fit mentio appellationis † sciendum eam censeri sublatam illis verbis, illico, statim, sine mora, & similibus, de quibus Ruginell. latè De appellat. §. nono gloss. 2. Quib. verb. app. prohib. cens. nu. 49. Verum huiusmodi verbis non censeri sublatam appellationem crediderunt alij relati à Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. c. 41. nu. 11. & seq. nam huiusmodi verba solent accipi cum aliquo temperamẽto iuxta subiectam materiam. Et ideo licet

9 † statim sit parendum litteris executorialibus, tamen illud est accipiendum cum aliquo tẽporis interuallo. Doct. in c. quod ad consultationem. De re iud. maxime vt euitetur pœna l. ratum, ff. de solut. vbi licet dominus te-

10 neatur statim ratum habere factum procuratoris, ac factus fuit certior, tamen id est intelligendum cum aliquo temporis spacio. Surd. cons. 550. nu. 5. & seq. Gratian. d. c. 41. nu. 15. & 16. arbitrio videlicet iudicis. Idem di-

11 cendum de † sententia lata instante falso procuratore, quam intra breue tempus ratificari posse scripsit. Menoc. de Arb. cas. 32.

SVMMÆ.

1 *Nouatio non censetur facta, nisi actum sit expresiè, vel coniecturis concludentibus probetur nouatum.*

2 *Nouationem non esse factam in dubio pronunciandum.*

3 *Stipulatio secuta statim post numerationem annouet.*

4 *Pactum an sit adiectum incontinenti, an ex interuallo, refert.*

Pacto quando fiat nouatio.

5 *Voluntatis mutatio præsumitur magis ex interuallo.*

6 *Transactione censetur nouatum.*

7 *Nouatum non censetur, vbi secunda obligatio idem continet, quod prima efficax.*

8 *Obligationes plures similes lex abhorret*

9 *Rela-*

9 *Relatio quibus verbis fiat.*
Prout verbum quid significet.
10 *Relato standum.*

De Nouatione. Cap. CLX.

1 NOn aliter censetur † nunc facta nouatio, nisi specialiter, & expressè actum sit, vt nouetur post Cōst. Imper. in l. vlt. C. de nouat. quod etiā veteris iuris regula dictabat, l. 2. ff. eod. Verum quoniam ex nonnullis coniecturis olim cēsebatur nouatum, ideo sublatis iuris veteris ambiguitatibus, Iustin. addidit iuri veteri d. l. fin. vt ostendit Faber lib. 3. Coniect. c. 3. Hond. cons. 40. num. 35. lib. 2. Ne ope igitur exceptionis hodie censebitur nouatio facta, nisi id agatur expressè iuxta communem sententiā Doct. Gab. de Nouat. concl. vnica num. 56. Menoch. de pręsumpt. lib. 3. pręs. 134. num. 48. Dixi ad tit. De Oblig. in Inst. numero 231. Sed quæritur. An etiam nūc dici possit nouatum fuisse ex coniecturis? Et licet d. l. fin. vtatur verbis Specialiter, & Expresserint, tamen receptum est coniecturis probari posse animum nouandi, quæ tamen esse debent huiusmodi, vt illam necessariò inferant. Gabr. d. concl. j. nu. 57. & 58. Men. d. pręs. 134. n. 37. Bertaz. cōs. 106 nu. 23. & seq. in ciuil. ita vt nullus relinquatur dubitationi locus, & in du-
2 bio † pronunciandum sit, nouationē non esse factum. Alb. cons. 367. nu. 8. Surd. cons. 385. nu. 9. Quamobrem miror nōnullos quandoq. conijcere velle nouationem ex huiusmodi pręsumptionibus quibus vix locus esset iure vetere inspecto. Existimat aūt Gab. d. concl. vnica nu. 70. stipulationem in-
3 cōtinenti † secutam post numerationem nouare obligationem ortam ex numeratione, idq. auctoritate Bartol. Dec. & Purpurat. probat, & ratio est, quia censetur facta numeratio animo implendi stipulationem. Qua de re late Dec. in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cert. pet. nu. 13. & seq. Meno. de pręsumpt. lib. 6. Præs. 12. nu. 24. Cæterum an & quando stipulatio incontinenti, vel ex interuallo adiecta nouet, tradit Ias. in l. singularia nu. 23. ff. si cert. pet. Menoc. d. præs. 134. nu. 17.
4 & per pactum diuersum à primo † ex interuallo initum nouari ait Surd. cons. 145. num. 27. Bertazzol. cōs. 106. num. 25. Dec. cons. 464. nu. 5. Ego hoc casu in eo non magnum constituerem discrimen, an statim, an ex interuallo esset initum secundum pactum, qua de re in cap. 110. Sed in eo præcipue vim facerem, an stare possit cum primo, nec ne, Gabr. d. cōcl. vnica nu. 60. Gratian. discept. 290. numero 17. Vbi enim nō infertur necessariò nouatio, non debemus, illi locum concedere, si Iustin. constitutioni in d. l. vlt. volumus inhærere. Nō tamen negauerim
5 † quin præsumptio mutatæ voluntatis colligatur magis ex interuallo, &
6 ideo per transactionem † ex interuallo censeri nouatum scripsit Mant. De tacit. & ambig. Conuent. lib. 17. tit. 2. num. 6. vbi latè agit, & in tit. præced. & seq. De nouatione præsumenda vel secus, quæ censetur facta, quando debitum erat ob priorem obligationem soluendum statim, & ob secundam ex interuallo. Crauett. consilio 167. num. 12.

Sic etiam non censetur nouatum, vbi secunda obligatio idem continet
7 † quod prima efficax, & valida, agitur enim ex prima. Bartol. in l. qui bis idem, ff. de verbor. obligat. Surd. latiss. consil. 298. nu. 40. cum leges abhorre-
8 ant plures † obligationes similes siue ex interuallo fiant, siue incontinenti, ideo erit agendum ex prima, quidquid tradat Fænut. De mumento temp. cap. 20. num. 5. licet eius comme-

moratio sit facta, tam in contractibus, quam in legatis, mandatis, & similibus. Stephan. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. d.c.290. num.35.

9 Relatio autem fit illis verbis † iuxta formam, & prout, quæ non sunt dispositiua, sed conditionalia, & relati-

10 ua ita, vt tunc standum sit † relato, etiam si aliter in referente fuerit dispositum, error enim præsumitur in referente iuxta cons. Dec.63. Stepha. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 289.

SVMMÆ.

1 *Fideicommissarius debet probare bona fuisse in bonis fideicommittentis, & quomodo id probet, num. 3.*

2 *Bona præsumuntur à patre obuenisse.*
Ditari quis præsumitur, sed non statim nisi malis artibus num. 4.

3 *Fideicommittentis bona censentur, si statim post illius mortem sunt diuisa.*

4 *Administrator an præsumatur locupletatus ex bonis administratis.*

De probando, rem fuisse fideicommittentis. Cap. CLXI.

SOLET quæri, cuinam incumbat onus probandi rem aliquam fuisse in bonis testatoris, fideicommissum inducentis. Et placuit id per-

1 tinere ad † fideicommissarium agentem, vt multis probat Peregr. De fideicom.art.44. num.1. & seq. neq. e-

2 nim bona † præsumuntur a patre obuenisse, sed potius ea est sumenda interpretatio, per quam quis ditari dicatur Bald. in auth. ex testamento. versic. decimum capitulum. C. de collat. Alex. cons. 104. num. 1. volu. 4. Mascard. de probat. concl. 200. Peregr. improbata opin. Marzar. d. art.44. num. 21. Surd.decis.339. nu. 19. Bertazzol. cons. 52. in ciuilibus num.32. & seq. Alb. cons.6. numer.5. cons. 200. num. 9. cons. 355. numer.

3 17. Quibus in locis † varij recesentur modi, & diuersæ coniecturæ probandi bona fuisse paterna, vel fideicommittentis, & præcipuè si statim post mortem illius bona fuissent diuisa, neque enim tunc censentur acquisita. Peregr. & Surd. dictis locis, & decis. 15. nu. 10. vbi videtur inclinare in sententiam Marzar. quam improbat d. decis. 339. numer. 19. Sed in hoc omnes conueniunt, videlicet ob breuitatem temporis non præsumi quæsita bona, & ideo licet administrator

4 † non præsumatur locuples factus ex bonis administratis; tamen alia erit coniectura capienda ex breuitate temporis. Surd. d. decis. 15. num. 11. Addo Farinac. consil. 96. num. 7. neque enim præsumitur quis statim diues factus, nisi malis artibus. Fœnut. De momento temp. cap. 27. nu. 9. Surd. cons. 151. num. 68. Marisc. lib. 1. Variar. Resol. cap. 12.

SVMMÆ.

1 *Confessio superat omnes probationes.*

2 *Confessio alia iudicialis, alia extraiudicialis.*

3 *Confessiones quandoque fraudulenter probantur.*
Occurritur istis fraudibus.
§. & quia plerunq. De probat. in No. Constitut. Med.

4 *Confessio extraiudicialis quando probet.*

5 *Confessio facta per Procuratorem an noceat principali, & quando possit reuocari.*

6 *Confessionem propriam an quis reuocet, & quando.*

7 *Pptens dicitur fateri contenta in positionibus.*
Positiones quando reuocari possint.

8 *Confessio semper reuocatur ostenso errore.*

9 Fi-

9 *Fideicommisso si quis asserat rem esse subiectam, potest reuocari confessio etiã per hæredem, vbi doceatur de errore.*

De Confessione. Cap. CLXII.

NVlla maior probatio, quam
1 † oris proprij confessio, & ideo confessi pro iudicatis habentur. l. 1. C. de cõfess. & nullæ aliæ sunt partes iudicis in confessos, nisi in eisdem condemnandis. Alb. cons. 484. num. 1. vbi laté Vincentius Anibaldus celebris I. C. Farinac. cons. 44. num. 15. cons. 13. num. 10. cons. 16. num. 1. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. c. 274. nu. 11. c. 339. num. 10. Mariscott. lib. 2. Var. Resol. c. 44. Solet tamen †
2 distingui confessio iudicialis ab ea, quæ fit extrà iudicium. Alb. ibidem, & cons. 727. num. 12. Bertazzol. cons. 41. nu. 71. in ciuilibus. Mascard. latiss. de probat. concl. 348. cum seq. Stephan. Gratian. cap. 336. num. 7. &
3 8. Verum quia confessiones † solent per fraudem probari, ideo No. Cõst. Med. in tit. De probat. §. & quia plerunq. huic malo occurritur, de quo §. supra verba feci cap. 20. num. 9. Gall. cons. 74. num. 38. cons. 83. num.
4 1. Illud non † prætereundum hoc loco cõfessionem absente parte factam, & extraiudicialem incontinenti acceptatam inducere probationem, Alb.
5 d. cons. 727. num. 15. Facta per † procuratorem ex causa voluntaria non nocet domino. Gratian. cap. 222. num. 42. & potest semper reuocari. Mariscott. d. cap. 44. num. 10. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 3. numero 8. & seq. ex causa autem contentiosæ iurisdictionis nocet, nec potest reuocari, nisi incontinenti reuocetur. Caroc. decis. 60. num. 18. ex interuallo non potest. Rot. Rom. decis. 313. lib. 3. num. 3. Immo incon-
6 tinenti reuocat quis † propriam confessionem, & dicitur reuocata incontinenti antequam sit perfectè in scripturam redacta. Mascard. de probat. concl. 350. nume. 8. & seq. Caroc. d. decis. 60. num. 18. Tiraq. de Retract. Conuent. gloss. 5. num. 14. & seq. Sebast. Medic. De reg. iur. reg. 5. num. 165.

7 Quamobrem † cum ponens dicatur fateri contenta in positionibus, non potest eas reuocare, nisi statim, idest, vt sentit Alex. cons. 71. num. 7. vol. 3. intrà triduum, vel arbitrio iudicis, vel potius antequam sint acceptatę, nam acceptatione res desijt esse integra. Mariscott. d. cap. 44. num. 9. Cost. De Re integr. Distinct. 31. nu. tertio. & Distinct. 41. Fulu. Pacian. consilio 79. num. 43. & 47. Mascard. De Probat. concl. 1181. num. 12. 13. Ex interuallo autem ita demum potest reuocari confessio, si doceatur de errore. Farin. locis citatis, & præsertim cons. 44. num. 19. & quæst. 81. nu. 348. semper enim reuocatur pro-
8 bato † errore, Gratian. d. cap. 3. nu. 11. Et laté lib. 3. cap. 501. num. 7. & 28. etiam ab hærede. Surd. decis. 130. num. 2. & ideo potest reuocari confessio illius, qui dixit rem aliquam es-
9 se subiectam † fideicommisso, vbi aliter se res habeat. Torniol. cons. 8. nu. 106. Menoch. cons. 105. num 96. cons. 91. num. 39. Decian. resp. 33. num. 61. lib. 2.

SVMMÆ.

1 *Verba directa, ciuilia, obliqua, inflexa, communia.*
2 *L. iam hoc iure ff. de vulg. sententia.*
3 *Verba, mox, protinus, illico an immutent naturam verborum communiũ.*

De verbis Directis, obliquis, communibus, Mox protinus, & similibus.
Cap. CLXIII.

NOn solum res ipsa, quod videlicet quid fiat incõtinẽti, vel ex

interuallo plurimum adfert momen ti ad decisionem quæstionum, sed etiã ipsa verba prolata à testatore, vel ab alio, quorum verborum acceptio varia est, vt initio præfati sumus, plurimum adferunt momenti ad iudicandum, exempli gratia qui de substitutione compendiosa agunt, latè tra-
1 ctant de verbis directis † ciuilibus inflexis, siue obliquis, & communibus, vt in l. centurio. ff. de vulg. vbi Bolog. num. 296. in l. præcibus. C. de impub. vbi Massin. num. 12. & 367. Odd. de compend. part. 4. quæst. 2. art. 1. Intrigl. De subst. quæst. 30. cum seq. cent. 3. quamquam apud veteres Iurisconsultos nulla fit verborum communium mentio. Intrigl. De subst. cent. 3. quæst. 34. num. 4. hoc sensu, videlicet ratione fideicõmissi, sed ratione vulgaris, & pupilaris, vt in l. iam
2 hoc iure, † ff. de vulg. in qua lege poti⁹ verbum Inuicem, quam Substituo cõ sideratur tãquam commune Fab. lib. 15. Coniect. cap. 10. & De err. Prag. dec. 34. err. 2. & 3. Quidquid sit non est recedendum in praxi a communibus traditionibus Doct. circa verba substitutionum. Hoc autem pertinẽt ad præsentem tractationẽ, verba hæc
3 Mox † illico, statim, protinus, sine mora, & similia id efficere, vt verba communia directum tantum habeant sensum, & censeantur directa. Odd. d. art. primo, num. 17. Qua de re subdubitat Odd. Ego inprimis nõ puto huiusmodi verbis mutari naturam verborum communium, sed solum inde colligi testatorem ea voluisse accipere in sensu directo. Bolog. in d. l. centurio, num. 310. cum prædicta verba immedietatem temporis, vt ita loquar, significent. Vlterius licet immedietatem temporis inferant, tamen non videntur excludere ministerium hominis, vt de verbis, Eo ipso, & ipso iure scripsit Odd. d. art. 1. num. 11. & 13. & ideo videtur, ea adhuc sensum communem retinere.

SVMMÆ.

1 *Dos an redeat ad patrem filia mortua in matrimonio.*
Martini consuetudo.
2 *Dos an redeat ad patrem, vbi filij statim moriantur post matrem.*
Martini consuetudo an strictè accipienda, & an iuxta leges dicatur inualuisse.
3 *Dotis lucrum nunc ex legibus municipalibus solet deferri marito.*
4 *Dotis lucrum an procedat in dote promissa.*
Statutum Ticin. 121. de lucro dotis.

De Dote, & eius lucro.
Cap. CLXIV.

1 DOs à patre profecta, si † in matrimonio decesserit mulier filia fam. ad patrem redire debet, inquit Imper. in l. dos à patre, C. solut. matrim. Nunc autem inualuit consuetudo, quæ Martini appellatur, vt non redeat dos ad patrem, si filia liberos procreauerit, illis enim dos acquiritur. Alex. cons. 67. vol. 7. Gabr. cons. 165. vol. 2. Hond. cons. 75. vol. 2. Thes. decis. 150. Andr. Fachin. latiss. li. 3. Cõtr. iur. cap. 71. Surd. cons. 206. num. 1. & passim Thes. decis. 190. Marisc. lib. 1. Var. Resol. c. 42. Hæc opinio multis modis limitatur, Surd. d. cons. 206. num. 29. & præcipuè, vt nõn procedat quotiescunque liberi post mor-
2 tem matris statim † interirent, puta intra mensem. Neuiz. cons. 45. nu. 9. Sed Bertrand. cõtra cõs. 309. nu. 4. vol. 5. existimauit debere consuetudinem habere locum, etiam si liberi per horam fuissent superstites. Ego sequerer Neuiz. cum prædicta consuetudo sit strictè accipienda, neque

vi-

videatur legibus admodum conuenire, vt videre est apud Fachin. loco citato, & vix præualuerit opinio Martini inspecta equitate fauore filiorum. Honded. d. conf. 75. num. 26. a quibus tamen dissentit Fab. lib. 1. Coniect. cap. 16. qui fauor cessar i js mortuis, maxime incontinenti post matrem. Facit quod ex Bald. scripsit Socin. iun. conf. 114. nu. 23. vol. 3. citatus à Surd. d. conf. 206. nu. 29. videlicet deficientib. filijs post mortem matris cessare illam consuetudinem. Quod tamen dubio careret, vbi filius non posset viuere, veluti si natus esset octauo mense. Honded. d. conf. 75. nu. 3. Nunc
3 † autem ferè vbiq. vigent leges municipales, quibus maritus lucrum facit dotis ita, vt non redeat dos ad patrē, etiam si filia decesserit sine liberis in matrimonio. Quæ leges an procedāt etiam in dote promissa anceps est quæstio, & ego alias secutus sententiam quamplurimorum excellentium Iuri sconsultorum respondi, Statutum
4 Ticinense deferēs† lucrum dotis marito, cessare in dote promissa, ea præcipua ratione, quod non censeatur actum de huiusmodi dote, vbi dotis da tæ sit mentio, vel vbi adest verbum restituendi, vel quid simile, vnde colligi possit statuentes de dote promissa nolle accipi suam legem. Surd. conf. 45. num. 14. & 21. Hond. d. conf. 75. num. 34. Huiusmodi autem verba posita esse in nostro Ticinensi statuto quilibet poterit cognoscere ex eiusdē lectione. Verum amicorum opera vbicunque incidunt similes species solet inter partes transigi, licet communis videatur contraria opinio iuxta abunde cōgesta ad illud stat. quod est 121. per celeberrimum D. Flauium Tortum. nu. 35. & 43.

SVMMÆ.

1 Tempore aliquo detractans aliquid facere creditur idipsum paulo ante recusaturus.
2 Creditor quando existimari debeat non recepturus antea pecuniam.
Pretium oblatum accipere recusans an censeatur antea fuisse eiusdem animi.
Tempus vnum alterius non recipit functionem.
3 in Retractu an purgetur mora.
in Retractu quomodo computetur tēpus.
Impedimenti dies non computatur in termino.
Retractus tempus a quo die incipiat.
4 Supplicationibus destinatum tempus deducendum de ipso termino.
5 Dies festi, pro festi, fasti, comitiales, præliares, intercisi.
Franciscus Cicereius præceptor auctoris.
6 Impedimentum præstat excusationem.
Inuestituram non petens intra tempus, an excusetur.

De recusante post tempus pecuniam accipere & distinctione dierum. Cap. CLXV.

1 QVI aliquo tempore† quid facere detrectat, hunc credendum est paulo ante idem recusaturum. Velu-
2 ti † si creditor nolit pecuniam oblatā incontinenti post aliquod tempus accipere, existimabimus eūdē ante lapsū tempus idē facturum, neque enim subinde, & incontinenti quis à se ipso veluti desciscit. Faciunt tradita per Alb. conf. 320. num. 5. Quamobrem si Titius, qui agnationis iure potorat a Mæuio intra 24. horas fundum venditum retrahere statim posteaquam horæ 24. effluxissent, pretium offerat, Mæuiusque nolit illud accipere; iure credimus eiusdem fuisse animi, & propositi antequam laberetur prædictum tempus, vt arguit

guit Ann. Robert.lib.4.Rer. Iudicat. cap.15.in fine. Qua tamen in re animaduertendum est,nam aut dicimus Mæuium statim eodemq; die pretiũ recusantem eo animo ante fuisse, vt minime libenter pretium reciperet, & vindicat sibi locum quod dixi, sicq. loquitur Rob. d. loco. Aut dicimus eum,qui nunc recusat reci pere,& statim post lapsum tempus,non esse acce pturum suo tempore, & non rectè id colligimus, cum possit contingere, vt non recipiat statim post; cum damnũ insit etiam moræ modici temporis, quod tamen regulariter non inest, vt dixi cap.83. nu.7. ac etiam ideo nunc transacto tẽpore possit recusare, quod tamen suo tempore recepturus erat, licet inuitus,cum nullam haberet recusandi causam. Post tempus autẽ fieri potest recusatio,cum tempus deter minatum debeat attendi, & vnius tẽporis determinatio non recipiat alterius functionẽ. Rimin.iun. conf. 821.
3 nu.12.lib.7. Cęterum † in retractu horæ illæ 24. ex lege municipali, vt ait ibidẽ Robert. in princ. adeò præeisè obseruãtur,vt si propinquus velit soluere pretium, etiam statim post illas elapsas,& incontinẽti moram purgare,tamen non sit aũdiendus,nisi tamẽ aliquod impedimentum in illas horas inciderit,nã impedimenti dies, & horæ eximuntur,nec computantur in termino. l. quibus diebus in princip. ff. de cond.& demon. Quomodo autẽ computetur tempus in retractu latè docet Tiraq. de Retract. Lign.§.1.gl. 11.nu.17.& scripsi c.94.nu.8.& 17.& à quo die currat Giurb.dec.80.nu. 24. Quamobrem refert idem Robert.iudicatum fuisse per Senatum, deducendum esse ex dictis horis illud tẽpus, †
4 quod publicis supplicationib., & pro cessionibus fuerat destinatum, matutinæ nimirum horæ,nam pomeridianæ litibus,& alijs negotijs tractandis destinatæ erãt,diciq. possũt huiusmo-
5 di dies intercisi, † vt olim me docuit Franciscus Cicereius, vir doctissimus Med.publicus Humanarũ literarũ Interpres,cui multa referre soleo accepta,tantũq. debeo,quantũ Præceptori deberi par est. Vtinã tandem talis tantiq. viri scripta, toti reipublicæ literariæ profutura è tenebris in lucem eruantur.

Alij porro erant fasti dies, alij nefasti, Ouid.

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur
Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Intercisi, communes sacris nimirum,& humanis actionibus. Ouid.

Nec toto perstare die sua iura putaris.
Qui iam fastus erit, mane nefastus erat.

Verum dierum vberiorem diuisionem, & tractationem petere poteris ab Ant. August. De legib. cap. 9. Alij enim erant festi, alij profesti, & isti aut fasti,aut comitiales,aut comperẽdini,aut stati,aut præliares,& in eodẽ lib. August. De lege Hortensia, & ad
6 leges 12.tab.cap.35. Sic † impedimentum præstat excusationem in alijs speciebus, in quibus non facit quis id, quod certo tempore, facere tenebatur, exemplum est in petitione inuestituræ, & iuramento fidelitatis. Menoch. conf. 1274. numer. 37. lib.13.

SVMMÆ.

1 *L. 1.§.item si ita.ff.ad leg. Falcid. declaratur.*
2 *in Falcidiam imputare quid.*
3 *Falcidiam an detrahat hæres ex Legato hoc pacto.*
Hæres penum dato. Si non dederit, decem dato.
4 *Falcidia habet locum solum in his, quæ voluntate testatoris soluuntur.*

5 In-

5 *Incontinenti verbum arbitrio iudicis accipitur.*
6 *Collationis stipulatio committitur eo temporis spacio, quo quis non contulit, cum posset.*
7 *Legata pecunia soluenda intrà tempus iudici arbitrarium.*
8 *Dare quis tenetur, vbi commode potest. Pariter, verbum quid significet. Momentum quid.*
9 *in Aestimatione facienda tempus, mortis, quomodo spectetur.*

De Falcidia ex legatis detrahenda. Cap. CLXVI.

1 DIstinguit Paulus I.C. in † l. 1. §. item si ita. ff. Ad leg. Falcid. an quid fiat incontinenti, an vero ex interuallo. Legatum fuit ibi relictum hoc pacto. Hæres meus Seio penum dato: si non dederit, decem dato. Quæritur si hæres dederit penum, an ex eo legato detrahat suam Falcidiam.
2 Id enim ibi significatur verbo † imputandi; cum tamen in vniuerso eo ritu lo imputare in Falcidiam accipiatur pro eo, quod est Falcidiæ adnumerare.
3 Distinctio est, † Aut hæres incontinēti dedit penum, & ex eo legato detrahit Falcidiam, aut interiecto spacio tempor is, & tunc secus est, nam hoc secundo casu transfusum est legatum Surd. conf. 156. nu. 19. & decem deben-
4 tur. Lex autem † Falcidia non habet locum nisi in his, quæ volūtate testatoris soluūtur, nō in his, quæ mortis causa capiunt. l. 5. C. ad legē Falcid. l. 2. C. de mortis causa donat. l. acceptis, ff.
5 Ad leg. Falc. † Verbum autem illud incontinenti iudicis arbitrio accipitur, vt probat Menoch. de Arbitr. cas.
6 30. Sic etiam † stipulatio collationis committitur aliquo temporis spacio, quo potuit quis conferre, & non contulit, l. 5. §. fin. ff. de collat. bon. Menoch. de Arbitr. cas. 29. Ita cum pecunia legatur, & tempus solutionis non
7 adponitur, † iudicis arbitrio terminatur. l. si domus. §. in pecunia. ff. de legat. primo, vbi glos. & qui dare tene-
8 tur, † intelligitur quando commodè potuerit, vt in l. rogo. 29. ff. Quando dies legat. Vide l. 2. §. confestim. ff. ad S.C. Tertyll. Et dixi c. 186. De tutore differente distrahere res pupilli. Hoc est quod dixi in præfat. & passim in hac tractatione verba illa. Continuo, Confestim, & similia licet momentū significent, vt etiam dictio, Pariter, l. qui duos. l. quod de pariter. ff. de reb. dubijs, l. si in emptione. §. vltim. ff. de contr. empt. tamen quandoque accipi pro latiore spacio temporis, vt non semper momentum accipiatur pro atomo, & puncto temporis, & ideo inter exempla momenti ponitur, l. ter enixa. ff. de verb. sign. quę ait eam ter enixam videri, quæ vno fœtu tergeminos edidit licet in atomo id non fiat. Alia exēpla suppeditat Iacobus Cuiacius, vir doctissimus, & de Romana iurisprudentia optimè meritus in tit. De diuers. & temp. pręscript. cap. 1. Vbi de momento agit. Eodem pa-
9 cto † in l. 3. ff. de condict. tritic. in æstimatione ineunda, vbi res desijt esse in humanis, spectatur tempus mortis, sed latiore significatione, vt non reducatur res ad momentum mortis. Duar. ad tit. si cert. pet. cap. 8. vers. Præterea. Add. latiss. de momento tractātem Royz. decis. Lituan. 4. num. 169. cum seq.

SVMMÆ.

1 *Stipulationes inuenta gratia firmandorum contractuum.*
2 *Stipulatio quanam insit contractui.*
3 *Contractus quinam sint, vbi hac verbi proferuntur Vendis tanti? Vendo & num. seq.*
4 *Stipulatio respicit tempus futurum, & quomodo.*

5 Con-

5 *Contractus plures an possint ex eodem facto oriri.*
Numeratio una tollit plures obligationes, & plures parit effectus.
6 *Stipulatio non debet eodem momento tolli, quo fuit inducta.*
7 *Papponij noua opinio.*
Vaconij sententiam probat auctor.
8 *Stipulatio vel adijcitur statim contractui, vel contractus celebratur per stipulationem.*

De formula contractus vendis? vendo. *Cap. CLXVII.*

1 SVNt inuentæ † stipulationes gratia firmandorum contractuum. §. 1. vbi Doct. in Instit. De verbor. oblig. l. 5. §. conuentionales, ff. eod. & scripsi in tit. De Obligat. num. 186.

2 Inest autē † stipulatio contractui, quæ illi adijcitur incontinenti. l. lecta. ff. si cert. petat. l. duo societatem. ff. Pro socio.

Verum quæritur, An quemadmodum duo sunt contractus, vbi incontinenti fuit adiecta stipulatio, ita etiam dicendum sit, vbi vno & eodē tempore, & iisdem verbis, & eodem
3 facto † puta Titius interrogat Sempronium vendis rem illam tanti; & Sempronius respondet vendo. Hanc quæstionem examinant Doct. in l. 2. ff. si cert. petat. vbi Bart. num. 2. Dec. num. 4. Alexand. numer. 2. Alciat. num. 13. Bologn. num. 16. & in rubr. ff. de verb. oblig.

Alexand. in d. l. 2. existimauit non esse contractam stipulationem, sed tātum emptionem. Bald. Nouell. vt apud Paul. Leon. ibid. nume. 226. quam late defendit Petr. Ricciard. ad rub. Instit. De verbor. obligat. nume.
4 136. Neque enim † dici potest contractam esse stipulationem, in qua respicitur tempus futurum. l. 5. §. stipulatio. ff. de verbor. obligat. Sed facile tollitur hoc argumentum, nimirum prædicta verba vi sua, & implicitè respicere futurum, videlicet promissionem rei tradendæ, Bolog. in d. l. 2. num. 18.

Alijs argumentis respondet Pappon. ad eādem rub. ff. de verbor. obligat. num. 652.

Contraria igitur est communis opinio, quam multis argumentis comprobat Pappon. d. loco num. 622. Nihil enim prohibet, quin ex vno, &
5 eodem † facto plures oriantur contractus, qui se inuicem compatiantur, & cum exprimantur duæ formæ contractuum compatibilium, sine dubio duo contractus simul poterunt celebrari, siue ex interuallo, siue incontinenti, siue etiam eodem facto, nam paria sunt, quædam fieri incontinenti, vel in ipso actu. Allegantur in hanc sententiam. l. puberem, C. de iure deliber. l. in numerationibus. §. fin. ff. de solut. vbi vna numeratio eodem momento tollit plures obligationes, & diuersos parit effectus. l. si stipulatus. ff. de vsuris. d. l. 5. §. conuentionales. d. l. duo societatem. Et facit l. si stipulor. 35. §. fina. ff. de verb. oblig. à contrario sensu.

Verum iuxta Hieron. Torniell. ex hac sententia sequi videtur absurdū,
6 videlicet vt eodem temporis † momento, quo inducta fuit stipulatio, pariter tollatur, quod quam absurdum sit nemo non videt. l. Titio cum morietur. ff. de vsufruct. l. vsumfructum cum moriar. ff. de vsufr. leg. Hęc enim verba, Vendis, vendo statim, ac sunt prolata, contractum induxerunt, eodem igitur puncto extincta videtur stipulatio, tamquam impleto, & soluto eo, quod in emptionis contractum fuit deductum.

Respondetur non expirare stipulationem, ex qua agi potest, vt impleatur contractus, & ita res tradatur. l.

cx

ex empto.ff. de action. empti. Perficitur enim verbis illis contractus, siue potius duo perficiuntur contractus, verum ad implementum agitur postea.

7 Pappon. d. loco † nu. 689. fuit in noua opinione, videlicet nō posse ex illis verbis oriri cōtractum emptionis nisi præcesserit tractatus de emendo, & vendendo. Interrogatio enim illa Vēdis? non est apta ad inducendam obligationem.

Sed hanc sententiam non probo, quia interrogatio sola non inducit obligationem, sed secuta responsione, & cum ea iuncta obligat. Alioquin sequeretur absurdum, vt ex interrogatione, & responsione in stipulatione non oriretur obligatio. Non temere igitur censetur interrogare Vendis?

Potius probo opinionem Vaconij. libr. 5. Declar. iur. declarat. 65. numero 11. & 12. prædictis verbis contractam censeri emptionem, & venditionem per stipulationem, & ita vnicum esse contractum emptionis, & venditionis initum per stipulationem.

8 Pactum enim, & stipulatio potest, vel adijci incontinenti contractui, & dicitur illi inesse d. l. lecta, & tunc per se stat stipulatio, & duo sunt contractus, vel potest contractus celebrari per stipulatione, seruata nimirum forma stipulationis, & ita dicendum in hoc casu.

SVMMÆ.

1 *Manumissionis caussa est matrimoniū, & quomodo id accipiatur.*

2 *Matrimonium intermedium an impediat libertatem.*

L. matrimonij ff. Qui, & à quibus sententia, & ratio.

3 *Legitimatio per subsequens matrimonium non impeditur ob matrimonium intermedium.*

4 *Legitimationem per subsequens matrimonium maximo fauore lege Pontificia, & Cæsarea prosequuntur.*

De manumissione causa matrimonij, & legitimatione per subsequens matrimonium. Cap. CLXVIII.

1 INTER cæteras † manumittendi causas est matrimoniū, ob quā causam ancilla potest à minore manu mitti. §. eadem in Instit. Qui manu non poss. l. si collactaneus in fin. ff. de manu. vind. Non potest autem matrimonij causa ab vllo alio manumitti ancilla, quam ab eo, qui cum ea nuptias est cōtracturus. l. matrimonij. vbi Accurs. ff. Qui, & a quibus. Quamobrem si vnus eum manumiserit matrimonij causa, alter vxorem ducat, non erit libera, quamquam maximus est libertatis fauor. Sed ponamus

2 mus post matrimonium † incontinenti repudium illi missum, nupsisseque manumissori, anne erit libera, quasi matrimonium intermedium, quod modico durauit tempore, non sit spectandum? Et placuit I.C. Modestin. in d. l. matrimonij non esse liberam ex sententia Iuliani. Ratio est, quia Senatus de illis nuptijs sensit, quæ post manumissionem, nullis alijs interpositis, secutæ sunt, & ideo licet statim nuptiæ secundæ fuerint secutæ, & intrà sex menses, intrà quos debet ancilla duci, d. l. si collactaneus, tamen de primis sensit Senatus. Mantic. de Tacit. & ambig. conuent. lib. 12. tit. 11. num. 4. Tiraq. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. num. 4. & limit. 4. nu. 18. Qua sane l. matrimonij freti quamplurimi

3 crediderunt legitimationem † per subsequens matrimonium, de qua in c. tanta, qui filij sint legitimi, matrimonio intermedio impediri, cum

tamen opinio contraria sit communis, teste, Tiraq. in tract. Primig. quæst.34.nu.3. & in d.§.hoc sermone limit.3.nu.8.& fin.vbi respondet d. l. matrimonij. Bursat.cons. 10. nu.10. lib.1. Peregr.de fideicom. art.24.nu.60.& responsio potest colligi non solum ex mente manumissoris, sed etiã ex sententia Senatus, qui intra sex menses statuit contrahendum esse matrimonium, & de primo videtur sensisse, cum respectu legitimationis per subsequens matrimonium satis sit illud quandocunque contrahi, neque certum tempus illi sit præfinitũ,
4 maximoque † fauore hanc legitimationem leges Pontificiæ, & Cæsareæ prosequantur.l.cum quis,l.nuper. C. de natur.lib. Peregr.cons.6. num.22. vol.4. Laderch. conf.24. Cost. de Retrotract. cas.32.cap.8. Peregr.de fideicom.d.art.24.Fachin.lib.4.Contr.cap.54.

SVMMÆ.

1 *Differentia inter sponsalia, & matrimonium, sponsos, & coniuges.*
Potentia actui proxima non semper iure actus censetur.
2 *Donatio inter sponsos valet, non inter coniuges.*
3 *Donatio inter coniuges inualida, licet ex interuallo post matrimonium fiat, & licet diuisorsum maritus, & uxor habitauerint, & nu.4.*
4 *Donationes ante matrimonium factæ, & in eius tempus collatæ, inualidæ sunt.*
5 *Donationes inter sponsos an valeant legibus municipalibus Ticinensibus inspectis, & nu. seq.*
Statuta Ticin. 86.88. & 121. declarantur.
6 *Seu, verbum quomodo accipiendum, & num.9.*
Statutum Ticin. 85. declaratur.
7 *Donatio propter nuptias, quæ nam sit, & an sit nunc in vsu.*
8 *Donatio propter nuptias, ante nuptias, sponsalitia largitas, sponsalitium, antidos, anti factum idem significãt hoc tempore.*
9 *Augmentum dotis est, quod fit ex parte uxoris.*
10 *Ex prohibitione donationis propter nuptias quaenam sequantur incommoda.*
11 *Donatio propter nuptias reuertitur ad hæredes mariti.*
12 *Donationes propter nuptias valide iure communi.*
13 *L. 1. C. de donat. ante nupt. exposita, & nu. seq.*
Donationes simulatæ inter sponsos.
Donationes inter coniuges, vel sponsos, quaniam morte, vel iuramento confirmentur. & nu.seq.
14 *Dos apud maritum esse debet constante matrimonio.*
L.2.C.de dote caut. exponitur.
15 *L. Quod sponsa.C.de donat. ante nupt. exposita.*
Donatio collata in tempus nuptiarum nõ valet & quomodo.
16 *Donata tempore nuptialium benedictionum an lucretur uxor.*
Annulum sponsalitium an lucretur uxor.
Donationis prohibitæ inter coniuges quod nam tempus esse dicatur.
17 *Donatio facta vxori valet, vbi tenetur alteri statim eam restituere.*

De Donationibus inter Sponsos, & Coniuges. Cap. CLXIX.

1 Discrimina nec † leuia licet cuilibet obseruare inter Sponsalia, & matrimonium, sponsos, & coniuges. Neque enim semper potentia actui proxima iure actus censetur, vt scripsi cap.69.

2 Inter cætera † vbi agitur de donatione inter sponsos, & coniuges, illud reperitur discrimen, nam illa valet, hæc secus.

Verum quoad hanc existimant nõnulli

3 nulli ita demum esse † inualidam nimirum inter maritum, & vxorem, quando non statim post initum matrimonium, sed postea ex interuallo fuit facta, matrimonio nimirum consumato, traductaque domum vxore. Nam tunc ratio prohibitionis videtur cessare, neque enim periculum subest, vt se inuicem spolient coniuges, cum maritalis amor deferbuerit. Quod tamen intelligitur iuxta leges fori Hispan.

Iure hanc opinionem damnauit Sanch. de matrim. lib. 6. Disp. 1. nu. 5. & inspecto iure communi omni prorsus caret difficultate. Vigent enim semper rationes prohibitionis Coraf. lib. 5. Miscell. cap. 1. & sunt prorsus inualidæ huiusmodi donatio-

4 nes, etiam si † ante matrimonium fiant, & in illud conferantur l. quod sponsæ. C. de donat. ante nupt. immo licet diù maritus, & vxor seorsum habitauerint, tamen irrita hæc est donatio. Sanch. d. disp. 1. nu. 6. & 9.

Quoad illam verò, nimirum donationem inter spōsos valere traditum est. Verum constituo duó præcipua capita. Primum est, An valida sit inspectis legibus nostris municipalibus Ticinēsibus donatio propter nuptias. Alterum Quid statuendum inspecto iure communi.

5 In primo nunc † ea præualuit opinio, nimirum posse fieri hanc donationem. Caualc. decis. 30. num. 77. part. 3. M. Anton. Rosol. prima lib. 2. num. 9. Cost. De Rat. quæst. 111. nu. fin. extant declarationes Sen. Excellentiss. Med. ann. 1604. diei 3. Iun. Cōtra Illustrissimum Præsidem Menochium, & anni 1608. diei 30. Maij pro D. Caima contra D. Arsagos de Ripalta. Videtur enim hanc donationem expresse permissam esse stat. 86. 88. & 121. Accedat D. Tort. ad d. stat. 88. num. 12. & seq.

Verum ego animaduerto statut. 85. expresse prohibere tertiam, & quartam. Hæc autem tertia, & quarta est donatio propter nuptias ob statut. 121. in illis verbis. Vel quartæ antiquitus debitæ, seu donationis pro-

6 pter nuptias, verbū enim † SEV stat declaratiuè. Osasc. decis. 89. numer. 4. Alba consi. 628. num. 7. c. Romana. De appell. lib. 6.

Præterea non solum d. stat. 85. prohibet tertiam, & quartam, sed etiam sponsalitium, & ita sponsalitiam largitatem, Surd. d. consil. 196. num. 23.

7 Sanè † donatio propter nuptias, quę fit pro cautione dotis, & quam dos meretur, Surd. consil. 397. numero 18. non est amplius nunc in vsu, Cuiac. lib. Obsc. 5. capit. 4. & ideo non possumus quærere, an illa sit prohibita, nec ne. Donationem igitur propter nuptias intelligimus sponsalitium, siue largitatem sponsalitiam. Duar. ad tit. De Sponf. Donat. Immo nunc vtimur promiscuè istis verbis, videlicet dona-

8 tione propter † nuptias, ante nuptias, sponsalitia largitate, sponsalitio, antidote, antifacto, & similibus, Caroc. dec. 110. Hanc igitur donationem propter nuptias videtur prohibere lex municipalis Ticinensis, vt etiam sentit Collega meus D. Iulius Sannaz. de Sponf. & matrim. capit. 3. artic. 5. num. 204.

Nec obstant statuta prædicta in cōtrarium allegata, quia debent accipi de augmento dotis, quod fit ex parte

9 † vxoris, quod verè, & propriè dicitur augmentum dotis. Surd. d. consilio 196. numero 20. & consilio 397. numero 17. Caroc. decis. 110. Confirmantur prædicta illis verbis d. statut. 121. videlicet, Lucretur tertium plus dotis de bonis viri, & non plus loco, &c. ibi enim statutum taxat, quidnam debeat lucrari vxor ita, vt nihil plus possit in bonis mariti lucrari. Si autem

lucraretur hanc donationem propter nuptias, sine dubio fieret contra statuti expressam dispositionem. Augmentum etiam dotis intelligi potest respectu monetarum, vel alio respectu, quo dos ipsa augeatur. Surd. d. consil. 397. num. 19. Paul. Montepic. consilio 88. Et ideo licet dictio, Seu, aliter atque aliter accipiatur iuxta subiectam materiam. Natt. consilio 650. numero 6. Menoch. consilio 1061. numero 41. consilio 1029. num. 15. Fachin. lib. 5. Contr. iur. cap. 68. tamen nobis sufficit dictam legem municipalem statuere, quid loco tertię, vel quartæ, vel donationis propter nuptias lucrari debeat vxor, ita vt vlterius nihil illi debeatur. Incidi postea in cons. Meno. 1239. nu. 10. lib. 13. nuper impressum vbi idem sentit.

Quidquid sit satius esset sequi communem sententiam, licet re vera non videatur valdè consentanea verbis, & menti statuentium. Etenim quamquam optima ratione sunt moti sta-
10 tuentes ad inhibendas † immodicas donationes, quas sponsi in sponsas cōferunt, tamen inde duo maximi ponderis consequuntur pręter, immo cōtra mentem statuentium incommoda, & mala, quorum vno animæ, altero facultatum continetur interitus. Confitentur enim sponsi, vel coniuges se accepisse dotis nomine, quod re vera non acceperunt, huiusmodique confessiones firmant iuraméto. Quod iuramentum an validet simulatam hanc donationem, nec ne dixi cap. 137. Adde Menoch. consilio 1239. numero 11. & 12. vbi censet non validare: Deinde id quod maritus confitetur se accepisse remanet penes vxorem tamquam dos, neque reuertitur ad mariti hæredes, vxore etiam contrahente se
11 cundas nuptias, vt † contingeret si expressa fieret donatio propter nuptias, siue secunda s iniret nuptias vxor, siue secus. Caroc. d. decis. 110. Natt. consilio 391. numero xj. consilio 519. Peregrin. consilio 140. numero xj. lib. 5. Io. Rip. in l. fęminæ, nume. 34. C. de sec. nupt. Surd. decis. 73. numero 10. consil. 196. num. 35. consi. 164. num. 44. Andr. Fachin. lib. 3. Contr. iur. cap. 65. Menoc. consil. 256. numero 25. & seq. Quamobrem quo magis conantur statuentes sua prohibitione obuiam ire immodicis, & profusis in vxorem donationibus, eo magis veluti materiam eisdem suppeditant, & dum vnum vitare student incommodum, incidunt in longe maius.

Verum sæpenumero prolatis syngraphis, & alijs probationibus demonstratur simulatas esse huiusmodi confessiones. Et tunc quæritur an
12 valeant, neque enim dubium † quin validæ sint inspecto iure communi, vbi fiant palam, & sine simulatione. Et hæc pertinent ad secundum supra propositum caput. In hanc sententiam extat præclarum Seueri, & An-
13 tonini † rescriptum in l. 1. C. de donat. ante nupt. *Multum interest, (inquiunt) si ea, quę donat vir futurus, tradiderit vxori, & postea in dotem acceperit, an vero donandi animo dotem auxerit, vt videatur accepisse, quod non accepit. Priore enim casu donatio non impeditur, & res quæ in causa sunt dotis effectę, iudicio de dote peti possunt; posteriore autem casu nihil actum est donatione, & quod in dotem datum non est, repeti non potest.* Surd. consilio 196. numero 25. Sanch. de matrimon. lib. 6. disput. 9. num. 3. vbi ait nec morte confirmari hanc donationem, licet inter maritū, & vxorem confirmetur morte. Rationem discriminis petijt à Molin. to. 2. de Iusti. tract. 2. Dispur. 439. §. Quando autem, & seq. nam quando confessio dotis fit constante matrimonio adest ficta, & virtualis momentanea traditio, perinde enim est, ac si tradita esset

esset à viro vxori, & statim ab ipsa vi-
14 ro. Dos enim † apud maritum esse debet constante matrimonio. Hæc est illa breuis manus, de qua supra capit. 84. Ante matrimonium autem cessat illa virtualis traditio. Et ita intelligitur l. 2. C. de dot. caut. vbi agitur de confessione facta constante matrimonio, & tamen morte confirmatur donatio, quia iuxta Molin. & Sanch. eo casu considerari poterat dos, contracto nimirum matrimonio, & breuis manus, siue virtualis traditio, quæ efficit, vt morte confirmetur donatio inter virum & vxorem. l. Papinianus, ff. de donat. inter vir. & vxor. Mantic. de Conuent. lib. vigesimoprimo, tit. 8. Sanch. de matrimon. d. lib. 6. Disp. 16. num. 6. Fab. de err. Prag. err. 5. Dec. 42. Coras. lib. 5. Miscell. capit. 1. sed vide Fachin. lib. decimotertio, cap. 79. qui putat morte per fictam traditionem non confirmari donationem inter coniuges.

Non me latet Accurs. & alios in d. l. j. aliter illam legem, & d. l. 2. C. de dote caut. interpretari. Existimant enim ideo in posteriore casu non valere donationem, quia confertur in tempus nuptiarum, l. quod sponsæ, C. de donat. ante nupt. quam tamen expositionē latè improbat Faber lib. 19. Coniect. c. 1. & 2. & err. 5. Decad. 42. De err. Prag.

Verum si idcirco ita esset statutum, quare non confirmaretur morte, vt aliæ donationes? neque enim diuinandum in d. l. 1. secutum fuisse diuortium, vel priore loco decessisse donatariam vxorem.

15 Cæterum quod attinet † ad d. l. quod sponsæ procedit illa in casu, in quo expresse loquitur, nimirum quando confertur donatio in tempus nuptiarum, idest, ea lege donatur, vt nō ante adipiscatur dominium vxor, quam matrimonium fuerit secutum, tunc enim, cum in tempus prohibitum conferatur, sine effectu est donatio. Secus autem si dominium transeat ante contractas nuptias, licet in casum nuptiarum fiat. Bellon. consilio septuagesimoquarto, numero vigesimo. Fab. d. capit. j. lib. 19. Coniect. Qua de re latè Sanch. d. lib. sexto, Disputat. vigesima tertiâ, vbi tractat, An & quādo valeat inter sponsos, sponsalitia largitas ante, vel post consumatum matrimonium, & numero octauo,
16 ait donata tempore † nuptialium benedictionum, nondum tamen consumato matrimonio, lucrari ipsam sponsam osculo, & copula secuta. per l. 52. Tauri, licet proxime benedicenda, vel copulanda pro benedicta, vel copulata habeatur, & ita videatur facta donatio tempore prohibito. Quā ob rationem, nec etiam annulum lucraretur sponsa datum in ecclesia, vt videtur sentire Sanch. ibidem numero decimo, Cagnol. in l. contractus numero 36. ff. de reg. iur. A quo tamen ego dissentio supra capit. vigesimoprimo. Bald. in auth. ex testamento num. 31. C. de collat. & mecum videntur communiter sentire Doct. quamuis verba de præsenti præcesserint. Licet enim ea verba præcesserint, tamen explicantur omnia vnico contextu, & tempus prohibitum est matrimonij iam contracti; non quo contrahitur. Et ideo primum illud instans non est tempus prohibitum, quod conficitur ex pluribus instantibus successiuis, non ex vnico. Fab. d. cap. primo. Et licet nuptiæ eodem die sequantur, tamen valet donatio facta ante l. inter eos, ff. de donat. inter vir. & vxorem. Cōstante autem matrimonio nō valēt donationes inter coniuges, qua tamen in re non omitto celebrem illā distinctionē, nā aut statim tenetur
17 vxor † alteri rē restituere, & valet donatio, aut ex interuallo, & tūc secus est

ob

ob interusurium medij temporis. l. Sulpitius. ff. de donat. inter virum, & vxorem. Gall. ad consuet. Alex. in verb. Legare quæst. 2. nu. 18. vt etiam dixi in legatis factis vxori, prohibente statuto quidquam illi legari ca. 82. num. 2.

SVMMÆ.

1 *Formulæ variæ relinquẽdi purè, & sub conditione in tempus, post tempus.*

2 *Mortis tempus plures formulæ relinquendi respiciunt.*

Mortis sub conditione rogati hæredes restituere.

3 *Post mortem tertij rogatur quis restituere.*

Stipulationes sub commemoratione mortis variæ.

4 *Formula illa, Cum morietur, & Post mortem, an differant.*

Mortis instans an vita, an morti tribuatur.

Formulæ, Quoad viuet, & Quoad morietur idem significant.

Tempora duo vbi sunt inter se opposita, & cohærentia, quando vnum insit alteri.

5 *in Morte tria tempora consideranda.*

6 *Legatum post mortem est conditionale. in Momentaneis etiam punctum temporis spectatur, & nu. 10.*

7 *Mortis in articulo quæsitum ius alicui præfertur iuri quæsito post mortem.*

8 *Conditio, si decederet in actu moriendi verificatur.*

9 *Constitutũ in tempus mortis, vel post mortem collatum, an valeat.*

10 *Conditio, an purificetur in morte, an post mortem plurimum refert.*

11 *in Fideicommissis, an recipienda differentia inter verba illa, si decederet, & Post mortem.*

Petrus Barbouius, Franciscus Cantius I.C. Cremonenses.

De formulis relinquendi sub conditione mortis, & quam vim habeant. *Cap. CLXX.*

1 VARIÆ olim erant in vsu † & solemnes formulæ, quibus etiã nunc vtimur, testatorum relinquentium purè, & sub conditione, in tempus, & post tempus. Mortis autem † tempus plures respiciebant, de quibus vir doctissimus Barnabas Brissonius lib. 7. De formul. pag. 684. & seq. Galgan. De cond. part. 1. cap. 38. & 57. In his se se ostendit vis actus momentanei, & successiui, & potissimum temporis instans spectatur. Rogabantur hæredes restituere sub conditione, Si sine liberis decederent, l. mulier. §. cum proponeretur. l. quidam. §. si quis filium l. scribit. l. hæredes §. 1. l. à filia. ff. ad S.C. Trebell. l. ex facto. §. si quis rogatus, ff. eod. vel, Si alter uter hæres sine liberis decederet. Paul. lib. 4. sent. tit. 1. l. Diuus §. vlt. ff. ad legem Cornel. Item, si alieno hærede moreretur. l. ex facto. §. vlt. ff. ad S. C. Trebell. Item, si liberis superstitibus moreretur. l. à filia. ff. ad S.C. Trebell. Si sine liberis intrà trigesimum annum morieris, vel Si intrà vicesimum annum sine liberis morieris, si sine liberis ante certam ætatem decederet. l. Lucius Titius. §. pater. §. Mæuia, ff. ad S. C. Trebell. l. cum auus, ff. de cond. & demonstr. l. quod bonis §. quod auus. ff. ad legem Falcid. Item, Qui primus rebus humanis eximeretur, l. cũ proponas, C. de pactis. Itẽ, Post mortem suam. l. cũ pater. §. hæreditatẽ, ff. de leg. 2. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici, ff. de iure fisci. Aut, si quid ante contigisset. l. vxorem. §. Seium, ff. de leg. 3. Post mortem meam l. cum tale. §. 1. ff. de cond. & demonstr. Post mortem tuam, Cum morieris. l.

Lucius

Lucius Titius ff. de leg. 1. l. deducta. §. quod ex hereditate l. ita tamen, §. si he res l. hæredes mei §. peto. ff. ad S. C. Trebell l. vlt. ff. vt legat. l. vtrum §. cũ
3 quidam, ff. de reb. dubijs. Post † mortem etiam alterius quis rogabatur re stituere l. mulier. ff. eod. sic in l. cum filius §. pater. ff. de leg. 2. Peto cum morieris. i. l. pen. §. matre. ff. eod. Ne quid post mortem tuam fratribus tuis relinquas. In summa se se passim nobis offerunt huiusmodi formulæ relinquẽdi sub commemoratione mortis, ac etiam stipulandi, l. ex ea parte §. in insulam. l. quodcumque ff. de verbor. oblig. l. veterum. C. de contr. stip. vbi Iustin. profitetur se amputare veterũ disquisitionem scrupulosam, vtrum. Post mortem, an cum moreretur, an Pridie, quam moreretur quis stipulatus esset, & Rip. De Act. in art. mort. agit de formulis, Si morieris, &, Cum morieris, an differant, nec ne.

4 Discrimen est autem † inter illam formulam, Cum morietur, & illam, Post mortem. Illa enim significat tempus quo quis moritur, & instans illud inter mortem, & vitam. Quod ex sententia Cuiac. lib. 3. Obs. cap. 34. Agellij lib. 6. Noct. Attic. cap. 13. docet Polyd. Rip. De Act. in art. mort. cap. 80. & Alciat. lib. 2. Parerg. cap. 44. nec vitæ tribui posse cum incontinenti sequatur mors, & quis pristinum statũ mox exsuat, nec morti, cum spiritus adhuc adsit. Quamobrem verba illa, Quoad viuet, & Quoad morietur, licet videantur esse contraria, tamen idem inferunt tempus. nam vt ait Agellius lib. 7. Noct. Attic. cap. 21. tempora duo cum inter se opposita sunt & ita coherentia, vt alterius finis cum alterius initio misceatur, non refert vtrum per extremitatem prioris, an per initium sequentis, locus confinis demonstretur. Tiraq. de Const. possess. p. 3. lim. 2. num. 13.

Hæc autem idest, Post mortem, significat omne tẽpus post ipsam mortem tam incontinenti secutum, & instans, quam successiuum. Obtinuit tamen apud nostros I. C. vt illa verba, Cum morietur tempori ipsius vitæ tribuantur. gloss. in l. 1. §. si emancipato. in verb. conferre. ff. de collat. bon. l. qui duos. §. hæc cõditio, ff. de manu. testam. vbi gloss. l. Seia §. si. ff. de mort. caus. donat. Galgan. d. cap. 57. Rip. d. cap. 80. num. 15. & cap. 1. vbi ait quem dici in articulo mortis ex sententia Medicorum. verba autem, Post mortem, instans ipsum, Post mortem si-
5 gnificabunt. Et ideo tria tẽpora † sunt consideranda tempus ante exhalationem animæ, tempus, quo exhalatur, quod dixi tribui vitæ, & tempus post mortem. Mar. Salom. in l. Gallus, §. quid si is. num. 48. ff. de lib. & post. & cum mors in vnico sequatur instanti, verba Post mortem, tempus secutum post ipsam mortem significabunt, & verbum Ante, illud quod præcedit, Bat. in l. 2. §. creditum. nu. 7. ff. si cert. pet. licet in his, quæ habent tractum, & durationem aliter dicat esse distinguendum. Agitq. Bart. ibi de conciliãdis testibus. Qua de re dixi cap. 85. & c. 113. Massin. distinct. 21. Vide Bolog. num. 28. in d. §. creditum. Legatum autem post mortem tertij dicitur esse
6 † conditionale, latè Morot. resp. 2. & 3. Verba igitur illa Cum morietur, vel Si morietur, vel decederet sine liberis, quæ idem significant legibus iã allegatis d. l. scribit cum similibus tẽpus moriendi indicant, quod attribuitur vitæ. Verba autem Post mortem, significãt tempus, quod mortem sequitur, & ideo in momentaneis etiã punctum temporis spectatur, vt sæpe dixi, neq. insunt ea quæ fiunt incontinenti exempli gratia ius quæsitum
7 alicui in articulo † mortis per illa verba, Cum morietur præferri debet iuri

quæsito

quæsito post mortem. Hac ratione motus, Oldr. conf. 139. existimauit conditionem illam, Si decederet in
8 ipso actu moriendi verificari, & ideo
9 constitutum † collatum in illud tẽpus valere, cum tunc viuat constituens se possidere. Secus si post mortem sit collatum. Alex. conf. 83. num. 13. lib. 2. & licet Dec. conf. 247. num. 6. improbet Oldr. tamen passim reijcitur eius opinio, vt testatur Schol. ad Dec. & multorum auctoritate docet Tiraq. De iur. Cost. possess. part. 3. limit. 2. num. 11. & 12. Immò Dec. ipse in l. contractus, nume. 17. ff. de reg. iur. à se ipso desciuit Oldradumq. secutus est. Cæterum vbi adest clausula illa in constituto, Ex nunc, prout ex tunc passim recipitur eorum opinio, qui existimant constitutum validum, licet constituat quis se possidere post mortem. Tiraq. d. limit. 2. num. 15. Surd. conf. 171. num. 22. fit enim tunc retrotractio ad tempus actus. Cost. de Retrotract. cas. 18. cap. 10. eff. 1. num. 9. & 18. Barz. decis. Bonon. 49. num. 29. Menoch. conf. 733. num. 4. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 172. num. 17. & cap. 174. num. 31.

10 Valde vtile autem † est intelligere, an conditio purificetur post mortẽ, an in ipsa morte, & actu moriendi ob prælationem; quæ spectanda in momentaneis, ob adquisitionem momentaneam, quæ prodest quandoque iuxta l. fin. ff. de cond. inst. de qua latè verba feci, cap. 83. num. 10. & ob alia quædam, quę post mortem collata inualida sunt, in tempus mortis valent. Cuiac. d. c. 34. lib. 3. Obs. & nuper in quadam causa iuxta prædictam differentiam verborum, Si decederet, &, Post mortem respondit doctissimus Octauianus Picenardus,
11 probauitq. etiam in † fideicommissis eandem distinctionem esse recipiẽdam, gloss. in l. 1. §. si emãcipato, ff. de collat. bonorum Bart. ibidem. Emanuel à Cost. in cap. si pater, part. 1. vers. Si decederet num. 15. de testam. reiecta opinione Cuiac. tum in citato lóco cum lib. 3. Obser. cap. 34. in fine existimantis illi distinctioni non esse locum in fideicommissis. Verum cum lis hæc sit adhuc sub iudice, immo sub iudicibus, clarissimis nimirum luminibus Vrbis Cremonæ Rom. coloniæ, Petro Barbouio, & Francisco Cautio Iurisccõsultis, ideo placet eius expectare euentum. Interim more Academicorum sustinebo hac in re assensum.

SVMMÆ.

1 *Dominij reuocabilis, an habenda ratio.*
2 *Emptor cum pacto redimendi interim dicitur dominus.*
Status præsens cõsideratur. Actus qui potest resolui, an habeatur pro resoluto.
3 *Donationes quanam in Ditione Mediolani publicanda.*
4 *Dominium rerum obnoxiarum restitutioni est penes grauatum.*
Actus initium spectandum.
5 *Donatio valida ex succedenti actu non irritatur.*
6 *In Donatione non sunt comprehensa bona obnoxia restitutioni.*
7 *Donatio an sit maioris partis dimidia, nec ne, ratio vsusfructus habenda.*
8 *Vsusfructus per se æstimatur, ac etiam nuda proprietas.*
9 *Statuta Alexandriæ de lucro mulieris. Mulier ob statuta lucratur antifactum ad ratam dotis.*
10 *Antifactum debetur, vbi non est mora in soluenda dote.*

De Dominio reuocabili, & de æstimatione nudæ proprietatis.

Cap. CLXXI.

1 Quæritur sæpenumero, an † dominij reuocabilis haberi debeat

beat ratio. Ego præcipuè distinguo. Aut statim à domino est abiturum dominium, aut ex interuallo. Primo casu succedit illud, quod passim dicitur, huiusmodi dominium vix mereri dominij nomen, vt scripsi cap. 83. nu. 3. Et ideo vbi res est incontinenti redimenda, non potest dominus in ea quidquam facere, quod nociturum sit volenti redimere, iuxta exemplum allatum cap. 74. in fine.

Altero casu licet abiturum sit dominium, tamen satis est interim il-
2 lud esse penes me, & ideo emptor † cū pacto redimendi donec redimitur dicitur dominus. Tiraq. De Retract. Conuent. §. 2. gloss. 1. num. 36. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 96. & art. 40. num. 6. Mantic. De tacit. & ambig. Conuent. lib. 4. tit. 32. nume. 2. Idem in maioratibus dicitur Molin. De Prim. Hisp. lib. 1. cap. 19. nume. 4. idem in legatarijs, & fideicommissarijs. l. fin. C. de legat. l. species, ff. de auro & argen. leg. cum pluribus similibus adductis per Molin. d. loco, Pereg. d. num. 6. & 96. Et cons. 52. num. 28. lib. 1. l. generaliter, §. sub conditione, ff. Qui, & a quibus. Status enim præsens consideratur, neque attendi debet an possit mutari, & resolui. Qua de re agitur per Gloss. Dec. & Cagn. in l. plerunq. 206. ff. de reg. iur. & an actus, qui potest resolui, habeatur pro resoluto. l. fin. §. sed quia §. fin. C. com. de leg. Doct. in l. quod te vbi Bolog. num. 17. ff. si cert. pet. & in l. sancimus. C. de fideiuss. Qua-
3 mobrem respondi donationem † validam, in qua requiruntur publicationes iuxta §. Hę donationes. in No. Const. De Donat. cum non esset omnium bonorum, nec partis, quæ minor non esset dimidia, in qua parte constituenda computari deberent bo-
4 na obnoxia † restitutioni, interim cùm ante restitutionem dominium iuxta prædicta est penes grauatum restituere. Et initium cuiuslibet actus
5 debet spectari, neque † valida donatio ex succedenti facto debet irrita reddi, arg. l. sed an vltrò, §. 1. ff. de neg. gest. Doct. in l. 2. vbi Dec. num. 8. in sec. interpret. ff. si cert. pet. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forēs. cap. 27. num. 9. Menoch. cons. 844. nu. 37. cōs. 845. num. 45. Giurb. decis. 79. nu. 37. Surd. cons. 73. num. 74. decis. 15. num. 25.

6 Non tamen in donatione † censentur comprehensa bona obnoxia restitutioni, etiam si illi donentur, cui facienda erit restitutio, l. vnum ex familia, §. 1. ff. de leg. 2. Borgnin. De vsufr. num. 107. Sol. ad Const. Sabaud. tit. de alienat. bon. min. gloss. 3. num. 17. Peregr. de fideicom. art. 6. num. 12.

7 Sed ad cognoscendum, an † sit donatio partis maioris dimidia, vel minoris anne erit habenda ratio vsusfructus reseruati a donante vsque ad mortem? & puto esse habendam iuxta l. hæreditatum, ff. ad legem Falcid.
8 æstimatur enim vsusfructus † per se, & nuda pariter proprietas per se recipit æstimationem, abscedente nimirum vsufructu. Carp. ad statut. Med. 295. num. 214. stat. 315. num. 27. lib. 1. Gall. cons. 26. num. 4. Sed si incontinenti mors sequatur, vel ex interuallo, tunc æstimabitur vsusfructus vel proprietas ex euentu, iuxta cons. Surd. 451. nu. 38.

9 Quamobrem in casu stat. † Alexandriæ, & aliorum, quibus cauetur, vt mulier lucretur certam quantitatem ad ratam dotis datæ, Gall. ad cons. Alex. in verb. viginti quæst. 8. num. 42. si data sint bona aliqua in dotem, & reseruatus vsusfructus dotanti, vel danti dotem, erit æstimanda proprietas sine vsufructu, & euentus mortis statim secutæ ipsius vsufructuarij spe-

10 ctandus. Immo † verò eo casu, cum re vera dos fuerit tradita, & data, totum antifactum, quod vocant, erit soluendum habita ratione dotis datæ, non obstante reseruatione vsusfructus, nam antifactum debetur vbi non adest mora soluendæ dotis. Afflict. decis. 242. 333. Menoch. cons. 1124 num. 37. Cost. De Rat. quæst. 88. Boer. decis. 22. nu. 15. & 22. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 52. num. 46. Peregr. cons. 100. num. 15. lib. 5. Menoch. cons. 1124. num. 37. Fachin. lib. 8. Contr. cap. 68.

SVMMÆ.

1 *Qualitas certo tempore requisita, an eo tempore precisè debeat interuenire.*
2 *Dotata femina quo tempore esse debeat, vt arceatur à successione ob statuta, & num. seq.*
3 *Ius quærendum facilius tollitur.*
4 *Filia mortuo patre statim est hæres ob ius sui.*
5 *Qualitas necessaria ad actum, tempore actus debet interuenire.*
6 *L. fin. in fin. ff. Vnde lib. exponitur.*
Successio ciuilis statim filio adquiritur, non autem prætoria.
7 *Statutum Med. 310. declaratur.*
Mulier exclusa ob statutum, quæ nupsit extra territorium, censetur etiam exclusa ab hæreditate patris, nisi nupserit post eius mortem.
8 *Legatum factum cognatis, ijs censetur factum, qui tempore mortis erant cognati.*
9 *Homobonus Redenascus I. C. Cremonensis.*
Io. Baptista Trottus Senator Mediolanensis.
10 *Qualitate cessante cessat concessio.*
11 *Immunitas concessa ob paupertatem, cessat superuenientibus diuitijs. Quomodo id procedat.*
12 *Vxori inopi an debeatur quarta, quæ post mortem viri facta fuit locuples. Distingue.*
Annibal Campegius. I. C.
Vxor non potest repudiare legatum, vt sentiat beneficium quartæ.
13 *Qualitas requisita quando debeat interuenire & an debeat durare.*

De qualitate certo tempore requisita. Cap. CLXXII.

Incidunt sæpenumero species, in quibus lex alicui tribuit commodum, vel ab eo aufert, qui certam habeat qualitatem, vel ea destituatur. Tunc † igitur quæritur. An
1 certo aliquo tempore requisita qualitas debeat interuenire, & an superueniens, vel cessans efficiat, vt locus sit commodo, vel secus. exempli gratia, arcet lex municipalis feminam
2 dotatam † a successione patris. Quonam tempore requirimus fuisse dotatam? Anne si tempore mortis patris sit indotata, & postea dotetur, erit locus exclusioni? Quod negat Roman. cons. 442. Dec. cons. 24. nume. 5. nam tempore mortis poterat succedere, ideo superueniens dotatio non debet illi auferre ius succedendi. Hoc ita iuxta Rom. & Dec. debet intelligi nisi filia statim post mortem patris dotaretur, videlicet antequam acciperet hæreditatem, secus si illico hæreditatem acquisiuisset. Ius enim succedendi non potest dici
3 † quæsitum, sed quærendum, ideo facilius superueniente dotatione tolli potest, iuxta allegatos a Surd. cons. 45. num. 9.

Verum communis est opinio contra Romanum, cum illico hæres fit
4 † filia, mortuo patre, ob ius sui, neque detur medium inter mortem patris, & existentiã sui hæredis, l. si fratris. C. de iure delib. l. si post mortem. l. quæsitum. ff. de leg. 1. Roland. Vall. cons.

cons.96.num.10. & 28.lib.4. Surd.d.
5 cons.45. num.40. Qualitas † igitur dotationis debet interuenire tempore delatæ successionis, l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxal. nam qualitas necessaria ad actum, debet actus tempore interuenire. Mariscott. lib. 1. Var. Resol. cap. 17. num. 3. Neq.
6 obest † l. fin. in fin. ff. vnde lib. nam respondet Rol. d. cons. 96. nu. 26. Surd. d. cons. 45. num. 41. ibi enim factum ipsius filij interuenit, qui mutauit cõditionem, & præterea ibi non agitur de successione ciuili in suo hærede, sed de bonorum possessione, quæ non statim, & ipso iure adquiritur.

7 Huc pertinent † ea, quæ respiciunt statutum Med. 310. quo cauetur, v mulier Med. nupta extra territorium non succedat in territorio. Cui simile est stat. Laudense: etenim cum habeat locum d statut. etiam in successione patris. Brun. De stat. exclus. fem. art. 6. quæst. 24. num. 299. Carp. ad d. stat. in princ. Surd. cons. 437. quæritur an excludatur, quæ nupsit post mortem patris, & receptum est non excludi, vbi se immiscuit, ius enim illi iam fuit quæsitum, Bald. in l. si matre, C. de legit. hæred. Roland. d. cons. 96. num. 8. Surd. d. cons. 45. num. 35. intelligitur enim statutum de nupta, vbi defertur hæreditas. Laderch. cõs. 29. num. 4. vbi alijs similibus idipsũ, & reg. d. §. extraneus comprobat.
8 Sic † si legetur cognatis, ijs censetur legatum, qui tempore mortis cognati sunt, l. si cognatis, ff. de rebus dubijs. Roman. cons. 134. num. 5. Addo circa d. statut. Med. 310. Peteg. cõs. 24. numer. 15. & 18. lib. 3. qui secutus
9 est † sententiam D. Homoboni Redenaschi Cremonensis I. C. & D. Io. Baptistæ Trotti I. C. Med. qui nunc Senatorium ordinem mirum in modum exornat.
10 Non omitto † concessionem, & prærogatiuam ob qualitatem aliquã cessare, vbi cessauerit qualitas, vt si alicui immunitas concedatur ob pau
11 pertatem, † nam superuenientibus facultatibus, quæ paupertatem excludunt, non erit locus immunitati, l. cura. §. deficientium, ff. de muner. & honor. l. his honoribus. § pen. ff. de vacat mun. Ias. in l. si filius à patre: §. filius ff. de lib. & post. Quod intelligit Dec. d. cons. 24. in fin. procedere, quia in d. legibus agitur de oneribus, quæ tractum habent successiuum, secus esset si momento temporis res expediretur. Quamobrem respondit in eod. cons. 24. deberi quar
12 tam vxori † iuxta tex. in auth. Præterea C. vnde vir & vxor, & scripsi cap. 89. licet post mortem viri fiat diues vxor, nam sufficit qualitatem paupertatis adfuisse tempore mortis. Qua in re placet distinctio Schol. ad Dec. quem locum refero acceptum Annibali Campegio summi ingenij, eximæque eruditionis adolescenti, qui nuper me dicente, in Iurisconsultorum ordinem fuit miro omnium consensu cooptatus. Aut igitur statim post mortem mariti facta fuit locuples vxor, & cessat ratio d. auth. vt dixi d. cap. 89. & ideo non debetur quarta. Quæ opinio carebit dubio, si Incontinenti verbum accipies pro instanti, antequam vxori ius quartæ quæratur, Aut ex interuallo, & debetur. Ita in casu contrario si labatur incontinenti facultatibus, erit locus quartæ, secus si post longum tempus. Non potest tamen mulier repudiare legatum, aliquod, vt sentiat beneficium d. auth. Præterea Natt. cons. 648. nu. 13. & 15. Cost. De re integr. distinct. 72. num. 10. Cæte
13 rum an † & quando debeat qualitas requisita interuenire, & an sufficiat eam adesse tempore, quo dispositio ad effectum perducitur, vel alio tẽpore,

& momento durare, an vero requiratur eandem perseuerare, & successiuã esse late tractat Men. cons. 106. vbi num.90. plures distinguit casus. Steph. Gratian. lib.1. Discept. Forens.c. 131.num.fin.

SVMMÆ.

1 *Datum ob causam, ea non secuta, repetitur, & quomodo.*
Condictione, an vindicatione datum ob causam repetatur, ea non secuta.
L. Si ego. ff. de iure dotium sententia.
2 *Condictio rei sua non datur, nisi contra furem. Declara num. seq.*
3 *Condictio, & actio personalis idem est. Distingue num. 4.*
4 *Condictionis formula.*
L. si quis inficiatus. §. fin. ff. Depos. sententia.
5 *Formula recedendi a sponsalibus, & diuortij.*
Verba, Benignius est, significant rigorem iuris videri aliud suadere.
6 *Dotis, & pia causa fauore an sit licita pœnitentia in contractibus innominatis.*
7 *Mandatum non extingui morte fauore pia causa, & dotis. Contra.*

De repetitione dati ob causam, ea non secuta. Cap. CLXXIII.

1 Plurimum refert † in repetitione dati ob causam, causa non secuta, an datum sit ea conditione, vt statim fiat accipientis, an vero ex interuallo, secuta nimirum causa. Exemplum pete ab Vlpian. in l. si ego. ff. de iure dot. Si ego Seię res dedero, vt ipsa suo nomine in dotẽ det, efficientur eius, licet non in dotem datæ sint, inquit Vlpian. Dedi enim, & ideo efficiuntur ipsius, cum verbum dandi translationem inferat dominij.

Quamobrem si Seia non dederit res in dotem, ipse eas condicam. Sienim dominium non esset translatũ, non daretur condictio, cum nemo rẽ
2 suam † condicat, nisi a fure l.4. §. res. ff. si cert. pet. l. 1. ff. de cond. furt. l. vlt. ff. vsufr. quemad. cau. l. 1. §. vlt. ff. de cõd. trit. Cuiac. in Parat. ff. Si cert. pet. facit l. si quis inficiatus. 13. §. fin. ff. Depos. Dixi cap. 138. num. 6.

3 Verum obest, quòd idem significet cõdictio, quod actio personalis, & tamen actio personalis detur etiam vbi dominium non est translatum, vt in commodato, deposito. Ergo etiã dabitur condictio, vbi quis reuocat rei suæ naturalem possessionem, l. videamus. §. si possessionẽ, ff. de vsuris, & ita rem suam quis condicet.

Respondetur lato modo dici condictionem quamcunq. actionem personalem, vel nemo condicit rem suã illa actione, vel potius illa formula.
4 Si paret dare oportere, quæ est † formula propriæ condictionis, sed illa. Si paret facere, vel restituere oportere. Cuiac. loco citato. Aliud est igitur, accipiendo strictè hoc verbum, agere condictione, aliud agere depositi, commodati, vel pignoratitia, vt apparet ex d. l. si quis inficiatus. Anton. Fab. De error. Prag. Decad. 16. err. 9. quamquam dici potest cum Accur. agi in d. l. si quis de condictione furtiua, quæ non competit, nisi post dolum, quasi alia condictio, idest, actio personalis ante competeret.

Verum redeamus eò, vnde digressi sumus. Subijcit Vlp. in d. l. si ego, Si non Seię, sed pro ea ante nuptias dederim res, tunc debet distingui, vtrũ statim fiant accipientis, an secutis nuptijs. Priore casu nuncio misso, condicam, nam factæ sunt res accipientis incontinenti, & ideo condicendæ, cum non sint secutæ nuptiæ, nuncio
5 misso † iuxta antiquũ morẽ mittendi nũcij, quo recedebatur a spõsalibus, illa formula, cõditione tua nõ vtor, l. 2. ff. de

ff. de diuort. & iubebatur vxor suas sibi res habere, domo egredi, colligere sarcinulas, ædibus facessere, res suas procurare, l. 2. ff. de diuort. Cicer. Phil. 2. Plaut. in Trin. act. 2. scen. 1. Barnabas Brisson. De formulis. lib. 8. pag. 824. 825. Paroemiogr. in suis adagijs. Posteriore casu vbi non statim dedi, petero res vindicare, quia remanent meæ. Et ideo hoc posteriore casu, & si nuptiæ sequi non possunt ob interdictionem matrimonij, res meæ remanebunt, & erunt vindicandæ non condicendæ.

Est tamen obiter obseruandus fa-
6 uor dotis ind. l. si ego in illis verbi, † Sed benignius est, quibus verbis vtũtur nostri I. C. dum innuunt rigorem iuris aliud videri suadere l. qui negotia, ff. mand. ex qua lege colligunt nostri Doctores fauore dotis, †
7 & piæ causæ in contractibus innominatis non esse locum pœnitentiæ, Tiraq. De priu. piæ causæ. priu. 133. vide etiam Cost. De re integr. distinct.
8 1. num. 2. & mandatum † pariter nõ extingui morte mandantis ob eundẽ fauorem. Bald. in l. mandatum. 15. C. mand. Marsil. sing. 44. Cost. De re integr. Distinct. 46. in princ. Quos tamen reprehendit Didac. Couar. lib. 1. Var. Resol. cap. 14. num. 15. & 16. & neruosius contra prædictos Doct. disputat Anton. Fab. lib. De err. Prag. Decad. 48. err. 4. licet tandem ad toties repetita reuolutus, etiam veris vi deatur demere fidem, dũ ait illa verba. Sed benignius &c. esse Triboniani, non Vlpiani.

S V M M Æ.

1 Tempus, vbi non est determinatum aliquid faciendi, tunc confugimus ad arbitrium iudicis.

2 Precarium potest statim reuocari. Declara.

3 Mutuum non potest statim reuocari.

4 Depositum an possit statim reuocari. in Deposito an habeat locum. l. quod dicimus, ff. de solut.

5 Deponens an possit cogi ad recipiendum depositum ante tempus.

6 Depositum irregulare appellatur, vbi fit conuentio de vtendare deposita.

7 Vxor rem mariti commodatam incontinenti repetit.

8 Decreti secundi interponendi quantum sit tempus.

9 Stipulatio de bonis conferendis non statim committitur.

10 Reuerso modicum tempus conceditur, intra quod agat.

11 Tempus eligendi, deliberandi circa emptionem, agendi, & alia tempora non præfinita in iure, relinquũtur arbitrio iudicis.

Reductio ad arbitrium boni viri intra quod tempus petenda, & coram quo iudice.

12 Tempus constitutum debet omnino obseruari.

13 Tempore certo quod debet fieri, censetur factum eo tempore, si incontinenti ante, vel post est secutum.

14 Redemptio an statim possit fieri, vbi est facta venditio cum pacto redimendi, & num. seq.

15 Tempore aliquo concesso ad aliquid faciendum, quocunq. die temporis concessi res potest explicari.

De tempore modico non præfinito, & de his quæ statim fieri possunt, vel ex interuallo. Cap. CLXXIV.

SVnt prope modum infiniti casus, in quibus potest quid fieri incõtinẽti, vel ex interuallo, vel mãdat lex, vel testator, vt quid fiat incontinẽti, vel intrà modicũ tempus, quos nõ est operę pretiũ recẽsere, tũ quia passim in hac tractatione obuios habemus, tũ etiã quia quamplurimos collegit Menoch. de Arbitr. à cas. primo vsq. ad quadragesimum sextum. In illis igitur,

1 igitur, vbi determinatum † non est tempus, confugimus, ad arbitrium
2 iudicis. Exempli gratia † precarium, vt dixi cap. 140. potest statim reuocari, requiritur autem reuocatio, vt traditur in l. Lucius. ff. de donat. Menoc. de Arbitr. quæst. 69. numero 19. Couarr. lib. 3. Var. Resol. cap. 15. num. 5. Sed non debet esse adeo intempestiua reuocatio, vt damno adficiat eum, qui precibus rogauit Schol. Dec. in l. 2. ff. si cert. pet. numero 9. in sec. interpret. Vide Did. Couarr. lib. 3. Var. Resol. capit. 15. numero 6. qui censet intempestiuè non posse reuocari, vt dãnum afferat roganti. Menoch. de Arbit. cas. 23. Steph. Gratian. lib. Discep. For. cap. 167. Mutuum non potest statim reuocari, ita, vt factum, quamdiu placuerit, nec etiam incontinenti re-
3 uocari † possit, cessaret enim finis mutui, & beneficium, quo censetur mutuans voluisse mutuatarium afficere, Menoch. De Arb. cas. 22. Eman. Cost. in l. si ex cautione. C. de non num. pec.
4 lim. 2. num. 6. † Depositum statim debet reddi, l. penult. ff. dep. Mant. de tac. & ambig. Conuent. lib. 10. tit. 10. num. 3. ita vt in eo non habeat locum l. quod dicimus, ff. de solut. Caroc. De depos. tit. de cas. numero 67. Quod intelligo in deposito regulari. Item statim potest reuocari depositum, iuxta l. 1. §. est autem, ff. depos. ita, vt licet rem deposuerim penes te, reddẽdam post mortem tuam, possim etiam ante mortem, mutata voluntate, tecum agere d. l. 1. §. si sic. ff. eod. Mantic. de Tacit. & ambigu. Conuent. lib. 10. tit. 4. numero 6. Quod tamen non procederet, vbi inter deponentem, & depositarium conuenisset, vt re deposita vteretur depositarius. Ias. in l. nummis, nu. 17. ff. De in litem iur. Caroc. De Depos. p. 1. in rub. De in litem iur. num. 55. qui tamen allegant d. §. si sic
5 † ad probandum deponentem posse cogi, vt recipiat depositum ante tempus Cæterum, vbi fit conuentio de
6 vtenda deposita pecunia, † tunc ea res egreditur notissimos terminos depositi. l. Lucius, l. die, l. Publia, ff. dep. Sic etiam relinquitur arbitrio iudicis
7 modicum illud tempus, intra † quod vxor rem mariti repetat, quam eo sciente commodauit iuxta l. si constan-
8 te. §. si vxor ff. solut. matrim. † Idem dicitur de tempore interponendi secundi decreti post primum, Menoch. De Arb. cas. 6. iuxta l. si finita, §. non autem statim, ff. de damno infect. vbi missum in possessionem non statim Prætor possidere iubet. videlicet ex secundo decreto, vt ibi exponit Accurs. & alij sequuntur, sed interuallum debet expectari. Sic, stipulatio
9 † de bonis conferendis committitur aliquo temporis spacio arbitrio iudicis, quo quis conferre potuit, & non contulit. l. si quis. §. stipulatio. ff. de collat. bon. Menoch. de Arb. cas. 29. Sic
10 reuerso † conceditur modicum tempus, intra quod sarcinulas componat, aduocatum quærat, & alia præparet, vt possit agere contra eum, qui se absente possedit. Eo enim modico tempore, quo est reuersus, habetur pro absente, l. ab hostibus in fine, ff. ex quibus causis maior, Men. De Arbitr. cas. 33.
11 † Idem dicimus de tempore eligendi, de tempore deliberandi eius, cui alter tenetur vendere, an velit emere, & de tempore concedendo per iudicem in ciuilibus, & in criminalibus actori, accusatori, & reo ad agendum, accusandum excipiendum. Menoch. d. tract. cas. 34. 35. & 37. & in summa, vbi quid statim, vel ex interuallo, debet fieri, neque tempus modicum, vel longum est diffinitum recurrimus ad arbitriũ Iudicis iuxta prædicta, & alia sexcenta exẽpla, quę passim occurrũt. Doct. in l. fine præfinito. ff. de pœnis. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens.

rens. cap. 239. num. 8. Ideo in petitione reductionis ad arbitrium boni viri, cum tempus non sit diffinitum, res erit diffinienda arbitrio iudicis, licet alij quattuor menses, alij triginta annos concedant. Specul. De Arbitr. §. 7. num. 24. vbi tamen consulit, vt petatur intra decem dies, legendum enim ibi decendium, non decennium. Lancell. De Attent. appell. pend. limit. 50. num. 110. vbi ait intra decem dies petendam reductionem à laudo arbitri, instar appellationis, secus in arbitratore, nam tunc intra 30. annos potest peti Carp. ad stat. Med. c. 116. nu. 111. lib. 1. Et ideo reductionem multi crediderunt esse petendam instar appellationis à sententia arbitri coram superiore ipsius arbitri. Surd. cons. 106. nume. 17. Afflict. decis. 51. Sed contraria opinio recipitur, vt coram iudice ordinario causæ petatur, Surd. d. cons. nu. 1. Andr. Gaill. li. 1. Pract. Obs. cap. 149. Thes. decis. 14. Borell. in Sum. Decis. tit. 63. num. 297. Carpan. ad stat. Mediol. 116. num. 103. lib. 1. Thess. lib. 1. Quæst. Forens. quæst. 82. num. 3. Fach. lib. 8. Contr. iur. cap. 94. Cæuall. in tract. Comm. contra Comm. capit. 89. numer. 7. Mart. De Iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 120. num. 7. Gratian. Discept. Fo-
12 rens. 10. num. 52. Alioquin † vbi tempus est constitutum, debet obseruari l. scire, §. Consequens autem, ff. de excusat. & ideo tempus sex mensium præstitutum ordinarijs ad conferendas ecclesias Parochiales debet ad vnguem obseruari, Mariscot. lib. 1. Var. Res. c. 52. num. fin.

13 Verum quod debet † fieri certo tempore, eo censetur factum, si immediatè ante, vel post factum fuerit. Bald. in l. 1. num. 4. C. de oper. lib. Ludouic. à Paramo de orig. offic. Sanct. Inquisi. li. 3. quæst. 10. num. 46. Sic dicimus de probationib. faciẽdis. Capic. dec. 81. n. 7.

14 Sæpe † autem quæritur facta venditione cum pacto redimendi, an possit statim fieri redemptio, & puto posse, vt si dictum sit rem posse redimi in-
15 tra 10. annos, vel quandocunq. † nam omne tempus, quod cõcluditur dicto termino præfinito, intrà terminum esse censetur Agellius lib. 12. Noct. Attic. cap. 13. Quod procedit etiam si dictum sit, In duodecim annis, secus, si contrahentes vsi sint illis verbis, Duodecimo anno. Quo tamen casu, vbi nõ est permissa quandocunque redemptio, censetur illicitus contractus. Tiraq. De Retract. Conuent. §. 1. glos. 2. num. 47. Qui igitur potest intra aliquod tẽpus redimere, vel aliud quidquam explicare, quocunque die termini redemptionem, vel aliud potest facere, etiam incontinenti, vt etiam supra dixi de precario reuocando quandocunque quod statim potest reuocari, nisi tamen adeo intempestiuè fieret redemptio, vt damno adficeret emptorem, qui non debet conqueri de redemptione statim facta, cum sciret, vel scire teneretur id licitum esse venditori ob verba pacti.

SVMMÆ.

1 *Famulus non est idoneus pro domino testis.*
Idem recipitur ĩ alio domestico. Declara.
2 *Famulus si quis fiat alicuius, an illi sit credendum in his, quæ ante pro domino deposuit. Quid si discesserit domo, pendente lite? & num. 4.*
3 *Dolus ex breuitate temporis præsumitur.*
4 *Fideiussorem dans eum, qui statim aufugit an sit in dolo.*
5 *In patriam qui incontinenti redijt, non habuit animum alibi contrahendi domicilij.*

De famulo teste. Cap. CLXXV.

1 Repellitur famulus † à dictione testimonij pro domino, vel potius

tius illi abrogatur fides. Idem dicim⁹ de alio domestico. Hæc autem qualitas requiritur eo tempore, quo in iudicio interrogatur. l.nomen §. instrumentorum. vbi Doct. ff.de verb.sign. Caroc. De locat.tit. De famulo par.6. quæst.3.num.9. Surd.consf.371.nu.99
2 Quod si † incontinenti post depositionem fiat famulus,de eiusdem fide non parum debet minui,nam præsumitur id actum ante, vt inter famulos recipiatur.Sed si discesserit pendente lite, & ea finita, statim redeat ad priorem dominum,pristinoque veluti se mancipet famulitio, præsumetur fraus,secus si ex interuallo. Farinac. de testib. quæst.55. in sp. 2.num.152. cum sequ. Caroc.d quęst.3.num.10.& De excus. quęst.13.10.quæst.princ.num.98. Do
3 lus † enim ex breuitate temporis pręsumitur.Quod procedit in alijs etiam casibus, & ideo in mercatore præsu-
4 mitur dolus, qui † eum fideiussorem dedit,qui statim aufugit. Mascard.de probat.conclus.532. nu.123. Verum eo casu debebat creditor inuestigare conditionem fideiussoris.Vide Caroc. de excuss.quæst.13.10.quæst.princ.nume.96. & quod scripsi cap. 108. Duo ergo requiruntur iuxta communem sententiam, vt huiusmodi famulus dicatur testis non idoneus, & præsumatur fraus,vt videlicet pendente lite sit expulsus, vel etiam paulo ante litem, & statim redierit. Anto.Gomez.tom. 3.Var.Resol.cap.3. De probat.nu.15. Crediderim tamen, vbi probetur non adfuisse animum redeundi, & fraudē non interuenisse,aliud esse dicendum, licet etiam tunc non possit dici testis omni exceprione maior, Farina.dicto loco num.159. Vide Gabr.de testibus conclus.10.num.11.& seq. Eodem pa
5 cto, qui † intrà breue tempus in patriam redijt non dicitur habuisse animū contrahendi alibi domicilij.Cost. consi.16.num.29.

SVMMÆ.

1 *Confessarij puniendi ab Inquisitoribus, qui mulieres in sacramentali confessione solicitant ad turpia. Ratio quanam sit.*
2 *Confessarijs solicitātibus mulieres in actu confessionis quanam imponenda pœna, & num.seq.*
3 *Inquisitor quomodo debeat veritatem inuestigare,vbi accusantur confessarij solicitantes mulieres.*
Confessarij solicitantes mulieres in confessione abiurant,saltem de leui,& an conuincantur testimonio duarum mulierum, & num.5.
4 *Constitutiones Summorum Pontificum contra Confessarios,solicitatores mulierum in confessione.*
5 *Confessarij puniendi, licet ante, vel post confessionem solicitauerint mulieres, vbi incontinenti facta fuit solicitatio.*

Parum distans non censetur distare.

De confessario solicitante mulieres ad turpia. Cap. CLXXVI.

1 CONFESSARII, qui † in sacramentali confessione, verbis, vel impudico tactu, vel signis, vel etiam pellaci oculorum nictu mulieres ad turpia allicere student, grauiter puniuntur ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis tamquam perperam de sacramentali confessione sentiant, qui non solum contra illius puritatem, sed etiam securitatem peccant. Ludouic.à Paramo lib.3. De orig.offi.Sāct. Inquis.capit. 10. numero 120. & in princip. & iniuria afficiunt sacramentum, idemque contemnunt materialiter,& formaliter Ludou.d.capit.10. numero 54. Decian. in tract.crimin. lib.6. capit. vigesimoprimo, numero 42. & capit. 23. numero primo. Viui. opin.98.numero 7. Farina.De Delict. carn.

carn. quæst. 137. num. 28. Et sanè quis ferat eos, qui cum Christianorum morum esse debeant magistri, & omnes, præsertim mulieres exemplo suo, & cohortatione ad pietatem, ad pudicitiã & Dei cultum inuitare, & inflammare, contra easdẽ ad peccandum excitãt, maxime in ipso cõfessionis actu? Quid existimamus eos de hoc sacramento credere, qui eo tam nefariè, &
2 impiè abutuntur? Solent † igitur isti quandoq. ad triremes transmtti, & alijs pœnis adfici.
3 Verum prudens † Inquisitor, vbi huiusmodi contingunt, multa solet præ oculis habere, neque enim temerè quibusuis credet, licet agatur de re probanda per testes singulares. Neq. debet probitas Confessariorum ob vnius, vel alterius mulierculæ maximè impudicæ testimonium in discrimen venire, Iac. Leonissa cons. 55. num. 12. inter consil. crim. diuers. tom. 1. Inquirendum est igitur in vitam, & mores tam Confessarij, quam mulierum Lud. à Par. d. q. 10. num. 165. vbi nu. 166. ait huiusmodi confessarios abiurare debere saltẽ de leui, & priuandos esse confessionibus mulierum, conuinciq. eos duarum mulierum testimonio, quæ sint omni exceptione maiores, numer. 154. Extat †
4 contra huiusmodi Confessarios sollicitantes mulieres ad impudica Constit. Pauli IV. Pont. Max. diei. 16. Aprilis ann. 1561. Confirmata à Clemente VIII. die 3. Decemb. 1592. Illud quandoque venit in disceptationem,
5 An locus sit d. Const. † & pœnis impositis præd. sollicitatoribus, vbi ante confessionem, vel post perfectam id contigit. Et placuit paulo ante, vel post incontinenti secuta perinde censenda, ac si in ipsa interuenissent cõfessionem, & hanc sententiam amplexi sumus in hoc sacrosancto Tribun. Inquisit. quam probat Ludo. à Paramo dict. lib. 3. quæst. 10. à num. 31. vsq. ad numer. 51. & num. 90. 119. & Genuens. in sua praxi Archiep. Neap. c. 81. nu. 2. vbi refert ita Clem. VIII. declarasse, & in Curia Archiep. subiectum fuisse torturæ parochum, licet plures mulieres contra eum deponerent, & cum negasset delictum, suspensum fuisse per annum à cura, ita iubente Sacra Gongregatione. Verum fortasse illæ mulieres testes patiebantur plures defectus. Etenim pro facto haberi debet, quod statim fuit factum, destinatio habetur pro actu facto, & completo, vnicus actus censetur, vbi plures sunt vicini act⁹, & incõtinẽti gestũ ante, vel post censetur actui inesse, vt dixi cap. 69. & licet modicum interueniat interuallum tamen sufficit confessariũ ad alios actus extraneos nõ diuertisse, vt probat ibidem Lud. à Par. num. 47.
6 & num. 160. vbi subijcit † in moralibus, quod parum distat non censeri distare.

SVMMÆ.

1 Donationes facta filio per patrem an imputanda in legitimam, & an conferenda.

2 Donatio facta filio, vt possit promoueri ad Sacros ordines non dicitur ob causam, ideo non conferenda.

3 Donatio facta filio, vt honorificentius matrimonium contrahat, nec confertur, nec imputatur in legitimam. num. 41. & seq.

4 Donatio simplex an conferatur, & seq.

5 in Legitimã quæ imputantur cõferuntur. Declara num. 13.

Donatio simplex imputatur in legitimam. Contra nu. 13.

6 L. si donatione, C. de collat. L. Donationes quas parentes. C. de donat. inter virum, & vxor. sententia.

Donatio in filiũ collata retrotrahitur ad tempus, quo fuit conscripta, & nu. 20.

7 Legata non conferuntur.

Kk *8 Do-*

8 Donationes simplices habent vim legati.
L. filiam l. à patre, C. de collat. declarantur.
Non conferuntur relicta in vltimis voluntatibus.
in Codicillis relicta non conferuntur.
Vltra, verbum, quomodo accipiatur.
9 L. filia. C. famil. ercisc. exponitur, & nu. 13. & seq. vbi conciliatur cum d. l. si donatione.
Præcipuum habere quid significet.
10 L. illud. C. de collat. declaratur, & num. 24. 28. & 32.
11 inter Donationem ob causam, & simplicem discrimina.
12 Donatio in filium collata non valet, & remanet donatum in hæreditate.
Collatio est rei propriæ contributio.
13 Respondetur contrarijs.
14 Collationi facto testamento non erat locus, se ab intestato. Quod nunc correctum, nu. 26.
Comparare nomine filiæ, & donare filiæ idem est.
15 Donatio non valet, siue fiat a patre filio, siue ab alio.
Donatum filio in potestate confestim patri adquiritur.
16 Donatæ res filiæ per patrem, vel per aliū an debeant eius esse præcipua.
17 Conferre, & non habere præcipuum, Nō conferre, & præcipuum habere, non sunt synonima.
18 Adiudicatio arbitri modus est adquirendi iure Roman.
Peculium profectitium diuidendum, nec filius illud habet præcipuum.
19 Auctoris sententia.
20 Morte confirmatum habet naturam vltimarum voluntatum.
21 Donatio simplex an conferenda, vbi statim valuit, & num. seq.
Donatio ob benemerita, & iurata an valeat in filium collata.
22 Emancipati quare simplicem donationem conferant suis, & num. 25.
23 Donatio ob benemerita est peculium aduentitium. Sed contra.
Bartolus reprehenditur.
Peculium aduentitium hodie non confertur.
24 Exceptio firmat regulam.
25 Collatio olim fuit inducta ob emancipatos, postea extensa etiam ad suos.
26 Circa collationem non faciendam, testamento facto, ius antiquum correctū.
27 Emancipatus an conferat simplicem donationē ipsis filijs in potestate. Opinio affirmatiua cōmunis nu. 28. & seq.
28 Emancipatus non tenetur conferre ea, quæ præcipua habuisset, si mansisset in potestate. Declara nu. 32.
Donationem simplicem præcipuam habuisset emancipatus, si in potestate mansisset.
29 Emancipatio reddit filium capacem donationis.
30 Emancipati conferebant olim quæ aliunde obuenerant, ergo multo magis profectitia conferent.
31 L. vt liberis, C. de collat. exponitur, & num. 44.
32 Filius habet castrensia, & quasi præcipua, etiam patre viuente, donationem autem simplicem habet præcipuā post mortem.
33 Emācipati an conferant donationem factam existentibus in potestate. Recipitur affirmatiua opinio, nu. seq.
34 Collatio non habet locum, nisi in casibus expressis.
35 Filij in potestate non conferunt donationem simplicem.
36 Lege satis dicitur cautum quod est ex illius ratione.
37 Collationi est locus, quando emancipato, & suo donatum est.
38 Collatio donationis simplicis fit ob seruādam æqualitatem, & 42.
Æqualitas quomodo consideranda in collatione, & num. 45.
39 Emancipati inter se non conferunt donationem.
40 Donatio simplex confertur ab emancipato, non à suo, nec inter emancipatos.

Eman-

Emancipatus àn conferat emancipato, vbi ex interuallo facta sunt emancipationes.
Quid iure hodierno.
41 *Donatio ob causam, puta propter nuptias confertur.*
42 *Profectitia conferuntur.*
L. fin. C de collat. declaratur.
43 *Donatio simplex non confertur, nisi in duob. casibus, & num. 24.*
Donatio ob causam quandonam dicatur.
44 *Donatio vt quis matrimonium honorificentius contrahat, non est subrogata loco donationis propter nuptias.*
45 *Donatio prædicta non est aduentitia contra Bart.*

De Donationibus imputandis in legitimam, & conferendis.
Cap. CLXXVII.

1 DOnationes factæ filio † per patrem an debeant imputari in legitimam, & an conferendæ sint, nec ne, solet fere quotidie disceptari. Qua in re circa imputationem in legitimam sic distinguitur. Aut agitur de donatione ob causam, aut de donatione simplici. Priore casu fit imputatio. Altero secus. Quod procedit in dubio, potest enim testator legem imputationis imponere incontinenti, quãdo donat expressè, vel tacitè. Surd. cons. 143. num. 18. nõ autem ex interuallo, nisi tamen donatio confirmaretur morte, quia tunc potest eam reuocare, & multo magis addere legem imputandi, vt dixi cap. 61. num. 2. Plurimum igitur refert, an statim, an ex interuallo adijciatur lex imputandi, vbi initio fuit valida, Crass. in §. legitima, quæst. 22. item, an sit ob causam, an simplex donatio. Quæritur igitur an sit ob causam donatio, quæ
2 facta † fuit filio, vt promoueri possit ad sacros ordines, iuxta sanctionem sacrosanctæ Trid. Synod. sess. 21. cap. 2. an vero simplex. nam si est ob causã confertur, si verò simplex non confertur, & Steph. Gratian. lib. Discept. Forens. cap. 159. num. 31. cap. 297. num. 13. multis vtrinq. relatis in hac quæstione auctoritatibus, tandem eam sequitur opinionem, quod videlicet non dicatur donatio ob causam, & ideo non sit conferenda. Quæ videtur multo magis procedere ob d. cap. 2. Trid. Concill. Cæuall. in tract. commu. contra commu. quæst. 682.
3 nume. 6. Idem dicitur † de donatione facta filio, vt honorificentius contrahat matrimonium, quæ nec confertur, nec imputatur in legitimam. Steph. Gratian. d. cap. 159. num. 34. contra Peregr. De fideicom. art. 36. num. 134. & cons. 78. num. 12. & seq. lib. 3. Marisc. lib. 2. Var. Resol. cap. 104. num. 20.

Verum libet rem exactius examinare circa collationem donationis, arguimus enim à collatione ad imputationem, & in foro, & in scholis hæc sæpe occurrunt.

4 Quæstio igitur sit. † An donatio simplex conferatur.

Et in hac quæstione pugnantes reperiuntur opiniones Doct. existimarunt enim quamplurimi esse conferẽdam. Fachin. lib. 13. Contr. iur. ca. 92. & cap. 64. lib. 6.

Primo facit pro hac opinione hæc ratio.

5 Quæ † in legitimam imputantur, conferuntur, l. illud C. de Collat. Sed donatio simplex, quæ morte confirmatur, imputat in legitimam. l. 3. §. si debita. vers. sed & mortis, ff. de bonis libert. Vide Dec. in d. l. illud. nu. 8.

6 Secundo facit † l. si donatione, C. de collat.

Tertio facit l. donationes quas parentes, C. de donat. inter virum, & vxorem, vbi donatio in filium a patre collata retrotrahitur ad tempus quo fuit conscripta, & ita perinde est, ac si

initio valuisset. Bolog. num. 50. in d. l. emancipati.

Cōtraria opinio est cōmunis, Doct. in auth. ex testamento, C. eod. tit. vbi Dec. n. 5. & seq. Ias. nu. 9. Cagnol. in l. si emancipati. C. eod. tit. nu. 161. vbi Bolog. nu. 50. & asserit communē, Fachin. li. 5. Contr. ca. 80. quā tñ Bolog. Ias. & alij limitāt, vt in nōnullis casibus nō ꝓcedat. Surd. cōs. 143. nu. 16.

7 Primo facit † hæc ratio, Legata nō conferuntur. l. a patre 10. l. filiam. 16.

8 C. de collat. Sed † donationes simplices habent vim legati, cū morte cōfirmentur, d. l. donationes, quas parētes, immo hæc donatio videtur quæsita post mortē, ideo non confertur, l. eadem 6. l. nec emancipati. 15. C. de collat. Est tamen aduertendū d. l. à patre id non probare iuxta Dec. ibidē, sed aliquo modo probat, & clarius l. 1. §. vel maximè, ff. hoc tit. in d. l. filiam, exponitur, Vltrà, idest Pręter. Sensus. n. illarū legū est, vt relicta in vltimis voluntatibus non conferantur, iudiciū. n. testatoris meruit filius in illis, nec quidquā amplius cōsequitur, neq. acquirūtur nisi post mortē. Fab. de err. Prag. decad. 40. err. 3. Si quid relinquatur filiæ in codicillis verbis precarijs, nō debet cōpelli ad collationē dotis, & hoc est, quod in d. l. a patre dicitur, Extero iure capit filia, neq. enim succedit tamquā filia, si. n. succederet, vtiq. compelleretur ad collationē dotis, vt in dict. l. filiā, cuius hæc poterit esse expositio, vt si filia nolit conferre dotē, nō debeat admitti ad successionē, neq. quidquam vltra relictū in codicil'is capere possit. Et hoc pacto verbum vltrà stat proprie, neq. refertur ad collationem, vt videntur sentire Dec. & alij. cum tamen varie accipiatur. Dec. in l. actione. C. de transact. Surd. decis. 285. Sed tunc verbum succedentem accipitur, idest volentem succedere, vide Fabr. err. 4. dec. 40. in quem postea incidi.

9 Secundo † facit l. filiæ. 18. C. fam. ercisc. quæ videtur pugnare cū d. l. si donatione, licet vtraq. contineat eorundem Imper. rescripta. Conciliationes infrà afferam. Præcipuam habet donationem filia in d. l. filiæ. Atqui præcipuo nihil magis contrariū, quā collatio. Cuiac. lib. 9. Obs. cap. 17. vide l. 1. §. nec castrense. ff. de Collat.

10 Tertio l. illud 20. † C. de Collat. vbi simplex donatio non aliter cōfertur, quā si donator adiecerit hanc legem, vel ad tollendam inæqualitatem. Neque probo restrictionem diuinacem Fachin. d. cap. 92. existimantis d. l. illud, & illius regulam sumptam esse ex l. si non mortis, 25. ff. de inoff. testam.

11 Quarto affertur ratio † diuersitatis inter donationum ob causam, & simplicem donationem. Duar. ad hūc tit. cap. 2. Bolog. in d. l. si emancipati nu. 52. nam pater simpliciter donans filio censetur velle vti maiore liberalitate, & beneficentiam, quam in alterum filium, & ideo ex verisimili mente testatoris non est locus collationi, secus vbi donat ob causam, arg. l. rem legatam 18. ff. de adim. leg.

Addo cū donatio in filium collata a

12 patre non valeat, † remaneatq. res donata adhuc in hæreditate, non esse locū huic quæstioni. collatio enim est rei propter æ contributio, vt latè probat Fab. de err. Prag. err. 1. 2. & 3. decad. 40. Hæc donatio morte confirmatur, & per adiudicationē arbitri in iudicio familiæ erciscundæ datur præcipua filio donatario. Quomodo igitur Arbiter iubebit fieri collationē huius donationis, quam adiudicauit filio, & tamquam præcipuam eum habere voluit?

13 Non obstat † primum, quia respōdet dupliciter Ias. in d. auth. ex testamento, quem nō probat Cagnol. nu. 102. in d. l. si emancipati. Ego non pu

to

to procedere dictam regu. in his, quæ morte confirmantur, cum in his non cadat quæstio collationis iuxta Fabr. vel non habet locum collatio, nec im putatio legitimæ iuxta communem sententiam Doct. Craff. in §. legitima, d.q.22. Surd. Grat. & alij supra citati, nam tūc donationē capit filius iure legati.

Non obstat secundum, quia varijs modis respondetur, vt concilietur d. l. si donatione cum d. l. filiæ. Græci interpretes existimant in d. l. si donatione nō perseuerasse patrē in eadem voluntate vsque ad mortem, perseuerasse autem in d. l. filiæ. Quæ distinctio non placet Cuiac. dict. Obs. 17. quod sumatur ex facto, cum melius sit eas ex iure certo sumere. Putat igitur ipse in d. l. filiæ non esse locum

14 † collationi, facto testamento, in d. l. si donatione locum esse ab intestato. Hoc enim est subaudiendum, quod in iure certum est. Sed mihi hæc pariter distinctio licet legibus probetur, tamen à facto peti videtur, vt præcedens, Nunquid factum sit testamentum, vel secus in specie dictarum legum. Cuiac. lib. 3. Obse. cap. 30. eandē probat distinctionem.

Alij distinguunt inter Comparare nomine filiæ, & donare. Sed reijcienda huiusmodi distinctio. Cuiac. dicto capit. trigesimo, l. cum hic status, §. primo, ff. de donat. inter virum, & vxorem.

Dec. in d. auth. ex testamento numero sexto, existimat d. l. si donatione in secunda parte loqui de donatione ob causam, quæ est conferenda. Quam responsionem minime probo, reflectique potest ratio Dec. contra eundem, cum enim in prima parte agatur de simplici donatione credendum est in secunda parte pariter de simplici tractari.

Communis est solutio in d. l. si donatione non fuisse factam donationem, sed concessionem in peculium. Ias. in d. auth. ex testamento nume. 9. Duar. d. cap. 2. per l. donationes 31. §. pater, ff. de donat. sed Dec. & Bol. eam improbant, Fachin. d. cap. 92. Fab. d. err. 1.

Alij addunt negationem, leguntque Filiæ f. non constitutæ, idest emācipatæ, Fachin. d. capit. 80. lib. 5. quod non probat Fab. dicto err. 1. Ego sine auctoritate veterum Codicum nihil soleo addere, vel demere legum capitibus, siue ea sint veterum Iurisconsultorum, siue ipsius Triboniani, vt passim solet Faber conijcere, quod etiam scripsi cap. 61. numero 8. non vt quidquam de Fabri auctoritate detraherem, quem quanti faciam mea hæc qualiacunque scripta declarant, sed vt veluti causam communem tuerer, & id quod sentio, libere proferrem.

Faber d. err. 1. loco verbi Patre reponit verbum Matre, vel censet delēdum verbum Patre, quasi fundus in d. l. si donatione fuerit ab alio, quam à patre donatus.

Existimat autem tam in d. l. si donatione, quam in l. filiæ non agi de colla-

15 tione, cum non valeat donatio, † siue fiat filio à Patre, siue per alium conferatur in filium constitutum in patria potestate, cum ne momento quidem temporis penes filiū remaneat, l. placet, ff. de adquir. hæred. Sed patri statim quæratur. Quæritur igitur solum in dictis legibus, An filia debeat rem donatam habere præcipuam nec ne, quod negant Imper. in d. l. si donatione, affirmant in d. l. filiæ. Ratio discri-

16 minis est, quia in re donata filię per matrem, vel alium, quę acquiritur patri d. l. placet 79. ff. de acqui. hæred. nihil proponitur, ex quo possit colligi patrem voluisse eam rem filiam habere præcipuam. Remansit igitur in hę

redi-

reditate,& sic erit communis, diuidēda per arbitrum in iudicio familiæ erciscundæ. In re autem donata per patrem filiæ, habet filia patris voluntatem,& ideo eam habebit præcipuū, si pater decesserit non mutata voluntate,hoc est,quod inquiunt Imper. in d. l. si filiæ, Si non postea contrarium eius iudicium probetur. In dictis igitur legibus non agitur de collatione, cum res donatæ non sint factæ filiæ, sed de diuidendis,& an sint præcipuæ
17 filię,nec ne. Neq. enim † sunt hęc synonima, Non conferre, & præcipuū. habere.Conferre, & non habere præcipuum.Potest enim cōtingere, vt res maneant præcipuæ,non quia minime
18 conferantur,sed quia per † adiudicationem arbitri, qui modus acquirendi est iure Rom. nobis acquirantur. Sic etiam fieri potest, vt multa præcipua non maneant, quæ tamen non conferantur.Licet igitur non maneāt præcipua,quæ conferuntur. l. 1. ff. de collat. bon. tamen ex eo fieri non debet,vt affirmare debeamus, non conferri omnia quæcunq. manent præcipua,aut è contrario conferri omnia, quæcunq. præcipua non manent ob prædictam rationem. Hæc sunt reuera subtilia,& facit l. filiæ licet §.fin. C. eod. tit. vbi gloss. peculium enim profectitium diuiditur verius, & filiᵒ non habet præcipuum, quam dicatur non conferri.Sed illam correctionem d. l. si donatione non probo, & quidquid dici possit inspecto tempore, quo manarunt rescripta illa ab Imper. Diocl. & Max. nunc verba d.l.si donatione,Eum precipuum habere, referri debent ad collationem,cum sub tit. de collationibus sit posita d. l. si donatione,nisi dixerimus collocatam esse eam legem sub d. tit. cum ea verba maximam inter se habeant affinitatem. immo vero Vlp. ipse in d. l. 1. §. nec castrense. Non confertur, quia manet præcipuum,ait. & in l.cū duobus §.idem Papin.ff.Pro socio eodem modo argumentatur.

19 In hac conciliatione † animaduerto facilius esse aliorum diuinaces expositiones refellere, quam veram afferre. Ego sequerer sentētiam Cuiac. immo potius eam quæ fuit Græcorū interpretum,tanquam eorum coniectura magis nitatur verbis d. l. filiæ, ibi,Si non postea cōtrarium,&c. Addo ego necessariò ponendum esse in d.l.si donatione patrem non perseuerasse in eadem voluntate, nam si in ea permansisset, fundus esset quæsitus post mortem patris ipsi filiæ,& ita res esset decidēda iuxta primam partem d.legis. Sed liberum sit cuique iudicium.

Nō obest tert. quia ex Fabr.decad.
20 40.err.3.respondetur licet † fiat retro tractio,tamen quia cōfirmantur morte debent retinere naturam vltimarū voluntatum, vt non cōferantur, eritque inspiciendum tempus confirmationis. l.in mortis l. non videtur ff. de donat.causa mortis.

Alia est quæstio. An conferenda sit
21 donatio simplex † in his casibus, in quib. statim,& initio robur obtinuit. Inter cæteros enumeratur casus donationis iuratæ,& ob benemerita in l.fraterà fratre.ff.de cond.ind. Quāquam Fab. de err. Prag.err.6.de ead. 41.& err.4. & 5. existimat non valere, ideo non esse agendum de collatione.

Bart. in d.l.1. §.nec castrense.n.11. censet esse conferendam, excepto eo casu, quo facta fuit ob benemerita. Ias.i d.auth. ex testamēto.n.10.& 15.

Primo suadere hanc opinionem videtur arg.petitum à ratione cessante, nam ideo diximus supra simplicem donationem non conferri, quia morte confirmatur. ergo vbi initio valebit, erit locus collationi.

Sec.

22 Sec. Emancipati † non aliam ob rationem simplicem donationem conferunt suis, nisi quia illa statim valet. l. vt liberis. C. eod. tit. ergo idem dicẽdum de filijs in potestate.

Tert. facit §. illud. in auth. De triẽt. & semiss. Ibi in dotem forte, vel alio modo datus.

Contrariam opinionem sequitur Cagnol. in d. l. Si emancipati. nu. 117. Dec. in d. l. illud. num. 6. Fachin. lib. 5. Contr. iur. cap. 81.

23 Primò desumitur † ratio ex his, quæ tradit Bar. in d. §. nec castrense. n. 11. videlicet hanc donationem ob benemerita esse peculium aduentitium, quod hodie non confertur l. fin. C. de collat. Sed puto falli Bart. cum enim à patre proficiscatur, erit loco peculij profectitij. Fab. err. 6. de cad. 41.

Secundo idipsum probat l. illud C.

24 de collat. hoc modo † Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, l. nam quod liquidę §. si. ff. de pen. leg. sed in ea l. statuitur donationem simplicem esse conferendam solum eo casu, quo alioquin esset inæqualitas inter liberos, vel quo ea lex adiecta est donationi confestim, ergo in alijs casibus non erit locus collationi. Ostendit autem Cagnol. dicto num. 117. illam legem loqui de donatione valida. Si enim non esset valida, posset pater quandocunque ex interuallo eam legem illi adijcere, vt sit conferenda, nam & posset eam reuocare, quod est plus. Fachin. lib. 13. Contr. capit. 93. Fab. err. 2. decad. 40.

Non obstat primum, quia licet cesset dicta ratio, tamen vigent alię arg.

25 §. affinitatis. de nup. Collatio † initio fuit introducta ob emancipatos ratione iniuriæ l. 1. ff. de collat. bon. & licet postea fuerit porrecta etiam ad suos, tamen non fuit extensa ad simplicem donationem. immo in d. l. illud respectu donationis simplicis nõ conceditur, exceptis duobus casibus. Cuiac. lib. 3. Obser. cap. 30.

Sic tollitur secundum. Ratio enim collationis emancipati fuit iniuria.

26 Non obest tertium, quia † ibi corrigitur ius antiquum facto testamento. Non tamen sequitur. Olim non erat locus collationi facto testamẽto nec quoad dotem, nec quoad res alio modo datas, ergo nunc conferri debet simplex donatio.

27 Sed quæritur. An † emancipatus conferat simplicem donationem filijs in potestate.

Roman. vt refert Dec. in d. auth. ex testamento nume. 8. putat non conferre.

28 Primo quia emancipatus † non tenetur conferre ea, quæ pręcipua habuisset, si in potestate mansisset. l. cum duobus §. idem Papinianus. ff. Pro socio. Sed simplicem donationem si mãsisset in potestate præcipuam habuisset, vt sæpe dixi iuxta communem sententiam.

Secundo facit d. l. illud. quæ videtur loqui de emancipatis, cum ibi valeat donatio, quæ facta suis non valeret.

Contraria opinio communis est Dec. in d. auth. ex testamento vbi Ias. num. 14. Cuiac. lib. 3. Obsc. cap. 30.

29 Primo quia emancipatio † reddidit capacem filium illius donationis, æquitasque introduxit contra eum collationem, nisi enim secuta esset emancipatio, illa bona reperta fuissẽt in hæreditate.

30 Secundo si conferebant olim † quæ aliunde obuenerant, multo magis debent conferre, quæ profecta sunt a patre. Cuiac. d. capit. 30. Fab. err. 2. decad. 40.

31 Tertio facit l. vt liberis. † C. de collat. Nec dicatur illam legem loqui de donatione facta in præmium emãcipationis, quia immo expresse loquitur

tur

tur de ea, quæ fuit facta post emancipatione. Fachin. d. cap. 93.

32 Non obstat † primum, nam procedit in castrensibus vel quasi, quę filius habuisset præcipua in vita patris. d. l. 1. §. nec castrẽse. sed donationem simplicem habuisset præcipuã post mortem, si pater perseuerasset in eadem voluntate d. l. donationes quas parentes. C. de donat. inter virum, & vxorem.

Non obstat secundum, quia iam dixi supra iuxta communem sententiam inter patrem, & filium quãdoque validam esse donationem, & pręterea ibi agitur de donatione matris, vel aui materni, vel inter emancipatos Cuiac. vide d. c. 30. & Fab. err. 2. & 8. dec. 40. qui nimium videtur hanc restringere.

33 Sed anne conferent † emancipati donationem simplicem quæ facta illis fuit existentibus in patria potestate? Qua de re agit Ias. in d. auth. ex testamento in fine.

Et Ang. in d. l. si emancipati existimat non conferre.

34 Primo quia collatio † non habet locum, nisi in casibus expressis, l. illã. C. de collat.

35 Secundo filij in potestate † non conferunt donationem simplicem, vt iam dixi. Sed hæc donatio fuit facta filijs in potestate, ergo.

Contrarium sequor. Bartol. in d. §. nec Castrense. num. 11. Fachin. lib. 5. cap. 78. & lib. 13. cap. 96.

Primo ob verba generalia d. l. vt liberis.

Secundo quia viget eadem ratio iniuriæ l. pri. ff. eod. tit. emancipatione enim confirmata est donatio, quæ nisi emancipatio secuta esset, remansisset in hæreditate patris. Fach. li. 13. cap. 96. & nob. sufficit hunc esse emancipatum comprehensum in edicto Præt. & in d. l. vt liberis.

Non obstat primum, quia id vide-
36 tur satis cautum per dictas † leges, & earum rationes, & satis dicitur lege cautum, quod est ex mente legis. l. nominis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verb. sign.

Non sec. quia cum filius non remãserit in potestate, emancipatio confirmauit donationem, ideo conferenda ob iniuriam d. l. 1. ff. de collat. bon.

37 Sed cum emancipatus † conferat simplicem donationem, existens autẽ in potestate non conferat, quid statuẽdum erit eo casu, quo vtriq; est facta donatio simplex?

Et Cagn. in d. l. si emancipati putat existentem in potestate non conferre ob rationes discriminis supra allatas.

Contrariam amplector sententiã. Ias. in auth. ex testamento. nume. 13. C. de collat. Fachin. lib. 13. Contr. cap. 97.

38 Ratio est, quia debet † fieri collatio donationis simplicis seruandę æqualitatis gratia. l. illud. C. de collat. & ita cessat contrarium, cum in d. l. illud excipiatur casus seruandæ æqualitatis, quam æqualitatem voluerunt inducere Imper. in iure ipso collationis non in emolumẽto, siue æstimationis pro portione earum rerum, quæ conferuntur. Fab. err. 8. decad. 40.

Sed anne emancipati inter se con-
39 ferunt donationem † simplicem? Et puto non conferre. Fachin. lib. 13. capit. 94. & lib. 5. capit. 77. Cuiac. lib. 3. Obse. cap. 30. de collatione inter emãcipatos agitur in d. l. si emãcipati, vbi præcipue iuxta communem sententiam concluditur inter emancipatos non esse locum collationi, licet emancipationes non sint factæ incontinenti, sed ex interuallo vna post aliam, nã satis est tẽpore collationis eos esse emancipatos. Iure tamen hodierno etiam inter emancipatos procedit collatio.

latio. Bol. i d. l. emancipati num. 4. 6. 37. 43. Bar. num. 7. Bald. num. 18. vid. Fachin. lib. 13. cap. 97. Contr.

40 Hactenus de donatione † simplici, quam confert emancipatus suo, suus non confert, vt nec emancipatus emancipato, quarum opinionum ratio petenda ab eo, quod collatio ob emancipatos, tantum initio fuerit introducta erga suos, & ideo non sit extendenda ad suos, nisi in casibus, in quibus habemus expressam extensionem. vide l. 1. ff. de collat. bon. Bar. in d. l. si emancipati num. 3. Dec. nu. 14. Cuiac. in Parat.

41 Donatio ob causam † puta propter nuptias confertur.

Quæritur. An donatio facta filio existenti in potestate, vt matrimoniũ possit contrahere cum aliqua nobili virgine sit conferenda. Hæc quæstio fuit olim inter veteres interpretes, & patrum nostrorum memoria agitata fuit inter Clarissimos Iurisconsultos, eius ætatis lumina, vt refert Surd. d. consi. 143. in causa gẽtilis mei D. Pauli Aemilij Belloni patricij Casalensis. Fachin. lib. 5. Contr. iur. cap. 82.

Videbatur dicendum esse cõferendam.

Primo, quia donatio ob causam confertur. l. illud. l. vt liberis C. de collat. hæc est donatio ob causam, nimirum ob matrimonium ergo conferẽda. l. hoc iure. §. pen. l. Aquilius 27. ff. de donat. Fab. err. 3. decad. 41. latè defendit hanc esse donationem ob causam.

Secundo donatio propter nuptias confertur legibus iam allegatis. Sed hæc donatio ob matrimonium est subrogata loco donationis propter nuptias. Ergo &c. arg. l. si cui. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut.

Tertiò hæc donatio statim valet, ergo cum cesset ratio ob quam impediebatur collatio, quod videlicet mor te confirmaretur, debet cõferri. Dec. in d. auth. ex testamento nu 7. Crot. in l. frater. ff. de cond. ind. num. 74.

42 Quarto profectitia † conferuntur. l. fin. C. de collat. hæc donatio est profectitia. Ergo. Quam l. fin. accipit Fachin. lib. 5. Contr. cap. 83. tam de suis, quam de emancipatis, quando patri succedunt. Idem lib. 6 c. 65.

Quinto est locus collationi ob æqualitatem seruandam. d. l. illud §. fi. Bar. in d. l. 1. §. nec castrense num. 11.

Contraria opinio crebriore Doct. calculo recipitur iuxta Fachin. & Surd. supra allegatos. Addo Gratian. d. cap. 159. num. 34.

Primò quia nulla lege cauetur, vt huiusmodi donatio conferatur, l. illã. C. de collat. Hanc rationem irridet Fab. lib. de err. Prag. err. 3. decad. 41. in fin. neque enim, inquit, quidquam reperitur statutum in materia collationis de istis donationibus, cum essent incognitæ. Sed non irridendi interpretes, quia licet essent incognitæ, tamen in vniuersum erat statuẽdum de donationibus ob causam, & tamẽ solum agitur de donationib. propter nuptias, quibus opponũtur donationes simplices.

43 Secundo donatio † simplex non cõfertur, nisi i duobus casibus, d. l. illud. Neque dicatur hãc esse donationem ob causam, quia in hac materia collationis eam putant Doct. esse donationem ob causam, quæ fit propter nuptias, & ita quando causa est necessaria, & respicit ipsum donantem, nam si causa respiciat merũ fauorem donatarij, nõ dicetur ob causam in hac materia collationis, licet acerrimè Fab. d. err. 3. contrarium conetur tueri, & ita cessat primum contrarium.

44 Non obstat secundum quia † negatur hanc donationem esse subrogatã loco donationis propter nuptias. Cagnol. in d. l. Si emancipati, num. 204.

Ll immo

immo est discrimen inter istas donationes, vt etiam Faber ipse fatetur. donationem enim hanc facit pater filio, donationem propter nuptias facit pater non filio, sed nurui pro filio. l. quoniã nouella C. de inoff. testam. Neq. obstat, quod nulla debeat in hoc considerari differentia d.l. vt liberis, ibi, Nulla discretione, quia responde tur ex glos. in verb. in Ipsos, & melius ex eadem lege, ex verb. seq. nimirum, Vt per eos eadem in sponsas celebre tur donatio. Et præterea regula subrogatorum cessat in multis casibus, vt est videre apud Surd. d. consi. 145. num. 48.

Non obest tertium quia licet valear, tamen non confertur, cum dicatur in hac materia donatio simplex, vt supra dixi in ea quæstione, An donatio simplex valida sit conferenda.

Non quartum quia nonnulli respondent hanc donationem esse aduentitiam iuxta Barto. in d.l. 1. §. nec castrense num. 11. quos ego non se-
45 quor, † cum proficiscatur à substãtia paterna. Respondeo igitur licet sit profectitia, tamen non conferri, cum sit simplex donatio, quæ non est conferenda.

Nõ obest vltimum. quia hæc æqualitas eo respectu consideratur, quod debeat vterque conferre. Dec. in d. auth. ex testamento. in fine. C. de collat. consideraturque præterea inæqualitatis ratio non generaliter, nam deberent omnes donationes simplices conferri, sed ob donationes propter causam, vt quando vni simplex, alteri ob causam donatio est facta. Fab. err. 8. decad. 40. in fin. & diximus in præced. quæst. Non omitto Fabr. d. err. 8. & err. 1. 2. & 3. decad. 40. existimare Doctores nostros primò in eo falli, quod putent hanc donationem valere, deinde data eius validitate, non esse conferendam. ipse enim putat non valere. Deinde data validitate, collationi esse locum. Sed nos in foro non recedimus à communi opinione.

SVMMÆ.

1 *Fideiussors dare an compellatur debitor & num. seq.*
Fideiussores idonei an præsumendi.
2 *Idoneus facultatibus nemo præsumitur.*
Comes Ludouicus Taberna Senator.
3 *Satisdationem non possunt petere creditores hæreditarij ab emptore hæreditatis.*
4 *Satisdatio non est iterum præstanda.*
5 *L. in omnibus. ff. de iud. exponitur.*
Cautio interponenda ex iuxta causa.

De fideiussoribus idoneis petendis in ipso contractu vel post. *Cap. CLXXVIII.*

Dedit nescio quis mille aureos nummos puta Titio, pro quo fideiusserunt alij duo, se constituentes principaliter, & insolidum obligatos, ita vt tres essent correi principales. Eorum duo lapsi facultatibus inter decoctos cẽsebantur. Quæstio est, An
1 Creditor qui ante tempus † petere nequit mille aureos, (nondum enim lapsus erat terminus præfinitus solutioni) compellere queat correum, qui solus est soluendo, vt sibi caueat datis idoneis fideiussoribus. Et crediderim ita esse distinguẽdum, Aut initio adiectum est pacti, vel statim post, & debet seruari, quo casu si conuenerit de idoneis fideiussoribus dandis, probari debet fideiussores esse idoneos, neq.
2 enim quis † idoneus facultatib. præsumitur. Qua in re maximũ versatur iudicis arbitrium, vt etiam de fundo idoneo dicitur. Surd. dec. 295. nu. 11. decis. 320. Bursat. consil. 113. numero 16. & seq. lib. 1. Menoch. de præsump. lib.

lib. 6. præf. 91. nume. 22. Stephan. Gratian. lib. Discept. Forens. cap. 289. nu. 11. & 12. Mascard. de probat. concl. 878. Qua de re superioribus annis egi coram Illustriss. Comite Ludouico Taberna Senatore Med. tunc huius vrbis Prætore.

Aut ex interuallo post perfectam obligationem petit creditor nouam cautionem, & non debet audiri. Sera enim nimis, & intempestiua est creditoris postulatio. l. qui bona. §. de illo. ff. de damno inf. l. Si creditores. §. planè. ff. de priuil. cred.

Hac ratione vbi creditores hæreditarij † cōueniunt venditorē, licet emptor ipse teneatur illis satisfacere, tamē non potest ad emptore peti eā ob causam satisdatio, quia inquit Imper. in l. 2. C. de hæred. vel action. vend. Vt satis detur sero desiderat, quoniam eo tempore, quo venumdabatur hæreditas, hoc non est comprehensum. Quam l. 2. ait Caroc. decis. 47. procedere in emptore promittente tātum soluere. Sic Vlpian. in l. 3. §. fin. ff. vt in possess. legat. Si semel, inquit, fuerit satisdatum, quæsitum † est, an etiam rursus cauendum sit, si fortè dicatur egenos fideiussores esse datos. Et magis est, vt caueri non debeat. Hoc enim D. Pius rescripsit Pacuuiæ Licinianæ. Ipsam enim facilitati suæ expensum ferre debere, quæ fideiussores min⁹ idoneos accepit, neq. enim oportet per singula momenta onerari eum, à quo satis petitur Vide ca. 108. nu. 5. suprà & infrà cap. seq. & hanc sententiam amplexus fuit Senatus Parisiens. teste Ann. Robert. lib. 4. Rer. Iudic. cap. 6. vbi respondet argumento contrario ex l. in † omnibus. ff. de iud. dum enim ibi inquit Papin. Cum nondum dies præstandæ pecuniæ venit, si agat aliquis ad interponendam cautionem, ex iusta causa condemnatio fit, se ipsum explicat, videlicet id procedere in iudicijs bonę fidei, at mutuum est contractus stricti iuris. Deinde Papin. requirit iustam causam, nō potest autem esse iusta causa, nisi procedat ex facto, & culpa eius, qui conuenitur.

3 (margin, at "tarij † cōueniunt") 4 (margin, at "fuerit satisdatum") 5 (margin, at "to contrario ex l. in † omnibus")

S V M M Æ.

1 *Actum an sufficiat semel implere.*
2 *Conditio semel implenda, nisi requirat tractum successiuum.*
3 *Fecisse non sufficit, nisi factum duret.*
4 *Sententia semel missa ex secutioni iterum mittenda. Patientia momento non impletur.*
5 *Creditor condemnatus ad tradendum pignus tertio, iterum tradere compellendus, si ad eum rursus redeat.*
6 *Dispositio primo actu perficitur.*
Camillus Gallinius I.C. Ticinensis.
L. Boues §. hoc sermone ff. de verb. sign. exposita.
Conditio nubendi.

De actu semel, vel iterum, & perpetuò implendo. Cap. CLXXIX.

1 VBi quis tenetur † ex contractu, vel ex testamento, vel ex sententia quid facere, quæstio existit, an sufficiat semel actum implere, an vero iterum, atque iterum sequi debeat implemētum. Et solet distingui. Aut versamur in his, quæ incōtinēti explicantur, neq. tractum habent successiuum. Aut in his, quæ successiuos habent effectus. Primo casu sufficit semel impleri. Altero secus. Ideo scripsi
2 ca. 43. num. 11. † conditionem semel tantum implendam, nisi perseuerantiam requirat ob tractum successiuū, vt in eo, qui tenetur adsumere cognomen testatoris. cap. 76. num. 21.
3 Neque enim dicitur † fecisse quis illud, quod tenetur, nisi factum duret. l. 3. §. dare ff. de vsufr. l. si a te. ff. si ser-

uit. vind. Royz. decis. 3. vbi latè hac
4 de re. Ideo licet sententia† semel missa fuerit executioni, tamen iterum erit mittenda, & condemnatus ad patiendum, ad non turbandum perpetuò censetur condemnatus, neque patientia momento impletur. Quod alijs similibus probat Asin. in sua Praxi §.31. cap.1. ampliat.5. & præcipue ait, si quis condemnetur, vt domum relinquat sub aliqua pœna, pareatq. condemnationi, sed domus ad illum redeat, incidere in pœnam, nisi denuò eandem relinquat. Huc pertinent ea, quæ traduntur de primo†
5 creditore cõdemnato ad tradendum pignus tertio, an sit rursus ad eum redeat, iterum tradere sit compellendus. Asin. d. ampliat.5. num.7. Neg. de pign. in 3. membr. 6. part. nume. 44.

Regulariter tamen dispositio quæ-
6 libet primo atq. vnico † actu perficitur, & consumitur. Alex. Galuan. cõs. 21. num.32. Chart. decis.13. num.11. iuxta l. boues §. hoc sermone ff. de verb. sign. vbi latè doctissimus Alciatus, & Camillus Gallinius, nostræ huius vrbis maximum ornamētum, cuius doctrina magis & magis nota fiet propediem, editis quamplurimis eiusdem libris, qui ad hanc vsq. diem in tenebris iacuerunt. Accedat Andr. Tiraq. ad d. l. boues §. hoc sermone, vnde poterit quilibet plura desumere ad eam regulam illustrandam, extendendam, & restringendā spectantia. Maluas. cons. 87. nume. 41.42. Sanch. De Matrim. cap.33. nu. 14. lib. 1. Oldr. cons.16. Galgan. De Cond. lib.2. cap. 10. num.15. de conditione nubendi. Rimin. iun. cons.525. num.47. lib.2. Purpur. cons.138. nu. 15. lib.2.

SVMMÆ.

1 *Excussionis diffinitio quid rei, & quid nominis.*
2 *Prouerbium, Ad sacculum, & peram.*
3 *In Excussione multa necessaria.*
4 *Excussio an opponenda ante litem contestatam, Distingue num.5.*
Excussionis exceptio dilatoria, vel anomala.
5 *Excussio aut respicit ordinem iudicij, aut interesse partis.*
6 *Excussionis exceptio an sit de apicibus iuris.*
7 *Excussio non habet locum in Saluiano.*
8 *Excussio cessat, vbi statim probatur aliquem non esse soluendo.*
9 *Excussionum varia genera.*
Excussio, idest liquidatio debiti.

De excussione. Cap. CLXXX.

1 NOtissimum est † in iure nostro beneficium excussionis, quod est No. Const. Iustin. Imper. §. si quis igitur §. non solum. §. sed neq. ad res in auth. de fideiuss. & mand. indeq. appellatur, quod bona debitoris, ad quē ea res principaliter pertinet, principio sint excutienda, experiendumq. an subsit spes aliqua debiti ab eo consequendi. Sic vulgò diffinitur, vt sit bonorum, & rerum principalis debitoris, vsque ad sacculum, & peram, & minimum quadrantem diligens facta inquisitio. Caroc. de excuss. in princ. Quæ verba, Ad sacculum &
2 † peram prouerbiali quadam figura indicant omnia diligenter esse excutienda. Multa desiderantur in fa-
3 cienda † excussione, cessatq. in multis casibus, de quibus Caroc. in d. tract. Cost. de rem. Subsid. rem.37. Maluas. cons.98. cons.94. nu.20. cons.19. num. 7. cons.12. num.73.

Præcipuè requiritur, vt ante litem
4 contestatam opponatur † cum sit dila-

toria

toria, & ideo statim excipiendum de excussione exẽplo dilatoriarũ. Surd. decis. 44. nu. 20. Menoch. cons. 662. n. 12. cons. 1052. nu. 2.

Alij tamen etiam post litem contestatam non solum incontinenti, sed etiam vsq. ad conclusionem in causa, atq. adeo vsq. ad sententiam, & postea eam opponi posse tradiderunt, tamquam sit anomala exceptio And. Gaill. Obs. 27. lib. 2. num. 3. Cost. d. rem. 37. num. 4. Purpur. consil. 277. num. 3.

Placet hac in re sententia distinguentium, Aut agitur de exceptio-
5 ne excussionis respiciente † ordinem iudicij, & tunc ante litem contestatam debet opponi. Aut de illa, quæ respicit interesse tertij possessoris, & tunc etiam post latam sententiam opponi potest, vt impediatur exsecutio sententiæ contra tertium possessorem, vt docet auctoritate Neguf. Strac. & aliorum Menoch. cons. 1244. numero 63. & 64. Caroc. de Excuss. quæst. 18. 2. part. nu. 2. & quæst. 31. 2. part. vbi nu. 15. dubitat de hac distinctione.

Potest igitur hęc exceptio respicere nõ solũ ordinẽ iudicij, sed etiã interesse partis, Chart. decis. 107. nu. 2. Bellon. decis. Gen. 78. num. 3. & ideo hoc
6 secundo casu non dicitur † de apicib⁹ iuris, & habebit locum etiam vbi proceditur inspecta facti veritate. Alb. cons. 452. nu. 40. Caroc. d. quæst. 31. 2. part.

7 Cæterum in Saluiano † non recipitur iuxta ea, quæ scripsi cap. 11. num. 5. nisi incontinenti posset expediri. Caroc. d. quæst. 31. nume. 1. & in fi.

8 Cessat pariter, vbi † statim probatur aliquẽ non esse soluendo. Caroc. quæst. 35. nu. 5. & 6. Giurba decis. 57. nu. 11. M. Anton. li. 2. Resolu. cap. 50. nu. 8. & 28. Menoch. cons. 662. nu. 10. Char. decis. 45. num. 6.

9 Sunt porrò varia † excussionum genera, de quibus Caroc. d. qu. 35. nu. 4. Et in praxi appellatur excussio, liquidatio debiti, quæ fit cum principali, de qua Alb. consi. 328. num. 7. & 47.

SVMMÆ.

1 *L. æde. C. locati declaratur. Inquilinus quando expelli possit.*

2 *Inquilinus potest expelli, vbi dominus eget domo Declara num. seq.*

3 *Necessitatis superuenientis habenda ratio.*

4 *Debitoris suspicio tempore contracti debiti non est consideranda.*

5 *Iudex debet inquirere, an fulsit necessitas, ob quam possit inquilinus à domino expelli.*

6 *Inquilinum expellens, & statim domũ alteri locans non præsumitur, ea indiguisse. Locator expellens inquilinum, quando teneatur ad id, quod eius interest.*

De Inquilino expellendo.
Cap. CLXXXI.

1 ENumerantur nonnulli casus † in l. æde. C. locati, in quibus expelli potest inquilinus à domino, licet tempus locationi præfinitum nondum sit elapsum, & ipse soluat pensionem, cum tamen ob solutionem non factã non debeat nimis præcipiti festinatione domo expelli, Bald. in d. l. æde. num. 3.

2 Præcipuus est casus, † vbi dominus indiget domo, tunc. n. potest expelli à domino, vel à successore vniuersali, nõ etiam à singulari, Couar. li. 2. Var. Resol. cap. 15. nu. 4. latè Caroc. De locat. tit. De necessitate vsus.

Quod intelligendum, vbi ex interuallo post contractum superuenit
3 † necessitas proprij vsus, secus si incontinenti, nam tunc præsumitur de ea cogitatum, & ita eius, quæ imminebat tempore contractus, nõ est habenda

4 benda aliqua ratio, quemadmodum nec suspicionis debitoris tempore cõtracti debiti, Menoch.de Arbitr.cas. 87.num.16.dixi cap.60. Caroc.d.tit. quæst.2. nu.7. & 10. nisi tamen re vera probetur necessitatem superuenisse, potest enim contingere, vt post modicum tempus superuenerit necessitas, quæ tempore contractus non immineret, & præuideri non poterat, ob quam expellitur inquilinus. Magon.decis. Luc.75. num. 6. & seq.

Verum quoniam locatores solent
5 quandoque ementiri † necessitatem, vt fraude pellant domo inquilinos, ideo iudex debet prudenter animaduertere, an adsit necessitas, nec ne. Caroc. dict. quæst.2. num.34.

Credendum autem non adfuisse necessitatem, si incontinenti dominus
6 † post expulsum domo inquilinũ, eam alteri locet, & ideo tenebitur domin⁹ inquilino ad id, quod eius interest, ad quod non teneretur, si verè adfuisset necessitas proprij vsus, Bald. in d. l. æde.num.22. Natt.cons.25.num.6.

SVMMÆ.

1 *Venditiones quare fiant cum reseruatione dominij.*

Venditores an præferantur in re vendita alijs.

Venditores an possint aliquid consequi ab emptore donec soluatur pretium.

2 *Venditio cum reseruatione dominij dicitur conditionalis.*

3 *in Obligationem non veniunt bona empta, adiecta lege reseruationis dominij.*

4 *Minor an obligare possit bona empta cum reseruatione dominij, vel pactum reuendendi statim adijcere, & num. 5.*

5 *Dominij vnius finis quandoq. alterius origo, & principium.*

6 *in Hypothecis momentum spectatur.*

7 *Census non potest imponi super re empta, cum reseruatione dominij.*

8 *Prius, & posterius non consideratur in eodem instrumento.*

9 *Emptore non soluente, res vendita cum reseruatione dominij potest alteri vendi.*

De venditionibus factis cum reseruatione dominij. Cap. CLXXXII.

1 VEnditiones † celebrantur sæpenumero, adiecto pacto reseruationis dominij, vt videlicet non transeat dominium in emptorem, nisi pretio soluto, & pro rata pretij. Sic enim sibi consulunt venditores, vt omnibus præferantur in ea re, cuius adhuc sunt domini, & vt tutius possint loco fructuum aliquid percipere, l. licet, C. qui potior.in pign.hab. l.curabit, C.de action.empt. Stephan. Gratian. lib.1. Discept.Forens.cap. 175. num. 10. & 12. Andr.Gaill.lib.2.Obser.3. in fine, Couar.lib.3. Var.Resol.cap.4. Andr. Fachin. lib.2. Contr. iur. cap. 31.in fine. Less.de iust. & iur.lib.2.ca. 21.dubit.13.num.99. & seq.

2 Hæc reseruatio dominij efficit venditionem conditionalem, vel interim dicitur locatio, & conductio iuxta communem Doct. sententiam, Surd. decis.157.Stephan.Gratian.lib.1.Discept.Foreñ. d.cap.175. num.9.& seq. & cap.206.num.10.lib.2. licet contrarium sequatur Couar. lib.3. Var.Resol.cap.11. num.6.

Hinc consequuntur quamplurima. Etenim si quis emat eo pacto, & po-
3 stea obliget bona sua. in eam obligationem non possunt venire bona empta, adiecta lege reseruationis dominij. Stephan.Gratian.lib.2. Discept. Forens.cap.242.num.12.vbi ait mino
4 rem † non posse obligare bona eo modo empta, aut enim spectamus tempus, quo res venditur, & non cadit hypo-

hypotheca, cum non sit dominus ob reseruationem dominij, vsque ad solutionem pretij, aut spectamus tempus, quo fuit translatum dominiũ, & tunc minoris bona non possunt obligari, licet igitur pactum reuendendi possit à minore adijci incontinenti ipsi emptioni, vt dixi cap. 54. tamen hoc casu non poterit obligare hæc bona, cum non possit dari aliquod interuallum, in quo possit con-
5 trahi hæc hypotheca, quasi finis † dominij vnius sit immediatè principiũ, & origo alterius, quod non contingit in casu pacti de retrouendendo. Gratian. d. cap. 242. num. 12. Verum idem videtur dicendum etiam in pacto pignoris incõtinenti adiecto iuxtà abundè scripta d. cap. 54. vbi respondetur legi contrariæ. Eadem enim ratio vigere censetur, vbi initio est adiectum, nam statim, ac incipit esse minoris, erit ipsius ea lege, & eo pacto, quod fuit initio incontinenti adiectum, Vide d. cap. 54. numer. 17.

Illa tamen ratio, quod finis dominij vnius, sit principium dominij alterius, & interuallum medium non possit considerari proderit eo casu, quo emptor sibi comparauit res facta reseruatione dominij per venditorem, interim autem, antequam soluatur pretium, & ita transeat dominium in emptorem, emptor ipse obliget bona, deinde alienentur eadem bona in alium, nam cum nullo tempore fuerit dominus emptor, non potuerunt bona illa affici aliqua hypo-
6 theca, licet alioquin † in hypothecis contrahendis momentum temporis spectetur, vt in primog. dixi c. 151. & infrà lib. 2. cap. 17. nu. 5.

7 Sic etiam vbi facta fuit reseruatio dominij, non poterit super reempta imponi census, cum res non sit libera, licet adsit constitutũ sequẽs, quod censetur accessorium, neq. per illud incontinenti credendum voluisse contrahentes corrigere, & tollere reseruationem dominij factam in eodem
8 † instrumento, in quo nec prius datur, nec posterius, vt multis docet Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 175. num. 6. & seq.

9 Consequitur illud etiam ex hac reseruatione dominij, vt non soluente emptore possit res alteri vendi. Steph. Gratian. d. lib. 2. c. 354. num. 55. & 56.

SVMMÆ.

1 *Dos relicta nepti per auum, an censeatur relicta contemplatione patris.*
Dos relicta nepti per auum an sit imputanda in legitimam patris.
2 *Dos data per patruum, vel amitam filiæ fratris censetur relicta contemplatione patris.*
3 *Exclusio ab hæreditate, & admissio ad dotem vnico contextu facta, dicuntur correspectiuæ.*
Correspectiui actus censentur, incontinenti facti.

De Dote relicta nepti per auum, an censeatur relicta contemplatione patris nec ne. Cap. CLXXXIII.

Coniecturis solet esse locus in ea
1 specie, in qua quæritur, An † dos relicta per auum nepti, sit imputanda in legitimam nec ne. Etenim aut contemplatione filij fuit relicta, & imputatur in legitimam, aut intuitu ipsius neptis, & secus est. Doct. in l. in quartã. ff. ad Leg. Falcid. vbi Rip. nu. 202. Alciat. de præsumpt. reg. 1. præs. 17. num. 3. Men. cons. 796. num. 1. Recensentur autem variæ coniecturæ à Menoch. d. cons. 796. & cons. 151. Galuan. cons. 8. num. 41. ex quibus colligitur non intuitu filij, sed neptis relictam

lictam esse dotem. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 345. num. 6. & lib. 1. c. 50. nu. 6. & seq. Mant. de coniect. vlt. volũt. lib. 8. tit. 16. num. 12. Pere. conf. 109. num. 6. lib. 3. de fideicom. art. 37. Surd. De alim. quæst. 7. tit. 5. nu. 28. & decis. 118. num. 8. nam regulariter censetur data filio, & breui manu ab eodem nepti. Surd. d. nu. 8. & conf. 488. num. 15. conf. 361. nu.
2 31. Idem de dote data † per patruum vel amitam filiæ fratris. Peregr. conf. 122. lib. 5. num. 1. & d. art. 37. nu. 11.

Præsumimus autem dotem relictã nepti ipsius contemplatione, quando auus non per modum legati, sed in ip
3 sa † substitutione, in qua vocauit fratres suos, exclusit neptem, & voluit eã dem a substitutis dotari, nam cum hi duo actus, nimirum exclusio ab hære ditate, & admissio ad dotem, incontinenti sint facti, & eodem contextu, censentur correspectiui, vt dixi cap. 96. atque ideo neptis non contemplatione filij, sed respectu suæ personæ consequetur dotem, ob quam fuit exclusa. Decian. conf. 10. nu. 13. lib. 2. Menoch. d. conf. 796. num. 4.

SVMMÆ.

1 *Sententia obscura vltima die instantiæ ferri potest.*
Sententia sub conditione an possit ferri.
2 *Sententia obscura an possit ferri paulo ante, vel post vltimum diem instantiæ, & num. 4.*
3 *Mensium duorum vbi fit mentio sexagesimus primus dies continetur, & num. seq.*
L. Vbi lex. ff. de reg. iur. declarata, & nu. seq.
4 *Iurisdictio extinguitur lapsa instantia.*
5 *In momentis incontinenti facta non censentur inesse.*
6 *Mensis appellatio an contineat tantum dies triginta.*

De sententia obscura. Cap. CLXXXIV.

1 Sententiam obscurè † ferri posse, vltima die instantiæ traditũ est, cum immineat periculum eius peremptionis. Osasc. decis. 146. num. 10. post. Batt. in l. 4. §. si iudex, num. 4. vbi Rip. nu. 16. ff. de re iud. & ideo etiam sub conditione poterit ferri, qua de re dixi cap. 141. Refert in hanc sententiam Marius Giurba decis. 37. Sicul. Prag. Const. qua cauetur, vt si intrà in stãtiã nequeat iudex sẽtẽtiã ferre, possit ita pronunciare vltima die instantiæ, videlicet, Absoluimus absoluendum, & Condemnamus condemnandum. Debet tamen intrà duos mẽses postea clarè rem totam decidere. Obscura enim illa pronunciatio permittitur solum, ne labatur instantia.

2 Quæstio inde existit, quid † si paulo ante vltimum diem instantiæ, vel statim post feratur sententia obscura? Et traditum est adhuc valere, vt ex sententia Lud. Bolognin. conf. vlt. tradit Giurb. d. decis. 37. nam vbi
3 lex duorum † mensium facit mentionem, sexagesimus primus dies continetur, l. vbi lex. ff. de reg. iur. vbi Dec. & Cagnol. num. 4. ait in dispositione legis, & statuti, licet non agatur de euitanda pœna, tamen appellatione duorum mensium sexaginta vnum diem comprehendi.

Verum vbi sententia post instantiam feratur etiam incontinenti, crediderim non valere, nam lapsa instan
4 tia † statim extincta fuit iurisdictio iudicis. Doct. in l. properandũ, §. illo, C. de iud. Camill. Borell. in sũma Decis. tit. 64. num. 61. & in his, quæ mo
5 mentum respiciunt † incontinenti facta, nõ censentur inesse, vt scripsi cap. 145. num. 3. & 4.

Non

Non obest d.l. vbi lex, nam respondetur id contingere ea ratione, quia duorum mensium appellatio comprehendit sexaginta vnum diem ob ea, quæ ibidem tradit Cagnol. num. 4. qui latè agit, an & quando appel-
6 latio mensis † contineat triginta dies tantum, an triginta vnum, & vberrimè hanc totam rem exsecutus fuit Iacobus Menochius de Arbitr. cas. 50. inferens ad quamplurimas species, in quibus est aliquid explicādum intra duos, vel sex menses. Ego præterea animaduerto non temerè in d. l. vbi lex I. C. fecisse mentionem duorum mensium, quasi dimidiatus vnus dies accedat vni mensi, alter dimidiatus dies alteri, ex hisq. constent sexaginta, & vnus dies. Sed Cuiac. de diuers. & temp. præscript. cap. 13. constare ait duos menses sexaginta diebus, & venientem sexagesimo primo die, post duos menses venire.

SVMMÆ.

1 *Dolo malo inita pacta non seruat Prætor.*
2 *Dolus, vel initio interuenit, vel ex post.*
3 *Dolus quando dicatur initio interuenire, vel ex post.*
4 *Dolum ex euentu præsumi, quando quis non vult stare promissis.*
Renunciationes dolo initæ.
5 *Dolus an reddat contractus ipso iure nullos, an ope exceptionis. Distingue inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris.*
6 *L. iurisgentium §. siue. ff. de pactis sententia.*
7 *Contractus ad rescissionem, an ad implementum agatur, vbi quis non implet promissa.*

De Dolo malo. Cap. CLXXXV.

1 DOlo malo † inita pacta ait Prætor se minimè seruaturum, l. iurisgentium. §. ait Prætor, ff. de pactis.
2 Solet † autem dolus, vel initio interuenire, vel ex post. Initio quando
3 quis † dolo inducitur ad paciscendū, ex post, quando promissa implere detrectat promissor, & vtroq. casu nocebit exceptio. d. l. iurisgentium §. siue autem. vbi Accur. & Bart. Crau. cons. 193. num. 3. & 192. num. 19. Mascard. de probat. cōcl. 532. num. 19. & 38. qui probant ex euentu dolum quā
4 do quis videlicet promissis recusat stare. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præs. 3. num. 63. Paul. Galleratus de Renunciat. lib. 3. cap. 11. num. 14. & 17. qui de renunciationibus per dolum initis agit, sed tunc ex postea secutis videtur probari dolum initio interuenisse. Solet tamen adhiberi passim distinctio inter contractus †
5 bonæ fidei, & stricti iuris. In illis enim, aut dolus dat causam contractui, & eum reddit ipso iure nullum, aut incidit, & ope exceptionis erit rescindendus. In istis siue inciderit dolus, siue causam dederit contractui, valebit contractus ipso iure, sed dabitur exceptio, l. & eleganter, ff. de dolo. Mantic. de Tacit. & ambig. Conuent. lib. 1. tit. 9. nu. 23. & seq. & lib. 26. tit. 8. nu. 9. & seq. Surd. cons. 528. num. 6. & 53. Sententia autem d. §. †
6 siue, est vt si is, qui post pactum dolum adhibuit, vtatur exceptione pacti, ei noceat exceptio, idest replicatio doli. Cuiac. ibidem, satis est enim eū dolosè agere inter ipsa initia, vel post, l. 2. §. item quæritur, ff. de doli mali, & met. except. nam ope exceptionis, & quod initio, & quod post dolosè gestum est, tolli debet. Est tamen obseruanda non leuis differentia an quid initio, & incontinenti
7 per dolum fit † factum, an vero postea ex interuallo quis nolit stare promissis, nā si initio interuenit dol9 pōt rescindi cōtractus. Potest autem etiam ex postea secutis probari dolū

initio interueniſſe, vt iam dixi. Si autem quis nolit ex interuallo implere promiſſa, tunc non agitur ad reſciſſionem contractus, ſed ad implementum, niſi tamen deficiat quis in cauſa finali, ſine qua alter alioquin non contraxiſſet, Surd. conſil. 381. num. 6. & conſ. 563. num. 5.

SVMMÆ.

1 *Tutores debent diſtrahere res tempore perituras. Declara num. 4.*

2 *Frumentum vltrà triennium non durat.*

Frumenti æſtimatio quantiplurimi vſq; ad quod tempus debeat reſtringi.

3 *Tutor debet ſtatim gerere tutelã, ac ſcit ſe datum, vel excuſationem afferre.*

4 *Tutor non eſt audiendus, qui dicit ſe alios contutores expectaſſe.*

5 *Feſtinatio præceps in iure reprehenditur.*

6 *Profeſſio eius, qui nunciauit poſt apertas tabulas, tacitam fidem fuiſſe accommodatam recipienda.*

7 *Promiſſori concedendum tempus, intra quod poſſit ſoluere in eo loco, vbi ſe daturum promiſit.*

Bonus vir, ideſt iudex.

Diploma quid.

8 *Difficultas an excuſet a mora debitorem quantitatis.*

9 *in Mora non conſtituit omnis dilatio.*

Tutores honorarij non excuſantur.

Tutores notitia.

Tutor idoneus ſi ſtatim facultatibus labatur, alij excuſantur.

10 *Tutor quando teneatur ob pecuniam ocioſam retentam.*

Pecunia eſt ex his rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.

11 *Tutor non collocans pecunias quando teneatur ad vſuras.*

12 *L. ſi tutor conſtitutus. ff. de admin. tut. ſententia.*

Lentum nomen quid.

13 *Tutor debet exigere a debitoribus, & à ſe ipſo.*

Adminiſtrator non debet retinere penes ſe pecunias ocioſas. Magiſtratus tenetur ob ceſſationem.

14 *Maritus à ſeipſo tenetur exigere nomine vxoris.*

De Tutore differente diſtrahere res pupilli, pecunias collocare, & exigere. Cap. CLXXXVI.

1 RES tempore † perituras debent tutores, & alij adminiſtratores confeſtim diſtrahere, alioquin ipſorũ ſunt periculo. l. tutor. 7. §. ſi tutor. ff. de admin. tut. Steph. Gratian. lib. 2. Diſcep. Forenſ. cap. 143. nu. 63. Exemplum inter cætera afferri poteſt in
2 frumento, quod vltrà triennium nõ durat. Borgnin. De Tutor. & Cur. nu. 238. & ideo eius æſtimatio quantiplurimi debet reſtringi ad trienniũ, licet Surd. deciſ 81. referat Senatum contrariam ſecutum fuiſſe opi-
3 nionem. Ceſſat etiam tutor † periculo ſuo, qui non gerit tutelam ſtatim, ac ſcit ſe datum, vel intra tempora præfinita non affert excuſationem, l. 1. ff. de admin. tut. l. qui iuſſus. ff. eod. tit. Satis eſt autem tutorem vndecũq. etiam ſine teſtatione cognoſcere ſe datum. l. 5. in fin. ff. eod. tit.

Neq. audiendus eſt tutor, ſi dicat ſe
4 expectaſſe † alios contutores, ideſt nõ facile illi eſt ignoſcendum, nam ipſe debuit officio ſuo fungi, & res tempore perituras diſtrahere. Quod ita debet accipi, vt neq. præcipiti feſtinatione, nec moratoria cunctatione vendat. d. §. ſi tutor. Damnatur †
5 autem præceps feſtinatio paſſim in iure noſtro, vt in l. edicto. §. cum ante, ff. de iure fiſci, vbi Antoninus iuſ-
6 ſit † recipi profeſſionem eius, qui poſt apertas tabulas nunciauit tacitam fidem eſſe accommodatam, non eius, qui ante, neq. enim tam præceps feſtinatio

natio digna præmio. Vide c.32. eodē
7 pacto † cum quis promisit se daturum Ephesi, tempus est concedendum arbitrio iudicis, ideſt boni viri (licet alium esse iudicem a bono viro tradat Coras. lib. 4. Miscell. cap. 22.) intrà quod possit promissor Ephesi dare ita, vt nec continuare iter diebus, ac noctibus cogatur, neq. tam delicatè progredi debeat, vt reprehensione dignus appareat, l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. oblig. latè Menoch. de Arb. cas. 2. vbi etiam ex sententia Cuiac. & Alciat. ait in d. §. cum ita diploma esse codicillum, qui datur cursu publico vtētibus, qua in re pueriliter lapsus est Accurs. Addo l. 2. §. si quis tamen, ff. si quis caution. Alia similia affert Accurs. in d. §. si tutor, & multo plura ex hac tractatione vniuersa possunt colligi, ex quibus apparet neque nimis festinandum, neq. cunctandum nimis. Quamobrem licet à mora nō excuset
8 † difficultas ipsum debitorem quantitatis iuxta communem Doct. sententiam in l. quod te, vbi Bart. Ias. nu. 32. Rip. nu. 52. Alex. nu. 9. Castr. nu. 14. Alciat. nu. 23. contra Dec. num. 56. Purpur. nu. 64. Fachin. lib. 2. contr. iur. c. 91. qui non contemnendis nituntur argumentis, tamen excusat ad tempus, Men. de Arbitr. cas. 27. l. debitoribus. 31. ff. de re iud. l. promissor. 21. §. fin. ff. de const. pecun. l. Thais, §. 1. ff. de fideicom. libert.
9 cum non † omnis dilatio statim constituat debitorem in mora, vt traditur. l. sciendum ff. de vsuris, & scripsi cap. 166. numero 8. Neq. excusantur honorarij tutores, qui tenentur adsidue inuigilare, & suspectos facere. hos enim eleganter ait Vlpianus esse alieni periculi succedaneos, l. 3. ff. de admin. tut. Dicuntur etiam tutores notitiæ causa dati. l. 14 §. ei qui, ff. de sol. sed si tutor idoneus, subito lapsus sit facultatibus, nihil erit alijs imputandum. l. etiam ff. de admin. tut. Tarditatis insuper gratia pu
10 nitur † tutor, si retinuerit penes se pecuniam ociosam, neq. ex ea prædia comparauerit, vbi ea pecunia corradi, ideſt, colligi possit, vt comparari ager possit l. 5. vbi gloss. ff. de administ. tut. vel apud aliquem argentarium, vel mercatorem pecuniam non collocauerit. l. qui negotiationē, §. pupillo d. l. tutor. 7. §. si post depositionem. l. tutor. 13. §. 1. ff. eod. Dicitur enim pecunia esse ex his rebus, quæ seruando nō possunt seruari, Gutier. de tut. & cur. part. 2. cap. 5. num. 42. Paul. Montan. De Tut. cap. 33. numero 177. vbi id declarat multipliciter. Sed prædicta procedunt, vbi appareat prædia adfuisse in promptu venalia, & tutò potuisse pecuniam collocari apud mercatores sub licito quęstu, Lader. conſ. 177. vbi requirit lucrum in potentia propinqua. Surd. decis. 179. num. 10. Montan. de tut. cap. 32. nu. 187. Guttier. de Tut. & Cur. part. 2. c. 9. Honded. conſ. 38. nu. 29. & conſ. seq. lib. 2. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 67. in princ. Borgn. de tut. nu. 114. & 115. Sed ne-
11 que statim † vsurę exiguntur à tutore non collocante pecuniam pupillarē, sed interiecto tempore duorum mensium ad exigendum, & collocandum d. l. si tutor, §. vsuræ, quod tempus datur ad pecuniam elocandam Laderch. d. conſ. 177.
12 Obstat l. si tutor † constitutus. ff. de admin. tut. vbi tempus sex mensium conceditur. Varijs modis respondet Accur. ibidem. At Iacobus Cuiac. lib. 5. Obs. cap. 12. existimat d. l. si tutor constitutus loqui de primo anno, quo tutor intra sex menses debet idoneis nominibus collocare pecunias pupillares. Sequentib. autem sex annis singulis duo menses illi dantur, quorum

ratione nullæ ab eo pecuniarum vsuræ exiguntur. Quod si tutor pecunias in suos vsus conuerterit, statim ab eo exiguntur vsuræ, idest, sine laxamento duorum mensium. Cuiac. ibidem d. §. vsuræ. Caueat tutor, ne lentis debitoribus credat, à quibus difficilè exigitur creditum, licet alij lenta nomina ea appellent, a quibus facilè quod nobis debetur consequimur, quasi fle-
3 cti nullo negotio possint exigere † etiã debet tutor a debitorib., ne alioquin eius negligentia fiant deteriora nomina debitorum, cum etiam bona non appellando fiant mala, & cessatio reprehendatur l. chirographis, ff. eodem. Stephan. Gratia. lib. 1. Discep. Forens. cap. 125. in fine. Borgnin. de tut. num. 114. & 115. Surd. consi. 296. num. 30. & à se ipso exigere, & pro se debet soluere, l. quoties, §. si pater, ff. de adminis. tut. & quod dictum est de tutore procedit in quocunque administratore retinente penes se ociosas pecunias, vel illas conuertente in vsus proprios, vel negligente exactionem, Hond. consi. 82. num. 20. & seq. lib. 2. Stepha. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 240. & seq. etiam si negligat a seipso exigere. Surd. d. consi. 296 num. 30. & seq. Cessatio etiam Magistratus, & tutorum nocet in non exigenda satisdatione iuxta declarationem l. Aemilius ff. de admin. tut. Ma-
14 ritus etiam gerens † negotia vxoris facto diuortio tenetur, si à se ipso non exegit, quod facere potuit. Non tamẽ e vestigio deliquit in officio, si nõ protinus res suas distraxit ad pecuniam redigendam, præterire enim aliquid temporis debebit, quo cessasse videatur, l. diuortio, 35. ff. de neg. gest.

SVMMÆ.

1 Tutoris officium debet esse integrum.
2 Testator non potest mandare tutori, ut cum alterius consilio administret.
L. quidam decedens, §. Papinianus, l. Titium & Meuium. ff. de adminis. tut. exposita, & num. 4.
3 Tutor an teneatur sequi, vel requirere alterius consilium.
4 Consilij ea est natura, vt necessario non teneatur quis illud sequi.
Intercessio quid.
Pater quando teneatur pro filio tutore.
Tutor matris consilium salubre debet admittere.

De tutore, cui præcipitur vt consilio alterius tutelam gerat.
Cap. CLXXXVII.

1 TVtoris officium † debet esse integrum ita, vt non possit testator illi mandare, vt cum alterius consilio administret, vt traditur in l. quidam decedens §. Papinianus in l. Titium, & Mæuium, ff. de administrat. tut. quæ leges videntur inter se pugnare, vt animaduertit ibidem Accurs.

Existimant igitur nonnulli distinguendum esse inter præceptum consilij, adiectum incontinenti ipsi tutelæ, hoc videlicet pacto. Relinquo tutorem Titium ea lege, & conditione, vt tutelam gerat cum consilio Sempronij, nec aliter, nec alio modo, & inter præceptum adiectum ex interuallo, vel etiam statim, sed post creatam tutelam, vt priore casu adijci possit lex & præceptum consilij, altero secus, vt in casu d. l. Titium, & Mæuium. Verum hanc distinctionem iure reiecit Giurba decis. sexagesimanona, numero vndecimo. Etenim tutoris auctoritas, eidem lege tributa debet esse omnino integra, neque aliquo modo debet imminui dicto §. Papinianus.

Melius igitur statuunt alii ex sen-
tentia

tentia Accurs. in d. locis non teneri
3 † tutorem sequi, vel requirere alterius consilium, etiam ita iubente testatore, nisi ille, cuius consilio administrandum est, sit particeps ipsius muneris, vt in d. l. Titium, & Mæuium. Illustriss. Card. Tusc. in lit. C. concl. 765. num. 2. concl. 770. num. 7. Ea est
4 enim natura † consilij, vt sequendum necessariò non sit l. cum pater. §. mando. vbi Barto. ff. de leg. 2. Guttier. de Tut. & Cur. par. 1. c. 8. num. 4. Castr. consil. 131. par. 1. Quamobrem rectè inquit I.C. in d. §. Papinianus, licet pater tutelam filiorum matris consilio geri mandauerit, tamen non ideo minus officium tutorum erit integrum, cum illud non infringat, neque volũtas patris, idest volentis interuenire consilium matris, neque matris intercessio, idest, vt vulgò loquimur, oppositio, quidquid ibi tradat Accurs. Sic etiam accipio verbum, Intercessit in l. Lucius in fi. ff. de administ. tut. idest obstitit, vt pater tunc teneatur insolidum pro filio tutore, vbi alio volente eum facere suspectum, intercessit, & quasi periculum in se recepit. Ita Cicero in Anton. *Cum intercessio stultitiam intercessoris significatura sit nõ rẽ impeditura.* Igitur matris intercessio non impediet tutorem volentem aliquid gerere, & Io. Petrus Maffeius grande ornamentum societatis Iesu lib. 9. Hist. Indic. *Partim intercessione minorum ducum, atque obtrectatione deterritus.* Conueniet tamen uiris bonis vt ibidem ait I. C. salubre consilium matris admittere. Guttier. dicto cap. octauo, numero 3. & hoc pacto accipi debet. dicto §. Papinianus, l. 1. §. si plures, ff. de exercit. l. idemque §. si quis ff. mand. l. si quis mihi. §. si coram. ff. de acquir. hæred.

SVMMÆ.

1 *Pupillarem substitutionem quis facere non potest, nisi sibi quoque faciat testamentum.*
2 *Pupillarem substitutionem precedere debet testamentum ipsius patris.*
L. 2. §. quisquis. §. prius vers. sed si quis ff. de vulg. exponitur, & num. seq.
3 *Accursij expositiones reiecta.*
Rigore debet praualere æquitas.
4 *Baldi, Castrensis, & aliorum opinio.*
Ordo intellectus, non scripturæ spectãdus.
Sed distingue, num. 8.
in Incontinẽti factis nec prius spectatur, nec posterius.
Pupillaris substitutio potest fieri ex interuallo post testamentum.
5 *Alciati sententia reiecta.*
6 *Viglij sententia.*
7 *In Coniunctis neutrum videtur sequi, vel præcedere.*
8 *Nominatus priore loco alijs prælatus censetur.*
9 *Prælatio ex ordine scripturæ.*
Actus præsumitur præcedere, qui pro forma debuit præcedere.
10 *Actus valere interpretari debemus.*
Sententia potest pro parte valere, pro parte secus, vbi continet plura capita.
in Sententia datur prius, & posterius.

De pupillari substitutione, & de ordine scripturæ.

Cap. CLXXXVIII.

1 NOn potest quis † facere substitutionem pupillarem, nisi sibi quoque testamentum condat ita, vt
2 priore loco † debeat sibi hæredem scribere, deinde filio substituere, & non conuertere ordinem scripturæ, l. 2. §. quisquis. §. prius. ff. de vulg. Si igitur ante filio, deinde sibi testamentum faciat, non valet.

Pugnat cum hoc pronunciato, quod in eadem lege subsequitur i vers. Sed si quis, vbi ait Vlpian. *Si quis ita fuerit* testa-

testatus. Si filius meus intra quartum decimum annum decesserit, Seius hæres esto, deinde, Filius hæres esto, valet substitutio, licet conuersa scriptura filij testamentum fecerit.

3 Respondet multipliciter † Accur. in d. §. prius. in verb. Comprobata est. Prima responsio reijcitur, quia correctio maximè incontinenti non præsumitur. Secunda, & tertia continent diuinationem, & rigori iuris præualere deberet æquitas. Vide Arist. lib. 5. Ethic. cap. 10.

4 Passim distinguitur † per Bald. Castr. & alios. Aut substitutio pupillaris fit incontinenti, & eodem contextu cum paterno testaméto, aut ex interuallo. Primo casu nihil refert an fiat ante, an post. Altero casu debet testamentum paternum fieri ante. Berég. Fernand. in l. pacta conuenta. ff. de contr. empt. num. 16. & 17. Neque enim, vt sæpe diximus, spectandum quid priore loco, quid posteriore scriptum sit in his, quæ vnico fiunt cõtextu, & incontinenti, neque ordo scripturæ, sed intellectus spectari debet, illudq; dicitur antefactum, quod post incontinenti factum fuit. Galuan. consil. 23. num. 19. Mant. de Tacit. & ambig. Conuent. lib. 11. tit. 22. nu. 3. Ex interuallo autem post factũ principale testamentum, possunt confici pupillares tabulæ, l. si quis eum. §. si suo. ff. de vulg. Vigl. in Inst. de Pupil. §. 1. num. 8.

5 Hanc tamen † conciliationem damnat Alciat. in d. l. 2. §. quisquis num. 1. sentitque patrem sibi prius testari debere, hæredemque scribere, non tamẽ interesse quicquam, an ordine scripturæ, an ordine tacitæ voluntatis prius sibi hęredem fecerit, exempli gratia in specie proposita si dixerit testator, *Si filius meus hæres non erit, vel impubes decesserit, Seius hęres esto. Filius meus hæres esto*, nõ censetur vocare, & substituere Seium, nisi sub conditione, si filius non sit hæres. Apparet ergo testatorem voluisse, vt filius sit hæres, & ita prius sibi fecisse testamentum.

Ego animaduerto contra Alciatũ idem responsum fuisse ab Vlpiano etiam eo casu, quo testator dixit, *Si filius intra quartum decimum annum decesserit*, quo casu licet cesset illa tacitæ voluntatis coniectura, tamen adhuc valet substitutio.

6 Viglius igitur † in §. liberis. in Inst. De pupill. num. 4. id ait procedere in d. §. Sed si quis ea ratione, quia institutioni omnino adhæret, & † coniũcta est substitutio, in coniunctis autem neutrum quoad intellectum vel præcedere, vel sequi videtur arg. l. quidã, ff. de pecul. leg. Siue ergo ex interuallo temporis, siue scripturæ sequatur substitutionem institutio, irrita fiet substitutio. Sin autem cohærens erit, sustinebitur, licet præcedat substitutio. Et hoc non obscurè sibi voluisse visus est Vlpian. nam posteaquam dixit priore loco esse faciendum testamentum, postea subijcit, sed si quis, quasi dicat, licet conuersa sit eo casu scriptura, tamen valebit substitutio, quæ cohæret institutioni. 7

8 Cæterum an & quando † ordo scripturæ attendi debeat, an intellectus: tractat Mantic. de coniect. vlt. volũt. lib. 6. tit. 13. numer. 11. & 12. & lib. 7. tit. 7. num. 3. Menoch. consi. 86. nu. 23 & 73. Peregr. de fideicomm. art. 7. nume. 67. & 70. & artic. 8. num. 17. & 18. Surd. consi. 450. num. 58. Mantic. de Tacit. & ambig. Conuent. lib. 23. tit. 33. num. 6. lib. 11. tit. 22. num. 3. vnde habes hanc distinctionem. Aut ordo scripturæ conuenit rationi, & spectatur, aut cum ea pugnat, & secus est, aut res est dubia, & attenditur, declaraturque per ordinem scripturæ res dubia, & ideo priore loco nominatus alijs censetur prælatus. Gall. consi. 65. num.

num.15. latè Mascard.de probat.con cl.1234. num.12. 14. 20.34. & concl.
9 1422. num.28. & seq. vbi de † prælationis iure agit ex ordine scripturæ, Peregr.consi.84. nu.15. lib.1.conf.6. num.11. eod.lib.Moror. resp.27. numero 16. vbi ait ordinem scripturæ vniuersalis in testamentis non attendi, & semper eum actum præsumimus præcessisse, qui debuit pro forma præcedere. Peregr.d.num.70 & alij supra allegati, cum sit sumenda inter-
10 pretatio pro † validitate actus, vt dixi cap.29. Bertazz.consi.16. num.12. vbi loquitur non solum de instrumentis, sed de sententia, quæ potest pro parte valere, & pro parte secus, cum habet plura capita, & datur in ea prius, & posterius.

SVMMÆ.

1 *Saluus cōductus conceditur in ciuilibus, & in criminalibus.*
2 *Saluum conductum concedit Princeps, vel Senatus.*
3 *Salus conductus conceditur hostibus. Iure gentium nefas eum violare. Quid si noua causa existat?*
4 *Sallustij locus de fide publica data.*
5 *Saluus conductus an prosit existenti in domo.*
6 *In itinere tutus debet esse tutus etiā dum se comparat ad iter.*

De Saluoconductu. Cap. CLXXXIX.

1 SAluus † conductus, vt appellant, solet concedi in causis pecuniarijs, & criminum, debitoribus, & reis, ac
2 etiam exsulibus. Quæ concessio † fit à Principe, vel à Senatu, vt docet Clar. in sua Praxi quęst.32. vers. Sed hic quæro. Menoch.de Arbitr.quæst.81. num.6. Farinac.quæst.29.num.79.& 80. Cost. De rem. Subsid. remed. 20. vbi late agunt de hac securitate salui-conductus, quando videlicet, fide publica interposita, alicui facultas commorandi in aliquo loco, vel liber commeatus conceditur, quam facultatem alioquin illi contractum æs alienum, vel delictum ademisset. Hostibus etiā
3 † ipsis belli tempore iure gentium conceditur commeatus, quem nefas est violare.

Id adeo, vt sæpenumero ius gentiū valuerit data fide publica etiā in his, qui hac fide tuti delictum aliquod postea cōmiserant, quamquam dici posset casum superuenientem non esse concessione illa comprehensum. Vid. infra lib.2.cap.xj. num.10. Exemplis ex omni memoria petitis id ipsum posset comprobari, nisi res superuacanei, & infiniti esset laboris. Præclarus
4 est apud Sallust. † locus in Iugurth. vbi de Bomilcare, qui fide publica cū Iugurtha Romam se contulerat ibique Iugurthæ iussu Massiuam, Gulussæ filium, & Masinissæ nepotem obtrū cauerat, vt regni riualem de medio tolleret, sic ait. *Fit reus magis ex æquo, & bono, quam ex iure gentium Bomilcar comes eius, qui Romam fide publica venerat.* Quasi vero iure gentium is debeat esse tutus, qui patrato postea delicto iura omnia violauit Sed fuit quādoque dubitatum, An saluuscondu-
5 ctus † prosit etiam existenti in domo, & in castris suis. Qua de re fuit olim disceptatum ī causa Marchionis Messerani capti à militibus Hispanis, vt apud Bellum in tract. De re milit. p.9. tit. De Saluisconduct. num. 10. Ego crediderim saluumconductum censeri etiam illi concessum, qui statim se ad iter comparauit, nam qui in itine-
6 re † est tutus, eo etiam tempore debet esse tutus, quo se accingit itineri l. legato.ff.de legat.l.qui mittuntur §.sed & si, vbi glo.in verb. Agere.ff.Ex quibus causis maio. Vbi igitur incontinē ti se ad illud accinxit, vel illi nulla culpa potest adscribi, quare se primo

quoq.

quoq. tempore non accinxerit, tutus erit. Secus erit, si longum temporis interuallum intercesserit, ita vt æstimare possit prudens iudex, eum nihil minus, quam de profectione cogitasse. Menoch, de Arbitr. cas. 336. num. 19. & seq.

SVMMÆ.

1 *Concessa re aliqua an censeantur ea omnia concessa, sine quibus inutilis esset concessio.*

2 *Quæ momento expediuntur concedi dicuntur propter ipsum ius simpliciter, quæ tractum temporis successiuum habent, dicuntur propter vsum concessa.*

3 *In Momentanea concessione statim quis dicitur liberatus. Secus in successiua.*

4 *Auctoris opinio.*

5 *Fundo vendito non potest quis vti, nisi viam habeat.*
Via sequitur fundi venditionem.

6 *L. in vendẽdo. ff. de contrahenda empt. sententia.*
Seruitutes an comprehendantur in venditione fundi.

De concessione, quæ venit in consequentiam. Cap. CXC.

1 IN ea quæstione, An † concessa re aliqua, censeantur ea omnia concessa, sine quibus inutilis esset concessio, de qua Doct. in l. 2. ff. De iurisd. omniũ iud. in l. ad legatũ in l. rem mobilẽ ff. de procurat. inter cæteras ea solet afferri a Bart. in d. l. 2. nu. 5. distinctio, videlicet. Aut conceditur aliquid, quod incontinenti, & temporis momento expeditur, Aut concessum est huiusmodi, quod tractum tẽporis continet. Priore casu non censentur omnia concessa etiam necessaria. Exemplum est in venditione domus, vel fundi, neque enim iter censetur concessum, etiam si concessio reddatur inutilis. l. via constitui. §. vlt. ff. de seruit. rustic. prædiorum, vbi gloss. l. in vendendo. ff. de contr. empt. & vend. Mantic. De tacit. & ambig. Conuent. lib. 3. tit. 1. nu. 9. Altero casu secus est. Ratio discriminis est, quia il-
2 la, quæ † momento expediuntur, cõcedi dicuntur propter ipsum ius simpliciter, non propter vsum, seu effectum iuris, sed ea, quæ habent tractũ temporis successiuum, dicuntur propter vsum concessa. Christoph. Torniol. cons. 25. num. 30. Vid. Surd. cons. 17. In momentanea † concessione sta-
3 tim quis dicitur liberatus, nam statim ac quis vendidit fundum, obligatio extincta est. Sed in successiuis tenetur quis præstare patientiam. Dec. in d. l. 2. nu. 33.

4 Sed neutram harum † rationum probo, quia qui vendit & qui emit fundum, licet momento expediatur venditio, tamen respicit successiuum tempus. Quorsum enim vendere fundum, cuius nullus infuturum esse possit vsus? & ideo rectè ait Dec. loco citato, rationem, quæ allegatur in his, quæ successiuam habent causam, vigere etiam in actu momentaneo, vt videlicet quis vti possit re ven-
5 dita. Non posset autem ea vti, si † viã ad rem venditã non haberet, ergo via sequitur venditionem fundi. l. 3. §. fin. l. via. §. si fundus. ff. de seruit. rustic. præd. l. cum fundus. ff. commu. prædiorum. Bolog. num. 61. & 62. in d. l. 2.
6 qui respondet d. † l. in vendendo, vt procedat solum in seruitutibus non necessarijs, & ita illa lex, quæ videtur maximum rigorem continere, vt ait Dec. d. nu. 33. vindicabit sibi locũ tantummodo in seruitutibus nõ necessarijs, nõ in his, quæ necessariæ sunt.

SVM-

S V M M Æ.

1 *Solui potest adiecto, & illi cui postea permissũ vt soluatur, & quomodo.*
2 *Adiecto soluitur, qui non potest reuocari, & num. 5.*
3 *Incontinenti gesta quandoq. valida, & ex interuallo secuta inualida, quandoq. contrarium vsuuenire.*
4 *Renunciatio ex interuallo facta validior.*
5 *Adiectus non potest agere, vt sibi soluatur.*

De Adiecto. Cap. CXCI.

1 Rectè soluitur † tam illi, cui iure stipulationis solui potest, quam illi cui postea permissu stipulatoris soluitur. Verum non leuis est differentia inter hasce species, nam primo casu rectè soluitur etiam stipulatore prohibente, altero secus, si denuntiauerit stipulator priusquam solueretur ipsi promissori, ne soluat l. aliud. ff. de solut. In primo casu statim fuit qs
2 † adiectus, idest tanquam procurator constitutus ex conuentione partium, qui non potest reuocari. Iaſ. in l. 3. §. item Iulianus in princ. ff. de eo, quod certo loco, in altero ex interuallo per missum, vt solueretur alicui. Beręg. Fernand. in l. pacta conuenta. ff. de contr. empt. num. 16. vbi multis simili
3 bus ostendit † quandoque incontinẽti facta valida esse, & infirma ea, quæ fiunt ex interuallo, & quandoq. contrarium euenire, vt robur obtineant gesta ex interuallo, debilia autem sint statim secuta. D. Paulus Galleratur I. C. celeberrimus, de Renunciat. lib.
4 4. cap. 7. vbi agit † De Renunciatione ex interuallo facta, quæ validior est. Innumerabilia exempla, & similia suppeditabunt tibi hæ nostrę lucubrationes. Cæterum licet adiecto possit solui l. eum qui §. qui sibi. l. fin. ff. de
5 verb. oblig. tamen † non potest agere adiectus, vt sibi soluatur, nisi ipsius intersit. Chart. decis. Gen. 126. Stepha. Gratian. lib. 1. Discept. Foreń. cap. 49. num. 9. & 22. Cost. De Rat. quæst. 20. in fine. De adiecto autem late & ex professo tractat Beneuent. Stracca.

S V M M Æ.

1 *Ex incendio, naufragio rapiens qua actione teneatur.*
2 *Ex incendio licet rapere rem illico perituram.*

De surripiente aliquid ex incendio, ruina, naufragio. Cap. CXCII.

1 Distinctioni, an † quid fiat incontinenti, an ex interuallo est locus in subtrahente, aut rapiente res ex incendio, naufragio, ruina seruatas. Nam si incontinenti in ipso naufragij tempore id acciderit, erit locus edicto Prætoris, de quo in d. l. 1. ff. de incend. ruin. naufr. nihil enim interest, vtrum ex ipso mari quisq. rapiar, an ex naufragijs, an ex littore. Si vero aliquod tempus intercesserit post naufragium, furti, aut vi bonorum raptorum subtrahens vel rapiens tenebitur d. l. 1. & l. 3. l. si quis. ff. eod. Farinac. De furt. quæst. 168. part. 4. num.
2 73. vbi num. 89. ait licitum esse † surripere rem illico ex incendio perituram.

S V M M Æ.

1 *Hæreticus incorrigibilis, & pertinax quis.*
Pertinacia quid, & num. 2.
2 *Actu vnico quis consentit homicidio, adulterio.*
Virtus infusa vnico actu amittitur.
In Hæresi requiritur pertinacia in voluntate.

3 *Hæreticus dicitur, qui momento temporis in praua fuit opinione.*
Hæreticus resipiscens.
4 *Relapsus tradendus Curiæ Seculari.*
Relapsus quis.

De hæretico incorrigibili, pertinace, & relapso.
Cap. CXCIII.

1 NOn potest ille dici † hæreticus incorrigibilis, qui statim vocatus se contulit ad Sacrosanctum Tribunal Inquisitionis, obtulitque sſeparatum ad abiurandam heresim, vt late probat Menoch. consi. 82. num. 127 & passim in eodem responso. Vide quæ scripsi cap. 22. Neque dicetur pertinax iuxta eundem Menoch. d. loco num. 171. & seq. vbi ex D. Tho. descri bit pertinaciam quasi impudentem tenaciam. Cic. Pro Mar. *Quæ enim pertinacia quibusdam, eadem alijs constantia videri potest, &* idem de Inuent. *Pertinacia, quæ perseuerantiæ est finitima*, sed perseuerantia in bono, pertinacia in malo. Direct. Inq. p. 2. qu. 32. comm. 57. & ait Liuius lib. 2. De Appio loquens, *Nisi ęgrè victa pertinacia foret consilio magis, &c.* & eodem lib. *Nō minus pernicioso quam pertinaci certamine confecit* & Maff. lib. 14. Rerum Ind. *Mahometicam religionem nec sine stultitia suscipi, nec sine pertinacia defendi posse.* & lib. 1 *Frustra nitente Alphonso conseruare germanum fratrem, & ad Christum adiungere in pertinaci mentis duritie, & voluntaria cæcitate miser animam efflauit.* Quamobrem mirum videri potest quod ex sententia Sanch. in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 7. num. 1. & 7. & aliorum tradit Farinac. De hæresi q. 196. §. 1. nu. 6. & 19. videlicet eum dici pertinacem hæreticum, qui dogma aliquod pugnans cum catholica religione affirmauerit voluntariè non continuato, & diuturno tempore, sed momento temporis Direct. Inq. 2. p. capit. 1. Comment. 1.
2 nam vnico actu † potest quis consentire adulterio, & homicidio, & virtus infusa, & diuinitus in hominum animos immissa, vt spes, charitas, fides vnico actu amittitur. Pertinacia est ergo, cum quis sciens volēs rem aliquā asserit à fidei veritate alienam, de qua diuina reuelatione constet, falsā esse. D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 2. & 1. ad Corinth. 11. insinuat. Lud. à Paramo De orig. offic. S. Inquis. lib. 1. tit. 1. cap. 4. num. 5. In hæresi requiritur pertinacia in voluntate. Eymeric. in 2. p. Direct. q. 1. Lud. à Paramo lib. 3. q. 3. nu. 6. & 19.

Verum animaduerto statim quidē
4 dici aliquem hæreticū, † ac hæresim cum voluntate affirmauit, pertinacia enim in hæresi est consensus deliberatus in errorem, quæ momento temporis contingit. Sed tamen non puto esse puniendum tamquam hæreticū, si statim abiurauerit graue scelus. Momento quidem contrahitur crimen illud, sed pœnitentia incontinenti secuta prodest. Dicimus igitur eum fuisse pertinacem in sua hæretica opinione, etiam si momento temporis in ea fuerit. At non debet puniri omnibus pœnis hæreticorum, & multo minus tāquā impęnitens pertinax plecti vbi eū pęniteat, & verè paratus sit corrigi ab Ecclesia, iuxta abunde scripta ab eodē Farin. d. tract. de Hæresi. qu. 192. §. 4. n. 4. Direct. Inq. p. 2. q. 40. Cę
4 terum † relapsus tradēdus est Curiæ Seculari. Et satis erit momēto tēporis fuisse aliquem in hæresi, posteaquam abiurauerit, vt dicatur iuxta prædicta relapsus. Quod si nunq̄ eiurauerit in iudicio prauā opinionē, non dicetur relapsus, licet per diuturnū tempus, atq. adeo vsq. ad extremum vitæ tempus in hæresi perseuerauerit, vt probat Farin. De hæresi q. 195. §. 1. nu. 49.

SVM-

SVMMÆ.

1 *L. Lecta ff. si cert. pet. difficilis existimatur.*
Franciscus Duarenus illustrauit l. lecta.
2 *L. Lecta verba.*
3 *Diuisione declarata l. lecta.*
4 *L. Lecta tres præcipuæ partes, quæ in alias diuiduntur.*
5 *Cautio quid.*
Debitor solebat cauere creditori.
6 *Auditorium, idest locus in quo ius reddebatur.*
Papinianus Præfectus prætorio.
7 *Kalendis futuris promittens, censetur promittere proximis Kal.*
8 *L. Lecta vera lectio, reiecta lectione Alciati.*
9 *Centesima vsura quæ, & vnde appellata.*
Vsuræ, & interesse an possint sortem excedere.
10 *Pœna, & vsura differunt. Pœna quandoq. vsuram significat.*
11 *Conuenit, verbum, infert pactum nudum.*
12 *Papponij reiecta opinio, & responsio.*
13 *Paulus Adsessor Papiniani.*
14 *Vsuræ non debentur antequam sors possit peti, & num. 18.*
Sors vbi soluenda est facta diuisione in plures menstruas præstationes, tunc vsuræ non debentur, nisi quatenus debetur sors.
15 *Conuentio postrema detrahit stipulationi, vbi incontinenti adycitur.*
Vlpianus Adsessor Papiniani.
16 *Pactum de re vna initum ad alia non porrigitur, nisi agatur de accessionibus.*
17 *Pactum non parit actionem, sed tantam exceptionem, & num. 18.*
18 *Vsuræ tamquam accessiones.*
19 *In Mora non est, tutus exceptione.*
20 *Pacta contractibus adiecta an pariant actionem, vel exceptionem.*
21 *L. Lecta verba quomodo accipienda.*
22 *Vsuræ, & fructus an debeantur à die interposita stipulationis.*
Petitio vbi non est, ibi non est mora.
Hieronymus Bossius.

De sententia l. Lecta. ff. si cert. pet. *Cap. CXCIV.*

NVllum est caput legis, quod frequentius in hac vniuersa tra-
1 ctatione se nobis offerat, quam l. † lecta. ff. Si certum pet. quod cum adeo difficile existimetur, vt passim vulgò illud circumferatur, Lex lecta nunquam intellecta, ideo operæ pretium erit eius verba in hunc locum transcribere, sententiamque Pauli I. C. omnibus exponere, quam Duar. cap. 6. ad tit. Si cert. pet. elegantissime explicauit.

Paulus lib. III. Quæstionum.

2 *Lecta est in auditorio † Aemilij Papiniani Præfecti prætorio iurisconsulti cautio huiusmodi.*

Lucius Titius scripsi me accepisse a Publio Mæuio quindecim mutua numerata mihi de domo: & hæc quindecim proba rectè dari Kalendis futuris, stipulatus est Publius Mæuius, spopondi ego Lucius Titius. Si die suprascripta summa Publio Mæuio, eiue, ad quem ea res pertinebit, data, soluta, satiusue eo nomine factum non erit, tunc eo amplius, quo post soluam, pœnæ nomine in dies triginta, inq. denarios centenos, denarios singulos stipulatus est Publius Mæuius, spopondi Ego Lucius Titius. Conuenitque inter nos, vti Publio Mæuio, ex summa supradicta menstruos refundere debeam denarios trecenos ex omni summa ei, hæredive eius.

Quæsitũ est de obligatione vsurarum, quoniã numerus mẽsiũ, qui solutioni cõpe-

tebat, transierat. Dicebam, quia pacta incontinenti facta, stipulationi inesse creduntur: perinde esse, ac si per singulos menses certam pecuniam stipulatus, quo tardius soluta esset, vsuras adiecisset. igitur finito primo mense primæ pensionis vsuras currere, & similiter post secundum, & tertium tractum vsuras non solutæ pensionis crescere, nec ante sortis non solutæ vsuras peti posse, quam ipsa sors peti potuerat. Pactum autem, quod subiectum esset, quidam dicebant ad sortis solutionem tantum pertinere, non etiam ad vsurarum, quæ priore parte simpliciter in stipulationem venissent: Pactumque id tantum ad exceptionem prodesse, & ideo non soluta pecunia statutis pensionibus, ex die stipulationis vsuras deberi, atque si id nominatim esset expressum. Sed cum sortis petitio dilata sit, consequens est, vt etiam vsuræ ex eo tempore, quo moram fecit, accedãt, & si (vt ille putabat) ad exceptionem tãtum prodest pactum (quamuis sententia diuersa obtinuit) tamen vsurarum obligatio ipso iure non committetur: non enim in mora est is, à quo pecunia propter exceptionem peti non potest. Sed si quantitatem, quæ medio tempore colligetur, stipulamur, cum conditio extiterit, sicut est in fructibus, idem, & in vsuris potest exprimi: vt ad diem nõ soluta pecunia, quo competit vsurarum nomine, ex die interpositæ stipulationis præstetur.

Hactenus Paulus I. C. cuius sententiam nulla res magis declarare iudi-
3 cio meo poterit, quam † ipsius legis in suas partes facta diuisio.
4 Tres sunt præcipuè † huius legis partes. in prima enunciat solum Paulus lectam fuisse quandam cautionem,
5 † siue syngrapham, vel schedulam (ca uebat enim debitor, qui pecuniã accipiebat creditori suo. vide l. Titius. 4. ff. Quæ res pign. & l. 3. C. de verb. sign.)
6 in auditorio idest, in eo † loco, vbi ius reddebatur litigatoribus l. contra. 54 ff. de re iud. Aemilii Papiniani, qui erat Præfectus prætorio. In 2. p. quæ inde incipit. *Lucius Titius* referuntur verba, quibus cautio erat concepta. In tertia & postrema ibi, *Quæsitum* proponitur quæstio. Secunda pars in tres subdiuiditur partes, tria. n. erant syngraphæ capita Ias. n. 2. ibidem. Primũ pertinet ad stipulationẽ sortis, pecuniæ nimirũ mutuò acceptę, quã Luci' Titius spopondit Publio Mæuio stipu
7 lanti reddere † Kalendis futuris, idest proximis, Ian. l. eũ, qui 41. ff. de verb. oblig. Erãt autem quindecim fortasse sestertia, vel quindecim millia denariorum. Quod parum refert intelligere.

Secundum caput continet stipulationem vsurarum, ibi, *Si die supra scri-*
8 *pta*, legendum est autẽ, *In dies † trigin-ta, inque denarios centenos*, non autem cum Alciat. nu. 4. *In dies vigintiquinq.*
9 cum agatur hic de vsura † centesima, quæ est, quoties duodecim in singula centena singulis annis soluuntur, nõ ex eo dicta, vt crediderunt nonnulli, quod centum mensibus æquet sortẽ, sed quod in singulos menses partem centesimã sortis quis stipuletur. l. eos 26. §. super. C. de vsuris. l. 4. §. vlt. ff. de naut. fœn. l. si pro mutua 8. C. si cert. pet. Vid. Anton. August. lib. 2. Emẽd. c. 10. Contra Surd. consi. 302. n. 21. vbi etiam latè probat vsuras multorũ annorum posse sortẽ excedere, licet secus sit in interesse. Ratio discriminis est, quia interesse est momentaneũ, vsuræ recipiũt præstationẽ successiuã. Surd. ibid. nu. 15. Vid. Magon. decis. Florẽt. 78. nu. 19. Doct. in l. vnica. C. de sent. quæ pro eo, quod iterest profer. Scace. De Commer. § 7. gloss. 2. nu. 99. cum seq. Stipulatus est igitur Publius Mæuius vsuram centesimam, si Kal. Ian. non solueretur sors, spopondit Lucius
10 Titius. Pœnæ † autem nomine hic significatur vsura, quam stipulamur ad punien-

puniendam tarditatem eius, qui serius soluit. Alioquin differunt pœna, & vsura. Dec. numero septimo Alciat. numero 28. Bolog. num. 24. l. qui fine. 58. ff. de neg. gest. In tertio capite facta fuit conuentio, sine stipulatione, qua diuisa fuit solutio sortis in plures menses, ita ut plures menstruæ præstationes, & solutiones essent faciendæ. Verbum enim, *Con-*
11 *uenit*, infert † pactum nudum sine stipulatione. Bart. in d. l. lecta, vbi Dec. num. 9. Bolog. num. 26. gloss. in l. prędia. 28. ff. de action. empt. in verbo, *Conuenit*, & hæc est communis sententia, quæ optimè probatur per hanc l.
12 lecta quidquid tradat † Pappon. in rub. ff. de verb. oblig. num. 206. & seq. neque enim sua responsione satisfacit argumento collecto pro communi ex hac lege, nam si stipulationem inferret verbum, *Conuenit*, cessarēt rationes dubitandi in ipsa lege, neque esset distinguendum an incontinenti, an ex interuallo inita esset conuētio, pareretq. sine dubio actionem, nedū exceptionem.

Tertia pars præcipua scinditur in quinque partes in prima proponitur quæstio circa vsuras, nam de sorte nō erat dubitandum, an videliedt elapsis mensibus, in quos diuisa fuerat solutio sortis facienda per Lucium Titium, vsuræ totius sortis essent soluendæ, an vero pensionis tantum soluendæ in singulos menses. In secūda,
13 ibi, *Dicebam* suam † Paulus I. C. prōpsit sententiam (erat enim adsessor Papiniani) videlicet non deberi vsuras totius sortis, sed primò mense elapso deberi vsuras primæ pensionis, & ita dicendum de secundo, & tertio mense præfinito solutioni. Ratio est quia
14 † vsuræ non debentur antequam sors peti possit. Atqui sors tota non debetur elapso primo mense, cū pensio vna tantum debeatur primo, altera secundo, & tertia tertio, & sic deinceps, ergo non debebuntur vsuræ, nisi quatenus debita erat sors. Sortem autem totam non deberi primo, vel secundo mense probatur, quia conuentione diuisa fuit eius solutio in plures præstationes mēstruas, & ideo tot erunt pensiones, quot menses, & hæc sententia fuit recepta. Conuen-
15 tio enim † postrema, sortis solutionem in singulos menses distribuēs, incontinenti adiecta, detraxit priori stipulationi. In tertia parte, in illis verbis, *Pactum autem, & Pactumq.* duo referuntur contraria argumenta, quę fortasse ipsius Vlpiani fuerunt, pariter eiusdem Papiniani adsessoris. Primum erat huiusmodi. Pactum
16 de vna † re factum ad alias non extenditur. l. si vnus §. ante omnia. ff. de pactis. Ergo pactum de sorte non debet porrigi ad vsuras. Alterum. Pactum
17 non parit † actionem, sed tantum prodest ad exceptionem. d. l. si vnus. §. pactus. l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pactis. Hæc argumenta confutat Paulus in quarta parte, ibi nimirum, *Sed cum*. Et primo respondetur, cum sortis soluendæ dilatio sit facta, & distributa sors in plures men-
18 struas pensiones, censetur † pariter actum de vsuris, quæ sunt tamquam accessoriæ, & appendices l. 2. in princ. ff. si quis caut. l. fin. in fin. ff. de eo, quod cert. loco. Quamobrem cum sors non possit peti, neque etiam debebuntur vsuræ, quæ debentur ob moram, & retardatam solutionem, & ita licet non sit facta nominatim mentio vsurarū in pacto, tamen in consequentiam de vsuris actum censetur. l. illud. ff. de ad quir. hæred. Alciat. num. 13. in d. l. lecta. Secundo respondetur, licet pactum prosit tantum ad exceptionem, tamen cum vi pacti non sit in mora debitor, non enim ob exceptionem, quam parit pactū, potest tota sors peti

ti primo mense, ideo non tenebitur ad vsuras, cum non sit in mora. Tutus
19 enim exceptione † non est in mora. Doct. in l. quod te. ff. Si cert. pet. l. sciédum. ff. de vsuris. Tractant autem hoc
20 loco Doct. † An & quando pacta adiecta contractibus incontinenti, vel ex interuallo insint ex parte rei, vel actoris, pariant actionem, vel exceptioné. Circa quam quaestionem, ne actum videar agere, reijcio Lectorem ad cap. 110. & ad ea, quae scripsi de obligat. n. 178. cum plurib. seq. Dec. in d. l. lecta n. 30. Alciat. n. 38. Videtur tamé haec
21 lex † in illis verbis, *Quamuis sententia diuersa obtinuerit*, turbare illam distinctionem, quam in dictis locis probaui, inter contractus stricti iuris, & bonae fidei, nam hic agitur de contractu stricti iuris, & tamé ait Paulus diuersam obtinuisse sententiam, vt non solum ad excipiendum, sed etiam ad agendum prosint pacta. Verum haec verba ita debent accipi, non vt pacta incontinenti adiecta cótractibus stricti iuris pariant actionem, repugnát enim aliae leges, quae manifestam differentiam faciunt inter contractus stricti iuris, & bonę fidei, de quibus in locis citatis. l. in bonae fidei. C. de pactis, Sed vt per haec pacta, statim adiecta, limitetur ipso iure, petitio, etiam non opposita exceptione, reusque ipso iure sit tutus. Alciat. num. 63. Cuiac. lib. 10. Obs. cap. 24. Neque enim hic agitur de actione, & ideo diuersa sententia non potest intelligi respectu actionis, Sed agitur de tuendo Lucio Titio, & ita dicendum ipso iure eum esse tutum, neque in eum esse actioné. Cuiac. d. cap. 24.
22 Tádem in vltima † parte occurrit Paulus tacitae obiectioni, ibi, *Sed si quantitatem*. Videbatur enim dicendú vsuras, & fructus deberi à die interiectae stipulationis, l. huiusmodi, 64. l. si ita stipulatus. 126. ff. de verb. obligat.

Sed respondetur in dictis legibus fuisse expressum inter contrahentes, vt debeantur vsurae temporis antecedentis ob illa verba. *Tum ex hac die in annos singulos dena dare spódes*. At in praesenti cautione apparet solum deberi vsuras ob moram, quae non adest, vbi non est petitio.

Habes Pauli sententiam explicatá ab altero Paulo, in quo nil simile, pręter nomen ipsum, agnoscas, quamquam humanissimus, & eruditissim⁹ Hieronymus Bossius Nouis Antiquis Obseruationibus de Lato clauo, Syntag. xvij. nimis honorificè de me sentiens, scribat me ab ipso Paulo in bona ingenij, & in nomen esse adoptatum. Qua in re iudicio suo velum ab eo, quo me prosequitur, amore obtendi, velutiq. praestigias fieri patitur.

SVMMÆ.

1 *Consẽsum initio interuenire, vel sequi ex interuallo ratihabitionem, idem est. Simonia committitur licet alius det aliquid.*
2 *Ratihabitio trahitur ad initiú actus, nisi agatur de praeiuditio tertij.*
3 *Ratihabitio confirmat actum quandoq. vt ex nunc, quandoque vt ex tunc.*

De ratihabitione. Cap. CXCV.

1 PAria sunt † cósensum alicuius initio interuenire, vel ex interuallo subsequi ratihabitionem. l. si debitor, §. sed & si non concesserit, ff. Quibus mod. pign. vel hyp. solu. Quamobrem simoniam committit quis, licet non ipse, sed alius det aliquid, vbi ipse ratum habeat. Ideo statim, ac quis intellexit factam numerationem, debet renunciare, ne sibi innuratur simoniae nota. Raud. resp. 7. numero decimoquarto, volumine secúdo, Sufficit enim constare de cósensu alicuius, vel incon-

incontinenti præstito, vel post per ratihabitionẽ, Signor. cons. 41. num. 4. Mantic. de Tacit. & ambig. Cõuent.
2 lib. 11. tit. 31. num. 47. † ratihabitio enim retrotrahitur ad initium actus. c. ratihabitionem. De reg. iur. li. 6. l. licet. C. de iud. l. vlt. C. ad Maced. Mantic. de Tacit. & ambig. Conuent. lib. 4. tit. 6. num. 65. Paul. Galler. De Renũc. lib. 5. tit. 12. Cost. De Retrotract. cap. 8. cas. 4. Quod tamen non procedit in præiudiciũ tertij. Gall. & Cost. locis citatis. Mantic. lib. 13. tit. 43. nu. 17. item non procedit in actu, in quo initio mandatũ requiritur, Gabriel. cons. 194. num. 5. lib. 1. hoc igitur casu plurimum refert an statim interuenerit consensus, an ex interuallo per ratihabitionem, vt etiam in casibus,
3 de quibus cap. 104. Item † quandoq. actus valet ex nunc, quandoq. ex tũc, Stephanus Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 153. num. 10.

SVMMÆ.

1 *Immunes an sint emptores fructuum ab immunibus. Distingue.*
Bona sequuntur personam.
Don Ioannes Beltramus Gueuara Archiepisc. Salern.
2 *Immunes venditione abdicant a se dominium fructuum, & ideo emptor tenetur ad solutionem vectigalis, nisi ea res in damnum immunium redundet.*
3 *Immunes an teneantur denunciare fructus exactoribus vectigalium.*
Vectigal non dicitur fraudatum cessante dolo.

De Vectigali an sit soluendum per eos, qui ab immunibus emunt.
Cap. CXCVI.

1 EMptores † fructuum immuniũ, bonorum videlicet ecclesiasticorum, an sint immunes à solutione vectigalis nec ne, sæpe numero venit in disceptationem, cum bona sequi videantur personam, vt tradit Illustriss. Don Io. Beltramus Gueuara Archiep. Salern. in suo Propugn. libert. Eccles. §. 6. assert. prima num. 56. vbi latè de immunitate ecclesiastica. Variæ adhibentur in prædicta quæstione distinctiones. In primis est inspiciendum priuilegium, quibusnam verbis sit cõceptum. Peregr. de iure Fisci lib. 6. tit. 5. num. 26. D. Rodobaldus Parinus De Gabell. part. 1. num. 308. vers. Qui autem, & est animaduertendum, an priuilegium immunitatis respiciat rem, an personam. Primo casu transit immunitas ad quemcunq. res transit. Menoch. cons. 136. num. 18. Altero casu iterum est distinguendum, nam aut vectigal adijcitur ipsi contractui, veluti si soluendum sit pro re, quæ emitur, & venditur, & tunc satis est vnum ex contrahentibus esse immunẽ, vt prosit alteri ob connexitatẽ, cũ incontinenti expediatur contractus. Surd. cons. 302. num. 80. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 390. num. 11. Laderch. cons. 103. nu 6. & seq. aut vectigal adijcitur actui separato, qui fit ex interuallo, veluti si teneatur quis pro fructib. quos importat, vel exportat soluere vectigal, & tunc emptor non est immunis, Menoch. d. cons. 136. num. 20. nam domi-
2 nium fructuum non est penes ecclesiasticos facta venditione, sed penes emptorẽ, Rol. Vall. cons. 61. lib. 4. Quod tamen intelligendum, nisi solutione facta vectigalis per emptorem fructuum, res tota in damnum ecclesiæ esset redundatura, iuxta Surd. d. cõs. 301. nume. 80. & 307. num. 6. & seq. cons. 525. Stephan. Gratian. d. cap. 390. num. 16. Bard. cons. 31. numer. 19.
3 Verum an eo casu † sit necessaria de-

denunciatio fructuum ipsi exactori vectigalium, vbi agitur de immunibus extrahentibus fructus, anceps est quæstio, vt videre est apud Surd. conf. 313. num. 42. Rol. Vall. conf. 71. num. 22. lib 4. Ego sæpè respondi, non esse opus notificatione, & non incidere fructus in commissum, si non sit facta denunciatio, maxime, vbi palàm inuehuntur, vel exportantur, vel aliter probatur non adfuisse dolum, Bertazol. conf. crim. 356. num. 9. lib. 2. conf. 193. lib. 1. Alb. conf. 655. Stephan. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 17. nu. 9. Cephal. conf 451. num. 270. & 277. Illustriss. Cardin. Tusc. Pract. Concl. tom. 4. littera G. concl. 3. num. 25. D. Rodobaldus Parin⁹ De Gabellis par. 1. num. 286. cum seq. Menoch. conf. 98. num. 35. Mascar. concl. 834. Surd. decis. 148. num. 9.

SVMMÆ.

1 *Peccatorum vltio statim secuta leuis; dilata acerba esse solet.*
2 *Iustus septies in die cadit.*
3 *Iustus vir quare omni acerbitatum genere vexetur.*
4 *Deus iustos præmijs afficit immortalibus.*
Impios non statim punit Deus. Pœna laneos habet pedes.
5 *Harpalus prædo felicissimus.*
6 *Christianorum aliquorum impietas.*
Vindicta Dei sera, & cita.
7 *Peccatorum statim pœnitendum.*
Procrastinandum non est.

De sera numinis vindicta. Cap. CXCVII.

QVidni meis lucubrationibus ea miscebo, quę in Theologorum scholis tradi cõsueuerunt? vel potius quæ pro suggestu concionatores spiritu sancto adflati identidem nobis inculcant? nimirum diuinam †
1 peccatornm nostrorum vltionem statim secutam leuem, dilatam autem acerbam esse solere? Tarditatē enim supplicij grauitate cõpensat D.O.M. qui neq. iustis statim præmia tribuit, neque incontinenti ab improbis, con sceleratisque pœnas exigit. Si peccat
2 iustus iuxta illud, *Septies* † *in die cadit iustus*, primo quoque tempore pœnam fert peccati sui, temporariaq; aliqua acerbitate, macula illa, quam ex peccato contraxit, veluti eluitur, ac deletur. Hæc à D. Chrysostomo inter eas causas recēsetur, qua-
3 re pius, † & iustus vir omni genere acerbitatum sæpe vexetur. Qua de re Seneca in suo lib. ita in scripto, iuxta Muret. Quare bonis viris mala eueniant, cum sit prouidentia. Varijs pij implicantur morbis, æstu, frigore, fame, siti, rerum omnium egestate laborant, circumueniuntur conscleratorum insidijs, factionibus opprimuntur, tyrannorum iussuomnibus supplicijs excruciati mactātur, vt præclarè Xauerius apud Maff. lib. 14. rer. Indic. Temporarijs huius seculi fluxis, & caducis præmijs non solet
4 Deus pios † munerari. Sed suo tempore eos ad cælestia vocat, & immortalia. At impios non statim punit. Sed quo magis differtur pœna, eo crescit magis. Pęna laneos habet pedes, & leuto gradu aduenire solet. Vid. Cæs. De Bell. Galic. in princ. Harpalus †
5 olim, vt apud Cic. Cotta tertio De nat. Deorum dixisse Diogenem Cynicũ refert, prædo felicissimus cõtra Deos testimonium dicebat, quod in illa fortuna tamdiù viueret. Huius exemplum quot Christiani homines nũc se qui videntur? qui præclarè secum agi
6 existimant, vbi peccata sua † statim nõ excipiat pœna, eoq. impietatis prolabi videtur, vt patratis, & exaggeratis in dies delictis, quæ ferunt impune, Deum quodammodo existimētur negare. Sed tandem etiam in hac vita sen-

sentient (ne quis Deum, vt ait Maff. lib. 15. Hist. Indic. indormire rebus humanis putet) seram numinis vindictam, quam omnes deprecamur. Exemplis passim obuijs poterit quilibet ostendere, quot malis improbi homines post aliquod tempus fuerint agitati, & excruciati. Vltione igitur peccatorum statim secuta tātū abest, vt mæreat iustus, vt potius lętetur, Gaudet improbus dilata, quam tunc sentit prȩsentem magno suo cum malo, vbi nihil sibi ad summam improbitatem reliqui fecit, peccandoq. diuinæ misericordiæ limites quasi transilijsse, illiq. vix locum reliquisse visus est. Si statim igitur nostrorū peccato-
7 rum† pœnituerit, Dei vltionem, quæ ipsius est misericordia, & præsentem temporariam, & æternam pœnam effugiemus. Dilatione redditur difficilior pęnitentia, assuescimus enim peccatis magis & magis, & prauam ipsa consuetudine tanquam naturam induimus, quam difficilimè postea exsuimus. D. Augustini est sententia. Improbus cum vult, non potest, quia cum potuit noluit. Quod si vlla in re locus est emblem. 111. Alciat. Nunquam procrastinandum, hac in re certe esse debet. Verum de sera numinis vindicta Plutarchum differētem quiuis potest legere, cum omnibus sit in promptu. Ex quo habemus Deorum molas de serò molere, quod in eos cōuenit qui malefactorum pœnas tandem dant vindici Deo.

SVMMÆ.

1 *Interpellatio vnica an sufficiat, & an extraiudicium.*

2 *Interpellatione repetita an tollatur præcedens.*

3 *Contrarium eius, quod quis agit sequi non debet.*

Interpellatio repetita maius robur obtinet.

4 *Posterioribus tolluntur priora incompatibilia. Declara.*

5 *L. Aemilius, ff. de minoribus declaratur.*

ab Interpellationis die necesse est, vt aliquod effluat tempus.

De interpellatione repetita. *Cap. CXCVIII.*

1 DE interpellatione agunt Doctores in materia moræ, an videlicet vnica sufficiat interpellatio, an plures requirantur, an in iudicio fieri debeat, an sufficiat extra iudicium facta in l. quod te, in l. vinum, ff. si cert. pet. Creditum autem est vnicam sufficere. Dec. in d. l. vinum, nu. 13. vbi Bolog. n. 44. Menoch. de Arbitr. cas. 220. num. 26. l. Tiria, §. vsuras, ff. de leg. 2. l. mora, ff. de vsuris, & quidem extrà iudicium. Bolog. in d. l. quod te, num. 58. in d. l. vinū nu. 44. vbi Dec. num. 13. L. 1. §. nunciatio, ff. de noui oper. nunc. Mariscott. lib. 2. Var. Resol. cap. 126. num. 3. & 4. Verùm sæpe
2 quæritur, An facta † interpellatione semel, & ita constituto debitore in mora, si postea repetatur interpellatio, censeatur purgata præcedens mora, an vero geminata dici debeat. Et traditum est a nonnullis per secundam interpellationem ex interuallo secutam censeri a prima recessum, & ita moram iam contractam esse purgatam. l. Aemilius, vbi Bart. nu. 1. ff. de minoribus. Verum nullo pacto hanc probare possum opinionem. Ridiculum enim esset, aliquem dum
3 aliquid agit, eius, quod agit contrarium consequi, l. non omnis, ff. si cert. pet. l. legata inutiliter, ff. de adim. leg. Interpellat autem sine dubio quis eo consilio, & proposito debitorem, vt eum magis, & magis facta repetendi debiti instantia d. l. mora, constituat in culpa, ergo non est

dicendum per alteram interpellationem dilui moram iam contractam. Præterea aut repetita est interpellatio incontinenti, & censetur inesse primę, vnicusq. actus existimatur, aut ex interuallo, & maius robur obtinet geminatio ex interuallo facta. Euerard. in loco A vi geminationis, n. 16 & dixi cap. 97.

4 Neque obest, quod † posterioribus tollātur priora, l. pacta nouissima, C. de pactis nisi sequeretur correctio in continenti. Aldouin. consi. 71. nu. 24. quia illud sibi locum vindicat in his, quæ dicuntur incompatibilia, & ita

5 etiā procedit d. l. Aemilius, † vbi denunciando post diem, quo placuerat esse commissum, & pretium petendo censetur pupilla à lege sua recessisse, vt supra cap. 39. num. 4. Bolog. in d. l. vinum num. 50. & hanc sententiam probat Caroc. De dep. p. 1. n. 49. ti. De culpa Deposit Mariscot. d. lib. 2. Var. Resol. cap. 126. num. 11. qui ex Iasone in l. si ex legati causa nu. 18. ff. de verb. oblig. ait posse multis modis d. l. Aemilius responderi, qua Barr. niti videtur. Immo vero Bart. ipse non probat hanc sententiam. Requiritur autem, vt à die interpellationis aliquod labatur tempus. Caroc. De Dep. p. 2. qu. 6. nu. 39. & dixi d. cap. 39. in fine, Surd. decis. 179. num. 12. consi. 437. num. 4. Cæterum latè agunt de l. Aemilius Morot. resp. 40. Surd. decis. 4. num. 6. Thes. decis. 105. Odd. de restir. quæst. 86. art. 2. Cost. De remed. subsid. rem. 48. num. 9. Rip. lib. resol. sing. resol. 8. num. 2.

SVMMÆ.

1 *De Tempore ad tempus arguimus.*
2 *Dominus olim, & nunc præsumitur dominus, non contra.*
3 *Possessor temporis præteriti, & præsentis creditur, non contra.*
4 *Possidens litis cōtestatæ tempore, an præsumatur nunc possidere.*
5 *Possessione præteriti, & præsentis temporis probata, præsumitur quis possedisse tempore intermedio.*
6 *Possessionis traditio an censeatur facta ob titulum præcedentem, vbi tradita fuit ex interuallo.*

De præsumptione temporis ad tempus in dominio, & possessione, & de referenda possessionis traditione ad titulum. Cap. CXCIX.

1 SOlemus de † tempore vno ad alterum arguere; veluti in præsumēdo dominio, & possessione. Qui igitur
2 olim erat † dominus, & præsenti tempore præsumitur dominium habere. Non autem qui nunc dominus est, cēsetur olim fuisse dominus, Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 61. Eodem pacto regulariter recipitur, vt qui o-
3 lim † possedit, & nunc possidere credatur, non è contrario ex possessione præsenti præteritam colligamus, Menoch. d. lib. 6. præsumpt. 64. & seq. vbi latissime distinctis nonnullis casibus, cum extensionibus, & restrictionibus
4 de hac re agit. Multo magis † præsumitur qui olim possedit, & nunc possidere, si tempore litis possidebat, vel paulo ante initium litis, si modo tempus illud est recens, & proximum, secus si longum interiectum sit temporis interuallum, videlicet in his casibus, in quibus ex præterita possessione non præsumitur præsens, vt in rei mobilis possessione, & in alijs. Menoc. de præsumpt. d. præs. 64. num. 27. & 31. Poly. Rip. olim collega meus lib. sing. Obser. c. 292. Cæterum præteriti, &
5 præsentis temporis possessio † arguit possessionem temporis intermedij. Idem Menoch. d. lib. 7. præsumpt. 66. Mariscott. lib. 1. Var. Resol. capit. 59. num. 7. Licet autem traditio possessio-
6 nis censeatur † facta ob titulum præcedentem, Men. d. lib. 6. præsump. 67. tamen

tamen aliud est, vbi possessio longo tempore post titulum fuit tradita, exempli gratia si titulus sit simulatus, & traditio possessionis ex interuallo fiat, non erit ea simulata. Qua ratione si emerim fundum tamquam procurator Titij, postea ex interuallo tradatur mihi illius fundi possessio, censetur mihi tradita, & acquisita possessio, non tanquam procuratori, sed tanquam domino. Verum hæc non probo, quia hæc traditio possessionis, siue sequatur statim, siue ex interuallo, semper est accessoria tituli præcedentis. Steph. Gratian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 317. num. 22. 23. & seq.

SVMMÆ.

1 *Fideicommissum non relinquitur ab eo, qui non est honoratus.*
Non honoratus non oneratur.
2 *Legatarius potest rogari, vt statim alteri rem legatam reddat, vel ex interuallo.*

De honorato grauato restituere. Cap. CC.

Ab eo, qui neq. legatum, neq. fideicommissum, neque hæredi-
1 tatem, vel mortis causa donationem accepit, nihil per fideicommissum relinqui posse ait Imper. in l. ab eo, C. de fideicom. Inde colligitur vulgatū illud. Quem non honoro onerare non possum. latè Peregrin. De fideicom. art. 1. Sed nec vltra relictum potest quis grauari. Peregr. eod. tract. art. 33. num. 34. & seq. Verum cum†
2 legatarius non solum possit rogari, vt ex interuallo rem restituat, sed etiam incontinenti, ne momento quidem temporis interposito, vt ex Bart. & Crauet. tradidit Menoch. lib. 4. Præsumpt. cap. 131. num. 10. ideo sic placet distinguere, Aut legatarius tenetur alteri statim restituere, & non potest grauari vltra illud quod fuit relictum, aut non nisi ex interuallo tenetur restituere, & tunc etiam vsuras licitas, & fructus medij temporis restituere cogi potest. Peregr. d. art. 35. num. 34. & 40. dixi cap. 26. num. 4.

SVMMÆ.

1 *Iudex si absfuturus sit an debeat expectari, an alius in eius locum subrogetur.*
Philippus Massinius Interpres.
2 *Decurio ad tempus relegatus an desinat esse decurio, & an reuersus recuperet pristinam dignitatem.*
Io. Petrus Ala I.C. Cremonensis.

De Iudice, Magistratu, Decurione absentibus, vel relegatis. Cap. CCI.

1 Si iudex † datus, vel etiam magistratus sit absfuturus longo tempore, alius in eius locum debet subrogari, secus si incontinenti sit rediturus, quo casu non dicitur abesse, vt scripsi cap. 81. nu. 12 vel etiam sit rediturus intrà tempus, intrà quod possit operam suam nauare, & causam expedire, iuxta l. si longius, ff. de iud. & Clariss. Philippum Massinium, quem animæ dimidium meæ hoc ipso tempore maximo cum dolore accepi fato functum fuisse Bononiæ, in l. 1. ff. de offic. eius, num. 306. quos mihi commentarios non multo ante impressos dono miserat. Sic etiam qui ad tempus fuit relegatus, desinit esse Decu-
2 rio l. 2. ff. de Decur. Crediderim tamē secus esse, si incontinenti redierit, neque enim videtur relegatus, qui statim redijt. Reuersus autem etiam ex interuallo pristinæ redditur dignitati, l. 2. C. de his, qui in exilium dati li. 10. Sed quia videtur repugnare dicta l. 2. ff. de Decur. ideo distinxit Odd. De restit. in integr. quæst. 96. art. 4. & 5. vbi agit etiā De Publico Interprete. Menoch. de recuper. remed. 10. num. 105.

SVMMÆ.

1 *Subhastationum requisita.*
2 *Subhastationem praecedere debet aestimatio.*
Laesio in subhastationibus.
Io. Petrus Ala I. C.
Thomas Gallaratus Senator Mediol.
3 *in Subhastationibus praesens requiritur pecunia. Declara num. seq.*
4 *Pecuniae appellatione quaecunque continetur satisfactio.*
5 *Depositum ex interuallo factum non attenditur in subhastationibus.*
6 *in Subhastationibus quandoq. habetur fides de pretio.*

De Subhastatione. Cap. CCIII.

1 IN subhastationibus † requiruntur quamplurima, de quibus in l. à Diuo Pio, ff. de re iudic. praecedere
2 debet † aestimatio, Rol. Vall. conf. 22. num. 33. lib. 1. Steph. Gratian. lib. 1. Discept. Forens. cap. 7. num. 19. cum seq. vbi examinat hoc, & alia requisita necessaria in subhastationibus. Idem Gratian. lib. 2. cap. 326. & cap. 479. cap. 545. num. 8. Doctissimus Io. Petrus Ala in suo libro de Aduoc. & Causid. Christiano part. 2. quaest. 36. vbi agit de laesione vitāda in subhastationib. Ant. Gam. decis. 198. & 266. Extat in Nou. Const. Mediol. tit. De bonis insolutū dandis, aut ad hastam vendendis, vbi si praefinito tempore, quod incipit a die notificationis Menoch. de Arbitr. cas. 185. nu. 37. non satisfaciat debitor, bona illius ad hastam venduntur. De cuius tit. interpretatione saepe egi cum non nullis Senatoribus, & praesertim cū amplissimo Senatore Thoma Gallato, viro natalium splendore, & propria virtute conspicuo. Ea nunc missa facio, quae huc non pertinent.
3 Praecipuae debent res distrahi † praesenti pecunia d. l. à Diuo Pio. §. sed si emptor. vers. oportet, & appellatione †
4 pecuniae continetur quęcunq. satisfactio, non tamen debet haberi fides de pretio, sed debet praesenti pecunia satisfieri, vel statim post, nam depositū
5 ex interuallo factum non attenditur. Gratian. d. cap. 7. & cap. 326. num. 17.
6 Quandoq. autem potest † haberi fides de pretio, si consuetudo id permittat, & in alijs casibus, de quib. Gratia. locis citatis.

SVMMÆ.

1 *Simulationi an possit renunciari, & nu. 4. & seq.*
2 *Nullus actus nequit firmari pacto, potest tamen nullitatis exceptioni renūciari.*
3 *Compromissi nullitati potest renunciari.*
4 *Simulatus contractus non est contractus. Simulata est renūciatio contractus simulati.*
5 *Nullitati renuntiatur, vbi ex pacto, quo renunciatur, oritur consensus aptus ad validandum contractum.*
6 *Simulatus magis arguitur contractus ex renunciatione simulationis.*
7 *Renunciatio simulationis incontinenti facta non valet, secus ex interuallo. Distingue.*
8 *Initiū spectatur, vt dicatur emptio imaginaria.*
9 *Renunciatio ex interuallo facta plus valet, quam incontinenti.*

De Renunciatione simulationis, Cap. CCIV.

1 EGimus de simulatione contractus cap. secundo. Nunc quaeritur, an renunciari possit simulationi. Et ex Ias. in l. nemo potest in sec. interpret. num. 58. & seq. ff. de leg. 1. videbatur dicendum posse, ea ratio-
2 ne, nam licet pacto actus † nullus nequeat firmari, tamen validum est pactum, quo renunciatur exceptioni nulli-

nullitatis. Eodem modo valebit pa-
ctum, quo renunciabitur simulationi.
Stant enim simul hæc videlicet actū
esse nullum, vel simulatum, & non
posse allegari nullitatem, vel simula-
3 tionem, exēplo compromissi, † quod
licet sit nullum, tamen iniri potest pa
ctum, quo renuncietur nullitati. Ve-
rum contraria opinio communiter re
cipitur, videlicet non valere renun-
ciationem simulationis, simulatus e-
4 nim † contractus non est contractus,
& in substantialibus deficit, ipsaq. re-
nunciatio pariter erit simulata. Rip.
in d.l.nemo potest num.68.& seq.qui
respondet argumento Ias. videlicet, il
lud procedere, vbi ex pacto, quo pro
mittit quis non allegare nullitatem,
oritur consensus aptus ad validandū
contractum, alias secus, immo ex re-
nunciatione simulationis arguitur †
6 cōtractus magis simulatus. Stephan.
Gratian. lib.2. Discept. Forens. cap.
255.nu.27. Farinac.de simulat.quæst.
162.num.17.
7 Solet tamen temperari communis
opinio, vt procedat eo casu, quo re-
nunciatio facta fuit incontinenti, se-
cus si ex interuallo. Rip. in d. l. nemo
potest num.72. Farinac.d.quæst.162.
nume.26. Affert pro hac limitatione
Iason loco citato, & in prima inter-
pret.num.50. tex.in l.4.§.si ab igno-
8 to, ff.de manu, vbi initium † specta-
tur, vt imaginaria sit emptio.

Ego sic statuo ex sententia Doctorum. Aut renunciatur exceptioni simulationis incontinenti, & præsumitur ipsa pariter renunciatio simulata, & ideo non efficit quominus opponi possit de simulatione (licet sit iurata renunciatio) de qua apparet verè, vel præsumptiuè, Mascard. de probat. concl.447. num.25. & 26. secus si de simulatione non appareret, Farinac.d. quæst. 162. num. 25. Aut ex interuallo fuit renunciatum, & tunc etiam sine iuramento tollitur
præsumptio simulationis. Farin. ibidē
9 num. 26. Plus † ergo efficit ex inter-
uallo facta renunciatio, quam incontinenti.

SVMMÆ.

1 *Vsuræ non possunt in mutuo promitti sine stipulatione, etiamsi incontinen tinenti adijciatur pactum.*
Ratio quæ nam sit num. 2. & seq.
2 *Vsura odiosa.*
3 *Mutuum est stricti iuris.*
Pacta incontinenti adiecta in mutuo an pariant actionem.
4 *Mutuum celebratur re, neq. est mutuum, nisi proficiscatur pecunia.*
in Mutuo non valet pactum, vt datis decem, vndecim restituantur.
5 *L. Rogasti, ff. si cert. pet. sententia.*
6 *L. Qui negotia. ff. mand. exposita.*
7 *Conciliatio l. qui negotia. ff. mand. & l. singularia, ff. si cert. pet. & num. seq.*
Nicolaus Genua. Octauiani Picenardi liber. Discordia Concors Africani, & Vlpiani, & nu. seq.
8 *Breuis manus.*
Sfondrati fratres.

De Vsuris in mutuo promissis, conciliatione l. singularia. ff. si cert. pet. cum l. qui negotia, ff. mand. & De breui manu. Cap. CCV.

1 CReditæ pecuniæ vsuræ † non possunt sine stipulatione promitti. Quod si promittantur pacto nudo, proderit illud ad exceptionem, non autē ad actionem. Et licet nōnulli distinguant inter pactum incontinenti adiectum, vt illud pariat actionem, & adiectum ex interuallo, vt il-

lud

lud prosit tantum ad exceptionem, tamen est receptum, etiam incontinenti adiectum pactum de vsuris præstandis in mutuo non parere actionem, Doct. in l. quamuis, 3. C. de vsuris. in l. Titius. ff. de præscript. verb.

2 Rationem eam † esse existimant Doctores, quòd odiosæ sint vsuræ, quam rationem non probaui in Comment. ad tit. De oblig. num. 185. Coras. lib. 2. Miscell. c. 7. Fab. lib. De err. Prag. decad. 1. err. 2.

3 Alia est ratio, quia † mutuum est stricti iuris, & in contractibus stricti iuris pacta etiam incontinenti adiecta non pariunt actionem, vt ibidē scripsi, licet aliud visum sit Coras. Fabr. & Andr. Fachin. lib. 2. Contr. iur. ca. 99. Qua de re agendum erit in explicatione l. Lecta, ff. si cert. pet. c. 194.

Potest igitur alia afferri ratio cum
4 Fabr. & Coras. videlicet † mutuum celebrari re, neq. enim est mutuum, nisi pecunia proficiscatur, & ideo non valet in mutuo pactum, vt datis decē vndecim restituantur iuxta germanā
5 expositionem l. rogasti, † ff. si cert. pet. Duar. ad d. tit. si cert. pet. c. 2. & 8. in princ. l. cum vltra 9. C. de non numer. pecun. l. si tibi, ff. de pactis.

6 Sed quæret † aliquis quare in specie l. qui negotia, ff. mand. in fine, responsum sit deberi vsuras, licet pactum nudum intercesserit? Ibi enim procurator Lucij Titij cum à debitoribus pecuniam exegisset, scripsit epistolam ad Lucium Titium dominum, quā eidem significauit certam quantitatem pecuniarum apud se esse ex ipsa administratione, promisitque eam se mutuo debiturum cum vsuris semissibus. Pactio illa est nuda, & tamen respondit Africanus vsuras, de quibus conuenit, præstare procuratorem debere. Varias afferunt Accur. & alij solutiones. Ego existimo ibi ideo deberi vsuras, quia actione mandati remanet obligat⁹ procurator. Negat enim ibidem Africanus pecuniam, debitā ex mandato, fieri creditam. Quamobrem cum non sit credita, sed adhuc ex mandato teneatur procurator, licet pecuniæ eius periculo sint, debentur vsuræ, quę in mutuo non deberentur. Incontinenti autem censetur illud pactum adiectum, & ideo, vt nostri loquuntur, vestitur cohęrentia contractus. Verum inter Africanum, in d. l. qui negotia, & Vlpianum in l. singularia, ff. si cert. pet. maxima videtur pugna existere, in qua concilianda clarissima nostræ iurisprudentiæ lumina omnē suam insumpserunt industriā, vt apparet ex cōgestis nuperrime per Nicolaum Genuam in suis Cōciliat. pag. 105. & melius ex libello D. Octauiani Picenardi collegæ mei V. CL. qui inscribitur Discordia Concors Africani, & Vlpiani in l. qui negotia. ff. mād. & in l. singularia. ff. si cert. pet. ex quo habebis, lector, declaratas prædictas leges, intelligesque quid sit bre
8 uis manus, & † quando nam illi sit locus, de qua scripsi cap. 84. num. 8. Extat præterea elegantissima epistola Illustrissimi Don Gregorij Sfondrati Abbatis, qui superioribus diebus vna cum fratre Illustrissimo Abbate Don Io. Baptista Iurisconsultus miro omnium plausu fuit renunciatus, quæ subtilissimè prædictas leges explicat. Ipse pariter scripsi quid de conciliatione illarum legum sentiam, respon ditque humanissimè litteris meis Picenardus, a quo paululum visus sum dissentire. Nolui epistolas, vltrò citroque inter nos missas nunc emittere, ne quis forte parum ęquus rerum æstimator suspicetur inter nos ea existere certamina, qualia exarserūt inter Villiomaros, siue Scaligeros, & Titios, siue, vt nostrorum vtar exemplis, inter Duarenos, Barones, & Goueanos,

& æquitas seruandæ fidei cessare videbatur. Quare arbitratus est, sine magna vtilitate, & æquitate fictione vtendum non esse, idq; satis expressit eisdem verbis,, id enim benignè receptum est,, & posset comprobari auctoritate Fran. Suarez. de interpret. legis, hum. cap. 5. num. 3.

Dixi autem videntur. Quia hac sola fortasse African. non mouissent, vt ab Vlpian. recederet. Cum enim, siue pecunia mutua fiat, siuè non, iustitia maneat illibata, istud cum Vlp. vt Iustin. fecit, poterat facilitati commercij, licet modicæ vtilitatis, condonari. Sed quia in casu illi proposito altiora latebant, quæ illum, vt aliter, responderet, coegerunt, quamuis in genere medijs in specie Vlp. contrarijs vteretur, quia liceat nancisci finem iustum medijs quæ alias distingui possent, vt bellè scripsit nouissimè satis eruditus collega meus, D. Io. Petrus Ala, de Aduoc. Christ. part. 1. quæst. 30. At quæ hæc sunt? dicet aliquis? Si procurator, qui exactam pecuniam, sibi creditam petierat, vsuras promittendo, debitam pecuniam cum vsuris soluere non recusasset, sanè Afric. hac de re consultus non fuisset. At consultus fuit, vt etiam obseruauit Duar. & probatur ex tit. ibi, Quæstionum, & in responso ibi,, Quæsitum,, & ibi,, Respondi,, Cur autem debitor recusabat, quia profitebatur, pecuniam creditam factam, vsuras verò ex mutuo, vt stricti iuris, nisi ex stipulatione non deberi, vt ait Afric. in l. Titius, ff. de præscr. verb. & Vlp. in l. idemq. §. si quis Titio, ff. mand. Sicq. nouit Afric. procuratorem vafrè, sub specie fictæ breuis manus, iuris benignitate permissa, & vana vsurarum spe, voluisse a creditore tempus extorquere, & iuris benignitate concessum ad iniquitatem detorquere, vt sic pecunia vteretur, nec domino, qui, vt videntur innuere prima legis verba, ibi,, qui negotia, solebat negociari, intereße lucri cessantis persolueret, licet omni iure debitum, vt belle differit Molin. de Contract. Disput. 317. Vel saltem euitaret vsuras saltem pro modo interesse, quæ ex mora in contractu mandati, vti bonæ fidei, veniebant, vt ait Vlp. in d. l. idemq. §. si procurator, ff. mand. Quid ergò respondit? Quod iuris benignitate permissum est, non licere ad iniquitatem trahere. Breuem manum non fingi, Mutuam pecuniam non fieri. Vsuras tamen, de quibus conuenerit, deberi. Ea sanè ratione, quia solus consensus non facit mutuum, nisi vel rei traditio sequatur, vel ius illam fingendo, sua benignitate naturali, & ciuili cooperetur. Licet autem vbi vera traditio secuta fuißet, posset dubitari an ius naturalē illius effectū, ob fraudem, quam poterat dominus præuidere, impedire debuisset. Veruntamen cum ageretur de ea fingenda, lex verò iniusto semper resistat, vel saltem non assistat, cap. erit autem lex, 4. distinct. credidit Afric. & rectè, non conuenire, legem huic iniustæ, & captiosæ conuentioni cooperari, æquitate breuis manus illi succurrendo, qui promissas vsuras negabat contra æquitatem naturalem, quæ ex consensu ad eas erga illum, qui neglecto iuris rigore, eius fidem fuerat secutus, tenebatur. Nil enim commune est æquitati cum iniquo. Regula cōtra ctus correspectiui, & nominati efficiebat, vt qui negabat implere, quæ promiserat, & debebat (saltem natura)

Tp exce-

exceptione doli, repelleretur à proponendo iure, licet orto, illi proficuo, vt ait Vlp. in l. Iulianus §. offerri, ff. de act. emp. Edictum Prætoris quod quisq. iuris poscebat, vt qui solo iuris rigore contra æquitatem naturæ vsuras alias debitas, & pacto promissas denegabat, solum etiam iuris rigorem experiretur. Et Prætor ipse, vt ait Vlp. in l. iurisgentium, §. ait Prætor, ibi,, quæ neq. dolo malo,, ff. de pactis, à conuentionibus dolo initis æquitatẽ abesse declarauit, dum eis suam protectionem denegauit. Præsertim verò cum dubius sit consensus. Creditor enim contractui, vti apparenter proponebatur, consensit, non autem vti re, ex intentione debitoris fraudantis, fiebat. Quia siue spes vsurarum esset causa finalis consensus, siue sine qua non, veruntamen ex sola liberalitate non mutuabat. Idq. effecerat non defectus intrinseci principij voluntatis, actu enim voluerat, sed error in obiecto. Mouit enim voluntatem vti forma, vel finis, vt illud vellet, non simpliciter, vt vafrè quærebat debitor, sed vti tale, & huiuscemodi formæ, vt ait Aristot. Ethicor. tertiò, capit. primo, ibiq. Alber. Magnus cap. 8. & ex nostris Salamon. in l. prima, nu. 17. ff. de legibus. Vndè, & æquitas seruandæ fidei cessabat, d. §. ait Prætor, Imò, & consensus, qui illi materiã obligationis sũministraret. Namq. & Vlp. in l. si per errorẽ, ff. de iurisd. omn. iud. scripsit errantem in obiecto nõ consentire. Et Iustin. in l. si. C. de non num. pec. rescripsit, eum non consensisse, qui etiam iurato sub spe apparenti, re tamen vana, pecuniam mutuam recepisse confessus fuerat. Nam, & si nosce ret ita promittentem ad vsuras in uitum compellere non posse, non tamen sciebat, illum callidè versari, & iniustè negaturum, quod natura debebat, & sponte soluissent, qui iustè, & bona fide contrahunt. Vnde, & lex, si illi succurrere nollet, tamen nec ei fingendo nocere deberet, ne nimis culpæ ascriberetur, quod debitorem illum, virum probum sit arbitratus, cuius fidei negotia sua crediderat, eum suum procuratorem ad omnia constituendo.

Hæc autẽ omnia significauit Afric. vir de more breuis, & obscurus, in illis verbis,, nuda pactione,, *Cur enim* nuda? *Quia ius Ciuile, nudas, illas conuentiones iuris gẽtium reliquit, de quarum perfecto consensu dubitabat, vt ait Castr. in rub. ff. de verb. oblig. num. 5. quem pleriq. sequuntur, Ius autem Prætorium, cessante æquitate naturali, eam etiam vti nudam deserebat, d. §. ait Prætor. Cur inquam,* nuda? *Quia destituta reali numeratione, sine qua verè mutuum fieri non potest. Cur postremò* nuda? *Quia etiã destituta æquitate iuris gentium, cum dolus commercia difficiliora efficiat, et æquitate iuris Ciuilis, & fictione breuis manus, quæ cum principaliter inducatur iuris Ciuilis æquitate, sed non sine consensu, hac in conuentione, vti omninò, ob dolum indigna, cui ius sua benignitate cooperaretur, ingredi non poterat. Quis hoc dixit? Afric. in illis verbis,,* id enim benignẽ receptum est,, *quæ nil aliud significant, quam in casu illo omnem æquitatem uel resistere, uel non assistere fictioni breuis manus, quod læsa iustitia omnino fit, non autem, ubi ea intacta, commercij facilitas ingrediatur, ex bellissima æquitatis distinct. Fran. Suarez de interpr. leg. hum. dicto cap. 5. num. 3. Clarius autem, ut opinor, istud expresserunt Dioc. & Maxim. qui per annos*

ducen-

ducentum post Afric. & Vlp. imperarunt, dum in l. si ex precio, C. si cert. pet. pecuniam debitam ex rei precio, si petatur credita tunc promissione vsurarum, vbi stipulatione id factum non sit, mutuam non fieri, sed simulatis pro infectis habitis, actionem ex empto dari rescripserunt. Non sanè quia, vt aliqui sunt opinati, sola stipulatio nouare posset, sciebant enim conuentionem, cui fictio breuis manus cooperetur istud efficere, ex Vlp. in dicta l. singularia. Sed quia promissio vsurarũ, sicuti stipulatione ad agendum erat idonea, sic illa omissa satis non erat ad cogendum iam inuitum debitorem. Cur autem dixerunt simulatis pro infectis habitis? *quia simulatum est quoddam apparens, esse enim videtur, quod re, & effectu non est. Promissio autem vsurarum simulata erat, vti callidè facta, nedum animo eas, uti promissas nõ soluendi, sed etiam euitandi usuras cõpensatiuas uenditori debitas, ut ijdem Dioc. & Maxim. rescripserunt, in l. curabit, C. de act. empt. Consensus autem creditoris sortiebatur naturam actus simulati, quia licet ab initio contractui, ut apparenter fiebat, assensisset, illi tamen, vt re, à debitore callide fiebat, nõ consenserat. Differunt autem hæc à sententia Curt. & Coras. quia ipsi crediderunt, nudam vsurarum promissionem impediuisse pecuniam mutuam fieri. Quod tamen verum non esset, vbi alias ex primo contractu vsuræ nõ deberentur, & conuentio bona fide facta, & seruata fuisset. Ego verò censeo id successisse ex dolo, detecto, quia vsuræ aliàs debitæ, & promissæ ad impetrandam fictionẽ breuis manus, fuerant denegatæ. His liquet, pecuniam, consensu, medio fictionis breuis manus, ex iuris æquitate mutuam fieri, quando nisi ita fieret, læderetur iustitia, & hac in re Africanum, & Vlpianum, consensisse. Vbi verò, siuè credita fiat, siue non, iustitia manet illibata, discordes videri Vlp. & Afric. Cæterum Iustinian. Vlpiano adhæsisse. At vbi, si credita fiat, læditur iustitia creditoris, Africanum negasse. Vlpianum non respondisse. Iustinianum verò Afric. responsum probasse. Sicq. consequi, hanc antinomiam indissolubilem videri, dissolui tamen posse.*

SVMMÆ.

1 *Pactum nudum etiam geminatum ex interuallo non parit actionem.*
Inutile additum inutili non facit vtile.
2 *Constitutum parit actionem.*
Prætor æquum, & bonum sequitur.
3 *Homo mortuus an in constitutum possit deduci.*
Homo mortuus pro viuo habetur post moram.
4 *L. Promissor hominis, ff. de cost. pecun. expositio communis, & auctoris.*
in Constitutum deduci hominem mortuum.
5 *Hominii mortui nullus est vsus.*

De obligatione naturali geminata, & de constituto. Cap. CCVI.

1 NON parit † obligatio naturalis, siue pactum nudum actionem, licet sit geminatum, nam inutile additum inutili non facit vtile, vt dixi in meis Comment. De oblig. nu. 161. Qnod adeo verum, vt licet ex interuallo repetatur pactum, tamen non sit efficax ad producendam actionem, quamquam magna est actus iterati ex interuallo vis, & potestas. vt scripsi cap. 97. Verum † oritur a-
2 ctio, si obligatio in constitutum sit de-

d. pœnæ non esse locum, nisi quis perseuerauerit vsq; ad sententiam.

SVMMÆ.

1 *Vendi carius an possit ob dilatam solutionem.*

2 *Vsura an sit, si vẽdantur res carius, vel vilius emantur ob dilatam, vel anticipatam solutionem.*

De vendentibus carius ob solutionem dilatam. Cap. CCVIII.

1 SOLENT res † carius, vel vilius vendi ob dilatam, vel anticipatam solutionem, siue repræsentatam pecuniam. Merces suas quis vendit maiori pretio ob temporis interuallum concessum ad soluendum, quam si statim esset facienda solutio.
2 Quo † genere contractus non temerè debemus vti, vt traditur in cap. in ciuitate. De vsuris. Verum non semper vsuram committunt, qui eo modo vẽdunt, vel emunt, qua de re latè tractat Leonard. Less. De iust. & iure lib. 2. cap. 21. dubit. 6. & 7. Thes. lib. 2. Quæst. Forens. quæst. 14.

FINIS.

PAVLVS BELLONVS I. C. LECTORI S. P. D.

Onsilij & propositi mei rationem in hoc opere quemadmodum Lector candide, non est, quod multis explicem, ipsa enim inscriptio per se satis indicat, quid mihi voluerim, quid spectauerim in hoc libro ita longa opus esset oratione in ijs recensendis, & repellendis rationibus, quae me primo adspectu ab hac editione deterrere videbantur: quibus tamen, non dicam gloriam, quam minime hac ex re capto, sed communem omnium vtilitatem habui antiquiorem. Verum non te diu, ad vtiliora pergentem, detinebo. Illud inprimis, vt hoc edendi consilium abijcerem, videbatur suadere, quod non eram nescius fore, vt hic noster labor in varias (noui enim hominum ingenia) incurreret reprehensiones. Nonnulli enim in vniuersum hanc totam industriam scribendi hodiernis temporibus, quibus in immensum pene excreuerunt legum volumina, damnare non dubitant. Sed horum non me mouit oratio. Si enim in hoc peccatum meum est, cum multis mihi est commune, quorum auctoritatem possum reprehensorum orationi opponere. Quamquam quis iure dixerit eos peccare (me enim non audeo eorum numero aggregare) qui res etiam ab alijs tractatas, sparsasq. vnum in locum transferunt, dilucidius, & meliore methodo exponunt? Abstinendum esset alioquin omni prorsus scriptione: quid enim magis verum, quam nihil dici posse, quod non fuerit dictum prius? Nonnulli industriam meam non desinent verbis eleuare, quod facile sit adhibito aliquo labore hosce locos, & species inuenire, quas ego in hunc congessi librum, quod alicubi tradit vir eruditissimus quodq; Agellio obiecit Viues, quem ideo congestorem appellat,

consar-

consarcinatorem, & rhapsodum. Verum satis mihi fuit libri vtilitate aliqua proposita hanc effugere reprehensionem. Fateor non esse id omne gloriosum, quod sit laboriosum. Sed iam dixi me nullã aucupari gloriam sola contentum vtilitate. Inglorius igitur sit hic noster labor, modo ea non careat. Si, Deus bone, de iurisprudentia nostra censentur bene mereri, qui indices ipsos emiserunt ad subsidium memoriæ, in quibus nec in opinionum electione iudicium, nec in disputando acumen & subtilitatem, nec quidquam aliud, præter merum laborem aliorum scripta compilandi, laudare possis, quid ni ego saltem vituperationem effugiam, qui quandoq. vt res ipsa patitur, & iudicium meum interpono in hac varia & miscella doctrina, & disputationibus rem clariorem conor efficere, & in summa non totus sum in aliorum locis indicandis, nec in alicuius scriptoris verba iurare consueui? Tandem cum inibi iam essem, vt hunc librum emitterem, quem multis abhinc annis compositum non eram passus exire, secutus Horatianum præceptum. Nonumq. prematur in annum, incidi in libros doctissimorum virorum, qui cum hoc meo aliquam videbantur habere adfinitatem. Tum ego met cœpi hac mecum deputare. Hem quid ago? Patior ne libellum meum exire, cui, facta cum alijs collatione turpiter sit in tenebris delitescendum, ne quid illi deterius videar velle augurari? Ecquis enim inuentis frugibus, velit glandibus vesci? Verum enim vero librum meum, additis passim eorum Iurisconsultorum locis, quos magis conuenire sum arbitratus, collocupletaui, vt poteris animaduertere, passusq sum illum experiri ancipitem iudiciorum aleam, ea spe, quod aliquo saltem in pretio sit futurus, licet longo interuallo aliorum sequatur eruditionem, & elegantiam. Quid prohibet quin ea, quæ de viris scripsit Venusinus poeta id ego ad libros transferam.

Nec scit, quantum Cassellius Aulus; Sed tamen in pretio est. Placuit igitur librũ, hũc quicunque tandem sit, in lucem prodire, vt eius

opera

operæ, & industriæ, quam in hanc forensi exercitatione insumpsi ratio aliqua mihi, & alijs constet. Si bene ceciderit iacta alea, immortali Deo agendæ gratiæ, vnde omnia bona, amplissimumq. laborum meorum fructum me cepisse existimabo. Sin secus egregia suscepti laboris, insumptæq. industriæ me consolabor conscientia; nec tamen hastã abijciam, sed maiora moliar, in quibus mihi maior sit exsudandus labor, viribusq. ingenij enitendum magis, idq. præcipuæ agam, vt hoc susceptum opus, quod nunc inchoaui cuiusq. lineamenta duxi, aliquã do absoluam. Diu Vale.

